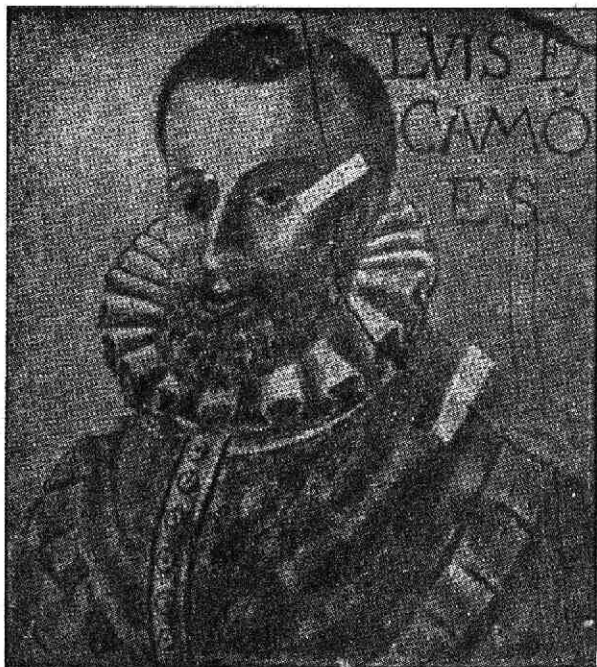

Den verstandigen vroomen ridder Don Quichot de la Mancha

<https://hdl.handle.net/1874/43957>

EX LIBRIS

H.HOUWENS POST

H. Houwers Post

E. Va 125

J. Braaf.

J. Augustus 1951.

Gec Den Verstandigen Vroomen

R I D D E R,

DON QUICHOT
DE LA MANCHA.

Geschreven door

MIGUEL DE CERVANTES
SAVEDRA.

En uyt de Spaensche in onse Nederlandsche Tale overgeset

Door L. V. B.

Verciert met 25. kopere Figureuren.

De vijfde Druk.

Op nieuws overzien, en van veele misstellingen
gezuiverd door

G. V. BROEKHUYSEN.

En verrykt met een naauwkeurig Register.

t'AMSTERDAM,

By Willem de Coup, op 't Rockin, aan de Val-brug; Willem van
Lamsveld, achter de Nieuwe Kerk; en Philip Verbeek, op de
Haarlemmerdyk, tusschen de Wieringerstraat en het
Heere Logement; in Compagnie. Anno 1699.

Aen den *L E S E R.*

 Y geven u alhier, gunstige Leser, den over-
gesetten Don Quichot de la Mancha, van
wien het onderzoek u d'eygenschap sal aen-
wijken, voornamentlijk indien gy, niet blijvende
hangen omtrent de geneuglijkheydt van de ver-
tellingen, de meening van den Vinder, en de begre-
pene leeringen, gelieft te onderfoecken. Indien dit
Werck van u met het selve toejuychen wort aen-
genomen, waer mede andere Volkeren het
hebben omhelst, fullen wy onsen arbeyt en de on-
kosten niet te vergeefs besteeft achten. So veel seg-
gen wy tot lof van dit tegenwoordige, dat, zo
oyt elders het vermaekelijk met het nut vermengt
wort, het alhier geluckiglijk is te wege ge-
bracht, op dat gy leerende u verheugen, en u
verheugende leeren moogt. Meest alle de Vol-
keren van Christenrijk hebben het met hunne
moederlijke tale vereert; en wy souden te groo-
te onbeleeftheyt toonen, indien wy u dit Stuk wil-
den onthouden. Een groot gedeelte vande waer-
digheydt hangt aen uw gesont oordeel; 't welk
treffende het wit, waer na den Schrijver gedoelt
heeft, terstont sich sal genootsaekt vinden de
vond met goed vinden toe te stemmen. De dank,
die wy deswegen van u verwachten, is het gun-
stig aenvaerden, en het gevoelen van uwent we-
gen, dat wy zyn, en wenschen te blijven,

Gunstige Leser,

Uw dienstwillige

L. V. B.

’t G E S L A C H T

Van

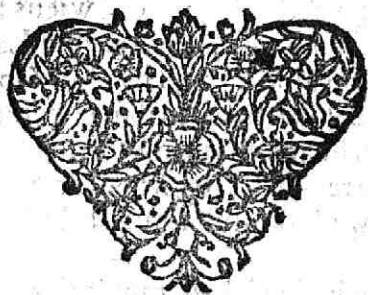
D O N Q U I C H O T,

In ’t Gebergt van Serre Morena, in de Rots door
hem selfs gegraveert, namaels in ’t Arabisch,
maer nu in ’t Duytsch overgeset,

Door S. V. H.

DE Soon van Helyzêen, geteelt van Perion,
De groote Amadis, en aller Ridd’ren Zon,
Verwekte Esplandiaen, die Liswaert wan, de Vader
Van Ceyr en Amadis, daer Florisel, te gader
Met Anaxert, uyt sproot, en Alaxstracfare,
Die heldendaden met haer Vrouwen-arrem dee.
Brianges was’er Neef, die Lucidamor teelden:
Arlanges, Florarlan, en Rogel die verscheelden
In maeghschap haer niet veer: maer, dat ick wyder meld,
Haer Soon Agesilan won Amadis den Held,
Den darden van dien naem, de wortel onser Stammen.
Ik voel hun edel bloet in desen boesem vlammen:
T’en deed Merlijn, die soo veel Helden in ’t Kasteel
Met toover-zalen sluyt, ik noemde voort geheel
’t Geslacht der Ridderen, uyt onse Stam gesprooten:
Hoe Roelant, en Pepÿn, en Aymÿn zÿn de looten
In desen Boom geënt: ik toonde in Kristalÿn,
Wat Helden na mijn doot noch te verwachten zÿn;
En hoe mijn outsten Soon de Trabesondse Troonen
Beklimt, met sÿn Prinçes, ten minste een Amasoone:
Sy baert in ’t eerste jaer een tweeden Don Quichot,
Begroeit in ’t harrenas, die blixemt als een Godt,

Bevecht een Schijtschen Reus, en teugelt de Synesen :
De donder van sijn naem doet alle volken vresen :
Hy wint een Dochter, Dulcinea, na mijn ziel
Tobosens Vrouw genoemd, die sal de snoode Fiel,
Merlÿn, sijn tooveren en boevery verleenen,
Die mijnen Vyant doet in wolligh Vee verkeeren,
En maekt een Moolen-wiek van 's Reusen armen en swaert,
En stelt voor een Paleys een slechte Boeren-haert,
Die sal, ô Dulciné, een Dulciné onttooveren :
Een doolent Ridder kan de werelt wel veroveren.

OP DE

*Roem-beruchte Daden van den Dap-
peren RIDDER,*

DON QUICHOT DE LA MANCHA.

Hier leeft weer Don Quichot , met Sancho , door dees
blaân ,

Die eer met Moolens free , en sag voor Reufen aan ,
En op een Schaapen-kudd' sijn lans en sabel wette ,
Die door sijn fiere moedt wou Mar'lyns Spook verpletten .
D'Onttoov'ring van Dulcijn , om wiens bevalligheên ,
Hy doolend Ridder wiert , doorreysde Landt en Steên ,
En offerd' haar sijn gloor , wyl hy s' als Godlijk minde ,
Daar was geen leel'ker fraay in dat gewest te vinden :
En nochtans om haar schoon , met Sancho , vliegt te paard ,
Na boven 't Starren-dak , by Maan en Son van d'aardt ,
En schenkt in wederkomst sijn Schildtknaap , voor sijn
daaden ,

Een Eylant : doch dien Bloët , met 't goverment belaadent ,
Klaagt Graautje al sijn noot , en wil weer na sijn lant ,
Wyl Don Quichot braveert , en praalt op Ronzinant ,
En noemt , 't geen wat hy fiet , al Burchten en Kasteelen :
Dan wil sijn kragtige arm al 't Reus-geflachte keelen ,
En senden 't snood Gespuis tot in den afgront neer .
Hier swaeyt hy Amadis , en ginder Roelants speer ,
En toont den aardigen Sot in Mal-wys soo te speelen ,
Dat , wie sijn daaden leeft , lacht uyt met luyder keelen .

B. BOEKHOLT.

EER.

E E R S T E D E E L

Van den Vromen en Wijfen

R I D D E R

Don Quichot de la MANCHA.

Het I. Hooft-ftuck.

Handelende van den aert, eygenfchap, en oeffening van den vermaerden Don Quichot de la Mancha.

IN een sekere Plaets van Mancha, wiens naam ik nu niet wil gedencken, was over eenigen tydt een seecker Edelman, van Lancy en Speer, met fijn mageren Hengft, die van ouderdom het loopen verleert had. Een koeyen-, en te hoy en te gras eenschapenhuftspot, door den dag, 's avonts een kop karnemelk, abberdaen voor de vrydag, en ftock-vifch op den faterdag, beneffens een flickerbeetje van een duyfje voor den fondag, fpendeerden de drie vierdendeelen van fijn haeffelijcke inkomft: de rest ging in een farzie mantel 's werckendaeghs, trouweele kouffen en fulcke muylen voor den heyligen dagh. Hy had in fijn huys een Deern over de veertig, en een Nicht onder de twintigh jaer, beneffens een Jongen, die te gelijk in het velt arbeyde, en te gelijk op het Paert pafte, als het de podegra in de beenen had. De jaren van defen onfen Jonckheer mogten ointrent de 50 zijn, zijnde wat melanckolijck, of fwaergeeftigh van complexie, mager en dor van vlees, geelachtig van verw, een groot vrint van de jacht en diergelijcke Ridderlijcke oeffeningen. Men wil feggen, dat fijn toenaem was Quichada (foo veel als kinnebacken) of Quesada, alfoo by de Schryvers dies aengaende eenigh verfchil is; al hoewel men evenwel waerfchynelick buyten dat fou mogen ramen, dat het Quichana was. Daar is ons in alle gevallē weynigh aen gelegen: het is ons genoegh, dat wy in alles de oprechte waerheydt van de faeck betrachten, fonder ons veel aen een woort of een leur te binden. Defen voorfchreven voor-noemden Heer befte de fijn overige tydt (welcke wel de meeste van het jaer was) gemeenlijck in het lefen van de Boecken der Ridderfchap, van Amadis en diergelijcke, met fulck een gene-

*harc
jongie*

gentheyt en affectie, dat hy daer door eyndelyck geheel de oeffening van de jacht quam te vergeten, en self het bestieren van sijn middelen. Ja soo groot was sijn yver en genegentheydt, dat hy selfs eenige stukskens landts verkocht, om daer boecken voor te koopen; invoegen daer niet te krygen was, van sulcke en diergelijke stof, of hy was'er van voorfien, gelijk ook onder andere van die gene die den vermaerden Feliciano de Silva gemaect heeft, alsoo hem de suyverheydt van sijn Prosa, en sijn verwarde redenen, onverbeterlijck dochten te zijn, voornamentlijck wanneer hem die beklacht-brieven voorquamen van: *De reden van de onredelyckheydt, dewelcke aan mijn redelyckheydt gedaen is. heeft mijn redelyckheydt in sulcker voegen ontreudent, dat mijn redelyckheydt na roten sich moet beklagen over uw onredelycke schoonheydt.* Of oock: *De hooge hemelen van uw goddelyckheydt, die uw goddelyk met de sterren verstercken, en u maeken verdienstig van de verdiensten die uw hoogheydt verdient.* Dese en diergelijke redenen waren soo redelyk en soo krachtig, dat se den armen Jonker al de kracht van sijn redelyckheydt deden verliefen, en dat met de quintessentie van dese diepe wysheydt te doorsoecken, daer, och arm, Aristoteles self sijn bril sou om hebben moeten opsetten. Hy kost de daden van Don Belianis, noch sijn wonden, niet wel met sijn verstant over een brengen; alsoo hem docht, dat se soo veel en soo meenig waren, dat, al hadden'er al de beste meesters van de werelt geweest, hy evenwel het lyf, en voornamentlijck het aengesicht, gestreept en geteekent moest hebben, min noch meer als een paskaert. Evenwel prees hy in den Schryver die belofte, die hy doet ten eynde van sijn werck, om die wonderlycke avontuer ten eynde te brengen; en daarom had hy menighmael temptacien in sijn gemoedt, om self de pen in de hant te nemen, en het werck voort uyt te voeren: doch andere en swaerder dingen verhinderden hem daer in. Hy had menighmael verschil met den Pastoor van het Dorp (die een gelcert persoon was, gepromoveert tot Ciguenca) wie de beste Ridder was, of Palmerijn van Engelandt, of Amadis van Gaulen. Maer Meester Klaes, Barbier van de selve Plaats, sey rond uyt, dat niemant by den Ridder van Febus te pas quam; en indien daer iemandt by te vergelijken was, dat was Don Galaor, broeder van Amadis, alsoo hy de geseggelijckste natuer van allen had, en in ver na sulck een huylebalck niet was als sijn broeder, en dat hy in dapperheydt hem niet een hayr toe gaf.

Kortelyck, hy maeckte het sich met dit lesen soo moes,
dat

dat hy den eenen nacht aen den anderen knoopte, sonder byna te slapen of te eeten; 't welk den armen hals soo afmatte, dat het hem eyndelijck in de hartsenen sloeg. Al sijn inbeelding wiert soo vol van alle die betooveringen, gevechten, bataljes, velt-slaggen, wonden, liefdenstormenten, klachten, en sulke duyfent sotternyen, dat'er geen plaets voor andere reden overbleef; beeldende sich soo vast in, dat al wat hy las Evangelien waren, dat hem docht, dat'er geen waerachtiger boeken in de werelt waren. Hy sey, dat Don Rodrigo, of de Cid, wel een goet Ridder was geweest; maer dat hy evenwel by die van het brandende Swaert geen hantwater had, die met eenen slag wel twee schrickelijke Reusen teffens kost van een houwen. Hy hield noch meer van Barnardo del Carpio, om dat hy den besworen Roelant in Ronceval had omgebracht, gebruyckende de loosheyt van Hercules, wanneer hy Anteon, de Soon van de Aerde, tusschen sijn armen doot drukte. Hy mocht oock den Reus Morgan seer wel lyden, om dat hy beleeft en aenspreeckelyck was; daer andersints dat Reusen-geslacht hoovaerdig, wreet, en opgeblasen is. Maer boven allen stont hy wel met Reynout van Montalbaen, voornamentlyck als hy hem sag uyt sijn Slot ryen, en wegh nemen al wat hem voor de vuyft quam, en wanneer hy in Allende dat Beelt van Mahomet, 't geen heel van gout was, weg voerde. Hy sou somwylen dien Verrader Galalon wel met sijn tanden van een gescheurt hebben, en wiert by buyen daer toe soo boos, dat hy sijn Meyt en Nicht wel een sufflet tien twaelf sou gegeven hebben. Eyndelijck, sijn verstant nu geheel 't onderste boven gekeert zijnde, kreeg hy de vreemdste gedachten, die oyt in een Sot van qualiteyt gevallen zijn, dat is, dat hem docht behoorlyck en meer als noodigh te zijn, soo wel tot aen was van sijn eer, als tot dienst van het gemeene best, self dese doolende Ridderfchap te aenvaerden, en de heele werelt te gaen doorreyfen, gewapent en te paert, om avontueren te gaen soecken, na den teneur die hy gelefen had, helpende de verdrukten, en strafsende de boosen, sonder prijckel of ghevaer te onfsien, alleen om een eeuwige naem te verkrijgen. Hy beeldde sich in, dat hy door de sterkte van sijn arm alreets ten minsten Keyter van Trebifonda gekroont was; en met dese gedachten en bysondere lust haette hy sich om dit heerlijk voornemen in het werk te stellen. Het eerste dan, dat hy deed, was sijn wapenen klaer te maken, die hy noch tot gedagrenis van sijn Overgrootvader had, welke so verroeft en beschimmelt waren, dat men niet wist, wat

mer van maecken sou; 't welck geen wonder was, also se hondert jaer onder de oude schoenen mochten gelegen hebben. Evenwel, hy maekte se klaer en schoon, ten besten dat hy kon: maer de swarigheyt was om een helmiet, alsoder niet anders als een sinpele morlion, of stormhoet, by was: echter, hy hielp het al eenigints door een konstige vont, makende van bort-papier een manier van een visier. Wel is de waerheyt, dat hy, willende de proef nemen, of het wel tegens een slag sou mogen, mer de eerste slag al den bocht in stucken smet, daer hy een heele weeck over getimmert en gelapt had. Niettemin stelde hy zijn konst weer in het werck, wel verheugt zijnde over sijn groote kracht: maer om het perijckel voor te komen, besette hy het van binnen met yferdraet, in sulker voegen dat hy der zig op meende te vertrouwen; en sonder meer proefs te willen eemen, hielt hy se in reputatie als een helmiet van de sijnste stof. Terstont begaf hy sich na sijn Paert, dat meer spatten en lempten had als hayren aen de maen, of als het Paert van Gonela, 't geen *tantum pellis & ossa fuit*, niet als vel en been was. Evenwel hielt hy het waerdiger als den Bucephal van Alexander, en den Rabicea van de Cid, Vier dagen was hy ontrent besig om te bedenken wat naam hy hem geven sou, also het buyten reden was; dat het Paert van zulk een Ridder sonder naam sou zijn; en daarom moest hy der een hebben, op dat men in toekomende tijden van hem zou weten te spreken, en hy beneffens sijn Heer soo wel van naam als van staat mocht veranderen. En also, na dat hy allerhande namen bedogt en opgesogt had, keerende den eenen dus den anderen zo, het binnenste buyten, het buytenste binnen, quam het eyndelijk op Ronzinant uit, een naam die in sijn oordeel heel vel berekenis was, als wilde hy seggen Rozinante, dat is, Paert of Ros boven alle Paarden, of oock Ronzinant met een metaphorische betekening genomen van het roncken. Aldus den naam gevende, en gegeven zynde aen het Paert, moest hy sich zelve niet vergeten; en daer was hy noch acht dagen mede besig. Eyndelijk bleef hy vast op Don Quichot: waar uyt, gelijk ik gezegt heb, de Schrijvers den naam van Quichada gevonden hebben, en niet Quesada, gelijk anderen willen. Maar vorders bedenkende, dat Amadis noyt slechts Amadis genaemt was geweest, maar wel Amadis van Gaulen, wilde hy oock sijn Vaderlant daar by gevoegt hebben, en Don Quichot de la Mancha heeten, om te gelyk sijn Atkomst en Vaderlant te kennen te geven, en te verheerlijcken door sijn daden. Sijn wapenen dan geveecht, en den stormhoet

(Lem)
gebred.

tot een helmet gemaakt, hy en sijn paart herdoopt zynde, schortender niet anders aen als een Jonckvrouw te soecken, om daar op te verlieven: want een Ridder sonder Beminde is zoo veel als een boom sonder bladeren of vrugten. Want, zeide hy by sig self, indien ick by goet geluck, gelijk oock dickmaals gebeurt, den eenen of den anderen Reus kom te overwinnen, 't sy dat ick hem van een houw, of dat hy sich opgeeft, aan wie zou ik hem senden om voor mijn Beminde te gaen knielen, en met ootmoedige stem te zeggen: Ick, Me-vrouw, ben den Reus Caraculiambre, Heer van het Eylant Malindrama, die in een handt-gevecht verwonnen ben door den noyt volpresenen Ridder Don Quichot de la Mancha, dewelke my belast heeft, my voor uw Doorluchtigheyt te vertoonen, op dat uw Hoogheydt met my doe her geen haar beliest. O! hoe sprong onsen Ridder op, hebbende dese redenen voortgebracht, te meer, wanneer hy nu den naam van sijn Lief gevonden had, sijnde dese een Boerin niet ver van sijnent, die niet leelyk van muyl was, en daar hy voorheenen wel een oogh op geslagen had. Zy heette Aldonca Lorenço, of Aaltje Laurens: maar in de plaatse van dese naam, docht hem oock niet ongeraden, haar een andere en veel heerlijcker te geven, als zynde de Vrouw van sijn gedachten, en soeckende over en weer na een naam die niet heel buyten spoor was, en evenwel een Princes en groote Vrouw sig niet behoefde te schamen, besloot hy eyndelijk met Me-Vrouw Dulcinea van Toboso, also se daar van daan was, welke naam hem docht de beste, vreemste, en klinkenste van allen.

Het II. Hoofst-stuck.

't Welck handelt van de eerste Uyttocht van den vernuftigen en vromen Don Quichot.

ALs Don Quichot al desen toestel had gemaakt, wilde hy geen tijd meer spillen om dit sijn loffelick voornemen in het werck te stellen, oock om geen oorsaak te zijn van het achterdeef en ongelijck, 't geen de wereldt door sijn nalatigheyt zou komen te lyden, aangesien al de overlasten die hy meende te wreeken, ongelijken te rechten, onredenen te verbeteren, misbruycken te redderen, en twijffelingen te voldoen. En alsoo, zonder iemand sijn voornemen te kennen te geven, of van iemand gesien te zijn, maakt hy sich op een morgenstont, voor het aenbreecken van den

den dagh, een der heestfen van Hooy-maent, van hoofden tot de voeten ghewapent, sijn helmet op het hooft, sijn schilt aen den arm, en sijn lancie in de vuyft, door sijn plaets-deur achter uyt, en soo te veldt, met het meeste genoegen van de wereldt, te sien soo goeden beginsel aen sulck een goedt voorne-men. Maer qualick was hy buyten, of hem quam een verschrikkelick gedachte aen boort, die hem tot sulck een twijffelmoe-digheydt braght, dat het weynigh scheelde, of hy sou'er de kat in gesteeke, en glat uytgescheyen hebben. En wat was dat anders, als dat hy begoft te dencken, dat hy geen Ridder geslagen was, en, volgens de wetten van de doolende Ridderschap, de wapenen tegen geen Ridder voeren moght. En al schoon hy sulcks al was, moesten evenwel sijn wapenen blanck, en sonder eenig devijs zijn, tot'er tijdt dat hy door sijn dapperheyt het selve ghewonnen had. Dit sette hem gheweldigh te rugge: maer dewijl sijn dwaasheyt alle rednen te boven ging, besloot hy evenwel voort te gaen, en sig te doen Ridder slaen van den eersten die hem ontmoette, even als ontallyke anderen hadden ghedaen, ghelijck hy op verscheyde plaetsen ghelesen had. En wat de blancke wapenen aengaet, die sou hy, soo haest als hy ergens stil was, soo wit doen maken als sneeuw. Hier mede vervolghde hy met gerustheyt sijn wegh, sonder andere te volgen als sijn Paerdt begeerde; geloovende, dat daer de kracht van sijn avontueren in bestond. Hy aldus rijdende, kost evenwel niet laten by sich selven te seggen: Wie twijffelt, of in toekomende tijden, wanneer de Historie van mijn beroemde daden sal in het licht komen, of dien Wijsen, die de selve schrijven sal, komende dese mijne eerste uyttocht te beschrijven, sal op dese heroicke manier beginnen; Naauwelijck had de blofende Apollo over het aengesicht van de wijde aerde de vergulde stralen van sijn heerlick hooft uytgespreyt, en ter naauwer noodt begoft het klein ghēvogelte met het reppen van haar wiecken, en quinkeleren van haar keelen, den dagh te verkondighen, alsoo de roosverwighe Aurora, latende het bed van haer jaloerschen Tithon, zich begoft te vertoonen boven den horifont van Mancha, wanneer, latende het luye en ledige dons, den onverwinnelijcken Ridder Don Quichot sijn vermaerden Ronzinante beklom, en sijn wegh bestont te nemen door het oude en vermaerde veldt van Montiel, en, in waerheyt, daer lagh voor alsdoen sijn weg, en daer op borst hy uyt in dese exclamatie: O geluckige tijdt!

wel gelukkige eeuw, in de welke mijn doorluchtige daden sullen in het licht gebracht worden, daden, seghick, waerd om in marmer geschreven, in koper gegraveert, en in treffelike schilderyen uytgebeeld te worden, tot een eeuwige gedachtenis voor de komende tijden, en onse doorluchtige na-Neven. O ghy wijse Toovenaar, die de beschrijver van de selve sult zijn, ick bid u, dat ghy myn goeden Ronzinante niet vergeet, eeuwige gesel en macker van my in al mijn reysen en avontueren. Daer na, maeckende een nieuwe digressie, begoft hy (niet anders dan of hy in der daet was verliest geweest) ô Princesse Dulcinea van Tobobo! Vrouwe van dit gevangen en geboeyde hart, veel en swaer ongelijk hebt gy my gedaen, my dus strengelick gebiedende te vertrecken, en te bevelen niet te verschijnen voor uw aenbiddelike schoonheydt: gelieft, Me-vrouw, gelieft te gedencken aen dit verliefde hart, dat soo veel om uw liefde lijdt. Dese en diergelijcke sottigheden, daer zijn Boecken van Amadis vol van zijn, ging hy al langs den wegh stroyen, rijdende behalven dat soo soetelick, en de Son soo hoogh rijfende; en met sulck een hitte, dat het genoegh was om hem al sijn verstant op te droogen, indien hy anders eenigh had gehadt. Den heelen dagh reed hy sonder eenige avontuer te ontmoeten, die waerd magh zijn om geschreven te worden; waer over hy begoft gelijk als te wanhoopen, alsoo hem de uren jaren vielen, om iemandt te vinden met wien hy de kracht van sijn armen mocht beproeven. Sommige Autheuren seggen, dat zijn eerste ontmoetingh is geweest die van de steene Poort, andere wederom die van den Wint-meulen. Maar soo veel als ick daer van weet, of ghetchreven vind in de Jaar-registers van Mancha, is, dat hy dien geheelen dag reysde sonder iets te ontmoeten, invoegen soo hy als sijn Ronzinant beyde byna doot van honger waren; waer over Don Quichot sijn oogen aen alle enden sloegh, om eenigh Slot of Paleys te sien, of eenige Harders te ontdekken, om by de selve sijn noodtsaeckelijckheden te voldoen. Ten laetsten kreegh hy niet ver van den wegh een Herbergh in het oog; 't geen hem sulck een vermaeck aenbracht, of hy den Hemel had geopend gesien. Daer op wacker aengereden, en weg gespoeyt, zulks dat hy op het vallen van den avont daer aenquam. Voor de deur van de Herberg stonden twee jonge Deerens van de lichte natie, so men se noemt, die na Sivilien reyl-

den met eenige Roskammers, of Karlyuden, en voor dien nacht hun verblijft in die Herbergh hadden genomen. En gelijk aen onsen Ridder een Mug een Olyfant, alle Huysen Kasteelen waren, en sulcks als hy in sijn rasende Boecken had gelesen, nam hy voort dese Herberg voor een treffelijck Slot, met sijn vier toorens, en capiteel en van massijf silver, sonder te schorten aen sijn dubbelde val-brugge, en diepe gracht, met alle toebehooren en omstandigheden. Daer op begeeft hy sig na de Herberg, of Slot, soo hy het wilde hebben, en 'er noch een stuksken wegs af zijnde, hielt sijn Ronzinant staende, verwachtende dat 'er een Dwerg voor den dag sou komen, die op een hoorn zou blasen, en het teecken van sijn komst doen: maer siende, dat 'er niemant voor den dag quam, en dat Ronzinant sig haeste om in de stal te sijn, reed hy nader, en kreeg terstont dese twee Deerens in het oog, welke hy nam voor twee schoone Jonkvrouwen en aensienlicke Dames, die sich aldaer voor de poort van het Slot quamen vermaecken. Ondertusschen gebeurde 't by geval, dat een Varken-dryver daer omtrent sijn hoorn blies, om sijn Varckens by een te versamelen; waer op Don Quichot sich terstont te voren stelde 'igeen hy verwacht had van den Dwerg of Tooren-wachter, en sulcks oordeelde te zijn het teecken van sijn komst; en alsoo voegt hy zich met een sonderling genoeg en na de Herberg. De Vrouw-lieden, siende een mensch op sulck een vreemde wijs gewapent met lancia en schilt, vloten, by na doot van vrees, na de Herberg: maer Don Quichot, wel oordeelende dat de schrik haar deed vlugten, lichtte sijn papiere visier op; en toonende sijn mager en begruyft aengesicht, riep hy haer met een aerdige stant, en een besadigde stem toe: Uwe Genaden gelieven niette vlugten, nog eenig hinder te vreesen, also de Ridderlicke order, daer ick professie van maeck, niet toelaet iemandt schade of hinder toe te brengen, veel min aen sulcke hooge Dames, als uw doorluchtige tegenwoordigheyt my verseeckert dat uwe Genaden zijn. De Vrouwen bleven hem vast met verwondering staen aansien, en sochten na sijn aensicht, dat noch ten deele door het visier bedekt was: maer hoorende zig den naem van Dames geven, so veer buyten haar professie, konden se sich niet onthouden van luytkeels uyt te schateren, invoegen dat onsen Ridder sich daer over begoft te vertoornen, 't welk hem in dese woorden deed uytbarsten: De sedigheyt past de schoonheyt wel: in tegendeel is 'er geen grooter misstant, als de lach die uyt een slechte oorsaek voortkomt. Dog dit seg ik geenints om uw Eerwaerden

te bestraffen, noch te vertoornen, alsoo mijn meening geen ander is als om u te dienen. De vreemde tael voor dese Deernen, en de vreemde gestalte van onsen Ridder, deeden haer te meer lagchen, en Don Quichot te grammer worden; en het sou hoog gelopen hebben, indien op de selve tijdt de Waert niet was voor den dag gekomen (een man, die, alsoo hy een groot botterick was, niet kost laten vreedsaem te zijn) welke siende dese vreemde Gestalte, gewapent met sulke ongelijke en ongewoone wapenen, niet minder kost doen als dese schoone Juffrouwen in het lagchen geselschap houwen. Maer evenwel niet wetende wat'er agter mocht schuylen, begoft hy te bedarén, en andere mijnen te maecten. Indien uw Genade, Heer Ridder, seyde hy, herbergh gelieft te hebben, behalven bedding (want die is hier niet) alles behalven dat sal hy vinden in alle overvloedt. Siende Don Quichot de nederigheyt van den Kasteleyn (want soo wilde hy hem hebben) gaf tot antwoordt: voor my, mijn Heer, is 'er haest genoeg; want mijn bed zijn mijn wapenen, en mijn rust is het strijden. De Waert hoorende zich Kasteleyn noemen, meende, dat hy daer mede wilde te kennen geven, dat hy hem nam voor een Castillau, (al-hoe-wel hy een Andaluz, en self noch van St. Lugar was, dieven in haar moeders lijf geboren, en sieltachtiger als eenigh Student of Pagie magh zijn) gaf tot antwoordt: is het soo, dat harde rotsen uw bed, en waecken uwer Genaden slaep is, komt dan vryelick in mijn huys, met versekering van daer gelegtheden te vinden om de vaek uyt de oogen te houden een geheel jaer, ick swijg een nacht lang: en met eenen liep hy toe om hem den stegelreep te houden, terwijl de Ridder sich niet sonder groote moeyte uyt den sadel lichte, dewijl hy stijf gereden, en flauw van honger was, als die den geheelen dag geen broodt gesien had. Af zijnde, beval hy sijn Paert aen den Waert, dat hy toch goede sorge daer voor wilde dragen. alsoo 't het beste beest was, dat de aerde betreden mocht. De Waert besag het van onder tot boven, maer kost'er die deughden niet aen sien, self niet tot op de helft: evenwel hy bestelde hem in de stal, en quam weder by sijn nieuwen Gast, dien de Vrouwen vast ontwapenden, want sy hadden de pays al gemackt: maer het quaetste was, dat, offe hem borst- en schouderstuk al afgenomen hadden, sy evenwel, wat moeyte dat se deeden, den gelapten helm niet kosten los krijgen, dien hy met soo veel knoopen had vast gemackt, dat het swaert van Alexander daer wel sou van nooden geweest zijn: maer evenwel, om hem in stukken te snijden, wilde

den Ridder niet toe verstaen, wat se oock deden; waer over hy soo den gantschen avont bleef sitten, met den helm op het hoofd, dat het geestigste gesicht van de wereldt was. Geduerende het ontwapenen, hielt hy met dese schoone en edele Dames (want sulcke moesten se zijn) dese vriendelijke woorden. Noyt was Ridder van Juffrouwen soo wel gedient, als Don Quichote, komende uyt sijn Dorp. Juffrouwen dragen sorge voor hem, en Princessen voor sijn Paert. ô Ronzinante! want soo, Me-vrouwen, is den naem van mijn Paert, en Don Quichot de la Mancha de mijne, hoe wel ick voorgenomen had my niet ontdeckt te hebben, voor en al eer de daden, die ick in uwen dienst sal doen, my hadden bekent gemaect. Doch om die oude Historie van Lancelot, of Breck-speer, te pas te brengen, heb ik mijn naem moeten ontdecken voor den tijt. Maer de stond, de tijdt sal komen, in de welke uwe Excellentien my sullen gelieven te gebieden, en my sal passen te gehoorsamen, om door de kracht van desen mijnen arm te toonen het groot genoeg dat ick heb in u dienst te doen. De Deernen, die niet gemaect waren om diergelijke Rhetorica te hooren, kostten daer niet een woort op antwoorden: alleenlijk vraegden sy hem, of hy niet begeerde te eten. Een weynig sou ik wel ontbijten, sey Don Quichot, alsoo my dunkt, dat het my geen hinder sou doen. Nu was het by ongeluck Vrydag, en in het heele huys niet te vinden als een slag van visch die men in Castilien *Aba dextru*, in Andalufien *Bacallao*, aen andere oorden *Caradillo*, en by sommige *Truchuela* noemt. Sy vraegden hem dan, of sijn Genade geliefde sulcke viskens te eten, vermits men geen andere spijs by der handt had. Viskens, of vis, antwoordde Don Quichot, sy mochten so veel wesen, dat se voor een goede vis mochten bestaen: want die my acht schellingen, of een stuck van achten, geeft, heeft my even wel betaelt. Ook gebeurt 'et dikmaels, dat het kalf beter is als de koe, en het lam beter als het schaep. Doch het zy wat het wil, laet maer komen: want den arbeydt en het gewicht der wapenen valt swaer te dragen met ledige darmen. Men dekde de tafel in de deur, om de koelte; en daer diste hem de Waert een stuck van sijn visch op, so lang bewaert, en soo qualijk toegemaect, dat 'er iemandt den honger van sou over gegaen hebben, beneffens een stuck broodt, dat soo swart en beschimmet was, of gy de wapenen van Don Quichot selve had gesien. Maer men sou sich doodt gelagchen hebben, die het eten van Don Quichot had gesien, met den helm op sijn hoofd en het visier opgelicht, waer over hy niet met

fijn handt kost in de mont steeken, maer men moest hem insteeken gelijk men de kinderen doet, welcken dienst een van de voorschreve Jonckvrouwen of Dames waernam. Doch in het drincken was de meeste swarigheyt, ja her sou onmoglijk geweest hebben, indien de Waert, hoe bor hy ook was niet een aerdige vondt had bedacht, te weten, een stuk riets, daer hy den wijn mede uyt het glas soog. En al dat duldde de Ridder gaarn, om niet genootsaect te zijn de bant van sijn helmet los te snijden. Ondertusschen quam 'er een, die de Verckens snijt, aen de Herberg, die, gelijk de gewoonte is, op sijn aenkomen vier of vijtmael den hoorn blies; 't welck Don Quichot te meer verseeckerde, dat hy in eenig heerlijck Slot was, en dat se hem de musijck over de tafel gaven, dat sijn visch pastey, sijn swart broot witte-broot, de Deernen Jonckvrouwen, en de Waert de Kasteleyn was: en doe wast, dat hy sich alreets begoft geluckig, en sijn voornemen wel begonnen te achten. Maer het geen hem meest quelde, was, dat hy de order der Ridderfchap noch niet ontfangen had; wel wetende, dat hy wettelijk geen avontuer mocht ten eynde brengen, sonder de selve te hebben verkregen.

Het III. Hooft-stuck.

In het welck verbaelt wort de aengename manier, die Don Quichot kielt om sich Ridder te doen slaen.

HY eyndelijck, vermoeyt van dese gedachten, maecte sijn slecht en bepaelt avontmael kort; en daer na roepende den Waert, en zich sluytende met hem achter in de stal, viel voor hem op sijn kniën, met dese woorden: Ick sal niet oprijfen van daer ick ben, ô vroomme Ridder, voor en al eer gy, volgens uwe beleeftheydt, my een verfoeck toestaet, 't welk verkregen zijnde, sal strecken tot uw lof, en gemeen voordeel van het mensche-lijk geslacht. De Waert, siende sijn Gast dus voor hem geknielt, en hoorende sulcke woorden, bleef hem verwondert staen acuisen, sonder te weten wat te antwoorden, of te doen. Eyndelijck bad hy hem op te staen, maer al om niet, voor en al eer hy hem dit verfoeck had beloofd toe te staen. Daer op begoft Don Quichot: ick kon niet anders van uwe Doorluchtigheyt verwachten, Heer Ridder, en seg u dan, dat de bede, die ick van u begeer, is, dat ghy my noch desen dagh gelieft Ridder te slaen; en desen nacht sal ick in de Kapel van dit uw Kasteel mijn

wapenen bewaken; en morgen, gelijk ick gefegt hebt, fult gy mijn begeeren voldoen, om te mogen, als behoorlijk is, door de vier deelen des werelts gaen mijn avonturen te soecken, tot voordeel en bystant van de verdruckten, gelijk de schuldige plicht is van de doolende Ridders, als ick, wiens hoogste begeeren is sulcke daden uyt te rechten. De Waert, die mede een spotter was, en alreets de sotterny van Don Quichot gemerkt had, begoft nu volkomen te gelooven, dat hy 't niet vast had; en om dien nacht wat kortswijl aen te rechten, besloot hy sijn sotheyt in te volgen: waer over hy hem eerst antwoordde, dat hy toonde seecker in sijn dingen te gaen, en dat sulks, als hy begeerde, een nootfaeckelijk vereysch was tot die oeffening, en verschuldigt aen sulke voorname Ridders, als hy hem oordeelde, so uyt sijn reden als mannelijk aensien: dat hy ook selve in sijn jonge jaren die eerlijcke oeffening genomen had, gaende en doolende door verscheyde gedeelten van de werelt, om sijn avontueren te soecken, voornamentlijk door de Gewesten van Malaga, de Eylanden van Riacan, de omleggende Deelen van Sivilien, Segovia, Olivera, Valencien, Granada, de Landen van Sint Lucar, Cordoua, en Toledo, en andere plaetsen meer, daer hy de lichtheyt van sijn voeten, en de gaauwheyt van sijn handen geoeffent had, doende veele overlafsten, maekende veele weduwen, en brengende veele quade avontueren ten eynde, in voegen hy sich voor alle rechtbancken van Spanjen had bekent gemaect, en sich eyndelijck in dit sijn Kasteel had neder geslagen, levende aldaer op sijn middelen, als oock die van anderen; ontvangende aldaer al de doolende Ridders, die daer voor by quaden, van wat slaghe en waerdigheyt deselve mochten zijn, en dat alleenigh door de goede genegentheyt die hy deselven toedroeg: vorders, dat hy op dit sijn Slot geen Kapel en had om 'er sijn wapenen te bewaecken, maer dat hy voor had daer een nieuwe te bouwen: dog evenwel, dat in alle gelegentheyt hy wel wift, dat men de selve mocht bewaken daer men wilde, sonder juyst aen een Kapel gehouden of gebonden te zijn, sulks dat hy 't selve kost doen op de plaets van sijn Slot; en dat men des morgens, alles gedaen zijnde, de behoerlijke omstandigheden daer sou toe doen, in voegen hy sou Ridder zijn, en Ridder blijven, al was 'er niet een in de werelt. Voorts vragde hy hem, of hy eenig gelt by sig had, daer den ander neen op antwoordde, also hy noyt gehoort, nog in eenige Boeken gelesen had, dat iemant van soo veel duysenden immermeer gelt had gehandelt. Hier op voerde

de Waerdt hem te gemoet, dat hy sich daer wel dapper in be-
 droog; want alhoe wel de historie daer geen mentie van maekte,
 als synde een saeck die van selfs volgde, en klaer was, als gelt, en
 schoon lywaet by sig te hebben, datmen daerom niet moest den-
 ken, datse geen over sich hadden: ja dat in tegendeel al de doolen-
 de Ridder altoos haer beursen wel hadden gespeckt gehouden
 regen alle voorval: dat se oock schoone hemden, en een koffertje
 vol alderhande salven by sig hadden, om haar wonden te heelen,
 alsofse juyst over al, en in alle plaetsen daer se quamen te stryden,
 gelyk als wildernissen en woestynen, geen Wontheelders von-
 den, 't en waer se juyst den eenen of den anderen Tovenær
 te vriend hadden, die haer door de wolken een Jonkvrouw of een
 Dwerg roeschikte, met een vlesje waters van sulken kragt, dat
 de minste droppel de swaerste wonden kost genesen, waer door
 sy in een oogenblik soo kloek en gefont wierden, als van te voo-
 ren: maer die dat geluck niet hadden, maecten altoos voor-
 raet van diergelycke nootfaeckelykheden by sich te hebben, als
 naelden en draden, en salve om sich te heelen, en andere dingen
 meer: en of het geschiedde, dat foodanige Ridder geen Schilt-
 knapen hadden, 't geen evenwel selden gebeurde, hadden sy des-
 selve dingen in kleene maelkens, die so gepakt waren, dat men se
 qualijk sien kost, achter op haar Paert, als zijnde yets anders van
 meerder belang, dewijl hy andersints wel bekende, dat het geen
 gebruyk onder dese Ridder was, valiesen of diergelyke mede te
 slepen: waer over hy hem dan als een vrint den raed gaf, ook met
 dat regt 't geen hy over hem had als Vader (gelyk hy haast hoopte
 te zijn) gebieden dorst, nu voortraen niet te reysen sonder gelt, en
 de andere aengeroerde nootfaekelykheden; en dat hem deselve,
 als hy dickmaels het minste daer om dacht, het aldermeeste sou-
 den te pas komen. Don Quichot beloofde hem daer sorg voor te
 dragen; en daer op begoften se ordre te stellen op het bewaecken
 van de wapenen, 't welck' sou geschieden op een groote plaets,
 staende ter zijde van de Herberg. Don Quichot nemende al de
 stucken by een, maekte se aen een pael vast die dicht by een put
 stond, en met sijn schild aen den arm, en leenende op sijn lan-
 cie, bleef soo te wandelen voor by de pael, juyst als den duyste-
 ren nacht begoft. Terwijl vertelde de Waert aen al sijn Gasten
 de bysondere sottigheyt van desen Don Quichot, 't bewaken van
 sijn wapenen, en het Ridder slaen; daer sich een yeder over ver-
 wonderde, voegende sich om van verre den handel aen te sien,
 gelyckse hem den eenen tijt sagen wandelen, den anderen op sijn lan-

lancie leenen, en sijn wapenen te staen aensien, sonder sijn gesicht daer af te trecken. Daer by was de Maen soo helder, dat men al het geen hy deed genoegsaem van verre kost sien. Ondertusschen een van de Roskammers willende sijn Paerden te drincken geven, quam aen de put; en om den emmer te krygen, moest hy noodtsaeckelijck eerst de wapenen van de pael afnemen. Don Quichot hem siende naderen, begoft hem met een luyde en vervaerlijcke stem toe te roepen: Ghy, wie ghy zijt, onbedacht Ridder, die u vermeet de wapenen van den kloecksten Oorlogs-man, die oyt swaert op zyde bandt, aen te roeren, siet wel toe wat ghy doet, en raectme de selve niet aen, indien ghy het leven niet voort het gelag begeert te laten. Den ander achtte niet veel op de barsse woorden van desen raeskalder, hoewel hy beter sou bedacht geweest hebben; maer nemende de selve van de pael, wierpse ginder heen. Don Quichot, sulcks siende, heste sijn oogen na den Hemel, en sijn gedachte tot sijn beminde Dulcinea, barstende in dese woorden uyt: Doet my nu onderstant, ô Vrouw van mijn hart, in dit eerste affront, dat aen uw dienaer geschiet, en laet my in dese ontmoeting uw hulp niet ontbreken. Met dese en andere diergelijke woorden, werpende sijn schildt op sijn schouder, en vattende sijn lancie met bey sijn handen, gaf hy den Roskammer daer sulck een geweldigen slag mee op het hooft, dat hy ter aerde stortte, soo wel geraeckt, dat, indien Don Quichot noch eenmael soo gekomen had, den armen droes geen meester sou van doen gehad hebben. Dit gedaen sijnde, vergaderde Don Quichot sijn wapenen weder by een, en begaf sig tot sijn pourmenade, gelijk te vooren, als nergens van wetende. Een weynig daer na (zynde den eersten noch in sijn ouden stant, buyten kennis) komt'er noch een ander met de selve meening, om water aen sijn Muylent te geven; en gaende van gelijcken om de wapenen af te nemen, quam Don Quichot wederom, en sonder woort te spreken, of sijn Beminde aen te roepen, liggende andermael de lancie op eer deselve noch gebroken was, sloegh daer mede den tweeden de kop schier in stucken. Op dit gerugt quam al het volk voor den dag, en onder anderen de Waert mede. Don Quichot, siende desen toeloop, nam sijn schildt, en sloeg sijn handt aen het geweer, en (met dese woorden: ô Vrouw van alle schoonheyt, kracht en sterckte van mijn teeder hart, nu is het tydt om de oogen van uwe Hoogheyt na uwen elendigen Ridder te staen, dewyl hy dese (ware avonture poogt ten einde te brengen) viel sijn vyant toe, so gemoe-

dig:

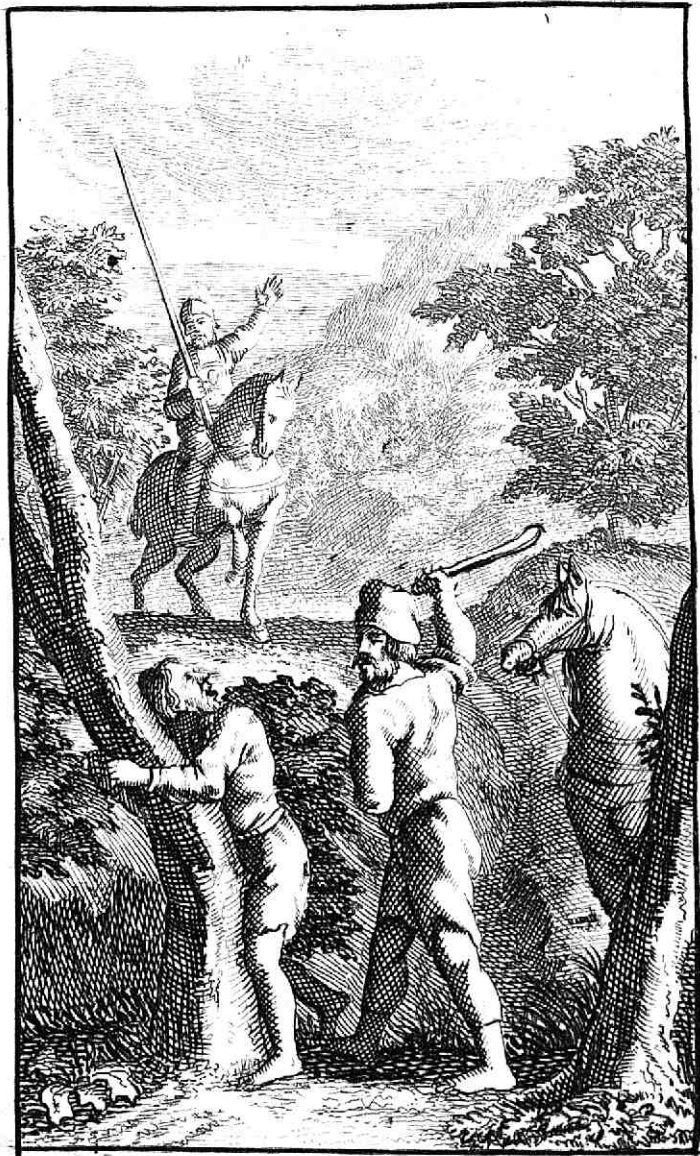
digt alleen door dese sijn gedachten, dat, al hadden 'er al de Roskammers en Paerdentuyfchers van de werelt geweest, hy niet een voet sou te rugge geweken hebben. Maer desen begosten nu al van verre met steenen naer onsen Ridder te werpen, die sich ten besten dat hy kost met sijn schilt bedeckt, sonder sijn wapenen te durven verlaten. De Waert riep al, dat se hem souden met vrede laten, alsoo hy haer nu al van te voren had gesegt dat hy sot was: dat men hem als een sot ontslaen sou, al had hy hen altemael den bek gebroocken. Maer Don Quichot riep noch veel luyder, noemende haer schelmen, verraders, en self den Heer van het Kasteel een bedrieger, en onedelen Ridder, dewijl hy toeliet, datmen op dese wijze de doolende Ridder in sijn Hof tracteerde; en dat hy hem, indien hy maer anders de order van de Ridderfchap ontfangen had, het selve sou uytpeperen: maer na u, snoode en vileyne sielen, rappaille, canaille, riep hy haer toe, vraeg ick niet een sier, werpt, goyt, smijt, en doetme soo veel als gy kont, dat u dit en dat hael, ick sal u haest betalen het gene gy verdient hebt. Dit seyde hy met sulck een gelaet en barfigheydt, dat hy alreets geen kleene schrick in dese krijgers bracht. Eyndelijck, soo wel door de vrees, als de bemiddeling van den Waert, lieten sy af te werpen; en Don Quichot vergunde hen de gequetsten weg te nemen, keerende, gelijk als voor, na het bewaecken van sijn wapenen, met het selve gelaet, en de selve stemmigheydt. Dit werk evenwel stont onsen Waert so heel wel niet aen; waerom hy voor sich nam, den handel kort te maken, en de swaare order der Ridderfchap aen desen Helt te geven, eer daer meer quaets uyt ontstont. En gaende daer op by hem, ontschuldigde hy sich van de overlaf, die hem van dit snoode volck aengedaen was, sonder dat hy er gens van geweten had: doch sy waren wel betaelt voor hun arbeyt. Vorders seyde hy hem, dat, alsoo hy, gelijk gesegt was, geen Kapel in sijn Slot had, in de welcke men de overige omstandigheden (die na sijn beste onthout alleen bestonden uyt eenige devote woorden en den Ridderflag) sou volvoeren, men het selve wel op het vlacke velt mocht doen, zijnde nu alreets genoegsaem vervult het geen het bewaecken van sijn wapenen raecte, daer men maer twee uren plach in te besteeden, en hy nu wel vier in had doorgebracht. Don Quichot liet sich gesegen, en sey, dat hy vaerdig was om te gehoorsamen, en dat hy het soo kort sou maecken als hem mogelijck was; want indien se hem andermael quamen bespringen, en hy ondertus-

fchen Ridder geflagen was, twoer hy, dat hy geen levende ziel fou overlaten, behalven alleen die het den Heer Kasteleyn fou believeu. De Waerdt daer op krijgt een boek voor den dag, daer hy fijn haver en hoy in aenteckende; en beginnende gelijk als eenige woorden te lezen, gaf hy Don Quichot, die vast op fijn kniën lag, in het midden van het lezen een slag op den hals, en daer nae een ander met fijn eygen fwaert op de fchouder van achteren, al voortgaende met prevelen en lezen. Dit gedaen zijnde, belast hy aen een van de twee Vrouwlieden, die daer mee by ftonden, hem het fwaert te gorden, welke het felve met een aerdigheyt fonder lagchen deed, met defe woorden: Godt maecke uw Genade een gelukkig Ridder, en geve hem geluk in het ftrijden. Don Quichot vraegde haer na haren naem, om te weten, aen wie hy defe eer fchuldig was, alfoo hy haer meende deel van de eer te doen hebben, die hy door fijn dapperen arm fou verkrijgen. Sy antwoordde met groote beleeftheyt, dat men haer Trijn van Tolofa noemde, en dat fe een dochter van een Schoenlapper van Toledo was, woonende ontrent de plaets die men noemt *Santhobienaya*, wyders gereet om hem in alle manieren ten dienft te zijn, en voor haer Heere te houden. Don Quichot verfocht haer, dat fe foo veel om fijnent wil wilde doen, fich voortaan met de naem van Donna of Me-vrouw Tolofa te laten noemen. Dit beloofde zy; en terwijl bond hem de andere de fpooren aen, met de welcke hy by na de felve reden had: die oock na haer naem gevraegt, tot antwoordt gaf, dat fe de Molinera, of Mulderfche, genoemt wierd, alfoo fe de dogter was van een eerlijck Mulder van Antequera. Deze moeft oock, gelijk de andere, den naem van Me-vrouw aennemem, met veele aanbiedingen van dienft. Zijnde alfoo in der haeft de noyt gefiene Ceremonien van defe nieuwe Riddertchap volbracht, viel ieder oogenblick voor hem te lang om fich te paert te sien, en avontueren te foecken. Hy dan sadelt met'er haeft fijn Ronzinant, en begeeft fich daer op, omhellende fijnen Waerdt met de vreemdste woorden en dankfeggingen der werelt, voor defen dienft aen hem bewefen: die hem nu fiende buyten fijn huys, fijn Gast niet fchuldig bleef, gebruyckende de beste woorden, en hoogdravenste manier van fpreeken, die hy geleert had; en fonder eens te vragen na betaling, liet hem ter goeder uure heen gaen.

Het IV. Hoofstuck.

Het geen onsen Ridder gebeurde, vertreckende uyt de Herberg.

HEt was nu licht dag, wanneer Don Quichot uyt de Herbergh vertrock, soo wel te vrede, soo lustig, en soo verheugt over sich Ridder te sien, dat sijn voeten geen aerd raeckten, noch oock die van Ronzinante, soo hem docht: doch beginnende te bedenken, wat raedt hem sijn Waert gegeven had, omtrent het versorgen van sulcke en diergelijcke nootsakelijkheden, voornamentlijk van geldt en schoon linnen, besloot hy weder na huys te reysen, en sich aldaer van alle nootdruft te versorgen, als oock van een Schilknaep, daer hy een seker Arbeyts-man in sijn buert toe schickte, die arm en wel begaeft met kinders was, doch evenwel tot dit amptseer bequaem. En met dese gedagten draeyt hy sijn Paert dien weg op, dat oock misschien den weg ruyckende, meer schein te vliegen als te gaen. Hy had niet lang gereden, wanneer hem docht, dat hy aen sijn rechterhandt, uyt het dichtste van een Bosch, een klagelijcke stem hoorde, gelijk als iemandt die om hulp riep. Den hemel sy gedanckt, sey daer op Don Quichot, voor de genade die my geschiedt, my soo terstond gelegentheyttoe-schickende, om het geen ick aen mijn plicht schuldig ben te verrichten. Dese klachten, sonder twijfel, komen van iemand, die in benautheydt is, en mijn onderstant van nooden heeft. Hier op wendende de toom derwaerts, reedt daer henen, daer hem docht dat de stem van daen quam. En niet lang had hy in het Bosch gereden, of hy sag een Merry aen een, en een Jongeling aen een anderen boom gebonden, die omtrent vyftien jaren oudt mocht zijn, en de selve was, die het geschreeuw had gemaect, en niet sonder reden, want een groven Boer stont hem vast lustigh met een endt dags af te smeeren, voegende op ieder slag dese bittere bestraffingen, siet toe, en swygt; daer den ander vast op toe riep, hy sou het sijn leven niet meer doen, om Godts wil genade Meester, ick sal het niet weer doen, ick sal beter voor mijn sien, en soo voort. Don Quichot dit schoon werk vast aensien-ende, begoft met een toornige stem te roepen: onbeleefden en wreeden Ridder, ghy hebt daer goedt slaen die sich niet verweeren kan, maer klimt te paerdt, en neemt uw lancia (want hy had oock een halve lancia by hem, die tegen den boom, stond,

stond, daer het (Paerdt aen gebonden was) en ick sal u doen bekennen, dat het bloodaers werck is dat ghy doet. Den Boer fiende sich met dese gewapende Figuer overvallen, die alreets de lancie gevelt had, hielt sich nu al voor doodt; maer sich keerende tot goede woorden, sey: Heer Ridder, desen Lecker, dien ick daer straf, is mijn Knecht, die my dient in het hoeden van een kudde Schapen, welke ick hier omtrent hou te weyden, die soo sorgeloos is, dat ick'er alle dagen een van mis; en om dat ick hem daer over straf, gaet de schelm seggen, dat ick hem sijn loon onthou; en soo waerachtig als ick leef, hy liegt het door sijn hart. Hoe durft gy van liegen seggen in mijn tegenwoordigheyt, stukke boefs als ghy zijt, borst daer den Ridder op uyt: by de Son, die ons beschijnt, ick sal u terstont met dese speer door en door loopen: betaelt hem terstont sonder tegen seggen, of by hondert duyzent &c. ick rijgje als een hoen aen een spit. Den ander trock sijn schouwer, en sonder langer dralen maecte den Jongen los, die van Don Quichot gevraagt hoe veel sijn Meester hem schuldig was, antwoordde negen maenden, en ieder maent seven schellingen. Don Quichot begoft op te tellen, en bevont, dat de somme quam tot 63. schellingen; en beval daer op den Boer, op staende voet den Jongen te beralen, indien hy niet terstondt het leven wilde laten. Den ander daer op verklaerde, swoer by kruys en kras, dat het soo veel niet en was, want hy moester noch af trecken drie paer schoenen, die hy hem gegeven, en een schelling die hy hem verschoten had voor twee latingen, alsoo hy sieck was geweest. Dat is heel wel, sey Don Quichot, maer dese schoenen en dat laet-gelt sal men reekenen tegen de slagen, die ghy hem onschuldig gegeven hebt; want heeft hy het leer van de schoenen gebrooken, die gy betaelt hebt, gy hebt hem den huyt daer voor aen stucken geslagen; en heeft hem den Barbier wat bloet ontrocken, als hy sieck was, dat heeft hy u, gesont zijnde, weer met bloed betaelt: in somma, daer pas ick u niet voor toe. Maer, sey den ander, ick heb tegenwoordig geen gelt by my, maer laet Andries met my te huys komen, ick sal hem tot een duyts toe betalen. Met hem gaen, om de geheele wereldt niet, sey'd' Andries; want, mijn Heer, soo haest sal hy my niet alleen hebben, of hy sal my villen als een tweede Sinte Bartholomeus. Hy sal niet, antwoordde Don Quichot, mijn bevel sal hem genoeg wesen; want ick weet, dat hy my ontfiet: oock vertrouwt ik op den eed van sijn Ridderschap, dien hy my geswooren heeft. Siet wel toe, mijn Heer, antwoordde de Jongen, want mijn Meester

ster is geen Ridder, en heeft ook geen Ridderlijke order ontfangen: zijn naem is de rijke Juan Haldudo de Boer, nabuer van Quintanar. Daer is weynigh aen gelegen, sey Don Quichot, die konnen oock wel Ridders zijn, behalven dat een ieder de soon van zijn wercken is. Dat is wel waer, antwoordde Andries, maer wat sal ik veel seggen van mijn Meesters werken, dewijl hy my mijn beraling onthout. Ick doe niet, broeder Andries, sey den Huysman, doet my de vrientschap slechts en gaet met my, en ik sweer u by so veel orders van Ridderenschappen als'er in de werelt zijn, dat ick u tot een duyts toe betalen sal, en dat noch in goede stücken van achten. Daer is weynig aen gelegen, sey Don Quichot, betaelt maer in schellingen, en daer ben ick wel mede te vreden; en siet dat ghy volbrengt het geene ghy gesworen hebt, of ick sweer u by den selven eedt, dat ick u sal komen soecken, en kastiiden, al waert dat gy onder de aerde u verbergde. En of ghy begeerde te weten, wie u beveelt, en wien ghy hebt te gehoorsamen, so kent my aen den vromen Ridder Don Quichot de la Mancha, de beschermmer der verongelijkten, en daer mede adieu, doch siet dat gy my niet te vooren liegt, onder pene als boven. Met dese woorde stack hy zijn Ronzinante met Ipooren; en in korten tijt was hy uyt het gesicht. De Boer oogde hem na, soo lang als hy kost: maer als hy sag, dat hy nu een stuck weeghs uyt het Bosch was, keerde hy sich na zijn Jongen, en sey, kom hier Andries, mijn Soon, ick sal u beralen dat ick u schuldig ben, gelijk dien beschermmer van de bedruckten my heeft belast. Dat sweer ickje wel, sey Andries, en 't sal oock best zijn dat ghy uw Meester zijn bevel nakomt, eerlijcken Ridder als hy is, de Heer geeft hem duyfsent jaer levens, of anders ghy hebt wel gehoord, wat hy gedreyght heeft, en ken ick hem te recht hy sal 't wel doen. Dat weet ick mee wel, och lacy, sey den Boer; maer evenwel, om de betaling grooter te maccken, moet ick de schult oock wat vermeerderen: en met een vatte hy Andries weder by de kop; bondt hem aen den selven boom; en gaf hem soo veel slagen, dat hy hem als voor doot liet. Roept nu dien rechter van ongelijken tot uw hulp, seigneur Andries, sey doen den Boer, en siet of hy u noch eens helpen sal; ick denck wel neen, alsoo ick van mening ben u het vel af te stroopen, gelijk ghy gevreeft hebt. Evenwel maeckte hy hem eyndelijck los, en liet hem gaen, om sijnen Ridder te soecken. Andries ging alsoo van hem, huylende, en altemets vloeckende en sweerende, dat hy hem wel haest daer mee

op den hals sou komen , alsoo hy hem al den handel van stukje tot beetje sou vertellen ; en die sou wel maecken, dat hy aen syn gelt sou komen: en soo mocht hy al huylende heen gaen, latende het lagchen voor syn Meester. Op dese wijze bracht den vromen Don Quichot dese saeck ten eynde , rechtende niet slecht het ongelyck van Andries. Evenwel dacht hem, dat hy syn dingen wel ter deeg beschickt , en een gelukkig beginfel aen syn Ridderschap ggeven had. Aldus vergenoegt , reed hy vast na syn Dorp toe, pratende met sich selven tomwylen: wel mocht gy u gelukkig noemen , ô schoone boven alle schoonen , Dulcinea del Tobosa , dewyl gy in uwe ootmoedichste onderdanigheyt een soo vermaerden en onverwinnelycken Ridder hebt, gelyck is en wesen sal den altyt uwen Don Quichot de la Mancha , dewelcke, gelyck de gantsche werelt weet, nu de Ridderlycke order ontfangen , en alreets de meeste overlaf gewroocken heeft, die oyt de onredelykheyt selve, en de snoodste wreedheyt heeft aengerecht; die , seg ick, het stael uyt de handen heeft doen vallen van dien wreeden vyandt , die soo onbarmhertiglyk dien edelen jongen Prins handelde. Onderrusschen quam hy by een viersprong , sonder te weten wat weg hy moest inslaen : maer terstont quam hem in gedachten , hoe de dolende Ridders by die gelegentheyt plachten te doen ; waer over latende den vryen toom aen Ronzinante , liet hy hem gaen den weg dien hy selve begeerde. Het beeft volgde syn ouden wegh, dat is, die regel recht na de stal toe leyde. Omtrent twee mylen voort gereden hebbende , ontdeckte hy een grooten trop volks , die , gelyk men naderhant vernomen heeft, eenige Kooplieden van Toledo waren, welke na Murcia reden, om aldaer syde te koopen. Sy waren ses in het getal , met vier Dienaers , rydende met haer quitasolen, of hoofd-decksels voor de Son, en noch drie Stal-jongens te voet. Nauwelicks hadse Don Quichot in het oog, of hy beeldde sich terstont ick en weet wat vreemder avontuer in: en om die passagien, welken hy sijn Boecken gelesen had, na te volgen, nam hy'er een van voor de vuyft. Hy dan, na dat hy sich wel in de zael geset, syn schilt voor de borst, en syn lancia op de knie gevoegt had, stelde sich in het midden van den weg , verwachtende tot dat dese Ridders (want daer voor wilde hy deselven gehouden hebben) aen quamen : en als se nu so na by waren, dat se hem kosten hooren, riep hy haar toe: al de werelt hou stal, indien al de werelt niet wil belyden, dat'er in de geheele werelt geen schoonder is als de Keyserin van Mancha , Dulcinea van Tobosa. De
 Koop-

Kooplieden fagen en hoorden vreemt op, en bleven staen, verwondert so over de misselijke gedaente van onsen Ridder, als over sijn redenen, die haar terstont te kennen gaven, dat den man niet wel met het hoofd bewaert was; waerom sy sich stelden op hun gemak te sien, waer dit belijden en bekennen op uyt sou komen: en een van haer, dat een spotter was, riep hem weder toe: Heer Ridder, wy kennen dese goede Juffrouw niet: laet ons de selve sien; en indien sy soodanig is, als gy segt, sullen wy in goede meening belijden, dat sy soo schoon is. Sou ik u die toonen, sey Don Quichot, dan soud gy een soo blijckelijke waerheyt wel goet te bekennen hebben: maer daer leght de saeck, dat gy bekennen sult sonder sien, en niet alleen bekennen, maer sweeren, en met eede bevestigen; of maect reeckening, dat gy met my stryden sult, hoovaerdigen als gy zijt. Daerom komt een voor een, als Ridders betacmt, of al te saem gelijk, als het canaille gewent is: hier sta ick om u te verwachten, vertrouwende op mijn goede saeck. Heer Ridder, antwoordde de Koopman weer, ik bid uwe Doorluchtigheyt uyt den naem van al dese Princen en Heeren, die hier tegenwoordig zijn, dat gy (om onse consciencie niet te belasten met een saeck te besweeren die wy noyt gesien hebben, en te meer zijnde tot sulcken nadeel van de Keyserinnen en Koninginnen van Alcarria, Estramadura, enz.) ons gelieft eenige afsteekening van dese Princeessen te toonen, al was het niet grooter als een terwen graen (want met den draet sullen wy het kluwen wel krijgen, en aen den klaauw kent men den Leeuw) en wy sullen vernoegt zijn, en uw Genade gaern in sijn verzoek voldoen. En boven dat, gelooft vryelijck, dat wy soo seer op haer sy zijn, dat, al bleck by het afbeeltsel, dat se scheel, of lam aen een hant, of gebogchelt was, wy evenwel tot haren besten sullen seggen wat u believen sal. Hant, hant, riep Don Quichot wederom, botte schelmen als gy zijt, spreeckt gy van handen, geen handen zijn 't, maer amber: en wat durft uw snoode tong sprecken van scheel of gebogchelt: een pilaer is soo recht niet, als zy. Maer gy, vervolgde hy geheel van toorn ontfteeken, sult betalen de heyllose blasphemie, die gy tegen dese meer als menschelijke schoonheyt hebt uytgestort. Hier op steeckt hy sijn Paert met sporen, en velt sijn lancie, met sulck een grammigheyt en geweld, tegen desen Voorspraeck, dat, indien ter goeder uyt sijn Paert ten halven wege niet gestruyckelt en gevallen had, het'er slecht uyt gesien sou hebben. Ronzinante dan valt, en werpt sijn Meester een goet stuck weeghs van hem; die, hoe seer hy

ook socht op te rijden, de macht niet en had (so belemmerden hem sijn sporen, sijn lancie, sijn helmet, en sijn schilt) latende evenwel ondertusschen niet na dese woorden uyt te bulderen: loopt niet, snoode schelmen als ghy zijt, loopt niet, maer wacht een weynigh: het is mijn Paerts schult, dat ick dit ongeluck heb; wacht maer een weynigh. Maer ondertusschen een qua schelm van een Stal-jongen, die al dit snorken niet verdragen kost, loopt toe; neemt de lancie op; breekt se voor sijn knie aen stucken; en begint met een van de enden soo vreeslijk op onsen Ridder te slaen, dat hy hem so week en murw maeckte als een gebraden ajuin: en wat sijn Meesters hem toeriepen, dat hy sou ophouden, hy vraegd'er niet na; maer nemende het eene stuk voor, het ander na, rustte niet voor dat hy sal tot spaenders had gemaekt: terwijl den armen ellendigen Don Quichot niet deed als vloecken, stormen, hemel en aerd' te drygen, en de schelmsche Tovenaers, die hem so vervolgden, te vervloeken. Eyndelijk de Jongen moe van slaen, en de Kooplieden van roepen zijnde, volgden se gelijker hant hun weg, hebbende goede stof om onderwegen wat te lagchen met den armen overwonnen Ridder, die sich eyndelijk vry siende, sijn best deed om op te staen, maer al om niet: want kost hy te voren, eer hy soo veel slagen had gehad, niet op, hoe sou hy nou, daer hy soo veel houts te dragen had. Evenwel, hy vertrooste sich in sijn ongeluck; wel wetende, dat dit de gewoonlijke toevallen van de doolende Ridders waren. Maer Ronzinant had al de schult te dragen.

Het V. Hoofstuck.

Verhandelende het vervolg van het ongeluck van onsen Ridder.

SIende Don Quichot, dat hy sich in der daet niet bewegen kost, begoft hy by sig selven op de eene of andere passagie van sijn sorte Boecken te denken; en terstont schoot hem die van den Marquis van Mantua in den sin, wanneer Carlot hem in het geberchte gewont liet leggen: een historie, die de kinderen van buyten kennen, en een *vade mecum* is van alle Stal-jongens, doch voor de rest soo waerachtigh als de miraculen van Mahomet. Evenwel dese passagie stont hem boven allen seer wel aen; waerom hy, na dat hy sich wel lang gewentelt en gekeert had, mede op de selve manier begoft.

*Waer zyt ghy vrouwpken van mijn bart,
 Hebt ghy geen deernis met mijn smart ?
 Of weet ghy licht het onheyl niet,
 Het geen uw Ridder is geschiet ?
 Die hier in uwen dienst minjoot,
 Legt op der aerd' geslagen doot.
 Of ghy zyt wreedt en obstinaet,
 Dat u myn smert niet aen en gaet.*

En op dese wijze vervolghde hy de geheele historie tot op de veerskens:

*O eel Marquis van Mantua,
 Myn Oom en Heer, wat jammer scha.*

Wanneer juyft by geval een Boer van het Dorp van Don Quichot daer voorby quam, hebbende eenige sacken met terw nae de meulen gebracht; die, siende desen ellendigen daer soo uytgestreckt, sich by hem voegde, vragende wat hem deerde, en wie hy was. Don Quichot, die al meende dat het den Marquis van Mantua was, gaf anders geen antwoord, als dat hy al voortging met sijn rijmen, tot dat hy al sijn swarigheden en de liefde van des Keyfers Soon tot sijn Bruyt vertelt had, min noch meer als men in de historie leeft. Den Huysman, horende al dese fottigheden, en eyndelijck het visier van den helmet oplichtende, dat door het slaen heel ontheystert was, vaegde hem het aengesicht af, alsoo hy het selve soo vol stof had, dat men hem niet bekenen kost: maer schoon zijnde, sag den Huysman, dat het sijn Gebuer was. O mijn Heer Quichada, dat is, kinnebacken (want soo moet hy voorheen geheeten hebben gehad, eer hy van een halve in een heele tot verandert was) sey den Huysman, wie heeft u soo getraecteert? Maer den ander bleef al by sijn teem, en het revelen van sijn rijmen. De Boer maecte hem, ten besten dat hy kost, het borst-stuck, en de ringkraegh los, om te sien of hy oock eenige quetsueren had: maer hy vernam geen bloedt, noch enigh teecken van wonde. Hy deed sijn best om hem op te helpen, en bracht het eyndelijck met veel arbeydts soo veer, dat hy hem op sijn Ezel kreeg, om dat de selve wat sachter van gang was. Hy vergaderde de wapenen by een, tot de stucken van de lancie inkluyt, bontse aen malkander, en gaf se Ronzinant te dragen; en nemende soo de room van het Paert in de een, en het seel van den Ezel in de andere handt, begaf

gaf hy sich na het Dorp toe, droevig zijnde over dese sotternijen van Don Quichot te hooren en te sien, die het boven dat quaedt genoeg had om sich op den Ezel te houden, en somwijlen van enckel smart steende, of hem de siel achter uyt wou; waer over den Huysman hem t'elckens vraeghde, wat hem deerde, en wat quade geest hem gestadig dese vertellingen en revelerijen in het hoofd bracht. Maer Don Quichot gaf hem geen antwoord, als in rym: dog latende de andere historie varen, quam hy op den Moor Abindarraes, wanneer den Heer van Antequera, Rodrigo de Narvaes, hem gevangen weg voerde. Eyndelijk, als hem den Boer weder vraegde, hoe 't met hem was, gaf hy hem het selve antwoord, 't geen den gevangen Moor aen Rodrigo de Narvaes gaf, op de selve manier gelijk hy in de Diana van Monte Major gelezen had; 't welk soo wel te pas quam, dat den Boer hem met sijn revelen ik weet niet waer wenschte: in voegen hy eyndelijk begoft te sien, dat sijn Nabuer stapelsot was, en sich te meer na huys haestte, om te eer van desen dwaes en raeskalder ontslagen te zijn, die hem tot een besluyt dit noch toe gaf: Weet gy wel, Heer Don Rodrigo de Narvaes, dat die schoone Xarifa, daer ick van gesproken heb, nu is de bevallijcke Dulcinea van Tobosa, voor de welcke ick gedaen heb, doe, en doen sal, de braeffste daden daer men in de geheele wereltd van gehoort heeft, of hooren sal. Den Boer gaf daer op tot antwoordt: mijn Heer, siet toch wien ghy voor hebt, och arm man en sondaer als ick ben: ick ben niet dien Don Rodrigo, noch den Marquis van Mantua, maer Peter Alonso, uw Buerman: noch gy zijt ook Baldewijn, noch Moor, maer den eerlijcken vromen Heer Quichada. Ick weet wel, wie ick ben, antwoordde Don Quichot, ik tart al de twaelf Pairs van Vranckrijck, en al de negen van de Faem; want al hun daden, te samen gesmeet, zijn evenwel by de mijne niet te vergelijken. Aldus quamen sy eyndelijck op het vallen van den avont in hun Dorp: doch den Huysman wilde niet binnen komen, voor dat het heel duystert was, op dat se den Ridder niet souden sien, so qualijck als hy opgeseten was. Ten laetsten duyster geworden zijnde, komen sy in het Dorp, en Don Quichot in sijn huys, daer hy het al 't onderste boven vond: want de Pastoor, en de Barbier van het Dorp, beyde groote vrinden van Don Quichot, waren in huys, daer de oude Meyr vast haer ongeluck tegen vertelde: wat dunckr jow, Heer Licentiaer, van het ongeval van mijn Meester: ses dagen is het dat wy nog hem, noch sijn Paert, gesien hebben: sijn schilt, sijn lancie, en sijn andere wapenen sijn ook nergens te vinden.

vinden, ongeluckige als ick ben; en het valt me seker in, dat die vervloecte Boecken van avontueren, die hy heeft, en nacht en dag leeft, sijn sinnen op de loop gebracht hebben: want ick heb hem dickmael by sijn selven hooren seggen, dat hy met kracht mee een dolend Ridder wou worden, en heen gaen om avontueren te soecken: dat se de drommel halen moet, die sulck een edel verstant so schendig bedorven hebben. Syn Nicht deed vast de selve klachten, en voegde daer noch by: goede vrint, Meester Nicolaes. (want soo was de naem van den Barbier) ick moet u nu seggen, dat ick myn Oom dickmael gesien heb, als hy menigmael twee of dry dagen en nachten aen malkander had sitten lefen, syn swaert uyt trecken, en tegen de mueren staen scheremen; en als hy dan moe geschermt was, en hem gevraegt wierd, wat hy deed, gaf hy tot antwoord, dat hy vier Reusen als toorens had omgebracht; en het sweert, dat hem van alle kanten af liep; seyde hy was het bloet van de wonden, die hy in den strydt ontfangen had: en dan dronck hy een goet glas kout water, seggende, dat het soo een seecker kostelyck water was, 't geen hem de wyse Esquise toegebracht had, dat een groot Toovenaer, en syn bysondere vrint was. Maer ick geef myn selven al de schult, dat ick'er niet eer in voorsien, en al die rasende Boeken verbrant heb; want sy verdienen het soo wel, als de alderketterachtigste dieder zyn. Ick ben oock van dat gevoelen, seyde de Piester; en men hoort den dag van morgen niet te laten over gaen, sonder publycke en openbare straf daer over te doen, en dat om dat se oorsaeck van sulcke sottigheden zyn. Dit stont den Huysman en Don Quichot vast aen en hoorden; 't welck den goeden man te meer verseeckerde in het gevoelen, dat hy van sijn sieckte genomen had; en begoft daer op luytkeels uyt te roepen: Doet open voor den Ridder Baldewyn, en den Marquis van Mantua, die hier is swaerlyck gequetst, en voor den Moor Abendarraet, die den vromen Rodrigo de Narvaes gevangen leyt. Op dit roepen sprongen se altemael voor den dag, en hietten den een syn vrint, den ander haer Meester, en haer Oom, wellekom, die noch op den Ezel sat, alsoo hy alleen daer niet kost afkomen. Blyft van my, seyde hy als se quamen toelooopen om hem te omhelsen, want ick ben door fout van myn Paert swaerlyk gequetst; maer doet soo veel, dat de wyse Urgande de onbekende terstont voor myn bed komt, om myn wonden te genesen. Sieje nu wel, seyde de oude Maeght, waer het myn Meester schort? Heerhart getuygde. 't myn al: gaet gy maer voort, myn Heer, wy

fallender wel sorg voor dragen, al is 'er die onbekende Murgade niet by: de drommel hael, seg ick noch eens, dese rasende Boecken, die uw sinnen so op de loop geholpen hebben. Aldus brachten hem te bed; maer wat se sochten, of niet, sy vonden geen wonden: doch hy seyde haer, dat het lyf hier en daer geknust was, also hy een sware val met syn Paert gedaen had, terwyl hy met tien starcke Ridders, de kloekste en desperaetste die 'er in de werelt mochten zyn, in het gevecht was geweest. Wel, wel, sey de Priester, dat is weer het oude deuntje: wacht maer tot morgen; en eer het avont wordt, weet ik raet met dese Ridders en Avontueren. Sy mochten hem duysent dingen vragen; maer al wat hy antwoordde, was, geeft my te eten, en legt my te slapen. Dit wiert soo gedaen, terwyl de Priester van stuckje tot beetje den Huysman afvraegde, hoe en waer hy hem gevonden had; die haer al den handel verhaelde, en de fortigheden die hy hem onderwegen had sien en hooren doen: 't welck het voornemen van den Priester en Meeester Nicolaes noch te meer versterckte; gelyck sy oock des anderen daegs malkander aenspraken, en te samen na het huys van Don Quichot gingen.

Het VI. Hoofst. stuk.

Handelende van de strenge Inquisitie over de Boecken van Don Quichot.

MAer onsen Ridder lag noch in syn sachte rust: evenwel meyschten zy syn Nicht de sleutels van syn Boeck-kamer af, daer se stonden, die oorfaeck van dit quaet waren. Sy dan gingen binnen, gevolgt van de Oude, en vonden daer meer als hondert stucks, groote wel gebonde en geconditioneerde Boecken, behalven noch cenige kleynen. Maer de oude Maegt, siende al desen hoop, ging haestig uyt de kamer, en haelde een schootel met wywater en een quispel, en badt den Priester, hy wilde de kamer wyen, want, sey sy, een van al die Toovenaers, daer dese Boecken vol van zyn, mocht ons, tot vergelding van het geen wy hen pogen te doen, een quade parr speelen. De Licentiaet kost sich niet onthouden van lagchen over de eenvoudigheyt van de Deerne, en beval met eenen den Barbier hem de Boecken een voor een toe te reycken, om te sien, watse waren: misschien mochten 'er eenige zyn, die soo harden doot niet verdient hadden. Neen, neen, sey de Nicht, spaerter niet een, want het is al een volk: 't sal alderbest wesen, dat men se door de venster op de plaers werpt, daer mer
een

een goet vyer van stoocken kan, sonder dat ons de rook in de oogen sal byten. Dit vout de oude Deern oock goet, soo verbittert waren sy alle bey tegen dese onnosele misdadigers: maer de Priester wilde daer toe niet verstaen, voor en aleer hy eerst den tytel gelesen had. d' Eersten dan, die hem Meester Klaes in de handen gaf, waren de vier eersten van *Amadis van Gaulen*. Dit is wat wonders, sey de Piester, dat dit de eerste zyn; want gelyck ick wel gehoort heb, zyn ze oock de eersten geweest die geschreven en uytgegeven zyn: en al de anderen hebben haer oorspronck daer van genomen. Waerom my dunckt (onder verbetering) datmen dese, als Vinders van dese schadelijcke Secte, sonder verschoning, ten viere verdoemt. Neen, Heer, sey de Barbier daer op, ick heb ook wel hooren seggen, dat het de besten zyn die oyt van dese natuur zyn gemaakt; en daerom dunckt my, dat men de selven, als de uytstekentsten in hunne kunst, behoort te verschonen: Dat is ook waer, sy de Pastoor, en om die reden dan is hen het leven geschonken. Laet ons die anderen sien, die daer by staen. Dit zyn *de Daden van Esplandiaen*, wettige soon van Amadis, sey Meester Klaes. Ho, ho, antwoordde de Priester, dese Soon komt by den Vader niet te pas. Doet my daer dat venster op; en dit sal het begintfel zyn van het vyer, dat wy stoocken sullen. Dit wiert so gedaen; en den goeden Esplandiaen vloog soo (sonder toovery) ten vensteren uyt op de plaets, daer hy niet een goede patientie na het vyer lag te wachten, 't geen hem in een andere werelt sou helpen. Gaet al voort, sey Heerom. Hier komt *Amadis van Grieken*, sey Meester Klaes; en ick geloof, dat die heele ry van dat selve geslacht en die atkomst is. Laetse altemael de selve sprong doen, sey den ander; want in spyt van de Koningin Pintiquinistra, en den Harder Darinel met al sijn verwarde hardersklagten, ik sou se verbranden, al lag'er myn eygen Vader boven op, indien hy anders mee in het gilt van Don Quichot was. Dit vond Meester Nicolaes, en den geheelen Raedt, oock goet; en soo was het wegh daer mee. De Oude nam den heelen hoop, die al wat groot was, en wierpse van boven neer. Wat stuck is dat? vroegde de Priester. Dat is *Don Olivante de Laura*. Die dat Boeck geschreven heeft, zey hy, is de selve, die het *Blom-hof* heeft geschreven; en in der waerheyt, ick sou niet weten te seggen, welk van tweeën het waerschylijkste, of, om beter te seggen, het beste, of minst loogenachtig is. Dit wil ick alleen seggen, dat het met al sijn onnatuerlyckheden de anderen geselschap sal houden. Dit is *Florismarte van Hircania*, sey Meester Klaes. Al was hy noch

duysentmael Florismarte, en als was hy noch soo vreemt in de werelt gekomen, moet hy te vyer, met al sijn hardigheyt en droege stijl. Dit ginck soo al mee sijn ganck. Dit is *de Ridder Platir*, sey de Barbier. Dat is een ouden gäst, sey de Priester; maer ik vind 'er niet in, dat hem van de doot kan bevrijden: voeght hem al by de rest, en dit wiert so nagekomen. Daer na quam *de Ridder van het Kruys*. Om so heyligen naems wil, sey de Priester, soumen al veel doen: maer achter het kruys sit de Duyvel: al mee te vyer. Meester Klaes kreeg weer een ander voor de hant, en sey, dit is de *Spiegel der Ridderſchap*. Ick kan hem heel wel, sey de Licentiaat: laet hem heen gaen met sijn Reynout van Montalbaen, sijn vrienden en gesellen, diefachtiget als Cacus selve, met de twaelf Pairs, en den Historischrijver Turpin: en ick beloof u dat, sy souden al mee de rest gefelschap houwen, 't en waer het een gedeelte der vinding van den vermaerden Mateo Boyardo was, daer oock den braven Ariosto sijn vonden uyt gemaect heeft, die, of gy mede in handen kreeght, behoudens dat hy een andere tael spreekht als sijn eygen, wil ick niet een duyt voor sijn leven geven, maer in sijn eygen sprack wil ick 'er de hoet voor afnemen. In het Italiaentch heb ick hem, sey de Barbier, maer ick versta hem niet. 't Sou oock niet goet zijn, dat gy hem verftont, antwoordde den ander; en veel beter had dien Capiteyn gedaen, hem niet in Spanjen gebrocht, noch overgeset te hebben, alsoo hy hem veel van sijn natuerlijke kracht heeft doen verlieſen; gelijk se gemeenlijk doen, die soodanige veersē in anderen veersē oversetten: want hoe seer sy oock hun best doen, kōnen sy der de eerste aerdigheyt niet weder in brengen. Ick segh u, in der daet, datmen die, en al die Boecken, die van de Franſche Ridderſchap schrijven, behoort in een droogen put te doen, om met gemak over te leggen wat men daer mede doen sal, behalven alleen *Barnarū del Carpio*, en noch een ander, genaemt *Roncevalles*, die juyst in mijn handen komt, welke men terstont met al de rest behoort te verbranden, sonder uitsel. Al dit beveelligde Meester Nicolaes, als die wel wist, dat de Priester de waerheyt so lief had, en so goeden Christen was, dat hy om de geheele werelt niet tegen sijn gemoet sou hebben willen spreken. Met eenen een ander Boek opslaende, bevonden zy, dat het *Palmerin van Olivēn*, en een ander daer neven, dat het *Palmerin van Engelant* was. Met dien eersten, sey de Pastoor, terstont na het vyer, dat 'er selfde as niet van over en blijf: maer datmen dien ander, als yets raers en seltſaems, beware,

al-

alwaer het in sulck een kas, als Alexander gebruyckte, om de wercken van Homerus in te bewaren. Dit Boeck, Compeer, is te achten, en dat om twee dingen: het eerste, om dat het seer goet is; en het ander, om dat men wil seggen, dat seecker verstandig Koning van Portugael het selve sou gemaect hebben. Al die avonturen van het Slot van Miraguardes zyn seer goet, en met groote konst gemaect. De redenen zyn beleeft en klaer, en behouden seer wel de achting van den geen die spreeckt, en dat met groote cygenschap en verstant. Soo segh ick dan, behoudens uw goetdunken, Meester Klaes, datmen dit met die van Amadis van Gaulen behoort te bewaren, en al de rest, sonder onderscheyt, te verbranden. Sacht, sacht, Compeer, sey Meester Nicolaes, hier heb ick den vermaerden *Don Belianus*. Dit, met het tweede, derde en vierde deel, heeft wel een weynig rabarber van doen om de gal af te dryven, seyde de Priester; en men behoorde hem alleen te verlossen uyt het Kasteel van de Faem, behalven andere onnatuerlyckheden meer: waer over men haer geven mag *Termino Ultramarino*, rydt van bekeering, om daer na barmhertigheydt of strengheydt te oeffenen. Daerom, Gevader, neemt gy se met u: doch, op uw hals, laetse niemandt lesen. Seer wel, sey Meester Klaes, en sonder sich langer met lesen besig te houden, belaste de Maeght, al de rest van de grooten te nemen, en daer mede na de plaets te loopen. Dit was geen doven geseydt, alsoo sy niet liever sag; en nemende seven of acht gelyk, wierpse soo al te samen op de plaats. Door dien zyder nu soo veel teffens nam, viel'er een uyt haer handen voor de voeten van Meester Klaes, die hem op nam, en bevont, dat het de *Ridder Tirante el Blanco* was. Wat wonder, wat nieuws, riep de Barbier daer op uyt, hier hebben wy *Tirante el Blanco*. Geeft hem my hier, sey den ander, want ick maeck giffing een schat van vermaeck gevonden te hebben. Hier is oock *Don Quirieleyson van Montalbaen*, een dapper Ridder, met syn Broeder *Thomas van Montalbaen*, oock den *Ridder Fonseca*, met den stryt dien de dappere *Derriante* had met den *Alano*, en de loosheden van de *Jonckvrouw Plazer de Mivida*, met de liefde en lagen van de *Biuda Repozada*, of geruste *Weduwe*, oock de *Keyserin* op haer *Schiltknaep Hipolytus* verliest. Ick seg u, in der waarheyt, Compeer, dat het van wegen sijn styl het beste boeck ter werelt is. Hier eeten, slapen, en sterven de *Ridders* in haer bed; maken testament eer se sterven; met andere natuerlyckheden, die men in al de anderen niet en vint. Daerom hou ick hem, die het gemaect

heeft, voor een man van verdienste; 't en ware hy andere sotternijen gedaen had, die hem op de Galey gebracht hebben. Neemt se met u, en leeft se; en besiet, of ick de waerheyt niet gesproocken heb. Dat sal geschieden, sey Meester Klaes. Doch wat sullen wy met dese kleenen doen, die hier noch staen? Die geloof ick niet dat van Ridderfchap schrijven, antwoordde de Priester, maer eer van Poësy; en met eenen een der selver op staende, vond hy dat het was de *Diana van Montemajor*, en vervolgde (meenende, dat al de anderen diergelijke waren) desen behoorden met de anderen niet verbrandt te worden, om dat se soo schadelijk niet zijn; want het zijn Boecken van verstant, onder verbetering. Ay, Heer, antwoordde de Nicht daer op, ick sou se al mee met de rest verbranden; want ick vrees, wanneer mijn Oom van dese sieckte van de Ridderfchap al sal genesen zijn, dat het hem weer sal in 't hoofd schieten Harder te worden, als hy dese blijft te lesen, gaende door de bosschen en velden singen als een sot: ja dat slimmer is, ick vrees, dat hy wel tot de rijmery mocht komen te vervallen; 't welk, gelijk sommigen seggen, een ongeeneeflijke sieckte is. De Dochter seyde waer, antwoordde de Priester; en daerom laet ons onsen Vrindt dese gelegentheydt benemen: en om te beginnen met onsen Montemajor, ben ick van oordeel, dat men hem niet behoorde te verbranden; maer dat men die geheele verhandeling van de wijse Felicia, en het be-sworen Water, met al de groote veersen daer af doe; en laet hem leven in vrede met sijn prosa, en de eer van de eerste en voornaemste in diergelijke stof te zijn. Hier volgt, sey Meester Klaes, de *Diana van Salmantino*, en noch een ander van *Gilpolo*. Die van Salmantino, antwoordde de Priester, heeft niet als het vyer te verwachten; maer die van Gilpolo bewaert, soo wel als of se Apollo selver gemaect had: en soo laet ons voort gaen, want het begint laet te worden. Daer op kreegh den ander de *thien Boecken van het geluck der liefde* in handen, van *Antonso de Lofraso*, Dichter van Sardinien, gemaect. By mijn Priesterschap, sey de Paep, van de tijdt af dat Apollo Apollo, en de Musen Musen, en de Dichters Dichters zijn geweest, is'er noyt aengenamer van die soort gemaect; want het is beter als yets dat ick noch gesien heb. Die dat niet gelesen heeft, mag niet seggen immermeer yets vermackelijx gelesen te hebben. Geeft hem my hier, Compeer, want ik bender blyer mee, als of men my een nieuwen rock gegeeven had. Hy ley hem alsoo met groot vermaeck aen een kant; en Meester Klaes ging al

al voort. Hier volgt ik weet niet wat *Harder van Iboria*, Nymphen en ander tuyg. Ja, ja, antwoordde de Licentiaet, men sal se de Meyt over geven, sonder dat ick'er vorder navragen van hebben wil; want dat sou noyt gedaen werck zijn. Hier volgt de *Harder van Filida*, sey Meester Niklaes. Het is geen Harder, maer een recht Hoveling, berechte den Priester hem: datmen hem bewaer als een kostelijke schat. Dit groot Boek is de *Schat van verscheyde Rijmerijen*, sey den Barbier. Was het soo groot niet, het sou al veel beter wesen, seyden den ander: men mag het van eenige lammigheden suyveren, en soo bewaren: want de Schrijver is mijn goet vriendt; oock ten aensien van andere beter wercken, die hy gemaect heeft. Dit is, vervolgde den Barbier, het *Liedt-boeck van Lopez Maldonado*. Dat is oock een vriendt van my, antwoordde den ander: behalven dat, zijn sijne veersfen goet, en de voyskens soo aengenaem, dat se betoveren die se hooren. Alleenig hy is wat te wijtloopig in sijn Harderslieden: maer het goet is noyt te veel. Datmen se bewaer by de andere. Wat Boeck volgt daer, vervolgde hy? De *Galatea van Michiel de Cervantes*, sey Meester Klaes. Die Man is ook lange jaren mijn vrient geweest, sey de Pastoor; en ick weet, dat hy beter ervaren is in ongeluck, als in veersfen. Evenwel sijn Boeck heeft yets goets in. Hy stelt veel voor, sonder besluyt te maken. Men behoort het tweede deel uyt te wachten, 't geen hy belooft; en als hy dan beterschap doet, sal hy oock genade ontfangen: ondertusschen houdt hem in uw kamer gevangen. Hier op kreeg hy dry te gelijk in handen, de *Araucana van Don Alonso de Ercilla*, de *Austriade van Juan Rufo*, Gesworen van Cordoba, en de *Monteferrat van Christoval de Virnes*, Dichter van Valencia. Dese drie Boecken, sey de Licentiaet, zijn de besten die in Heldenveersfen in dese tael geschreven zijn, en hebben niet een hayr te wijcken voor de aldervermaerften van Italien: laetsse ons bewaren als kostelijke panden. De Licentiaet begoft al moede te worden, wanneer de Barbier een Boeck in de handen kreeg, de *Tranen van Angelica* genoemd. Het fouden de mijne geweest hebben, indien wy dat hadden verbrandt, sey de Pastoor, want sijn Schrijver is een van de beste Dichters der wereldt, oock gelukkig in het oversetten van eenige Vertellingen van Ovidius geweest.

Van de tweede Uyttocht van onsen Ridder Don Quichot de la Mancha.

TErwijl sy hier mede besig waren, begoft Don Quichot te roepen en te tieren: hier, hier, brave Ridders, hier is gelegenheit om de kracht van uw dappere armen te toonen, of anders de Hovelingen sullen het beste van het Tournoy hebben. Sy dit hoorrende, lieten hun begonnen werck varen, en vlogen na dit groep; waerom men geloofst, dat, sonder besien te zijn, eenige van de beste Boecken, als de *Carolea*, de *Leon van Spanjen*, met de daden van den Keyser, door Don Louis d'Avila geschreven, die ongetwijffelt by de overige waren, onverdient tot het vier gebracht wierden, welke andersints sulck een hart vonnis niet souden gehad hebben. Als se nu by Don Quichot quamen, vonden sy hem opgestaen, roepende en schreeuwende, houwende en steekkende aen alle kanten, soo wacker zijnde, als of hy van geen slapen wist. Sy vatten hem aen, en brachten hem met geweld wederom te bedde; en een weynig gelegen hebbende, en bedaert zijnde, begoft hy tegen den Prieftter te spreken: Voorseker, mijn Heer den Aertz-Bisschop Turpin, het is een groote faut in desen, die men de twaelf Pairs van Vranckrijck noemt, de eer van dit Tournoy aen de Ridders van het Hof te laten, na dat wy doolende Ridders dese dry dagen het beste hebben gehad. Swijgt, swijgt, Compeer, sey de Prieftter, de kans sal wel keeren, en morgen sal het misschien heel anders gaen: rust slechts desen dag, want ick geloof, dat uw Genade seer vermoeyt, indien maer slegts niet gewont is. Gewont? Ter werelt niet, antwoordde den ander, maer wel half te pletteren geslagen; want dien Bastaert Roelandt heeft my wacker met een heelen boom afgesmeert, en dat al uyt pure afgunst, om dat hy wel siet, dat ick my alleen tegen sijn dapperheit durf stellen: maer ick sal geen Reynout van Montalbaen heeten, indien ick het hem (so haest sal ick niet opgestaen zijn) niet betalen sal in spijt van al sijn besweeringen en toverijen. Ondertusschen geeft my wat te eten; want ick weet, dat ick het nu wel van nooden heb: en laet my dan met de rest begaen. Dit geschiedde; en gegeten hebbende, begaf hy sich weer te slapen: staende de anderen verwondert over sijn sotternyen. Aldus ging die nacht over, en de verwesene en onverwesene Boecken wierden ondertusschen al verbrand, onder dewelken ook sulke waren, die wel een eeuwige gedagtenis verdienden: maer dit was hun ongeluckig lot, te oorsacck van het schielijck roepen van Don Quichot,

chot: en so bevont men het spreekwoord waer te zijn, dat de on-
 schuldigen menigmael met de schuldigen moeten lijden. Een
 van de beste middelen, die se voor alsdoe voor hun Vrind kosten
 vinden, was dat se de Boekkas afbraecken, op dat met de oorsaek
 het effect of uytwerkfel mocht ophouden, en dat se hem wijs
 maekten, dat een seeker Toovenaar Kas, Boeken, en alles had
 weg genomen. Dit geschiedde in al der haest. Twee dagen daer
 na rees Don Quichot ten bedden uyt, en begaf sich weer nae sijn
 Boecken: maer alsoo hy de Kas niet en vout, gink hy al van de
 eene plaets tot de andere soecken. Hy sloeg sijn handen, en oog-
 gen hier en daer, sonder een woort te spreken: maer na een goe-
 de wijl soeckens, vroeg hy de Maegt, waer se gebleven waren.
 Sy, die al van te vooren wel onderrecht was, gaf tot antwoord, dat
 hy noch Kas noch Boeken behoefde te soecken, alsooder geen in
 huys meer waren; want, seyde zy, de Duyvel self heeftse weg ge-
 voert. 't Was geen Duyvel, voegde de Nicht 'er by, maer een
 schelmfschen Toovenaar, die in een nacht op een wolck quam
 aengevlogen, korts na dat mijn Oom vertrocken was; en lee-
 nende op een Serpent, daer een Ridder in stack, gink hy in de ka-
 mer, sonder dat ick weet wat hy daer deed: maer na een korten
 tijt sagen wy hem door het dack heen uytvliegen, latende het
 huys vol rooks. En als wy toeliepen, om te sien wat hy gedaen
 had, sagen wy nog Kas nog Boecken: alleenig heugt ons noch, dat
 dien schelmfschen ouden Man op sijn vertreck over luyd riep, dat
 hy door een heymelijke vyandschap, die hy den Meester van de-
 se Boecken toedroeg, dese schade aen dit huys gedaen had, die
 men daer na wel vinden sou. Hy sey ook, dat hy den wijzen Mun-
 naton genoemt wiert. Freston, heeft hy willen seggen, sey Don
 Quichot daer op. Ick weet niet, sey de Maegt, ja Freston of Fri-
 ton sal het geweest hebben: het ging altoos op een ton uyt. Dat
 is soo, antwoordde hy, want ik weet dat het een wijs Toovenaar,
 en een groot vyandt van my is, en dat alleenig, om dat hy weet
 door sijn wetenschap, dat ick, gaende door de wereldt, met een
 Ridder, die sijn vrindt is, sal komen te strijden, en hem te over-
 winnen, sonder dat hy dat beletten kan; en daerem soeckt hy my
 alle schade te doen die hy kan bedencken: maer laet hem begaen,
 hy heeft het hart niet om te konnen beletten 't geen den Hemel
 geschickt heeft. Daer is geen twijffel aen, sey de Nicht: maer wat
 beweegt u, lieve Oom, u selven in soo veel ongemack te stellen?
 Was het niet beter, stil en gerust te huys te blyven, en niet soo
 door de werelt te gaen avontueren soecken, sonder te dencken

dat men mee veel van zijn hayr laet? O soete Nicht, sey Don Quichot, hoe weynig weet gy der af: ick wil u verseeckeren, dat hy, die my maer het minste hayr aenraect, soo gepluckt sal worden, dat hyder niet een op zijn kop noch aen zijn mont sal houden. Sy wilden daer niet vorders op antwoorden; want sy sagen wel, dat hy begoft toornig en gram te worden. In deser manieren bleef hy ontrent veertien dagen by huys, sonder te schijnen sijn eersten aenvang te willen hervatten; geduerende welken tijd hy kluchtige en vreemde vertellingen met sijn twee Compeeren hielt, niet sonder sich somwijlen te beklagen over de schade, die de wereldt door dese sijn ledigheydt quam te lijden; dat de doolende Ridders het noodigste ding ter werelt waren; en dat hy de man sou zyn, die de selven weer sou te voorschijn brengen. De Priester stelde sich daer somwijlen tegen, en somtijds volgde hy sijn sotheyt min of meer in; want andersints sou hy geen deeg met hem gedaen hebben. Geduerende dese tijdt besocht Don Quichot een Huysman in sijn buert, een eerlijk man, (indien men anders een armen bloet met dien naem mag noemen) maer daer weynig verstant by was. Kortelijck, soo veel wist hy voor te brengen, en den goeden man so schoon te spreecken, en soo veel te beloven, dat den armen hals voornam met hem den tocht te doen, en den Ridder voor Schiltknaep te dienen. Onder andere dingen seyde hem Don Quichot, dat hy vryelijck mocht met hem gaen, want sulke dingen en avontueren vielender somwijlen voor, of wel dickmaels, dat hy voor sijn moeyte ten minsten het een of het ander Eylant als Gouverneur te bestieren mocht krijgen. Door dese woorden, en op die beloften, verliet Sancho (want soo was desen Huysman genoemt) sijn vrouw en kinderen, om met onsen Don Quichot te gaen doolen. Onder dies stelde dese order om eenig geldt by een te krijgen; en verkoopende het een, versettende het ander, kreeg een tamelijke somme te samen. Hy versag sich vorders met een Rondas, dat hy van een goetd vriendt te leen kreeg; en verstellende sijn gebroocken Helm ten besten dat hy kost, gaf sijn Schiltknaep te kennen den dagh en de uur, dat hy sich meende weder op den tocht te begeven: dat hy derhalven versorgen sou het geen hem het meeste van nooden was, en voor al een Valies. Dese be- loofde alles te doen; dat hy oock sijn Ezel sou gereet maken, alsoo hy niet bequaem was om veel te voet te gaen. Dit van den Ezel gaf onsen Ridder veel vreemde gedachten, doende hem ten naufften overleggen, en bedencken, of hy oock ergens kost

vinden, dat oyt Schildtknaep op een Ezel gereden had: maer al-
 hoewel hy 'er doen geen bedencken kost, wilde hy het daerom
 niet laten achter blijven; alsoo hy wel haest verhoopte hem van
 het beste Paerd te versorgen, dat oyt Schiltknaep bereiden had,
 en dat van den eersten onbeleefden Ridder die hem voor komen
 sou. Hy versorgde oock hemden, en alle vordere noodtsaec-
 kelijckheyt, volgens den goeden raedt van sijn Waerd. Al dit
 gedaen zijnde, Sancho sonder afscheyt van Vrouw of Kinderen
 te nemen, en Don Quichot, sonder een woordt tegen sijn Nicht
 of Maegt te spreken, begeven sich op een nacht te veldt, rijdende
 by den doncker soo wel aen, datse sich des morgens verseekerd
 hielden, dat hen niemant vinden nog achterhalen sou. Sancho
 Panca reedt op sijn Ezel als een Patriarch, met sijn valies, en sijn
 paltsrock aen, met een onuytspreeckelijck verlangen om sich
 Gouverneur te sien van het Eylandt, dat hem sijn Meeester be-
 looft had. Don Quichot vont goet den selven weg te nemen,
 dien hy te voren genomen had, te weten, door de Velden van
 Montiel; welcke weg hem nu gemakkelijker viel, om dat het
 noch vroeg op den dag was, en de Son soo seer niet stack als te
 voren. Sancho ondertusschen liet niet na sijn Heer te bidden, sijn
 belofenis wegen het Eylandt gedachtigh te sijn; want (liet hy
 sich duncken) hy wist 'er wel raet toe om te bestieren, al was het
 soo groot als geheel Spanjen. Don Quichot antwoordde hem
 daer op: Mijn vrindt Sancho, ghy moet weten, dat het een vast
 en out gebruyk by mijn Voorfaten, de doolende Ridders, geweest
 is, aan hunne Schiltknepen de Eylanden en Koningrijcken te ge-
 ven, die se wonnen; en ick houd' het daer voor, dat my dat oock
 niet missen sal, ja verhoop hen eer daer altemael in te boven te
 gaen: want sy ten meestendeel plegen so lang te wachten, tot dat
 hunne Schiltknepen out en afgeslooft waren, en gaven se dan
 voor haer quade dagen, en noch slimmer nachten, den tijtel van
 Graef of Marquis ten minsten van eenige Plaetsen, of Landschap-
 pen, den een meer den ander minder. Maer indien wy beyde le-
 ven, het sou kunnen gebeuren, al eer ses mael vier-en-twintigh
 uren ten eynde zijn, dat ick sulck een Koningrijk mag komen te
 winnen, daer noch eenige andere aen vast sijn, dat het my mocht
 in den sin komen u Koning van het een of het ander te doen
 kroonen. En gy hoeft dat niet ver te werpen; want sulke saec-
 ken, sulcke gevallen komen ons te vooren, en dat self door noyt
 gesiene middelen, dat ick u noch meer sou kunnen komen
 te beschicken, als ick u sou durven beloven. In dier voegen
 dan

dan, antwoordde Sancho Panca, indien ik mocht komen Koning te worden, door diergelycke miraculen, gelyk uw Genade gelieft te seggen, soo sou ten minsten mijn soete Juana Gutieres, of Janneke Wouters, Koningin, en myn kinderen Infanten en Princen zyn. Daer twyffel ik aen, antwoordde de Ridder; want al liet onsen Heer Koningrycken regenen, ick vrees, dat'er niet een op uw Janne sou vallen. Om de waerheydt te seggen, sey Sancho, sy vraecht'er oock niet een sier na: een Gravin sou haer beter gelycken; en daer wil haer den Heer aen helpen. Beveelt gy hem maer de saeck, Sancho, myn vrindt, vervolgde Don Quichot, en hy sal geven dat u en haer best passen sal. Evenwel acht u selven so kleen niet, dat ghy u met minder als een Baroenschap laet paeyen. Dat sal ik oock niet doen, sei den ander, voornamentlyck daer ick sulck een Heer aen uw Genade heb, die my wel sal weten te geven dat my nut is, en dat ick sal weten te krygen.

Het VIII. Hooft-stuk.

Het goet geluk van onsen Ridder, in het volvoeren van de verschrikelycke avontuer van de Windt-Meulen, met andere dingen waerdig een eeuwige gedachtenis.

ONdertusschen kreeg Don Quichot 30. of 40. Windt-Meulens in het gesicht, gelyck'er van de selven eenige in de voorschreve Velden staen; waer over hy tegen Sancho Panca sey: het geluk, Sancho, bevordert onse saecken self meerder als wy souden kunnen of mogen wenschen; want besiet me daer ginder eens dien schoonen hoop verschrikelycke Reusen, met de welken ick den stryt sal aenvangen, en brengen hen altemael om den hals, om ons voor eerst met hun roof te verryken: want het is een goeden oorlogh, wanneer men dit snoode geslacht poogt van der aerde weg te doen. Wat Reusen? vroegde Sancho. Die daer ginder staen met die lange armen, antwoorde syn Heer. Och, myn Heer, siet ter degen: dat gy voor Reusen neemt, zyn niet als soo veel Windt-Meulens; en de armen, daer gy van segt, zyn de wiecken, die de steenen doen omgaen. Het is goet te sien, antwoorde den ander, dat gy in dese dingen onervaren zyt: ick seg u noch eens, dat het Reusen zyn; en indien ghy vrees hebt, maeckt u van hier, en blyft terwyl in uw gebeden: want ick ga heen, om een swaren en ongelyken stryd met hen te wagen. En daer mede stak hy syn Ronzinant met spooren, sonder na het roepen of vermanen van Sancho te luyfteren; want hy had het sich soo vast ingebeelt,

beelt, dat'er geen ontgeven aen was: en self, hoe dicht hy quam, bleef hy evenwel in de selve gedachten, en begoft al van veer te roepen: blijft staen, gy snoode en goddeloose Creaturen, blijft staen, gy Monsters: een Ridder is het die u bestrijden komt. Ondertusschen, alsoo de wint oprees, begosten de Meulens om te gaen; 't welck hy siende, riep op nieuw: rept u vry, al had gy soo veel armen als de Reus Briareus, sult gyder evenwel uw leven by laten. Dit te seggen, sijn gedachten tot sijn Dulcinea te keeren, en bedekt met sijn schild, sijn lancie gevelt, dese Schrickdieren aen te tasten, was een en de selfde oogenblik: doch raekkende met sijn lancie tegen een der wiecken van de Meulen, die hem de naeste was, brack deselve in spaenderen; maer de Ridder en sijn Paert wierden door het groot geweld te rugge, een goet stuck weegs in het velt, gesmeten. Sancho bleef niet lang staen, maer soo veel als sijn Ezel halsstreckt loopen kost, quam om sijn verslagen Heer bystant te doen, dien hy in sulcker gestaltentis vant, dat hy hem niet bewegen kost: so was het 'er op aen gekomen. Godt bewaer ons, sey de Schiltknaep, heb ik het u niet van te vooren gesegt, dat het geen Reusen, maer Wint-Meulens waren; dat een yeder met my seggen sou, indien hy anders geen slag daer van en had. Swijgt, mijn vrient Sancho, antwoordde de Ridder, de saecken van den oorlog, meer als eenige anderen, zijn veranderlijk, en soo is oock waerachtig, dat dien Toovenaer Freston, die mijn Kamer met de Boecken weg genomen heeft, dese Reusen in Wint-Meulens heeft verandert, om my de eer van de overwinning te benemen, gelijk hy mijn dootvyant is: maer wacht, wacht, sijn quade konsten sullen hem ten laetsten weynig tegens de deugt van mijn swaert helpen. Dat wil den Hemel geven, sey Sancho; en voort sijn Meester ophelpende, bracht so veel te weeg, dat hy weer op sijn Paert quam, 't geen mede half kreupel was van den val: en alsoo verhalende hun avontuer, vervolgden se haer weg na de steene Poort toe; want daer, sey Don Quichot, souden sy genoeg vinden, ter oorsaek van de gedurige passagie die'er is. Evenwel stont hem qualijk aen, dat hy geen lancie had: maer sich bedenkende, seyd' hy tegen Sancho, dat hy gelesen had, dat een Ridder, genaemt Don Perez de Vargas, hebbende in een slag sijn swaert gebrooken, een tack van een Eyckenboom gesneden, en met de selve sulcke daden gedaen, en soo veel Mooren geplettert had, dat hy zedert altoos Machuca met al sijn nakomelingen genoemt wiert. Dit heb ick u daerom geseyt, om dat ick van den eersten Eyckenboom, dien ick

ontmoet, oock een goeden tack meen te houwen, die soodanig sal zyn, dat ick'er verhoop sulcke dingen mede te doen, dat ghy u voor geluckigh sult achten, de eer gehad te hebben van te mogen sien, 't geen anderen nauwelyks fullen willen gelooven. In 's Heeren naem, sey Sancho, ick geloof het al gelyck uw Genade segt. Maer evenwel, myn Heer, recht u wat op, want gy hangt over de eene zyd', 't welck geloof ick van den val sal zyn. Dat is so in der daet, antwoorde de Ridder; en dat ick van geen pyn en klaegh, is daerom, om dat het geen Ridders past te steenen of te klagen, hoe swaerlyck dat se oock gewont zyn, al waert dat'er de darmen uyt hingen. Indien dat soo is, zey Sancho, heb ick daer niet op te antwoorden. Evenwel behoefde 't myn Heer om mynent wil niet te laten; want het is myn gewoonte, te klagen en te steenen van de minste pyn die ick heb: en dat kan ick niet laten, 't en waer de Schiltknappen, soo wel als de Ridders, onder die wet begrepen waren. Don Quichot kost sich niet onthouden van lagchen over de eenvoudigheyt van sijn Schiltknaep; en derhalven gaf hy hem verlof, te klagen en te kermen als het hem luste of niet en luste, alsoo hy tot noch toe het tegendeel niet gelefen had. Onder dies vermaende hem Sancho, dat het tydt om te eeten was: maer de Ridder antwoorde, dat het hem noch niet en luste, doch dat hy eten mocht als het hem geijefde. Met dit verlof schickte sich Sancho ten besten dat hy kost op sijn Ezel; en treckende uyt sijn knapsack, van de voorraet die hy mede genomen had, het geen hem goet dacht, reed hy soo al etende achter sijn Meester voort, en dat met sulck een smaeck, dat'er yemandt de tanden souden'na gewatert hebben, voornamentlyck als hy de botelje aen de mont sette, en dronck dat hem de oogen over liepen, sonder evenwel sijn reys te verletten. En geduerende dit goer çier, dat hy maeckte, docht hy om geen belofte of toefegging van sijn Heer; maer achte sich alreets geluckigh, soo gemackelyck avonturen te mogen soecken, en oudertusschen wel te eten en te drincken te hebben. Midlerwijl quam de nacht aen, diense overbrachten onder eenig geboomt, van een der welcken de Ridder een droogen tack atbrack, om hem voor een lancie te dienen, maeckende het yser daer aen vast, 't geen hy van de gebrooke lancie afgenomen had. Dien gehelen nacht kost Don Quichot niet een oog toedoen, denckende geduerig om sijn Dulcinea van Toboso, om sich te voegen na de gewoonte van de doolende Ridders, die wel gewent waren veel nachten achter een, sonder slapen, in de wilder-

wildernissen door te brengen, onderhoudende alleenigh haer gedachten met haar Beminden. Maer met Sancho was het heel anders, die, alsoo hy het lyfdicht had, sloop maer eenen slaep tot aen den morgen toe: ja hy had een heel gat in den dagh geslapen, indien hem sijn Heer niet had opgewekt, alhoewel de stralen van de Son hem in den aers scheenen, en het gevogelte op het vermaeckelyckste speelde en song, 't geen alleen yemandt de vaeck uyt de oogen sou gebracht hebben. In het opstaen, seyde hy sijn botelje aldereerst goeden morgen, die hy bevondt dat in sijn laeste ontbyten al vry gelicht was: 't welck hem niet weynig bedroefde; alsoo hy niet wist, waer men soo haest dat gebreck sou kunnen herstellen. Don Quichot wilde niet ontbyten, dewyl hy, gelyck gesegt is, genoeg had aen sijn verliefde gedachten. Aldus vervolgden se haar wegh na de voornoemde Poort, en kregen deselve omtrent ten negen uuren in het gesigt. Alhier (sey Don Quichot, siende de gewenste plaets) konnen wy Sancho, myn vriendt, tot den elleboog toe in die dingen domineeren, diemen avontueren noemt: maer siet toe, dat, al zyt gy in het grootste gevaer ter werelt, gy geen handt aen uw geweer slaet om my te helpen, 't en waer gy saegt, dat'er eenig schuym van volck en canaille onder was; want in sulcken gelegentheydt staet het u vry: doch tegen Ridder is het u geenints geoorloft, volgens de wetten van de Ridderfchap, ter rydt toe dat ghy selfs mede Ridder zyt. Weest vry verseeckert, mijn Heer, antwoordde de vrome Sancho, dat ick mijn handen wel sal t'huys houden, alleenigh om uw Genade niet ongehoorsaem te zijn; en behalven dat ben ick van mijn self geen vechter, ja eer een doot-vyandt van alle twist en gekijf. Evenwel, wat aengaet mijn lijf te verweeren, pas ick niet veel op die wetten, alsoo ons dat de goddelijcke en natuerlijcke toelaten. Dat sta ick u mede toe, sey de Ridder, maer aengaende tegen eenigh Ridder, sult ghy uw natuer hebben te bedwingen. Ik seg u noch eens, antwoordde Sancho, dat ick uw bevelen houden sal, soo wel of het een heyligen dag was. Terwijl se in dese redenen waren, ontdekten se op den weg twee Monniken van der Benedickten Order, sittende op twee Muyl-Ezels, soo hoog als Dromedarisen, met hun reysrocken en quitafolen of hoofdeckfels. Achter haer volgde een Karos, met noch vier of vijf anderen te paert, beneffens twee Stal-jongens te voer. In de Karos was, gelijkmen naderhandt vernomen heeft, een Biskaysche Juffrouw, welke nae Sivilien by haer Man trock, die

die in een aensienlijcke staet na Indiën voert. De twee Geestelijcken gingen niet met haer, alhoewel sy den selven wegh hielden. Soo haest had se Don Quichot niet gesien, of hy sey tegen Sancho: of ick ben bedrogen, of hier komt de vermaerdste avontuer, daer men toyt van gehoort heeft. Want die twee Swartrocken, die daer aen komen, zijn ongetwijfelt twee Toovenaers, die eenige Princeessen in die Koets gevangen leiden. Derhalven is my noodigh, na al mijn voornemen dat boose stuck te beletten. Dit sal noch slimmer zyn als de Wint-meulens, sey Sancho. Siet wel toe, Heer, wat gy doet: want die twee Mannen zijn Benedictijner Monnicken; en in de Karos is, sonder twijfel, eenige reyfsend volck. Siet gy wat gy segt, sey den ander, ick sie wel wat ik doe: het is de Duyvel die u bedriegt: heb ik u niet meer geseyt, dat gy u weynig op dese dingen verstaet. 't Geen ik seg, is de waerheyt, en dat sult gy terstont sien. Hier mede stelde hy sich in het midden van den weg, daer de Monnicken door moesten; en als desen so dicht quamen, dat se hem kosten hooren, riep hy overluyt; gy duyvelsche generatie, als gy zijt, geeft my op staende voet over die Princeesse, die gy in de Karos met geweld gevangen voert, 't en sy gy liever van mijn handen wilt sterven, tot een rechtveerdige straf voor uw onrechtveerdige werken. De Monnicken hielden kort staende, soo verwondert over de vreemde gedaente, als over de woorden van den Ridder; daer se tot antwoord op gaven: Heer Ridder, wy zijn geensins die duyvelsche generatie, die gy noemt, maer twee Geestelycken van St. Benedictus, en gaen onsen weg; en of er in die Karos yemant is of niet, die, gelijk gy segt, gevangen weg gevoert wort, daer weten wy niet van te seggen. Hier helpen geen schoone woorden, antwoorde Don Quichot, vervloecte canaille als gy zijt; en sonder langer te wachten, gaf sijn Paert de spooren, ley sijn lancia in de rust, en stelde sich tegen den eersten van de Monnicken, met sulken fury, dat, indien sich den ander niet van sijn Muyl afgeworpen had, hy tegen wil en danck de aerde sou hebben moeten kussen, en misschien met meer ongemack. Den ander, dit siende, smeet sijn hiel in de zy van de sijne, en begaf sich op de loop, soo dapper als hy kost. Sancho, die den eersten ter aerde gevallen sag, reed sijn best daer na toe, en begoft hem al uyt te schudden; wanneer ondertusschen de twee Stal-knechts aenquamen, die hem vraegden, waer om hy dien Heer uyttrock? Sancho antwoorde, dat hem het selve wettig toequam, als zijnde plondering, en de buyt van den strijt, dien sijn Heer Don Quichot met desen ver-

slagen gehad, en gewonnen had. D'anderen, die geen jok kosten verstaen, en niet wisten wat hy van stryt, buyt, en plondering wilde seggen, (siende dat Don Quichot ver van daer by de Karos was, sprekende met de Juffrouw) vielen den armen Sancho op 't lyt; smeten hem onder de voet; en sonder hem een hair in zijn baert te laten, knuffelden hem so dapper, dat se den armen hals uytgestrekt lieten leggen, adem-en krachteloos. De Monnik ondertussen maakte sig flux op de been, en heel verflagen, en als een doot in syn aengesicht, kloim met'er haest op zijn Muyl, en volgde zijn Macker na, soo hart als hy rennen kost, die hem een goet stuk weëgs van daer stont te wachten; en sonder lang te roeven, vervolgden se gelijkerhant hun weg, makende meer kruysen, als of haer de Duyvel achter aen was. Ondertusschen bevond sich onse Ridder by de Karos, sprekende met de Juffrouw op dese wijze: Uw doorluchtige schoonheyt, Mevrouw, mag nu met haer persoon doen 't geen haer sal gelieven, alsoo de hoogmoet, van die u dus tegen uw wil weg gevoert heeft, ter aerde legt, door desen mijn sterken arm ter neder geslagen: en op dat gy geen moeyte sult behoeven te doen om na mijn naem te vernemen, soo weet, dat ik genoemt ben Don Quichot de la Mancha, doolend Ridder, en gevangen van de schoonheyt van de onvergelykelijke Vrouw Dulcinea van Toboso: en tot voldoening van de weldaet, die uw Doorluchtigheyt van my ontfangen heeft, begeer ik niet anders, als dat gy weder keert na Toboso, en u van mijnent wegen aen de selve Vrouw van mijn hart vertoont, en haer laet weten, wat ik voor uw vryheyt gedaan heb. Al 't geen Don Quichot sey, hoorde een Schiltknaep, een van die by de Karos waren, dat een Biscayer was; en merkende, dat den Ridder niet begeerde, dat se met de Karos hun weg souden vervolgen, maer dat hy in tegendeel wilde dat se wederom te rugge souden trecken na Toboso, maekte hy sich by Don Quichot, en grijpende zijn lancie, sey tegen hem in quade tael: gaet heen, gy Ridder, voor sint felten; want by dit en dat, indien gy de Karos niet varen laet, ik sal u den bek breken: dat u dit en dat hael. Dit verstont onsen Ridder wel, en gaf daerom tot antwoord: indien gy een Ridder waert, so wel als gy geen en zijt, ik had u al lang de straf gegeven, die gy waerdig bent, snooden bengel al gy zijt. De Biscayer daer op: ik geen Ridder? Ik sweer, dat gy dat door uw en mageren hals liegt. Hebr gy slechts het hart om uw lancie te roeren, en hant aen 't geweer te slaen, ik bruy je van boven neer in 't water. Ik ben een Biscayer te lant, en een Ridder te water: daerom

gy liegt het duysentmael, en wacht u van sulke woorden meer te spreken. Wy sullen 't sien (sey de blinde) antwoorde daer op den getergden Don Quichot; en werpende terstont sijn lancie ter aerde, trok van leer, vatte sijn schilt, en maecte sich na den Biscayer, van meening hem het leven te beroven. Den ander, siende hem komen, en sich niet wel op sijn Muyl konnende betrouwen, dat een van de quaetste slag van die van Alquiler was, sag geen beter kans als sich by de Karos te maecten; en nemende daer een sitbanck uyt, gebruyckte die voor een schilt; en daer mee sijn swaer trekkende, gingen malkander als twee gefworen vyanden te keer. De anderen wilden se bevredigen; maer al om niet: want de Biscayer swoer, indien se hem niet lieten begaen, hy wilde'er self altemael, tot sijn Vrouw inkluys, den bek breken. De Juffrouw, niet weynig daer door verschrickt, gebood den Koetsier wat ter zijde af te rijden, en bleef so van verre het spel staen aensien. Ondertussen gaf de Biscayer een geweldigen slag op sijn vyands schilt, die hy kloofde tot de riem toe, alsoo hy se schoon vont. Don Quichot, gevoelende dien swaren slag, gaf een groote roep: ô Vrouw van mijn ziel, bloem van de schoonheit, Dulcinea, helpt nu uw Ridder, die om uwent wil sig selven in dit gevaer bevint. Dit te seggen, sijn swaert op te heffen, sich met sijn schilt te bedecken, en den Biscayer toe te varen, was al een oogenblick, van meening met eenen slag een eynde van den strijt te maken. De Biscayer was van deselve meening, en hielt sig alsoo met zyn banck bedeckt, sonder sijn Muyl of aen de eene of aen de andere kant te durven wenden; die nu alreets, als sulcken handel ongewent, na zyn adem stont te hygen, sonder een voet te konnen voortsetten. Aldus, gelijk gesegt is, quam onse Ridder den Biscayer by, met het swaert opgeheven, met meening, gelijk hy by sich selven gefwooren had, hem midden door te houwen; en in sulcker maniere bleef den dapperen Biscayer oock staen: invoegen de aenschouwers lang in duysent vreesen bleven, sonder te weten, wat dese schrickelijke slagen noch souden uytwercken. Self de Jonckvrouw deed duysent beloften aen de Beelden, die haer in den sin schoten, om haer Schilt-knaep te bevryen, en haer mede te verlossen van het groot gevaer, daer se sich in bevonden. Maer de swarigheyt is, dat op dit punt, en na het aanmercken van dese gestaltenis, den Autheur van dese Historie af breeckt, sonder dat ick dies aengaende meer kan geschreven vinden, als alleen het geen tot noch toe gesegt is. Wel is waer, dat de tweede Schrijver van dese wonderlijcke Geschiede-

denis, niet komende gelooven dat sulck een treffelijke saeck sou onvervolgt, en alsoo in het vergeten blijven, en datmen niet een tittelken daer van in de Archiven en Papieren van Mancha sou gevonden hebben, den moedt evenwel niet wilde verloren geven om het uyt te vinden, tot dat eyndelyck den hemel hem gunstig zijnde, hy daer van gevonden heeft het selve dat wy in dit volgende tweede Boeck sullen verhalen.

T W E E D E B O E K

Van den verstandigen Ridder

Don QUICHOT de la MANCHA.

Het IX Hoofft-stuck.

In het welke de vreesfelycke en afschouwelycke Strijt van den dapperen Biscayer enden vromen Don Quichot ten eynde wort gebracht.

WY hebben in het eerste Boek gelaten dese twee dappere Campioenen, met de bloote swaerden tegen malkander opgeheven, in maniere om twee vreesfelycke slagen te doen, sulcke als ten minsten den een en den ander van boven tot beneden, niet anders als een granaet-appel, stonden van een te houwen, en dese loffelike Geschiedenis aen die plaats afgebroocken, sonder dat ons den Schrijver heeft te kennen willen geven, waer men het overige sou mogen vinden. Dit heeft my (gelijck wel te dencken is) groot verdriet toegebracht, alsoo de smaeck van soo weynig te lesen in onlust verkeert wiert, in het overdencken van de duytere weg om tot het overige te geraecken. Het scheen my een ongemackelycke saeck, en een onbehoorlijkheyt, dat soo een vermaert Ridder niet den eenen of den anderen Wijfen sou gehadt hebben, die sijn wonderlijcke en noyt gesiene daden mocht beschrijven; 't geen noch niemant van de doolende Ridders gebeurt is: want yeder had ten minsten een of twee van sulcke Wijfen op sijn hand, die niet alleen hare daden, maer self hare gedachten beschreven hebben, hoe duyster de selve oock mochten wesen. En in der daet, het sou een groot ongeval voor desen Helt geweest hebben, indien hem alleenig had ontbrooken 't geen Platir, en andere diergelijken soo overvloedigh hebben gehadt.

En daerom kost ick niet gelooven, dat sulcke loffelijcke dingen souden onbeschreven, en met so weynig afgebroken en verminkt zijn, voornamentlijk daermen weet, wat hy al heeft uytgestaen, doe hy over berg over dal gesweeft en gesworven heeft, met sijn onbesmette maegdom aen sijn zy. Door dese gedachte dan heb ick geen arbeyt ontsien, geen moeyte gespaert, om tot een goet eynde van mijn voornemen te komen; en het sou egter al om niet geweest zijn, indien den hemel; het geval, en de goede fortuyn my niet geholpen hadden: doch het geluckte my in deser maniere. Zijnde een seeckeren dag in de Alçaqua van Toledo, komt 'er een kleyne Jongen met eenige blauwe Boecksken en Cartabellekens te koop; en alsoo ick van natuere nieuwsgierig ben om alles te doorsnuffelen, hoe kleyn en veracht het oock sou mogen zijn, al waren 't briefkens van de straet, en uyt het vuilnisvat, vond ik 'er onder anderen eenige Papieren, die in d' Arabische tael geschreven waren: doch dewijl ick in die tael niet ervaren was, sag ik rontsom na den eenen of den anderen Mooriske, die my de selve te voren mocht lesen; 't welck my terstont wel geluckte, en geiukt sou hebben, al had het in een beter en ouder tael geweest. Soo kreeg ick 'er eyndelijck een by de voden, die, nemende het Boeck in de handen, het terstont te midden open sloeg, en, na dat hy een weynig gelesen had, begoft te laghen. Terstont vraegde ik hem, wat het was; en hy antwoorde my, dat het was om eenige aenteeckeningen, die hy op de kant gesien had. Ick badt hem, my te seggen wat het was; die daer op antwoorde, sonder evenwel van laghen af te laten, dat hy daer als een Nota bene gevonden had dese woorden in substantie: Dese Dulcinea van Toboso, so menigmael in dese Historie aengerocert, wordt gesegt de beste hand gehad te hebben van Verckens te souden, die eenige Jonckvrouw in het heele lant mocht hebben. Ick bleef verbaest staen, hoorende den naem van Dulcinea, alsoo my terstont inviel, of het onsen Heer hebben wou, dat dit voorseecker was het geen ick soo lang gesocht had, namentlijk de lang-gewenste Historie van Don Quichot. Daer op bad ik hem, dat hy den tijtel eens wilde lesen. Hy deed het, lesende den inhoudt *ex tempore* uyt het Arabisch in Castillaens. Het luyde aldus: *Historie van Don Quichot de la Mancha, beschreven door Cide Hamet Benengeli, Arabisch Historie-schrijver.* Hier was my bysonder verstant van nooden, om te bedecken het genoege, dat ick schepte in sulcks te aenhooren; en gaende terstont by den Jongen, kocht ik hem al de Cartabellen en Brieven af

voor een halve schelling aen gelt. Bly was ik; want had den Lecer de waardigheyt geweten, ick was 'er met thien mael soo veel niet afgekomen. Terstont begaf ik my met den Morisk na de groote Kerk, en versocht hem, of hy my al den bocht in goet Castillaens wou overzetten, sonder een jota te saljeeren; belovende hem daer voor sijnen vollen eysch te geven. Wy accordeerden op twee korven Rosijnen, en twee sesters Tarwe; en daer voor beloofde hy my de selve te leveren soo wel gedaen, en met sulcken kortheydt, als yemant in de werelt. Maer ik, om sulck een gelegentheydt niet te laten verloren gaen, bracht hem in mijn huys, daer hy in minder als ses weeken tijts het werk afhackte, en dat op sulck een wijs, als volgt. In het eerste blad stont de voorverhaelde Strijd, seer konstigh naer het leven afgebeeld, sijnde beyde in sulck een gestaltenis als wy verhaelt hebben, de swaerden opgeheven, en den een met sijn schilt, den ander met sijn sitbank bedekt, en den Muyl van den Biscayer so wel uytgebeeld, dat men van een musquetschoot veer sou gesien en geseght hebben, dat hy van Alquiler was. Onder aen den voet van den Biscayer stont *Don Sancho de Azperia*; 't welck ongetwijfelt sijn naem moet geweest zyn: en onder aen de voeten van Ronzinante stont *Don Quichot de la Mancha*. En dit Paert was mede soo konstigh afgebeeld, soo lang en mager, en de beenen soo uytstekende, dat hy het zich niet had behoeven te schamen, al had hy het Paert van de Doot geweest; in voegen het alles met sijn naem en eygenschappen over een quam. Dicht daer by stont Sancho Pança, houdende 't seel van sijn Grauwte in de handt; en onder sijn voeten stont mee geschreven *Sancho Penffe*: 't welck voorseecker qualijck gesteldt moet geweest zijn, 't en waer den Auteur daer mede had willen afbeelde, en als met significative woorden te kennen geven, dat hy een dickbuyck was. En in sulck een gestaltenis stont hy oock, kort van persoon, groot van hoofd, krom van beenen, en dick van buyck. Maer wy houden ons by den naem van Pança, dien wy aldermeest vinden, hoewel de andere mede somtijts wel gevonden wort.

Andere kleenigheden stonden 'er meer by; doch om dat de selve van minder importantie zijn, gaen wy se voorby, behalven dat se weynigh helpen tot de waerachtigheyt van onse Historie: want alle waerheydt is prijselijck. Want indien, aengaende de waerachtigheyt, yets hier tegen sou konnen voort gebracht worden, dat sou alleenig zijn, dat de Schrijver een Arabier is geweest, die sich meesterlijk op het liegen verstaen Maer

wederom, voor so veel de selve onse bittere vyanden zijn, sou men eer mogen gelooven, dat se de sack vermindert, als vermeerderd hebben. En dit dunkt my, dat ik klaerlijk kan sien: want daer hy behoorde sijn stijl te verheffen, tot lof van een soo doorluchtigen Ridder, gaet hy het selve stillekens voorby; 't welck niet alleen qualijck gedaen, maer oock gedacht is: alsoo het betaemt, dat een History-schrijver punctuel, waerachtig, en onpartijdig is; in voegen geen insichten, noch van vrees, noch van hoop, noch van liefde, noch van haet, hem mogen buygen. En sulcke is alleen navolger van de tijd, schatkist der mannelijcke wercken, getuyge van het voorgaende, en voorbeelt voor het toekomende. En in dese, weet ick, dat men al die vereischen vinden sal. En indien 'er yets mag komen te ontbrecken, hou ick het daer voor, dat het meer geschiet is door afgunst van den Schrijver, als gebreck van stoffe. Eyndelijck dan het tweede Boeck, volgens de oversetting, luyde aldus.

Zijnde dan aldus de twee snijdende swaerden van onse twee Helden om hoog geheven, scheen het niet anders, of sy dreygden hemel en aerd haer uysterste ondergang: soodanig was hun gestaltenis, en soo liet sich desen handel aensien. Den eerste, die neder quam, was de vergramde Biscayer, welcke met sulck een groot geweld toefloeg, dat, indien hem het swaert niet in de hant had omgedraeyt, die slag, ick seg, die slag, sou een endt van den strijdt, en van het leven van Don Quichot gemaect hebben. Maer het goet geluck, 't welck hem voor grooter dingen bewaerde, verdrayde het geweer van sijn verbitterden vyandt, in voegen het selve vallende op de sliicker zijde van sijn helmet, daer evenwel geen andere schade deed, als alleen die geheele zy te ontwapnen, nemende een groot stuck van den helmet mede, met de helft van sijn een oor, 't welck al te samen met malkander per compagnie ter aerde viel, latende den armen Don Quichot leelijck ontheystert. O groote Jupiter! wie sou hier machtig zijn te verklaren de verbitterde, rasende gramschap van onsen onverwinnelicken Don Quichot, siende sich soodanig gehandelt: ick seg niet meer, als alleen dat hy sich in de stegelreep weder op lichtende, en sijn swaert in bey sijn handen nemende, met sulck een geweld op den Biscayer floeg, dat zijn alderlaetste oogeblik scheen voor handen te zijn. Dese evenwel beschermde sich met de banck ten besten dat hy kost, doch soo wel niet, of het swaert met de banck op het hoofd vallende, docht onsen Biscayer niet anders, of hy kreeg den heelen

len berg Etna op de kop; in voegen hem het bloed door de neusgaten, de mont, en oogen uyt liep; en het weynig scheelde, of hy sou los van sijn Muyl ter aerde gevallen hebben: en hy had'er evenwel toe gelegen, indien hy sijn armen het Beest niet om den hals geslagen had. Niet te min sijn voeten geraeckten uyt de stegelreep; en het Beest, verschrickt door den geweldigen slag, begoft op de loop te tijen: maer na eenige weynige sprongen, valt het met Meester met al ter neder. Dit stond Don Quichot al met groote sachtmoedigheyt aen en sag: maer als hy hem sag ter aerde leggen, sprong hy mee kloeckmoedig van sijn Paert; begaf sich vaerdig op sijn lijf; en settende de punt van sijn swaert op ziju oogen, begeerde, dat sy sich sou over geven; zo niet, was hy sonder uytstel het hooft quyt. Den armen Biscayer was soo ontstelt, dat hy niet een woort kost antwoorden; en het had'er qualijck afgelooopen, vermits Don Quichot van boosheyt niet wist wat hy deed, indien de Jonckvrouw van de Karos, die al het werk had aengesien, niet was toegelooopen, die om harent wil van den Ridder versocht, haer overwonnen Schiltknaep te sparen. Waer op Don Quichot tot antwoord gaf: in der waerheyt, schoone beleeftde Jonckvrouw, ick ben wel te vreden te doen het geen gy my versocckt; maer sulcks moet onder eenig verbant zijn, nameutlijck, dat desen Ridder my belooft te gaen na Toboso, en sich aldaer aen mijn beminde Dulcinea te vertooncn, om te doen het geen sy van hem begeeren sal. Dit belooftde de Jonckvrouw van gantscher herte, sonder meer spoock te maecken, of te vragen, waer en wie dese voorschreve Dulcinea was. Op het vertrouwen dan van dese uwe beloften, sey Don Quichot, sal ick hem vorder niet misdoen, alhoewel hy het wel aen my verdient heeft.

Het X. Hoofstuck.

Van het geen onsen Ridder verder gebeurde met den Biscayer, als oock met een kudde Geyten.

ONdertusschen had sich den armen Sancho oock weder op de been begeven, hoewel noch bijster mishandelt, en machteloos van de slagen, die hem de schelmsche Stal-jongens hadden gegeven, staende vorders te wachten wat het eynde van desen strijt sou zijn, latende niet af alle Heyligen aen te roepen, op dat se sijnen Heer wilden de overwinning

geven, ten eynde hy het verhoopte Gouvernement niet mocht komen te verliefen. En fiende nu het gevecht ten eynde, en dat fijn Meester weder te paert fteeg, liep hy toe, om hem den ftegelreep te houden; en, werpende fich eerst voor hem neder op fijn knien, kufte hem de handen, met defe woorden: het fal uw Genade nu gelieven, Heer Don Quichot, my het beloofde Gouvernement van het Eylant te geven, dat uw Genade in defen ftrijt gewonnen heeft; en maectt vry uw reeckening, dat ik het fal kunnen beftieren, hoe groot het oock zijn mag, foo wel als yemant in de werelt oyt Eylanden geregeert heeft, of regeeren fal. Don Quichot gaf daer op tot antwoord: defe en foodanige Bataljes, Sancho mijn Soon, zijn geen Bataljes om Landen of Eylanden mee te winnen; maer wel om 't lijf vol wonden te krijgen, een kop in tweën geklooft, of, gelijk gy aen my fiet, een oor te minder te hebben. Maer hebt gedult, fulcke avontueren fullen ons te voren komen, door de welcke ik u niet alleen Gouverneur, maer al vry wat meer fal maecten. Sancho bedanckte fijn Meester, kufte hem anderwerf de handen en de fchoten van fijn harnas, en hielp hem foo te paert; gelijk hy mede op fijn Ezel klom: beginnende alfoo fijn Heer te volgen, die op een galop, fonder vorder affcheyt van de Jonckvrouwen van de Karos te nemen, fich na een Bosken, daer dicht by ftaende, begaf. Sancho volgde hem foo vaerdig, als fijn Ezel draven koft: maer Ronzinant ging hem foo veer te voren, dat de goede Sancho, vreefende dat hy fou moeten achter blijven, fijn Meester begoft toe te roepen, om hem in te wachten. Don Quichot daer over hielt fijn Paert ftaende, en wachte foo lang, tot dat fijn vermoeyde Schiltknaep by hem was, die op het eerfte aenkomen tegen den Ridder fey: My dunckt niet ongeraden, mijn Heer, dat wy ons gaen begeven in de eene of de andere Kerk, of Klooster: want na dat hy gefteft was, met wien uw Genade gefreden heeft, fullen fy het werk wel haest aen die van de Justitie te kennen geven, die ons daer over voorfeecker fullen by de kop vatten; en eer wy weer uyt haer handen geracken, fullen wy gewiffelyk hayr laten. Swijgt ftill, Sancho, fey den Ridder: waer hebt gy oyt gelefen, dat men immermeer doolende Ridders voor het Gerecht heeft gefteft, hoe veel Maffacren fy oock mogen gedaen hebben? Ick weet u van geen Sannacren te seggen, fey den ander; maer dat weet ick alleen, dat het de plicht is van het Gerecht, te letten op alle gevechten die op het platte lant, en overal, gefchieden. Draegt gy daer geen
forg

forg voor, Sancho, mijn vrint, antwoorde Don Quichot, ick ben de man die u bevrijden sal voor de handen self der Caldeen, ick swijg der Justitie. Maer segt my toch eens ter goeder trouwe, waer hebt gy oyt braver Campioen gesien, als ick ben? Of waer hebt gy oyt in eenige Historien, die ik heb, of gehad heb, gelesen van sulck een manier van strijden, sulck een volstandigheyt in het volharden, sulck een seeckerheyt van slaen? Ick sal u de waerheyt seggen, antwoorde Sancho: ick heb mijn leven geen Historien gelesen, want ick noch lesen noch schrijven kan: maer het geen ik u sou durven appeteren, is, dat ick mijn leven sulck een dollen Duyvel van een Meester niet gediend en heb, als gy zijt; en ick hoop, seg ick al weer, dat het ons niet qualijck en vergaa. Alleen dit wil ick uw Genade geraden hebben, dat hy sich doe verbinden; want uw slincker oor bloet geweldig. Ick heb hier wiecken, en een weynig witte ceruys in de mael. Ick sou 'er die lappery niet op begeeren, antwoorde Don Quichot, indien ick anders maer een droppelken had van dien Balssem van Fierabras, 't geen my op staende voet sou helpen. Wat is dat voor een Balssem, sey Sancho? Het is een Balssem, antwoorde den ander, dat hy, die het Recept daer van in de memory heeft, geen vrees hoeft te hebben van sterven, hoe groote of sware wonden hy oock mag krijgen; en daerom, als ick deselve sal gemaect, en u gegeven hebben, hebt gy anders niet te doen, als alleen, wanneer gy my in eenig gevecht siet te midden door gehouwen (gelijck sulcks dickmaels geschiet) het deel, dat op de aerde gevallen is, soetjens op te nemen, en, eer het bloet kout wort, met groote toeficht weer op het ander deel, dat in de sael blijft sitten, te voegen: doch past, dat gy toefiet het selve recht te setten, of gy sout my voor al mijn leven lang onbequaem kunnen maken. Dat gedaen zijnde, sult gy my maer twee toogkens van desen Balssem laten drinken; en gy sult sien, dat ick soo frisch en gesont sal zijn als een visch. Indien dat waer is, antwoorde Sancho, soo wil ik van nu ofaen afftant doen van mijn Gouvernement, en begeer niet anders tot belooning van mijn geduerige moeyten, als alleen het respect van dien Balssem, en ik weet raet om 'er de kost op te krijgen: ick weet yeder once daer van wel voor twee schellingen te verkoopen, waer ik ben; en daer mee sal ik het wel ront schieten: meer en begeer ick niet. Maer evenwel het mocht soo veel kosten van maccken, datmer niet sou kunnen aen behouden blijven. Met minder als dry schellingen, antwoorde Don Quichot,

chot, sou men dry mingels potten vol maecken. O lieven Heer !
 sey Sancho, klouwende den elleboog, waerom maect uw Genade dat niet eens, op dat ick het leeren mag? Swygt stil, myn Soon, swygt stil, ick heb u noch wel grooter secreten te leeren, sey Don Quichot, maer Keulen en Aecken zyn op geen eenen dag gebouwt: ondertusschen laet ons komen tot het verbinden; want myn oor doet my seerder als ick wel wenschen sou. Terstont ging Sancho in de knapsack, en haelde wiecken en salf voor den dag: maer als de Ridder met de hant daer na tastte, en bevont, dat syn helm soo gebroken was, meende hy uyt syn sinen te varen; en daer op, slaende syn hant aen syn geweer, en sijn oog na den hemel, begoft te sweeren by al de Heyligen, dat hy 't selve leven wilde leyden, 't geen de Marquis van Mantua geleyt had, wanneer hy swoer de doot van syn Neef Baldewyn te wreecken, dat is, geen broot van tafellaecken te eten, noch geen vrouw te bekennen, behalven andere dingen, die my nu niet in de sin schieten, en ik voor gesegt houden sal, voor en al eer hy volkomen wrack over dit onheyl genomen had. Sancho dit hoorende, voerde hem te gemoet: siet wel toe, Heer Ridder, wat gy segt, want indien uw vyant syn belofte volvoert, gelyck hyse volvoeren sal, en sich voor Me-vrouw Dulcinea sal gepresenteert hebben, hebt gy in consciencie niet meer op hem te seggen, 't en waer hy het weder op nieuw tegen u verkerfde. Uw woorden en aenmerckingen, antwoorde de Ridder, Sancho, zyn heel goet; en daerom doe ick oock weder den eedt te niet, voor soo veel als nieuwe wrack belangt. Doch evenwel blyf ik daer by, en bevestig het op nieuw, namentlyk, sulcken leven te leyden, tot'er tyt ick met geweld een anderen helm gewonnen sal hebben, en die soo goet als dese is. En denkt niet, Sancho, dat ik so een onervaren botterick ben, dat ik niet en en weet, wien ik daer in heb na te volgen. Besiet doch eens, dat het selve is geschiet met den Helmet van Mambrun, die Sacripante so dier quam te staen. Laet sulck sweeren vry varen, Myn Heer, berechte Sancho daer weder op, dat is al schadelick aen uw ziel, en tot nadeel van uw consciencie: want indien het gebeurde (ik neemt daer by) dat wy in eenige dagen geen gewapent man ontmoeten, wat souden wy doen? Sal men den eed houden, niet tegen staende so veel ongemacken, als in sijn klederen te slapen, en noyt onder dack te komen, en duyfent andere dingen meer, die in den eed van den Marquis begrepen zyn, of sal men tegen syn gemoet doen? Besiet doch eens, myn Heer, desen geheelen weg vernemen wy niet

een gewapent man, maer wel Veehoeders, Roskammers, Karredrijvers, en diergelyken, die niet alleen geen helmten dragen, maer duysent om een of se deselve haer leven hebben hooren noemen. Gy bedriegt u, Sancho, antwoorde de Ridder, want wy sullen geen twee uuren gereyft hebben, of sullen meer gewapende Ridders ontmoeten, als 'er oyt om de schoone Angelica op de been syn geweest. Amen, sey Sancho, op dat noch eens de tydt magh komen om het Eylant te winnen, dat my, och arm, soo suer valt, en dan ben ick gereedt te sterven. Bekommert gy u daer niet mee, antwoorde Don Quichot, ontgaet u een Eylandt, het Koninckrijk van Deenmarcken, of van Sobradisa, en sal u niet ontgaen, dat soo veel beter is, om dat het aen het vaste lant is: maer laet de tyt syn loop houden, en ondertusschen soeckt in uw knapsack, of 'er oock yets te eeten is. Onderwyl komen wy desen avondt by een Kasteel, daer ik den Balsam meen te maecten: want ick verklaer u op myn Ridderfchap, dat my het oor groore pyn doet. Hier heb ick een ajuyn, sey Sancho, met een weynigh kaes, en eenige brocken broodt: doch dit en is geen kost voor een man, als ghy zyt. Dat hebt gy niet wel, antwoorde Don Quichot, het is eer voor de doolende Ridders een heele maent niet te eeten, en daer na te nemen en te eeten dat se vinden, en dat sout gy weten, soo wel als ick, indien gy so veel gelesen had: want soo out als ick ben, heb ick myn leven niet anders gelesen, of sy aten slechts als het haer voor quam, in de eene of andere heerlycke maelyt of bancket. En hoewel men wel begrypen kost, dat se niet kosten leven sonder te eeten, en de andere natuerlycke nootsaekelykheden te doen, also se in der daet menschen waren gelyck wy alle; soo moermen oock weten, dat, dewyl se den meesten tyd van hun leven wandelden door de Bosschen en Wildernissen, sy sich oock alsoo veel met Boerespys moesten behelpen, foodanige ongetwyfelt als dese zyn, die ghy my tegenwoordig aenbiedt. Waerom dan, Sancho, myn vriend, laet u niet misnoegen het geen my genoegt, noch soeckt geen nieuwe wetten te maecten, noch de oude gewoonte van de doolende Ridderfchap te benemen. Houdt my dat ten besten, myn Heer, antwoorde de goede Sancho, want alzo ick noch lesen noch Ichryven kan, gelyck ick u meermaels geseght heb, heb ick oock noyt acht op die wetten en regulen konnen slaen. En van nu voortaan sal ick onse knapsack beter van alle drooghe vruchten voorsien, en dat voor u, die een Ridder zyt; en voor my met gevogelt, en andersints, dat my wat my hartiger sal vallen,

len. Ik wil daer mede niet ſeggen, Sancho, voerde hem Don Quichot daer op te gemoet, dat de doolende Ridder niet anders zijn gewent te eeten als gedroogde fruyten; maer dat ſig daer veel mee moeſten behelpen, ook ſelf met kruyden en wortelen van het veldt, die ſy kenden, en ik ook wel ken. Daer is veel aen gelegen, ſey Sancho, om die wel te kennen: want na my voorſtaet, ſullen wy den eenen of anderen tijdt die kennis wel van nooden hebben. Hier op haelde hy te voorſchijn het geen hy had; en ſy twee begoſten te eeten in goede vrede. Doch alſoo ſe noch niet wiſten, waer ſe dien nacht herbergen ſouden, maeckten ſe hun maeltijd kort, en ſtegen te paert, ſich haestende om by eenige wooningen te komen eer de nacht quam te vallen. Maer eyndelijck ginck de Son onder, te gelijk met de hoop van wel op hun gemak te geraken. Alleenlijck ſagen ſe niet ver af een Hutje van een Geytenhoeder; waer over ſy beſlooren daer den nacht door te brengen: 't welck Don Quichot ſoo ſeer behaegde, als het Sancho miſhaegde, die liever beter ſou gelogeert hebben. Maer Don Quichot deed niet liever als onder den blaauwen hemel ſlapen; denckende, dat hy dan eerſt te recht een doolend' Ridder was.

Het XI. Hoofſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde met een Geyten-hoeder.

SY wierden van deſen Harder met een goet hart ontfangen; en hebbende Sancho, ſoo wel als hy koſt, Ronzinant en ſijn Ezel beſorgt, kreeg hy de reuck van eenig Geytenvlees in den neus, dat over het vyer hing, waer over hy begeerte kreeg om te ſien of den hutſpot al gaer was: maer de Harders quamen hem te vooren, die, nemende de ketel van het vyer, en ſpreyende het een of het ander op de vloer, maeckten in al der haest hun Boerenbanquet klaer, noodigende oock onſe twee doolende Zielen, met teekens van groote genegentheyt. Sy gingen dan ſoo met haer ſeſſen om den back ſitten, na dat ſe eerſt met boerſche beleeftheyt, gelijk geſeght is, onſen Ridder en ſijn Schiltknaep genoodicht hadden. Eyndelijck, Don Quichot liet ſich bewegen, en ging op een omgekeert tonneken, dat ſe hem daer toe beſtelt hadden, ſitten; blijvende Sancho op de been, om op het ſchenken te paſſen, en den kroes waer te nemen, die van hoorn gemaekt was. Don Quichot evenwel, met medelijden bewogen, ſeyd' tot hem: op dat gy ſiet, Sancho, het genoeg dat 'er in de doolende Ridderſchap is, en wat gelegentheyd om kortelijck van al de wereld geacht, ge-

eert,

ert, en geprefen te worden, wil ick, dat gy u aen myn zyde
 neder fet, en by 't gefelfchap van defe eerlycke lieden voegt, en
 dat gy het met my, die uw Heer en Meeſter ben, even goet hebt.
 Drinkt uyt myn kop, en eet uyt myn ſchotel: want het gaet
 met de doolende Ridderſchap even al eens gelyck met de liefde,
 die alle dingen gelyck maect. Danck heb, Heer, antwoorde den
 ander; maer ſoo veel weet ik uw Genade wel te ſeggen, dat, als ik
 wel te eeren heb, ik het werck ſoo wel kan klaren al ſtaende, als
 ſittende aen de zy van den Keyfer. En om de waerheydt te ſeg-
 gen, het ſmaectt my oock beter dat ick op myn vrygheydt eet
 (ſonder met ſoo veel baſeloſmanos en andere ſtirredomſtantien
 gequelt te zyn) al was het maer een ſtuck droog broodt, en een
 ajuin daer toe, als anders de meeſte leckernyen van de wereldt,
 aan ſulcke tafels daer men moet eeten op ſijn maet, kauwen op de
 maet, en drincken op de maet, niet eens te riſpen, of wat anders
 te doen, als my de noodt aenkomt, dat my in myn eenigheydt
 alles toegelaten is. Invoegen, Heer, ick verfoeck, dit geluck,
 't welck uw Genade my ſegt te willen verlenen, als een aenhang
 van de doolende Ridderſchap, gelyck ick de Schiltknaep van uw
 Genade ben, te willen in wat anders veranderen, dat my vorder-
 lycker, behaeglycker, en profijtelycker is (evenwel weet ik het
 uw Genade danck) doch voor de reſt, ick remincieer daer van
 tot het eynde van de werelt toe. Echter ſult gy neer ſitten, ant-
 woorde de ander, want men moet eerſt klein ſijn, ſal men groot
 worden: en met eenen nemende Sancho by den arm, dwong
 hy hem te ſitten. De Harders luifterden, met den mont open,
 na defe praet van Ridders en Schiltknappen, ſonder dat ſe evenwel
 wiſten wat al die brabbelary te ſeggen had; waerom ſy beſt de-
 den, dat ſe aten en ſtil ſwegen, ſonder nogtans te laten ſomwylen
 van onder de muts haer Gaſten eens aen te ſien, die vaſt brocken
 als heele vuyſten inſlingerden. Dit geregt van vlees op zynde,
 quam het tweede, beſtaende in eenige handen vol haſenooten,
 en een ſtuk kaes, ſo hart of het uyt een ſteenrots gehouwen was.
 Ondertuſſchen was oock den hoornigen beeker niet ſtil, maer
 deed de ronde getrouwelyck, ſonder iemand over te ſlaen.
 Don Quichot eyndelyck ſyn honger verſadigt hebbende, nam
 een hant vol noten, en ſette ſich daer mede in ſyn praetſtoel, ont-
 bindende aldus ſijn tong, met de oogen wel ſtyf op de Harders
 geſlagen. Geluckige eeuw, geluckige en gulde tyden (alſoo men
 de ſelve in defe yſere eeuw ſodanig acht) wanneer de menſchen
 ſonder moeyte en bekommernis leefden, en waerom, als alleen
 om

om dat die woorden , dat is mijn, dat is dijn , aldoe niet bekend waren . In die heylige tijden waren alle dingen gemeen; en niemant behoefde meer als de handen uyt te reykken, om te ontfangen het geen de aerde uyt een moederlijcke mildadigheyt van selfs en ongebedden aenboodt ; biddende gelijk als de boomen om van hun overvloedige en sware vruchten ontlast te worden. De heldere fonteynen en loopende wateren boden hunne kristatijne droppelen aen. Wat sal ick veel seggen ? Aldus singter den Rijmer van.

*De holen van 't gebergt en opgeklooft gesteent,
 Als in hun ingewant,
 En met gelycke hant,
 Het hol geboomt ontfing des vreedige gemeent.
 Geen konst vercierde alsdoe hun huysen en gemack.
 Maer Lauren, in hun tijdt
 Godt Phæbus toegewijt,
 Verstreckten hen te saem voor kamer en voor dack.
 De haet was onbekent, de minne sonder smart
 Had met geweldige hant
 Het vreedsaem ingewant
 En ingenomen het tot min genegen hart.
 Het weeldig vee, verschrackt voor Wolf- noch Beerent ant,
 Ging vreedsaem ongemoyt,
 Daer 't eelste klaver groeyt,
 Betreen het nimmermeer van eer onbloote lant.
 Het Tyrscbe Purper, uyt den afgront opgewelt,
 Gaf toen, gelyck althans,
 De wol noch zijd' haer glans,
 Noch den Tyran het opperste gewelt.
 Maer d'aert, en 't uyter aert gesprooten jeugdig gras,
 Met onverderflijck groen,
 Noch meer als was van doen,
 Gaf decksel aen het geen voor 't oogh te decken was.
 Het recht, eylaes het recht, voor lange nu verackt,
 Beneffens billickheydt,
 Behielden hun bescheyt,
 En 'tdorpere gewelt was gantslijck sonder kracht.
 Al wat dier tydt het oogh, al wat de lust aensagh,
 Was door de tucht gevoedt,
 En dienstigh aen 't gemoedt,
 En droegh geen schaamte voor het stralen van den dag.*

Maer

Maer nu, vervolgde hy, in dese verdorvene tijden is 'er niemant seecker: alles bestaet in geweld, overlaf, en begeerlijckheyt: self al had men de schatten des werelts onder de aerde, of in een ander Doolhof der Kretensers verborgen, de begeerte en de onvergenoege gierigheyt sou den toegang weren te vinden. Het recht is geweert, en geweld heeft de plaets ingenomen. Evenwel, onser Voorvaderen toeverficht, om alle overlaf, soo veel als mooglijk, te weeren, heeft de Ordre van de doolende Ridder ingestelt, om de jonge Dochteren te beschermen, de Weduwen te bevrijen, en de Weesen te verdedigen. Van dese Ordre ben ick, gy Heeren en Broeders, aen wien het goet onthael, en de vriendelijke bejegening, die gy my en mijn Schiltknaep doet, aengenaem is; alhoewel, volgens de natuerlijke wetten, een yeder, die op der aerde leeft, gehouden is de doolende Ridder alle gunst te bewijzen: dit seg ik, om u lieden te doen weren, dat gy self sonder uw weten en buyten kennis van dese verbanden, uwe plicht gedaen, en uwe conscientien ontlast hebt; waer voor ick oock na mijn vermogen het selve sal foecken te vergelden. Al dese schoone lange reden, die 'er te pas quam als Pilatus in het Credo, schoot onsen Ridder in den sin, terwijl hy besig was met noten te kraecken; hoorende hem de goede Harders, sonder te weten wat hy daer mede seggen wilde, met open monde aen, en niet so veel als een woort daer op antwoordende. Sancho self luyfsterde toe als een vink, kraeckende mede somwijlen een nootje, en het glas met sijn oogen volgende, dat mee stil bleef staen, als luyfsterende na de reden van onsen Ridder. Don Quichot had eer sijn woorden, als sijn mael, ge-eyndigt. Eyndelijk, het laefte mede ten eynde gebracht zynde, sey een van de Harders: op dat uwe Heerlyckheyt te meer sou mogen seggen, dat wy hem vriendelyck foecken te onthalen, willen wy hem dat vermaeck aendoen, en versoecken, dat hier een van onse Gefellen u een liedcken ver-eer, die dat garen sal doen, alsoo hy een goet sanger, en een ver-lieft minnaer is: boven dat kan hy oock lesen en schryven, en speelt seer wel op de sackpyp. Nauwelyck had desen het woort uit, wanneer den ander alreets begonst de pypen te stellen, 't welk een Jongman van 22 jaren mocht zyn, en van goede manieren. Sy vroegen hem, of hy al genoeg gegeten had, die daer ja op antwoorde, waer over den ander vervolgde met hem te versoecken een weynig te singen, ter eere van den Heer Ridder, op dat hy sien mogt, dat 'er in dese Bosschen en Bergen geen beminders van singen en spelkonst ontbraken. Wy hebben, seyde hy vorders, den Heer

Ridder uw bequaemheden gesegt, en versoecken, dat gy hem de selve vertoonen wilt: daerom laet ons dat Minne-deuntje, dat gy gemaect hebt, eens hooren. Anthony (want soo was de Jongman geheeten) liet sich niet lang bidden; maer gaende op een block van een afgehouden boom sitten, stelde sijn nooten vast, en begoft daer na op geen onaerdige manier te singen.

*Klootje, 'k weet dat ghy my mint,
Schoon uw tong dat pooght te heelen,
d'Oogen echter met haer spelen
Tuygen best, wien ghy besint.
Dese tongen sonder spreekken
Toonen best uw lieve lust.
Maer wat hebt ghy, zijt gerust,
Min en sal geen min ontbrecken.
Waer ist dat ghy ons vertoont
Een gemoet, met stael beslagen,
't Geen de minne weet te dragen,
En geen plaets geeft daer se woont.
Maer hoe dat ghy anders peynst,
Anders uytbeelt in uw wesen,
Als in 't ooge staet te lesen,
Anders als het harte weynst:
Kan nochtans geen ware min
Hare brant te recht verbergen,
Sonder 't uysterste te vergen,
En te dwingen hart en sin.
Dat ghy wist, wat hart ick draegh,
Aen uw soet en suyver wesen,
Uwe min sou meerder wesen,
Hoe ick oock aen u behaeg.
Tot bewijs van mijn verlangen
Daeglijcks met haer soet geschal,
Doen verblijden bergh en dal.
Mijne fluyt en mijn gesaugen.
Wat ick lest heb uygebracht
Met Teresa, mooght ghy weten,
't Geen haer weellight heeft gespeten,
Siende haer min van my veracht.
En waerom, als mits ick 't wesen
Van gemaect en pronck gelaet,*

*Van beweyn (de schoonheyt haer ,
 Door de konst alleen geprefen.
 Schoone , wel laet uwz min
 Haare brant met mijn verwoegen ,
 Smooren dit met dat genoeghen ,
 Smelten uw in mijne fin.*

Aldus eindigde den Harder zijn gefang; en hoewel hem Don Quichot verfocht, dat hy nog een liedeken fou aenvangen, wilde Sanche Pançe daer niet toe verftaen, die meer lust tot flapen had, als liedekens te hooren, al hadder Orpheus felf geweest. Mijn Heer, feyde hy vorders, kan sich, indien het hem gelieft, van een plaets vocrfien om dese nacht te flapen; want den arbeyd, dien dese goede lieden den geheelen dag moeten uytftaen, vereyft wel wat ruft, sonder dat se de nachten met fingen behoeven door te brengen. Ick verftaa wel wat gy seggen wilt, fey daer op Don Quichot, het is met u buyckje vol, hartje ruft. Dat mocht wel waer zijn, antwoorde den ander. Ick heb'er niet veel tegen, vervolgde zijn Meester: daerom, Sancho, verforgt u felven ten beften gy kont. Wat my belangt, het pafst die van mijn professie beter te waecken, als te flapen. Evenwel wilde ik wel, Sancho, dat gy my het oor noch eens verbondt; want de pijn is my grooter, als my lief is. Sanche deed' gelijk als hem was bevolen: maer een van de Harders, fiende de wonde, fey hem, dat fulks niet noodig was, alsoo hy daer verhoopte fulken kruyt op te leggen, dat het wel haeft fou genesen zijn; en nemende daer op eenige bladeren van wondt-kruyt, kaude de felve, en leydt se, met een weynig sourt gemengt, daer op; bandt het wel; en verseeckerde hem, dat hy geen ander middel fou van noden hebben: gelijk het oock in der waerheydt was.

Het XI. Hooft-ftuck.

Van het geen een anderen Harder aen zijn Gefellen verhaelde.

TErwijl sy daer mede befig waren, quam'er een anderen Jongman, fulck een als de noodtdruft uyt het Dorp was gewent toe te brengen. Dese vroeg zijn Gefellen, of se wel wiften, wat'er aen hun Plaets gefchiet was. Hoe fouden wy dat weten? vraegden de anderen, en wat is'er gebeurt? Hoe defen morgen dien vermaerden Harder, of, om beter te seggen, dien

verkeerden Student Chrystomus, gestorven is. Men segt, dat die verduyvelde Marcela, Dogter van Willem de Rijke, de oorfaeck van sijn doot is, om wiens wille hy de Harderskleederen aengetogen, en sich tot noch toe in dit gebergte onthouden heeft. Swijgt om Gods wil, sey den ander: om Marcela! segt gy? Ja, om Marcela; en dat meer is, sey den ander, hy heeft in sijn testament wel uytdruckelijk begeert, datmen hem in het velt sou begraven, min noch meer als een Moor, en dat aen de voet van de Steenrots, daer de Fonteyn van de Cornoelje-boom is, also hy segt, dat dit de plaets is, daer hy se eerst gesien heeft. Behalven dat, heeft hy nog andere dingen begeert, die de Geestelijckheydt van ons Dorp niet verstaer datmen na sal komen, alsoo se seggen, dat se heel op sijn Heydens luyden. Evenwel begeert sijn grootte Vrint Ambrosio, die met hem Harder geworden is, dat men het al van stuck tot stuk sal hebben na te komen, ruyende oock de geheele Plaets op; en eyndelijck, na ick hoor, sal men 't noch nakomen. Morgen, na men segt, sal hy met grootte heerlijckheydt begraven worden. Voor my, ick hoop 'er het gesicht van te hebben. Wy oock, seyden de anderen, en wy sullen looten, wie van ons allen het vee sal bewaren. Wel geseft, antwoorde een ander, die Pedro genoemt was; maer het lot sult gy niet behoeven te werpen: want ick sal de man wesen, die het bewaren sal. Doch gy hoeft dit niet te nemen voor sulck een bysondere goetaerdigheyt, of dat ick niet nieuwsgierig ben: maer de oorfaeck alleen is, dat die schelmische doorn, die ick gisteren in de voet getreden heb, my de gang te seer belet. Evenwel, seyden de anderen, bedanken wy u daer voor. Ondertusschen vragde Don Quichot aen desen Peter, wat de Dooden voor een, en wie die Harderin was: daer den ander op antwoorde, dat hy der soo veel van wist, dat de Dooden was een rijck Joncker, van een Plaets niet ver van daer, die eenige jaren tot Salamanca had ter Schole gelegen, en eyndelijck van daer weder te huys was gekomen, met de eer en het aensien van wel geoeffent en doorlesen te zijn: voornamentlijck, seyden se, dat hy de Sterrekunst fiks had, en wist al wat 'er by de Son de Maen, en Sterren te doen was; want hy kost ons op een draet se seggen, wannec de Grispus in de Son of Maen sou zijn: Eclipsis, wilt gy seggen, verbeterde Don Quichot: maer Peter, bindende sig aen geen stro of een leur, ging al voort. Hy wist oock te voren te seggen, wanneer het een vruchtbaer of onvruchtbaer jaer sou sijn; en door dese dingen kreeg hy se al op sijn hant. Behalven dat, had hy seer machtige rijcke vrienden, die sulks geworden

worden waren om dat ze sijn raedt gevolght hadden. Nu, seyde hy somtijds, moet ghy haver, nu garst, nu koren, nu boeckweyt, en soo voort, saeyen. Dese kennis, zey Don Quichot, noemt men Astrologia. Ick weet niet, hoe men se noemt, sey den ander, maer dat is 'er van, dat hy weynig maenden was van Salamanca geweest, of hy wierdt een heelen Harder met sijn boeren-muts en py aen, latende sijn langen tabbert varen, dien hy van te voren droeg. Dit selfde deed' oock een sijn grooten Vrint, genaemt Ambrosio, die met hem gesoldeert had. Hy was den baes om rijmptjes te maeken. Dan maeckte hy Karsdeuntjes, dan Nieuwe-jaerslietjes, of Spullen, die de Maets van ons Dorp vertoonden. Als onse jonge Gasten dese schielicke verandering in dese twee Studenten sagen, bleven sic altemaal ten hoogsten verwondert, sonder dat 'er yemandt was, die der de oorsaek van wist. Ondertusschen was de Vader van onsen Chrysofostomus gestorven, latende hem erfgenam van veel goet, so van landt als huysraedt, beneffens veel so groot als kleen vee, en ick weet niet hoe veel gelt, daer hy absoluyt meester van bleef. En in der daet, hy was het waerdig: want het was een nobelen baes, soo mildt als een tweede Sint Marten. Daer na quam het uyt, dat hy sich alsoo verandert had, alleen om in sulken schijn te beter door dese Wildernissen die Harderin Marcela na te volgen, daer den armen overleden Chrysofostomus rasende op versot was. En op dat gy weeten zoud, wie, en wat dese Harderin geweest is, sal ick het u van stuck tot stuck gaen vertellen; en ick sweer der op, dat gy uw leven dagen geen vreemder ding gehoort hebt, nog hooren sult, al leefde gy soo lang als Eenoog. Enoch, meent gy, sey daer op Don Quichot, die dit verbafteren van woorden niet verdragen kost. Ik seg nog eens Eenoog, sey den ander, en dat heb ik van onse Priester self gehoort: maer Heerschap, indien gy my dus alle keer in mijn woorden wilt vallen, sullen wy nog in een jaer niet gedaen hebben. Hout het my ten besten, antwoorde Don Quichot, gy hebt het meeste gelijk ter werelt: gaet gy maer voort, en ik sal u niet tegenspreken. Ik seg dan, mijn goeden Heer, vervolgte den Harder, dat in ons Dorp was een Huy man, die noch rijker was als de Vader van onsen Chrysofostomus. Nu desen Huysman, en die so rijk was, gelijk ik u geseyt heb, had onder anderen oock een Dogter, daer de Moeder van in het kinderbed gestorven was. Nu, desen Huysman, als hy dese Dogter had. Ja, ja, sey Don Quichot, wilt gy hebben, dat ik stilswijg, soo moet gy ook voortgaen: want sullen wy t'elckens

weer het oude verhalen, soo hebben wy wel twee jaer werk, dat is meer als een. Valamodios, sey den ander, wat drolliger doolende Ridder ben jy. Nou al weer aen. De Moeder van dese Dogter dan sturf in de kraem; en dit was een soo eerlijcke Vrouw, als'er hier omtrent was. My dunkt, dat ik se nog sie voor me staen: en soo dickmaal als ik'er om denck, komt my in den sin, hoe se de laetste kennis voor haer doot deed. Nu, dat is wel, sey de Ridder. Nu, dat is daer, sey Pedro, ik hoop dat se wel is, en buyten alle droefheyt, daer wy'er noch te midden in steecken. Nu dan eyndelijck, vervolgde hy, Wilhelm de Rijck, hebbende een soo goede Vrouw verloren, trok dat soo geweldig ter harte, dat hy korts mee van droefheyt sturf, latende sijn Dochter Marcla tot eenige erfgenaem, onder de bescherming van haer Oom, een Priester van ons Dorp. Als dit dier groot wiert, nam het soo geweldig in schoonheydt en moyigheydt toe, dat'er niemant was, of hy oordeelde; dat se alsoo schoon als de Moeder, en sommige wilden hebben, dat se nog schoonder was. En dat is'er van, dat, doe se veertien jaren out was geworden, haer niemant sag, die zig niet kruyste en segende. Nu, dit Vrouwmensch soo schoon zijnde, bewaerde haer Oom haer soo nauw, als hem meuglijck was. Evenwel wistmen wel haest over al van haer te spreecken; invoegen sy in't kort honderden van Vrijers had, so uyt ons Dorp, als andere Plaetsen rontsom. Maer hy (dat een goede Christen ziel moet geweest zijn) wilde haer noyt uitgeven als met haer consent, hoewel hy'er wel toegenegen was, sonder te vragen na't profijt, dat hy genoot, terwyl hy't besit van haer goederen had. En dat wort hem ook by een yeder nagegeven. Want dat moet gy weten, mijn doolende Heer Ridder, datmen in tulke kleene Plaetsen niet een vinger in de as mag steecken, of elck heeft'er de mout van vol. En gelooft vry voor u, gelijk ik geloof voor my, dat dese Priester een extraordinaris goet man moet geweest zijn: en dit geef ik u ook telf te bedencken. 't Is so, 't is so, antwoorde Don Quichot: gaet gy maer voort, want het sprookjen is soet; en gy Peter, mijn vrunt, vertelt het mer een goede gracie. Wat dat belangt, sey den ander, daer selt niet aen haperen. Ondertusschen moet gy weten, dat dese Priester haer menigmael van desen, van geenen, van Peter, van Pauwels aansprak, beschrijvende haer bequaemheden, op het schoonste dat hy kost; biddende, dat sy se wilde ten houwelijck nemen: maer al om niet, alsoo ty geen antwoord gaf, als dat se noch niet begeerde te trouwen, dewijl sy sey, dat se noch te jong was om de lasten

lasten van den houwelijcken staet uyt te staen. En alsoo den Oom oordeelde, dat dese reden in reden bestont, liet hy se voort-aen met vreden, wachtende tot dat se self ouder geworden sou wesen, en een man na haer eygen sin mocht kiezen. Want hy sey, en sey seer wel, dat het onbehoorlijk was, dat men de kinderen tegen haer wil uytgaf. Maer segt eens hier, wat dunckt'er u af, dat dese sottin Marcela, sonder yemant te vragen, self henen ging na het velt, om haer eygen Vee te hoeden, met de andere Deereus van het Dorp? Aldus wiert haer schoonheyt evenwel meer en meer bekend; en gy sout u verwonderen, indien gy wist, hoe veel Jonckers, en andere rijke Jongmans, muts op haer kregen, en, gelijk als desen Chrysofomus, haer in het velt volgden; een van de welcken, gelijk gesegt is, den onsen overleden is geweest, die boven yemant anders haer gevolgt, en als aengebened heeft. En alhoewel Marcela haer in dese vrydom heeft begeben, heeft men evenwel geen gedachten, dat se sich oyt in het alderminste tegen haer eerbaerheyt vergeten heeft. Ja in tegendeel, is haer sorge omtrent haer eer soo groot, dat'er, van soo menig als'er by haer verkeert hebben, niet een is, die seggen kan, de minste hoop van haer ontfangen te hebben. Ondertusschen toont se sig beleeft en gespraecksaem genoeg tegen de Harders: maer wanneer yemant haer komt sijn genegentheyt te ontdekken, self van houwelijcken, sal sy hem schouwen als de pest. En met dese manier van doen doet sy meer schade in dese gewesten, als yemant dencken mag: want haer aengename ommevang treckt de harten van alle die haer genaeken; maer haer versmading, aen de andere zyde, brengt hen in staet van wanhoop. Evenwel weteuse niet anders te doen, als haer luytskeels voor wreet, en onmenschelyk uyt te roepen, met andere diergelycke scheltnamen meer. En indien gy hier een weynig in dese gewesten bleeft, doolende Heer Ridder, sout gy dit gebergte hooren klincken van de jammerklachten der ellendige Vryers. Niet ver van hier is een plaets, daer omtrent twintig of dartig boomen staen; en van al die sult gyder niet een vinden, daer de naem van Marcela niet in geschreven staet, met een kroon of diergelycke daer boven, als wilden se daer meede uytbeelden, dat sy de kroon boven alle schoonen spant. Hier hoort gy een Harder sichten; daer een ander klagen; ginder hoort men minneliedekens; daer siet men een darde rasen: sommige blyven den gantschen nagt over aen de wortel van een boom sitten, en, sonder haer betraande oogen te luycken, la-

ten sich des morgens in de selve gestaltenis vinden. Ja men heeft 'er, die sich in het heeste van den dag op het heete sant uytstrecken, als wilden sy de eene brant met de andere verdrijven; en alsoo leeft dese wreede Marcela met de Minnaers. Onder tusschen blijven wy alle dagen te wachten, wie die geluckige sal zijn, die sulck een schrickelijke natuer sal kunnen vermeesteren, en sulck een uytsteekende schoonheyt besitten. En daerom, geloof ick wel, dat het is dat onsen Macker van de doot van Chrysofotomus gefegt heeft. En derhalven, Heer, sou ik u raden, niet na te laten u aldaer morgen mede te laten vinden, om sijn begraeftenis te sien, die waerdig om sien sal zyn, te meer, dewyl het niet boven een half myl van hier is. Ik sal daer sorgh voor dragen, antwoorde den Ridder, en ondertusschen bedank ick u voor het vermaeck, dat gy my met dese aengename vertelling gedaen hebt. Ho, sey den ander, ick weet noch de helft niet van al den handel; maer het sou konnen gebeuren, dat wy morgen den eenen of den anderen Harder onder weeg sullen vinden, die ons daer meer af vertellen sal. Onderwijl sou ick u raden, dat gy te ruste gingt, en dat onder het dack; want de open lucht sou u konnen hinder aen uw wonde doen: alhoewel het geen ick u daer heb op gelegd, zodanig is, dat gy geen swarigheyt van eenig roeval te vreesen hebt. Sancho Pançe, die den Harder met sijn lang vertellen wel voor den drommel wenschte, versogt mede van sijnen wegen sijn Heer, dat hy in de kooy van desen Peter wilde gaen leggen. Dit deed' Don Quichor: doch in de plaets van slapen, lag hem den geheelen nacht over sijn Dulcinea in het hooft en speelde, om in deser manieren de Minnaers van Marcela na te volgen. Maer Sanche Pançe accommodeerde sich tusschen Ronzinant en sijn Grauwrtjen in, en sliiep niet als een minnaer van Marcela, maer als een man die vermocyt was van hout te dragen.

Het XIII. Hooft-stuk.

In het welck de vertellingh van de Harder in Marcela ten eynde gebracht wort, beneffens andere dingen meer.

TEr nauwer noot begoft het morgenroot zyn glans door de wolcken te steecken, wanneer vijf van de ses Harders opstonden, en heenen gingen om haren Gast op te wecken, om te hooren, of hy noch van sin was de begraeftenis te sien, en, so ja.

tc

te seggen, dat se hem wilden geselschap houden. Don Quichot, die anders geen verlangen had, stont dadelijck op, en belaste aen Sancho beyde hunne Beesten te sadelen, die het selve deed' met naerstige handen en slaperige oogen. Eyndelijck, sy sloegen op weg, en hadden geen vierendeel van een mijl gereyft, wanneer se ses andere Harders van een anderen weg sagen komen, die swarte rocken aen hadden, en met kranfen en cypres gekroont waren, hebbende elck een grooten stock in de hant. Daer by waren noch twee brave Mannen te paert, die heel wel tot de reys waren toegemaect. Desen, by een gekomen, groeten mal-kander beleefdelyck; vraegden den een den ander, waer se heen wilden; en verstonden, dat se alle na de begraeffenis gingen: en alsoo vervolgden se gelijkerhant hun weg. Een van de twee, die te paert reden, keerende sich tot sijn Macker, sey: het schijnt, mijn Heer Vivaldo, dat wy ons wachten noch wel sul-len bestet hebben, alsoo wy daer door de gelegentheyt hebben sullen om dese begraeffenis te sien, die, na het seggen van dese Harders, seltsaem sal wesen. Dat dunckt my oock, antwoorde den ander; en al hadden wy niet een, maer vier dagen daerom verlet, het sou my niet berouwen. Don Quichot vraegde hen, wat het was. dat se van dese Marcela en Chrysofostomus gehoort hadden. Den Reyfiger gaf tot antwoord, dat sy onderwegen by dese Harders gekomen sijnde, en de selven siende in sulken rouw-gewaet, hen na de oorfaek gevraegt hadden, en dat sy hen daer op de liefde van desen Minnaer tot Marcela hadden vertelt, tot de doot van desen ongeluckigen toe, na wiens begraeffenis sy alle gingen. Eyndelijck, hy vertelde het selve, dat Don Quichot van Peter verstaen had. Dese reden ge-cyndigt sijnde, vielen se op een andere. Vivaldo vraegde aen Don Quichot, hoe sijn naem was, en wat hem bewoog loo gewapent in een vreedsaem lant te reysen? Hier op gaf de Ridder tot antwoord: de professie, die ick doe, laet niet anders toe. Het gemack, vermaeck, en rust laet ik voor de sachte Hovelingen: maer arbeyt, ongerustheyt, en de wapenen zijn alleenig gevonden voor de geenen, die gemeenlijck doolende Ridders genoemt worden, van de welcken, hoe-wel onwaardig, ick een der minste ben. Soo haest hadden se dit niet gehoort, of se sagen voort, waer het hem schorte: maer om eens ter dege te onderfoecken, wat slag van sotheyt hem dreef, begaf sich de selve Vivaldo weder te vragen, wat doolende Ridders waren? Hebt gy noyt, antwoorde Don Quichot, de Jaergeschiedenisboecken van Englant gelesen, daer men

leest van de wonderlijcke daden van den Koning Arthur, van wien men segt, en ook door geheel Engelant geloofd wort, dat de selve Koning niet gestorven, maer dat hy door toover-konst in een Raven verkeert is, en dat hy by verloop van tijden weder in een Mensch veranderen, en op nieuw sijn Rijk bestieren sal; om welke oorfaeck men oock niet bewijsen sal konnen, dat eenig Engelsman oyt eenigen Raven gedoot heeft. Ondertuschen, ten tijden van desen vermaerden Koning wiert de Order van de doolende Ridder ingestelt, en ook die van de ronde Tafel, van de welke die aerdtige vrijerijen vertelt worden van Lancerot, of Breckspeer van den Meere, met de Koningin Ginebac, daer die wijse en eerlijcke Matrone Quintannona middelaresse van was, daer die aengename en welbekende historie noch van vertelt wort, waer in men vint, dat noyt Ridder so wel van Vrouwen is gediend geweest, als desen Lancerot, of Breckspeer, behalven de rest van sijn soete en aengename vrijagien. En van die begintselen heeft sich dese Order van hant tot hant uytgebreydt door verscheyde andere deelen van de werelt, waer door den vermaerden en onverwinnelijcken Amadis van Gaulen, met al sijn Kinderen en Nakomelingen, tot het vijfde lit toe, als mede dien dapperen Felixmarte van Hircania, en den noyt volpresen Tarante el Blanco, soo bekennt en vermaert geworden zijn. Ja self noch tot in onse dagen hooren en sien wy dien vroomen Don Belianus van Griccken. Dit dan, mijn Heeren, is dese doolende Ridderchap, en dat is doolend' Ridder zijn, onder de welken, gelijk ik hier voor gesegt heb, ik onwaardige sondaer mede getelt word; om welke oorfaeck ick my in dese eensame plaetsen laet vinden, soeckende avonturen, met een vast gestelt gemoet van mijn arm en mijn persoon te besteden, self in het alderuyterste gevaer dat my mag toekomen, tot voorstant van de swacken en verdruckten. Dese redenen bevestigden noch beter by de gemelde Heeren, dat desen Don Quichot niet wel by sijn sinnen was; en sy sagen nu ter degen, wat soort of slag van sotteheit de sijne was: 't welk haer in de selve verwondering bracht, daer se alle in vielen die hem eerst quamen te kennen. Waer over Vivaldo, die een verstandig persoon en van een vrolijk humeur was, om desen korten weg met vermaeck door te brengen, hem gelegentheyt wilde geven om voort te varen; weshalven hy aldus tegen Don Quichot vervolgde: my dunckt, Heer Ridder, dat uw Genade heeft aengevangen een van de besetste en swaerste professien der werelt; en ick houd' het daer voor, dat die

van de Cathuyfer Monnicken soo beset, noch soo precijs is. Soo beset mag deselve wel zijn, antwoorde Don Quichot, maer of ze wel soo nootfaeckelijk is, soud' ik al seer aen twifelen. Want indien men de waerheyte wil bekennen, de Soldaet, die uytvoert het bevel van sijn Overste, doet niet minder als den Overste self. Ick wil dat daer mede te kennen geven, dat de Geestelijcken met alle vrede en stilheyte den hemel de welstant van de aerde afbidden: maer wy, en ons gelijcke, zijn 't die het geen sy bidden uytvoeren; beschermende het selve door onse armen, en de scherpte van onse swaerden. Wy slapen niet onder dack, maer onder den blauwen hemel, zijnde des somers het doelwit van de heete sonnestralen, en des winters die van de bittere en bijtende koude; invoegen wy dienaers van Godt op der aerde zijn, en de armen, waer door hy sijn gerechten uytvoert. En gelijk men de sacken, den Oorlog aengaende, beneffens het geen daer aen vast is, niet kan uytvoeren, als met sweet, moeyte en arbeyt; soo volgt nootfaeckelijk, dat sy, die de wapenen belijden, meer arbeyt doen, als die puys laten wentelen, en op haer stoeltje blijven sitten, en een gebedeken lesen. Niet dat ick seggen wil, dat daerom onse staet beter is als die van den rechten Religieus, geensints: maer dit alleen wil ick te kennen geven, dat se meer ellende, gevaer, moeyte, en onrust, geduerende hun leven hebben uit te staen, gelijk ongetwijfelt de voorgaende Ridders uytgestaen hebben. En of al yemant het geluck had van Keyser te worden, sulcks is hem niet te benijden; want sy hebbender somwijlen bloet genoeg voor gestort, en sweet voor gesweet. En hoe meenig sijn'er noch, die by gebreck van goede Vrienden en Toovenaers, welke haer behulpig zijn, in het onderspit blijven. Ick ben mede van dat gevoelen, sey den ander daer op, maer alleen een saek staet my tegen in de doolende Ridders, dat is, wanneer sy in gelegentheyte zijn om eenige groote en gevaerlijke avontuer te cyndigen, self in het meeste gevaer van hun leven, dat se dan niet eens en dencken om sich aen Godt te bevelen, (gelijk een yeder Christen schuldig is te doen, wanneer hy sich in gevaer bevind) maer eer in tegendeel aen hunne Beminden, en dat met sulck een yver en ootmoedigheyt, als of sy Godt selve waren: een saeck, in waerheyte, die my wat te seer na het Heydendom ruyckt. Dat kan in geender manieren anders zijn, antwoorde Don Quichot, of het sou den doolenden Ridder qualijk vergaen; want sulks is alreets een out gebruyck by dese Ridders, dat een Ridder in sijn swaerste strijden altoos sijn Beminde voor sich heeft, sijn oogen gelijk als

op haer slaet, en van haer kracht en sterckte verfoeckt, om sijn
 saecken ten eynde te brengen. En hoewel 'er niemant is die
 hem hoort, is hy evenwel gehouden eenige woorden te spreken
 binnens monts, en sich met gansch harte aen haer te bevelen;
 en daer van hebben wy ontallycke voorbeelden en exempelen.
 Nochtans moet men daer by niet verstaen, als of se sich niet e-
 venwel aan God bevelen; also daer noch tyt en plaets genoeg toe
 over is. Evenwel, antwoorde den Reyfiger, vind ik hier noch een
 swarigheyt, dat is, gelyck men dickmael leeft, dat 'er twee
 Ridder malkander ontmoeten, en terstont in questie ge-
 raecken, de Paerden van malkander afwenden, en malkander
 met de lancia te keer gaen, in sulker voegen, dat den een dwars
 met het yser doorloopen, en doot ter aerde neder gevelt wordt,
 en den ander het niet veel beter koop gehad sou hebben, indien
 sijn schilt soo goet niet was geweest, of dat hy sich voor den val
 aen de manen van sijn Paerdt had vast gehouden: wat tijt desen
 dooden gehad heeft, om sich aen God te bevelen, daer het werk
 soo met 'er vaert begonnen, en geklaert wort. My dunckt, on-
 der verbetering, dat hy de woorden, die hy in het loopen besteedt,
 om sijn Meesteres aen te bidden, veel beter sou kunnen besteden
 met Godt voor sijn ziel te bidden. Behalven dat, houd ik het
 daer voor, dat juyft al de doolende Ridder soo effen haere Mee-
 steressen niet en hebben. Dat kan anders niet zijn, antwoorde
 Don Quichot; want 't is soo onmooglijk, dat 'er eenig doolend
 Ridder sou sonder Lief zijn, als dat den Hemel sou sonder Ster-
 ren weesen: want dat is haer eygen in quarto modo. Dit wil ik u
 verskeren, dat ik in gene Historien oyt gelesen heb, dat 'er eenig
 doolend Ridder sonder liefde was; en indien hy sulcks was,
 mocht men hem met recht houden voor onwettig, en een ba-
 staert-Ridder. Nochtans dunckt my, sey den ander, dat ick
 gelesen heb van Don Galaor, Broeder van den vromen Amadis
 van Gaulen, dat hy noyt seecket Lief en had, om sich aen
 de selve te bevelen; en evenwel is hy daerom niet minder voor
 een wettig Ridder gehouden. Ho, ho, antwoorde Don Qui-
 chot wederom, een Bontekray en maect geen kouden winter;
 hoewel ick evenwel van goeder hand, in het heymelijk, anders
 onderrecht ben, en wel weet, hier onder ons geseyt, dat hy
 wel dapper verlief was, alleenig dat hy dat gebreck had, dat
 hy het al beminde daer hy by quam: maer wat sullen wy seg-
 gen! natuer gaet boven de leer. Ondertusschen evenwel, gelijk
 ick geseyt heb, liet hy daerom niet een boven al te beminnen:
 doch

doch hy wist het te verbergen. Indien het dan soo is, vervolgde den ander, dat een yeder doolend Ridder nootsaeckelijck beminnen moet, heeft men oock wel te gelooven, dat uw Genade insgelijcks verliest is, dewijl hy de selve oeffening volgt: en indien uw Genade niet mede van het humeur van Don Galaor is, die sijn liefde niemant wilde laten weten, bid ik uw Genade uyt naem van dit geheele Geselschap, ons den naem, vaderlant, en eygenschap van dese geluckige te noemen, die uw Genade boven allen heeft verkoren, en die de eer heeft van door soo een Ridder bemint te zijn. Op dese woorden gaf onsen Ridder een diepe sucht, en borst na het suchten in dese woorden uyt: ik weet niet, of mijn soete Vyandin genoeg en ongenoege sou scheppen, so ick aen de werelt te kennen gaf, dat ick haer dien: dit alleen sal ik seggen, om uw ernstig verzoek te voldoen, dat haer naem is Dulcinea; haer Vaderlant, Toboso, een Plaets in Mancha; en haer qualiteyt, ten minsten een Vorstin te zijn. Onder tusschen is sy mijn Koningin, en mijn Vrouw. Haer schoonheyt is meer als menschelijk, alsoo al het geen men van de schoonheden, 't sy waer of verciert, weet te seggen, of te verdigten, in haer in der waerheyt gevonden wordt: als dat haer hayren zijn van goud, haer voorhoofd het Elifescsche velt, haer wijnbrauwen hemelsche Boogen, haer oogen Sonnen, haer kaeken Roofen, haer lippen Corael, haer tanden Peerlen, haer hals Albaster, haer borst Marmer, haer verwe als Sneeuw: en voor de rest, de deelen die de eerbaerheyt voor oogen bedeckt houdt, zyn soodanig, na ick my inbeeld, dat alleen het gedachte deselve kan begrypen, en niet uyt drucken. Haer geslacht en afkomst soudent wy wel wenschen te weten, vervolgde Vivaldo. Sy is niet, antwoorde Don Quichot, noch van de oude Curtii, Caji, noch Scipiones, noch van de hedendaegsche Colonnas, Urfinos, Moncadas, Requesens, noch van de Rebellas, Villanovas, Palotoxas, Manriques, Nucas, Mendocas, Gufmans, of diergelyke; maer van die van Toboso, in Mancha, een stam, die, alhoewel nieuw, evenwel luyster en eer vermag te geven aen de voortrefelyckste stammen van de toekomende eeuwen: en ik raad niemant my daer in tegen te spreken, dan op sulke voorwaerde, als Serbin onder de wapenen van Roelant stelde.

Dat niemant tegen dit geweer sijn handt uytrecht,

Die niet te treden soeckt met Roelandt in 't gewecht.

Alhoewel de myne is van de Katskoppen van Biscayen, antwoorde

de den ander, sou ick se evenwel by die van Toboso niet durven vergelycken; hoewel ik, om de waarheyt te leggen, dat geslacht noyt heb hooren noemen. Hoe! noyt hooren noemen! borst daer Don Quichot op uyt, soo moet gy in hollen of speloncken gewoont hebben; schoon ick geloof, dat het self onder d'aerde bekend is. De anderen hoorden met groote aendacht dese onderlinge redenen, tot de Harders inkluyt, die nu geen twyfel sloegen aen de sorterny van Don Quichot. Maer Sancho, die zich inbeelde dat het al Evangelie was dat sijn Heer voortbragt, verklaerde tot bevestiging, dat hy haer van kintsbeen af gekent had; hoewel hy bekende, dat hy noyt en had geweten, dat se een Princes of Vorstin was geweest, hoe dicht hy oock omtrent haer wooning opgebracht was. In deser manieren vervolgden se vast hun weg, wanneer se van een weg, tusschen twee hooge bergen, omtrent twintig andere Harders sagen komen, altemael in het swart gekleet, en met kroonen gekroont, van cypres gevlogten. Eenigen van dezen droegen een Baer, daer een Lyck op was, met verscheide bloemen en kruyden bestroyt. Een van de Harders, die by Don Quichot waren, dit ziende, sey: sie daer komen te met het lichaam van Chrysofostomus; en aen de voet van dien Berg is de plaets, daer hy heeft willen begraven zyn. Hier om haefsten sy sich des te meer, om by tyts daer te wezen; also se nu het Lyk alreets ter aerde hadden neer geset, en al met hun vieren besig waren om het graf te graven, aen de zyde van een harde Rotssteen. Don Quichot, en sijn Geselschap, daer by gekomen, gingen voort om het Lyck te besien, en sagen daer een doot lichaam, in Harderskleederen, van ouderdom omtrent, na 't scheen, van dertig jaren; en alhoewel 't nu doot was, sagmen evenwel het overblyffel van een schoon aengesicht, en een dapper wesen. Aen de zyde van 't selve lagen eenige Boecken en Papieren, sommige open, en sommige toegevouwen. Al die 't aensagen, so wel als die het souden begraven, hielden sig geweldig stil; tot dat een van de Harders tegen een van het Geselschap sey: siet ter degen, Ambrosio, of dit nu de regte plaets is daer Chrysofostomo heeft belast dat men hem begraven sou, dewyl gy doch begeert dat men alles so nauw sal na komen. Het is voorseker de selve, antwoorde den ander, alsoo hy my, in het vertellen van sijn ongeluck, die dickmael heeft aengewesen; en het is hier geweest, dat hy haer de eerste mael gesien, en sijn gedachten geopenbaert heeft; en hier is het oock geweest, dat sy met haer laeste versmading een ent van sijn leyen en van sijn lyden heeft gemaect; en hier heeft hy oock

gewilt datmen hem tot een eeuwige geheugenis sou begraven. En keerende sich na Don Quichot, en sijn Gefelschap, vervolgde hy tegen hen: dit Lichaem, myn Heeren, dat gy so naerstelyk besiet, is geweest de scharckist van een ziel, daer den hemel een eyndeloos gedeelte van sijn beste gaven in hadt gestort: dit is het lichaem van dien Chrysofostomus, die een spiegel van verstant, een wonder in beleeftheyd, een Phenix in vrientschap, treffelyk sonder verquisting, defig sonder hoovaerdigheydt, vrolyk sonder snoodtheydt, en eyndelyck een voorbeeld van alles goets, en sonder weerga van alle ellenden is geweest. Hy beminde, en wierdt gehaet: hy aenbad een schoonheyd, en wierdt veracht: hy smeekte een wreede, en versocht een steen: hy vervolgde de wint; klaegde aen de eenfaemheyd; diende aen de ondanckbaerheydt; en heeft tot sijn uysterste loon ontfangen, een roof aen het uysterste verderf te sijn, self in het midden van sijn leven; leven 't geen een Harderin heeft ten eynde gebracht, die hy wilde eeuwigh maken, gelyck u die Schriften, die gy daer besiet, genoeglaem uytwijfen, en die het aen de geheele werelt souden betoonen, indien hy my niet had belast deselve te verbranden, so haest als sijn lichaem sou ter aerde gedaen zyn. Gy sout daer grooter wreetheydt aen plegen, sey Vivaldo, als hun Heer self; dewyl het onbillyk is, de wil te vervullen van een, diens handel buyten alle redelyckheid is. En geen minder sou de misdaer van Augustus geweest zyn, indien hy het begeeren van den treffelyken Mantuaen had ingevolgt. Weshalven, Heer Ambrosio, alhoewel gy 't lichaem van uw Vrient onder de aerde begraeft, weest evenwel so wreedt niet, als sijn Schriften in de vergetelheyd te begraven: en hoewel hy sulks belast heeft, als vol ongenoegen, staet u ten minsten meer verstant te gebruyken, dan het selve na te komen. Maer eer in tegendeel schenckt het leven aen die Schriften, al was het maer alleen om daer door een eeuwige gedagtenis van de wreetheydt van Marcela te maaken, ten eynde anderen als een voorbeeld te dienen om niet in diergelycke ellende te komen, alsoo wy alreeds de geschiedenis van sijn ellende gehoort hebben, benesfens het geen hy belast heeft; uyt al het welke so de wreetheydt van dese Marcela, als de getrouwheyd van uwen Chrysofostomus genoeg kan afgemeeten worden: tot afschrick, seg ik wederom, van dese, die so hoofdeloos, en buiten reden, het spoor van hunne lust en begeerte najagen. En dit alles is de oorsaek, waerom wy onsen voorgenomen reys verandert hebben, en hier gekomen zyn, namentlyck, om oock onte oogen deelachtig te maaken

aen het jammer, dat onse ooren gehoord hebben. Entot betaling van desen onsen arbeydt, verfoeck, ja bid ik u, verstandige Ambrosio, dat gy ons uyt beleeftheydt eenige van de selve wilt toestaen, en van dat wreede vonnis verlossen. En sonder te wachten dat hem de Harder yets antwoorde, nam hy eenige, die hem dichtst by der handt waren. Ambrosio dat siende, sey: uyt gunst sal ick toestaen, dat gy, mijn Heer, behoudt de gene die gy alreets in handen hebt; maer te dencken, dat ik laten sal de rest te verbranden, is ydelheydt. Vivaldo verlangde om den inhoudt van dese Schriften te sien, opender terstont een van, en bevont het opschrift dusdanig: *wanhoopig Gedicht*. Ambrosio den naem hoorende, sey: dit is het laetste, dat den Ellendigen gemaect heeft; en op dat gy de gestaltenis van sijn jammer moogt weten, verfoeck ik u het selve over luyt te lesen, alsoo der noch tijts genoeg toe is, terwijl men het graf opent. Dat sal ik garen doen, antwoorde Vivaldo; en alsoo de Omstaenders het selve van hem begeerden; stelden se sich alle in het ront, en hy begoft op dese wijze het Gedicht te lesen.

Het XIV. Hoofstuck.

Verhandelende de wanhoopige Vaersen van den Overledenen, benefens andere onverwachte voorvallen.

Gedicht van Chrysofotomus.

NU dat gy wilt, ó straffe en wreede,
 Men aen de werelt openbaert,
 Van tong tot tong uw strengen aert,
 En schrickelijcke onmenschlijckheden:
 Soo kom den afgront self, en voer my uyt,
 Met kraecken van noyt stille wielen,
 Met kermen van verdoemde zielen,
 En hees gesteen mijn jammerend geluyt.
 Geluydt, vermengt met slaen van handen,
 Met afgeruckt ellendigh haer,
 En meer van diergelyck gebaer,
 En uytgespogen ingewanden.
 En hoort alsdan niet naer een teer geklagh,
 Maer hees geschreeuw, uyt smaet geboren,

't Geën self de hel schrickt aen te hooren,
 Ja ook verbleecht het aenschijn van den dagh.
 't Gebrul van uytgewaste Leeuwen,
 Van Wolven, onversaegt van roof,
 't Gepiep van Slangen onder 't loof,
 Het ystij. kst dat Harpyen schreeuwen,
 Het schor geluyt des Hoorens in het Wout,
 Het dondren van ontselde winden,
 En baren vaerdigh te verslinden
 Het afgemant en afgesleten hout,
 Het pijnlyck en ellendigh tieren,
 Van de bestorven Nachtegael,
 Het woeste brullen telkenmael
 Van stercke en nu verwonnen Stieren,
 Het naer gesang des Nachtuyls, wuyl bemorst,
 Het schrickelyck gehuyt der Honden,
 En wat 'er meerder wort gewonden,
 Barst met mijn ziel uyt mijn benauwde borst.
 Het gulde sant, de trotse stroomen,
 Van Vader Tagus, wydt berucht,
 De stille Betus, rijk bevrucht,
 En vet van groeyende Oly-boomen,
 En hooren noch mijn stem noch weerklanck aen,
 Maer trecken haer bemorste haeren,
 Volkommer, onder hare baeren,
 Op 't alderhoogst met mijn verdriet begaen.
 Maer 't holle Wout, de woonst der Diëren,
 De holen van het naer gespuys,
 Vervult met schrickelyck gedruys,
 Zijn slechts getuygen van mijn tieren,
 Daer d' Echo self, verschrickt voor sulck geluyt.
 In plaets van mijn ellendigh klagen,
 Door hare galm weer om te dragen,
 Haer steene mont en koude lippen sluyt,
 Verachten doet, vermoeden slaet te gronde
 De lijdt saenheyt, hoe groot die wesen magh:
 Naeyver geeft het hart noch swaerder slagh;
 En afzijn maect de alderswaerste wonde.
 Maer ick (ô wonder boven wonder groot)
 Veracht, vermaet, misnoegt, verstoeten
 Van 't soet gesicht, wel eer genooten,

*Wacht noch vergeefs de prickel van de doot.
 En midden in dees sware ellenden
 Verschijnt geen hoop, hoe klein die wesen magh,
 Noch selver hoop mijn tijdt te enden.
 Ja, om te sien het laetste van mijn stond,
 Besluit ick nimmer te genaecken
 Het doodlijk aensien van uw blaecken,
 Dat te gelyck mijn ziel geneest en wond.
 O, ghy Tyrannen in het minnen,
 Na-yver geeft my 't stael in d' hant,
 Verachten quetst my 't ingewant,
 En afzijn my ontbindt mijn sinnen.
 Maer, ach eylaes! wat is 't geen ick verwacht?
 Ick haet het leven om mijn lijden,
 De doot en kan my niet verblijden,
 Om dat se my berooft van uw gedacht.
 'k Beschuldig noch uw strenge seden,
 Noch het verkeeren van uw sin,
 Noch het verachten van mijn min,
 Noch self al uw onmenschlijckheden.
 Maer op dat staegh mijn mingetrouw magh zijn,
 Noem ick u schoon aen ziet en leden,
 U doen te zijn vol recht en reden,
 En leg van mijn verdriet de schult op mijn.
 Komt nu, 't is tijdt, om hoog gestegen,
 O Tantalus, met uwe dorst,
 Ontsteekt noch meer dees heete borst,
 Want anders kan my niet bewegen,
 Noch minder pijn vermeeren mijne smart,
 Noch minder vlammen, als 'er blaecken,
 O vlammend' afgront, in uw kaeken,
 Vermeerden doen de vlammen van mijn hart.
 Maer of ick sturf, en gy verstont
 i' Mywaert, een traentje van uw oogen
 Om mijnent wille af te droogen,
 En eenen sucht te lossen uyt uw mont.
 Ach doet het niet, laet dit my zijn genoten,
 Dat ick, en al de werelt weet,
 Volmaeckt te zijn geweest mijn leet,
 En ick volmaecktelijk verstoeten.*

Al die dese Veersfen hoorden lesen, presen deselve met allen seer: allecnig hy, die de selve gelefen had, oordeelde, dat se niet over een quamen met het geen men wegens de deugt van dese Marcela gesegt had, alsoo den ellendigen Chrystostomus niet deed' als klagen over naeyver of jaloersheyt, en vermoeden, alles streckende tot achterdeel van het goet geluk van Marcela. Maer Ambrosio, die een getuyge was, self van de heymelykte gedachten van sijn Vriend, sey daer op, dat Chrystostomus, als hy dese Veersfen schreef, sig van sijn Lief had afgefondert, om te vernemen of het afzyn ook eenige verandering, of in hem, of in haer, mocht werken; en dit was de oorfaeck van al dit ingebeelt vermoeden, gelijk de Minnaers gemeenlyk in het afzyn van hunne Beminden sig gedueriglyck diingen inbeelden die niet en zyn. En alsoo bleef de eer van Marcela herstelt, die, behalven dat se een weynig te wreed, en opgeblasen was, door de nyt selve niet en was te beschuldigen. Alles dit vergenoegde Vivaldo, die, zo als hy sig bereyde om nog een ander Gedigt te lesen, door een onverwagt gesigt belet wierd; en dit was, dat op het hoogste van de Rotssteen, aen wiens voet men het grafmaeckte, sig de schoone Marcela vertoonde en dat so schoon, dat se in aller maniere te boven ging het gerugt' t geen van haer verspreyt wierd. Die haer tot nog toe niet gesien hadden, bleven verwondert staan, met een groote stilfwygentheyd haer beschouwende; en niet minder verwondert waren de anderen van haer aldaer so onverwacht te sien. Maer te nauwer nood had haar Ambrosio gesien, wanneer hy met toornige woorden haer aldus bejegende: Komt gy sien, ô Basiliscus van dit gebergt, of de wonden van desen ellendigen ook sullen ontspringen door uw tegenwoordigheyt? of wel u verhoorveerdigen in dese uwe overwinninge? of tracht gy van dese rots aen te sien, als een tweede Nero, de brandt, die gy self ontsteecken hebt? of poogt gy, so ondanckbaer als de Dochter van Tarquinius, uw voetpat te maken over dit vermoorde lichaem? Segt ons terstont, waerom gy hier gekomen zyt, op dat ick oock magh te wege brengen, dat myn dooden Vriendt u self buyten het leven mag gehoorsamen, gelyk hy u by sijn leven heeft gedaen. Noch het een, noch het ander, ô Ambrosio, antwoorde zy, veroorsaekt myn komst, maer alleen om voor een yeder, die hier tegenwoordig is, te doen blycken, met hoe groot een ongelyck men my de doodt van uwen Vrindt te last legt; en om sulcks te doen, sal ik noch veel woorden, noch veel tydts, behoeven te verslyten. Den Hemel, segt gy-lieden, heeft my schoon geschapen, en dat so-

danig, dat, sonder ander middel, dese schoonheyd u-lieden tot liefde dwingt. En om de liefde, die gy my toont, oordeelt gy, dat ick juyft gehouden ben u weder te beminnen. Ick bekenne wel, dat de schoonheyd aentreckelyck is; maer of dese, die de schoonheyd bemint, noch schoon noch beminnelyck was. sou daerom de schoone, om dat se bemint wordt, terstont in vergelding een mismaeckte moeten lieven? En of het nu al soo waer, dat de een en de ander schoon was, is het juyft altoos soo, dat de genegentheden daerom souden over een komen? Want behalven datmen alle schoonheyd niet bemint, volght evenwel de genegentheyd altoos het gesicht niet. Want indien alle schoonheden te beminnen waren, sonder een merckelycke verwarring in de genegentheden moeten opstaen, sonder oyt op het een of het ander vast te blyven: want dewyl de schoonheden sonder eynde zyn, mosten oock alsoo de genegentheden zyn. In tegendeel, gelyk ick meermaels gehoort heb, moet de rechte liefde uyt een vrye wil, en niet uyt dwang, voortkomen. Dit dan soo zynde, waerom wilt ghy myn wil gedwongen, en alleen aen het voorgeven van uw genegentheden gebonden hebben? Indien den Hemel my so mismaeckt geschapen had, als ghy-lieden wilt dat hy my schoon geschapen heeft, sou ick wel reden hebben over u lieden te klagen, dat ick niet van u bemint wierdt? En gelyk den Adder geensints te beschuldigen is, al doot se met haer tonge, voor soo veel als haer dit venyn van de natuer is gegeven; soo kan ick oock geensints beschuldigt worden, al valt myn schoonheyd u schadelyck, voor so veel ick deselve niet self gemaekt, maer van de natuer ontfangen heb. Want de schoonheyd in een eerbare Vrouw is gelyk een afgesondert vyer, en een scherp swaert, dat niemandt brandt noch quetst, als die daer te dicht by komt. De eer en deugden zyn vercierfels van de ziel, sonder de welcke geen schoonheyd schoonheyd is te noemen. En indien nu de eerbaerheyd een van die vercierfelen is, die te gelyck het lighaem en de ziel verciere, waerom sou de gene, die om haer schoonheyd bemint wort, genootsaect zyn de selve in de wint te slaen, alleen om de minne van een ander? Ick ben vry geboren; en om de vryheyd te oeffenen, heb ick de eenfaemheyd der velden verkoren. De boomen van dit gebergt zyn myn gesellen, dese klare beecken myn spiegels; en aen desen deel ick myn gedachten, en myn schoonheyd. Ick ben een afgesondert vyer, en een swaert ter syde gelegd: die ick met het gesicht heb doen verlieven, heb ick met de mont poogen te genesen.

fen. En indien de begeerte door hoop gevoedt wort, ben ick altoos seker noyt eenige aen Chrysoftomus, of yemant anders, gegeven te hebben. Derhalven mag men liever in tegendeel seggen, dat hy eer door sig selven, als door my, gedoot is. En indien men my wil te last leggen, dat syn genegentheden eerlyck waren, en om die oorfaek behoorden met gelyke goede wil beloont te zyn; sal ick verklaren, dat op de selve plaets, daer men alsnu syn lighaem begraeft, wanneer hy my sijn wil te kennen gaf, ick hem heb gefegt, dat de myne was in eenfaemheydt myn leven te verflyten, en dat de aerde alleen de vrucht van myn gedachten en den roof van myn schoonheydt sou genieten. En indien hy, niet-regenstaende dese openhartige verklaringe, evenwel bleef volharden, self tegen alle hoop, als willende tegen wint en stroom zeylen, wien is sulcks, als hem, te wyten? Indien ick hem onderhouden had, was ick valsch geweest: indien ick hem had verge-noegt, sou ick tegen myn goede meening gedaen hebben. Hy beklaght sich, daer ick my geopenbaert heb; en hy wanhoopt, daer hy noyt versmaet is: besiet nu, of het reden is, dat men my de schult van syn lyden te last legt? Dat hy sich beklaege, die bedrogen is; dat die wanhoope, dien de gegevene hoop in den noot laet; dat die hoop sceppe, dien ik aenfoeck; dat die sich verhooveerdige, dien ick toegang geef: maer dat hy my wreedt noch moordadig noeme, aen wien ick noch het een noch het ander gepleegt heb. Den Hemel heeft tot noch toe niet gewilt, dat ick sou beminnen door schicking; en of ick beminnen sal by verkiefing, is onbekent. Dit moet in het gemeen dienen voor al de geenen die my versoecken. En dat men van nu voortaan weete, dat, indien misschien d'een of d'ander om mynent wil quam te sterven, die noch door naeyver of jaloersheyt, of verfmading sterft: want wat oorfaek heeft hy van het een of het ander, wanneer niemandt boven hem gestelt, nog voor hem verkoren wort? Noemt yemandt my Basiliscus, of eenig ander wreet gediert, of oock ondanckbaer, of wreedt, dat my die laete voor het geen ick ben. Die my kent voor ondanckbaer, laete af my te dienen: die my acht voor wreedt, wat behoeft hy my te volgen? De natuer self heeft een afschrik voor de soodanigen. Heeft de onlydsame begeerte Chrysoftomo gedoot, waerom beschuldigt men myn eerlycken handel, indien ick myn suyverheydt bewaer in het geseischap der boomen? Waerom wilt ghy, dat ick de selve verlies by de menschen? Ick, gelyck ghy weet, heb myn eygen schatten, en begeer geen sintz die van een ander. Ik heb

heb een vry gemoedt, en ben niet gesint my aan yemandt te onderwerpen. Ick bemin, noch haet niemandt. Ick verley noch den eenen, nog verfoeck den anderen, nog spot met den darden. Myn eensamen ommevang, en de forge over myn Geyten onderhouden my. De ommetreck van myn verlangen is het besluyt van dit gebergt; en so se daer buyten gaen, is het alleenig om de schoonhey van den Hemel te aenschouwen, 't welck de weg is dien de ziel bewandelt, na haar oude woonplaats. Als sy dese woorden gesproocken had, begeeft se sich, sonder eenig antwoord te verwachten, in het dichtste van een geberghte, daar ontrent; latende een yeder verwondert, soo over haer verstandige reden, als over haer uytmutende schoonhey. Eenigen scheenen haer te willen volgen, sonder door haer redenen gebeetert te zyn; en dat waren van desen, die door haer oogen gewont waren. Maer als Don Quichot fulcks vermerckte, en oordeelde, dat hier te pas quam sijn plicht te betrachten, in het voorstaan van de verongelykten, sloeg hy sijn handt aen sijn swaert, en borst met een vervaerlycke stem in deser manieren uyt: Niemant, van wat staet of conditie het zy, vervordere sig de schoone Marcela na te volgen, indien hy niet wil vallen in myn uysterste misnoegen, en verschrickelycke gramtschap. Sy heeft alreets met genoesame en blykelyke redenen betoont, hoe onschuldig sy is aen de doot van Chrysostramus, en hoe weynig genegentheydt sy heeft om yemant in sijn begeerte te wil te zyn; waer over ik agt, dat, in de plaats van haer te volgen, men haer alle eerbiedigheynt hoort te bewyfen, zynde sy de eenige die leeft in een goede en eerlycke wil. 't Sy nu door de dreygementen van Don Quichot, of dat Ambrosio begeerde, dat het begonnen werck zyn voortgang nam, altoos niemandt van al de Harders beweegde sich vorder, tot 'er tyt toe dat het graf gemaect was. Men sette het lichaem daer in, niet sonder overvloedige tranen van Ambrosio, en verbrande sijn overige Schriften. Ten laetsten het graf gevult zynde, wiert 'er een grooten steen op gelegd, tot 'er tydt datmen een Tombe daer over sou gemaect hebben, daer men, na het seggen van Ambrosio, mede besig was, met een Graf-schrift, 't welck aldus sou luyden:

*Hier legt het lichaem van een Harder al te trouw,
Die, t'wyl hy 't Vee bewaert,
Noch dienst noch liefde spaert,
Sich self verlooren heeft door schoonhey van een Vrouw.
Begaefde ondankbaerhey bracht hem eylaes in ly,
Slechts tot verbreyding van der Minne-tyranny.*

Eyndelyck wiert het graf met alderhande bloemen en bladeren bestroyt; en als men syn affsneyt van Ambrosio genomen had, ging een yeder syns weegs. Het selfde deden oock Vivaldo en syn Gesel; en Don Quichot nam mede oorlof van sijn Waerden, en van de twee Reyfigers, welcke hem verfochten met hen na Sivilien te reysen, alsoo dat een plaets was, daer dagelycks veel avontueren voorvielen, ja meer als in cenig andere geweest. Don Quichot bedanckte hen voor hun goede wil, en verklaerde vorders, dat hy voor alldoe geen lust had om derwaerts te reysen, oock sulcks niet vermocht, voor en al eer hy die geheele landtstreeck van schelmen en geweldenaers had gesuyvert, alsoo hy vernam, dat dit gebergte daer vol van was. Sy derhalven, siende sijn voornemen wilden hem vorder niet moeyelyk vallen, maer vernieuwende hun beleefde hoffelykheden, reysden huns weegs, hebbende onderwegen stofs genoeg om te spreucken, soo van de geschiedenis van Marcela en Chrystomus, als van de sotternyen en van Don Quichot; die ondertusschen voor sig nam de schoone Harderin Marcela op te soecken, om haer aen te bieden al het geen hy vermocht in haren dienst. Maer het geluckte hem geen sint, gelyck hy het sig had ingebeelt; zo als wy in 't vervolg van dese waerachtige Historie sullen verhandelen, makende ondertusschen een end van dit tweede Boek.

DERDE BOEK

Van den Verstandigen Ridder

Don QUICHOT de la MANCHA.

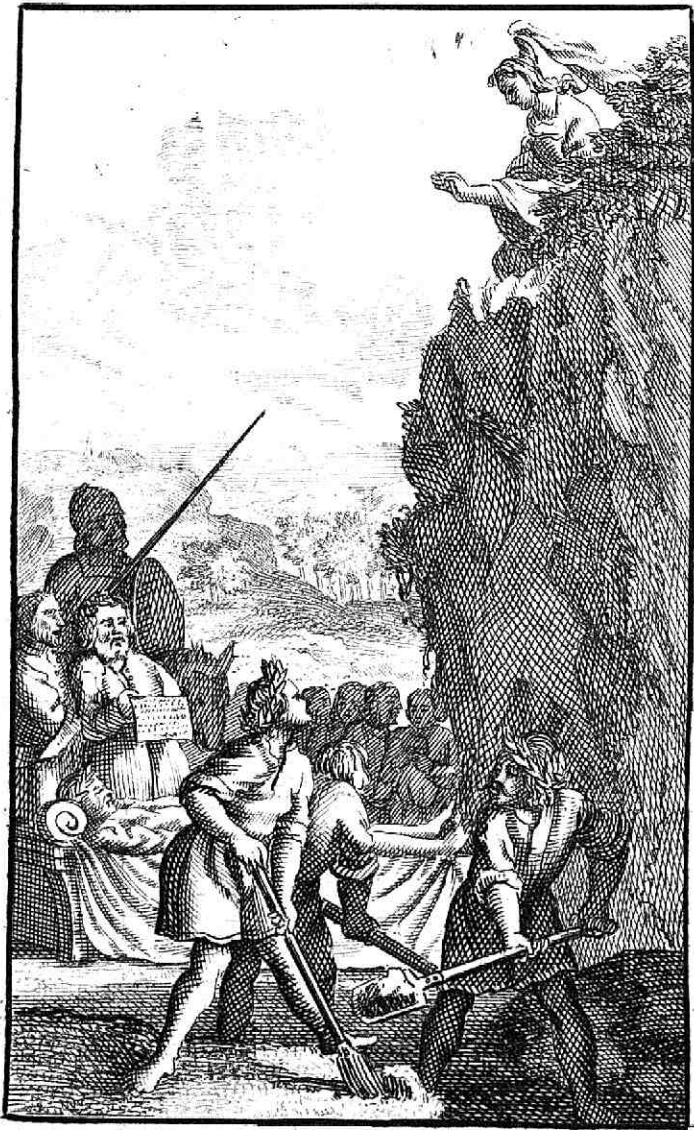
Het XVI. Hoofstuck.

Verhandelende de ongeluckige avontuer van Don Quichot met eenige godtloose Paerdetuychers.

DEn wysen Cide Hamet Benengeli vertelt, dat, wanneer Don Quichot sijn affsneyt genomen had, soo van syn Waerden, als het ander Geselschap, hy met syn Schiltknaep in 't selve Bosch ging, daer se de schoone Marcela hadden sien in vluchten: maer als sy meer dan twee uuren daer in gedoolt hadden, sonder evenwel haer te vinden, quamen sy eyndelyck by een Beemd, vol van frissche groene kruyden, neven de welke een

klare heldere Beeck liep, invoegen sy gelijk als met kracht gedrongen wierden aldaer de hitte van den dag over te brengen. Don Quichot en zijn Schiltknaep stonden af, en lieten Ronzinant beneffens den Ezel van Sancho gaen weyden, daer het hun luste, en daer op vallen se aen de knapsak, en beginnen soo in goede vrede, Heer en Knecht, aen de selve tafel te eeten. Sancho had by ongeluck Ronzinant niet gedacht vast te maeken, want hy kende hem, soo hy meende, soo wel, en oordeelde hem voor so kuys, dat, al hadden'er al de Merrien van Cordova geweest, hy om geen van alle syn eerbaerheyt te buyten gegaen sou hebben. Ondertusschen wilde het ongeluk, of eer de Duyvel, die noyt en slaapt, dat'er in de selve Valleyen een groote koppel Hacqueneyen van Galicien met eenige Rostuyschers was, gelijk de selve de gewoonte hebben van altoos hun verblijf te soeken aen groene en versche weyden, waer over hen dese beemd soo wel aenstont als Don Quichot selve. Nu gebeurdet, dat evenwel Ronzinant, hoe eerbaer hy oock mocht zijn, de lucht van dese Merrien in den neus krijgende, ick weet niet wat gedachten kreeg, om sich een weynig met de selve te vermaecken; waer over hy, sonder verlof aen zijn Heer te vragen, terstont begoft kennis te maeken met een soet snogger Grauwte; en't was al so ver, dat de gemeenschap al heel groot wiert: maer dese schoone, die, naer het schein, meer lust had om te weyden, als tot den vromen Ronzinant, groete hem soo met zijn achterste hoeven en tanden, dat in twee slagen de cingels van de sadel in stucken geslagen zijnde, den armen vrijer sonder sadel te voet bleef staen kijcken. Doch dat was noch niet geweest, indien de schelmsche Rostuyschers, siende dese harde vrijagie, niet waren toegelopen, en den ellendigen Ronzinant so dapper met knuppelen geslagen hadden, dat hy bleef leggen. Terwijl waren Don Quichot en Sancho al op de been, om met roepen en jagen Ronzinant van de Merrie te doen scheidten; maer siende het arme beest soo jammerlijck gehandelt, keerde sig de Ridder tegen Sancho, met dese woorden: na ik sien kan, is dat volk ginder een deel Canaille, en niet eenen Ridder daer onder; waer over het u wel sal geoorlooft zyn my te helpen, om rechtwaerdige wrack te nemen wegen de overlast, die se voor onse oogen aen mijn Paert gedaen hebben. Wat drommel, sey den ander, valt hier veel te wrecken? Wy zijn hier ter nauwer noot met ons tweeën, want ik ben noch maer een half man, also my het laetste onthael noch gedenckt, en sy zijn meer als twintig. Ick alleen mag'er tegen hondert op, antwoorde de Ridder, en, slaende met eenen

eenen de hand aen het geweer, begaf sig na de Rostuyfchers toe. Het selfde deed' ook Sanche, beweegt door't voorbeeld van zijn Heer. De eerste, dien Don Quichot ontmoete, gaf hy een hou over de schouder, maeckende een goede wonde in zijn leeren kolder, en een tamelijcke opening in het vlees. De Rostuyfchers, siende hun Macker so qualijck handelen, en dat van twee mannen, daer sy so veel waren, quamen toeloopen met haer stocken en knuppels, en sluytende hen in het midden. sloegender op of het hagede. Het is waer, dat Sanche met den tweeden slag ter aerde viel; en niet lang wachte Don Quichot met hem geselschap te houden, niet tegenstaende zijn dappere manhaftigheyt. Doch het geluk was, dat hy juyst quam te vallen aen de voeten van Ronzinante, die nog niet was opgestaen. Maer dit Canaille, siende wat se daer hadden uytgerecht, haelden, so haest als haer mooglijk was, hun koppels by een, en maecten sich op de gang, latende onse twee Avonturiers daer leggen, so lang als se waren. De eerste, die weer by sig selven quam, was de goede Sanche; en siende zijn Heer aen zijn sy leggen, begon met een slappe en weeke stem te roepen: Mijn Heer, Don Quichot, ô mijn Heer Don Quichot! Wat begeert ghy, Sanche? antwoorde den ander op de selve roon. Ick wilde wel, indien het mooghlijck was, vervolghde den goeden Schiltknaep, dat uw Genade my een toogje geliefde te geven van dien gefonden dranck van Feoblas, indien uw Genade daer yets van heeft, want het sou nou soo wel te pas komen voor onse gebroocken beenen en ribben, als voor open wonden. Wat noodt wast, antwoorde de Ridder, so ick het by my had; maer ik sweer u, als doolende Ridder, dat eer twee dagen ten eynde zijn (indien het de fortuyn niet anders bestelt) ik het in mijn geweld sal hebben, of het sal my aen myn macht ontbrecken. De mijne, och armen, antwoorde Sanche, is kleen genoeg. Wat my aengaet, sey Don Quichot, ick weet qualijck, waer ick ben: maer ick leg al de schult op my selven, alsoo ick my had behooren te wachten van geweer te trecken tegen een deel Rapaille, die geen geslagen Ridders zijn; en daerom geloof ick, dat my dit overgekomen is tot een straf, om dat ick de wetten heb overtreden; waer over, mijn vrint Saicho, ick u wil gewaerschouwt hebben, van nu voortaan daer op te letten, als heel noodig zijnde tot onser beider welvaart, dat, wanneer ghy wederom diergelijck gespuys siet, dat ons komt bespringen, ghy niet behoeft te wachten dat ick mijn handt aen het geweer sla, maer dat ghy u daer tegen steldt, en verweert ten besten ghy kondt; en of er dan eenig Ridder

mocht op vallen, soo sal ick den man zyn die u beschermen sal,
 dewyl gy nu soo menigmael, en by sulcke krachtige ondervin-
 dingen, de kragt van myn arm gesien hebt: sulck een moet droeg-
 hy op d' overwinning van den Biscayer. Evenwel behaegde dit
 Sancho soo heel wel niet, die ook niet kost laten daer op te ant-
 woorden: Mijn Heer, uw Genade weet, dat ik een beminder van
 vrede, en een vyandt van alle questie ben: ick heb vrouw en
 kinderen, daer ick voor te sorgen heb; en daerom sou ick aen
 de andere syde uw Genade raden (want te bevelen sou te veel syn)
 dat hy in geender manieren noch tegen Ridders, noch tegen ee-
 nig Rappaille, syn geweer trekt. En ik verklaer op mijn gemoet,
 dat ick het haer van herren vergeef al het leet dat se my tot noch
 toe gedaen hebben, doen, of doen sullen, hy sy ryck of arm,
 edel of onedel, van wat staet ofte conditie hy wesen mag.
 't Welk syn Heer Don Quichot hoorende, kost niet laten daer
 op in te varen, ik moet mijn adem een weynig verhalen om uw
 te antwoorden, soo slechts de pyn die ick in die rechter zy van
 de ribben heb, dat maer wil toelaten, dewyl het noodig is u
 in uw dwaling te onderrechten. Komt eens hier, armen tot
 als gy syt, of ons de wint van ons geluck een weynig als noch
 regen is, sullen wy daerom terstont het seyl van onse begeerte
 strycken, en aflaten te loecken die Haven, die gewenschte
 Haven, van dat Eylandt dat ick u beloofte heb? En wat sal het
 vorder zyn, wanneer ick het selve al voor u gewonnen, en
 u daer tot Heer sal gestelt hebben, dewyl gy nog Ridder syt, nog
 begeert te syn, noch ook kragt, of sterkte, of moet genoeg hebt
 om het selve te beschermen, en her ongelyck, dat u mocht ge-
 daen syn, te wreken? Want dat hebt gy voor eerst te weten,
 dat het in Koninkryken en Heerschappyen, die eerst gewonnen
 en veroverd zyn, soo effen niet toe en gaet, of men heeft altoos
 voor eenige nieuwigheit te vreesen. En daerom is het noodig,
 dat de nieuwe Gebieder verstant heeft om te kunnen bestieren,
 kracht om te bespringen, en dapperheyt om in alle voorvallen-
 de noot te beschermen. Aengaende 't geen uw Genade tot noch
 toe heeft gesegt, antwoorde Sanche, sou ick wel wenschen dat
 verstant, die moet, en dapperheyt te hebben. daer uw Genade van
 spreekt: maer ik verklaer u, als een arm man, gelyk ik ben, dat ik
 meerder ben een man van seggen, als van doen, van slagen te kry-
 gen, als van geven. Maer ondertusschen laet ons gaen sien, of het
 oock mooglyck is Ronzinant op de been te helpen, alhoewel
 hy het niet verdient, als zijde de eenige oorsaeck van al ons
 onheyl.

onheyl. Ick had het hem noyt toevertrouwt, maer altoos gemeent, dat hy een kuys en cerbaer perfoon was, als ick ben. Doch het spreekwoort seyt wel, datmen van niemant moet oordeelen, voor en al eer men een mudde sout met malkander gegeten heeft. Vorders, wie sou gesegt hebben, dat na dien donder van wapenen, tusschen uw Genade en dien anderen Biscayer Ridder, sulcken hagel van stockslagen sou gevolgt hebben, die wel dapper op onse ribben aen gekomen syn? Wat aengaet de uwe, vervolgde den Ridder, die sullen mischien sulck strelen wel gewent zijn; maer aengaende de mijne, die wat dilicater en sachter syn gevoet, valt het, naer ick geloof, wat swaerder te dragen. En indien ick my niet inbeelde (wat seg ik inbeelde) voorseecker wist, dat al dese onheylen aen de dolende Ridderschap vast zijn, hier ist, ja dese plaets ist, daer ick van enkel spyt sou sterven. Hier op antwoorde Sanche: Nadien dan, Heer, dese ongevallen aen die Ridderschap hangen, sou ick wel willen weten, of se maer soo by geval dickmaels gewent syn te komen, dan of se haer seeckeren tijt hebben, want my dunckt, na ick het werck geschapen sie, indien se noch tweemaal soo komen, dat se de darde mael wel mogen achter blijven, want het sal met ons gedaen zyn, indien 'er onsen Heer niet in voorsiet. Weer, myn vrient Sancho, antwoorde Don Quichot, dat het leven der doolende Ridders duyfent perijckels en ongevallen onderworpen is, en weder aen de andere zyde het hen soo schoon staet Koningen en Keyfers te worden, gelijk sulcks de ervarentheyt genoegsaem leert, en in verscheyde Historien overvloedighlyck bekennt is. En indien het mijn pyn toeliet, ick sou se u wel weten te noemen, die alleen door kragt van hun armen tot sulcke hooge trappen van waardigheyt geklommen zijn. En de selve hebben van te voren oneyndelycke ellenden en swarigheden uytgestaen gehadt. Want heeft den dapperen Amadis van Gaulen sich niet moeten sien onder het geweld van sijn grootsten vyant Archelaus den Toovenaar? die hem soo mishandelde, dat hy hem meer als twee hondert slagen met sijn eygen toom heeft laten geven, zynde aen een pilaer vast gebonden. Oock heeft men een seecker onbekent Schrijver, die van den Ridder van de Son getuygt, dat hy door een valsche brugge quam te vallen in een diepe put, daer hy aen handen en voeten vast gebonden wiert, in indien hy daer niet by tijts door sekeren Toovenaar, sijn goede vrint, geholpen was geworden, het sou 'er slecht met hem uyt gesien hebben. In voegen

ik my daer mede genoegsaem te vertroosten heb, alsoo het geen wy lijden, mijn lieve Sancho, noch by her hare niet te pas komt. Want dat wil ik u seggen dat de wonden, die men door fulk een tuyg ontfangt, onse kouwe kleeren niet eens moeten raecken. En sulcks staet wel uytdruckelijck in de wet van de duellen geschreven, dat, of den een of den ander Ridder door eenig onridderlijk instrument, al was het van een Schoonlapper, geslagen wiert, hy daerom evenwel niet voor gebastoneert moet gehouden worden. Dit seg ik daerom, op dat gy niet dencken soud, dat, alhoewel wy in dit gevecht wat afgerost zyn, wy daerom ons behoeven voor geaffronteert of verkleent te houden, alsoo de wapenen, daer dat gespuys ons mede aentaste, niet anders als stocken waren, sonder dar'er een onder was (voor so veel my gedenckt) die swaert of ponjaert had. Ick had soo veel tyd niet, antwoorde Sancho, om daer op te letten, want ick had qualijck de hant aen het geweer geslagen, of de slagen vielen op mijn lenden soo dicht als stofregen, soo dat myn de oogen in de kop omdrayden, en de beenen besweecken: voor de rest bekommer ick my niet seer, of het een verkleening is of niet: alrijt, ik voel wel, dat my het lijf so murw is, als een verrotte peer. De tijt, broeder Sancho, verfoet alle dingen, en neemt de gedachtenis van alle dingen weg, antwoorde den ander. Ondertusschen, wat meerder swarigheyt mag'er zyn, als te wachten op de tijt die deselve verfoet, en op de doot die het al verflint, sey Sancho. Indien dit ons quaet sodanig was, dat men het met een klenigheit kost vergoeden, wat noot was het: maer ik voel seer wel, dat al de pleysters en salven van een geheel Gasthuys my niet weer sulden te recht brengen. Laet ons het best hoopen, Sancho, vervolgde den Ridder, en van de noot een deugt maken, en so ben ick van meening te doen. Ondertusschen, laet ons henen gaen, en onsen Ronzinant besoecken; want na dat ick'et aensie, heeft hy al mee een goet deel van ons ongeluck te dragen. Dat is geen wonder, antwoorde den ellendigen Schiltknaep, alsoo hy oock doolend' Ridder is. Maer het meest dat my verwondert, is, dat mijn Grauwte soo sijn tusschen de droppelen door geracckt is. Alrijt laet het geluck, antwoorde Don Quichot, een weg open. Ick seg het daer by, om dat dit Beest nu het gebreck van Ronzinant sal kunnen vervullen, met my van dese plaets tot het een of het ander Slot te brengen, om daer van mijn wonden genesen te worden. En ick schep mijn troost, dat sulcks niet strecken sal tot nadoel en schant van de Ridderichap: want my gedenckt, dat ick

ick gelefen heb, dat dien goeden ouden Silenus, den aenley-
 der en onderwijfer van dien vrolijcken Godt Bacchus, als hy zyn
 intrede in de Stad met hondert poorten deed', op de selve manier
 opgefeten was. Het kan wel waer zijn, dat hy mee reed als Rid-
 der, antwoorde Sancho, maer het scheelt te bijster veel, te rij-
 den als een Ridder, of te leggen als een haverfak. Dit is ten
 aensien van de ontfangen wonde, antwoorde Don Quichot daer
 weder op, meer eer als schande; in voegen, Sancho, myn vriend,
 wederspreect my niet meer, maer, gelyck ik u gefégt heb, recht
 u op ten besten dat gy kont, en set my in sulcker voegen als
 gy het geraden vint op uw Beest, en laet ons van hier gaen, eer
 ons den nacht op den hals komt. Nochtans heb ik uw Genade
 wel hooren seggen, berechte Sancho daer weder op, dat
 het de doolende Ridders beter past, de meesten tijd van het jaer
 in woeste plaetsen en wildernissen te blyven, als onder dack. Dat
 is, antwoorde den Ridder, als se niet beters konnen, of wan-
 neer se verliest syn: want het is secker, datmer gevonden heeft,
 die twee jaren, op een harde steenrots, in hitte en in kouw
 gewoont hebben, sonder dat hun Meestereffen wisten waer se
 gestoven of gevlogen waren. En een van desen is Amadis van
 Gaulen geweest, wanneer hy sich selven den naem van Belrene-
 brosgaf, die op een Rots gewoont heeft, ick weet niet acht
 jaren, of acht maenden lang, dat kan ick niet secker seggen.
 Het is genoeg te weten, dat hy daer boete en penitentie deed,
 van ik weet niet wat, dat hy, sonder syn weten, aen sijn Lief
 Oriana misdaen had. Maer laten wy dat daer, en doet gelyck ick
 u belast heb, eer een ander ongeluck meede uw Beest overkomt.
 Daer most'er meer als een mee speulen, antwoorde Sancho, en
 daer mee met ontrent dertigh aymijs, ses hondert suchten,
 hondert en twintig slappermenten, en duyvelhaeljes, tegen
 die hem soo geroskamt hadden, raectt hy cyndelyck op de been,
 blyvende half soo krom staen als een Turckse boog, sonder
 dat hy het hart had syn hooft over eynt te steecken. En even-
 wel deed' hy soo veel, dat hy syn Ezel in het gery hielp, die ge-
 bruykende syn vryheyt, al een goet stuk veldewaert in was. Daer
 na helpt hy Ronzinant op de been, die, indien hy de tong so wel
 had gehad als Monfr. Sancho, hem in vloecken en pestelen niet
 sou schuldig gebleven zyn. Eyndelyk, Sancho helpt syn Meester
 te Paert, ten Esel wil ik leggen; bint Ronzinant achter aen; en ne-
 mende het leyseel in de hant, doet so veel, dat se op de begangen
 weg quamen. Maer also het geluk haer vergramt aengesicht be-
 goft

gost te veranderen, duerde het niet lang, of sy sagen op een tweesprong een Herberg, die, in spijt van sijn tanden, dewijl het den Ridder soo begeerde, in een Kasteel moft veranderen; en soo lang duerde haer dilpuyt, tot dat se aen de deur waren, sonder dat se malkander daer over kosten verstaen. Evenwel Sanche Panche, sonder veel ceremonien te maecken, trock'er met den heelen Treyn binnen.

Het XIII. Hoofstuck.

Van het geen onsen Ridder in de Herberg gebeurde.

DE Waert, die Don Quichot soo overdwers op den Ezel sag hangen, vraegde Sancho, wat hem lette? Sancho antwoorde, dat het niet om 't lijf en had, en dat hy slechts van een Rotzsteen van boven neer gevallen was, en maer eenige ribben gebroken had. De Waert had by goet geluk een Vrouw, die heel goedertieren en barmhertig van aert was, heel anders als se gemeenlijk zijn die dese neering doen. Dese stelde sich strax in wesen om den goeden Don Quichot onderstant te doen, belastende met eenen haer Dochter, dat een brave jonge Deern was, haer te helpen, om desen nieuwen Gast te besorgen. Daer by quam nog een Dienstmaegt, hier of daer uyt Biscayen van daen, breet van backhuys, plat van neus, wijt van neusgaten, leep aen 't een oog, en uyt het ander niet wel siende. Haer lengte mogt ontrent seven spannen zijn: daer en-boven drukte haer een bogchel, die se op de schouderen droeg, noch meerder met de neus na de aerde. Evenwel haer geestigheyt vervulde en beterde veel gebreeken. Dese schoone dan hielp de Dochter van 't huys het bedt voor Don Quichot maecken, en dat op een kamerken, dat wel schein onlangs een Hoyfolder geweest te zijn, en door goede promotie in een slaep-plaets verandert was. Op dit selve gemak sloop noch een Karreman, die sijn bed een weynig aen geene kant van Don Quichot had; en hoewel het slechts bestont uyt de deckkleederen, en ander tuyg van sijn Paerden en Karren, stack het evenwel dat van Don Quichot veer de loef af: en om daer den inventaris van te maken, begreep het selfde vier ongeschafde deelen, op twee ongelijke banken, met een bed, dat gaern de eer sou hebben gehad van met vloeken gevult te zijn, maer door eenige openingen kostmen onderscheyden, dat sijn ingewant hoy was, en dat noch tot sijn voordeel, of andersints sou men hebben mogen gelooven door de hardigheyt, dat het met keyen gevult was

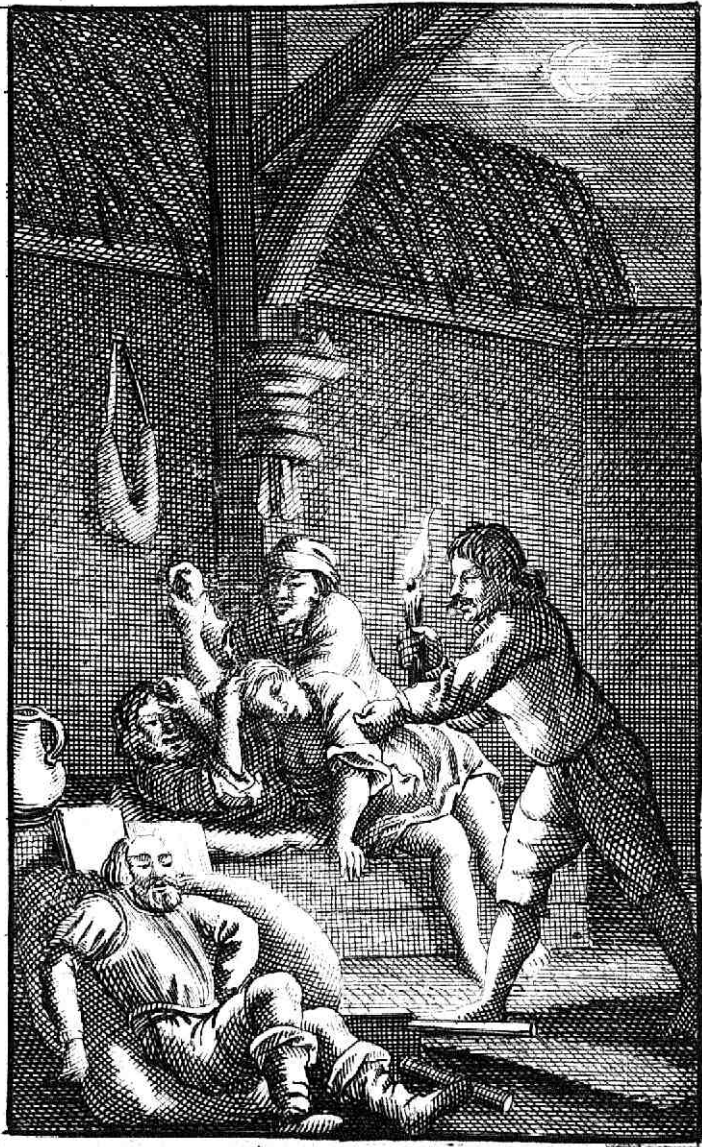
geweest daer en boven twee kussens van hart kalfsleer, met een deken daer men de noppen gemackelyk op tellen kost, en die by gelegentheydt sou hebben mogen dienen voor een floers om het aengesicht meer te beschaduwē, als te bedecken. Don Quichot dan op dit schoone ledekant sich gelegt hebbende, begoft de Waerdin, met haer Dochter, hem van boven te besmeeren en te bestrycken, terwyl Maritornes de kaers hieldt, want so heete de Dienstmaegt. Maer als sy de plaets van sijn ellende begosten te besien, bevonden sy, dat het beter stockslagen als vallen geleeck, alsoo het by deelen hier blauw, en daer root was. Als se dit Sancho voordroegen, antwoorde hy, dat 'er evenwel gevallen was; maer dat de rotzsteen verscheyde uytsteeckende punten had gehad, en dat een yeder zyn merk had gelaten. Vorders vervolgde hy, Vrouw indien gy eenige smeersels en windsels over hebt, ik weet 'er wel een diese van doen heeft, alsoo my de lendenen ook een weynigh seer doen. Of hebt gy mee gevallen? vragde de Waerdin. Niet gevallen, seyde hy, maer van de schrik, die ick kreeg, als ick myn Meester soo van boven neer sag storren, quam my terstont sulck een pyn in de lenden over, min noch meer, als of ick mee de selve sprong gedaen had, in voegen my het lyf soo smart, als of ick wel een bedt met stocken geslagen was. Dat kan wel gebeuren, antwoorde de Dochter, ick heb ook wel gedroomt, dat ick ergens van een toren van boven neer af viel, en lang onderwegen was; en als ick van de schrick ontwaakte, deed' my het lijf soo wee, als of ik een harden val had gedaen. Maer dat is de saek, antwoorde Sancho, dat my dit niet slapende, maer wacker zijnde, gebeurt is: want ick sloop minder als ick rechtevoort doe; en evenwel, geloof ick, dat men al soo veel blauwe steen aen mijn lijf sal vinden, als by mijn Meester Don Quichot. Hoe noemt gy dien Heer? vragde Maritornes. Don Quichot de la Mancha, en hy is een doolend' Ridder, en dat noch wel een van de beste, en kloeckste die 'er in de werelt sijn. Wat is dat te seggen, doolend' Ridder? vragde Maritornes al weer. Bent gy soo een vreemdeling in de werelt, berechte Sancho daer weder op, dat gy dat niet en weet? Doolend' Ridder is een ding, dat den eenen oogenblik in het voetsant, en den anderen een Keyser is. Heden sijn se de alderellendigste en miserabelste creaturen in de werelt, en morgen is hy Meester van twee of dry Kroonen en Koninckrijken, om aen sijn Schildtknaap te geven. Hoe komt het dan, vragde Maritornes wederom, dat gy niet een Graeffschap of soo hebt, dewijl gy sulcken Meester dient?

dient? Dat is noch tydts genoeg, antwoorde Sancho, want het is noch qualyck een maent dat wy zyn uytgeweeft om avontueren te soecken, en tot noch toe hebben wy 'er geen ontmoet die te beduyden heeft. Oock gebeurt het wel somtyts, dat men het eene soeckt, en men vindr het ander: soo veel is 'er van, dat, indien myn Heer komt te genesen van dese slagen, ik wil seggen van desen val, dat ick myn deel of geluck niet geven wil voor het beste Hartogdom van Spanjen. Al dese discoursen lag de goede Don Quichot al aen en hoorde; en rechtende sich in het bedde op, ten beste dat hy kost, nam de Waerdinne by de hant, en sey regens haer: ghy moogt u wel gelukkig agten, ô beleefde Juffrouw, dat myn persoon in dit uw Kasteel ter herberg is gekomen, dewelcke indien ik niet hooger en roem, daerom geschiet, om dat ick weet, dat eygen lof stinkt. Myn Schiltknaep sal u wel seggen, wie ick ben: alleen dit sal ik seggen, dat ick eeuwiglyk in gedachten houden sal den dienst, dien gy my doet, om u al myn leven daer danck voor te bewysen. En gaf den hemel, dat myn hart soo seer niet gebonden was aen die ondankbare schoonheyt, die ick dien, ik wilde u wel seggen, dat die schoone Infante meesteresse van myn vryheyd sou zyn. De Waerdin, haer Dogter, en Maritornes stonden met den mont open, niet wetende wat sy uyt dese hooge woorden vatten of verstaen souden, niet meer dan of hy Gricksch gesproken had. Altoos dat kondense vatten, dat hy haer aanbieding deed' van vrientdschap, waer over sy terstondt een groote inbeelding van hem kregen, en van gelycken hem, op haer manier, soo beleeft, als sy kosten, bedanckten, en daer mede lieten se hem leggen. Terwyl had Maritornes Sancho mede wat gesmeert, die het soo wel van doen had, als sijn Meester. Maer, hoe den Duyvel over al in de weer is! Dese voorschreve Maritornes was met den Karreman over een gekomen, om hem voor dien nacht geselschap te houden, soo haest de Meester, Vrouw, en de Gasten souden in slaep wesen. En men segt van dese Deern, dat se in die gelegentheyт geweldigh trouwhartig was, en vast by haer beloften, al hadse: u over een water toegeroepen; want sy reeckende haer selve van te eerlycken huys daer toe te zyn: en dat sy nu in een Herberg diende, dat quam daer by toe, dat het nu met haer volck (och arm) verlopen was. Nu het voorschreven bedt van onsen Ridder stont in het midden van dese Sael, en dat van Sancho Pançe daer nevens aen, 't welk alleen met een butlsack en een deecken voorsien was, en die soo versleten, dat men sou gemeent hebben, dat het

het kanefas was geweest. Daer aen volgde de koets van den Karreman, mede verciert, gelyck gesegt is, met al de toefsel van sijn Paert en Kar; want men houdt hem voor een der voornaemste van Arevalo, gelyck den Autheur van dese geschiedenis getuygt, die bysondere mentie van hem maect, om dat hy hem seer wel kende, en misschien een van sijn maegschap was: behalvan dat dese Cide Hamet een neerftig aenmercker van alle omstandigheden was, naervolgende de voortreffelyckste Schryvers van sijn tyd. Doch dat is tot daer en toe. Ick wil dat seggen, dat, na dat desen Karreman in de stad was geweest, en sijn Paert versorgt had, hy sich mede na bedt voegde, om de komst van sijn wel-beminde Maritornes te verwagten. Sanch o nu, hoe grooten pyn hy had, lag vast met de oogen toe, hoopende een weynig te slapen: maer Don Quichot met de syne sliep den hafenslaep, met de oogen wydt open, als of hy het slapen niet gemeent had. Alles evenwel was in stilte, en in het geheele huys anders geen licht als een lamp, die daer ginder veer in een portael hing te branden. Maer te dencken, dat ondertusschen de gedachten van onsen Ridder stil waren, sou ver van den weg zyn. In tegendeel had hy duysenden van muysenesten in het hoofd; en boven al lag hy te malen, dat dit een treffelyck Kasteel was, en dat dese jonge Infante (meenende des Waerts Dochter) bekoort door sijn aengename gestaltenis, byster op hem was verliest geworden, en vorenomen had, noch desen nacht, buyten weten van haer Ouders, hem te komen geselschap houden. Dese ghedachten evenwel maecten hem niet weynigh ontstelt, als hy docht op het verlies van sijn kuysheydt, en het ongelyk dat hy sijn beminde Dulcinea sou doen; waer over hy ook vastelyk voornam, daer quam af wat het wilde, sich in geender manieren te buyten te gaen, al quam de schoone Koningin Ginebra self, met haer staer-Juffter Quintannona. Terwyl hy nu in dese gedachten was, quam de tyt en de stont, dat Maritornes haer beevaert beginnen sou, die daer over in het hemde en blootsvoets, met het hair in den klapmuts gewonden, so stillekens als zy kost, op de kamer quam, tastende met de handen voor uyt, om het bedt van den Karreman te vinden. Maer nauycks had Don Quichot haer gehoort, of, in spyt van sijn smartelyke wonden, hy regt sig in sijn bedde over eynde, en strekt sijn armen uyt, om sijn beminde Infante (want sijn minste gedagten waren op Maritornes) te ontfangen. En het geluk wilde, dat, terwyl sy in het donker ging tasten, sy juist den Ridder in de armen quam, die juist sijn hant quam te slaen in een kra-

len-snoer, welke zy om den hals had, daer een glazen perel aen hing, dog die voor Don Quichot een kostelycke orientalsche sou geweest hebben. Met dese snoer trok hy haer nader by hem, sonder dat sy een woort dorst spreecken, en settende haer by hem op het bed, begoft haer aen 't hembt te peuteren, dat, hoewel van grof hart linnen, hem wel suyver kamericksdoek dacht te zyn. Haer haer, dat in hardigheyt het paerts-haer heel na quam, was voor hem een kluwen goudtraet. Haer adem, die sonder twyffel niet seer lieflyck riecken most, rook niet als naer Muscus en Amber. Kortelyk, hy schilderde haer by sig selven min nog meer af, als hy in syn Boecken gelesen en geleert had, hoewelse foodanig was, dat yemant anders, als een Karreman, daer de walg van sou gesteecken hebben. Hy evenwel achte haer de Godin van de schoonheyt self te zyn. Eyndelyk, na dat hy haar soo wel vast geset had, begoft hy op dese manier tegen haer te harangueren: Ick wenschte wel, schoone en volmaecte Vrouw, dat ick dese groote gunst, die gy my bewyft, vergelden kost: maer het ongeluck, 't welck altoos de goeden vervolgt, heeft gewilt my, soo gewont en afgemaect als ick ben, in dit bedde te planten, dat, al wilde ick schoon, ik evenwel niet machtig zou zyn uw wille te voldoen. En boven dat is'er nog een andere onmooglyckheyt, namentlyck, de trouw die ick aen myn onvergelyckelycke Dulcinea van Toboso, eenige Vrouw van myn gedagten, schuldig ben; 't welck indien niet foodanig en was, sou ick geensints so tragen Ridder zyn, die sulck een schoone gelegentheydt sou laten voor by gaen. Maritornes, hoorende dese vreemde woorden, en daer aen merckende, wien sy voor had, sweete van angst, en deed' vast haer uyerste best, om van hem ontslagen te worden, sonder veel agt op syn woorden te slaan. Maer ondertussen den Karreman, die sich alsoo van syn schoone berooft sag, en al de woorden van Don Quichot al vast lag aen en hoorde, wiert so vol jaloersheyt, en gramschap, om dat Maritornes hem bedrogen hadt, dat hy stillekens opstont, en na het bedt van Don Quichot ging, en na dat hy daer een wyl had staen luysteren, en sag dat Maritornes geweld deed' om los te gerackken, sijn handt om hoog hette, en den armen verliefden Ridder sulck een vreeslycken slag op den kop gaf, dat hem het bloedt ten neus en monde uyt liep; en hier mee noch niet vernoegt, sprong hem boven op het lyf, en ging hem soo geweldig met vuysten en voeten te keer, dat eyndelyck Don Quichot, also syn bedstee dit gewicht en gewoel niet verdragen kost, zynde anderints

van een swack fondament, met bedt, deeckens, kussens en al onder de voet op de naeckte vloer viel: welck gerucht terstont den Waert deed ontwaecken, dien het straks inviel, dat Maritornes weer in de weer was, alsoo hy haer verscheyden mael geroepen, en geen antwoord gekregen had. Op dit vermoeden springt hy ten bedden uyt, ontfteekt een kaers; en daer mee na boven toe. De Meyt, siende haer Meester komen, en wel wetende, wat booser vent het was, wist niet waer se haer van benauwtheyt laten sou. Eyndelyck neemt se haer toevlucht op het bed van den goeden Sancho Pançe, die even in slaap was geraeckt, en kruypt hem over het lys heen. De Waert ondertusschen in de kamer komende, begint al van verre te roepen: ben jy hier caronje? ben jy hier, gy hoer als gy zyt? Op dit tieren, en door dese nieuwe last, begint Sancho te ontwaecken, en voelende nu ter degen het gewicht van Maritornes, docht niet anders als dat het de Nacht-merry was; en begint daerom, noch half slapende, met syn handen te schermen, en gat de arme benauwde Maritornes een dosyn of anderhalf goede muilperen, die ook niet flinks, en dat gebrodt niet verdragen konnende, begint van gelyken van boven neer te smyten, en dat met sulken fury, dat se Sancho wel haest de vaeck uyt de oogen veegde, die daer over op vloog, Maritornes by de kop greep, en, also hy wel gehoort had dat men se daer vatten moest, by het hayt kreeg, en so dapper over en onder met haer begoft te tuymelen. Siende ondertusschen den Karreman, hoe men sijn Soetert tracteerde, liet Don Quichot varen, en loopt toe om Maritornes te helpen. Het selve deed' ook de Waert, maer met een heele andere meening, te weten, om syn Meyt wat af te roffen, dewyl hy gewis geloofde, dat sy de oorsack van al den handel was. En also, gelyck men singt, de hont de kat, de kat de rot, de rot de muys, de Karreman op Sancho, Sancho op de Meyt en de Karreman, en de Waert op de arme Maritornes: elck syn best geslagen; en dat soo vaerdig en met sulck een haest, dat mer geen oog op houden kost, min nog meer dan offer gelt, af hadden gehad. Maer het beste was, dat de kaers den Waert uyt de handen viel, waer over het nu al in 't hondert was, raecht dat raecht. Daer was oock dien avont een Dienaer van het Geregt, dat men binnen Toledo de Broederschap noemt, komen herbergen. Dese, hoorende het gedruys, blyft niet lang in syn bedt; maer krygende syn roey van justitie voor den dag, loopt in het donker toe, roepende al van verre: hout stil daer, hout se daer van malkander, draegt ontfaen het Geregt van de

heylige Broederschap. De eerste, daer hy by quam, was den ellendigen Don Quichot, die agter over in sijn bed lag, met den mont om hoog, sonder gevoelen en sonder kennis, slaende al tastende sijn hant in sijn baert, sonder sijn roepen te laten; maer siende, dat hem desen mensch repte noch roerde, oordeelde hy terstont, dat hy doot was, en dat die anderen hem om den hals gebrocht hadden, en begint daer op noch luyder als te voren te roepen en te tieren: sluytme de deur, sluytme de poort toe, dat'er niemant ontloopt, hier leyt'er een doot. Dit geroep maeckte hen altemael verschrickt, en yeder liet synen man varen. De Waert na sijn kamer, de Karreman na sijn bed, en de Meyt mee haers weegs. Alleen den armen hals Sancho, en den ellendigen Don Quichot bleven daer se waren, lagen daer se lagen, alsoo noch den een, noch den ander, lit noch vin kost roeren. De Dienaer daer op laet den baert van Don Quichot varen, en peurt sijn best heen om licht te halen, en de dootslagers te vatten; maer daer was geen licht te krygen: want de Waert had al willens de lamp uytgeblasen; waer over hy self na den haert ging, en deed daer so veel met blasen en poesten, dat hy eyndelyk een andere kaers in brant kreeg.

Het XVII. Hoofst. stuk.

Verhandelende de oneyndelyke moeyelykheden, die de Ridder Don Quichot, en sijn goede Schalkknaep Sancho Pança, in de Herberg hadden.

DOn Quichot eyndelyk wederom tot sich selven gekomen zynde, sprack tot Sancho, met de selve stem, en op den selven toon, dien hy noch dien voorgaenden dag gebruykt had, seggende: Sancho, myn vrint, slaept gy? Wat sou ick slapen, antwoorde Sancho, vol van toorn en gramschap, het schynt, dat al de Duyvels te nacht met my besich zyn geweest. Gy moogt dat vryelyck gelooven, zey Don Quichot, want of ick heb geen kennis, of dit Kasteel is beroovert. Maer ick heb u nog wat anders te seggen, indien gy my sweeren wilt, sulcks tot den dag van myn doot geheym te houden. Dat sweer ick u, antwoorde Sancho. Ik seg het daerom, vervolgde Don Quichot, om dat ick een vyant ben van yemant te schenden, of te onteeren. Ick seg u weer, dat ick het u sweer, antwoorde Sancho wederom: evenwel wou ick wel, dat ik het morgen ontdecken mogt. Tracteer u soo qualyck, vragde Don Quichot, dat gy na myn doot verlangt? Ik seg het daer niet om, antwoorde Sancho Pança,
maer

maer alleenlyck om dat ick een vyant ben van een dingh lang by my te houden, en dat ick niet garen heb, datmen my fulcken harden peen op de neus set. Het sy hoe't wil, vervolgde Don Quichot, ick heb goet vertrouwen op uw getrouwheyt en liefde. So weet dan, dat my desen nagt een van de vreemste avontieren der werelt gebeurt is: en om u het selve in 't kort te seggen, so is het, dat de Dochter van den Heer van dit Kasteel desen nacht by my gekomen is, zynde een van de schoonste schepselen diemen in een groot gedeelte van het aertryck mag vinden. Wie sou u konnen beschryven de cierselen van haer lighaem; haer geestig verstant; de heymelyke deelen, dewelke ik, om myn beminde Dulcinea trouw te bewysen, ongerackr, en ongesegt moet laten voorby gaen. Dat kan ik alleen seggen, dat den hemel my sulck een groot geluck misgunde, of, het geen ick het sekerste acht te zyn, dat dit Kasteel betoovert is. Want als ick in de soetste gemeensameheyt, en vryagie was, sonder dat ick yets sag, of wist waer het van daen quam, komt'er een sware hant, van den eenen of den anderen Reus, en geeft my een soo swaren slag op het aengesigt, dat my het bloedt ten neus en ten monde uyt schoot: en daer mede noch niet te vreden, valt my toe, en tracteert my slimmer als die andere Roskammers gisteren gedaen hebben. Waerom ik van gevolen ben, dat den eenen of den anderen betooverden Moor de bewaerder van de schat der schoonheyt van dese Jonkvrouw is. Ik ben ook al van dat selfde gevoelen, vervolgde Sancho, want ik geloof, dat'er meer als hondert desen nagt met my zyn besig geweest, die my soo getraceert hebben, dat het ander van gisteren daer maer kinderspel by was. Maer segt my tog, myn Heer, wat naem datmen dese seltsame avontuer geeft, zynde wy gehandelt als wy zyn. Evenwel heeft uw Genade in het minste te klagen, also hy noch die onvergelykelyke schoonheyt in sijn armen heeft gehad: maer ik, wat heb ik gehad, meer slagen en stooten, als ick van al de dagen van myn leven gehad heb; of hoop te sullen hebben. Ongeluckige als ik ben, en de moeder die my gebaert heeft, ik ben geen doolende Ridder, nog hooper ook geen te worden, en evenwel heb ick altoos het meeste en swaerste te dragen. Soo hebben se u ook geslagen? vraagde Don Quichot. Hoort gy niet wat ick seg? sey den ander, meer als ick myn leven geslagen ben. Stelt u te vreden, myn Broeder Sancho, vervolgde Don Quichot, ick sal terstont desen Balsam gaen maecken, die ons in een oogenblik weer gesont maecken sal. Ondertusschen had den Dienaer van het Gerecht

syn kaers op gekregen, en quam binnen, om nae syn dooden te sien, dien hy meende gevoelt te hebben. Maer als hem Sancho sag binnen komen in het hemt, met sijn doeck om het hooft, en een kaers in de handt, zynde andersints van een wreedt en bruyn gelaet, seyde hy tegen syn Heer: Dit sal, myn Heer Don Quichot, voor seker de beswooren of betooverden Moor wesen, die ons weder op nieuw komt aflossen. Dat kan niet sijn, antwoorde Don Quichot, want de betooverden laten sich niet sien. Sy laten zich altoos wel voelen, soo veel kan ick'er af seggen, antwoorde Sancho, gelyck u myn schouwers getuygen sullen. De myne wil ick meede niet vergeten hebben, beregte Don Quichot daer weder op: evenwel is het geen blyck genoeg om te bewysen, dat sich de sulcke sien laten. Onder dies naerderde de ander; en vindende haer soetelyck tegen malkander te leggen praten, bleef hy verwondert staen. Wel is waer, dat Don Quichot noch met den mont om hoog lag, sonder dat hy de macht had om zich te verroeren. Den ander, by hem komende, vraegde hem: Hoe vaert het al kammeraet? Ick sou al wat beleefder spreucken, antwoorde Don Quichot, so ick in uw plaets was, 't en sy men hier de doolende Ridders soo gewent is te bejegenen, gy rechten babock als gy zyt. Den Dienaer, vindende sich soo gegroet van desen die'er soo ongedaen uyt sag, kost dat mee in syn kop niet verdragen, en daerom, lightende de kaers, kandelaer, en al om hoog, sinct se den armen Ridder op syn harsebecken, laet hem soo leggen, en gaet syns weeghs. Sancho daer op begoft al wederom: ick wilder myn hals onder versetten, myn Heer, dat dat die betooverde Moor is geweest, dien ick geloof dat voor een ander die genoemde schat, en voor ons niet als vuyt slagen, en diergelycke bewaert. Dat sou wel kunnen zyn, antwoorde den ander: echter moet men op al die dingen geen acht slaen, noch oock sich daer over ontstellen: want alsoo dese Geesten onzichtbaer zyn, hebben wy niemant, daer wy ons op souden wreecken, al wilden wy al. Doch evenwel, Sancho, staet ghy op, en versoekt aen den Heer van dit Kasteel, u een weynigh Oly, Asyn, Zout, en Wyn te geven, om dien kostelycken Balsam te maken: my dunckt, dat ick se tegenwoordig ramelyck van nooden heb. Want na ick voel, soo ontloopt my veel bloets uyt de wonde, die my die Geest daer dadelyckgegeven heeft. Sancho deed' gelyk hem syn Heer bevolen had, hoewel niet sonder groote pyn, en komt al rastende by den Geregtsdienaer, die vast stont te luysteren, hoe syn werk

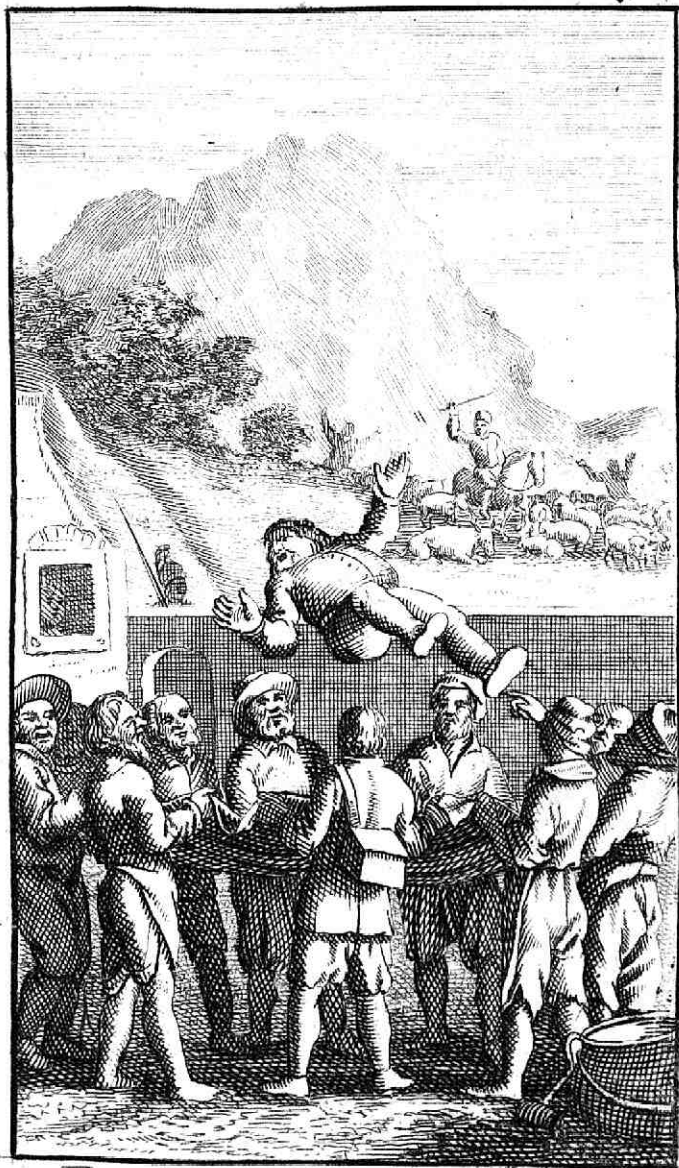
afloopen

afloopen fou ; en meenende , dat hy den Waert voor had, sey tegen hem : Heer Waert, of anders wie gy zyt , doet ons de gunst, en geeft ons een weynig Oly, Afyn, Wyn en Zout, om daer mede een van de beste doolende Ridder te genesen, die'er in de werelt sijn, welke in die kamer jammerlyk gewont legt, en dat door de handt van den betooverden Moor die in dit huys is. Als hem den ander dus hoorde spreken meende hy, dat hy qualyk met het hooft bewaert was : en om dat den morgenstont alreets begoft aen te breeken, opende hy de deur van des Waerts kamer, en sey hem het geen hem den goeden Sancho af-geeyst had. De Waert versorgde hem van het geen hy begeerde, en Sancho gaet daer mee by sijn Heer, die vast lag en wachte met het hooft in de handen , klagende , dat hem de slag van de kandelaer geweldig seer dede, die hem evenwel geen meer quaet had gedaen, als dat se hem twee vratten afgenomen had ; en het geen hy meende bloet te sijn, was niet als sweek, dat hem van alle kanten uyt brak, ter oorsaeck van den arbeyt dien hy kortst te voren had uitgestaen. Hy dan nam dese simplicia ; mengde al den hutsput onder een ; roerde her soo langh, tot dat hem docht dat het ghenoegh was ; en eyschte een ander potje om het daer in te gieten : maer alsoo der in 't geheele huys geen was , most hy sich behelpen met een scheif van een gebroken fles, daer hem de Waert mede vereerde. En daer mede , na dat hy 'er meer als tachtentig Pater Nosters , en so veel Ave Marias, Salvos en Credos over gelesen, en op yeder woort een kruys gemaect had , alles in tegenwoordigheyt van den Waert en den Diender (want de Karreman was nu al in de Stal by sijn tuyg) wilde hy self eerst de proef van desen heylsamen Balsen nemen , drinckende het geen in de scherf niet en kost, dat omtrent een mutsje nat mogt sijn. Maer te nauwer noot had hy het binnen , of hy begoft so geweldig te braken, dat hem niets in 't lyf en bleef , en dat mer een schrickelyk sweeken door de benauwtheyd ; 't welk gedaen zynde, bad hy, dat se hem warm souden toedeecken , en alleen laten , en bleef soo wel de rydt van dry uren leggen slapen : na welcken tydt hy ontwaeckende , bevont, dat hy groote verlichting gekregen had , invoegen hy sig selven nu geheel gesont oordeelde te zyn. En in der waerheyt, hy docht, dat dit deselve rechte Balsen van Fierabras was, en maekte sich nu stout om sonder schreum alderhande avontueren , gevechten, en bataeljes aen te vangen. Sancho, die mee dit miracul aensag , versocht hem, dat hy hem de rest , 't geen in de pot was gebleven, wilde te drincken geven ; 't welck hem den goeden

Don Quichot garen toestondt ; alhoewel het ver het grootste gedeelte was : en Sancho vattende de pot met bey sijn handen , lapte al den hoop door de keel. Maer dit was'er van , dat de maeg van den armen Sancho soo teer noch tenger niet en was , als die van Don Quichot , en dat hy daerom den dranck soo haest niet kost quyt raeken , voor dat het in hem wat meer werk had gemaect , invoegen hy begoft te sweeten en te steenen met sulken een benauwtheyt , dat het scheen , dat hem hemel en aerde te nauw was , vervloeckende den Balsen duysentmael , en den genen die se hem gegeven had. Eyndelyk Don Quichot by hem komende , en siende hem in sulken benauwtheyt , sey tegen hem : ik geloof , Sancho , dat u dit alleenig daer uit ontsaet , dat gy geen Ridder zyt ; alsoo ick begin te dencken , dat desen Balsen niemant als Ridders en helpt. Indien gy dat wist , antwoorde den benauwden Sancho , wat duyvel heeft u bewogen om my dien bras in te geven ? Ondertusschen begoft de dranck te wercken , en den armen Schiltknecht soo geweldig van achteren en van voren vuur te geven , dat het al van onder tot boven dreef. Hy sweette en herfsweette , met sulken benauwtheyd , dat het scheen , of hy'er het lijf in sou schieten. Dese storm mocht omtrent twee uren dueren , ten eynde van de welcke hy niet en voer als sijn Meester , die dadelyk verlicht wiert , maer recht in tegendeel , so swack en afgemaect , dat hy op sijn beenen niet staen en kost. Maer de Ridder , die , gelyk gesegt is , sig selven fris bevoelde , wilde terstont vertrecken , alsoo hem jammerde het achterdeel dat de werelt leed by sijn vertoeven , en te meer dewyl hy nu met de konst van sijn Balsen voor duyvel noch doot en vreesde. Hy dan begeeft sich om Ronziant selve te sadelen , als ook den Ezel van sijn Schiltknaep , dien hy ook deed kleederen aentrecken , en op den Ezel hielp. Daer op begeeft hy sich te paert , en hebbende ergens in een hoeck een oude halve lags gevonden , nam de selve aen voor een heele , en sette sich daer mee in postuer als een tweede Roelandt. Al die in de Herbergh waren , quamen voor den dagh , om desen Helt te sien , synde wel aen de kant van twintigh persoonon , en onder anderen oock de Dochter van den Waert , daer hy geen oog kost af trecken , suchtende ondertusschen in sulker manieren , dat hy een steenrots sou tot medelyden bewoogen hebben , alleen om harent wegen , hoewel de andere meende , dat het pijn was , ten minsten die's nachts te vooren in den stryt waren geweest , of sijn jammer hadden gesien. Sy dan aldus met haer beyden opgezeten synde , riep Don Qui-

chot den Waert, en begoft met een statig wesen, en deſtrige ſtem, aldus te ſpreeken: Veel en groot ſyn de weldaden, Heer Slotvoogt, welke ik van u ontfangen en genooten heb, en blyf derhalven al myn levenſtyt in u gehouden; en indien ik u eenigen dienſt kan doen, tegens den eenen of den anderen opgeblaſen Ridder, die u eenig overlalt of geweld heeft aengedaen, weet, dat myn piicht niet anders is, als de onvermogenden te helpen, en te wreeken die eenig ongelucky mochten komen te lyden. Bedenckt u ſelven wel, of er yets is, waer in u dit ſtael dienſt kan doen: ik beloof u, volgens de order van de Ridderſchap, die ik ontfangen heb, u al het genoeg van de werelt te geven. De Waert antwoorde hem mer de ſelve ſtadigheyt: Heer Ridder, tegenwoordig heb ik uw wrack geenſints van doen, alſo ik ſelve het ongelucky, dat my gedaen wort, wel machtig ben te wreeken: dit begeer ik alleen, dat uw Ridderlykheyt my gelieft te betalen het geen hy in myn huys verteert en verſlappen heeft. Soo is dit dan een Herberg? vragde Don Quichot. En wel een eerlyke, antwoorde de Waert. Soo ben ik dan, hervatte de Ridder, tot nog toe bedrogen geweest; alſo ik meende, dat het een Kasteel, en geen Herberg was. Maer zynde het nu foodanig, is al het geen, dat men evenwel tegenwoordig doen kan, dat gy my wegens de betaling excuſeert; alſo ick op geenderhande wys de order der Ridderſchap wil te kort doen, volgens dewelcke geen Ridder oyt gelag in een Herberg betaelt heeft. Want men is het ſchuldig rechts of ſlinks, ter oorſaek van den gedurigen arbeyt, gevaer en moeyelykheyt, die ſe moeten uytſtaen, ſockende hun avontueren, ſonder yets, winter of ſomer, armoede of gebrek, hitte of kou aen te ſien, alle ongenaden van de lugt, en alle ongemacken van de aerde onderworpen. Daer heb ik ſeer weynig mee te doen, antwoorde de Waert, betaelt my het geene gy my ſchuldig ſyt, en praet my van Ridderſchap, nog ſulck gebrod, alſo ik my nergens mee bemoeey als met myn huys te houden. Gy ſyt wel een vreemt ſlag van een menſch, antwoorde Don Quichot; en gevende met eenen ſyn Paert de ſpooren, ſloeg ſo op weg, en was nu al een ſtuck weegs gereden eer hy om ſyn Schiltknaep dacht. De Waert, die hem ſag henen ryden, en niet betalen, vatte voort Sancho by de kop, ſeggende, dewyl hem ſijn Heer niet betaelt had, dat hy ten minſten betalen ſou. Den ander gat daer op tot antwoord, dat, dewyl ſyn Heer niet verſtaen koſt dat ſulks betamelyk was, hy daer in geenſints ſou durven treden, alſo hy Schiltknaep was van een doolend Ridder, en dienvolgende

de selve regels onderworpen, en aen de selve wetten gehouden. De Waert wiert op het laetste heel grynig en dreygde hem, indien hy niet betaelde, dat hy hem soo sou tracteeren, dat hy der wel om dencken sou: daer den ander op antwoorde, dat, teninsigt van de voorschreven wetten, en de order van sijn Meester, hy niet een duyt sou betalen, al hieuwense hem in stucken van mal-kander, alsoo hy den man niet wilde sijn, die het oude en goede gebruyk sou te niet maccken, noch datmen van hem seggen sou, dat hy de wetten gebroocken had. Het ongeluk nu voor de goede Sancho was, dat'er in de selve Herberg onder anderen vier Kramers van Kordua, drie Ketelboeters van Segovia, en twee andere van Siville waren, altemael vrolyke maets en, die'er niet veel na en vragden. Desen, gelyck als door een selfde geest gedreven, kregen Sancho by het lys, en lichten hem van den Ezel af, terwyl een ander om des Waerts deeken liep; en om hoog siende, dat het daer te leeg van verdieping was, gingen se met hem na de plaets, en smeeten daer Sancho in den deecken, en daer dapper met hem gesolt, dan om hoog, dan om laeg, als of hy een bal geweest had. Het gekrijt, dat den armen Sancho maecte, quam self ter ooren van sijn Heer, die sulcks hoorende, oordeelde, dat'er eenige nieuwe avontuer voor handen was, en houdende daer op stil, hoorde doe eerst ter degen, dat het Sancho was. Daer mede keert hy sijn toom, rydt met een galop weer te rug na de Herberg, en vindende den toegang gesloten, begeeft sich na de muur van de plaets, die niet seer hoog was, daer hy te nauwer noot was gekomen, of hy sag sijn goede Schiltknaep als een vogel in de lucht vliegen, en weer neer dalen, en dat soo vaerdig, en met sulck een bevallykheyt, dat, indien hy soo toornig niet had geweest, hy sich van lagchen niet sou hebben kunnen onthouden. Hy deed sijn best om van sijn Paert over te klimmen; maer hy was noch soo lam, dat het hem niet mooglyck was. Al dat hy kost doen, was duisent scheltwoorden tegen dese goede gefellen uit te spouwen, die evenwel met haer werck voort gingen; en te meer Don Quichot baerde, te meer sy lachten: tot dat sy eyndelyck door enckel vermoeytheyt genootsaekt waren op te houden. Doe setten se hem weer op sijn Ezel, deckten hem met sijn palrock, en de goede ziel Maritornes, siende hem soo afgeslooft, quam hem met een glas water laven, dat sy om te meer koelte uyt de put geschept had. Sancho dit nemende, en aen sijn mont settende, begoft sijn Meester te roepen: Sancho, myn Soon, siet wat gy doet, drinckt geen water, gy sult u selven om den hals brengen.

Weet gy niet, dat ik dien heylsamen Balssem by my heb, die u met twee droppelen genesen sal. Op dit roepen wende Sancho yn oogen derwaerts, en begoft daer weder op te schreeuwen: ick denk, dat uw Genade vergeten heeft, dat ik geen Ridder ben; of begeerje, dat ick de rest van myn ingewant, dat my noch over gebleven is, voort over geef? Brust met uwen Balssem voor sint felten, en laet my drincken dat my lust. Dit te seggen, en het glas aen den mont te setten, was eenen oogenblik: dog als hy begoft te proeven, dat het water was, wilde hy niet voort gaen, maer versogt Maritornes, dat se hem een teugsken wyn sou brengen, die het selve met een goet hart gedaen heeft, betalende uyt haer eygen beurs. Want men hout het daer voor, dat se een goede Christen ziel is geweest, alhoewel sy haer in dit huys geneerde. Als Sancho gedroncken had, mackte hy syn Ezel weder aen de gang, en stellende de poort wyt open, ryter buyten, wel te vreden dat hy der so sonder betalen afgeraekt was, en dat hy de wetten van de Ridder schap gehouden had, al had hy'er wat voor geleden, dat's tot daer en toe. So veel is'er van, dat de Waert de knapsak voor het gelag behielt: maer daer dogt Sancho niet om, vermits hy so dol was, dat hy wel een stuk van de Waert sou gegeten hebben. De Waert wilde daeren-boven de poort nog toehouden; maer de andere Gasten wilden het niet syden: synde een volcksken, dat, al had Don Quichot in der daet een van de Ridders van de Ronde Tafel geweest, sy soo veel na hem souden gevraegt hebben, als na de wint.

Het XVIII. Hooft-stuck.

Verhandelende de onderlinge redenen, dewelcke voorvielen tusschen Sancho Pance en sijn Heer Don Quichot, met anderen avontueren, waerd te verhalen.

Aldus quam Sancho by syn Heer, vermoeyt, verstoort, en niet weynig afgemat, invoegen hy moeyte genoeg had met sig op sijn Ezel te houden. Als hem Don Quichot aldus sag, sey hy tegen hem: nu moet ick immers in der daet gelooven, Sancho mijn Soon, dat dat Kasteel, of die Herberg, betovert is; want hoe kunnen dat anders als Geesten geweest hebben, die so met u op en neder gevlogen zijn? seggende vorders, tot meerder blyk, dat hy, niet tegenstaende hy de meeste wil ter werelt had gehadt om hem in sijn ellende te helpen, evenwel, wat hy oock deed, de macht niet en had gehad om van sijn Pact af te komen,

daer se hem voorseecker op vast hadden getoovert: want ick had u dat wel willen sweeren, voer hy voort, indien ick had konnen overgeraken, dat ik u in sulker maniere sou hebben gewrooken, dat sy der om gedacht fouden hebben de dagen van haer leven, al sou ik ook daer in de wetten van de Ridderfchap hebben moeten verkorten. Maer, gelyk het spreekwoort segt, noot brekt wet. Ik sal het ook vergelden, sei den ander, indien ik anders kan: maer wat de rest aengaet, die myn so gefolt hebben, waren geen Geeften, nog betooverde Menschen, maer van vlees en been, als wy syn, en hadden ook yeder syn eygen naem, gelyck ick se heb hooren noemen, den een Hans leepoog, den ander slimme Pier, den derden Simon slomp, en de Waert, na myn beste onthout, heete Jan de Snyer, invoegen het al menschen waren van de selve slag gelyk wy zyn. Doch so veel als ick'er van sie, dunkt my, dat al dese avontueren, die wy gaen soeken, ons nog so veel rampen sullen toebrengen, dat wy niet weten sullen, wat onse regter of onse slinker voet is: waerom ik raden sou, na myn verstant, dat wy beter fouden doen, so wy weder na huys trocken, terwyl het nog saay-tyt is, en een yeder op sijn dingen ging passen, in de plaets van dus van den os op den esel, en van den regen in de sloot te vallen. Gy weet weinig wat gy segt, antwoorde den Ridder, en verstaet u niet op het geen aan de Ridderfchap vast is. Swygt stil, en hout u gerust: den dag sal noch komen, dat gy voor uw eygen oogen sult sien, wat treffelyker oeffening dit is. En segt my dog, wat meerder genoeg kan men in de werelt hebben, als een slag te winnen, en over sijn vyanden te triumpheren? Dat kan wel waer sijn, antwoorde Sancho, alhoewel ik het noyt ondervonden heb: dit weet ik, dat zedert wy doolende Ridders zyn, of wel uw Genade (want ik beken, dat ick onder dat eerlyk getal niet mag gereeckent worden) wy geen batallie gewonnen hebben, als alleen tegen den Biscayer; en evenwel most'er uw Genade een stuk van sijn Oor, en de helft van sijn Helmet laten: en al dat wy zedert gewonnen hebben, sijn stok-en vuyft-slagen geweest, en andere dingen meer voor myn rekening. En het slimste van allen is, dat sulks ons aengedaen wort door Geeften en betooverde Personen, daer geen verhael op is, om daer door te mogen proeven, hoe soet het is, sig van sijn vyanden te wreken. Dat is, antwoorde Don Quichot, het geen my ook het meeste quelt: maer van nu voortaan sal ik my wel beter versorgen, en maken een swaert te krygen, dat met sulck een konst gemaekt is, dat'er geen tovery op sal konnen hechten. En wie weet, of eenig goed geluk my dat van

Amadis noch niet sal in handen brengen, 't welk hy gebruykte, doe hy genaemt wiert de Ridder met het brandende Swaert, dat een van de beste Swaerden was, die oyt Ridder ter werelt gebruykt heeft: want al wat het ontmoete, sneed het deur of het een raep was geweest, invoegen daer geen soo sterken wapen, noch soo seer beswooren was, 't geen het selve kost tegenstaen. Ik ben so gelukkig niet, antwoorde Sancho; en indien uw Genade by geluk soodanigen Swaert quam te vinden, sou dat al weer voor de Ridders syn, gelyk dien Balsam, en de armen Schiltknapen mogen heen loopen. Hebt gy daer geen vrees voor, Sancho, sey Don Quichot, den hemel sal het beter met u versien. In dese onderlinge redenen was de Ridder met sijn Schiltknaep, wanner Don Quichot voor hem een dicke wolk van stof sag oprysen; 't welk siende, keerde hy sig na Sancho met dese woorden: Dit is den dag, Sancho, waer op ick verkrygen sal dat geluk, 't geen my door myn goet noodlot bewaert is. Dit is den dag, seg ik u, op den welcken de geheele werelt de sterckte van myn arm sal sien, en sich verwonderen over sulke myne werken, die waerdig sullen syn in het boek van de onsterffelyckheyd geschreven te worden. Siet gy wel dat stof, dat daer ginder voor ons opryft? Dat komt voort van een machtig Heyrleger, bestaende uyt eenige duysenden Krygslieden. Soo moetender dan twee syn, antwoorde Sancho, want van die kant sietmen van gelycken een wolk van stof. Don Quichot wendt syn oogenderwaerts, en siet, dat Sancho de waerheydt sey; en sich daer over geweldigh verheugende, beelde hy sich niet anders in, als dat het twee Heyrlegers waren, die tegen malkander aen quamen. Want syn gedachten waren anders nergens, als op diergelycke Batalien en Gevechten, daer hem syn sorte Boecken de herffenen mee ontroert hadden: en al wat hy hoorde, wat hy sag, of wat hy dacht, waren niet als soodanige dingen. Ondertusschen dat stof, 't welk hy dus van verre gesien had, quam van twee Kudden Schapen en Geyten, die den selven wegh, maer van twee bysondere oorden, at quamen, welcke sich evenwel, ter oorsaeck van het stof, niet lieten sien, voor en al eer sy wel dicht by waren. En soo voorseecker hielt het Don Quichot staende, dat het twee Heyrlegers waren, dat het Sancho mede begoft te gelooven, en daer over te vragen: wat sullen wy dan doen, myn Heer Ridder? Wat wy doen sullen, Sancho? antwoorde den ander, helpen die de swakste is. En voorts, Sancho, moet gy weten, dat dat Heyrleger, 't welk hier

hier regt tegen ons aen komt, gevoert wort door den magtigen Keyser Alifanfaron, Heer van het groote Eylant Tabrobane: en dat ander, 't geen hier van agteren komt, is dat van syn Vyant, de Koninck van de Garamantes, Pentapolin met den blooten arm, want dat is syn gewoonte altoos met den blooten rechter arm in den stryt te gaen. Maer wat questie hebben dese twee Heeren tegen malkander? vraegde Sancho. Sy syn malkander vyant, om dat desen Alifanfaron een boosen Heyden is, en verliest op de Dochter van desen Pentapolin, 't welk een seer schoone en bevallyke Jonckvrouw, en boven dat een Christen is; waerom ook de Vader haer aen geen Heyden wil uyt houwelycken, voor al eer hy syn Mahomet afgesworen, en 't Christendom aengenomen heeft. Eer heeft syn hart, antwoorde Sancho, by myn manne waarheyt, den vromen Pentepotis heeft het meeste gelyk van de werelt; en voor my, ik sal hem helpen daer ik kan of mag. Daer sult gy eerlyk en wel aen doen, Sancho, hervatte Don Quichot, also het in diergelyke Barailles so nau niet en komt, al is men geen Ridder. Dat komt heel wel, sey Sancho, maer waer blyven wy met desen Ezel, om hem daer na weer te konnen krygen? want om met hem in den stryt te trecken, sou ick niet geraden vinden, dewyl hy sulck en spel niet seer gewoon is. Dat mocht wel waer syn, antwoorde Don Quichot: ondertusfchen, al dat gy daer in doen kondt, is, dat gy hem laet loopen daer hy wil, hy komt weder of niet; want ick meen, dat wy hier wel soo veel schoone Paerden sullen winnen, dat oock self Ronzinant groot pryckel sal loopen om voor een ander verwisselt te worden. Maer hout u wat stil, en siet wel toe, ik sal u al de Ridder op een ry gaen noemen: en op dat gy deselve te beter moogt sien, laet ons op desen heuvel gaen, en van daer sullen wy het altemael bequaemlyck konnen sien. Dit deden sy, en setten sich op de hoogte, en fouden van daer gemackelyck beyde de Kudden over hebben konnen sien, die in twee Legers veranderen mosten, indien het stof niet in den weg was geweest. Don Quichot evenwel, siende in syn inbeelding dat hy niet en sag, ging met syn beschryving voort, en begoft met een heldere stem aldus te revelen. Die Ridder, dien gy daer siet met die geele wapenen, die in syn Schilt een gekroonde leeuw voert, leggende aen de voeten van een schoone Jonckvrouw, is den dapperen Laurcalco, Heer van de silvere Brug. Den ander met die goude blommen op de wapenen, die de dry silvere kroonen in syn Schilt draegt, in een blaeuw asueren velt, is den gevreesden Mirocolemba, Groot-

Hertog van Quirocia. En dien ander, die bykans gelyk een Reus is, rydende aen syn rechterhant, is den onverfaegden Brandebarbaran van Boliche, Heer van de dry Arabien, die gewapent komt met de hant van een serpent, en een poort op syn Schilt heeft, welke, gelyk men seggen wil, een van dat Huys is, dat Simfon ter neder smeet. Maer went u oogen eens na de andere zyde, en gy sult in het voorste van dat ander Heyrleger sien den altyt overwinnaer, en noyt overwonnen Timoncl van Carcajona, Prins van nieuw Biscayen, wiens wapenen in vier deelen gedeelt, en aen het een eynde wit, aen het ander groen, aen het ander blauw, en aen het ander root zyn, dragende in syn Schilt een gouden Kat in een silver velt, met eenige letteren daer onder, die so veel beduyen, als Miau, want dat is het beginsel van den naem van sijn Beminde, dewelke, gelyk sommige seggen, is de onvergelykelyke Miulina, Dogter van den Hartog Alfeniquen van Algarven. Den ander, die daer op dat sterk en geweldig Beest sit, en de snee-witte wapenen heeft, sonder eenig teecken in sijn Schilt te hebben, is een nieuwen Ridder uyt Vrankryk, genoemt Pierre Papin, Heer van de Baroenie van Utrique. Den ander, die daer so dapperlyk met sijn Klepper het stof beweegt, en die blauwe wapenen heeft, is de magtige Hartog van Narbia, Espartafiledo van de Woude, die een Sperwer in sijn Schilt draegt. En op dese wyse noemde hy vast honderden van Ridders, soo van de eene als andere zyde, die hy sich selven al inbeelde, versierende wapenen, blafoenen, en al den bocht uyt syn hooft, volgens de wonderlycke en noyt meer gesiene totheydt, die hem dreef. Daer na ging hy al voort in het beschrijven van het Volck, seggende: in het voorste van dat Heyr komen sy, die de soete wateren van Xanthus drincken; daer die het sijne gout van het gelukkig Arabien siften; daer die aen 't Gebergte Taurus stooren; hier die aen de Rivier Ganges de peerlen vergaderen; daer die de Meander, den Rhijn, de Maes, de Wael drincken. In 't kort, hy liet geen Lant noch Volk ongenoemt, noch Gewesten ongemoeyt, noch Rivieren ongeroert, die hy niet te voorschijn haalde; brengende alsoo geheel Europa, Asia, Africa, en America, als in een kort begriip, op de plaats van dese schrickelijcke Batalje. Sancho stont en sag sijn Meester de woorden uyt den mondt, keerende somwijlen syn oogen en hooft om te sien wat dat voor Reusen en voor Ridders waren; maer als hy 'er geen en sag, bogost hy moeyelijck te worden, en eyndelijk uyt te barsten: wel daer moet 'er meer als een mee speulen, daer syn so veel Ridders, Reusen, en ander volk, als Apen: ten min-

minsten ick en sie se niet: het moet al weer toovery wesen, gelyk te nacht. Hoe syt gy soo verblint? berechte Don Quichot daer weder op, hoort gy niet het gebries der Paerden, het klinken van de Trompetten en Claroenen, het slaen van de Trommelen en Tamboeren? Ick hoor anders niet, antwoorde Sancho wederom, als blaten van Schapen: en so was het oock in der daet, vermits se na so na gekomen waren, datmen se sien en kennen kost. Deschrick, Sancho, die gy hebt, verblint uw oogen, en verdooft uw ooren, sey Don Quichot, want een van de uytwerksels van de vrees is het verstant te verbysteren, invoegen de saken niet en schynen die se syn, en niet en syn die se schynen. En indien het so is, dat u de vrees bevangen heeft, maectt u aen een kant, en laet my alleen: ick ben mans genoeg om de overwinning te geven aen die zyde, die het my gelieft. En daer mee syn Paert met sporen gesteecken, syn Lancie gevelt, en als een blixem van den heuvel afgevlogen; en war Sancho roepen en schreeuwen mogt, (ge-looft my Heer, ik sweer het u, Heer, dat het niet als Schapen en Geyten zyn, komt dog wederom, daer is nog Reus, nog Ridder, nog Wapen, nog Paert, nog Paerts gelyk) het hielp al niet. In tegendeel hoordemen den Ridder roepen, soo veel als de keel lyen mocht: wel aen, t'fa gy Ridders, gy dappere Helden die onder de banieren van den vromen Pentapolin oorlogt, volgt my na, en gy sult sien, hoe haast ik hem van syn wreden Vyant Alifanfaron van Taprobana sal gewroken hebben: en met een vliegt hy in 't midden van d'eene Kudde, en begint daer onder te slaen en te smyten, te roepen en te schreeuwen, als of hy in der daet in het midden van duysent vyanden was geweest. De Harders, die by de Kudde waren, riepen, baerden, en smeecten dat hy sou ophouwen: dog siende, dat het al niet en hielp, namen steenen, en begosten dapper na hem te werpen. Don Quichot liet evenwel niet af, maer reed aen allen enden, roepende luytkeels uyt: waer zyt gy nu Alifanfaron, komt nu tegens my aen, ick ben maer een Ridder alleen, en gereet uw kragt te proeven, en u het leven te benemen, tot een straf van het verdriet, dat gy de schoone Princesse, en haer Vader Pentapolin, aendoet. Hier mee kreeg hy een wackere steen in syn lenden, die hem so geweldig treste, dat hy niet anders oordeelde, of hy was doodelyk gewont, en begoft derhalven terstont om syn Balsam te dencken, dien hy in het vlesken met hem genomen had; en halende het selve voor den dag, sette de vles aen de mont, en begoft te gieten so veel als hy mogt: maer terwyl hy daer mede besig was, komter een andere steen, en raekt hem

hem so tuffchen hant en aengefigt, dat voor eerft de vles in ftucken daer henen vloog, met balfem met al; en onderwegen nam de fteen nog drie of vier kiefen uyt fyn mont mee, fonder dat hy de hant vergeten had, daer hy twee vingers ellendig fchaloos aen maeckte. So trefte hem defe eerfte, en fo de tweede flag, dat den ellendigen Ridder bedwelmt van het Paert ter aerde viel. De Harders, dit fiende, dogten niet anders als dat hy dood was; en daer over vergaderde in der haeft hunne fchapen, namen de doode beeften op (die omtrent feven moghten fyn) en trocken daer mee heen. Al defe wyl ftont Sancho boven op den heuvel, fiende vaft de fortornyen van fijn Heer aen; en flaende fyn hant in het hayr, wift niet wat hy doen fou; ja vervloekte de uyr en de ftont, dat hy hem eerft had leeren kennen. Maer fiende hem eyndelyk ter aerde gevallen, en dat de Harders weg waren, daelde hy mede van den heuvel, en quam by hem, dien hy ellendig geraeckt vondt, alhoewel hy niet buyten fich selfs was, en begoft hem dus ten eerften aen te fpreecken: Heb ick het u niet wel geraeden, en gefeyt, dat gy foudt wederom komen, dat'er geen Heyrlegers, noch Krygsvolck was, maer Kudden Schapen? Soo heeft dat dien fchelmfchen Toovenaer, myn vyandt, weder werten te veranderen, antwoorde Don Quichot; en dit moet gy weten, Sancho, dat her licht voor haer is, aen ons de dingen te doen fchynen foodanig als fy willen. Defe Schelm, die my dus vervolgt, misgunnende my de eer, die hy wift dat ik in dien ftryt behalen fou, heeft defe twee Heyrlegers in twee Kudden Schapen verandert. Doet nu eens een ding, Sancho, om mynent wil. Schryt op uw Ezel (op dat gy fiet, dat ick de waerheyt seg) en volgt haet foetjes achter aen; en gy fult sien, als fe een ftuck weegs van hier zyn, dat het geen Schapen meer en zyn, maer menfchen gelyck als gy en ick, en even foo als ick fe u befchreven heb. Maer evenwel, wacht een ooggenblik eer gy gaet, alfo ik uw hulp een weynig van nooden heb. Komt eerst eens hier, en fiet my eens in de mondt, hoe veel kiefen en tanden dat ick quyt ben; want my dunckt, dat ick'er niet een in den mondt gehouwen heb. Sancho deed foo, en quam hem foo dicht by, dat hy by na de neus in zyn mondt ftack; wanneer juyft de balfem, dien Don Quichot genomen had, begoft te wercken: waer over als de Ridder begoft te bracken, vloog hem den bras foo recht in fyn trony, als een draet. Santa Maria! begoft den ander te roepen, wat is dat te feggen! Ongetwyfelt, Heer, gy bent doodelyck gewont, alfo gy dus geweldig

dig bloedt spouwt. Doch als hy het nader belag, bevont hy, dat het geen bloet, maer dien kostelijcken balssem was, dien hy hem had sien drinken: waer over hem den bræck so geweldig begoft te steecken, dat hy, in vergelding, al wat hy in het lichaem had, over gaf, en dat min noch meer over het lyf van sijn Heer, in voegen sy beyde daer uyt sagen, datmen se met geen rang sou aengerast hebben. Sancho daer op begeeft sig na sijn Ezel, om daer uyt de knapsack eenigh out linnen te halen, ten einde haer bey te gaer schoon te maecken: maer als hy noch het een nog het ander vont, meende hy syn sinnen te verliezen, en begoft van nieuws aen op sijn Meester te vloeken, met valte meening van sijn afsicheyt te nemen, en weer na huys te reysen, al sou hy sijn leven niet een duyt van syn gagie sien, noch het Eylant dat hem sijn Meester belooft had. Ondertusschen stont Don Quichot over ent; en steekende syn slinckerhandt in de mondt, alsoo hem vast den eenen tant voor, den ander na uytviel, nam hy met de rechter handt sijn getrouwe Ronzinant by den toom, die niet een voedt breedt van sijn Meester afgewecken was, en begeeft sich na Sancho toe, die vast stondt met sijn borst op sijn Ezel te leenen; met het hoofd in de handt, gelijk een man die in diepe gedachten was. Hy, siende hem in die gestaltenis, en merckende syn schynbare droefheydt, voer hem aldus aldeteerst toe: Weet, Sancho, dat den eenen mentch niet meer is als den ander, 't en sy dat hy meer doet als een ander. Al dit onweer, en dese stormen, die ons soo gestadig bespringen, zyn een gewis teecken, dat het haest schoon weder worden sal, en dat het ons van nu voortaan beter sal gelucken; want het is niet moogelyk, dat het quaet of het goet altydt kan blyven staen: en als quelling in huys is, is vreugt voor de deur; in voegen gy u niet hebt te bekommeren met het quaet, dat my over komt, so lang als gy vry zyt. Vry zyn! antwoorde den ander, ick denk, dat die geen, diense gisteren soo gefolt en gehandelt hebben, een ander was als myn Vaers Soon: en de mael, die ick quyt ben, met soo veel duysent dingen als 'er in waren, raeckt my ook al niet, denk ick. Soo hebben wy dan tegenwoordigh niet veel te eeten, zey Don Quichot daer op. Niet anders als de kruyden, die myn Heer segt dat hy so wel kent, en die in diergelycke gelegentheydt goede dienst doen. Boven kruyen boven al, vervolgde Don Quichot, ick sou tegenwoordig al veel liever een kant broot met een stuck van een peeckelharing hebben, als al de kruyen van Dioscorides. Maer des niet tegenstaende, myn goede Sancho, sit

ghy

gy op, en volgt gy my na: de Heer sal 't voorfien, te meer, dewijl wy in syn dienft uyt zyn. De Gansen hebben de kost, en hy laet de Son opgaen over goeden en quaden. Gy sout beter dienen tot een Farheer, antwoorde Sancho, als tot een doolend Ridder, na my dunkt. Sulcke lieden moeten van als weten, sey den ander wederom, want sulcke zynder geweest in voorgaende tyden, die soo wel een Oratie fouden hebben gedaen voor een duyfent menschen tien twaelf, als of se in de Univerfiteyt van Parijs waren gepromoveert: waerom men vast moet stellen, dat de Lancie en de Pen sulcke vyanden niet zijn, als men wel seggen wil. Dat is al heel wel, antwoorde Sancho, maer ondertuffchen laet ons gaen sien, waer wy defen nacht fullen herbergen: en onsen Heer geeft, dat het weer geen plaets is, daer men met betoverde Mooren, of Geesten, of diergelijck gespuys gequelt is, of ik sou de heele Ridderfchap voor den drommel wenschen. Gy segt seer wel, antwoorde Don Quichot: vorders wat my aengaet, ik maecker u tegenwoordig meester van, en laet u self kiezen waer ghy slapen wilt. Evenwel geeft my uw vinger eens, en voelt, hoe veel tanden of kiezen dat ik wel boven aen de regter sy quyt ben. Sancho deet so, en sijnde met de vinger in de mont, vroeg hem eerst, hoe veel hyder aen die sy plag te hebben. Vier, antwoorde den ander, behalven den oogrant, en die altemael heel en gefont. Siet wel wat gy seght, myn Heer, hervatte Sancho: Ick segh u noch eens vier; indien het slechts geen vijfen was; antwoorde Don Quichot, want ick ben mijn leven noch geen tandt noch kies quyt geworden, soo oudt als ick ben. Daer om laeg, sey daer op Sancho, zijnder niet meer als darde half; en daer om hoog is 'er niet een: want het is 'er so glat, als de palm van mijn handt. Ja wel (antwoorde Don Quichot, hoorende dese quade tijdingh) ick moet noyt overwinning hebben, indien ick niet alsoo lief een arm van mijn lyf quyt was, behoudens dat ik myn rechter houden mocht: want dat moet gy weten, Sancho, dat een mondt sonder kiezen is gelyck een molen sonder steenen, en soo veel is een randt als een diamant. Maer dit en meer moeten wy doolende Ridders lijdén. Sit op, myn Soon, en leydt gy my, want ick sal u volghen waer gy heenen rydt. Sancho deed also, en nam sijn weg daer henen, daer hem dagt dat hy herberg fou konnen vinden, sonder den vaerweg te laten, also hem dogt daer de beste hoop te hebben. Aldus redense voertje voor voertje, vermits de pijn, die Don Quichot aen syn mont had, geen hart rijden dulden kost. Sancho evenwel wilde sijn Meester nog

wat tydtkorting aen doen , en met eenige discouren onderhouden: maer het geen sy onder malkander verhandelden, sal in het naefte Hooft-stuck gesegt worden.

Het XIX. Hooft-stuck.

Verhandelende de vernuftige redenen tusschen Sancho en syn Meester, en de wonderlyke Avontuer, die haer woer viel met een dood Lighaerz, beneffens andere treffelycke voorvallen.

MY dunckt, Heer, begoft Sancho te seggen, dat al dese ongelucken, die ons dese dagen achter een overgekomen benen, een rechte straf zyn van dat uw Genade syn eedt niet gehouden heeft, als van geen broodt van tafel te eeten, en hem met de Koningin niet te vermengen, voor en al eer hy dien Helm van Malbruy, of hoe heet dien Moor oock, sou gevonden hebben. Ghy spreekt daer de waerheydt aen, Sancho, antwoorde Don Quichot, maer om recht op te biechten; het was my uyt het hooft geschooten: en hout gy oock voorsecker, dat gy, om dat gy my niet by tyds daer van indachtig hebt gemaect, tot een straf loo getolt en gesolt zyt. Doch wat my aengaet, ick sal my beteren, want daer hebben wy goede bequame regels en orders toe. Ick heb ommers geen eedt gedaen, sey Sancho. Eedt gedaen of niet gedaen, hervatte Don Quichot, het is my genoeg, te weten dat gyder mede uw deel van hebt. Maer het sal goet zyn, ons daer tegen te voorsien. Siet slechts, dat gy dat niet vergeet, antwoorde Sancho wederom, gelyck ghy den eedt gedaen hebt, op dat dese Geesten en betooverde Mooren niet weer op ons vleys komen. Met dese en diergelycke discouren besig zynde, overviel haer de nacht, en dat op het midden van den weg, sonder te sien of te weten, waer se dien nacht herbergen souden: en het slimste was, dat se so verhongert waren, dat se wel een spyker in stucken gebeten souden hebben; want met de knapsak hadden se al haer hoop verloren. En om hun ongeval noch groorer te maken, overquam haer nog een ander jammer, namelyk, dat de nacht donkerder als na gewoonte was. Sancho evenwel, gelovende dat hy den regten vaerweg had, reed al voort, niet twyfelende, na een myl of twee reysens, een goede Herberg te sullen vinden. Sy dan aldus reysende, de nacht doncker, de Schiltknaep hongerig, en de Meester met goeden appetyt, sagen se cyn-delyck langs den selven weg, dien se reysden, een grooten hoop
lig-

ligten, die van verre ſoo veel ſterren ſcheenen, welke ſich vaſt beweeghden. Sancho verſchrickte, ſulcks te ſien; en Don Quichot wiſt mede niet, wat te denken. Den een hielt ſyn Ezel, en den ander ſyn Paert ſtaende, om met gemak te kunnen ſien, wat dat was. Onderrullchen ſagenſe, dat de ligten al grooter en grooter wierden; waer over de goede Sancho begoft te beven als een loof, en Don Quichot het hayr over endt te ryſen. Deſe evenwel een weynig moedts grypene. ſey tegen Sancho: ſonder twyfel, Sancho, dit moet een groote, en gevaerlyke avontuer zyn; waer over het nu ſal noodig wezen al myn kracht en vermogen te beſteden. O lieven heer! antwoorde Sancho, indien dit weer ſo een geſpuys van Geeſten is, als die van te nagt, ben ik voor gewis doot; eer ick uyt haer handen geraeck. Al warent al de Geeſten van de werelt, zey Don Quichot, raed ick een van allen ſoo ſtout, als een hayr van uw hoofd aen te roeren. En dat het den voorleden nacht ſoo toeging, was dat ick in een beſlooten kamer overvallen wierdt: maer nu ben ick in het open veldt, en daer kan ick van my ſtooten, en om heer ſpringen. En ſoo ſe u eens weer betooverden, gelyk doe, wat ſou uw ſpringen en ſchermen helpen? vervolgde Sancho weder. Hout gy ſlecht goeden moet, antwoorde Don Quichot, het end ſal het uytwyſen. Dat ſal ick doen, ſoo 't den Heer belieft, ſey de benauwde Sancho; en hier mede beyden een weynig aen een kant rydende, blevenſe met goede opmercking ſtaen ſien, wat het weſen wilde. Maer 't en duerde niet lang, of ſy ſagen van veer cenigen in het wit gekleet; welk ſchrickelyk geſicht Sancho geheel buyten ſyn ſelven bragt, die nu alreets met ſyn tanden op een begoft te klappen, of hy een Oyevaer was geweest. En hoe nader datſe quamen, hoe Sancho al meer begoft te ſchudden en te beven, alſoo ſe nu bequamelyck al den trop koſten overſien, zynde ontrent twintig in 't getal, altemaal met witte heinden gekleedt, en te paert met brandende ſackels in haer hant. Achter volgde een Litier, of Roſbaer, met rouw bekleet, en daer achter noch ſes anderen mede te paert, in den rouw zynde, tot aen de voeten van hun Maylen toe, alſo het wel te ſien was aen den tret, dat het geen Paerden waten. Die in 't wit gekleet waren, reden al preutelende binnens monts. Dit vreemde geſicht, en op ſoo ongewoon een tydt, was genoeg om de vrees in het hart van Sancho te brengen; en oock in Don Quichot, 't en waer hy ſig terſtont had ingebeelt, dat dit een van die vreemde en wonderlyke avontueren was, daer ſyn Boeken vol van ſyn. Want hy ſtelde ſig ſelven voor oogden, dat in deſe roſbaer

een ter doot gequetste, of wel dooden Ridder was, en dat het hem alleen toequam des selfs doot te wreecken. Waer over, sonder ander overleg te maecten, set sich selven vast in de sael, en met sijn lancia in de rust, voegt sich te midden op de weg; en als se so na by waren, dat se hem bequaemelijck kosten hooren, riep hy haer toe: Houdt stil, gy Ridders, wie gy zijt, en geeft my berecht wie gy bent; van waer gy komt; waer gy heen gact; en wat gy daer in die Rosbaer hebt: want gelijck het sich laet aensien, of gy hebt aen een ander, of een ander aen u-lieden, eenig groot geweld en ongelijck gedaen; 't welck noodig is dat ik weet, of om u te straffen voor het quaet dat gy gedaen hebt, of u te wreecken van het ongelijck dat u sou mogen geschiet zyn. Wy hebben haest, seyder een van den hoop, en de Herberg is noch veer, invoegen wy geen tijt hebben om u soo het nauwste bescheyt van alles te geven: en daer mede gevende sijn Muyl de spooren, reed desen voort. Don Quichot achte sich niet weynig met dese antwoord beledig; en vattende derhalven de ander by den toom, sey hy vordors: hout stal; toont beter beleeftheyt; en geeft my reden van het geen ick u vraeg; of maect staet, dat gy tegen my vechten moet. De Muyl was vry schichtig, en daerom aldus gevat zijnde, recht sich op sijn achterste beenen, en viel met sijn Ruyter achter over. Een Knecht, die te voet ging, siende desen vallen, begoft op Don Quichot te schelden, die daer over vertoornt, sonder langer te wachten, velde sijn lancia tegens een van die genen die in den rouw waren, en wierp hem niet sonder een sware quetsuer ter aerde: en sich daer op keerende na de anderen, sou men gesegt hebben, dat Ronzinant vleugels gekregen had: soo dapper en veerdig rende hy hier en daer. Al desen hoop was sonder wapens, en vreesachtig; en begoft daer over terstont een yeder sijn weegs door het velt te loopen, met de brandende sackels in haer hand: 't geen niet anders als een Maskerade scheen te zyn, die by nacht langs de straat loopt, gelijck men op Vastelavonden gewoon is. De anderen, mede in den rouw, zijnde in hun rou-mantels en rou-rocken gewonden, kosten sich oock niet roeren; sulcks dat, in spijt van alle regenstant, Don Quichot haer altemael op de vlucht sloeg, te meer, alto een yeder meende, dat dit geen mensch, maer de Duyvel uyt de hel was, die daer quam om het doot Lighaem, 't geen se by haer hadden, te halen. Al dit schoone werck stondt Sancho aen en sag, niet weynig verwondert over de stoutmoedigheyt van sijn Heer; en sey vast by sich selven: sonder twijfel, myn Meester is

soo stout en sterck, als hy segt. Daer lag een brandende sackel op de aerde by den eersten die gevallen was, door welkers licht hem Don Quichot sien kost; waer over by hem komende, sette hem de lancie op de borst, seggende, dat hy sich sou opgeven, of dat hy hem doorsteken sou. Ick heb my goet op te geven, sey den ander, alsoo ick my niet roeren kan, want ick heb mijn eene been gebroocken. Ick bid uw Genade, indien gy een Christen Ridder zyt, dat gy my niet en doot; want gy sout een groote misdact begaen, dewyl ick Licentiaet in de Godtheyt ben, en onder de eerste order. Wat duyvel brengt u dan hier, sey Don Quichot daer op, dewyl gy een Geestelyk perfoon zyt? Wat anders, antwoorde den ander, als myn ongeluk? Ik sal u nog swaerder toebrengen, vervolgde den Ridder, indien gy my niet en voldoet op al het geen ick u vragen sal. Dat sal ik wel haest gedaen hebben, antwoorde den ander, en om mijn gemoet niet te beswaren, wil ick uw Genade dan eerst seggen, dat ick geen Licentiaet, maer Baccalaureus ben, en dat mijn naem is Alonso Lopez, geboortig van Alcovendas. Ick kom uyt de stadt Baca, met noch elf andere Priesters, 't welck die zyn, die daer met de sackels henen loopen. Wy reysen na Segovia, om het doot Lighaem te vergefelschappen, dat daer in die Rosbaer is, van een Ridder die in Baca is gestorven, daer hy eerst is toegemackt geweest; en nu, gelyk ik u gesegt heb, brengen wy syn lighaem na Segovia, van waer hy van geboorte is. Wie heeft hem gedoot? vragde Don Quichot wederom. Hy is van de swarigheyt gestorven, antwoorde den ander. Soo heeft my dan onsen Heer, vervolgde Don Quichot, van de moeyte verlost om syn doot te wreeken, indien het was geweest dat hem een ander had omgebracht: maer op sulck een werck moeten wy alle swijgen, en de schouderen trecken; en dat sou ik doen, al gebeurdet aen mijn self. Voorts wil ik, dat uw Eerwaerdigheyt weet, dat ik een Ridder van Mancha ben, genaemt Don Quichot; en mijn plicht en oeffening is de wapenen te volgen, en door de werelt te reysen, rechtende ongelijcken, en de geweltplegers straffende. Ick weet niet, hoe ick dat rechten verstaen sal, antwoorde den ander, want na my dunct, hebt gy my, die recht was, krom gemackt, latende my soo ongants, dat ick niet geloof, dat ick de tijt van mijn leven weder te recht komen sal; invoegen uw avontueren soecken my een quade avontuer heeft toegebracht. Alle dingen, antwoorde Don Quichot, vallen niet altijt evenwel uyt. Gy hebt mede uw schult gehad, myn Heer Baccalaureus Alonso Lopez, dat gy by nagt in sulck een

gewaet komt reysen, met brandende toortden, en diergelyke toestelling: want om de waerheyt te seggen, gy leect meer spookken als menschen te zyn: waerom ick, volgens myn schuldige plicht, niet heb konnen nalaten u-lieden aen te raften: en dat sou ick doen, al had gy de Duyvel geweest; gelyck ik u-lieden oock daer voor aen sag. Dewyl dit nu soo is, antwoorde den ander, en dit ongeluck niet te verbeteren, so bid ick u, Heer Ridder, dat gy my van onder dese Muyl van daen helpt, alsoo my het eene been tusschen de stegelreep en de fael is. Don Quichot riep Sancho, om hem te komen helpen: maer hy had goet roepen; want Sancho besig synde om de spyskorf van dese goede Heeren te plonderen, liet het sijn dove ooren horen. Eyndelyk genomen dat hem goet docht, en te samen gepackt op sijn Ezel gelegte hebbende, loopt na sijn Meester toe, en hielp hem den armen hals onder de Muyl van daen trecken; en settende hem daer na weder in de fael, gaf hy hem sijn sackel weer in de hant, met bevel van onsen Ridder, sijn geselschap te volgen, en van synen wegen haer vergiffenis te eyschen. Sancho sey hem noch tot overvloed, dat, indien hy by geval begeerig was te weten, wie dien Ridder was, die dit stout stuck wercks begaen had, sijn naem was Don Quichot de la Mancha, anders geseyt de Ridder van de droevige figuer. Hier mede reed den ander sijn weegs; en Don Quichot kost niet laten aen Sancho te vragen, waerom hy hem desen naem gegeven had, meer nu als oyt? Dat sal ick u seggen, antwoorde Sancho. Terwyl gy by desen gevallen mensch en de brandende toorts stont, heb ick u een goede wyl van verre staen aensien; en my dogt, dat gy de vreemste gedaente van een trony had, die ik noch myn leven gesien heb: 't welck ick geloof of door de vermoeytheyt van uw gevecht, of door het gebreck van uw tanden toe te komen. Dat is soo niet, antwoorde den Ridder, maer wel dat die Wyfen, dien de last opgelegd is om de geschiedenis van myn leven te schryven, het selve so verstaen, en u in den sin gebrocht heeft, op dat ik niet minder, als eenig ander van de dolende Ridders, een bynaem sou hebben. Want den een wierdt genoemt de Ridder van het brandende Swaert, den ander van den Eenhoorn, van den Fenix, van den Griffioen, van de Doot, en diergelycken; en door dese namen en teeckens waren se over de geheele werelt bekend: soo dat ick met recht seggen wil, dat u dien Wyfen het selve in den sin gegeven heeft. En soo meen ick my oock voortaan te laten noemen; en op dat my de naem te beter mag byblyven, ben ick van meening, een seer droevige figuer in myn Schilt te laten

ſchilderen, en dat aen de eerſte plaets daer ick komen ſal. Ick ſou daer geen geld noch tyt aen hangen, antwoorde Sancho daer op, want om het ſelve kracht te geven, hoeft uw Genade ſlechts ſyn trony te ontdecken; en ick ben verſeekert, dat het meer kracht ſal geven, als al de geſchilderde figueren van de werelt. En geloof my, dat ick de waerheyt ſeg: want of het de honger, of de uytgebroocken tanden doen, gy ſiet'er ſoo miſſelyk uyt, datmen kinderen met uw weſen alleen ſou te bedt jagen: invoegen ſpaert vry de koſten van ſchilderen. Don Quichot koſt ſich niet onthouden van lagchen over dit afbeelden van Sancho: evenwel bleef hy by ſijn voornemen, van het ſelven te laten ſchilderen. Voorts, vervolgde hy, geloof ick Sancho, dat ick ſoo goet als in den ban ben, alſo ik myn handen aen de geſalfden geſlagen heb, volgens den tytel *ſiquis ſuadente diabolo, indien yemant door aenraden van den Duyvel, &c.* alhoewel ick wel niet de handen, maar myn lancie daer aen geſlagen heb; en behalven dat, wiſt ik niet, dat ick ſulck volck voor had: anders ſou ick ſe, gelyk een goet Catholyck, alle eerbiedigheyt bewezen hebben: maer ik had geen andere gedachten; of het waren Geeſten, Duyvels, en ſulck geſpuys uyt de andere werelt. En of het alſo was, heb ick noch goede gedachtenis, wat den Cid aan Ruy Dias gedaen heeft, wanneer hy de ſadel van den Ambaſſadeur des Konings in tegenwoordigheyt van den Paus in ſtucken brack; waer over hy oock in den ban gedaen wiert: en evenwel wiert den ſelven Don Rodrigo de Vivar nog voor een vroom en eerlyk Ridder gehouden. Ondertuſſchen maeckte ſigh vaſt den Baccalaureus op reys; en Don Quichot wilde wel eens het doode Lighaem beſien: maer Sancho wou het niet toelaten, ſeggende: Uw Genade heeft deſe pryckeloofe avontuer ſoo geluckigh en behouden ten eynde gebracht, als noch eenige die ick geſien heb: evenwel dat volk, al hoewel het nu tegenwoordig wel overwonnen is, mocht eens weerom komen, en de poppen in 't hooft krygen, dat ſe maer van een perſoon overwonnen waren, dan mocht het wel op onſe kap aen druypen. Onſe Beeſten zyn gereet, het gebergt is dicht by, den honger dringt ons; invoegen wy anders nier te doen hebben, als voetje voor voetje voort te reyſen, en, gelyk men ſegt, laet de dooden varen, en verheugt u met de levende. En daer mede dryvende ſyn Ezel voort, ſey hy tegen ſyn Heer, dat hy hem volgen ſou; welcke oock oordeelende, dat Sancho gelyk had, deed gelyck hy hem ried, en volgde hem ſonder tegenſeggen na. En niet langh hadden ſy gereyſt tuſſchen twee bergen, wanneer

fy quamen in een wijde en diepe valley, daer se sig ter neder stelden; en Sancho halende voor den dag dat hy gekregen had, ontbetense, hielden middagmael, namiddag, en avontmael, al op een en selfde stont, daer haer de brocken van dese goede Heeren wel toe te pas quamen. Maer evenwel was 'er een groot ongeluk by, dat onsen Sancho nog hielt voor het quaetste van allen, namentlijk, dat se geen wijn en hadden, ja self ook geen water om hun dorst te lessen. Sancho echter, siende de gelegentheynt van dese beemt, als beset met groene kruyden, brocht dese redenen voor, die wy in het naeste Hoofdstuck sullen verhandelen.

Het XX. Hoofdstuk.

Van de noyt gesiene nog gehoorde Avontuer, die Don Quichot ten eynde bracht, hoewel niet sonder peryckel van sijn leven.

HEt is niet mooglijk, sey Sancho, myn Heer, of, gelijk dese groene kruyden uytwijzen, hier omtrent moet enige fonteyn, of beeck, of rivier zyn, waer door dese groene beemt besprengt wort: en daerom sou het niet ongeraden zyn, dat wy een weynig vorder gingen, ten einde te sien of wy eenige vochtigheid konnen vinden, om onse schrickelijke dorst te lessen, die ons nu meerder quelt, als ons den honger van te vooren gedaen heeft. Dese raedt dacht Don Quichot oock goet; en daerom, nemende den toom van sijn Konzinant, en Saicho het seel van sijn Ezel, na dat se het overschot van haer maeltijt daer hadden opgelegd, wandelden se soo het velt in, en dat genoegsaem by den raft, alsoo se qualijk een hant voor de oogen konden sien. Maer qualijk waren se twee hondert schreden voortgetreden, of sy hoorden een groot geruys van water, 't welck sich gelijk als van eenige hoogte af storte. Dit geruys verheugde haer geweldig; en als se bleven staen, om te hooren, van wat sijde het heer quam, hoorden se noch een ander gerugt, dat haer de vreugt vry verminderde, voornamentlijk Sancho, die van natuere geheel vreesachtig was: ik wil seggen, dat se seecker gerucht van ketens hoorden, met eenige harde geweldige slagen, 't welck alles vergeselschapt met het gedruys van 't water, een ander hart, als dat van Sancho, wel sou verschrict hebben. De nagt was, gelijk gesegt is, duyster; en sy vervielen eyndelijck tusschen een geboomt, welckers bladeren, bewogen door de wint, die wat begost op te steecken, beneffens het voorgaende gedruys, de een-
saem-

faemheyt, en de nagt een yeder om het seerst hun best deden om de vrees in het onvertsaege hart van Don Quichot te planten, Don Quichot evenwel, gemoedigt door sijn onverwonnen hart, springt op sijn Paert, neemt sijn schilt, set sijn lancia in de rust, en vaert Sancho met dese woorden toe: Sancho, gy hebt te weten, dat ik gebooren ben in dese ysere eeuw, om de goude wederom op te rechten. Ick ben die man, voor wien de grootste perijkelen, en treffelijkste daden bewaert zijn. Ik ben, seg ik andermael, die de Order van de Ronde Tafel nog weder sal oprechten, beneffens de twaelf Pairs van Vranckrijk, de negen van de Faem, en al de Platirs, Tablantens, Olivantens, en Tirantens in het vergeten stellen, met al den hoop van de doolende Ridder, doende sulke daden, welke de doorlugtigste, die se oyt uitgewerkt hebben, sullen verduyfteren. Merkt gy wel, mijn getrouwe Schiltknaep, de groote duysterheyt van dese nacht? de vreemde stilligheyt? het wonderlijcke geruys van dese boommen? het schrickelijcke gedruys van dese wateren, welke schijnen self van het hooge gebergte der Maen af te vallen? en boven al dat slaen sonder ophouden, vermengt met geklink van yser, dat ons de ooren so tergt? alle welke dingen te samen vermengt, en ook yeder voor sig self, magtig zijn het alderkloekste hart te doen vreesen, al was het Mars self, hoe veel te meer een soodanigen, die sulks niet gewent is. Evenwel al dese dingen, welke ick u aldus heb voorgestelt, dienen nergens toe, als om mijn hart te meer aen te steecken, en op te wecken; invoegen my het hart gelijk als van vreugde opspringt, door het verlangen, dat het heeft, om dese schrickelijcke avontuer ten eynde te brengen, hoe swaer de selve ook sou mogen zijn. Derhalven, reddert my een weynig dese stegelreepen, en daer mē vaert wel, en verwacht my hier weder over dry dagen; en indien ick ondertusschen niet weder en verschijn, geef ik u verlof om na huys te reysen: en om my dan de laeste dienst te doen, sult gy gaen na Toboso, en seggen aan mijn Dulcinea, dat haer eilendigen Ridder gestorven is, terwijl hy besig was sulcke dingen te doen, welke haer liefde mogten schijnen waerdig te zijn. Als Sancho dese woorden van sijn Heer hoorde, begoft hy te schreyen met de meeste jammerhartigheyt van de werelt, en also te spreken: ik weet niet, mijn Heer, waerom uw Genade dese so schrickelijcke avontuer nu soekt ten eynde te brengen. Het is tegenwoordig donker nagt; en men siet geen hant voor sijn oog: waerom ons ook niemant gesien heeft. Het sal beter

wefen onfen weg te veranderen , en elders heen te reyſen, al fou ick in geen dry dagen drincken : en als ons niemant ſiet , wie ſal ſeggen, dat wy bloodaerts ſyn. En boven dat heb ick onfen Prieſter hooren ſpreken (dien uw Genade wel kent) dat die het pryckel ſoeckt, daer in vergaet. En daerom hou ik niet voor goet, dat men Godt verſoeckt, vangende ſulcke dingen aen, daer men geen meeſter af kan worden, als by mirakel. Laet het genoeg zyn, dat u den hemel verloſt heeft van het geen , dat ick uytgeſtaen heb, en van ſo veel vyanden als by dat doode lichaem waren: en indien al dat niet helpen, nog dat harde ſteenachtige hart bewegen kan, ſo laet u dan bewegen het erbarmen, 't geen gy behoort over my te hebben , alſoo gy ſoo haest niet ſult van hier gegaen zyn , of ick ſal van enckel ſchrick de geeft geven. Ick heb myn huysvrou en kinderen verlaten om uw Genade te dienen , op hoop van bevordering: maer gelyk de naet menigmael den ſack breekt, alſoo heeft my myn hoop oock bedrogen: doch het quaetſte is , dat in de plaets van dat verbrodde Eylandt , 't welk uw Genade my ſo menigmael beloofft heeft, hy my nu alleen laet, om in de meeſte ellende en jammer tet werelt myn leven te laten. Om de wil des hemels en begaet dog ſulk een raſerny niet; en by aldien uw Genade het gantſchelyck niet wil nalaten , wacht ten minſten tot morgen vroeg: want na ick kan reekenen , en geleert heb , doen ick de ſchapeſ hoede , kan den dageraat geen dry uren af zyn. Want als die groote Beer met het hoofd om laeg ſtaet , maeckt het de middernacht in de linie van de ſlinker hant. Hoe kont gy de ſtarren , linie , en al dien bras ſien , Sancho, vraegde Don Quichot , daer de nacht ſoo duyfter is , datmen geen ſterren aen den hemel kan bemercken ? Dat is wel ſoo , ſey Sancho , maer de vrees ſiet naeu , en ſiet die dingen die onder de aert, ik ſwyg die daer boven zyn. En behalven dat , is het evenwel genoeg te rekenen , dat de nacht niet lang kan dueren. Het ſy zo 't wil , antwoorde Don Quichot , noch tranen noch gebeden ſullen my heden van myn voornemen doen afſtaen : daerom, Sancho , hout u geruſt ; alſoo ick voel , dat my den hemel in gedachten ſent , ſoo terſtont deſe vreeſſelycke en ongehoorde avontuer ten eynde te brengen. Ick ſal wel ſorge dragen voor myn behoudenis , en om uw droefheyt te vertrooſten. Al het geen gy te doen hebt , is de buyckgordel van Ronzinante wel toe te halen, en blyft gy hier, want ik ſal u haest weer by ſyn, of levend of doot. Sancho , ſiende dat het ſyn Heer dus voorgenomen had , en niet van ſyn ſtuck te brengen was , bedocht

docht een goede vont, om evenwel de reys te beletten: want terwyl hy met den buyck-gordel besig was, neemt hy stillekens het seel van syn Ezel, en binter de voorste en agterste voeten van Ronzinant mede vast; invoegen dat, als Don Quichot daer mede voort wilde, het Beest sich niet bewegen kost, en niet deed dan op en neer springen. Siende dan, dat hem dit wel geluckte, begoft hy weder tegen Don Quichot te seggen: befiet toch myn Heer, hoe sich den hemel over myn tranen en klachten erbarmt, en gemaect heeft, dat sich Ronzinant niet bewegen kan; en schoon gy evenwel met geweld wilt, sal het maer de fortuyn getergt, en met het hoofd tegen de muer gelooopen zyn. Don Quichot meende uyt sijn sinnen te varen, en hoe meer hy het Beest met spooren stak, hoe minder het voort wou. Derhalven, sonder dat hy op de schelmery van Sancho docht, siende dat het toch niet lucken wilde, besloot hy te wachten tot den dag toe, of tot 'er tyt dat Ronzinant beweging kreeg; gelovende voorseecker, dat het selve al elders van daen quam, als uyt de vont van Sancho. Waerom hy dan tegen syn Schiltknaep zey: dewyl 't nu soo is, Sancho, ben ick te vreden te wachten tot den dag toe, alhoewel my de tydt een jaer valt. Laet het u niet verdrieten, Heer, sey Sancho wederom, ik sal u genoeg met aengename vertellingen onderhouden, 't en waer uw Genade sich liever hier wilde neder leggen, en een uyltje vangen, op de manier als de doolende Ridders gewent zyn, ten einde te frisscher te wezen, wanneer den dag aenkomt, om die so swaere en vreeslyke avontuer ten eynde te brengen. Wat segt gy van neer leggen? of wat segt gy van slapen? of meent gy dat ik van die Ridders ben, antwoorde Don Quichot, die rust kunnen nemen in 't midden van 't gevaer? Slaept gy, die tot slapen gemaect zyt; of doet het geene gy goet vind: ick sal doen 't geen my geraden dunct. Verstoort u niet, myn Heer, hervatte Sancho, ik seg het daerom niet; en gaende met eenen by hem, ley syn eene hant op het voorste van de zael, en d'ander op het achterste, in voegen hy de slinker dye van sijn Meester tusschen beyden had, sonder een vinger breet van daer te durven wyken: so benaeuwte was hy voor 't geklop, dat al vast bleef dueren. Don Quichot vraegde hem, waer hy nu met syn vertellingen bleef: waer op Sancho antwoorde, dat hy garen wat vertellen sou; maer dat hem de schrik so geweldig bevangen had, dat hy syn gedagten daer niet kost afwenden: evenwel, seide hy, sou hy sien wat hy doen kost. 't Geen ik u vertellen, sal, myn Heer, vervolgdé hy, is een history, indien ik

my niet en bedrieg, die ik vertrou, dat de beste sal zijn, die gy oyt hebt gehoort: en hoort gy slechts toe, ik sal beginnen. Het goet voor de goeden, en het quaet voor die het soekt; en gelieft te werten, mijn Heer, dat al de beginselen, wil ik seggen, die de ouden aen haer vertellingen gaven, niet altijd even goet waren, wil ik seggen: want dat was het gevoelen van Caton Conzarin, van Romem. Het quaet is voor die't soekt; en dat komt hier bysonder wel te pas, om dat uw Genade sig stil hout, en niet het quaet gaet soeken, wil ik seggen: en derhalven sou ik hem voorts raden, dat hy het quaet aen genen deelen soekt; maer dat wy sijntjes een anderen weg nemen, en laten die avontuer de avontuer wesen: want, om de waerheyt te seggen, wil ik seggen, wy zijn ons eygen meester: niemant kan ons dwingen, als wy niet en willen. Vervolgt gy slegts uw vertelling, antwoorde Don Quichot, en laet my met de rest begaen. Soo seg ik dan, sey Sancho, dat in een sekere Plaets in Astremadura een Geytenhoeder was, dat hy de Geyten bewaerde, wil ik seggen; welken Schaep-of Geytenharder (want het komt al op een uyt) wiert genoemt Lope Ruyz, en dese voorschreve Lope Ruyz was verlief op een Harderin, die men Torralva noemt. Nu dese Torralva was de Dogter van een rijke Beesten-hoeder. Dese Beesten-hoeder nu. Indien gy op dese wijze voortgaet, Sancho, sey daer Don Quichot tusschen, verhalende een ding tweemaal, sullen wy in geen dry dagen gedaen hebben. Daerom maekt het kort en goet; en toont, dat gy een man van verstant zijt. Gelijk ik u dit vertel, antwoorde Sancho, vertellen se in ons Dorp altemael haer vertellingen, en ik heb anders geen manier geleert: daerom, mijn Heer, vergt my niet meer als ik doen kan, noch dat ik nieuwe manieren sou gaen invoeren. Segt dan gelijk gy kont, Sancho, antwoorde Don Quichot weder, en vervolgt; dewijl toch mijn ongeluck wil, dat ick u nootfakelijk hooren moet. So dan wil ik seggen, mijn goede Heer Don Quichot, vervolgde Sancho wederom, desen Harder was verlief op dese Harderin, dat een brave hupse Deern was, ront van bakhuis, bruyn van oogen, kleen van mont, treckende soo een weynig na den bruynen, want my dunkt dat ik se voor my sie. So hebt gy se dan wel gekent? vragde Don Quichot. Gekent wel niet, antwoorde Sancho, maer hy, die my dese geschiedenis vertelt heeft, sey my met sulcke versikering, dat se loodanig was, dat ik wel durf seggen, dat ik se gesien heb. Soo dan op die wijs, wil ik seggen, den eenen dag voorgaende, en den anderen dag volgende, den Duyvel die noyt en slaept, en
die

die een rechte wargaren is, maeckte, dat dese liefde, die desen Harder tot de Harderin had, in haet en misnoegen veranderde. En de oorfaeck daer van was, dat ik seggen wil, dat eenige klappers tongen tusschen beyen quamen, die dit of dat wisten te seggen. Invoegen desen voorschreven Harder, om haer niet meer te sien, uyt dat gewest vertrock. Dese Torralva nu, alsse sag datse dus van den Harder verlaten was, begost hem meer te beminnen als te voren. Dat is de natuerlycke eygenschap van de Vrouwen, sey Don Quichot, te lieven daer se van veracht worden, en te veragten die haer beminnen: maer gaet gy voort, Sancho. Het gebeurde dan, vervolgde Sancho, dat desen Harder syn voornemen in het werck stelde, en vergaderende syn Geyten, nam syn weg door de velden van Estramadura, om na Portugael te reisen. Torralva, die dit vernam, volgde hem na blootsvoets, met een stock in haer hant, en een mael op de rug, daer se een stuck van een spiegel, en een stuck van een kam in had (gelyckmen seggen wil) en noch eenige andere snuistry, wil ik seggen. Maer daer was in dat'er in was, dat raekt de matery niet, dit alleen wil ik seggen, dat se seggen, dat den Harder nu gereet stont om met syn Vee de rivier Guadiana over te setten, die omtrent dien tydt seer hoog van water was, en aen die zyde daer hy was, was nog barck noch barcks gelyck, waer over hy seer bekommert stond, also hy nu sag, dat Torralva hem vast waerde, die hem veel gehuyl en gesteen sou komen maecken. Maer eyndelyk kreeg hy een Visscher in het oog, die een kleyn schuytjen by hem had, dat so kleyn was, dat'er maer een Geytje teffens in mocht, beneffens een mensch. Evenwel maeckte hy accoort met den Visscher, om hem over te helpen met al syn Geyten, die omtrent dry hondert in als mochten wesen. Den Visscher dan ging in het schuytje, en nam een beesje met hem, bracht dat over; keert wederom, haelt weer een ander, brengt dat ook over; keert wederom, haelter noch een. Myn Heer, gy most onthouden, hoe veel'er over gehaelt worden; want indien mer een van 't getal verliest, is de vertelling uyt; en onmooglyk een woort meer daer van te seggen. Ondertusschen, wil ick seggen, dat de oever aen de andere zy vol drek en modder was, invoegen de Visscher lang besig was eer hy de beesten op het lant kost krygen: evenwel hy quam om noch een ander, en noch een ander, en dan nog een ander. Maeckt reeckening, dat se nu altemael over syn, sey Don Quichot, want wilt gy op dese manier gaen en komen, hebt gy wel een jaer werck. Hoe veel zynder nu al over? vraeghde Sancho.

Sancho. Hoe drommel sou ick dat weten? antwoorde de Ridder. Ets, sey Sancho, ik meende dat gy goede reeckening sou gehouden hebben; want soo gy aen het getal verliest, is het onmooglyck voort te varen. Waerom niet? vragde Don Quichot, is dat soo de eigenschap van de vertelling, dat men juyst het getal van de Geyten moet weten? Ja, myn Heer, dat is soo, antwoorde Sancho; en wanneer ick u vragde, hoe veel 'er al over waren, en gy my seyde dat niet te weten, is my al den bras uyt het hoofd geschooten: ick verseecker u, dat het aengenaem om te hooren sou geweest hebben. Invoegen dan, vervolgde Don Quichot, dat het sprookjen uyt is? Ja, antwoorde Sancho. Ick seg u de waerheyt, hernam Don Quichot, dat dit een van de raerste, en aerdigste historien, geschiedenissen, of avontuertjes (soomen se noemen wil) is, die ick oyt gehoord heb. Daer by is de manier, op de welcke gy de selve vertelt, admirabel, hoewel ick noch al wat anders sou verwacht hebben. Doch het is geen wonder, also dat geslaen, dat wy hooren, en nog niet op en hout, u voorleker het verstant verbystert heeft gemaect. Al dat kan wel waer zyn, antwoorde Sancho, dat is 'er van, dat 'er niet meer van te seggen valt: want daer men in het getal dwaelt, daer is het sproockjen uyt. Al wel, al wel, zey Don Quichot, sचेyter uyt daer het u goet dunkt: maer ondertusschen, laet ons eens sien, of Ronzinant oock voeten krygt. Hy daer op gaf hem op nieuw de sporen, en Ronzinant begoft op nieuw te springen: want Sancho had hem so wel versorgt, dat 'er geen sorg was van los komen. Midlerwyl, of het de kou van de nacht deed', of dat Sancho eenige doordringende spys gegeten had, of dat het toch een natuerlyke beweging was, de noot quam den armen hals aen om te gaen daer hy niemant senden kost: maer soodanig was de vrees, die hy gevoelde, dat hy geen hayr breedt van sijn Meester dorst afwyken. Ondertusschen evenwel dat werk agter te laten, was hem soo onmooglyck, als het ander. Hy verfstoute zich dan soo veer, dat hy de rechter hant van de sael af nam, en naer mê de broeck los maecte; en alsoo de selve maer aen een veeter vast hing, vielse terstont neer: en daer mê Sancho het hemt opgelicht, den aers inde wint geset, en voort laet se me gaen. Maar eer het daer toe quam, was hy noch al in benauwtheyt, dat het niet sou willen lucken sonder eenig gedruys te maecten; waerom hy syn tanden op malkander sette, en sijn schouders te samen trock, om het soo sacht te klaren. dat het syn Meester niet hooren mocht: maer evenwel gaf het so een kleyn barstje,

barstje, heel anders als het geluyt dat se tot noch toe gehoort hadden. Wat is dat, Sancho? vragde Don Quichot. Dat weet ik niet, sey den ander: het moet al weer wat nieuws zyn, want dese avontueren hebben vreemde toevallen. Hy nam de selve vryheyt andermael; en dat geluckte hem so wel als de eerste keer: in voegen hy sig voor die reys vry van dien last bevont. Maer dewyl Don Quichot de reuck soo wacker had als een Brack, en Sancho soo dicht by was, dat, gelyk als door een *linea recta perpendicularaer*, de dampen op vlogen, had hy'er haest de snof van in den neus; waar over terstont de selve met bey syn vingers toe nypende, sey hy tot Sancho met een holle stem: my dunckt, Sancho, dat uw vrees heel groot moet zyn. Dat is wel waer, antwoorde den ander: maer waerom siet gy dat nu meer, als anders? vragde hy voort. Om dat ik het nu meer ruyck, als anders, antwoorde Don Quichot: doch het is wat anders, als Muscus of Amber. Dat kan wel waer zyn, antwoorde Sancho, maer het is myn schult niet, maer die van myn Heer, die my in dese ongelegentheyt stelt. Treet een tree dry of vier van hier, myn vrindt, ver volgde Don Quichot, noch met den neus toegenepen, en van nu voortaan draegt een weynig meer respect tot u self, en hem dien gy dient: want na my dunkt, de gemeensaemheyt, die ik u vergun, sou my wel in verachting brengen. Ick wilder wel op sweeren, sey Sancho, dat uw Genade dencken sou, dat ik yets gedaen sou hebben, dat onbehoorlyk was. Het kan altoos niet veel bysonders geweest hebben, antwoorde Don Quichot. Met dese en diergelycke redenen meer, tusschen Heer en Schiltknaep, ging den nagt vast deur; en Sancho siende dat den dag vast aen brack, maecte de voeten van Ronzinant stillekens los, en bondt sich de broeck vast. Als Ronzinant voelde, dat hy vry was (hoewel hy van self niet seer voortvarende nog wildt was) scheen her, of hy'er gevoelen van had, en maecte terstont eenige kleyne dry-sprongen: want veel carbetten te maken was syn natuer niet, behoudens syn goede gratie. Siende vorders Don Quichot, dat Ronzinant bewegen kreeg, nam hy her selve voor een goet teecken, en geloofde voor vast, dat hy den man was, die dese avontuer most ten eynde brengen. Ondertusschen wiert'et schoon dag, invoegen men alles nu bequamelyk onderscheyden kost; en als doe sag Don Quichot, dat hy tusschen eenig geboomte was, synde Castani-boomen, die een seer donckere schaduw maecten. Maer behalven dat, hoorde hy ook, dat her ruischen en het kloppen niet op hielt; invoegen hy niet en wist, wat dat zyn mocht. En der-

halven, sonder sich langer op te houden, liet hy Ronzinant de sporen voelen, en begoft op nieuw syn afscheyt van Sancho te nemen; belastende hem andermael, dat hy daer dry dagen sou blyven wachten, sonder meer; en indien hy ten eynde van dien bestemden tydt niet weder quam, dat hy vry mocht gelooven, dat het met hem gedaen was: beveelende hem dan vorder, syn voorseyde bootfchap aen syn Dulcinea te doen: wyders dat hy, wat aengaet de betaling van syn dienst, niet sou bekomert zyn, also hy al van te vooren sijn testament gemacckt, en te huys gelaten had, eer by van huys vertrocken was, daer hy alles in vinden sou, wat syn verdiende loon mocht aen gaen, volgens de tydt van sijn dienst: in tegendeel, indien hem den hemel van dat gevaer verlost, en hy gesont bleef, mocht hy het beloofde Eylandt voor een seeckere en ongetwyffelde saeck houden. Hier op begoft Sancho op nieuw te huylen, hoorende wederom de droeve redenen van syn Heer, en besloot voor vast hem niet te laten, maer by te blyven tot het laetste toe. Uyt dese tranen, en uyt dit voornemen van Sancho, maekte de Schryver van dese Historie een besluyt, dat Sancho een vrome ziel, en een goet out Christen was. 't Welck oock in syn Heer Don Quichot eenige beweging maecte, hoewel hy het selve verbergde, en by leven geen teeken van kleynmoedigheyt wilde toonen; vervolgende syn weg, daer henen, daer hem dogt dat het getier van daen quam. Sancho volgde hem te voet na, leydende (gelyck de manier is) syn Ezel met den toom, die een geduerig gesel van al syn geluck en ongeluck was. Na dat se nu een goet stuck weegs tusschen dese Castanjeboomen hadden geryst, quamen se in een beemd, leggende aen de voet van een hoog gebergte, daer het water van af quam geloopen. Aen de voet van de rots stont een oude huysing, waer van hy bemerkte dat dese slagen en dit geklop quam, dat noch evenwel niet op en hielt. Ronzinant ontsette sich een weynig op het gerucht, soo van het water, als van het kloppen; en Don Quichot hem te vreden gestelt hebbende, naerderde vast te met het selve huys: bevelende sich van gantscher harten aen syn beminde Dulcinea; biddende, dat se hem in dit gevaer wilde haer gunstige hulp bewysen. En in passant beval hy sig oock aen Godt, dat deselve geliefde om hem te dencken. Sancho evenwel wilde niet een voet breet van hem gaen, die vast met hondert oogen toe sag, om te sien, wat het was, dat hem in sulck een schrick gehouden had. Omtrent nog hondert treden mochten se voort gaen, wanneer se klaer en beschey-

fcheydelyk de geheele gelegentheyten van de faek befpeurden. En dit was, lieve Lefer, om u mede niet te lang op te houden, een Vulmeulen, die met water om ging, welke met verfcheyde stampers dit geklop en gedruys maeckte. Als Don Quihot dit zag, bleef hy ftom ftanen. Sancho keek hem aen, en bevont hem ftaan met het hooft op de borft. Hy zag Sancho weder aen, die in fulken poftuer ftont, als of hy meende in lagchen uyt te barften; gelijk hy deed; weshalven fijn fwaermoedigheyt oock fo veel op hem niet en vermogt, of hy moft Sancho gefelfchap houden. Sancho daer over vryheyt nemende, begoft des te meer te fchateren; invoegen hy fyn handen in fyn fy moft fetten: soo feer deed' hem het ingewant. Vier malen was fijn lag al over, en telckens begoft hy weer op nieuws; weshalven Don Quihot begoft gram te worden, voornamentlyk, als hy hem als in bespotting, door een Retorifche Mimifis, hoorde seggen: gy moet weten, Sancho, myn Soon, dat ick gebooren ben om gevaer uyt te ftanen, om de goude eeuw weder te vernieuwen: na myn wagen al dese pryckeleufe avontueren: en fo verhaelde hy al het geen fyn Meester hem gefeyt had, als hy eerst het klappen had gehoord. Eyndelyck, Don Quihot fiende dat Sancho den spot met hem ftak, wiert fo toornig, dat hy fyn lancie opheffende, Sancho daer fulk een paer flagen mē gaf, dat, fo fe hem fo wel op het hooft als op de fchouder geraekt hadden, Sancho mifschien geen Meester fou van doen gehad hebben. Sancho, fiende dat fijn jok in fulken ernft veranderde, en vresende dat fijn Heer voort mogt gaen, fey hem met groote ootmoedigheyt: Mijn Heer, ftelt u te vreen; want soo waer als ick leef, ick gecker maer mē. Geckt gy der mē, ick niet, antwoorde Don Quihot. Maer komt hier, spotter als gy zyt, danckt u dat, indien dit soo wel eenige gevaerlycke avontuer, als een Meulen was geweest, ick myn moet niet genoeg getoont heb; om de felve ten eynde te brengen? of ben ick gehouden, zynde een Ridder als ick ben, te kennen en te onderfcheyden, wat kloppen van stampers, of wat anders is? te meer daer ick fe van myn leven niet meer gefien heb, en gy wel, als een boer en een leur als gy zyt. Maer maeckt gy eens; dat dese stampers in soo veel Reufen veranderen, en dat fe een voor tegen my aen komen, of altemael gelyk; en fiet dan, of ik' er geen raet mē en weet. Niet meer, myn Heer, niet meer, antwoorde Sancho, vergeeft het my, ik beken, dat ik een weynig te breed gegaen heb. Maer segt my evenwel, nademael wy weder in vrede zijn, op u Ridderfchap, en fo moet u den Hemel goet geluk geven;

of het niet wel een saek om te lagchen is geweest, dat wy in sulck een groote vrees den gehelen nagt hebben geweest, ten minsten ik, want ik weet wel, dat uw Genade selfs niet en weet wat vrees of verschrieken is? Ik loochen niet, antwoorde Don Quichot, of dese saeck is belaghens waerdig: evenwel behoeftmen te niet te verhalen, want een yeder heeft juyst het verstant soo niet om alles sijn eyself te geven. Ten minsten, mijn Heer, sey Sancho, gy wist my meer als mijn eyself te geven met de lantie, al hoe wel gy de schonwer voor het hooft quaemt te raeken. Godt dank, dat de scha niet grooter is: en so veel is'er van, dat, gelijk het spreekwoort seyt, die u schreyen doet, doet u goet. Maer dewyl de groote Heeren gemeenlijck na een quaet woort een voet in 't gat aen haer Jongens geven, weet ick evenwel niet, wat'er na stokslagen volgt, ten waer de doolende Ridders voor een gewoonte hadden Eylanden, of Koninkryken aen het vaste lant, daer na te laten volgen. Het kost soo gevallen, dat al het geen gy segt nog wel waerachtig wiert, antwoorde Don Quichot: voor de rest, vergeeft my dat gepasseert is, alsoo de eerste bewegingen van de toorn en gramschap niet in onse handen of vermogen zijn. Maer zijt evenwel voortaan voorsigtiger, als dus openlijck den spot met my te driyen: want van so veel Boecken, als ick gelezen heb, heb ick noyt bevonden, dat eenig Schiltknaep so veel met sijn Heer geproocken heeft, als gy met den uwen. En in der daet, ik hou het voor een groote mislag, so van my als van u; van u, dat gy my soo weynig acht; en van my, dat ik my niet meerder doe achten. Wy weten, hoe Candalin, Schiltknaep van Amadis, self zedert hy al het Graeffschap had van het vaste Eylandt, noyt evenwel sijn Heer heeft aengesprooken, als met de hoet in de handt, en het hooft en het lichaem geboogen op syn Turks. Vorders, wat sullen wy seggen van Gasabal, Schiltknaep van Don Galaor, die so stil was, datmen, om syn stillwijgentheyt te bewijzen, alleinig sijn naem eenmael noemt, in al die groote en waeragtige Historie. Waer uyt gy, Sancho, hebt te verstaen, datmen moet onderscheydt maken tusschen Meester en Knecht, Heer en Dienaer, Ridder en Schiltknaep. Invoegen wy van nu voortaan malkander met een weynig meer ontfag sullen hebben te bejegenen, sonder oorfaeck van misnoegen te geven: want hoe't sy of niet, sulks kan u in het minste geen voordeel toebrengen. De belooningen en weldaden, die ick u beloof heb, sullen te sijner tijt wel komen; en indien se niet komen, uw loon evenwel sult gy nier verliefen, gelyck ick u gesegt heb. Alles is heel wel,

antwoorde Sancho, dat uw Genade gefegt heeft : maer dit wilde ik wel weten, indien by geval de tijt van de beloofde gunften niet quam, en datmen ter noot fou moeten, wil ick feggen, fyn toevlucht tot dit loon nemen, hoe veel een Schiltknaep van eenigh Ridder in dien tijdt fou kunnen en mogen winnen, en of men de reekening maekt by de maent of by den dag? Ik geloof niet, antwoorde Don Quichot, dat oyt fodanige Schiltknapen om gelt-loon hebben gedient, maer wel op hoop van andere belooning: en dat ik u het felve in mijn testament, 't geen ik te huys gelaten heb, heb verfeekert, is daerom geweest, om dat ik niet en wift, wat my fou mogen overkomen, noch wat mijn Ridderfchap in dese verdorven tijden fou mogen opdoen, en ik geenfints begeert mijn fiel met fo weynig te belaften. Want dat wil ik, Sancho, dat ghy weet, dat 'er geen foo gevaerlijcken ftaet is, als die van de Ridderfchap. Dat is wel waer, antwoorde Sancho, want alleen het gedruys, van ick weet niet wat, is machtig om de moed van fulk eer dapper Ridder, als uw Genade is, onder de voet te werpen. Maer weest vry verfeekert, dat ik van nu af aen mijn mont niet fal open doen om my met faecken te bemoeien, 't en waer alleen om uw Genade te prijsen, als zijnde mijn natuerlijke Heer en Meester. Op fulck een wijte moet men in de werelt leven, antwoorde Don Quichot, want na de Ouders komt de Heeren en Meesters de naefte eer toe, hoe de felve oock zijn.

Het XXI. Hooft-ftuck.

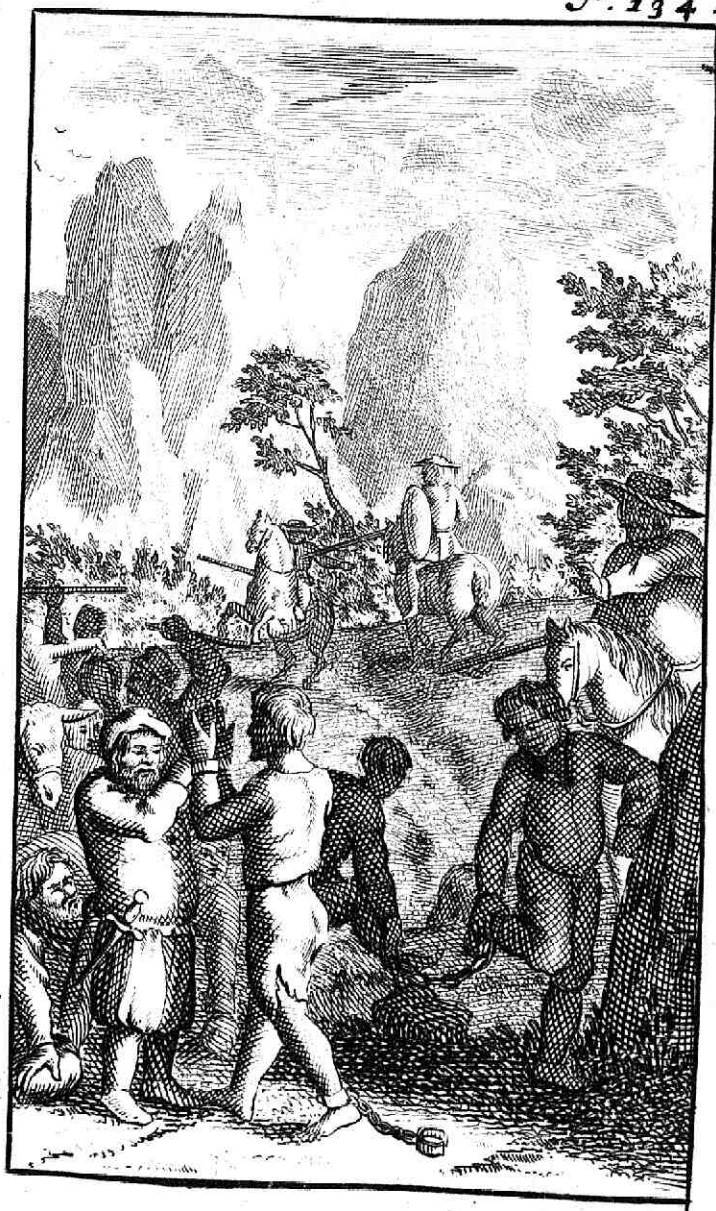
In het welke gehandelt wort van de voortreffelijke Avontuer ontrent het winnen van de Helmet van Manbrun, beneffens andere wonderlicke dingen meer.

Ondertuffchen begoft het een weynig te regenen; waer over Sancho van gevoelen was, datmen in de Meulen fou gaen fchuylen: maer de voorgaende spotterny had aen Don Quichot fulk een geweldigen indruck gegeven, dat hy in geender manieren daer toe wilde verftaen. Weshalven opftaende aen de rechter handt, namen se een heel anderen wegh als des daeghs te voren. Van daer kreegh Don Quichot een Man te paert in het geficht, hebbende yets op het hooft, dat van verre blonck. Nauwelijcks had de Ridder het felve gefien, of hy keerde fich na Sancho, met dese woorden: My dunkt, Sancho, dat 'er geen spreekwoort is, dat geen waerheyt heeft, altoo se alle getrocken zijn

uyt een waerachtige ondervinding van de menschelycke dingen, moeder van alle wetenschappen, en voornamentlyk dit, 't welk segt: het geluck sluyt geen deur, of opent weer een ander. Ik wil dit seggen, dat, gelyk deesen nacht ons het lot ont-draeyde 't geen wy sochten, het ons nu weder yets anders opent, dat gewillier en seeckerder is: en indien ick het selve niet volvoer, sal gerechtelyck de schult aen my zyn. Dit seg ick daerom, om dat, indien ick my niet en bedrieg, ons hier een tegen komt, die den Helm van Mambuyn op het hooft draegt, waer op ick myn eet geswooren heb. Myn Heer gelieft wel te sien wat hy doet, antwoorde Sancho, het best dat 'er af is, is, dat ik niet en hoop, dat hier de bedriegery van de Water-Meulens mede gemengt is. De drommel moet u niet willen, zey Don Quichot, wat heeft een Helm gemcens met Water-Meulens? Ick weet niet veel te seggen, berechte Sancho, maer indien ick mocht seggen dat ick wel sou kommen, ick sou wel fulke redenen bybrengen, dat ik sou betoonen, dat uw Genade bedrogen is in het geen hy seyt. Hoe kan ick bedrogen zyn, bevreesde sot als gy zyt? hervatte Don Quichot: siet gy dien Ridder niet, die ons daer tegen komt, sittende op een graeuw Paert, die een goude Helm op syn hooft draegt? Het geen ick sie, en sien kan, antwoorde Sancho, is niet anders als een mensch, die op een Ezel sit, gelyck de myne is, en die ick weet niet wat op syn hooft draegt, dat eenig schynsel van zich geeft. Dat is den Helm van Mambuyn, vervolgde Don Quichot: hout gy u aen een syde, en laet my alleen met hem begaen: gy sult sien, hoe ick, sonder een woort te spreucken, om tyd te winnen, dese avontuer ten eynde sal brengen, en dien Helm, daer ik so na verstant heb, myn eygen maecken. Ick sal my wel aen een kant houden, zey Sancho, maer den Hemel geeft, dat gy hier geen Meulens weer vint. Ick seg u wederom, berechte Don Quichot, dat hier geen Water-Meulens mé gemengt zyn; en by dit en dat, spreekt daer niet meer van, of, &c. Sancho tweek kort stil, vreesende, dat syn Heer yets sou mogen aenvangen. De saeck nu van desen Helm, desen Ridder, en dit Paert, was soo gelegen, dat hier omtrent twee Dorpen waren, waer van het eene soo klein was, dat het geen Barbier voeden mocht, te meer also het ander dicht by was gelegen; weshalven de Barbier, die in het eene woonde, bey de Dorpen bediende. Het was dan sodanig gelegen, dat in het eene Dorp een sieken gelaten, en noch een ander geschooren most zyn; waer over de Meester

een becken met hem bracht: en wanneer, gelyck gefegt is, de regen op quam, vont den Barbier goet, om syn hoed (die nog misschien nieuw was) niet te laten bederven, het becken op syn hooft te setten: en alsoo het selve schoon geschuurt was, gaf het van verre een schoonen glans. Hy quam op een grauwen Ezel, gelyck Sancho had gefeyt. Nu, dit was van den Ridder en syn appelgrauw Ros, en gouden Helmet; alsoo het Don Quichot niet swaer viel, alles wat hy sag, na syn fantafyen te keeren en te drayen. Dese dan, als den ander hem wat naerder quam, sonder veel woorden den hals te breecken, stack syn Paert met spooren, en velde syn lancie, van meening zynde desen armen hals door en door te loopen. Maer als hy nu nader gekomen was, invoe-gen hy gehoort kost worden, riep hy evenwel hem toe, sonder nochtans syn loop op te houden: Verweert u, gy snoode Creatuer als gy zyt, of geeft my gewillig het geen my soo gerechtelyck toekomt. De Barbier, die, sonder gedachtenis daer van te hebben, dit wanschepsel soo op hem sag komen, vont geen ander middel om de steeck van de lantie te ontgaen, als sich glat van boven neer van syn Ezel te laten vallen: en ter nauwer noot was hy om laeg, of hy vloog op als een Hert, en begoft sijn best over de vlakke te loopen, zo dat het scheen als of hy vleugels aen de voeten had, latende het Becken op de aerde leggen, daer sich Don Quichot mede te vreden hielt, sweerende, dat den Heyden wysselyck gedaen had, doende gelyck den Bever, die, siende sich vervolgt van de Jagers, syn eygen ballen afbyt, als wel wetende dat hy daerom vervolgt wort. Hy belaste vorders Sancho, den Helm op te rapen; die den selven in handen krygende, terstont het oordeel velde, en sey: het Becken, by myn manlykheyt, is seer goet, en soo wel een stuck van achten waert als een duyt. En geevende het aen syn Heer, sette het terstont op syn hooft. Maer als hy het nu lang om en weerom gedraeyt had, en geen opslag daer aen vont, seyde hy: in der waerheyt, dien Heyden, na wien desen Helm gemaect is, moet een byster grooten kop gehadt hebben; en het slimst van allen is, dat'er de helft af is. Sancho, hoorende dat hyder een Helm van maeckte, kost sich niet onthouden te lagchen; maer gedenckende aan de dreygementen van syn Heer, hielt den mont kort toe. Wacrom lacht gy Sancho? vraegde Don Quichot. Ick lach om het groote hooft, dat den Heyden moet gehadt hebben, antwoorde de goede Sancho, dien desen Helmet heeft toe behoort, die andersints soo wel een Barbiersbecken gelyckt, als een

ey een ey. Wil ick u seggen, Sancho, zey Don Quic hot, wat my der van dunckt, dat is, dat desen Helm door eenig toeval moet gekomen zyn in handen van yemant, die geen kennis heeft gehad van syn deugden en eygenchappen, en daerom, siende dat de selve van louter goud was, de helft daer van heeft genomen, maeckende de rest gelyck een Becken, om niet bekent te worden. Maer daer is my seer weynig aen gelegen; want aen de eerste plaats, daer ick by komen sal, sal ick se wel haest weder in syn eerste standt helpen: invoghen in de gheele werelt geen sal gevonden worden. dieder op de helft by te pas sal komen, al had se Vulcaen self voor Mars gemaect. Ondertusschen sal ik se dragen so als ik kan: ten minsten sal ik'er de steenen wel mē affschutten. Dat kan wel geschieden, sey Sancho, als se met geen slingers geworpen worden, gelyck in de stryt van de twee Heyrlegers, doen'er twee of dry tanden van uw Genade in de loop bleven, en het vlesken met dien gefegenden balsam gebroocken wiert, die my so qualyk bequam. Dat verlies is soo groot niet, antwoorde Don Quichot, want ick weet het Recept van buyten. Ick oock wel, vervolgde Sancho, maer al maecte ick se duy sentmael, sal ick'er evenwel de proef niet van nemen, of ik most myn leven moe zyn. Behalven dat, hoop ick my in geen ongelegentheyte stellen, om se van doen te hebben; want ick hoop my met al myn seven vyf sinnen te wachten van gewont te worden, of yemant een hayr van syn hooft aen te raeken. Aengaende van weer gefolt te werden, daer kan ick niet veel van seggen, alsoo men sulcke toevallen niet weten kan: en soo se my gebeuren, kan ick niet anders doen, als de schouders optrecken en patienty nemen, de oogen dicht toe doen, den adem in houden, en soo te ryfen of te dalen, na dat se willen. Gy bent een quaet Christen, Sancho, vervolgde daer op Don Quichot, dat gy't ongelyk, 't geen u eenmael aengedaen is, nimmermeer vergeet: maer weet, dat het een bewys is van een edel gemoet, sulcke vodderyen niet te achten. Wat been is'er lam van geworden? wat arm hebt gy gebroocken? waer hebt gy uw hooft gequest, dat gy dit noch soo lang in uw gedachten hout? want als men het wel doorsiet, was het niet als boertery en tyt-verdryfen weest verseeckert, indien ick het soo niet genomen had, ik hadder al lang achter heer geweest, en uw schade geweldiger, en met meer schade, gewrooken, als eertijts de Griecken het ontschaecken van Helena deden; welcke indien se in dese tyt leefde, of myn Dulcinea in de hare, sich wel mocht verseeckeren, noyt sulck een roem te verkrygen: en op dese

woorden gaf Don Quichot een fucht, die het hart raecte. Wel dan, sey Sancho, laet het dan in boertery heen gaen, nademael de wraek in ernst niet geschieden kan. Onderruffchen weet ik wel, of het ernst was of niet, en daer en boven dat het my noyt vergeten fal, also my de pyn van myn schouders noit fal verlaten. Maer latende dit varen, soo bid ik uw Genade, my te seggen, wat men met dit grauw Paert doen fal, dat so wel een Ezel gelyckt, van dien ellendigen Malbruno, dien uw Genade afgeworpen heeft, en die, so haest als hy de voet op de gront had, gestreckt hals het hasepat op geloopen is, latende ons den Ezel, het Paert wil ik seggen, ten buyt, en ick sweer, dat het de kost wel waardig was. Het is noyt myn gewoonte, antwoorde Don Quichot, een overwonnen te plonderen. Ook is 't geen gebruyk onder de Ridder, yemant syn Paert te nemen, en te voet te laten, 't en waer den overwinnaer het syne in het gevegt gelaten had: alsdan is het een heel andere saeck. Invoegen, Sancho, laet gy dit Paert, of desen Esel, voor het geen dat het is; want soo haest als syn Meester ons fal sien de voet lichten, fal hy der wel haest na komen talen. Andersints my dunckt, antwoorde Sancho, dat ick 'er wel sin in hebben, of ten minsten wel een ruyltje met myn Grauwteje leggen sou. In waerheydt, de wetten van de Ridderfchap luyfteren wel nauw, alsoo se niet toelaten den eenen Ezel voor den ander te nemen. Sou men dan oock den toestel niet mogen nemen? vroegh hy voort. Daer sou ick niet op weten te antwoorden, sey Don Quichot, en ter oorfaeck van de twyffeling, tot 'er tydt toe datmen beter onderricht is, moogt gy se verruylen, indien gy se soo noodigh van doen hebt. Sop noodig, sey Sancho, al was het voor myn eygen persoon, ick souder niet meer om verlegen zyn: en daer mede, sonder meer verlofs te verwagten, speelde ruyle buyt, en pronkte syn Grauwteje soo op, dat het tot in den darden en vierden graet verbeterde. Dit gedaen zynde, sloegen se een weynig van den weg af, en droncken eens van het nevenloopende water, sonder datse de Water-meulens wilden aensien: so groot was den haet diense de selve toedrogen. Daer mē een yeder te Paert, en sonder een seeckere weg te nemen (alsoo sulcks de gewoonte van de doolende Ridder is) volgden. alleen daer haer Ronzinant geleyde, en myn Heer den Ezel geliefde te volgen, die anders geen leytstar als Ronzinant, syn getrouwe macker, van doen had. Sy quamen evenwel weder op den ryweg, en vervolgde de selve, sonder te weten waer se heen reden. Zynde dus op wegh, sey

Sancho tegen syn Heer: Sou uw Genade my wel een weynig vry-
 heyt gelieven te geven om, niet tegenstaende het streng ge-
 bod en order van stillswijgentheyt, een woort te mogen spreken?
 Ick heb vier dingen in het hooft, en nog een dat ik juyft op het
 tipje van myn tong heb. Seg op, antwoorde Don Quichot, maer
 maect het soo kort als u moogelyck is; want al wat te lang is,
 valt verdrietelyck. Ick seg dan, vervolgde Sancho, dat ick nu
 eenige dagen herwaerts by myn selven, wil ick seggen, heb over
 gelegd, hoe weynig datmen tot noch toe met het soecken van
 al dese avontueren heeft opgedaen, wil ick seggen soo. Oock
 verwondert my, dat uw Genade juyft syn weg door dese eensame
 plaetsen en wildernissen neemt, in dewelcke, wil ick seggen, al
 deed' hy al de grootste en wonderlyckste dingen van de werelt,
 souden se, wil ik seggen, evenwel onbekent blyven, en uw Genade
 berooft van de vrugten, die daer af te wachten syn. Waerom,
 wil ik seggen, dunckt my (behoudens onder directie) dat wy beter
 souden doen, ons in den dienst van den eenen of den anderen
 Keyser te begeven, of eenigen anderen machtigen Vorst, die in
 oorlog, wil ik seggen, is, en onder wien uw Genade alder-
 best sijn dapperheyt, wysheyt en verstant sou konnen tonen; het
 welk desen Heer siende, sou mogen syn belooning aen ons verdeelen,
 een yeder, wil ik seggen so, na syn verdiensten. En boven dat
 soumense daer oock wel vinden, die uwe heerlycke daden met een
 eeuwige memorie souden vereeren. Van de mynen wil niet eens
 spreecken, alsoo ick wel weet dat se buyten de tret van Schilknaep
 niet en gaen; alhoewel ik mede wel weet te seggen, dat, so men som-
 wylen in diergelycke, wil ik seggen, de daden van de Schilknapen
 mē wel verhaelt, de myne niet vergeten sullen werden. Gy segt
 seer wel, Sancho, antwoorde Don Quichot, maer eer die tyt aen
 komt, sal het eerst noodig zijn een wijl door de werelt te wandelen,
 om te toonen, wie men is, en een proef te doen, soeckende
 avontueren, om alsoo een groote naem en roem te verkrijgen;
 waer door het dan gebeurt, dat, na datmen so veel naems
 verkregen heeft, men over al beter gesien is, ja sodanig, datmen
 ter nauwer noot den neus in de stadt steeckt, daer het Hof van
 den eenen of den anderen Monarch is, of terstont weet een yeder
 te seggen, loopende by duysenden om syn lyf, dat is de Ridder van
 de Son, of van het Serpent, of van dit of dat, die den Reus
 Brocabruno met den grooten Vorck in een gevecht om het leven
 gebracht heeft, die den grooten Mameluck van Persien van syn
 betoovering heeft verlost daer hy negen hondert jaren

jaren in geweest is: invoegen syn daden van han: tot hant, van tong tot tong vliegen, tot dat sich eyndelyck de Koning en Koningin aen het venster van het Palleys vertoonen, en kennende dien Ridder aen syn Wapenen, of het blafoen van syn Schilt, terstont belasten aen al haer Ridders, dat se voor den dag komen, om dien blom van de Ridderfchap, die daer aen komt, te ontfangen, waer op sy alle voor den dag komen, en ontfangen hem met veel omhelingen en eerbieding te midden op de trappen. Van daer word hy gebragt daer de Koningin met de Infante, haer Dochter, sit, 't geen een van de schoonste en welgemaekste Jonkvrouwen ter werelt is, dewelcke hem soo haest niet aenfiende, of een yeder van de selve, dunckende sich meer een Godt als een mensch te sien, wort terstont dese schoone met syn liefde ontfteecken, als oock de Koningin self, zijnde elck even teer bekommert om dese brant voor malkander te heelen. Van daer brengen se hem dan aen een ander gedeelte van het Paleys, daer hem de wapenen uytgetrocken worden, en een kostelijcken scharlaecken mantel omgehangen: en was hy schoon in de wapenen, hy was 't niet minder, ja meerder in dese Konincklycke kleeding. De nacht gekomen zynde, hout hy syn avontmael met den Koning, Koningin, en de schoone Princeffe, sonder dat het hem eenigints mooglyck is syn oogen van haer te kunnen attrecken, daer sy hem oock niet schuldig in blyft, doch met groote voorsichtigheyt, alsoo het, gelijk ick gesegt heb, een seer verstandige Jonckvrouw is. De tafel op genomen zynde, komt'er den een of den anderen Dwerg door de poort van de Sael, met een schoone Jonckvrouw, geleyt door twee Reusen, hebbende by haer een seekere wonderlyck Avontuer, gemaekt door een ouden en wijfen Toovenaar; en die de selve ten eynde brengt, sal gehouden worden voor den besten Ridder van de geheele werelt. Terstont belast de Koning alle de Ridders van syn Hof de proef daer af te nemen; maer niemant vermag sulcks te doen als alleen desen nieuwen Ridder, tot syn groote eer en roem: daer de schoone Princeffe ten hoogsten over genoegt is, sig achtende gelukkig haer gedachten soo wel gelegd te hebben. En het geen dan best te pas komt, is dat die Koning of Vorst een swaren oorlog heeft tegens een anderen machtigen Koning; waer over hem den nieuwen Ridder na dat hy eenige dagen in syn Hof geweest is, verlos vraegt om syn Majesteit in dien oorlog te mogen gaen dienen: 't welck hem den Koning garen toestaet. De Ridder kust hem daer op de handen; en den

volgenden nacht neemt hy ook heymelyk syn afscheyt van dese schoone Princeffe, en dat door de tralien van een venster, uytkomende op een schoonen Hof, door de welke hy haer verscheyde andere malen gesproken heeft, en sulks door toedoen van een seeckere Jonckvrouw, daer sich de Princeffe veel op vertrouwt. Hy doet niet als suchten: de Princeffe valt, ik weet niet hoe menigmael, van haer selven; doch komt, door hulp van de selve Jonckvrouw, die wat koudt water brengt, weer te recht, niet sonder groote benaeuwtheyt, alsoo den morgen-stont alreets begint aen te breken. Eyndelyck de schoone weder by haer selven komende, reykt hem haer snee-witten handen toe, welke hy duysent en duysentmael kust, en met syn tranen bedouwt. En also blyft tusschen haer beiden gearresteert, op wat wyse sy malkander al hun wedervaren sullen kunnen laten weten; biddende hem vorder dese schoone, dat hy so veel sorg, als mogelyk is, voor sig selven wil dragen, en so haest weder komen als 't wesen kan; 't welck hy haer met eede belooft: en daer op vangt hy weder aen haer handen te kussen, en scheyt van haer af, met sulck een droefheyt, dat het schynt, dat hy den geest geven wil. Terstont begeeft hy sig na syn kamer, en werpt sig op sijn bedde, sonder dat hy een oog kan toedoen. Des morgen staet hy op; gaet na den Koning en Koningin toe; en hebbende syn afscheyt van de selve genomen, en willende van gelycken aen de Infante doen, komt men seggen, dat sy niet wel te pas is, so dat sy tegenwoordig geen verfoeck mag hebben. Terstont oordeelt de Ridder, dat het is door de droefheyt van syn vertreck; waer over hem het hart beswyckt: en weynig scheelt het, of hy sou syn liefde hebben doen blycken. De Jonckvrouw, die de middelaresse is, sier al dit werk aen, en laet niet het selve aen haer Me-vrouw te bootschappen, die het met tranen ontfangt, en haer vorder segt, dat het een van haer grootste quellingen is, niet te weten wie haren Ridder zy, of van Konincklyck geslacht of niet; daer haer de geseyde Jonckvrouw van verseeckert, alsoo anders sulcke gaven in hem niet souden kunnen zyn. Hier mede stelt sy sich eenigzints te vreden, en poogt haer weder wat te vervrolycken, om aen haer Heer Vader, en Vrouw Moeder, geen argwaen te geven. En na den tydt van twee dagen vertoont sy sich weder uyt haer kamer, terwyl vast den Ridder henen gaet, daer hy den vyand van den Koning verwint, veele Steden verovert, veele veldslagen wint, en so eyndelyk ryk van roem weder ten Hoof keert, daer hy syn schoone vint, welke hy tot vergoeding van syn treffelycke

lycke dienſten ten houwelyck verfoeckt: maer de Koningh weyger hem ſulks, om dat hy ſyn geſlacht niet en weet. Evenwel, niet tegenſtaende dat, of door ontſchaecken, of anderſints, ſy wordt de ſyne, en blyft de ſyne; en de Vader houdt ſig nog daer in voor gelukkig, alſoo hy heeft komen te weten, dat een ſulcken Ridder is een dapper Koning, van ick en weet wat Koningryck, alſoo ick niet en weet of men het ſelve in de kaert vint. De Vader komt te ſterven, de Dochter is erfgenaem, en met twee woorden geſeyt, de Ridder is Koning en blyft Koning, en dat van ſulck een machtig Koningryck. En hier is het eyndelyck, dat het te pas komt ſyn Schiltknechten eenmael goet te doen als oock aen al de anderen die hem tot ſulck een ſtaet geholpen hebben. De Schiltknaep kryght een Juffer van de Princes ten houwelyck, 't welck ſonder twyfel die is, die de ſaecten tuſſchen den Ridder en de Princes bemiddelt heeft, zynde de Dochter van een voornaem Hartog. Al dat gaet treffelyck wel, antwoorde Sancho, en ick hoop tot beſluit van deſe ſaek, dat 'et uw Genade op de ſelve wys lucken ſal, onder den naem van de Ridder van de figuer. Twyfelt niet, Sancho, vervolgde Don Quichot, want deſe trappen ſyn 't waer langs al die oude Ridders tot de hoogſte waerdigheyt geklommen zyn, tot Koningen en Keyſers te worden. Alleenig ſtaet ons maer te onderſoecken, wat Koning onder de Chriſtenen, of Heydenen, oorlog voert, en een ſchoone Dochter heeft, en te wachten tot ick genoegſaem door de werelt vermaert ſal zyn. Maer om te kunnen bewyſen, dat ick van Koninglyck geſlacht, of ten minſten bloetverwant van eenigen Keyſer ben, ſou ick evenwel ſwarigheyt vinden: want de Koning ſal my anderſints ſyn Dochter niet ten houwelyck willen geven, hoe ſulcks oock myn treffelyke daden mochten komen te verdienen: invoegen ick door dit gebreck vrees te verlieſen, het geen ick door myn ſtercken arm ſal komen te winnen. Wel is waer, dat ick een goet Edelman, van macht, middelen, en inkomen ben; en ook ſou het wel kunnen ſyn, dat dien Wyſen, die myn History ſal ſchryven, myn geſlacht ſodanig ſal ſtellen, dat hy my vyfde of ſeſte na-Neef ſal noemen van den Koning.... Want, Sancho, dit moet gy weten, dat 'er twee manieren van geſlachten en afkomſten in de werelt zyn: het eerſte, dat van groote Vorſten en Monarchen atkomt, 't welck met 'er tydt komt tot niet te geraecken, min noch meer gelyck de Pyramiden: en het ander, dat zyn oorſpronck neemt van ſlegte gemeene lieden, en van trap tot trap

trap opryft, tot dat het eyndelyk in groote Heeren komt te eyndigen. In voegen daer het onderscheyt in is, dat de eene geweest zyn dat se nu niet en zyn, en de anderen zyn dat se niet en sijn geweest. En't mag ook so met my gelegen wesen, dat myn begintfels soo heerlyk en treffelyck zyn, dat de Koning, myn Schoonvader, sich met de selve volkomentlyck vergenoegt. En indien niet, sal my evenwel de Infante wel foodanigen liefde toedragen, dat, in spyt van haer Vader, sy my begeeren sal, al was ick de Soon van een Stilleveger; en haer dan ontschaeckt, en gebracht daer het my goet dunckt: want de tyt en de doot zyn wel machtygh om de verbittertheydt van den Vader te stillen. Hier komt wel te pas, antwoorde Sancho, dat eenige boeven seggen, een gestolen beetje smaectt wel, dat is, dat het beter is met gewelt te nemen, als te eyschen. Ick wil 't daer by seggen, dat, indien de Koning, de Schoonvader van uw Genade, u syn Dochter niet gewillig wil geven, gy de selve noch door andere middelen sult weten te krygen. Maer daer leyt de swarigheyd, dat, terwyl men de vrede maeckt, of de Koning komt te sterven, den armen Schiltknaep ondertusschen met lege handen blyft sitten, 't en waer dat juyst de Juffrouw, die de middelaerster is geweest, met haer Princesse op de loop getegen was, om met haer geluck en ongeluck uyt te staen, tot'er tyt dat'et den hemel anders voorfiet, in voegen den Ridder hem ook dan de selve wel tot een wettige huysvrouw kan geven. Wie sou hem dat beletten? vraegde Don Quichot. Vorders, het sy hoe 't sy, wy hebben ons maer aen den Heer te bevelen, vervolgde Sancho, en laten het alles op syn beloop staen. Onsen Heer wil het geven, gelyck als ick het u toewensch, sey Don Quichot: ondertusschen, dat hem de Varckens eten, die sich onder den draf vermengt. Voor myn part, vervolgde Sancho, ick ben een man op myn dagen, en sou genoeg hebben aen een Graeffschap. Over genoeg, berechte daer Don Quichot wederom op, en als ick Koning ben, sal ik u lichtelyck edel kunnen maecken, sonder dat gy den edeldom behoeft te koopen; want als gy voor eerst Graef zyt, een vyg voor de Ridderfchap: en laet se seggen wat se willen, sy sullen u wel den naem van Heer geven, in spyt van haer tanden. Wacht u voor my, sey Sancho, of ick myn despect niet sal kunnen bewaren. Respect, wilt gy seggen, verbeterde Don Quichot. Ja of respect dan, antwoorde Sancho. Ik heb eens Deken van een Broederschap geweest; en een yeder sey, dat my dat harnas wel paste. Wat sal men dan seggen, als ik dan eens
dien

dien Graefflyken Rock aen heb, soo verciert met gout en silver, ik wed sy haer oogen sellen uytkycken. Ghy sult heel wel toonen, sey Don Quichot; maer gy sult u dien baert wat anders moeten laten scheeren, met opstaende knevels, en een spits onder: anders sou men seggen, dat gy een Boer waert, en een Boer blyven soud. Daer sal ik wel expres een Barbier toe in huys houden, sey Sancho, en bedingen ook, dat hy als Edelman my navolgen moet. Hoe weet gy van die dingen te spreken, Sancho? vraegde Don Quichot. Dat sal ik u seggen, antwoorde den ander. Eenigen tyt geleden, was ik eens een maent lang in het Hof, en daer sag ick soo een kleyn Manneken gaen, 't geen te seyden dat een groot Heer was. Achter desen reed noch een ander te paert. Ik vraegde, waerom desen ander niet nevens hem reed? Maer sy gaven my tot antwoord, dat het syn Edelman was, en dat sulcks de manier medebragt. Zedert heb ik dat so wel onthouden, dat ik het noyt vergeten sal. Gy hebt gelyk, antwoorde Don Quichot, also kont gy ook met uwen Barbier doen; want hy hoeft niet altoos te scheeren: en het sou wel kunnen zyn, dat gy den eersten Graef waert, die een Barbier achter hem hout te gaen. En in der waarheyt, het is een grooter saeck, yemant syn baert te vertrouwen, als syn paert te sadelen. Laet gy dat van den Barbier op my staen, vervolgde Sancho, en ick vertrouw uw Genade wel toe het Koningryck te krygen, en my het Graeffschap te geven. Weest niet eens bekommert, antwoorde Don Quichot, en met een syn oogen opheffende, sag het geen in het naefte Hooft-stuk sal gesegt worden.

Het XXI. Hooft-stuck.

De wrybeydt die Don Quichot gaf aen veel Elendigen, welke tegen haer wil gebracht wierden daer se niet gaven waren.

Cide Hamet Benengeli, Autheur van dese dettige, hooghdravende, soete, en geimagineerde History, vertelt, dat Don Quichot met syn Schiltknaep Sancho Pançe soodanige redenen, als in het voorgaende Hooft-stuck verhandelt zyn, gehadt hebbende, syn oogen eyndelyck ophief, en sag langs den selven weg, dien sy quamen, omtrent twaelf Menschen te voet, al te samen aen een geweldigen keren met den hals vast gebonden, met andere boeyens aen de handen. Beneffens desen, waren nog twee Mannen te paert, met nog twee anderen te voet. Die te paert wa-

fen, hadden goede vierroers; en die te voet hadden halve lanciers en swaerden. Dat is een keten van Galeyboeven, sey Sancho, so haest als hy se sag, die door des Konings kragt en geweld na de Galeyen gebragt worden. Hoe kracht en geweld? vragde Don Quichot. Is het mooglijk, dat den Koning kragt en geweld kan doen aen yemant? Dat seg ik niet, antwoorde Sancho, maer ik wil daer mede te kennen geven, dat dat volk is, 't geen ter oorfaek van haer misdaden tot de Galey is gedoemt. Ondertusschen evenwel, vervolgde Don Quichot, dat volck gaet daer heen tegen haer wil en danck? Dat is seecker genoeg, antwoorde Sancho. In dit dan, vervolgde Don Quichot, bestaet het werck van mijn schuldige plicht, te helpen die kracht en geweld lyden, en de elendigen onderstant te doen. Maer weet, mijn Heer, antwoorde Sancho, dat het Geregt, 't welck den Koning representeert, geen geweld doet, maer alleen dese lieden straft om haer misdaden. Midlerwijl quam dese trop Galeyboeven by der hant, waer over eyndelyk Don Quichot seer beleefdelyk aan de Leyders verfogt, dat se hem wilde laten hooren de oorfaek, of oorfaecken, waerom dit volck op dese wyse geleyt wiert. Een van die te paert sarten, gaf tot antwoord, dat het Galeyboeven waren, diemen uyt last van syn Majesteit na de Galeyen bracht, en dat hy niet meer te seggen had, noch een ander meer te weten. Evenwel, vervolgde Don Quichot, sou ik van een yeder wel willen weten de oorfaeck, waerom hy gevangen, en verwesen is. Hy voegde hier sulcke en soo veel redenen by, dat den ander, die te paert reed, tegen hem sey: alhoewel wy hier haer vonnissen by ons hebben, is ons evenwel soo veel tijts niet over, dat wy se lesen kunnen. Gelieft self by haer te gaen, en te vragen, waer over dat se gestraft worden, sy sullen het u self wel seggen: want het is een volcxken, dat vermaek neemt in haer selterijen te vertellen. Met dese vrygheyt, die Don Quichot van selve genomen sou hebben, indien se hem niet gegeven was, voegt hy sig aen de keten, en vraegt den eersten, om welke misdaden hy aldus gestraft wiert? Dese antwoorde hem, dat hy als een minnaer wiert gestraft. Als minnaer? sey Don Quichot: serten de minnaers op de Galey, wie weet dan waer ik nog toe kom? 't Zijn geen liefden gelyk gy denckt, vervolgde den ander, maer het was de liefde tot een kleermant, vol schoon lynwaet, die ik soo vast en geweldig omhelst had, dat, indien my het Geregt daer niet van gescheyden had, ick se noch niet had verlaten. Ick was betrapt man; en sonder veel ondervragens, heb ick een hondert of anderhalf

roeyflagen op de lenden gehadt, en soo t'scheep, en hier mē op en weg. Dese Galeyboef mogt omtrent een gast van 24 jaren sijn. Het selve examen hielt Don Quichot oock met den tweeden, die hem niet een woort antwoorde, alsoo hy heel droevigh en swaergeestig was. Maer de eerste nam het woort voor den tweeden op, seggende: Dese, mijn Heer, gact voor Canaryvogel, dat is te seggen, voor musikant. Hoe voor musikant? vraeghde Don Quichot: setmen de musikanten op de Galey? Vryelyck ja, antwoorde den ander, want daer is geen slimmer ding als singen op het paert. Ick heb nogtans wel hooren seggen, sey Don Quichot, dat het gefang het gemoet verlicht. Maer hier is het heel anders mē gelegen, berechte den ander, die hier eens singt, moet al sijn leven huilen. Ick versta niet, wat gy seggen wilt, vervolghe Don Quichot: maer een van de Bewaerders sey hem, singen op het paert beduyt klappen als men gepijnicht wort. En desen gast is op de pijnbanck geweest, daer hy gedwongen is geworden sijn mildaden te bekennen, namentlijk dat hy enige beesten gestolen had; en om dat hy bekend heeft, is hy voor ses jaren op de Galey gebannen, behalven noch 200. flagen, die hy op de schoulers en lenden draegt. Hy is den geheelen weg seer swaermoedig geweest, dewyl hy van dese andere dieven qualijck gehandelt wort, die hem geweldig vexeren, om dat hy van sijn selven geklapt heeft, en geen neen seggen kost, want, leggen se, neen is also haest als ja geleyt; en een misdadiger heeft groot recht, dewyl zyn doot of zyn leven op zyn tong leyt, en niet in de getuygenissen of bewijsen: en my dunct, dat se niet ver van den wegh zijn. Ick versta het oock so, antwoorde Don Quichot; welke voort gaande tot den darden, vraegde hem ook het selfde. Dese antwoorde met een wackere aerdigheyt: ik ga voor de tijt van vijf jaren de zee vegen, en dat alleen by gebreck van tien ducaten. Ick sou 'er van herten garen twintigh om geven, antwoorde Don Quichot, om u van dese moeyte te verlossen. Dat is even so veel, antwoorde den ander, als of men al gelt genoeg had, zijnde in het midden van de zee, en niet daer voor koopen kost, maer evenwel van honger moest sterven. Ick seg het daer by, dat, indien ick te syner tijdt de twintig ducaten had gehadt, die gy, mijn Heer, my nu aenbiedt, ik 'er den intpot van den Schrijver mē gestopt, en het verstant van mijn Procureur mē opgewekt sou hebben, invoegen ick nu in de vogelefang sou zijn, en niet op desen regenwoordigen tocht: maer patientie, en daer mē wel. Don Quichot ging wyders tot den vierden.

den, dat een Man was van een eerlijck aensien, met een witten baert, die hem tot op de borst toe hing; welcke hoorende, dat men hem de oorfaeck van sijn gevangenis afvorderde, begoft te schreyen, sonder een woort te antwoorden. Maer de vyfde, die naest hem was, diende hem voor tolk, en sey: desen eerlyken aensienlycken Man gaet voor vier jaren op de Galey, hebbende de behoorlijcke vereyschen uytgestaen, als prachtig gekleet te paert te ryden. Dat is sooveel, antwoorde Sancho, als op de kack te staen. Juyt so, vervolgde den ander, en de oorfaeck waerom sy hem dese straf gegeven hebben, is om dat hy een maecklaer geweest is, of, op dat gy my beter verstaet, een koppelaer; en daerom verwondert u niet over sijn stemmigheyt en deftig wesen, al gaet hy met dese staende kraeg om sijn hals. In dese gelegentheyt, antwoorde Don Quichot, sou hy behoren na de Galey te gaen, niet om te roeyen, maer om te commanderen; want dat ambacht van koppelen is soo slecht niet als men wel denckt, maer een handel van verstandige luyden, voornamentlyck in een wel geordonneerde Gemeente, en't geen niet anders als van luyden van qualiteyt behoort bedient te worden: waerom men ook beter oplicht daer over behoorde te hebben, en een yeder, die het by der hant vatte, eerst sijn wettig examen te laten uytstaen. En aldus sou men verscheyde onheylen voorkomen, welke veroorsaect worden door deelen en geenen, die sich desen last onderwinden, als ouwe Wijven, Pagies, en Lackeyen, en sulck gesnor, die, als her'er op aenkomt om in ryden van noot een woort te sprecken, niet anders staen dan of se een lap in den beck hadden. Ondertusschen kan ik niet laten medelyden met dit gryte haer te hebben; ten insicht van koppelary, als'er niet anders mê gemengt is, van drancken of diergelyck gespuys in te geven; hoewel ick niet geloof, dat'er eenige kruyden in de werelt zyn, die onse genegentheyt kunnen dwingen, gelyk sommige slechte menschen gelooven: want onse sinnelyckheden zyn vry en ongebonden, en kunnen door geen kruyden gedwongen worden, gelyck eenige oude kollen en diergelycke bedriegers gewoon sijn toe te maecken, met de welcke, even als met vergif, sy de menschen tot sotterny brengen. Dat is so, antwoorde den ouden Man, en in der waerheyt, Heer, dies aengaende ben ick gantschelyck vry: maer het ander kan ick niet loochenen, alsoo ick oordeel daer noyt qualyck aen gedaen te hebben, dewyl mijn grootste genegentheyt is al de werelt vergenoegt, en in goede vrede te sien. Evenwel heeft my dese goede meening niet geholpen,

pen, alsoo ick nu ben gedwongen te gaen, daer ik noyt weder van daen meen te komen, ten insigt van mijn jaren, en eenige sware quellingen van de steen, die ik over my heb, en die my geen uur rust en laten; en daer op begoft hy weder op nieuw te schreijen als te voeren: 't welk Sancho tot sulck een deernis bragt, dat hy een halve reael van agten uyt sijn sak nam, en gaffe den ellendigen ouden bloet. Maer Don Quichot ging al voort met de rest te vragen; en komende by den volgenden, kreeg hy een wackere en geestige antwoord, op dese wijze: Ik, Heer, ben hier toe gekomen, om dat ik een weynig te vrypostig gestoeyt heb, met twee van mijn na-Nichten, en met nog twee andere Susters, doch niet de mijne; en dit speelen duerde soo lang, dat'er een sulcken vreemden vermenging van geslacht uyt ontstont, dat den alderbesten cijfer-Meester daer geen doorkomen in sou konnen vinden. Het wiert my alles klaer genoeg bewesen: ik had geen gunst, noch gelt: en daer mē heb ik her moeten op geven, en ben voor ses jaren gebannen. Het is mijn schult, ik beken 't: maer ick ben nog jong, en kan noch veel verandering sien. Ondertusschen indien uw Genade, Heer Ridder, yets heeft, om onse armoede by te staen, onsen Heer sal her u weder geven: wy sullen ook den Heer voor u bidden, dat uw leven so lang en gesont zy, als uw goede tegenwoordigheyt verdient. Dese Persoon was gekleet gelijk een Student, en een van de Wachters sey, dat het een grooten prater, en een goet Latinist was. Na desen volgden een Man van een seer goet aensien, van omtrent dertigh jaren ouderdoms, alleen dat hy wat scheel sag. Hy ging vry meer belast, als yemant van de anderen, alsoo hy noch boven de eerste een grooten keten aen de beenen had, met sware boeyens aen de handen, daer de tweede keten aen vast was: in sulcker voegen dat hy noch met het hoofd bucken, noch de handt aen het hoofd kost brengen. Don Quichot vraegde, waerom desen mensch soo veel swaerder geketent was, als de anderen? Om dat, antwoorde een van de Bewaerders, dese alleen meer quaets gedaen heeft, als al de anderen te samen. Boven dat is het sulck een argen schelm, dat men noch niet genoeg van hem verskert is, hoe swaer hy ook geboeyt zy. Wat heeft hy doch gedaen? vraegde Don Quichot: hy mocht soo veel gedaen hebben, men sou wel wat meer met hem aenrechten, als op de Galey te bannen. Hy gaet'er voor 10 jaren, antwoorde de Bewaerder; 't welk so veel is, als een civile of burgerlijke doot. Men behoeft niet meer te seggen, als alleen, dat het die vermaerde Gillis van Passamonte is, dien se anders

Gillisie van Parapilla noemen. Heer Commissaris, zey den Misdadiger, ick bid u, laat ons al sachtjes gaan: mijn naam is Gilles, en geen Gillisie, en mijn van is Passamonte, en geen Parapilla, gelijk gy segt: en een yeder mag zyn selven besien, dat zou veer best zyn. Gy hoeft zoo spijtig niet te spreken, die-zack als gy zijt, of ick sal u haast een anderen toon leeren, zey den Bewaarder. 't Is zeer wel, vervolgde den ander: het schijnt, den mensch gaat gelijk het Godt belieft; maar de tijdt sal noch komen, dat men weten sal, of ick Gillis, of Gillisie heet. Onder-tusschen, Heer Ridder, indien gy yets te geven hebt, zoo steekt de handt in de zak, en gaat uws weegs, sonder meer na eens anders leven te vragen: doch zoo gy het mijne weten wilt, ick ben Gillis van Passamonte, wiens leven beschreven is. Hy zeyt de waarheydt, vervolgde den Bewaarder, want hy heeft zelf sijn eygen historie geschreven, invoegen daar niet meer aan ontbreekt, en heeft het voor sestig gulden in de gevangenis te pandt gelaten. En evenwel zou ick het niet begeeren quyt te zijn voor twee hondert Ducaten, antwoorde Gillis. Is het dan soo goet? vroegde Don Quichot. Ja soo goet is het, antwoorde Gillis, dat ick een dreck geef voor Lazarus van Tormes, en al diergelijke: want al het geen in het mijne verhandelt wort, is klare suivere waarheydt, en die sodanig, dat'er geen leugens, hoe schoon se oock opgepronckt zijn, by halen kunnen. En hoe is den naem van het Boeck? vroegde de Ridder. Het leven van Gillis van Passamonte, antwoorde den ander. Is het al volkomen gedaen? vroegde Don Quichot wederom. Hoe sou het gedaen zijn, berechte Gillis, dewijl mijn leven noch niet ten enden is. Het geen daer in geschreven staat, is het verhael van mijn leven, van kints been af tot dese tegenwoordigen stont toe, dat se my voor het laefte op de Galey setten. So hebt gyder dan wel meer op geweest? vervolgde Don Quichot. Tot dienst van den Koning, antwoorde Gillis wederom, heb ik'er nog eens vier jaren op geweest, en weet nu alreets, hoe de beschuyt smaect. En het verveelt my niet seer om daer weer te gaen, alsoo ik daer gelegtheyt sal hebben om mijn Boek voort op te maecken, dewijl'er noch al veel aen ontbreekt; en in de Spaensche Galeyen is daer tijdt en gelegtheyt genoeg toe: en behalven dat, weet ik het al genoeg van buyten. Gy schijnt een gauwert te zijn, vervolgde Don Quichot. Ick ben een ongeluckigen hals, antwoorde den ander, en het ongeluck volgt altoos de goede verstandena. Het volgt de sielen na, wilt gy seggen, berechte daer

de Commissaris op. Ik heb eenmaal gezeeyt, antwoorde Gillis, dat gy zacht zoud gaen, want de Heeren hebben u dit gebiedt niet gegeven. op datmen de arme Gevangens, als wy zyn, qua-lijk handelt. Uw last is niet anders, als ons te bewaren, en te brengen daar het sijn Majesteit heeft gelieft. De ryden konnen veranderen, en dan elk sijn beurt. Daarom een yeder hout sijn mont, en doet wel, en spreekt noch beter; en laat ons voort gaan, want ick ben dit gebruy al moe. De Commissaris lichte sijn stok op, om Gillis daar de lendenen mē te smeeren; maar Don Quichot stelde sich tusschen beyden, en bad, dat hy hem niet mishandelen zou, alsoo hy hem niet verweeren kost: en of hem de handen gebonden waren, sijn tong mogt evenwel vry zyn. En daar mede keerende sich tot al de Galey-boeven, vervolgde hy aldus: uyt al het geen ick, Heeren en Vrienden, uyt uw woorden heb konnen verstaan, is dat, hoewel gy lieden bekent over uw misdaden gestraft te worden, gyder evenwel geen groot vermaack in schept; maar dat het eerder tegen uw wil en dank is, dat gy dese reys doet; te meer, dewijl het gebreck van gelt aan den een, en gebrek van gunst aan den ander, en de kleenmoedigheyt aen den darden, en eyndelijck het verdraeyde recht van den Rechter, de meeste oorsaeck van u lieder verderf zijn, en u belet hebben een geluckige verlossing te genieten. Als dese dingen my voor oogen komen, vermanense my gelijk als van mijn schuldige plicht, ja dwingen my om u-lieden de effecten te doen sien, waerom den hemel my in de werelt gefonden heeft, en waerom ick belijdenis gedaen heb van de Ridderlijke Order, en de beloften aengenomen om de nootdruftige menschen te helpen, voornamentlijk die door de Grooten verdrukt worden. Maar dewijl het een bysondere voorsichtigheyt is, het geen men met goede wil verkrijgen kan door geen onwil te soecken, soo vraeg ick voor eerst dese Bewaerders en den Commissaris, of het haer geliefte sy, u-lieden los te maecten, en te laten in vreden heenen gaen, alsooder wel andere sullen te krijgen zijn, die den Koning in diergelijke gelegenheyt konnen dienen. Want my dunkt het een vreemde saek te zijn, slaven van die genen te maecten, die Godt en de Natuer vry geschapen heeft, te meer, gy Heeren, dewijl dese lieden in het minste tegens u niet hebben misdaen. Derhalven een yeder moet sijn pak dragen. Wy hebben een Heer in den hemel, die wel forge draegt om de boosen te straffen, en de goeden te vergelden. Ook is het niet behoorlijk, dat eerlijke lieden beulen zijn van een ander, en dat

om het geen sy tegens anderen begaen hebben. Ick verfoek dit van u-lieden met dese stilheyt en sagtmoedigheyt, om dat ick, indien gy my hier in gehoorfaemt, eenige reden mag hebben om u-lieden te bedancken: en indien gy sulks niet gewillig en doet, dese lancie en dit swaert, met de sterckte van desen mijnen arm, sullen u daer met geweld toe dwingen. Hoe soet gaet hem dat af? zey de Commillaris: neen, gy hebt het niet qualijk voor. Men sal u de Gevangens van den Koning los laten, gelijk of wy daer meester van waren. Gaet gy uws weegs, goeden Heer, en geeft den Barbier sijn becken weer, dat gy op het hoofd hebt, en soeckt hier geen dry beenen aen de Kat. Gy zijt de Kat, de Rat, en de Schelm daer by, antwoorde Don Quichot, en sonder meer te seggen, viel hem toe, eer hy sich vaerdig kost maeken tot verweeren; en stiet hem met sijn lancie ter aerde, wel dapper gewont. En het luckte hem wel, dat dit juyst desen met het vierroer was. De andere Bewaerders bleven verbaest staen wegens desen schielijken overal; maer weder tot sich selven komende, sloegen de hant aen haer geweer, terwijl Don Quichot sich in postuer stelde om sig dapper te verweeren: dog het sou 'er evenwel slecht met hem af gelooopen hebben, indien de Galeyboeven, siende wat gelegentheyt sich aanbodt, niet hadden begost uyt haer oogen te sien, en hun keten te breken, aan de welke sy gebonden waren. Waer door de verbaestheyt van de Wachters sodanig was, dat, nu besig sijnde met Don Quichot tegen te staen, dan weder met de Galey-boeven het breeken te beletten, zy noch tegen den een, noch tegen de anderen, iets uyt-rechten. Sancho van sijnen wegen hielp Gilles van Passamont los maecken, die ook de eerste was die op vrye voeten geraekte; en terstont loopende na den gevallen Commillaris, ontnam hem sijn roer en sijn swaert; en met het roer aen leggende op den een, en dreygende den ander, sonder evenwel los te schieten, mackte hy, dat 'er geen Wachter meer omtrent dorst komen: invoe-gen sy de vlucht kosen, soo door het dreygen van Passomont, als door het werpen met stenen van de andere Slaven, die nu ook los waren. Sancho evenwel was hier over niet seer wel te vreden, stellende sich voor oogen, dat dese Bewaerders souden gaen hun klachten doen aen het Gerecht, dat haer op de staende voet achter aen sou zijn; 't welck hy oock sijn Heer te kennen gaf, biddende, dat hy tog terstont wilde vertrecken, en sig in het ge-bergt begeven, 't geen daer dicht by was. Stelt gy u maer geruft, antwoorde Don Quichot, ik weet wat my te doen staet: en daer

mede roepende al de Galejboeven by hem, (die vast besig waren met den armen Commissaris tot op het naekte vel uyt te schudden, en, by hem komende om te hooren wat syn belieste was, sich in het ronde om hem henen stelden) begoft hy aldus te spreken. De dankbaerheydt voor genooten weldaden is de welgebooren sielen eygen: in tegendeel is de ondancckaerheydt een van de grootste misdaden, die Godt meest tegenstaen. Ick seg het daerom, gy Heeren, om dat gy, hebbende van my de te uytsteekende weldaedt genooten, als u buyten uwe hoop ziende verlost uyt de sware banden, tot danckbaerheydt u terstont met dese keten op weg begeeft na de Stadt van Toboso, en u aldaer vertoont aen de doorluchtige Dulcinea van Toboso, en haer segt, dat haer Ridder, die van de droevige figuer, u tot haer sent, en van punt tot punt vertelt, al dat ghy my hebt sien doen, en alsdan geefick u vryheydt om te gaen waer het u belieft. Gillis van Passamont, uyt naem van al de anderen, gaf daer op tot antwoord: Het geen gy ons beveelt, myn Heer, is een onmoogelijckheydt boven alle onmoogelyckheden, alsoo wy niet by malkander durven op weg blyven, maer genooftsaeck zyn een yeder syns weegs te gaen, om ons in het ingewant van de aerde voor de Justitie te verbergen, die sonder twijffel ons wel haest op de hacken sal zijn. 't Sal dan best wesen, myn Heer, dat uw Genade dit bevel van na Toboso te gaen gelieft te verandereen in een seecker getal Ave Marias, en Credos, die wy garen voor hem willen bidden; en dit is een saeck, die wy soo by nacht als by dag kunnen te weeg brengen, vluchtende of stil sittende: maer te dencken, dat wy tegenwoordig ons weer souden keeren na de vleespotten van Egypten, ick wel seggen, onse keten te nemen, en daer mē na Toboso te gaen, dat is soo veel of gy met de hant aen den hemel wout raecken, en daer zyn wy soo wel toe genegen, als om ons daer aen dien boom op te hangen. Wel dan, by kruys by kras, begoft Don Quichot te sweeren, hoerensoon als gy syt, Gillis Paropille, of soo als men u noemen mag, soo sult gy dan alleen daer na toe, met al de ketenen op den hals, dat wil ik u belooven. Maer Passamont, die dit niet wel verdragen kost, en nu alreets wel had gemerkt, dat het den Ridder niet vast en had, alsoo hy dat sot stuck werks had bestaen, van haer te verlossen, hoorende sig op sulck een manier bejegenen, gaf syn gefellen een wenck; en daer mē achterwaerts tredende, begoftense met sulck een geweld met steenen te werpen, dat den armen Don Quichot

niet wist waer hy blijven sou; en Ronzinant selve maekte geen meer werck van de sporeen, als of hy van koper was geweest. Sancho gebruyckte syn Ezel tot een bolwerck, en ontschool so desen swaren hagelslag. Don Quichot kost zig soo wel niet beschermen, of hy kreeg ik weet niet hoe veel goede keyen hier en daer op de ribben, en die met sulck een geweld geworpen, dat hy der van ter aerde viel. Nauwelijks lag hy hier, of de Student was hem op het lijf, die hem het becken van syn hooft af nam, en hem met het selve dry of vier slagen op de schouders gaf, en omtrent soo veel op de aerde, invoegen het vol buylen en blutsen was. Sy namen hem vorder een rocksken af, dat hy over syn wapenen droeg, en souden hem de halvelacrisen ook uytgetrocken hebben, hadden se niet te vast geweest. Sancho most'er mede den paltsrock laten, en bleef in syn onderkleetjes staen: en sy deelende desen roof onder malkander, gingen een yeder syns weegs aen der heyden, meer bekommert voor het Gerecht, als om de keten op te nemen, en daer mede na Me-vrouw Dulcinea te wandelen. En also bleef den Ezel met het Paert, Sancho en Don Quichot, moerlyck alleen, schuddende den Ezel nog somwylen de ooren, also hy dacht, dat dien hagelbuy nog niet over was. Ronzinant lag neven syn Meester, zynde eyndelyk mede onder de voet geraekt. Sancho was so dun, datmen hem door een ring sou getrocken hebben, en evenwel meer bevende van vrees, als van de kouw; en Don Quichot niet met al wel te vreden, so quallyck van dese menschen gehandelt te zyn, die hy soo veel goets gedaen had.

Het XXIII. Hooft-stuck.

Van het geen Don Quichot in Sierra Morena gebeurde, zynde een van de seltsaemste Avontueren van dese deftige Historie.

DON Quichot siende sig op dese wys onthaect, sey tegen syn Schiltknaep: Ik heb altoos booren seggen, dat sielen goet te doen, is water in de zee te dragen. Indien ik geloof had het geen gy my had gefeyt, ik sou die moeyte wel gespaert hebben. Doch patientie, het is nu te laet: maer voortaan beter toegesien. Dat sal men wel haast bevinden, antwoorde Sancho: maer dewyl ghy segt, dat, indien ghy na mijn geluyf had, gy die moeyte wel loudt gespaert hebben, so wil ik u op nieuw waerschouwen voor het Gerecht; want ik weet wel, dat se niet veel na uw Ridderfchap vragen sullen: ja my dunkt, dat ik se alreets achter

ter my heb. Gy sijt van natuere vreesachtigh, Sancho, zey Don Quichot: maer op dat gy niet seggen sout, dat ick hardneckig ben, en nimmermeer uwen raedt heb willen volgen, ben ik tegenwoordig te vreden; dog dit moet geschieden op conditie dat gy noch by mijn leven, noch na myn doot, het selve aen yemant seggen sult, of dat gy sult verklaren, dat het door uw bidden en smeecken, en niet door vrees geschiet is: en soo ghy anders segt, seg ick van nu af aen, dat gy het valschelijck liegt, en liegen sult, soo menigmael als gy het segt: want alleen het gedencken van te vluchten, en dat voor een saek die niet meer als dese importeert, sou maecken, dat ick hier alleen sou blyven, en verwachten niet alleen het Gerecht of de Broederschap, maer self al de Broeders van de twaelf Stammen Israels, de seven Broeders der Machabeen, en Castor en Pollux, ja al de Broeders en Broederschapen dieder in de werelt zyn. Myn Heer, antwoorde Sancho, het wycken is geen vluchten, en het wachten is altyt geen dapperheydt, wanneer het peryckel ons te groot is, en gelyck het spreekwoort segt, daer komen meer als een; en weet Heer, hoe slegt dat ick ben, dat ik evenwel nog raet en daet ten besten heb, en het sal u noyt rouwen diete volgen. Daerom, Heer, klimt op uw Paert; en kont ghy niet, ick sal u helpen, en volgt my: want myn hart getuygt my, dat wy tegenwoordig beter de voeten, als de handen, van nooden hebben. Don Quichot sat op, sonder veel woorden te maecken; en Sancho op syn Ezel klimmende, begaven se sich na een gedeelte van de bergen van Sierra Morena, daer dicht by, hebbende Sancho de meening om de selve geheel door te trecken, en Almodovar del Campo te sien, en sich voor een wijl in die rouwe gebergkens te verschuylen; houdende het voor een goet teecken, dat hy so heelshuyts dit onweer van de Galeyboeven ontkomen was. Dien selven nacht quamen te noch in het diepste van het geberghte, daer Sancho goet vont eenige dagen over te brengen, ten minsten soo lang, tot dat de tijdt over waer, datmen de Schepen toestelt. En also namen sy hun herberg tusschen twee rotsen, en eenig geboomt. Maer het wonderlyk nootlot, 't welk na het gevoelen van dese, die het rechte licht des geloofs noch niet gesien hebben, alle dingen regeert, ordonneerde de saken op sulcken wijze, dat Gilles van Passamont, dien vermaerden roover en dief, willende sich mede ten besten verbergen voor 't nasoecken van het Gerecht, juyft dit gebergte voor sijn schuytplaets nam, en by geval

aen den selven oort daer sig Don Quichot en Sancho onthielden, op sulck een tijd, als se noch te kennen, en even in slaep geraeckt waren. En gelijk de gelegentheyt gemeenlyk den dief maeckt, en de noodt een scharp swaert is, kreeg hy een tentatie om den Ezel van Sancho te steelen, sonder op Ronzinant te achten, die hem de moeyte niet waert docht te zyn. Sancho dan was vast in slaep, en Passamont passerde met syn Esel weg, en was al een goet stuk weegs van daer, eer het Sancho gewaer wiert. Ondertussen den dageraet aen komende, vont Sancho syn Ezel niet, en siende sich van syn soete macker berooft, begoft het jammerlijkste geschrey te maecken, dat oyt oor gehoort heeft, invoegen Don Quichot, daer over wacker wordende, hoorde dat Sancho vast klaegde: ô licht van myn oogen, myn hart, myn ingewant, stut van myn huys, vermaeck van myn leven, myn voedtsterling, myn vreugt, myn verlichting, en halve onderhout van myn persoon, want met twaelf stuyvers, die ik daegs met u winnen kost, hielt ik soo veel als myn huys op. Als Don Quichot dese klagten hoorde, en de oorsaek wist, vertrooste hy den ellendigen Sancho ten besten dat hy kost, en badt hem, dat sig wilde te vreden stellen, hy sou hem een briefjen van syn hant geven, waer mê hy sou belasten, dat se hem dry souden geven van de vijf Veulens, die hy 't huys gelaten had. Dit vertrooste Sancho niet weynig, die derhalven syn oogen afvaegde, en syn Heer bedanckte voor de milde aanbieding. Maer dese, so haest als hy in het midden van dit gebergte gekomen was, kreeg een bysondere vreugt in syn hart, siende de plaets so bequaem tot de avontueren, welke hy socht; komende hem in gedachten de wonderlijke toevallen, welke de dolende Ridder in diergelijke plaetsen plagten te ontmoeten: waer over hy so diep in die mymeringen raekte, dat hy sig self en alles vergat. Maer Sancho had geen andere, als syn holle maeg te vullen met de overblijffels van den roof, dien se van de Klerken gekregen, en nu, by gebreck van den Ezel, achter op Ronzinant gebonden hadden. Hy dan gaende kort daer achter, kreeg nu dit dan dat uyt de provisiekorf, sonder dat hy op eenige andere avontuer dacht. Ondertusschen siende Sancho syn Meester besigh, om ik weet niet wat met de punt van de lancie om hoog te heffen, liep hy der na toe, juyst als Don Quichot het selve op had, synde een maelken, dat half, ja wel heel verrot was. Evenwel was het so swaer, dat Don Quichot het niet kost om hoog krijgen; waerom Sancho het selve nemen, en uyt bevel van syn Heer openen most. Dit deed' Sancho met een bysondere

vaerdigheyt; en hoewel de mael met een keten geflooten was, kost hy evenwel door de gaten, dieder in verrot waren, sien, dat 'er vier hemden in waren, van goet sijn hollants linnen, beneffens nog eenig ander lywaet, wel schoon en suyver, en boven dat vont hy in een knoppeldoeck een goet deel goude kroonen. Hy dit fiende, riep overluyt: den hemel moet gedankt syn, die ons eenmael een profytelycke avontuer toegesonden heeft: en soekende nog meer, vont hy een memory-boecxken, dat heel kostelyk beslagen was. Dit eyschte hem Don Quichot af, en sey, dat hy het gelt voor hem sou houden. Sancho mackte duyfent baselofmanos, en sonder veel te weygeren, knoopte het in het pakje daer syn eten in was. Don Quichot daer op sey tegen Sancho, dat hy niet anders kost denken, of den een of ander reyfiger most door dese gewesten syn komen reysen, en van de roovers en schelmen besprongen, omgebracht, en voorseker aldaer ergens in de aerde syn gestopt. Dat kon niet zyn, verstont Sancho daer entgegen, want dogt hem, indien het dieven of schelmen waren geweest, souden sy daer het gelt niet gelaten hebben. Gy segt de waerheit, sey Don Quichot, en daerom kan ik niet bedenken, hoe de saek mag gelegen zyn: dog laet ons het tafel-boecxken eens besien, of 'er ook yets tot opening van de saek geschreven staet. Hy deed het open, en 't eerste dat se daer in vonden, was een Sonnet, haestig, maer evenwel met een goede letter geschreven, 't geen Don Quichot, op dat het Sancho mogt hooren, overluyt begoft te lesen.

*Of 't schort de Min aen kennis en verstant,
 Of wreedtheyt heeft het alles ingenomen,
 Of by myn smart en kan in lang niet komen
 De oorsaek van myn ongewoone brant.
 Is Min een Godt, soo grypt geen wreedtheyt stant
 In syne borst, noch wankund in sijn sinnen:
 Waer vind ick dan de oorsaek van dit minnen,
 Van 't leet, dat my verniet icht hant voor hant?
 Zyt ghy het dan, o Phyllis? neen het leven
 En heeft het goet by 't quaet geen plaets gegeven,
 En d'hemelis sulck onrecht noyt gewent:
 Mijn doot nochtans en valt my niet t'ontvlieden,
 Want wie sal heyl, wie baet, wie hulp aanbieden,
 Daer d'oorsaek van mijn quael blijft onbekent?*

Uyt dese blyk, vervolgde terstont Sancho, valt niet te besluyten noch te raden van de gelegentheydt van de saeck, 't en waer

men by desen draet het geheele kluwen kost krijgen. Evenwel dese Persoon, sey Don Quichot, is een goet rijmer, of ik versta my de konst niet. Soo verstaet uw Genade de konst van rijmen oock? vragde Sancho. Al veel meer als gy denkt, Sancho, antwoorde Don Quichot, en dat sult gy sien, wanneer gy aen myn Dulcinea een brief sult brengen, altemael van boven tot beneden in veersfen geschreven. Want dat moet gy weten, dat al de oude doolende Ridders in haer tijdt brave Poëten, en deftige Musicyns zijn geweest; also die twee bequaemheden, of om beter te leggen, bevallykheden, aen de doolende Minnaers vast syn. Wel is waer, dat haer veersfen meer geeft, als toon, in sig hadden. Maer ondertussen, myn Heer, vervolgde Sancho, indien gy voort laest, gy sout mischien noch het een of het ander vinden. Don Quichot daer op slaet het blaetjen om, en sagh wat anders. Dit is Prosa, of onrym, Sancho, seydh'hy, en het lijkt wel een brief. Een brief, mijn Heer? vragde Sancho. Ja een minne-brief, na my dunckt, antwoorde Don Quichot. Leestse toch overluyt, badt Sancho, want ick hoor die dingen geweldig garen. Wel aen dan, antwoorde Don Quichot, en begoft met een op dese wijze. *Uw valsche beloften, en mijn ongeluck, hebben my aen sulck een plaets gebracht, van waer eer de tijding van myn doot aen u sal komen, als de oorsaeck van mijn klachten. Ghy hebt my veracht, ô ondanckbare, en dat voor een die meer heeft, dog evenwel niet meer verdient als ik. Maer indien de deugt rijckdom was, sou ick nog reden hebben om eens anders geluck te benyden, noch mijn eygen ongeluck te beweenen. Het geen uw schoonheynt verdient, hebben uwe wercken om verre gesmeeten. Door de eerste meende ick, dat ghy en Enghel waert: maer door het tweede heb ick gesien, dat ghy een vrouw zijt. Blijft in vrede, ô oorsaeck van myn onvrede: en den Hemel wil geven, dat het bedroggh van uw Bruydegom altoos magh bedeckt blijven, op dat gy in geen leetwesen wallen mooght van het geen ghy gedaen hebt, noch ick geen wraeck nemen magh van die daer ick deselve niet van begeer.*

Den brief gelezen zynde, vervolgde Don Quichot: dit laetste, Sancho, houdt ons al even wys. Dit is 'er evenwel van, dat het een ongeluckig minnaer is geweest, die den vinder van dese regels is; en siende met een het boecxken door, vond hy noch eenig-geandere vaersfen, en brieven, van de welke hy de eene lesen kost, en de andere niet: maer soo veel hy kon ondervinden, waren het altemael minne-klachten, de eene op dese, en de andere op een andere manier. Maer terwijl Don Quichot het boeck door-

doorfocht, examineerde de goede Sancho de mael vast, sonder een eenigh hoekjen onderfocht en onbespied te laten, tot de pluckfels en wollekens toe, hoopende nog al meer te vinden als de voorschreve kroonen, die over de hondert in het getal waren. En hoewel hy niet meerder op en deed', hielt hy al syn lyden voor wel besteet; sonder al syn sullen, slagen, en andere ellende van braken, &c. ja sijn rok en Ezel meer te achten, als de wint die daer heen waeyt, denkende nu voor alles dubbelt over wel betaelt te zyn. Ondertusschen had de Ridder van de droevige figuer groot verlangen om te weten, wie den eygenaer van dese dingen was, schoon hy wel oordeelde door de omstandigheden van de veersen, het gout, en het lynwaet, dat het geen slegte kat en was, maer wel een Minnaer van staet, die, gedreven door de mishandeling van syn Lief, sig selven in eenig wanhopig voornemen geworpen had. Maer dewyl hy in dese onbewoonde plaetsen niemant vont, die hem opening, of nader onderrechting, sou kunnen doen, vervolgde hy syn weg, sonder een ander te nemen als't myn Heer Ronfinant beliefsde; altoos de gedagten hebbende, dat hem in dese woefte plaetsen niet sou kunnen missen eenige vreemde avontuer te vinden. Op dese manier voort rijdende, sag hy voor hem op de top van een kleen bergsken, dat voor hem lag, een Mensch herwaerts en derwaerts van de eene plaets op de andere springen, en dat met een bysondere wackerheyt. Hy sag van verre, dat hy swart en dick van baert was, swaer en gekruilt van hayr, bloots voets, alleen seecker slag van kousen, maer heel geteten en gescheurt, beneffens een broek, wel van fluweel, maer heel gebroocken en geslentert, aen hebbende, invoegen men aen veele syden het naekte vel daer door sag. Hy was bloots hoofts; en hoewel hy geweldig vaerdig voort sprong, kost evenwel de Ridder al dese omstandigheden bequamelyk onderscheyden. Hy tragte hem na te volgen, maer het was hem onmooglyk, alsoo het streedt met de swackheyt van Ronzinant dese rouwe gebergten te beklimmen, voornamentlyk dewyl hy van natuere aemborstig, en seer phlegmtaijk was. Terstont kreeg Don Quichot de gedachten, dat dit den eygenaer van de gevonde mael wel mocht weesen, en nam derhalven voor, hem te soeken, al sou hy een geheel jaer daer in toe brenghen: en alsoo belaste hy Sancho, dat hy de eene syde van het geberghte sou omgaen, gelyk hy de andere, op hoop van hem op dese wyse op te doen. Dat sou ick niet kunnen doen, antwoorde Sancho, want indien ick my van uw Genade affonder, sal my terstont de

vrees met duysent inbeeldingen en gesigten komen bespringen ; en houdt derhalven dat voor een vaste regel, dat ik my van nu af aen niet een voet breed wil afscheyen. Laet het dan soo zyn, antwoorde den Ridder, en het behaeght my seer wel, dat gy u soo seer op myn moedigheyt verlaet, die u ook noyt hulp sal weygeren, al wast dat u de ziel self verliet. Volgt my dan kort na, en siet gauw toe, en laet ons dat berghsken ront om gaen, misschien of wy dien mensch ontmoeten, die voorseecker de eygenaer is van het geen wy gevonden hebben. My dunkt, beregte Sancho daer op, dat het veel beter sou syn hem ongesocht te laten : want soo wy hem vinden, en hy de eygenaer is, soo gaet het seecker, dat ik de buyt weer sal moeten over geven : daerom sou het beter zyn, dese onnutte moeyte te spaten, en dat ick het selve vredig bleef besitten, tot dat sich den eygenaer door een andere wegh, en die ons niet eens soo veel moeyte kost, van self komt openbaren, en dan ondertuschen dag en raet. Gy bedriegt u selven daer seer in, Sancho, antwoorde Don Quichot, want als wy maer vermoeden wie den eygenaer is, zyn wy genootsaeckt hem te soecken : en indien wy sulcks niet deden, sou het geweldig vermoeden, 't welk wy daer van hebben, ons in de selve schult stellen, dan of hy 't was. Invoegen, Sancho myn vrint, laet u niet verdrieten, dat wy hem soecken, op dat wy ons gemoedt mogen ontlasten : en daer mede gaf hy syn Paert de sporen, en Sancho volgde hem te voet na, vertroostende sich in het verlies van syn Ezel, met de hoop die hy van de dry Veulens had. Sy dan een deel van dit geberghte om gewandelt hebbende, vonden eyndelyck in een beecxken een Muylezel door leggen, en nu gelyck als van de wormen half opgegeten, met sael en toom, en alle andere toestel ; 't welk noch te meer het vermoeden bevestigde, dat desen Man den eygenaer van het een en het ander was. Terwyl se hier op stonden en sagen, hoorden sy een gefluyt, gelyck als van een Harder die het vee hoedt; en terstont vernamen se aen de slinkerhandt, op het hoogste van den Berg, een kudde Geyten, en een ouden Harder die de selve hoede. Don Quichot riep hem toe, en badt hem, dat hy om laeg wilde komen. Den ander riep hem weder toe, wie hem in die woefte plaets gebragt had, daer men niet minder als menschen sag ? Sancho badt hem wederom, dat hy om laeg sou komen, en dat hy het hooren sou. Dit deed den ander ; en komende daer Don Quichot was, sey hy vorder : my dunckt, dat ghy vast desen Muyl aensiet, die daer nu over de ses maenden gelegen heeft: of hebt gy misschien den eygenaer gevon-

gevonden? Wy hebben niet gevonden, antwoorde Don Quichot, als alleen een maelken, en dat niet wyt van hier. Ick heb het oock wel sien leggen, zey den Harder, maer noyt durven opnemen, noch genaken, uyt vrees van eenig onheyl, en om niet voor een dief aengesien te worden, want den Duyvel is loos. Dat hebben wy oock gedaen, antwoorde Sancho, ick heb het mede gevonden, doch dorst 'er op een heele steenworp niet na by komen, maer heb het gelaten gelyck het was, want ick soeck myn handen niet te branden. Segt my, goede vriend, vervolgde Don Quichot, weet gy niet, wien dese dingen toebehooren? Het geen ik u sou weten te seggen, antwoorde den Harder, is, dat het omtrent ses maenden, min of meer, geleden is, dat 'er een aerdig Jongman by een deel Harders hutten, omtrent dry mylen van hier, gekomen is, rydende op deselve Muyl, die daer nog leyt, en met deselve mael die gy gevonden, en niet opgeraep hebt. Dese vraegde ons, wat het alderrouwste en woestste gedeelte van dit gebergte was. Wy antwoorden hem, dat het was de plaats daer wy tegenwoordig zyn; en dat is het inder waerheyt: want indien gy maer een half myl verder ryt, sal het u niet mooglyk zyn weer uyt te geraecken: invoegen ick my op het hoogste verwonder, hoe gy tot hier en toe noch gekomen zyt, alsooder geen weg en is die herwaerts leyt. Ik wil u vorder seggen, dat den Jongman, hoorende onse antwoord, syn Muyl omwende, en begoft na de aengewesen plaats toe te ryden, latende ons allen op het hoogste over syn brave gestaltenis verwondert, oock niet minder over syn vraeg, en de haest die hy had om na dese wildernis te vertrecken. En zedert hebben wy hem noyt meer gesien, behalven dat hy over eenige dagen een van onse Harders ontmoet is, dien hy, sonder een woort te spreken, dapper afgeroest heeft: en liep daer mê weer heen, na het dichtste van het gebergte, na dat hy hem al syn kaes en broot had afgenomen. Als wy dit gehoord hadden, heb ick met eenige andere Harders my opgemaakt, en hem twee dagen achter een wesen soeken, tot in het dichtste van het gebergte, ten eynde van de welcken wy hem gevonden hebben in een grooten hollen eycken-boom. Hier uyt quam hy eyndelyck tot ons voor den dag, met groote stilligheyt, zynde syn kleederen soo geweldig gescheurt, en hy soo door de Son verbrant, en voor de rest in het aensien soo mismaeckt, dat wy hem niet souden gekent hebben, 't en waer het geen wy van syn kleederen tot getuygenis der waerheyt namen. Wy gaven hem

hem te verstaen , dat wy hem sochten. Hy groete ons beleeftelyk , en sey ons met weynige , maer seer goede en bequame redenen , dat wy ons niet behoefden te verwonderen van hem in deser voegen te sien gaen , dewyl hy sulcks gehouden was te doen , ter oorsaek van seckere boete en penitentie , die hem om sijner sonden wil was opgelegd. Wy baden hem , dat hy ons sou seggen , wie hy was ; maer kosten hem daer nimmermeer toebrengen: en vorders , dat hy ons sou aenwyzen , waer hy sou te vinden zijn , op datmen hem somwijlen eenig voedsel mocht toebrengen , sonder het welk hy niet leven kost; of dat hy self sou komen om sijn kost te halen ; sonder dat hy behoefde yemandt anders lastig te vallen. Wat sijn wooning aenging , seyde hy , die was niet anders als daer hem de gelegentheyt aenbood , en daer hem den nacht overviel ; en eyndelyk besloot hy sijn reden met een bedroeft en jammerlyk weenen , invoegen het wel een hart van steen most geweest hebben , die hem daer in geen geselschap had gehouden , voornamentlyk , gedenckende in wat gestaltenis wy hem het aldereerst gesien hadden , en hoe wy hem nu tegenwoordig vonden , alsoo wy wel oordeelden , dat hy van seer goeden huysf most zyn , hoe boers wy ook waren. Als hy aldus een weynig gesproocken , en een wijl geweent had , hielt hy eyndelyck kort stil , en sloeg sijn oogen na de aerde , en bleef soo een lange wijl sitten kijken , sonder sich te roeren , blijvende wy terwijl opgetoogen , en verwondert wat hier van komen sou ; tot dat wy door het op en toe slaen van sijn oogen , het rimpelen van sijn voorhoofd , en andere gebaren meer , begosten te vermoeden , dat hem een manier van sot- of dolligheyt over quam : maer wy sagen daer wel haest de waerheyt van , wanneer hy met een groote verwoetheyt oprees , en den naesten , die by hem stont , by de kop vatte , met sulc een raserny , dat , indien wy daer niet voor geweest waren , hy hem met sijn handen en tanden om het leven sou gebracht hebben , in het midden van dese woorden: Ha , gy schelmische Ferdinando , hier sult gy my nu het ongelijck betalen , dat gy my gedaen hebt: dese handen sullen u het hart uyt den boesem rucken , in het welk al de boosheden en schelmeryen van de werelt gehuysvest zyn , met duysent diergelijcke andere dingen meer , die al op Ferdinando sloegen. Wy kregen hem eyndelyck los , met groote moeyte ; en hy , sonder een woort meer te spreken , verliet ons , loopende in het dichtste van het gebergte en het bosch , invoegen het ons onmooglyck was hem daer te volgen. Hier door kregen wy terstont een gevoelen , dat sijn

soeternyen by vlagen aen quamen, en dat desen Ferdinando hem eenig ongelyck most gedaen hebben, gelyck uyt al den handel lichrelyck af te meten was; 't welck alles naderhant bevestigt is geworden, wanneer hy dickmaels voor den dag komende, en van den eenen Harder gewillig, en van den anderen met slagen het eten nam: want als hy in dese sotheit is, al willen se hem al het eeten gewillig geven, begeert hy het evenwel niet te nemen, sonder haer met vuytflagen te betalen. Maer als hy by sich selven is, bidt hy haer om Godts wil om het geen hem nodig is; en als hy het ontfangt, bedanckt hy se beleefdelyk, en dat niet sonder tranen. En om de waerheyt te seggen, Heer, vervolgte den Harder, ik en noch ses andere Harders, beneffens twee Jongens, hebben gisteren voor genomen, hem op nieuw te gaen soecken, en gevonden hebbende, is het niet met wil, ten minsten met geweld, na de stadt Almodovar te brengen (welcke plaets hier acht mijlen van daen legt) om hem daer te laten genesen, indien syn siekte anders geneeslyk is; of ten minsten te vernemen wie hy is, wanneer hy by sig selven is, en so hy eenige vrienden heeft, de selven kennis van syn ongeluk te doen hebben. Dit is 't, gy Heeren, 't geen ick van desen Mensch weet te seggen, en op het geen gy my vraegt te antwoorden; en gelooft vry, dat hy den eygenaer van dese gevondene dingen is, namentlyck, die selve dien gy soo over het gebergte hebt sien springen (want dat had hem Don Quichot al gesegt) die niet weynig verwondert bleef, over het geen hem den Harder had vertelt: en also hy verlangen had om noch meer te weten, nam hy voor sig, hem over al te soeken, sonder een gat of hol ondoorsoegt te laten, tot dat hy hem sou gevonden hebben. Maer syn geluk was hem hier beter in, als hy gedagt had, also den Jongman op de eygene stont uyt de kloof van een rots voor den dag quam, spreekende eenige woorden tegen sich self, die niemant van naby, ick swyg van verre, kost hooren. Syn gewaet was gelyck wy het beschreven hebben, invoegen Don Quichot wel sag, beneffens oock aen eenige andere omstandigheden en overblyffels van syn kleding, dat hy een persoon van meer als gemene staet most zyn. De Jongeling, by haer komende, groete haer allen met een heesche stemme, doch evenwel seer beleefdelyk. Don Quichot groete hem weder op de selve manier, die daer op komende by Ronzinate, sloeg met een behaeglycke manier syn armen om des Ridders lyf, en omhelsde hem met sulck een vrientschap, en dat so lang, als of hy lang goede kennis met hem had gehad. Eyndelyk hem een wyl omhelsst hebbende,

trat hy een weynig te rug, en bleef hem soo staen aensien, gelyk ook Don Quichot hem; staende also die van de droevige figuer en die van de quade figuer tegen malkander aen; die van het Bosch niet minder verwondert over de gedaente, en vreemd slag van wapenen van Don Quichot; als Don Quichot over hem. Eyndelyk die van de quade figuer was de eerste, die den mont op deed, en sey het geen in het naeste Hooft-stuck sal verhandelt worden.

Het XXIV. Hooft-stuck.

In het welck verhandelt wort het vervolg der Avontuer van de Sierra Morena.

DE historie segt, dat Don Quichot niet groote aendagt de redenen van den Ridder van het gebergte aenhoorde, dewelke aldus waren: In der waerheyt, Heer, wie gy oock zyt, (want ick ken u niet) ick bedanck u seer wegens de beleeftheyt die gy my getoont hebt, en sou wel wenschen de gelegentheyt te vinden om u meerder als met de wil te dienen, volgens de beleefde onthaling die gy my in het eerste aensien hebt gedaen: maer het gelieft myn nootlot my geen andere saeck te gunnen, om u goetwilligheyt jegens my te vergelden als alleen de genegenheit om u dienst te doen. De myne, antwoorde Don Quichot, zyn alleenig om u te dienen, aengemerkt ik by mijn selven voorgenomen had, uyt dit gebergte niet te vertrecken, voor en al eer ick u gesproocken en onderfogt had, of ick aen de smart, die gy klaerlick met uw leven toont te gevoelen, eenige hulp of onderstant sou konnen doen, 't welck ick met alle neerstigheyt sal soecken te bejagen. En of by geval uw ongeluck foodanig was, dat het de poorten voor alle hulpmiddelen sluyt, wil ick u evenwel myn geselschap aanbieden, om het selve met u te helpen beschreyen; also 't geen kleene troost en is, eenig gesel in lijden te vinden. En indien het foodanig is, dat dit myn goet voornemen weder eenige beleeftheyt van u went wegen verdient, so bid ik uw Heer, volgens de overvloet die ick daer van in u sie, en te gelyck besweer u, by de saeck die u het alderlieffste mocht zijn, my te willen seggen, wie gy zyt, en de oorsaek welcke u in dese eenfaemheyt dringt te leven, niet anders als eenig wilt gedierte, soo vreemt van uw hoedanigheyt, welke men uyt dese weynige omstandigheden wel beseffen kan. En ick sweer u, voegde Don Quichot daer by, by de Order van de Ridderschap, de welke ik ontfangen heb,

heb, hoewel onwaardig, dat, indien gy my hier in gelieft te wille te syn, ik oock toonen sal in uw belang wie en wat ik ben, en wat de plicht, die my maectt te syn die ick ben. Den ander, die Don Quichot op dese wyse hoorde spreken, deed' niet anders als hem van boven tot beneden te besien; en na dat hy hem wel doorsien had, sey hy: Indien gy yemandt eenig eeten by u hebt, om de wille Godts, bid ick u my het selve te geven; want soo haest als ick een weynig sal gegeten hebben, sal ick doen gelyck ghy van my verfoekt, tot belooning van dese goede genegentheydt die ghy my getoont hebt. Terstont ging Sancho na syn broodtkorf, en den Harder tot syn knapsak, en gaven den ellendigen te eten, die daer mede te werck ging gelyck de kinderen die de mont noch vol hebben als sy de andere brock daer in stecken. En ondertusschen terwijl hy at, was'er niemant die een woort sprack, of van hem hoorde. Als hy nu wel gegeten had, gaf hy haar een teecken om hem te volgen, en bragt haer by een groen beemdeken, dat een weynig van daer aen de voet van een rots lag. Daer gekomen zynde, leyde hy sig op de groene kruiden neer, gelyck oock het geheele geselschap deed, sonder dat yemandt een woort sprak, tot dat eyndelyk den ellendigen Boslooper aldus begoft: Indien het uw wil is, gy Heeren, dat ik u in weynig redenen seg de grootheydt van myn onheylen, soo wil ick u oock verfocht en beloofd hebben, dat gy lieden van uwe zijde, door geen tusschen-sprecken of vragen, de loop van myn verhael wederhouden sult: want op het selve punt daer gy sulcks sult gedaen hebben, daer sal se oock blijven stecken. Dese voorwaerden brachten Don Quichot weder in gedachten de vertelling van Sancho, aengaende den Harder die zijn Geyten over voerde, die ook aen een spijker was blyven hangen. Maer den ander vorders vervolgende; seyde: Het geen ick alhier beding, geschiet alleen om dat ick myn elenden kortelyk verhalen wil; want de selve weder in gedachten te brengen, kan my nergens toe dienen, als om nieuwe smarten by de ouden te voegen: en hoe gy lieden my minder vraegt, hoe ick eer sal gedaen hebben; hoewel ick geen saeck van belang onverhaelt sal laten, om aen uw begeeren voldoening te geven. Don Quichot beloofde het hem uyt naem van het geselschap; en daer op begoft den ander syn vertelling. Myn naem is Cardenio; mijn Vaderlandt een der voornaemste Steden van dit Andaluzia; myn Geslacht edel; myn Ouders rijk; en myn ongeval soo groot, dat het niet weynig van myn Ouders

beschreyt, en van myn Geslacht en Vrienden beklaegt moet syn, sonder dat se met hun ryckdom het selve kunnen helpen of vergoeden, alsoo de goederen des werelts weynig helpen om de wil des Hemels te buygen. In 't selve gewest leefde een schoone, Lusinda genoemt, soo edel, en soo rijk als ick; maer veel geluckiger, oock onstantvastiger, als myn eerlyck voornemen verdiende. Dese Lusinda beminde, begeerde, ja aenbadt ick, self van myn kintsche dagen af; en op de selfde wijze beminde sy my, soo veel als haer onnooselen ouderdom toeliet. Onse Ouders wisten onser beyder genegentheden, en waren daer over niet qualyk te vreden, alsoo se wel sagten, dat het toch op een houwelyck uyt komen sou, ter oorsaek der overeenkomst van onte hoedanigheden en staet. Aldus wieschen onse jaren, en met de selve onse liefde; invoegen het eyndelyck den Vader van Lusinda om veelderhande insichten geraden docht, my den toegang van syn huys te weygeren, volgende daer in na de Ouders van die vermaerde Thisbe, daer de Poëeten so veel van geschreven hebben. Maer dit was alleen vlam tot vlam, en verlangen tot verlangen gevoegt; en of ichoon onse tongen niet kosten, onse pennen lieten evenwel niet na de bootschappen onser harten te doen, die oock dat voorrecht hebben, dat se altydt vrypostig zijn, daer de tegenwoordigheyt van de geminde saeck de tong niet selden de spraek onthout. O Hemel! wat heb ick al briefkens geschreven, en wat al lieve aengename antwoorden heb ick ontfangen! Wat heb ik al gesungen en liedekens, wat al minne-vaersen gemaekt, daer het gemoet niet minder kost als syn hoogste begeerten in uyt te drucken! Eyndelyck, voelende hoedanig myn begeerte was om haer te genieten, heb ick sulcks gesocht door een middel, welcke de alderbetamelyckste was, namentlyck, aen den Vader haer ten houwelyck te versoecken. Het geen hy my antwoorde, was, dat hy syn wil voeghde by de myne, en dat hy sich daer door vereert achte, en niemandt liever dat waerde pandt vertrouwen wilde: maer zynde myn Vader noch in het leven, stondt hem voornamentlyck toe soodanig een versoek te doen; want 't en waer het selve geschiede met zyn goetvinden en genoegen, most ick weten, dat Lusinda geen persoon was om yemandt tegen zyn wil op te dringen. Ick bedanckte hem hartelyck voor syn goede genegentheyt, en betoonde, dat ick syn raet voor goet achte, met toefegging, dat myn Vader self sou komen, soo haest als ik het hem sou gesegt hebben. En met dese meening begeef ick my

terstont na myn Vader toe, dien ik in syn kamer vondt, hebbende een brief in de hant; en eer ik een woort tegen hem spreken kost, gaf hy my deselve met dese woorden: Uyt desen brief, Cardenio, sult gy kunnen sien, wat genegentheyt den Hertog Ricardo heeft om u goet te doen. Den Hartog (gelyk u, Heeren, niet behoort onbekent te syn) is een van de Grooten of Grandes van Spanjen, hebbende syne goederen mede in Adaloufien. Ick nam den brief, las den selven; en vondt hem so beleefd geschreven, dat ik self oordeelde qualyck te sullen doen, indien wy de beleefde wille van sulck een Heer niet naquamen: welke daer in bestont, dat hy my versogt tot een gesel, en geen dienaer, van syn outsten Soon, en dat hy de last op sig nam om my tot staet te brengen, volgens de achtung welcke hy van my had. Dit dan so gelesen en verstaen hebbende, en daer door nog opgetoogen zynde, voegde myn Vader daer by, dat ik den tweeden dag daer aen sou hebben te vertrecken, om de wil van den Hartog te volvoeren; en dat ik den Hemel vry mogt danken voor sulck een groote weldaet, my also den weg openende tot sulks als myn bequaemheden en geslacht mogten verdienen. Hier voegde hy nog eenige andere vaderlyke vermaningen by. Ondertusschen quam de tydt van myn vertreck; en ik deed so veel, dat ik op seekeren nacht met Lus-cinda quam te spreken, die ik al myn wedervaren vertelde, gelyck ick ook den Vader deed; biddende, dat hy voor een kleynen tydt het houwelyken van syn Dochter geliefde uyt te stellen, tot dat ik sou gesien hebben, wat den Hertog van my begeerde. Dit heeft hy my beloofd, en Lus-cinda met veel eeden gelworen, en met duysent minnereeckens bevestigt. Ick kom eyndelyk by den Hertog, en wiert van hem soo wel ontfangen en gehouden, dat het terstont geen kleene afgunst in de andere Onder-dienaers maeckte; oordeelende, dat de gunst, die my den Hertog toonde, tot haer nadeel strekte. Maer het voornaemste was, dat de Soon van den Hertog, genaemt Fernando, een wacker, mild, en minnend Edelman, my in weynig tijds so veel liefde en vrientschap betoonde, dat'er een yeder de mondt van vol had, en'er de gunst van den Vader, hoe groot de selve mocht zyn, niet eens by te pas en quam. Voorts, gelyck het gemeenlyck geschiet, dat tusschen vrienden niets heymelyck blyft, en dat daer in de beste onderlinge plichten schijnen te bestaen, ontdeckte hy my oock syn liefde, die hy een Huysmans Dochter, onderdaen van syn Vader, toedroeg; zynde evenwel haer Ouders seer ryk; en sy soo schoon, verstandig, en wel levende, dat men swaerlyck

zou hebben kunnen oordeelen, waer in zy het meeste uyt stack. Dese schoone hoedanigheden hadden so veel op Fernando gewonnen, dat hy voor sig nam, om te komen tot het besit van dese schoonheyt, haar beloften van trouwen te doen, alsof het hem andersints onmoogelyk was. Ick, verpligt door syn vrientschap, socht hem door veel goede redenen daer van af te leyden; maer siende, dat het alles vergeefs was, nam ick voor het aan syn Vader, den Hertog, te kennen te geven: dog Fernando, loos en verstandig, en daar voor bedugt, (alsof hy wel oordeelde, dat ik, als een getrouw dienaer, daer toe verbonden was) sey tegen my, so om my af te leyden, als om my te bedriegen, dat hy geen beter middel wist om haer uyt syn gedagten te brengen, als sig voor een tyd af te sonderen; waer over hy goet vont, dat wy ons voor een wyl ten huysen van mijn Vader souden gaan vermacken, onder voorgeven van eenige schoone Paarden te gaen koopen, daar onse Stadt, boven andere Steden ter werelt, ryck van is. Nauwelijcx had hy dat voorgegeven, of ick, bewoogen door myn gegentheden (hoewel daer so veel goets niet in stack) stondt hem sulks toe, als sijnde een dienstig middel, op hoop van myne syde eenige goede gelegentheyt te vinden om mijn beminde Luscinda te sien. Aldus dan vermaande ick hem het met den eersten in het werck te stellen, op dat het affijn in hem wercken mocht daer de reden niet machtigh genoeg toe was. Maar als hy my dit te kennen gaf, had hy alreets syn wil van dese Dochter gehadt, en dat onder beloften van houwelijck; weshalven hy dese gelegentheyt socht tot syn eygen verleeckeringh, vresende voor het geen den Hertog, sijn Vader, mocht doen, wanneer hem dit stout bestaan ter ooren quam. Endelijck (gelyck de liefde in de jeugt ten meestendeel niet anders is als een begeerlyckheyt, en met het genot van het begeerde gemeenlijck uytgeblust word) Don Fernando, hebbende nu vercregen het geen hy begeerde, begoft sijn vlam te verdooven; en, gelijk syn voorgeven was, het affijn te gebruycken om sijn liefde te vergeten, diende het selve inder waerheyt alleen om het volvoeren van sijn beloften te ontgaen. Den Hertog ten laetsten gaf hem verlof, en belaste my hem geselschap te houden. Aldus quamen wy in onse Stadt, daer wy van myn Vader ontfangen wierden gelyck de staat van sulck een persoon vereyste. Ick kreeg gelegentheyt om myn Luscinda te sien, en onse vlammen weder te doen leven, alhoewel sy noit gestorven waren geweest; en myn ongeluk wilde, dat ik deselve aen Don Fernando openbaarde (dewyl my docht,

dat

dat ik, volgens de wetten van onse onderlinge vrientschap, hem die niet behoorde te heelen) sonder te vergeten haer schoonheyt, verstant en andere gaven, volgens mijn liefde, te prijsen en op den troon te setten. En dit werckte in hem een bysondere genegentheyt om sulck een konst-stuk van de natuer te sien. Hier in was ick hem te wil, en lietse hem sekeren nacht sien, by het licht, aen een venster, daar wy gewoon waren malkander te spreken. Hy sag se, maer met sulck een verwondering, dat hy al de schoonheden, die hy tot noch toe gesien had, daar by vergat. Dese verwondering maakte hem verbaast; de verbaastheyt buyten sich zelf; en, om kort te gaen, by bleef so verliest, als gy in het vervolg van dese vertelling sult hooren. En om te meerder syn brandt op te wecken, dien hy evenwel voor my socht te verbergen, quam hem by ongeluck een seeckere brief van haer in de handt, in dewelke zy my verzocht, haar van haar Vader ten houwelyk te versoecken, soo verstandig, eerlijck, en minnelyk geschreven, dat hy deselve lesende niet kost laten te seggen, dat in Lusinda alleen alle de bevallijckheden van de werelt beslooten waren. Wel is waar, dat ick dese bysondere lofreden uyt de mondt van Don Fernando met het meeste genoegen niet aanhoorde, en begoft te vreesen, dat my dit eenig onheyl mocht veroorsaecken, te meer, alsoo hy Lusinda alle oogeblicken in de mont had, spreekende van haer, het quam te pas of niet; 't welck de naeyver al vry begoft te ontsteeken: niet dat ik twijfelde aen de oprechtheyt en getrouwheyt van myn Lusinda. Evenwel (gelyck de min vol vermoeden is) vreesde en duchte ick, sonder te weten wat. Ondertussen wilde Don Fernando altoos de brieven sien en leesen, die ick van haer ontfing, en die ik haer toefont, onder voorgeven, dat hy groot behagen in onsen stijl had, en voornamentlyk in het verstandt van Lusinda. Het geviel ondertusschen, dat my Lusinda door een briefken verfocht, dat ick haer eenig Boek van Ridderfchap zou toefenden, om daar in te lesen, alsoo sy daar groot vermaeck in sचेpte, namentlyck, van die van Amadis van Gaulen. Don Quichot had ter naauwer noodt dit gehoort, wanneer hy daar op in voer, om te kennen te geven het hooghdravende verstandt van de schoone Lusinda: myn Heer behoefde my anders niet te seggen, als de liefde, die dese schoone Jonckvrouw draaght tot het lesen van dese treffelijcke Boecken; want, in der waerheyt, men hadse niet kunnen ach en voorsoodanig, als se myn Heer beschreven heeft, indien 'er dese

genegentheynt niet in gevonden wiert: invoegen voor my geen meerder woorden van nooden zyn om haer deugden te bevestigen, alsoo ick se door die genegentheynt alleen nu alreets acht voor de schoonste en verstandigste Jonkvrouw ter werelt. En ik zou wel gewent hebben, myn Heer, dat gy haer, behalven die van Amadis van Gaulen, oock die van Don Rogel van Grieken had toegesonden: want ick weet, dat zy groot vermaak zou geschept hebben in Darayde en Garayde, en de verstandige redenen van den Harder Darinel, en die wonderlijke Boerendigten en Gefangen, die door de selve met zulk een bevallykheynt voortgebracht zyn. Dog de tyt mag komen, dat men dese nalatigheynt zal kunnen verbeteren; en daer toe was niet meer van nooden, als dat myn Heer slechts gelieft had met my te gaan, in de plaats van myn woning, daar ick raat wist om hem meer als dry hondert stuks te beschaffen, die het regte vermaak van myn leven, en het beste onderhoud van myn ziel zyn: hoewel ik bekennen moet, dat ik'er tegenwoordig niet een meer heb, daar ik de snoode en vervloekte Toveners voor moet danken. Ondertusschen gelieft my ten goeden te houden, indien ik tegen myn beloften gedaan heb: maar hoorende spreken van deze doorluchtige dingen, is het my zo onmoogelyk te swygen, als de Son met de hant te grypen. Doch gelieft slechts voort te gaen, want dat is het 't geen tegenwoordig 't aldermeest te pas komt. Terwyl Don Quichot dese redenen voortbracht, bleef Cardenio met het hoofd op de borst sitten; en hoewel hem Don Quichot tot tweemaal toe versocht zyn vertelling te vervolgen, gaf hy niet een woort bescheyt. Maer eyndelyck, na dat hy alsoo een goede wyl gezeten had, begoft hy op deze manier uit te barsten: Dat zal my niemant uyt myn gedachten brengen, of niemant zal my anders kunnen wys maken, en die anders zeyt, is een stuccke schelms, stuccke diefs, en stuccke boefs in zyn hart, of dat guytje, Meester Elisabat, heeft met de Koningin Madasima te doen. Hooger niet, antwoorde Don Quichot, by dit en dat, sich met ernst verstoorende, gelyk hy gewoon was. Het is een groote quaataardigheit, of, om beter te zeggen, een snoot schelmstuk, zulks te zeggen: want de Koningin Madasima is te treffelyke Princesse daar toe geweest, als dat iemant seggen sou, dat sy haar met zo een honfvot, als Meester Elisabat, zou te buiten gaan; en die het tegendeel wil beweeren, sal 't liegen als een schelm: 't welk ik sal staande houden, te voet of te paart, gewapent of ongewapent, by daag of by nagt, of so als 't te pas sal komen. Cardenio bleef hem wel ityf

sitten

sitten aensien, als dien nu de buyen van syn sotternyen weer over quamen, en geen gedachten minder had, dan syn history te vervolgen, gelyck oock Don Quichot weynig lust om de selve aen te hooren: soo speet hem het geen hy van de Koningin Madafima had hooren moeten; trekkende sich haer saeck aen, gelyck of se in der daet syn natuerlycke voogdes was geweest: soovaft was hy aen syn sotte Boecken gebonden. Ondertusschen Cardenio, die nu weer syn oude stuypen begoft te krygen, en sich op die wyse met liegen, en schelmen, en diergelycke sagh bejegenen, kost dat niet wel in syn hooft verdragen, maer nam een groote key, die neven hem lagh, en smeetse Don Quichot op de borst, dat hy achter over viel. Sancho, siende syn Meester op dese wyse tracteeren, quam met de geslote vuyft na Cardenio toe: maer dese ontfing hem sodanig, dat hy hem met de eerste slagh voor syn voeten ter aerde wierp, en hy daer boven op, en Sancho een bedt wacker afgesmeert. Den Harder, die hem wilde beschermen, kreegh van het selfde; en na dat hy se op dese wyse een yeder het syn gegeven had, rees hy op, en ging al soetjes al sachjes weer na het gebergte toe. Sancho stont op, en dewyl hy rasende dol was over soo geslagen te zyn, sonder het verdient te hebben, wilde hy sich op den Harder wreeken; seggende, dat het altemael syn schult was, alsoo hy hem niet gewaerschouwt had, dat desen mensch somwylen sulcke vlagen kreegh: hy sou zich anders wel gewacht hebben. Den Harder antwoorde, dat hy het al van te vooren had gefeyt; en soo hy het niet gehoort had, dat was syn schult niet. Sancho bracht daer syn reden weer tegen, en den Harder weer van syne sy; invoegen sy sich eyndelyck in het hayr vielen, gevende malkander sulcke muylperen, dat, indien Don Quichot niet tusschen beyden gekomen was, sy den een den ander souden vernielt hebben. Sancho Pançe riep vast: laet my begaen, Heer Ridder van de droevige figuer, laet my begaen, want hy is een kinckel als ick ben, en geen Ridder, daerom laet ick den stryt met hem volvoeren. Dat is wel waer, antwoorde Don Quichot, maer ondertusschen ick weet dat hy geen schult en heeft: en soo veel deed hy eyndelyk, dat hy se van een kreegh, en weer vrede maecte. Daer na vragde Don Quichot aen den Harder, of het wel mooglyk sou zyn Cardenio weer te vinden, en met hem te spreken, vermits hy garen het vervolg van syn vertelling sou hebben. Den ander antwoorde, gelyck hy hem voorheen had gefegt, namentlyck, dat

hy niet seecker wist, waer hy sig gemeenlijck onthielt; dog indien hy wat veel daer omtrent quam, sou hy hem den een of den anderen tydt wel ontmoeten, 't sy by of uyt syn sinnen.

Het XXV. Hooft-stuck.

Handelende van de vreemde dingen, die Con Quichot in dit Gebergte ontmoete, en hoe hy Beltenebros na volghde, in het doen van syn penitentie.

DEn Harder nam syn afscheyt van Don Quichot, die wederom te paert steegh, beveelende Sancho, dat hy hem volgen sou, die het selve deed; doch met kleene gewilligheyt. Sy reden soetjes voort, na het dichtste van het gebergte. Sancho had de meeste lust van de werelt om tegen syn Heer te spreken, en verlangde vast, dat hy eerst sou opheffen, om van synen wegen tegen syns Meesters bevel niet te misdoen. Maer konnende eyndelyck niet langer swijgen, sey hy tegen syn Heer: myn Heer Don Quichot, ik verfoek aen uw Genade, my syn segen te willen geven, en met eenen mijn afscheyt, alsoo ick van nu aen van meening ben weder na huys na myn vrouw en kinderen te reysen, met de welcke ick ten minsten sal mogen sprecken, so veel en lang alst my gelieft: want dat uw Genade begeert, dat ik met hem, by dag en nacht, door dese eenfame plaetsen sou reysen, sonder een woort te mogen spreken, dat is so veel, of men my levendig in de aert stack. Indien het noch soodanig was, dat de dieren spraeken, gelyk sy deden in *Æsopus* tijden, dan was het noch te minder; en dan mocht ik somwijlen nog een woort met Ronzinant hebben (dewyl myn ongeluk my van myn lief Ezeltje berooft heett) 't welk my dienen sou tot tot een tijdt-verdrijf, en tot vergeting van al mijn ongelucken. Want als men de waerheyt seggen sal, en moet, het is een bedroefde saek, al sijn leven avontueren te gaen soeken, en niet als slagen te vinden, en evenwel nog niet een woort te durven seggen, niet anders dan of een mensch een block was. Nu versta ick wat ghy seggen wilt, Sancho, antwoorde Don Quichot, namentlijck, dat ghy niet verdragen kont, dat men u een breydel in den mont legt: seght dan vry het geen gy seggen wilt, op voorwaerde, dat dese vryheydt niet langer duert, als terwijl wy in dit gebergte sijn. In 's heeren naem, antwoorde Sancho, laet ik dan dese gelegentheyten gebruyken, wie weet hoe lang het dueren magh. En daerom een
begin.

beginfel maeckende, begoft hy terftont te vragen : waerom ontfelde fich uw Genade fo geweldig om de wil van die Koningin Malafima, of Magafima, fo als fe heet: of wat was'er veel aen gelegen, of dien Meefter Belfebat haer vrient was, of niet? Want indien uw Genade dat had laten voorby gaen, den Sor fou met fyn vertelling voort gegaen, en men al die (warigheyt, die daer op volgde, niet gehadt hebben? In der waerheyt, Sancho, antwoorde Don Quichot, indien gy wift, too wel als ick, wat een voortreffelijcke en eerlijcke Koningin dese Madafima is geweest, ik weet, dat gy foudt gefegt hebben, dat ik noch al veel te verdraegfaem was, in het aenhooren van fulcke blafphemien. Want wat grooter verachting kan'er gevonden worden, als dat een Koningin fich foo ver met een quackfalver en lantlooper fou verlopen? De waerheydt evenwel is, dat dien Meefter Elifabath, daer dien Sor van spreecken wou, een wijs en verftandig man is geweest, en die de Koningin als Geneefmeefter gedient heeft: maer fulke dingen daer van te denken, is de meefte raferny van de werelt. En op dat gy fiet, dat defen Cardenio niet geweten heeft wat hy feyt, moet gy weten, dat hy doen alreets buyten verftant wat. Dat is het geen ick ook seggen wil, hervatte Sancho, namentlijk, dat myn Heer, wil ik seggen, geen acht op een sot had behooren te slaen: want indien de fteen fo wel tegen uw kop, als tegen u borft, gevlogen was, ik weet niet wat'er van fou gekomen hebben, en dat om die lieve Koningin. So wel tegen de dwafen, als tegen wijfen, ben ik gehouden, antwoorde Don Quichot, volgens de Ridderlijke wetten, de eer der Vrouwen voor te ftanen, wie fe zijn, hoe veel te meer van foo een Princesse, als de Koningin Madafima, de welke ik, buyten dat, een bysondere genegentheyt toedraeg, en dat om haer goede deugden; want behalven dat fe feer fchoon was, had fe ook een bysondere voorfigtigheyt, en een groote lydtsaemheydt in het uyftaen van al haer tegenspoet; daer haer het byfijn en den raet van Meefter Elifabath groote hulp en voordeel heeft toe gedaen. En daer uyt neemt het onwetende volk oorfaeck om aen haer eerbaerheyt te twijffelen: en ik seg nog eens, dat fe het altemael liegen, fo dikmaels als fy het seggen. Ik segh het niet, sey Sancho, half verbaest, noch en denck het oock niet te seggen (want wiens broot men eet, wiens woort men spreeckt) en my is'er oock weynig aan geleegeen: fy moetender felf rekentchap van geven. Behalven dat, ben ick geen onderfoecker van eens anders leven: want hy die telt en liegt, voelt hy het niet hy hem bedriegt: en wat

meer is, naeckt ben ick gehooren, naeckt ben ick noch: ick winner noch verliefer niet by, wat raeckt het my: meenigh meent, dat hy onsen Heer by het hooft heeft, en hy heeft de Duyvel by de voeten: een goet betaelder weygart geen pandt. Heer bewaer my, riep Don Quichot, Sancho waer toe komen al dese spreekwoorden te pas? Ick bid u, goede man, dat gy stil swijgt, en past om uw Meester te dienen, sonder u dus veel te moeyen met dingen die u so weinig aengaen. En so veel moet gy met uw vyf sinnen begrijpen, dat al wat ik gedaen heb, doe, of doen sal, niet als in reden bestaet, geordonneert volgens de werten van de Ridderfchap, also ik deselve so wel of beter weet, als al de Ridders van de werelt. Dat is dan oock, vervolgde Sancho, een der regels van de Ridderfchap, dat wy door dit gebergte en dese woeste plaetsen gaen na een Sot soeken, die, als wy hem gevonden hebben, voort sal gaen, niet met syn vertelling, maer om ons den hals, en de rest van het lyf, dat noch heel is, te breecken. Swijgt, Sancho, seg ick nog eens, antwoorde Don Quichot, want dat wil ik dat gy weet, dat ick dese weg niet alleen volg om den Sot te soecken, maer eerder om dat ik hier meen een stuk werks te doen, 't geen my vermaert sal maken over 't gantsche aertrijk, en, om kort te gaen, in my de rechte waerdigheyt van de doolende Ridderfchap sal volmaecken. Is'er oock groot prijckel in gelegen? vraegde Sancho. Neen, antwoorde den ander, als het ons maer gelucken wil een goede bequame plaets te vinden: dog alles hangt aen uw naerstigheyt. Aen myn naerstigheyt? vraegde Sancho. Aen uw naerstigheyt, antwoorde Don Quichot, want indien gy haest weder komt, van de plaets daer ik u meen te senden, sal ook myn verdriet haest ge-eyndigt, en myn glory begonnen zyn. En om u niet langer in onwetentheden te houden, so weet, dat Amadis van Gaulen een van de volmaeckste doolende Ridders is geweest, ja, om beter te seggen, de eenige, de eerste, en de voornaemste die in de werelt bekend zyn; daer Don Belianis, en al de andere, niet eens by te pas en komen. Vorder wil ick seggen, wanneer een Schilder tracht uysteckende in syn konst te worden, soeckt hy altijt de principalen na te volgen van de alderbeste en vermaertste Meesters. En dese selve regel heeft in alle konsten en prijslijcke oeffeningen plaets, die tot verciering dienen van het gemeene best. Alsoo moet yemandt, die den naem van wijs, voorsigtig, en verdraegsaem wil winnen, Ulysses in syn leven navolgen, in wiens persoon, en in wiens dooling, Homerus ons een levendig af beeltsel

van wysheydt en voorfigtigheydt voorftelt; gelijk Virgilius ons een dapper en wijs Overfte voorftelt in de perfoon van Æneas, als ook de deugt van een vroom Kint jegens syn Vader: van de welcken, zoo wel den een als den ander, dese Mannen niet beschreven hebben, juyft gelyk zy waren, maer gelyk zy behoorden te syn, om een voorbeeld aan de toekomende eeuwen te laten. Op dese selve wyse is Amadis de noortstar en de baecken van alle dappere en verliefde Ridderd geweest, dien wy alle behoorden na te volgen, welke onder dien bannier ten oorlog gaen. Zynde het nu dan aldus, gelyk het is, Sancho myn Soon, bevind ik, dat die doolende Ridder, die hem het naauwste zal nagevolgt hebben, oock de naefte is om syn glory en heerlijckheyte te verkrijgen. Voorts een van de daden, door dewelke hy aldermeest zyn voorfigtigheyte, dapperheyte, volftandigheyte, en liefde getoont heeft, is geweest, dat hy, van Oriana verlaaat fynde, sig begaf na de arme Rots, om aldaar zyn penitentie uyt te staan, veranderende den naam van Amadis in dien van Beltenebros, voorwaer een naam van een krachtige beteekenis, en met zyn leven wel over een komende. Invoegen dan, dewyl hy my lichter valt in dese manier van doen na te volgen, als in het kloven van Reufen, onthoofden van Serpentes, dooden van Draken, slaan van geheele Legers, breeken van Wapenen, en ontdoen van Betooveringen, en dat alhier een seer bequame plaats en gelegentheyte daar toe is, dunckt my, dat ik deselve niet behoor te laten voorby gaen. Wat is dan, vraegde Sancho, het geen uw Genade van mening is in dese eenfame plaats uyt te regten? Heb ik u niet gefegt, voerde Don Quichot hem te gemoet, dat ik Amadis wil navolgen, spelende hier den desperaten en dollen, om oock met eenen een navolger van den dollen Roelant te zyn, als hy by een Fonteyn sekere teekens vont, dat de schoone Angelica sig met Medor verlopen had. Door welke quelling hy heel sot en dol wiert, treckende bomen uyt de aart, halende heele huysen om ver, doodende de Harders, verdryvende de Schapen, met duysent andere sotternyen meer, waardig om in eeuwige gedachtenis gehouden te worden. Maer hoewel ick geenfints van mening ben Roelant in alles na te volgen, zal ik evenwel die dingen, welke my het aldernatuerlykste en eygentlykste schynen, zoeken te betrachten. Ook zou 't wel kunnen sijn, dat ik het by de navolging van Amadis liet berufften, die sonder met zyn sotternyen schade of hinder te doen, meer als aan syn ooggen, welke hy byna uytgekreten heeft, sig egter daar mede sulck een voortreffelyken roem heeft gemaekt, ja meer als

Roeland. My dunkt, antwoorde Sancho daar op, dat sulke Rid-
ders, die dat gedaan hebben, lichtelijk oorfaak daar toe hebben
gehad. Maar om de waarheyt te zeggen, wat oorfaak heeft uw
Genade om fijn felven tot een sot te maken? Wat Juffrouw heeft
hem verfmact? Of wat tekens hebje oyt jou leven gefien, dat
Dulcinea met den eenen Moor of den ander, of Kristen of Hey-
den, heeft te doen gehad? Daar leyt de knoop, fey Don Quichot,
en dat is het punt daar het op draayt, namenlijk, sot te worden
sonder oorfaak, op dat zulks aan mijn Beminde mag te kennen
geven, indien ik zulcke sotternyen doe by mijn finnen zijnde,
wat ik al doen zou indien ik eens ter degen sot was: behalven
dat ik ook reden genoeg heb, ter oorfaak van het lang affijn van
mijn beminde Dulcinea; want, gelijk gy van dien Harder Am-
brofio gehoord hebt, is het affijn een famenloop van alle ver-
driet. Invoegen dan, Sancho, gy geen tydt behoeft te verletten,
met my anders te raden, also ik vastelijk voorgenomen heb de-
fe navolging te maken, het koft wat het wil. Sot ben ick, en sot
fal ik blijven, tot 'er tijd toe gy my met een brief van mijn Dul-
cinea befcheyt brengt, alsoo ick u daar meen heen te fenden: en
indien het toodanig is, als mijn getrouwheyt verdient, fal al
mijn sotheyt glat over zijn; maar indien anders, fal ik in der
daat sot worden, sonder dat ik het voelen fal, also sotheyt geen
feer en doet. Het ga derhalven so 't wil, fy fchrijft my wat se
my fchrijft; ik fal verlost worden aan de eene of aan de andere
kant. Maar segt my, Sancho, hebt gy den Helm van Mambruu
wel bewaart? want ik heb gefien, dat gy se van de aard opge-
raapt hebt, wanneer se dien Galeyboef wilde in ftoffen smijten,
doch niet en koft, ter oorfaak van de fijne stof. Hier op antwoor-
de Sancho: Ik ken in mijn hart noch in mijn bloet verdragen,
Heer Ridder van de droevige figuer, noch in genoegen opnemen
fommige dingen, die uw Genade feyt: ja ik kryger verbruyde
vreemde gedachten van, dat al dese brabbelry van Ridderfchap,
van Koninkrijken en Keyferrijken te winnen, Eylanden te ge-
ven, en diergelijke snorkeryen meer, niet anders als wint en dro-
men is. Want wie is 'er in de werelt, als hy uw Genade een Bar-
biersbecken een Helm van Malbruy hoort noemen, die niet ter-
ftont sonder veerkijker fal sien, dat sulc een keerel met de kop
gequelt is? Dit Becken dan heb ik in het pak gesteecken; en also
het vol buylen is, fal ik het mee t'huys nemen, om 'er die te laten
uyt kloppen, en het dan gebruycken om mijn baart in te laten
fchrabben, indien ik anders den dag mag leven, dat ick mijn
vrouw

vrouw en kinderen eenmaal mag komen weer te sien. Wil ick u wat seggen, Sancho, antwoorde daar op Don Quichot, soo veel kan ick sien, dat gy den onverstandichten bloet zijt van een Schiltknaep, die der oyt in de werelt is geweest. Hoe is het moogelijk; daar gy nu alreets zoo lang met my gedooft hebt, dat gy noch niet kunt sien, dat de dingen, die dese Ridderfchap aangaan, met andere oogen moeten gezien worden, als de andere dingen des werelts, en dat se gemeenlijk anders zijn als se schijnen? 't welk niet haar, noch ons, te wyten is, maar alleen die schelmfche Toovenaars, die ons met heele troepen altoos by en omtrent zyn, en onse saken veranderen gelijk se self willen, en na dat se ons gunstig of hatig zyn. En in sulker voegen ook, dit, het geen u dunkt een Becken te zyn, is in myn oog den Helm van Mambruno; en misschien sal het een ander voor wat anders aansien, alleen daarom, om dat het van sulck een waarde zynde, de gheele werelt my anders vervolgen zou, om my dat kostelijck pant quyt te maecten. Maar als se sien, dat het niet anders als een Scheerbecken is, laten zy 't my houden, en niemant taalt'er na; gelijk wel bleeck aan Passamont, die het de pyn niet waart achte om op te rapen, maar alleen sijn best deed (hoe wel te vergeefs) om het in stucken te breecken. Bewaart gy het wel, myn vrint, also ick het voor dees tydt niet van nooden heb; ja meen my in tegendeel al de andere wapens uyt te schudden, met kleeren met af, en stellen my soo naakt, als ick ter werelt gekomen ben, indien het my slechts maar in den sin schiet eer Roelant als Amadis na te volgen. Met dese woorden quamen se aan den voet van een hoogen berg, steekende ver uyt boven al de anderen, die hem omringden. Daar liep een seer aangenaam beekken neven by, zynde vorders rontsom niet anders als een levende en groene beemd, so aangenaam, dat het een vreugt en lust was om aan te sien. Daar stonden ook eenige wilde bomen by, benefens ontallijcke kruyden en blommen, die de plaats een bysonder leven gaven. De gelegenheyt van dese plaats drong den Ridder van de droevige figuer om hier sijn penitentie te komen doen; en verheffende in dit vermaakelyk aansien sijn stem, min noch meer als een sot, begoft hy aldus uyt te roepen: Dit is de plaats, ô hemel, die gy bestelt en geordonneert hebt tot het beweenen van het ongeluk, dat gy my hebt toegesonden. Dit is de plaats, daar de tranen van myn oogen een aanwas sullen maken aan dese beek, die daar heen vliet, en myn gestadige en geduerige suchten het geboomt sullen bewegen, alles tot getuygenis van de smart,

die

die mijn verliefde hart is lijdende. O gy, wie gy zijt, Boeren of Harders, die in dese onbewoonde plaetsen uw verblijf hout; hoort doch de klachten aen van desen rampsaligen Minnaer, die hem het langdurig affijn, en een ingebeelde quelling uyt den boesem drucken, alleen om u, om u, ondankbare en nochtans meer als menschelijcke schoonheydt. O gy, Nymphen en Najaden, die voor een gewoonte hebt in dit dichte geberghte te verkeeren (so willen u de geyle en dartele Satyrs in uw soete vreugde ongemoeyt laten) helpt my mijn ellenden beweenen, of ten minsten, laet u niet verveelen de selve aen te hooren. O Dulcinea van Toboso, dagh van mijn nacht, leyftet van mijn wegen, planeet van mijn geluck, (soo moet u den hemel alles goets toe voegen, dat gy wenscht of begeert) fiet en bemerkct doch de plaats en de staet, daer uw lang affijn my toegebracht heeft, en toont u toch danckbaer tegen sulcken onvervalsten trouw. O ghy eensame boomen (gy die van nu voortaan alleen mijn gesellen sult zijn) toont toch met roeren en bewegen van uw tacken en bladeren, dat u mijn tegenwoordigheyt niet mishaeget. O gy, mijn Schiltknaep, aengenaem geselschap in mijn voor en tegenspoet, houdt doch wel in uw gedachten het geen gy my hier fiet doen, op dat gy het moogt vertellen aen haer, die daer de eenige oorfaeck van is. Met dese woorden stijgt hy van sijn Paert; en met een Inap maectt room, sadel en al los; neemt het hem af; en met een slaghe van de platte handt op het gat schenkt hem sijn vryheyd, met dese woorden: uw vryheydt geeft u die geen, die sonder vryheydt blijft, o Paert, soo loffelijck door uwe wercken, als ellendig en ongeluckig door uw lot. Gaet nu henen daer gy wilt; want in het voorhoofd draeght gy geschreven, dat noch den Hippogrief van Astolpho, noch den vermaerden Frontyn, die Bradamante soo dier quam te staen, by u in het alderminste te pas en komen. Sancho al desen handel fiende, sey: het komt wel, dat wy tegenwoordig van de moeyte verlost zijn om mijn Grauwte mē te onttoomen en te ontsalen; want ik sweerje dat, daar souwen oock geen hantflagen, noch lofredenen ontbreken om sijn deugden te bewijsen. Evenwel al was hy hier, sou ick niet toelaten, dat hem yemandt aenraeckte om hem te ontruigen; alsoo hem de wetten van de verliefde Minnaers niet en raecten, niet meer als my die sijn Meester was, so lang als het den Heer beliefde. Maer in der daet, Heer Ridder van de droevige figuer, indien mijn vertreck, en uw sotheyt in ernst is, sal het best zijn, dat wy Ronfinant weer

gaen sadelen, om hem my, by gebreck van myn Grauwte, te laten gebruycken; want dat sou myn weg niet weynig verkorten: en soo ick te voet moet gaen, weet ick niet, wanneer ick komen, noch wanneer ick weer keeren sal; want, om kort te seggen, ick ben de beste voetganger niet. Don Quichot antwoorde hier op: het sy gelyk als gy het verstaet, alsoo my het selve mē goet dunkt. Wyders seg ik u aen, dat gy van nu over drie dagen sult hebben te vertrecken; also ik wil, dat gy eerst gedurende dien tyt sult sien, wat ik om harent wille al sal te weeg brengen, op dat gy het haer moogt seggen. Wat heb ik veel meer te sien, als het geen ik alreets gesien heb, antwoorde Sancho. Dat sult ghy wel haest gewaer worden, zey de Ridder, ick moet my noch eerst al de kleeren uyt schudden, de wapens daer heen werpen, en met de kop tegen de steenrotsen loopen, en dingen met dit stael doen, daer gy u over verwonderen sult. Om Gods wil, Heer, hervatte Sancho, siet toch wel toe wat gy al doet, want gy mocht soo met de kop tegen de steenen loopen, dat gy een korte penitentie sout hebben. Ook ben ik van gevoelen, dat het werck syn stant wel sal hebben, al is 'er dat gebruy niet by, dewyl het toch altemael gemaekt werk is. Ick wou my liever in het water gaen smyten, daer het niet diep is, en dommineren daer als een Ael in de tobbe: en laet gy het evenwel maer op my staen, ick sal het breed genoeg uyt meten, al sou ick seggen, en sweeren, dat ick gesien had, dat uw Genade sijn selven op de punt van een rots had gesmeten, die so scherp was als een diamant. Ick bedanck u voor uw goede genegtheit, Sancho, antwoorde Don Quichot, maer dit wil ik dat gy weet, dat dese dingen, die ik doe, niet in spot noch geckerny geschieden, maer in goeden ernst: anders sou ik de Order van de Ridderichap te kort doen, door de welke ons belast wort, dat wy niet liegen sullen, onder sulke en sulcke straffen wat is dat anders als liegen, als men d'eene saek voor de andere doet? Invoegen dat dit loopen tegen de steenen in waerheyt moet geschieden, sonder dat 'er enige bedriegery mē speulen mag. En daarom 'al het wel noodig zyn, dat ghy my eenige salf, pleysters, en wiecken laet, om my weer te genesen, dewyl ons ongeluck ons van dien kostelyken balsem heeft berooft. Ja maer, antwoorde Sancho, de meeste scha is, dat den Ezel met al den brod weg is: en ik bid uw Genade, niet meer van dien balsem te spreeken; want als ik se hoor noemen, keert my het hart in het lyf om. Vorders verfoek ik uw Genade, dat hy rekening maekt, dat de dry dagen al gepas-

seert

feert zyn, die hy my gegeven heeft, om cenige van sijne sotheden te sien, alsoo ick de selve voor gesien hou, in *decenti forma*, en ick beloof u dat ick 'er wonder van seggen sal. Daerom maeckt maer in der haest uw brief vaerdig, dat ick vertrecken mag; want mijn hart verlangt, als een vis naer 't water, om uw Genade uyt dit Vagevyer weer te verlossen. Noemit ghy het een Vagevyer, Sancho? vroegde Don Quichot, gy moogt het veel beter de Hel selfs noemen, ja noch slimmer, indien 'er anders yets slimmer kan gevonden worden. Soo noem ick het liever, antwoorde Sancho, want gelijk onse Pastoor seydt, *ex inferio nulla est retentio*. Wat is dat te seggen? vroegde Don Quichot. Dat is so veel, antwoorde Sancho, als dat die in de Hel is daer in blijven moet: maer hier hoop ik heel anders, also ik gissing maak uw Genade wel haast te verlossen, of het zal my byster uyt myn schreef gaan. Laet ik maar in Toboso, en voor Me-vrouw Madam Dulcinea komen, ick selder wel fulcke dingen van uw sotternyen of geckernyen seggen (want dat is al een ding) dat ick se soo weeck zal maken als een Juffrouws hantschoen, al was se soo hart als een Eyken boom; en met die soete en aangename antwoort zal ick je gelyk als met vleugels door de lucht komen aanvliegen, en verlossen uw Genade uyt dit Vagevyer, seg ik nog eens, 't welk u een Hel schijnt. Ondertusschen, wat sullen wy dan doen om den brief vaerdig te maken? vroegde Don Quichot. Gelieft ook om de drie Veulens te denken, voegde 'er Sancho by. Dat salmer al mê in zetten, antwoorde den Ridder. Maer dewijl wy geen papier hebben, zou het niet vreemt zyn, dat wy het schreven op blaren van boomen, gelijk de ouden hebben gedaan, of op tafelkens van was: doch dat zou men al immers soo qualijk bekomen als papier. Maer daer schiet my wat in gedachten, hervatte hy, dat is, dat men het schrijft in het Tafelboekjen van Cardenio; en draegt gy sorg, Sancho, aen het eerste Dorp, daer gy aen komt, het selve op papier te laten overdragen, by den een of den ander Schoolmeester of Cappellaan: maer by leven gaet by geen Notaris of Procureur, want die maken letteren van een half voet lang, als se aan 't groffseeren komen, en die soo krom dat se de drommel zelf niet zou kunnen verstaen. Maer hoe sal men het maecken met het onderteekenen? vroegde Sancho. De brieven van Amadis waren noit onderteekent, antwoorde Don Quichot. Maer evenwel het briefje van de Veulens, vervolgde Sancho, daer most uw naam onder staen; en indien ik het dan laat uytchryven, sellen se seggen, dat het vals is, en laten my sonder

Ezels als een Ezel heen gaen. Gy kont haer dan het Boekje toonen, sey Don Quichot; want als onse Nicht dat fiet, sal se geen swarigheyt maken om u de Veuleus te geven. En wat de Minnebrief belanght, daer onder sult ghy setten: *Uwe ghetrouwe tot 'er doot toe, de Ridder van de droevige figuer*. En daer sal niet veel aen gelegen syn, als is het een andere hant: want soo ik het wel bedenck, kan Dulcinea lesen noch schrijven, en heeft ook van haer leven myn schrift niet gesien: want onse liefde is altoos een Platonische liefde geweest, sonder verder te komen als een eerlijck aensien. Behalven dat, in al de twaelf jaren dat ick haer bemint, en soo waert gehad heb als den appel van myn ooggen, durf ick wel sweeren, dat ick haer geen viermael gesien heb; en ik loof, dat sy van al die vier reysen geen tweemaal op my gesien heeft: soo nauw wortse van haer Vader Lourens, en Aeltje haer Moeder, gehouden. O dat ich dat houdt sla, sey Sancho, is Laurensen Dochter Me-vrouw Dulcinea van Toboso, Alias Aeltje Loures? Dat is de selve, antwoorde Don Quichot, en die verdient Vrouw van de heele werelt te syn. Ik ken se wel, sey Sancho, en dat weet ick 'er van te seggen, dat het by go een hupse Deern is, en dat se so wel een voer koren sal laden als een in het heelde Dorp. Neen by gomme, het is een wackere tas, en sy verdient bereden te worden van de beste doolende Ridder die der in de werelt is. O dat hoere kint, wat het se een keel, wat voor een stem! Myn heugt, dat se onlangs boven op den toren klom, om een van haer Jongens te roepen, die in haer Vaers velt arbeyden, en hoe wel se meer als een half uur gaens buyten waren, hoorde hy se so gemackelyk, of hy onder aen de voet van de toren was geweest. En het best dat se overder heeft, is, dat se niet heel stuers nog boerachtig, maer al vry wat hoffelyk is: se spreeckt elk een aen, boert en speulter mē: o dat haer dit en dat! soo veel wil ik u wel seggen, Heer Ridder van de droevige figuer, dat je niet alleen meught, maer oock behoort, de meeste sotternyen van de werelt voor haer aen te rechten: en niemant sou het jou tot schant reekenen, al wierdje heel dol en desperaet, ja al gingjer je selven om verhangen. En nu verlang ick noch te meer om op reys te gaen, want het is ick weet niet hoe veel dagen al geleden dat ik se lest gesien heb: ik loof, dat se nou al veul tel verandert wesen. Want gelyck men wel denken kan, so gestadig in de son te gaen, bederft de schoonheyt van het vrouwvolk geweldig. En nu moet ik bekennen, myn Heer Don Quichot, dat ik tot nu toe in een groote onwetendheyt gesteecken heb, om dat ik dogt, dat dese

Dulcinea van Toboso de eene of de andere groote Princes was, die dese deftige geschenken waert is, welke syn Genade aen haer gefonden heeft, gelijk dien Biscayer, en die Galeyboeven, en andere meer diese gehad heeft eer ik jouwer Genaden Schiltknaep was. Maer evenwel moet men alle ding wel overleggen, want als al dat volck, dat gy aen Aeltje Lourens, ick wil seggen Mevrouw Dulcinea van Toboso, sent, by haer komt, en op de kniën voor haer valt, en dat se dan ereys besig was met heekelen of wannen, of andere Boerewerk, dat ser dan ereys om ging lagchen, of dat sy'er om gingen lagchen, en dat se alsoo begonnen u tot een spot te maecten? Ick heb het u nu soo menigmael geseyt, Sancho, antwoorde Don Quichot, dat gy een rechte snappert bent, alhoewel gy (hoe bot dat gy oock van verstant zijt) evenwel somtijts loosheyd genoeg hebt. Maer op dat gy sier, hoe grooten geck dat gy syt, en hoe wijsfleyck dat ick myn dingen aenleg, sal ick u een korte vertelling doen Een seeckere rijcke, schoone, beleefde, en treffelijcke Weduw wiert eens op een slecht, maer wacker gesel verliest. Een van haer voogden bestrafte se op een seeckeren tijdt, seggende, dat hy wel verwondert was, dat een vrouw van haren doen, en van haer gelegentheyd, sig ging verslinderen op soo een slechte quant, en dat se genoeg brave mannen, van Theologanten en andere, om haer had, van dewelke sy maer behoefde te seggen, die wil ik, en die wil ik niet. Sy antwoorde daer heel geestig op met dese woorden: Gy, mijn Heer, syt heel bedroogen, dat gy denckt, dat dit maer een slegt gesel is: in tegendeel, voor het geen dat ik van hem begeer, moet gy weten, dat, hoe gering hy oock lykt, hy in dat stuk so geleert en sulck een Philosoph is, als Aristoteles self. So moet gy oock weten, Sancho, dat, in het geen ik van Dulcinea van Toboso begeer, sy soo veel is, als de grootste Princes van de werelt. En op dat gy vorder myn meening weet: gelooft gy, dat al die Amarilles, Philliden, Galateas, Dianas, en Silvias, daer de veersfen van de Poëten, de vindingen van de Romans, en de Comedien vol van syn, juyst sodanige vrouwen zijn geweest, van vlees en been? In tegendeel is het waer, dat het meestendeel vercierde namen syn, om een subject of een gront aen haer veersfen te geven, op dat men se voor minnaers sou houden, of altoos sodanige die de bequaemheyd hebben om minnaers te syn. Invoegen dan dat het my genoeg is te weten, dat dese Aeltje Lourens, gelyk gy se noemen wilt, schoon en eerlyk is; en ik bekommer my gants weynig met haer geslacht: nochtans laet se daer-

daerom niet voor my de grootſte Princes van de werelt te ſyn: En dit moet gy weten, Sancho, dat twee dingen alleen meer doen beminnen als anderen, namentlijk, ſchoonheyt en een goede naem; en deſe twee vint men overvloedig in mijn Dulcinea: want in ſchoonheyt komt niemant by haer te pas, en in goede naem weynige. En om een beſluyt te maecten, ick beeld my in, dat al het geen ik zeg, ſoodanig is, ſonder dat 'er een tittel aen ontbreekt. Ick ſchilder ſe in mijn gedachten ſoodanig af als ik wil, ſoo wel in ſchoonheyt als in ſtaet, en houſe boven Helena, Lucretia, en al de vermaerde vrouwen van de oude tijdt, Griecte, Barbariſche, en Latynſche, of wat ſe ook geweest zijn; en een yeder laet ik zeggen wat hy wil: ben ik daer over berispt van de onwetende, ick ben daerom niet geſtraft van de geweldige. Ik zeg, antwoorde Sanche, dat uw Genade in alles het meeſte gelyk van de werelt heeft, en dat ick maer een botten Ezel ben. Maer ick weet niet, wat my hier een Ezel in de mont komt; daer men van geen galgen ſprecken moet, ten huſe daer de Waert een dief is: Maeckt maer den brief klaer, en daer mē adjuw; want ick begin in myn geest moeyelyck te worden, als ik om mijn Ezel denck. Don Quichot kreeg terſtont het tafelboeck voor den dag, en gaende een weynig aen een kant, begoft den brief te ſchryven; en als hy gedaen had, riep hy Sancho, en ſey hem, dat hy ſe hem wou te vooren leſen, op dat hy ſe mocht van buyten leeren, of hy ſe by geval quam te verlieſen. Schrijft ſe maer drie of viermael in het boeck uyt, antwoorde Sancho daer op, en geeft ſe my ſlegts, ick fal ſe wel bewaren: want te dencken, dat ick ſe onthouwen fou, is ydelheyt, alſo my de mamory ſo kort is, dat ick menigmael myn eygen naem vergeet. Maer evenwel, als't u gelieft; lees maer op, alſoo ik heel benieuwt ben om ſe te hooren; want ick loof, dat ſe braef klincken ſel. Hoort dan toe, ſey Don Quichot, en begoft te leſen.

Brief van Don Quichot aen Dulcinea van Toboſo.

Hooge en doorluchtige Vrouw,

H*Y die gewont is door de punt van uw afweſen, en by die aen het hart gequetſt is, ſoetſte Dulcinea van Toboſo, ſent u heyl en welwaert, die by ſelve niet en heeft. Indien uw ſchoonheyt my verſnaet, indien uw deugt niet in myn geweld is; indien uw verachtinge myn deel is. Och ick ongeluckige boven alle ongeluckigen, die my niet*

machtig ken mijn geweldige en langdurige smart te verdragen! Mijn goede Schiltknaep Sancho sal u mondelijke verklaring doen (òschoone ondancckbaerheyt, en ondancckbare schoonheyt, en beminde vyandinne mijn) van het geen ick om uwent wil ben lydende. Indien ghy my begeert te secoureren, en met uw genogentheyt te assisteren, ick ben de uwe; en soo niet, doet dat u in gedachten komt: want mijn leven geeyndigt hebbende, sal ick uw wreetheyt, en wryjn begeeren, hebben voldaan.

De uwe tot'er doot toe .

De Ridder van de droevige figuer.

By gants vijf en dry, riep Sancho, het is, by mijn vijf sinneu, het beste dat ick van mijn leven gehoort, of de . . . haelme, wat brust me dese Ridder van de droevige figuer ook. Ik seg by mijne manne waerheyt, je bint, mijn Heer, je bint de drommel self: daer is niet in de heele werelt, of je hebter het jou van. Al dat is noodig, antwoorde Don Quichot, ten insichte van mijn ampt. Nou, schrijf op dat ande blaetje, vervolgde Sancho, de consignatie van de Veulentjes, ey lieve. Wel aen, antwoorde Don Quichot; en na dat hy het geschreven had, las hy hem dit oock voor, 't welck aldus luyde: *Gysult gelieven, Juffr. mijn Nigt, order te stellen om aen Sancho, mijn Schiltknecht, dry van de vyf Veulentjes te geven, die ick by u te huys gelaten heb onder uw bewaring; welke dry Veulens ick belast te geven voor soo veel anderen hier by my in contante penningen ontfangen: en toonende dit, en quitantie van sijn hant, sal 't voor goede betaling verstrecken. Aldus gedaen in het diepste van de Sierra Morena, den 22. van Augustus, van dit tegenwoordige Jaer.*

Goet, dubbelt goet, sey Sancho, setter maer uw naem onder. Dat is niet noodig, antwoorde Don Quichot, maer alleen mijn merk, 't welk genoeg is voor dry hondert Ezels, ik swijg voor drie. Ik vertrouw u op uw woorden, antwoorde Sancho: ik ga om Ronzinant te sadelen; en terwijl mag sich uw Genade vaerdig maeken om my de segening te geven, alsoo ick terstont meen te vertrecken, sonder de geseyde sotternijen te sien: want ik sal seggen, dat ick 'er so veel gesien heb, dat het over draegt. Ten minsten, hervatte Don Quichot, is het noodig, dat gy my naekt siet, en getuyge bent van een dosijn sotte kueren of twee, die ik in minder als een half uer tyts sal gedaen hebben: want als gy se met uw oogen gesien hebt, moogt gy der volgens uw consciencie uw verklaring op doen, en voegender dan nog soo veel by, als gy begeert: want ik verseecker u, dat ghyder soo veel niet van seggen sult,

sult, of ick salder noch meer van doen. Ick bidder om Heer, zey Sancho, laet dat blyven, dat ik u niet naeck en sie; want het sou myn hart so weeck maken, dat ick nootzakelyck sou moeten schreyen als een kint: en het hoofd doetme noch so seer van het huylen, 't geen ik om myn Graeuwtje gedaen heb, dat ik 'er niet garen weer aen komen sou. En indien gy wilt, dat ik toch eenige sotte kueren sie, so doet se gekleet, en dat metter haest, en sulcke als u eerst in de sin schieten, hoewel sulcks voor my niet noodig is; behalven ook dat het maer dient om myn reys, en also te gelyk uw pyn, te verlengen, die ik anders door goede tyding kort sal maken. En of dat prytje van een Dulcinea juyst niet wou antwoorden als 't behoort, soo wil ick u wel sweeren, dat ik 'er so veel oorvygen, en bassetoenen sal geven, dat se wel kleinder sal sinnen. Want wie sou kunnen verdragen, dat sulken Ridder, als uw Genade is, sonder reden of oorfaek sot sou worden, en dat om een vroumensch? Se moeten begut niet menen, datmen sot is: en is het 'er in, ik sel het 'er wel uyt krygen: ik ben wel goet als ick goet ben, maer wacht u als ik begin op myn paert te raecken. Als ick de waerheyt seggen sal, antwoorde Don Quichot, my dunckt, Sancho, dat gy alsoo sot bent als ick. Ick ben wel soo tot niet, zey den ander, maer ick ben al wat kolleryker. Maer dat is tot daer en toe, wat sal uw Genade ondertusschen eeten? of sult gy doen als Cardenio, en vallen de Harders op de weg aen? Bekomert gy u daer niet mē, antwoorde Don Quichot, ick sal my wel behelpen, al was het met de kruyden van het velt, en de vruchten die hier omtrent groeyen: want daer in bestaet het volvoeren van myn voornemen, niet te eeten, en andere harde penitentien meer te doen. Maer Heer, vervolgde Sancho, weetje waer ick bang voor ben? dat ik in het wederom kommen lichtelyk dese plaets niet sal weten weer te vinden. Neemt gy de teekenen wel waer, voor my, antwoorde den Ridder, ik sal wel sorg dragen dat ik 'er niet van daen en ga. Behalven dat, sal ick somtyts op die hooge toppen klimmen, om te sien, of ick u van verre kan ontdecken, als gy weder komt. En om seker te gaen, sou het niet onbillyk wesen, dat gy eenige tacken van dese bomen affneet, en sette se al de weg vervolgens, tot dat gy op het vlack komt; en desen sullen u dienen voor baecken, en min noch meer als de draet die Theseus in den doolhof der Cretenen gebruykte. Dat sal ick doen, sey Sancho, en snydende eenige tacken af, nam hy den seegen van sijn Heer, en scheyde soo, niet sonder veele tranen, sittende op Ronzinant, die hem van Don Quichot

zoo hooglyk was bevolen, als of het sijn eygen persoon was. Aldus sloeg Sancho op weg, werpende yeder schoot weegs een tak op de aert, gelyk hem sijn Meester geraden had. Maer evenwel noch eer se scheyden, badt hem Don Quichot, hem maer twee kueren te zien doen. Dog Sancho ging al voort; maer ter nauwer noot was hy hondert schreeden ver, of hy keerde wederom, en zey tegen Don Quichot, dat hy hem bedagt had, en dat hy evenwel yets wou zien, om met een vry gemoedt te mogen sweeren. Heb ick het u niet wel gezeyt, antwoorde Don Quichot? wacht dan een weynig, in een amery sal ik gedaen hebben. En daar mede trok hy met groote haest de broek uyt, en bleef zoo staen; en voorts maekte hy eenige capriolen, en tuymelde twee of dry mael over zyn hooft, en dat niet zulk een aensien, dat Sancho beschaamt wierdt, en, zonder meer te staen wachten, Ronzinant voort dreef, en henen reed; zeer wel te vreden zynde, dat hy het nu gezien had, en alles na waerheyt verklaren kost.

Het XXVI. Hooft-stuck.

Verhandelende het geen den verliefden Don Quichot in het Gebergt deed.

K Omende weder tot onsen Ridder van de droevige figuer, segt de Historie, dat hy, siende sich nu alleen, wacker over en weder over tuymelde, onder naakt, en boven gekleed. Maar cyndelyk klom hy op de top van een hooge rots, en daar begoft hy te dencken 't geen hy voor henen menigmaal gedacht had, sonder noch eenig besluit gemaakt te hebben; namentlyk, wien hy eer sou hebben na te volgen, of Roelant in syn raserny, of Amadis in sijn dweepery, en melancoly. Hy sey tegen sich selven: indien Roelant sulc een dapperen en sterken Ridder was, gelyk se seggen, wat wonder was het, dewyl hy so beswooren was, dat hy nergens kost gewont worden, als onder aan 't eynde van syn voeten. waerom hy daar altoos seven yfere soolen aan plag te dragen, hoewel hem dat niet helpen kost tegen Barnardo del Carpio, die de snof in den neus had, en verstikte hem in sijn armen in Roncevale. Maer dat wy syn dapperheyt aan een sijde stellen, en spreken van het verliefen van syn verstant, synde secker het selve geschiet te syn door dien hy dese teekenen van de onkuysheyt van Angelica gesien had, met Medor den Moor, en de Pagie van Agramant. En dewyl hy verstant, dat sulks waarachtig was, en dat sijn Beminde hem dien treck gespeelt had, behoefde hy niet veel

veel te doen om sot te worden. Vorders in dese sotterny sou ik hem wel kunnen navolgen, al is het niet in de oorfacck der selve; want myn Dulcinea van Toboso, durf ik wel sweeren, heeft in al haer leven geen Moor gesien, invoegen sy is die se altoos geweest heeft, en so suyper als se van haer Moeder gekomen is: en daerom sou men haer oock het meeste ongelyck van de werelt doen, indien ik anders van haer vermoedende, Roelant ging navolgen. Aen de andere sijde sie ik, dat Amadis van Gaulen, sonder sijn verstant te verliezen, en sonder eenige sotternyen aen te regten, sulck een lof en roem, van een trouw minnaer geweest te ziju, verkregen heeft. Want het geen hy gedaen heeft, geschiede alleen daerom, om dat sijn beminde Oriana hem belast had, buyten haer wil noyt voor haer te verschynen; waer over hy sig na de arme Rots begaf, in geselschap van een Heremyt, doende aldaer niet als schreyen en jammeren, tot dat hem den hemel te hulp quam, in het midden van sijn ellenden. En indien sulcks waer is, gelijk het is, wat hoef ick de moeyte te nemen van my naeckte te ontkleden, of dese boomen moeyte aen te doen, die my haer leven geen leet gedaen hebben? of dese klare beecken te bedroeven, en onklaer te maecken, daer ik myn dorst uyt te lessen heb? Leve dan de gedachtenis van Amadis, en dat Don Quichot de la Manche sijn navolger sy, in alles en een yegelyck punt 't geen hy sal kunnen, op dat men van den eenen segt het geen van den anderen gesegt wort, of dat ik in 't vervolg gestorven ben. En hoewel ik niet versmaet nog veragt en ben van myn Dulcinea, is het my evenwel genoeg, haer tegenwoordigheyt te derven. Wel aen dan, haant aen het werk, en al op gehaelt wat Amadis oyt gedaen heeft; en leert my, myn verstant, waer te beginnen: maer vermits ik weet, dat 't meeste, 't geen hy gedaen heeft, bidden is geweest, sal ik hem daer in voor eerst navolgen. Alsoo dan deed Don Quichot, maeckende een Pater Noster van een deel Galnooten, die hy aen malkander reeg. Doch het geen hem meestt quelde, was, dat hy daer omtrent geen anderen Heremyt en wist, tegen wien hy sich biegt en mogt, en malkander also onderling vertroosten. Op dese wyse onderhielt hy sich selven, gaende heen en weer door de beemden, schryvende veel veersen, hier in het sant, en daer in de schorsen van de boomen, sommige druckende sijn droefheyt, sommige oock de lof van Dulcinea uyt. Maer uyt al die heeftmer noyt eenige heel gevonden, als alleen dese:

Boomen, kruiden veelderley,

Die hier staen in dese wey,

Soo ghy mijn bedroefde klachten
 Wilt en mijne suchten achten,
 Hoort dan het benauwt geluyt,
 Dat my barst ten boesem uyt.
 Alsoo ick Don Quichot hier eensaem ga,
 Berooft van mijn Dulcinea
 Van Toboso.

Dit 's de plaetse, daer getergt
 Door de minne groot sich berghet
 Die oock nu en t' allen stonden,
 Is en wort getrouw bevonden,
 Die verdraeght nu soo veel leet,
 Sonder dat hy de oorsaeck weet.
 Alsoo ick Don Quichot hier eensaem ga,
 Berooft van mijn Dulcinea
 Van Toboso.

Soeckende mijn avontueren,
 Nu en oock tot aller ueren,
 Op mijn macht en sterkte trots,
 Tusschen menigh hooge rots.
 Heb, eylacy, deser stonde,
 Niet als ongeluck gevonden,
 B'halven noch de groote smart,
 Die de min doet aen mijn hart.
 Alsoo ick Don Quichot hier eensaem ga,
 Berooft van mijn Dulcinea
 Van Toboso.

De genen, die dese vaersen gevonden hadden, kostten sig niet onthouden van lagchen, soo over de stellingen, als om dat Don Quichot juyst die staert van Toboso daer achter aen geklampt had, sonder dat het ergens op rymde; als of men niet sou geweten hebben wie hy meende, soo het slechts Dulcinea was geweest. Noch veel andere heeft hy geschreven; maer, gelijk gesegt is, men kost se noyt heel of volkomen krijgen. Met dese veersen, met suchten, met Satyrs, Bosgoden en Bosgodinnen van dese gewesten aen te roepen, en in het soecken van eenige kruyden, onderhielt sich Don Quichot tegen dat Sancho weer om quam, die, indien hy so wel dry weecken was uytgebleven, als hy maer dry dagen uit bleef, sou den armen Don Quichot so seer hebben vervallen,

vallen, dat hem zijn eygen Moeder niet sou gekent hebben. Doch wy sullen hem laten, vergeselschapt met zijn suchten en zijn gemackte klachten, en seggen 't geen Sancho Pança op zijn Ambassade gebeurt is. Dese komende eyndelijk weer op de groote weg, nam zijn rechte koers na Toboso, en quam des anderen daegs aen de Herberg, daer hy het ongeluck van het sullen, en die quade nacht had gehad. Soo haest als hy het huys in het oog kreeg, docht hem noch, dat hy al op en neer in de lucht vloog, so wel stont het hem noch voor; waer over hy oock niet binnen wou gaen, alhoewel het omtrent middag was, den dag heet, en onsen Schiltknaep schier doot van honger. Dese gelegentheydt drong hem wel tot digt by het huys: evenwel bleef hy in twyffel of hy in sou gaen, of niet. Terwijl hy in dese gedachten was, quamen 'er twee Personen uyt de Herberg, die hem terstont kenden, waer van den een tegen den ander sey: Wat dunkt u, Heer Licentiaet, is dat het Paert niet van Don Quichot, en niet onse Sancho dieder op sit? die, gelijk zijn Dienstmaegt geseyt heeft, met hem op den tocht is? In trouwen ja, sey den ander, het is het selve Paert en de selve Man. En geen wonder was het, dat se hem soo wel kenden, alsoo het de Pastoor, en de Barbier Meester Klaes was, de selve die de sware sententie over zijn Boecken hadden uytgevoert. Dese dan aldus Sancho alleenig siende, wierden begeerig om te weten wat'er van Don Quichot was; weshalven sy terstont na hem toe traden, hem by zijn naem riepen, en vragden: Hola, Sancho mijn vrint, waer is uw Meester? Sancho kende haer aenstonds, en nam voor, haer de plaets van zijn penitentie niet te ontdecken. Hierom dan antwoorde hy, dat zijn Heer in een sekerre plaets, en sekerre dingen van importantie besig was, die hy om 't licht van zijn ooggen aen niemant sou duren seggen. Neen, neen, Sancho, zey den Barbier, indien gy ons niet en segt waer hy gebleven is, sullen wy ons inbeelden, dat gy hem vermoort en bestolen hebt, te meer, also gy op zijn Paert komt. Gy sult ons den Meester van dat Paert leveren, of by kruys en by kras, wy sullen sien wat wy met u te doen hebben. Gy hoeft so geweldig niet te drygen, antwoorde Sancho, ik ben geen Man om te moorden, of om te rooven; en om u dan de waerheyt te seggen, mijn Meester heb ick in het midden van dit gebergte gelaten, doende penitentie: en vorder, sonder sich eens te bedencken, vertelde hy hen van stukje tot beetje hoe hy hem daer gelaten had, en hoe hy hem een brief aen Dulcinea te bestellen had gegeven, welke Dulcinea van Toboso de Dochter van Lourens Carchuelo was, daer hy

rafende op verlief was. Dese twee bleven verwondert ſtaen kyc-
ken over het geen haer Sancho vertelde ; en hoewel ſy de ſot-
heyt van Don Quichot wel kenden , gaf het aenhooren haer
evenwel weder een vernieuwing. Sy eysften den brief te ſien. San-
cho antwoorde , dat ſe in een memory-boek geſchreven was , en
dat hy laſt van ſyn Heer had om ſe met de eerſte gelegentheyte te
laten op papier overdragen : daer den Paſtoor op antwoorde , hy
ſou ſe hem ſlechts geven , hy ſou ſe wel overdragen , en met ſoo
goeden letter als yemant. Sancho ſtack de handt in ſyn boeſem ,
ſoekende het boexken , maer en vont het niet ; en hy ſou het niet
gevonden hebben , al had hy tot nu toe gefogt : want het was by
Don Quichot gebleven , die het hem vergeten had te geven , gelyk
ook Sancho hem af te eyschen. Als Sancho het boexken niet en
vont , wiert hy beſturven in ſyn aenſigt , en begoft op nieuw te
ſoeken , en te weerſoeken , in ſijn boeſem , in ſijn ſak , in ſijn kouf-
ſen , maer al te vergeefs ; waer over ſlaende by ſyn handen in ſyn
baert , trok 'er meer als de helft uyt , en daer op , al in de ſelve fury ,
gaf ſig met volle vuyſten een half doſyn goede muylperen voor
de kop , en voor de neus , invoegen hem het bloet ten neus en
mont uyt liep. De Paſtoor en Meester Klaes dit ſiende , vragden
hem , wat hem over gekomen was , dat hy ſig ſo aenſtelde ? Wat
myn over gekomen is ? antwoorde Sancho , dat ik daer in een
oogenblik dry fulke brave Veulens verloren heb , elk ſchoonder
als aer. Hoe is dat ſo ? vragde Meester Klaes. Ik heb het boekje
verloren , ſey Sancho , daer de brief aen Dulcinea in was , beneffens
nog een briefje van myns Heeren hant , in het welk hy ſyn Nicht
belaste my dry Veulens te geven , van vier of vyf die hy der heeft ,
rot vergoeding van myn Grauwtyje dat ick verloren heb. Den
Paſtoor vertrooſte hem vaſt , en ſey , dat hy weder by ſyn Heer
komende , de ſelve hem een nieuwen brief ſou konnen geven , en
dat op papier , gelyk de manier is , en dat men ook de ſoodanige ,
die in memory-boekjes geſchreeven ſijn , ſyn leven niet voldoet.
Dit vertrooſte Sancho eenigſints , die daer op antwoorde , dat ,
dewyl het ſoodanig gelegen was , hy weynig bekommert was
met den brief van Dulcinea , alſoo hy ſe ſoo goet als van buyten
koſt , invoegen men ſe op papier koſt ſtellen als men begeerde.
Wel ſegt ſe dan , ſey den Barbier , ſoo konnen wy ſe overdragen.
Sancho begoft ſich het hoofd te krabben , om te ſien of hy
de gedachtenis te voorchyn koſt brengen ; drentelde vaſt nu
op de eene voet en dan op de andere ; ſagh dan na den hemel ,
dan na de grondt ; en na dat hy de nagel van ſyn eene vinger by-
kans

kans had opgekauwt (blijvende de anderen ondertuffchen fitten kijken) begoft hy eyndelyck. Ick fweer, Heer Licentiaet, dat 'er de drommel mē speelt, dat myn dien brodt soo vergeten is, altijd soo was het beginfel: Hooge en Grootluchtige Vrouw. Doorluchtige Vrouw, wilt gy misschien seggen, verbeterde de Barbier. Ja, ja Doorluchtige, antwoorde Sancho, en se ging voort, soo ick my wel bedenk, de gewonde, het afwefen, en de gequetsten, kussen de handen van uw Genade, ondankbare, en onbeleefde schoonheydt: en daer by seyde hy noch wat van heyl en gesontheydt, en van yets anders dat hy haer toefondt. En dat vervolgde hy soo, tot dat hy eyndigde in dese woorden, de uwe tot 'er doot, de Ridder van de droevige figuer. Dese twee namen groot vermaeck in die goede memory van Sancho te sien, en presen hem geweldig dat hy 't hoorde, biddende hem, dat hy 'er den brief noch eens sou voor seggen, en dan noch eens, om de selve, als se tijt hadden, over te dragen. Sancho deed soo, en 'er elcke reys wat by of wat af. Voorts verhaelde hy haer al den handel van syn Meester, maer tweek stil hoe se hem in de Herberg gesolt hadden, daer hy oock weygerde in te gaen. Hy sey haer oock, soo haest als hy met goet bescheyt sou weder gekomen syn, dat syn Heer dan aenstonts op wegh sou gaen, om een Keyferriek te sien te krygen, of ten minsten een Monarchy, en dit hadden se onder malkander soo beslooten: en daer sou hy niet veel moeyte om behoeven te doen, volgens de wonderlycke dapperheyt van syn persoon, en de sterckte van syn arm. En als hy dat dan verkregen had, sou hy hem (die dan voorseker Weduwe-naer sou wesen) een van de staet-Juffrouwen van de Keyserin ten houwelyck geven, die erfgenaem is van eenige machtige rycke Landen, soo vast Landt als Eylanden. Dit sey Sancho met sulck een statigheyt, vroetende nu en dan met de vinger in de neufgaten, en soo wel by syn finnen, dat dese twee noch meer verwondert stonden, siende hoe dat eenen sot meer andere gemaect had. Sy wilden geen moeyte nemen om hem uyt syn dwaling te helpen, maer lieten hem al by syn goetduncken, te meer, alsooder geen conscienciewerck mē gemenght was, en hielpen hem al voort, seggende, dat sulcke dingen lichtelyck souden kunnen gebeuren, of dat 'er ten minsten een Aertsbisdom sou overschieten, of diergelycke. Sancho daar op gaf tot antwoord: Indien het geluck de saken van myn Heer soo bestelde, dat hy geen Keyser, maer wel een Aertsbisshop sou begeeren te syn, sou ick tegenwoordig van u, Heeren, wel willen weten.

wat de doolende Aertsbiffchoppen syn gewent aen haer Schiltknapen te geven. Een Priefterdom, Paltory, of diergelyke Beneficie, antwoorde de Licentiaer, die haer eenige inkomft inbrengt, behalven het geen van den Altaer voort komt, 't welck gemeenlyck soo veel is als de rente. Soo fou ook in die gelegentheit noodig sijn, antwoorde Sancho Pançe, dat den Schiltknaep ongetrouwt was, invoegen hy ten minften de Mis kost helpen doen: en hoe fou 't dan met my gaen, die niet een A. voor een B. en kan, indien myn Meester in het hooft schoot liever een Aertsbiffchop te willen wesen, als een Keyfer, gelyck de manier van de dolende Ridders is? Weeft gy daer over niet bekommert, Sancho, vervolgde Meester Klaes, wy sullen hem daer toe wel praten, en leggen het hem so swaer op syn consciencie, dat hy liever het Keyferdom verkiesē sal, te meer, also hem het selve ook beter sal dienen, dewyl hy meer een Oorlogfman is als een Student. Dat dunkt my oock, antwoorde Sancho, alhoewel ik wel seggen mag, dat hy over al thuis is. Het geen ik van mynent wegen meen te doen, is alles op syn beloop te laten staen. Gy segt seer wel, hernam den Pastoor, maer het geen 'er tegenwoordig te doen is, is dat men uw Heer uyt dat gebergte moet sien te trekken, en uyt syn ydele penitentie te verlossen, die gy segt dat hy doet, en dencken om een weynig te eeten, alsoo het tegenwoordig de tyt is. Derhalven sal het niet ongeraden sijn, dat wy binnen gaen. Sancho gaf tot antwoord, sy mochten wel binnen gaen als het haer geliefde; maer voor hem, hy fou daer buyten wel wagten; en daer na fou hy haer de oorfaeck wel seggen, also hy geen sints van meening was binnen te gaen: maer soo het haer geliefde, mochten se hem wat warm laten buyten brengen, als oock wat haver voor Ronzinant. Sy gingen dan binnen, en lieten Sancho buyten blyven; en een weynig daer na quam de Barbier met wat eeten voor den dag. Ondertusschen, na dat se met malkander lang over gelegd hadden, wat middel sy beramen souden, schoot eyndelyk den Pastoor yets in gedachten, 't geen heel wel met de natuer van Don Quichot over een quam. Dit was, dat hy sig als een reyfende Jonckvrouw fou kleeden; dat den ander de Schiltknaep sou sien te spelen so wel als hy kost; en dat se alsoo na Don Quichot souden gaen, houdende sich als een seer bedroefde Jonckvrouw, welcke van hem maer eenē gaef sou begeeren, die hy haer garen sou toe staen, gelyck een vroom Ridder als hy is; en dat sy dan begeeren sou, dat hy met haer wilde vertrecken daer sy hem sou leiden, om eenigh

ongelyck te wrecken, 't geen een snooden en godtloosen Ridder haer had aengedaen; en dat se oock sou versoecken, dat sy mogt ongehouden sijn haer masquer af te doen, noch hem yets van haer staet te seggen, voor en al eer hy dien snooden Ridder sou gestraft hebben. Want sy geloofden vastelyk, dat Don Quichot alles sou aennemen, en dat dit de beste middel was om hem uyt het gebergte te krijgen, en verder te sien, wat raet men tegen syn sotternynen sou in 't werck stellen.

Het XXVII. Hooft-stuck.

Verhandelende de volvoering der mening van den Pastoor en den Barbier, met andere waerdigē dingen meer.

DEse vont dacht meester Klaes heel goet, als mede datmen se terstont in het werck sou hebben te stellen. Sy leenden een vrouwengewaaet van den Waert, latende hem daer voor den rok van den Pastoor te pandt, die nieuw was. De Barbier maecte een groote Baert van een roode Koeyestaert. De Waert vragde hem, waer toe sy dese dingen begeerden te gebruycken? en sy vertelden hem met korte woorden de sotternynen van Don Quichot, en hoe men dese middel gebruycken most om hem uyt het gebergte te trecken. Terstont schoot den Waert en de Waerdin in de gedagte, dat dit die van den balsam was, en Meester van den Schiltknaep, dien se so gefolt hadden; en vertelden den Pastoor al het geen 'er van was, sonder te swygen 't geen Sancho geswegen had. In 't kort, de Waerdin maecte den Pastoor toe, dat je hart luste, schiepende hem een Vlieger aen met hoge opstaende bragoenen, wel sijntjes geboort met brede trype boorden, en doorsneden, yeder sneed een hant breed. daer groene sy door keek; in somma, dit kleed schein gemaect te sijn ten tyde van het oude Testament. Daer en boven sette sig den Pastoor een linnen nachthuyf op het hooft, en bont een swarte lap voor het voorhooft; en met nog een andere maecte hy bykans een Masker uyt, daer hy den baert en den mont sijntjes in bedeckte. Voorts sette hy sijn hoet op, die so breed was, dat se hem kost dienen voor een Quitafol, of Son-Schutzel, een slaende daer mē sijn mantel om, klom hy op de Muyl, daer hy gelyck de vrouwen op ging sitten, gelyk oock den Barbier op de sijne, met sijn baert die hem tot de riem toe quam, half root half wit zynde, alsoo se van een bonte Koes steert gemaect was. Alsoo namen se hun' affscheyt van haer allen, en de goede Maritornes beloofde (ach armen) een Roofen

hoerje voor haer te bidden, dat haer reys wel gelucken mocht: Maer ter nauwer noot waren se buyten de deur, of de Pastoor begoft te bedencken, dat het tegen de Priestelycke waerdigheyt was, dat sich een Pastoor in sulck een schyn kleede; waer over hy Meester Klaes badt, dat se een ruytje mochten leggen, en dat hy de Schiltknaep en Meester Klaes de bedroefde Jonkvrouw wiert, alsoo het selve de minste hinder aen sijne waerdigheyt sou doen, of dat hy 'er anders uyt sou scheyen, en niet voort gaen, al hingender tien Don Quichotten aen. Ondertusschen quammer Sancho mé by, die siende dese twee in dit gewaet, kost sich selven niet onthouden van lagchen. De Barbier onder dies stont de verandering toe; en onder het verwisselen onderrechte hem de Pastoor, hoe hy sich dragen, en wat hy al seggen sou, om den armen tot uyt dese woeste plaets te trecken. Den ander sey, dat hy geen onderrichting behoefde, maer dat hy syn les al van buyten kon. Evenwel, sy vonden niet geraden sig voor alsdoen te kleeden, maer soo lang te wachten, tot dat se omtrent de plaets van Don Quichot quamen; weshalven de Barbier sijn vrouwekleeren opvoude, en de Pastoor sijn baert tot die tijt bewaerde. En alsoo vervolghden se haer weg, geleyt van Sancho Pançe, die haer ondertusschen vertelde, wat haer met den totten Cardenio gebeurt was, swijgende evenwel van de goede vont die hy had gehad, alsoo Sancho noch soo slecht niet en was, of hy wist wel, dat hy daer van swijgen most. Des anderen daegs quamen sy tot de plaets, daer Sancho de tacken gestroyt had; en kennende nu den weg, seyde hy, dat dit den rechten ingang was, en dat se sich nu wel mochten kleeden, indien se meenden, dat se daer door sijn Heer souden kunnen verlossen: want sy hadden hem van te voren al den handel al geseyt, en op sijn keel belast, dat hy niet seggen sou wie se waren. En als sijn Meester vraegde, of hy den brief bestelt had, dat hy ja sou seggen, en dat Dulcinea, om dat se niet schrijven kost, hem mondelijcke antwoort gegeven had, namentlijck, dat se hem belaste, op pene van haer ongenade, dat hy terstont sou komen om haer te sien. Want (seyden se vorders) op die wijze hoopten se hem op een anderen weg te brengen, namentlijk, om wel haest Keyser of Monarch te wesen: want aengaende dat van het Aertsbisdom, daer had hy niet voor te vreesen. Sancho luysterde hier na als een vinck, onthielt het altemael wel, en bedanckte haer seer voor haer goede meening, voornamentlijck om hem dat Bisdom af te raden, alsoo hy wel sag, dat hem sijns Meesters Keiserdom meer voordeel sou geven.

Vorders docht Sancho niet ongeraden, dat hy vooruyt ging, om eerst by sijn Meester te komen, en hem het antwoord van sijn Dulcinea te brengen: misschien of dat machtig genoeg sou wesen om hem van daer te trekken, sonder dat sy lieden die moeyte namen. Dit docht haer seer goet te zijn, en sy beslooten aldaer te wachten, tot 'er tydt toe dat hy haer de tyding van het vinden van sijn Meester sou brengen. Aldus begaf sich Sancho het geberghte in, latende de anderen daer by een aengenaem beecxken, beschaduwte met rofsen en eenige groene bomen. Het was noch in Ooghstmaent, wanneer het aen die gewesten seer heet is, en de uur van den dag mogt omtrent drie na de middag zijn; al't welke de gelegentheydt van de plaets te aengenamer maecte, om daer de wederkomst van Sancho te wachten. Terwyl sy nu met haer tweeën daer in rust en stilte waren, quam haer een seer aengename stem ter ooren, die, sonder met eenig ander speeltuyg verlegt te zijn, evenwel een aengenaem geluyt maecte, waer over sy sig niet weynig verwonderden, om dat haer docht, dat dit geen plaets was, daer men sulck gefang sou mogen verwachten. Want dat men seggen wil, dat men somwylen in bosschen en velden Harderinnen vint, die bysonder wel singen kunnen, is meer het voorgeven en de vont van Rijmers, als waerheydt. Haer verwondering wiert te grooter, wanneer se hoorden, dat de veerssen, die gelongen wierden, niet boers, maer van hoffelycken styl waren. Sy luyden op dese wyse:

Wat is het geen mijn ziel dus heeft beladen?

versmaden.

Wat brengt my 't hart dus krachtigh in de ly?

de jaloufy.

En wat verflint mijn lydt saemheydt met pijn?

ver af te zijn.

Wat hoop is dan in wesen of in schijn,

Wat troost staet my te wachten,

Mits afzijn, afgunst, en verachten,

Elck even leer op my gebeten zijn?

Wat maect my dus ontstelt in hart en sin?

de Min.

Wat is het geen my al mijn glory knot?

mijn lot.

Wse sceppter lust met mijne lust te doon?

de Goetn.

Soo staet het met myn jammer wonder (schoon,
 Te enden met myn leven,
 Mits my de dootsteeck geven,
 De Goon, myn lot, en Cytkeras Soon.

Wat was de ramp, die dus myn hart beving?

Verandering.

Maer is'er noch ook troost in dese noot?

de doot.

En wat maect my van ramp en leven wry?

myn wafery.

Gaet hulp en troost, gaet heenen ver van my,
 Wie kan soo ydel wesen,
 Die wenscht te syn genesen,
 Daer wafery of doot de beste trooster zy?

De uur, de tyt, en d'eenfaemheit, beneffens d'aengenaemheit van den singer gaven aen dese tochoorders een bysonder vermack, die sich evenwel stil hielden, hoopende noch het een of het ander te hooren: doch vernemende niet anders als een diepe stillswijgentheydt, namen sy voor te onderzoeken, waer dit gefang van daen quam. Maer soo als se meenden heen te gaen, wierden se door de selve stem wederhouden, met dese klinckert.

Heylige bant van vrientſchap, die uw vlucht
 (Uw bloote schyn alleen op aert gelaten,
 Alleen op hoop van meer en beter staten)
 Genomen hebt hier boven in de lucht
 Vertoont ons eens der vrede soete vrucht,
 Met 't kleet van deugt bedeckt en overtogen,
 Waer door de trouw sich toont aen onse oogen,
 Tot stilling van dit waelende gesucht.
 Verlaet Olymp, stelt dese vreugt besyden,
 Al waert alleen om langer niet te lyden,
 Dat sich bedrog met uwe schyn vexeert.
 En toeft ghy lang ons klachten te verhooren,
 Gewis de tyt wort wederom ontbooren,
 En alles tot syn eerste Chaos keert.

Dit gefang eyndigde met een diep verslugten, en maecte dese twee weder op nieuw te wachten naer het vervolg. Maer vernemende, dat die musyck in klachten, en dese aengename stem in jam-

jammeren veranderde, beslooten se, te sien van wie het een en het ander voortquam. En niet ver hadden se gegaen, wanneer se aen het hangen van een berg een Mensch sagen, van de selve gestalte en gedaente als haer Sancho beschreven had, wanneer hy haer de vertelling van Cardenio verhaelde. Dese, als hy haer sag, ontfelde sich daer geen sintz over, maar bleef al sitten met het hooft op de borst, gelyck een die in diepe gedachten is, sonder eens syn oogen op te slaen om haer aen te sien, behalven toen sy nader quamen. De Pastoor, die een wel besprack: man was, en nu alreets kennis van syn doen had, naderde hem, en met korte, hoewel bescheydene, redenen badt en wederbad hem dit ellendige leven te laten; om niet tot het uysterste ongeval te komen. Cardenio was voor al doe by syn volle verstant, en derhalven verwonderde hy sig seer dese twee (in andere kleeding, als men in die eenfaemheyt gewoon was.) te sien voor hem staen, en te meer wanneer hy haer hoorde van syn dingen spreken, als van een bekende saek, gelyck hy aen de redenen van den Pastoor gehoort had. Eyndelyck, na een wyl swijgens, gaf hy tot antwoord: Ik sie wel (ghy Heeren, wie gy syt) dat den hemel, die sorge draeght voor de goeden, en ook menigmael voor de quaden, my als nu; sonder dat ick het selve heb verdient, in dese eenfaeme en onbetrede plaetsen met uw tegenwoordigheyt sulcke persoonen voor bogen stelt, welke my met klare redenen mogen vertoonen de staet van myn tegenwoordige, en de gelegenthey t van een andere wyse van leven. Maer alsoo de selve niet weten wie ick ben, en dat ik van dit quaet verlost synde, misschien in arger sou mogen komen te vallen, mogen sy my vry houden voor een mensch van kleene redenen, en; 't geen slimmer is, van geen verstant; en het is geen wonder, alto het gewelt van myn inbeelding sodanig is omtrent myn ongeval, dat het my geheel buyen my self maect, waer door ick meenighmael sulcke dingen buyten het spoor bega, gelyck se seggen dat ick doe en gelyck de teeckens daer van betuygen. Ondertusschen kan ik niet anders doen, als my te verkeets quellen, en myn ongeluck beklagen, sonder voordeel. Alleenig verschoont myn sorterny genoeg de kennis van myn ongeval; en de verstandigen, die de oorsaek daer van sien, verwonderen sich niet meer over de uytwercking. En of se my al schoone geen hulp konnen beschicken, soo verschoonen se evenwel myn schult, verkeerende het misnoegen over myn misdrijf in het beklagen van myn ramp. En indien het sodanig is, myn Heeren, dat gy hier met de selve meening komt, so verzoek ik, aleet gy voort

gaet met uw aenradingen en vermaningen, eerst de vertelling van myn ongevallen te aenhooren; want als gy de selve sult gehoort hebben, sult gy lichtelyck de moeyte schouwen om een quaet te versachten, 't geen boven alle vertroosting is. Dese twee, die niet liever wenschten als uyt syn eygen mondt dese vertelling te hooren, baden hem, dat hy 'er een aanvang mee sou maaken; beloovende, niet anders te doen, als het geen hy self begeerde, omtrent sijn verlichting of vertroosting: en daer mede begoft Cardenio sijn verhael, omtrent met de selve woorden in dewelcke hy het begin aan Don Quichot verhaeld had, eenige weynige dagen te vooren, wanneer de gelegenthey van Meester Helisabath, en de nauwkeurlykhey van Don Quichot, het vervolg afbrack. Maer voor als nu wilde een beter geluk, dat de overval van syn sotheyt agter bleef, en toeliet de verhandeling tot een goet eynde te brengen. Hy dan komende tot het briefken, dat Fernando tusschen het Boek van Amadis gevonden had, sey dat het aldus luyde.

Luscinda aen Cardenio.

Yder dag ontdekt my in uw verdiensten iets, het geen my verbint u meer als voor te achten: en daerom, indien gy my uyt de twiffeling wilt trecken, sonder onregt aen myn eer te doen, het staet in uw vermogen. Ick heb een Vader, die u wel kent, en kennende, wel wil; die, sonder myn wil te dwingen, doen sal het geen billyck is aen u gedaen te worden: indien het anders is dat gy my agt en mint, gelyck gy segt, en gelyck ick vertrouw.

Dit briefken beweegde my Luscinda ten houwelyck te verfoecken; en dit was het, 't geen Fernando in het gevoelen bragt, dat Luscinda de verstandigste Jonkvrouw was van haar tijdt: en dit briefken was het oock, dat hem de wil maecte om my in myn meening voor te komen. Ick vertelde Fernando al het geen my met haer Vader gebeurt was, en dat syn wil was geweest dat myn Vader her verfoeck sou doen; 't welk ik hem evenwel niet dorst seggen, uyt vrees dat hy daer niet aen sou willen: niet om dat Luscinda niet ryk, edel, of deftig genoeg was om het beste geslagt van Spangien te vereeren; maer alleen om dat ik wel witt, dat syn meening was, my noch soo haest niet te houwelycken; maer so lang te wachten, tot dat hy sou gesien hebben, wat den Hartog met my voor had. Ick sey hem derhalven, dat ick het niet dorst aenvangen myn Vader te seggen, so ter oorsaek

van dese infigten, als van anderen meer die my affchrikten, sonder evenwel te weten wat se waren; alleen dat my docht, dat her geen ick begeerde, noyt goeden voortgang sou hebben. Hier op antwoorde Don Fernando, dat hy de last op sich wilde nemen om 'er myn Vader van aen te spreken. O eergierige Marius! ô wreedê Catilina! ô verradersche Judas! ô Schelm; ô Booswigt; ô Verspieder! wat leet heb ik uw oyt gedaen! waar mede heb ick dit leet aen u verdient; die u soo openhartig myn geheymen ontdeckt heb! Maar eylaas! van en over wie wil ik my beklagen, daar het maer te seecker is, dat al onse rampen van boven; gelyk de beeken en rivieren van de bergen, afkomen; sonder dat eenige wysheyt, kennis, of voorsichtigheyt de selve verhinderen kan. Doch wie sou gedacht hebben, dat Don Fernando, een so wijzen, beleefden, en edelen Ridder; door so veel diensten aan my verbonden, sich soo ver sou hebben laten vervoeren; dat hy my sou soecken te berooven van dat eene Schaapken; 't geen ick als nog niet besat! Maar laat ons dese aenmerckinge, als onnut, achter wege laten; en liet vervolg van myn ongeluckige geschiedenis sien. Het is dan soo, dat Fernando, oordeelende dat myn tegenwoordigheyt hinderlyck was om syn groot voornemen te volvoeren, besloot my tot syn outsten Broeder te senden, om eenig gelt van hem te halen, tot betaling van ses Paarden, die hy alleen om die oorfaek, te weten om my van de hant te krygen, nog dien selven dag gekogt had. In gevolg dan van dit syn voornemen, sont hy my om het gelt. Eylaas! kost ik dese verradery voorkomen! kost ik weten, wat hier agter stak! Ja in tegendeel boot ik my niet groot genoeg aan om terstont te vertrecken, also ick selfbly was over de goede koop die hy gedaen had. Dien zelven nacht sprak ik nog met Luscinda, en seyde haer het geen my Fernando beloofd had; versterkende haer in de goede hoop van wel haast onse liefde tot een goet eynd' te sien. Sy versocht my (soo onbekommert als ik was, en sonder achterdocht) dat ik my haasten sou wederom te komen; also se sey te vertrouwen; dat ons uytstel niet langer sou syn als dat maar slechts myn Vader met den haren gesproken had. Ik weet niet wat het was, dat, terwyl zy dese woorden tegen my sprak, haar ooggen van tranen over liepen, en de stem gelyk als in haar mont besturt, invoegen sy belet wiert voort te varen. Ik bleef verwondert over dit toeval; 't welk ik noyt aen haar had gesien; maar so dikwils als ik haer gesproken had, was 't altoos met de meeste vreugt en het soetste genoegen van de werelt geweest, sonder dat 'er oyt tranen, suchten,

vrees, vermoeden, of diergelyke onder waren vermengt geweest. Doch ik nam dit alles tot aanwas van myn geluk, en besegeling van haer liefde. Ik prees, lief koosde, en strookte haer. Sy, als verliest, bleef my niet schuldig. Daer na begosten wy malkander alderhande soetigheden, en vertellingen, te verhalen. Eyndelyk deed ik zoo veel, dat ick een van haer witte handen kreeg, en deselve door de traly, gelijk als half met geweld, kuste. Maar den nacht voor den dag van mijn vertrek deed sy niet als schreyen, suchten en jammeren; tot dat sy eyndelyck henen ging, latende my vol verwondering en verbaaltheyt, niet wetende wat te denken van dese bysondere teekens van droefheyt. Maar om my in mijn hoop niet te verkorten, leyd' ik het alles op de overvloedige liefde, die sy my toedroeg, en dat myn affyn haar dese droefheyt veroorzaakte. Eyndelyk ik vertrok, niet min droevig en swaarmoedig als ik haer liet; quam ter plaats daar henen ick gesonden was; gaf sijn Broeder den brief; wiert wel ontfangen, dog qualyk afgeveerdigt: dewyl my belast wiert, tot myn groot verdriet, acht dagen te vertoeven, en dat sonder dat my den Hartog, sijn Vader, sou sien, also hem sijn Broeder geschreven had, dat hy de penningen sou senden buyten sijn weten. En self dit was mede een valsche vond van Fernando, vermits sijn Broeder gelts genoeg had om my terstont af te veerdigen. Dit was een bevel en een gebodt, dat my docht onmooglyk te sijn om naar te komen; alsoo my docht, zoo lang van Luscinda niet te kunnen leven, te meer, dewyl ick haar in sulcken droefheyt gelaten had. Evenwel ick gehoorzaamde, als het een goet dienaar betaamt; alhoewel ik sag, dat het om myn welstant te doen was. Vier dagen verstreken synde, quam'er een Man met een brief aan my, welke ik aen het opschrift kende van Luscinda te komen. Ik opendese niet sonder groote ontsteltenis; wel oordeelende, dat het een gewichtige saak most sijn, die haar tot schryven bewogen had. Ik vraagde den Man eerst af, wie se hem gegeven had, en de tijdt dat hy was op reys geweest. Hy sey my, dat hy op sekeren middag, gaande langs de straat, van een seer schoone Jonkvrouw door een venster geroepen wiert, die de oogen heel bekiereu had, en hem heel vaardig sey: Mijn vrint, indien gy een Christen syt, gelyk gy schijnt, bid ick u om Godts wil, dat gy so terstont, terstont, desen brief aen de persoon, en tot de plaats, wilt brengen, daar te aen hout, alsoo de een en de ander genoeg bekend is, en hier in salt gy onsen Heer een bysonderen dienst doen. En op dat gy gelegentheyt moogt hebben om

om het te doen, zo neemt het geen in dat doexken is, werpende my met eenen een doexken toe, daar dartig guldens aan gelt in was, beneffens dit goude ketenken, 't welck hier nevens den brief gaat; en terstont, sonder myn antwoord te verwachten, sloot se de venster toe, en ging heen, na dat se gezien had, dat ik de brief en het doeksken had opgenomen, en teeken gedaan, dat ik haar bevel zou nakomen. En alsoo wel betaalt zynde van de moeyte, die my dit kosten zou, en siende oock aan het opschrift, dat gy de Man waart, dien men se leveren most, alsoo ik u, myn Heer, seer wel kende, en boven dat bewogen door de tranen van die schoone Jonkvrou, nam ick voor my die aan geen ander te vertrouwen, maar zelve den boote zyn. Het is nu anderhalven dag dat ik se van haar ontfangen heb, alsoo de wegh, gelyk gy weet, achtiën mylen lang is. Terwyl hy my dit soo verhaalde, stont ik en beefde gelyk een loof, invoegen ick my swaatlyk op de been kost houden. Eyndelik opende ik den brief, en bevont se van desen inhoudt:

De belofte, die u Fernando gedaan heeft, wegens uw vader te bewyzen om tegen den mynen te spreken, heeft by vervult, doch meer tot sijn eygen genoegen, als uwoordeel. Weet, myn Heer, dat hy my tot sijn eygen Bruyt versocht heeft; en myn Vader, gedreven door hetoordeel, 't geen Don Fernando boven uw staat heeft, is hem daarin te wil, en dat tot zo ver, dat men van nu over twee dagen het huwelyck zal bevestigen, en zoo heymelyck en eenzaam, dat het schijnt, dat den hemel daar alleen de getuyge van zal wesen, beneffens eenigen van ons huysgesin. Hoe ick my bevind, kont ghyoordeelen, en of ick u bemin of niet: het gevolg van dese zaak zal u zulks te kennen geven. Den Heer geef, dat deze brief u in handen komt, eer ick zal gedwongen worden de trouw in handen van die te geven, aan wien ick dezelve zoo qualijck zal konnen bewaren.

Dit was in het kort den inhoud van haar schryvens; waar over ik my terstont op weg begaf, sonder ander gelt, of andere antwoord, te wachten: alsoo ick nu klaar genoeg zag, waar het op gemunt was. De gramschap, die ik tegen Fernando had opgenomen, gevoegt by de vrees die ik had van Lusinda te verliezen, maakte my vleugels aan de voeten, invoegen ick al des anderen daags te huys was, niet anders dan of ik gevlogen had, en juyst op de gelegene tydt om myn Lusinda te gaan spreken voor de traly; en het geluck diende my zoo, dat ik haar ter goeder ure vont. Terstont kende zy my, en ik haar, maar niet

gelyck ick gehoopt had haer te zien en te kennen. Maar wat is 'er in de werelt, het geen by de veranderlykheyt van vrouwen gedachten te pas komt! Of wat verstant is zoo doordringende, als het zelve te kunnen doorgronden! Soo haast als zy my zag, zeyd' zy my: ô Cardenio, ick ben al tegenwoordig als Bruyt gekleet, en den verrader Fernando verwacht my vast, met myn eeren geltgierigen Vader, en andere getuygen, in de Saal, die het eerfullen zyn van myn doot, als van myn houwelyk. Ontstelt u niet, myn vrient, maar doet soo veel, dat gy tegenwoordig zyt by de offerhande, welke ik u hoop te doen, door een dagge die ick by my heb, gevende een einde aan myn leven, en een begin tot kennis van de liefde die ik u draag. Ik antwoorde haar vol schrik, en haestelyk, als vreesende geen tydt te hebben om haar te antwoorden: Laat, Me-Vrouw, uw werken uwe woorden kragt geven: indien gy een dagge hebt om uw min te bevestigen, ik heb hier een swaart, dat u beschermen, of my dooden zal, so het ons mislukt. Ik geloof niet, dat se al myn woorden heeft kunnen verstaan, also ik hoorde, dat se seer haast geroepen wierd, dewyl de Bruydegom vast wachte. Daar mede quam de nacht van myn droefheyt, en ging de son van myn vreugt onder: myn oogen bleven sonder licht, en myn verstant sonder verstant. Ik had de moed niet om in huys te gaan, nog oock beweging genoeg om myn voeten voort te setten. Maer evenwel oordelende, hoe noodig myn tegenwoordigheyt was, nam ik zoo veel moet, als ick kost, en ging in huys: en vermits ik van te voren al de toegangen wel wift, en seecker genoeg in myn gang was, als of ik 'er hoorde, was 'er niemant die acht op my sloeg, invoegen ick, zonder gesien te zyn, middel kreeg om achter een venster, in een hoek van de Saal, te geraken, bedekt met de boorden van twee tapyten tegen malkander, van waar ick het alles kost sien, sonder van yemant gesien te zyn. Wie zou kunnen al de onsteltenissen te kennen geven, daar sich myn hart alsdoe in bevont, zynde daar om dat droeve schoufspel aan te sien! wat gedachten ik kreeg! wat voornemens! In waarheyt, zy waren zoodanig, dat ik se niet seggen mag. Het sy genoeg te verhalen, dat de Bruidegom in de kamer quam sonder ander verciersel als sijn ordinaar gewaet, en verselt met een van Lusindas naaste Bloet: en anders was 'er niemant in de Saal, als die van het huysgesin. Eyndelyk komt oock Lusinda uyt een zy-kamer te voorschyn, vergefelschapt met haer Moeder, en twee Jonckvrouwen, soo wel toegemaakt en verciert, als haar staat en schoonheyt vereysehete, hebben-

bende vorders alle aenlockelykheden der werelt. Myn opgeto-
 gētheyt gaf geen tyt om al de onstandigheden van haer cieraet
 aen te mercken. Dit alleen kan ick van de verwen seggen, dat
 se incarnaet en wit waren; en of het kostelyck gesteente wel
 een schoonen luyster van sich gaf, soo overtrof nochtans haer
 schoonheyte het altemael; daer vier toortsen, die in de Sael ontste-
 ken waren, niet weynigh toe hielpen. O droeve gedagtenis, doot-
 vyandt van myn rust, wat baet het my de onvergelyckelycke
 schoonheyte te bedencken van haer, die ick nu te recht voor myn
 vyandin hou! Sou het niet beter te ververschēn sijn het geen my
 dienstig is, om my tot wraeck aen te manen, of het leven te ver-
 liefen! Laet het u, gy Heeren, niet verveelen, dese afdwalingen
 te hooren, alsoo myn smart foodanig niet is, dat ick de oorfaek
 daer van kortelyck kan verhalen, schoon ick wel wilde. Hier
 op antwoorde en Pastoor, dat het hern niet alleen niet verveelde,
 maer oock self aengenaem was al dese omstandigheden te
 hooren, als zynde foodanig, dat men de selve sonder misdæc niet
 sou konnen verfwygen. Als se dan nu altemael, vervolgde Car-
 denio, in de Saal waren, komt eyndelyck de Priester van die ge-
 buert daer in; en nemende dese twee by de handt, om te doen het
 geen vorder tot sulks vereyscht word, vraegde hy eerst aen haer:
 Begeert gy, Me-vrouw Lusinda, den Heer Fernando, hier tegen-
 woordig, voor uw wettige getrouwde Man, gelyk de Moeder de
 H. Kercke sulks gebiet? Op dese vraeg stak ik het geheele hooft,
 met den hals, buyten de tapyten om ter deeg te hooren, wat sy
 antwoorde sou, wagtende uyt haer weynige woorden of myn
 leven, of myn doot. Wie sou sich voor alldoe onthouden hebben
 van overluyt te roepen, ô Lusinda, Lusinda, siet wat gy doet, en
 wat gy my schuldigh zyt! Weet, dat gy myn, en niemants anders
 zyt. Merkt, dat dat jawoort, 't geen gy spreken sult, en myn le-
 ven te eyndigen een oogenblik is. O verrader, Don Fernando, be-
 roover van myn roem, doot van myn leven, wat wilt gy! Wat
 soekt gy! Wat betracht gy! Bedenkt, dat gy als Christen niet
 moogt komen tot het eyndt van uw begeerten: want Lusinda
 is myn Bruyt, en ick ben haer Man. Maer sot als ick ben, nu
 ick'er af ben, en vry van het gevaer, seggh ick gedaen te heb-
 ben 't geen ick niet gedaen heb. Nu ick my dat kostelyck pant
 heb laten berooven, van en over wien sal ick my wreecken, 't en
 waer ik soo veel hart had om te doen, als ick woorden heb om
 te klagen. Dat is 'er van, dat ick voor alldoe een bloodaert
 was; 't welck als nu myn spyt verdubbelt. Ondertusschen

de Pastoor stont een goede wyl te wachten wat'er uyt komen sou; en wanneer ik zag dat se haer verborgen geweer zou trekken, om daer haer trouw mede te verdedigen, of de tong ontbinden, om een onverwagt antwoord te geven, hoorde ik, dat se met een flauwe en half-swymende stem sey: Ja ik begeer. Het selve seyde' ook Fernando; en gevende haer den ring, bleven se also door een onverbreeckelycken bant te samen geknogt. De Bruydegom ging om sijn Bruyt te omhelsen: maer sy leggende haer hant op haer hart, viel in haers Moeders armen in onmagt. Nu staet'er alleenig te seggen, hoe 't met my gelegen was, siende met dit jawoort myn hoop bedrogen, en de beloften van Lusinda valsch, en een groote onmogelykheyd om immermeer dese verlooren schar weder te winnen. Ik bleef sonder kennis, sonder oordeel staen, verlaten, na my docht, van hemel en aert. De lugtscheen my suchten, en het water tranen te weygeren: alleen het vyer vermeerderde sich soo geweldig in my, dat ick brande van enkele gramschap, en raefde van toorn. Een yeder was ondertuschen onleedig met de beswymde Lusinda; en de Moeder ontdeed haer terstont den boesem, om haer wat lugt te geven, en vont in haer klederen een gesloten brief, die Don Fernando terstont nam, en daer mé by de toorts ging om se te leesen. Gelesen hebbende, sette sy sich in een stoel neer, met de handt onder sijn kaecken, gelyk een persoon die in de diepe gedagten was, sonder sich te moeyen om met de anderen sijn Bruyt by te staen. Ik aldus siende het geheele huys in oproer, nam de moet om uyt te komen, en wegh te gaen, met voornemen van, indien my yemant sagh of hinderlyk was, sulck een spel aen te rechten, en sulck een wrack aen den schelm Fernando te plegen, dat al de werelt bekennen sou, wat ongelyck ik geleden had, self sonder die verraderesse te sparen. Doch myn lot; het welck my ongetwyffelt voor grooter quaet gespaert heeft, indien 'er anders eenig grooter kan zyn, maekte, dat my alldoe in gedachten quam het geen my naderhant ontbrooken heeft: en alsoo, sonder wrack op dese myne grootste vyanden te willen nemen ('t welk my alldoe ligt sou gevallen hebben, alsooder niemant op verdagt was) besloot ik die op my selven te nemen, en self de straf te dragen, die sy verdient hadden, alleen om dat my dogt, dat het barmhertigheyt sou gepleeght zyn, hen soo haest van her leven te beroven; maer dat het de grootste wrack was, hen aan een gedaerige knaging over te geven. In 't kort, ik quam uyt haer huis, en tot de plaets daer ik myn Muyl gelaten had; deedse sadelen; klom'er op;

en sonder ander affcheydt, reedt ter Stadt uyt, niet durvende so veel als te rugge sien. Als my nu de nacht over quam, en de duyf-ternis, beneffens de eenfaemheyt, vryheydt tot klagen gaven, borst ik in soo veel vervloeckingen tegens Fernando en Lucinda uyt, als my woorden in de mont quamen, gelyk of ick daer mede myn verlies vergoeden kost. Ik gaf haer de naem van wreedt, ondankbaer, valsch, gierig, en diergelyke, als die de magt van Fernando voor myn waerde en verdiensten gestelt had. Ik maekte duyfentderhande overleggingen: maer wat ik dagt, en wederdacht, het quam daer op uyt, dat weynig liefde, weynig oordeel, eer-en staetsucht de oorfsack waren geweest, dat sy haer woort te kort had gedaen, waer mede sy myn hoop so lang gevoedt en opgehouden had. Met dit jammer, en met dese gedagten, bracht ick al reysende het overige van den nacht door, en bevont my, als het begoft te dagen, aan den ingang van dit gebergte, door het welke ick nog andere dry dagen reylde, sonder wegh of padt te volgen, tot dat ick eyndelyck aen een beemdt kwam, leggende ick weet niet aen wat gedeelte van dit geweest, daer ik eenige Harders ontmoete, die ik vraegde, hoe ik tot het dichtste van dit gebergte sou geraecken. Dese wesen het my, en ik begaf my terstont derwaerts, van meening aldaer myn leven te eyndigen: en komende daar men my gesegt had, viel myn Muy!, afgemat door den arbeyt, en slap van honger, onder my doot, of eer om sig van sulken onnutten last, als hy aen my had, te ontslaen. Aldus bleef ik te voet, hongurig en kommerig, sonder te weten wie my hulp sou bieden. Op sulck een wyse bleef ik een wyl op de aerde gestrekt, sonder dat ik weet hoe lang: altoos toen ik opstont, was myn honger over; en ik vont eenige Harders by my, die ongetwijffelt de genen geweest waren, die my in mijn noot hadden bygestaen. Dese seyden my, hoese my gevonden hadden, namentlijk, rallende duyfentderhande sotternyen en vreemdigheden, gelyk een mensch die syn verstant verlooren heeft. En sedert heb ik ook gemerkt, en gehoort, dat ik het altyt niet even vast en heb, maer menigmael duyfent sotigheden aenrecht, scheurende my de kleederen van het lijf, roepende en tierende door dese wildernissen, vervloekkende myn ongeval, en alle oogenblicken den naem van mijn vyandin herhalende, sonder yets anders voor den dag te brengen, dat na redelijckheyt gelykt: en als ik dan weder tot myn selven kom, bevind ick my soo vermoeyt en afgeslooft, dat ik my ter nauwer noot kan roeren. Mijn gemeenste woonplaets is in een hollen boom, even so groot, dat hy dit ellen-

dig lichaem kan bedecken. De Harders, die sich in het gebergte onthouden, bewogen door liefde, onderhouden my, settende my het eeten op den weg, of op de rotsen, daer se gelooven dat ik sal voor by komen. En alsdan, hoewel my het oordeel of verstant ontbreekt, dringt my evenwel den honger tot myn noodtdruft, weckende in my de begeerte om daer na te trachten, en de wille om het selve te soecken. Somtjids seggen se (als se by my komen, wanneer ick wel ben) dat ik haer op den weg aentast, en haer de spys met geweld ontnem, alhoewel se my die garen van self geven. Op dese wyse verslyt ik myn ellendig leven, tot dat het den hemel sal believen het selve ten eynde te brengen, of myn gedachten so te veranderen, dat ik niet meer denke nog aan de schoonheyt van Lusinda, noch aen de verradery van Fernando: en so sulcks geschiet, sonder my het leven te benemen, sal ik wel beterschap in myn verstant en gedachten vinden; indien niet, heb ik anders niet te doen, als te bidden, dat den Heer myn ziel wil genadig zijn, also ik in my noch kragt noch magt gevoel om myn lichaem van dese ellende te verlossen, in dewelke ik het selve heb willen stellen. Dit is dan, myn Heeren, de droeve geschiedenis van myn bitter ongeval; en segt my nu, of se soodanig is, dat se anders sou kunnen uytwercken als se in my heeft uytgewrogt? Maer laet het u niet bekommeren my te vermanen, of raet te geven: want het is even so veel my te helpen, als het recept van den Medicyn voor den krancken, die niet innemen en wil. Want ik begeer geen behoudenis sonder en buyten Lusinda: en dewyl het haer belieft aen een ander te syn, synde of ten minsten behoorende te syn de myne, wil ik oock eygen sijn aen het ongeval. Sy tragt alleen door haer verandering myn verlies vast en onveranderlijk te maeken: ik wil haer hier in te wille syn, en helpen haer in 't geen sy wenscht en begeert; synde een voorbeeld aen alle anderen die komen sullen, dat my alleen ontbreekt het geen alle andere ongeluckigen over hebben, die noch plegen troost te scheppen in de onmooglyckheyt van de selve te ontfangen. In my, in tegendeel, werkt sulks te meerder quelling; also ik wel seeckerlyck gevoel, dat myn lyden niet sal eyndigen als alleen met myn leven. Hier maeckte Cardenio een eynde van syn soo ongeluckige als minnende geschiedenis: en juyst als de Pastoor sich vaerdig maeckte, om hem eenige redenen van vertroosting te geven, wiert hy opgehouden door een stem, welke hem ter ooren quam, seggende met jammerende woorden het geen wy in het vierde Boeck van dese Geschiedenis vertellen

len sullen , dewyl den wyten en verstandigen History-schryver,
Cide Hamet Benengeli, hier een eynde maakt van 't derde Boek.

VIERDE BOEK

Van den Verstandigen Ridder

Don QUICHOT de la MANCHA.

Het XXVIII. Hoofstuck.

*Handelende van de nieuwe en bebaeglycke ontmoeting, die de Pastoor
en de Barbier in het Gebergte hadden.*

Gelukkig en overgelukkig syn de tijden geweest , in de
welke den dapperen Ridder Don Quichot de la Man-
che gebooren is , en dat met zulck een voortreffelijk
en prijslyck voornemen , als wederom in de werelt de
oude, en nu alreets verstorvene doolende Ridderschap
te herstellen. En daarom genieten wy oock nu in dese tijden het
foet en aengenaem verhaal , niet alleen van syn voortreffelijke
en soo goet als ware Geschiedenis , maar oock de aenhangende
Vertellingen en Episoden, die niet min aengenaem , konstig, en
waaragrig sijn, als de History self: dewelke vervolgende haer ge-
heeckelde, gesponne, en gehaspelde styl, vertelt, dat den Pastoor,
hebbende sich juyft vaardig gemaakt om eenige vertroostinghen
aen Cardenio te geven, door een stem belet en verhindert wiert,
welcke met dese woorden in jammerklachten uytborst. O
Hemel ! is het dan moogelijk , dat ick hier een plaets gevonden
heb tot een verborgen graf voor dit ellendig en benauwt lig-
haam , 't welck my zoo lastigh valt. Ick geloof ja , indien
my anders de eensaemheyt van dit woeste gebergte niet be-
driegt. Och ellendige als ick ben ! hoe kunnen my dese boe-
men en dese rotsen aangenamer geselschap verstrecken , als
getuygen te willen sijn van myn klachten , die ick na den he-
mel sal senden , alsooder niemant op aerde is , daar my eenige
hulp van te wachten staat ! Al dese redenen hoorde de Pastoor
met syn geselschap aen ; en om dat hem docht , gelyck het
oock waar was , dat se niet ver van daan quamen , lichten se
sig van de gront op , om de oorzaak te vinden : en nauwelycks
wa-

waren se twintig treden voort gegaen, wanneer se agter een kleene rots, onder een esschenboom, een Jongman sagen sitten, gekleedt als een Huysman, daer se voor alldoe het aengesicht niet van konden sien, alsoo hy besig was met in de nevenstroomende beek syn voeten te wassen, en met het aengesicht daer na helde. Zy quamen soo stillekens aen, dat se van hem noch gehoort nog gesien wierden, te meer, alsoo hy geweldig drok met syn voeten besig was, die eer twee stucken kristal, tusschen de andere gesteenten van de beek voortgebracht, scheenen, als het geen sy waren. Dese witheyt gaf hen vreemde gedachten, wel oordeelende, dat de selve niet tot kleytreërs gemaakt waren, nog om achter de ploeg en de ossen te gaen, gelijk men anders aen het gewaat van het lichaam sou hebben mogen oordeelen. En alsoo bemerkende, dat se niet gesien noch gehoort waren, ging de Pastoor al voort, wysende aan de andere twee, dat se hem loetjens na kruypen, of sig achter het stuk van een rots, die daer was, verbergen souden, gelyk se deden, nemende wel nauwe agt op het geen den Jongman deed, die een helder toppershoetjen op had, en een brave witte boerepy aen het lyf, met een grauwe broek, welke hy tot aan 't midden van sijn dyen opgehaalt had, die in der waerheyt eerder van albast, als van vlees en been scheenen te sijn. Als hy de voeten eindelijk genoeg gewassen had, haalde hy een schoone neusdoeck voor den dagh, en drooghde se wel schoon; en willende de selve weder weg steeken, heste hy syn aengesicht op, en vertoonde met eenen aen dese toefinders een meer als verwonderlijke schoonheyt; invoegen Cardenio stillekens tegen den Pastoor sey: dese, dewyl het Lusinda niet en is, is geen mensch, maer een Engel. Daar op nam den Gesel sijn hoedt af, en slingerende sijn hoofst hier en daer, vertoonde soodanigen hayr, dat voor de stralen van de Son niet behoefde te wijken. Hier mede wierdente gewaar, dat het geen Boer, maar eer een Vrouwenfch was, doch de schoonste, en bevalijkste, die dese twee haer leven gesien hadden; invoegen Cardenio self bevestigde, dat alleen Lusinda by haer te vergelijken was. Het lang en gekronkelde hayr bedekte haar niet alleen de schouders, maar self den geheelen rug, ja so ver, dat men alleen de beenen sagh uytsteeken: soo schoon en lang was het. Haar hand diende haer tot een kam; en indien haer voeten in het water kristal geleecken, haar handen in haer hayr geleecken een witte peerl in het blinkende gout geset: al het welk in dese dry toefinders de meeste begeerte van de werelt maakte, om te weten

ten wie sy was. Derhalven beslooten sy, sich te vertoonen; en maakende in het oprijfen eenig gerucht, hefte de schoone haar oogen op (keerende met beyde haar handen het hangende hayr van haer voorhoofd af) om te sien, waer dat gedruys van daen quam. Maer naauwlyx had sy dese bespringers gesien, wanneer sy, sonder te denken om haer naakte beenen te kleeden, of haer hangende hayr op te winden, een rok nam, die by haer lag, en se om haar lijf sloeg, met meening sich op de vlugt te begeven, vol van verbaastheyt en ontsteltenis. Doch ter nauwer noot was sy ses treden voort gelooopen, of de tedere voeten, niet konnende tegen het scherpgesteente, begaven haer, en sy viel met het geheele lichaem ter neer. Dit gesien zijnde, was de Pastoor de eerste die haar toe riep: Hout stal, schoone Jonkvrouw, wie gy syt, want dese die gy hier siet, hebben niet als de wil om u dienst te doen, waarom gy u geensints tot sulck een onnodige vlucht behoeft te geven, die noch uw voeten, nog de tederheyt van uw lichaam kunnen verdragen. Op al dese woorden gaf de schone geen antwoord, maar bleef geheel verbaast staan. Ondertusschen quamen se alle by haer; en den Pastoor nemende haer by de handen, vervolgde aldus: Het geen, ô schoone Jonkvrouw, uw kleeding ons schijnt voor te dragen, wort ons door uw hayr wederlegt: klare tekenen, dat de oorzaak nog klein nog gering moet wesen, die u bewogen heeft sulck een schoonheyt in een so ongeschikkelijke kleeding te verbergen, en tot dese eenzaamheyt te verwijfen, in de welke wy door ons geluk u gevonden hebben. Wy syn hier, indien niet om bequame hulp tegen uw quaat, ten minsten om goeden raadt te beschaffen; dewyl geen quaat so groot kan syn, 't welk geen goeden raadt mag hooren, behoudens dat deselve uit een opregt gemoet voortkomt: invoegen gy, Me-vrouw, of myn Heer, so als gy wilt gehouden zijn, maar hebt de schrik en vrees af te leggen, die gy door ons aensien gekregen hebt, alsoo gy aen ons allen, of yeder in het bysonder, die vinden sult, die of medelyden, of medehulp tot uw ellende sullen beschaffen. Terwyl de Pastoor dese woorden voortbragt, wiert de schoone gelyk als uyt een slaap opgewekt, siende haer altemaal aan sonder een enkel woort te spreken, maar sig aenstellende gelyk een slegte Boer, dien ongewoone dingen te voor komen. Maar als de Pastoor voort ging met dese en andere diergelijke vertooningen, gaf se eyndelijk een diepe sugt, brack haer stilswijgentheyt, en begoft aldus te spreken: Nademaal de eenzaamheyt van dit gebirghe niet machtig is geweest my te bedecken, en dat myn

ontbonden hayr myn tong niet wil laten liegen, sou het tegenwoordig ydel voor my weesen, met veynseryen om te gaan; 't welk, indien gy my geloven wilt, meer sal sijn uyt beleeftheyt; als andere redenen en insigten, voornamentlyk, also uw beleefde aanbieding, myn Heeren, my tot gelyke beleeftheyt verbint, namentlyk, om u-lieden te voldoen in al het gene gy van my verfoekt; alhoewel ick vrees, dat het geen ick u vertellen zal; meer sal dienen om uw medelyden op te wecken, als om hulp en onderstant te verkrygen; of genoegsaeme vertroosting te wercken. Waarom dan, behoudens dat uw voornemen niet en zy (zynde alreets bekend voor een Dochter, in dese kleeding, en in eenzaamheyt bevonden, welke dingen te samen gevoegt, en yder in het bysonder, machtig zyn de meeste eerbaerheyt der werelt ter neder te werpen) myn eer eenige hinder aen te doen; ick u dingen zal zeggen, die geen beter vergelding van u lieden verhoopen, als stilswygen. Al dit zeysse met soo veel bevallykheyt, als sulck een schoon lichaam geven mocht, en sonder eens te haperen, met zoo een wackere tong, en zulk een aangename stem, dat dese toehoorders daar over niet min verwondert bleven, als over haar schoonheyt: en keerende sig tot nieuwe aanbiedingen van dienst; en vervolgende hun verfoek, begaffe sig eerbaarlyk haar kousens aan te trecken, haar hayr te samen te biinden, en het zelve gedaan hebbende, sig op een steen neder te setten (staande de anderen rontsom haar) en niet sonder als met geweld, eenige tranen te wederhouden; die haar albereets in de oogen stonden, begoft alsoo met een seer lieflyke en aangename stem, en manier, de geschiedenis van haar leven te verhalen. Hier in Andalufie is een Plaats, daar een zeeker Hartog den tytel van draagt, die een van de Grandes of Grooten van Spangien maakt. Desen Hartog heeft twee Sonen; den outsten, zynde d'erfgenaam van zyn staaten en waardigheyt, als oock, gelyk het schynt, van des Vaders goeden aart: maar de jongste mag erfgenaam zyn van de verraderyen van Ulysses; en lagen van Galalon. Van desen Heer zyn myn Ouders onderdanen, slecht en gering van af-komst, maar evenwel soo ryk, dat, indien de gaven van de natuer met die van het geluck over een quamen, noch sy meer souden te wenschen hebben, nog ik te vreesen my in dit tegenwoordig ongeval te sien: want uyt dit gebreck is myn onheyl ontstaan. Wel is waar: dat wy soo slecht niet en zyn, dat wy hem daar mede ten uystersten souden verongelyken; noch ook so edel, dat het my de gedachten beneemt, van dat my van daar

myn

myn ongeval ontfaect. Kortelyk, het zyn Bouw-lieden, opregt van handel en wandel, sonder vermenging van eenige quaetaerdihgeyt, en foodanig in hun huyshouding, dat hun gelegentheyt en onderhoudt haer allengskens den naem van Edellieden verkregen heeft: behalven dat het haer de grootste rykdom was, my voor haer Dochter te hebben, alsoofse geen ander als my hadden, oock om dat ick onder hun tuchtig leven niet anders als alderhande tugt geleert had. In 't kort, ik was de spiegel van haer oogen, en de stock van haer ouderdom; en alsoo hun begeerten over my tuchtelyck waren, kosten de myne niet anders als gehoorsaem zyn. Boven dat, gelyck als ick haer gemoedt beheerschte, also beheerschte ick ook haar middelen. Ik was meesteres over knegten en maegden. De reekening en het beleyt van het geener gedaen wiert, ging door myn handen. Al wat men van Kooren of Wyn won, Meuleus, groot en klein Vee, en wat een ryck Huysman meer besitten mag, was alles aan myn sorg toevertout. Het geen van den dagh aen myn gewoonlycke bekommernissen overschoot, besteede ick aen sulcke oeffeningen, als de jonge Dochters niet alleen geoorloft, maer oock self noodig zyn, gelyck de Naelt, Borduerwerck, ja oock spinnen som tyds: en indien ik by geval my wat wilde vermaecken, was sulcks in het lesen van eenige Christelycke boecken, of op een Harp te slaen; alsoo my de ondervinding geleert had, dat het de Musijck is, die het ontfelde breyn weder herstelt, en den arbeyt verlicht. Soodanig dan was het leven, dat ik in myns vaders huys doorbracht: en so ick het selve wat nauw hebaengetoert, geschiet sulcks geensints om daer mē te proncken, noch te kennen te geven, dat ick ryck ben; maer op darmen mag oordelen, hoe weynigh schults ik heb in het ongeval, dat my van de top van so grooten geluck afgerukt heeft. Aldus dan myn leven leydende (’t welk genoegsaem met een Kloosterleven over een quam, alsoo ick weynig, behalven van het huysgesin, gesien wiert, want als ick ter Missie ging, geschiede sulcks gemeenlyck soo vroeg, en met sulck goet gefelschap van myn Moeder, en soo bedeckt, dat self myn oogen nauwelycks aerde sagen, als daer se met de voeten over gedragen wierden) geschiede het evenwel, dat de liefde, of de ledigheyt, die in het gemeen de moeder van dese passie of quelling is, en de oogen doordringender als Loschen oogen maeckt, het gemoedt van Don Fernando tot my quam te trekken. Nauwelycks had dese schoone de naem van Fernando genoemt, of Cardenio veranderde geheel in sijn aengesicht,

en begoft sich soo te ontstellen, dat de Pastoor en de Barbier, die hem aensagen, vreesende, dat hem eenig ongeval macht overkomen, of wel de sorte kueren, daer se genoeg van gehoort hadden. Maer hier volgde anders niet op, als dat hem het sweet uyt brack, en hy voorts stil bleef, treckende sijn oogen nauwelycks van dese schoone; nu oordeelende, dat sy de selve was, van wiens liefde hy, maer te veel kennis had. Sy evenwel, sonder ergens op te letten, vervolgde haer geschiedenis, aldus: Ter nauwer noot dan had desen Fernando my gesien, wanneer hy (gelyk hy my naderhandt geseyt heeft) soo ingenomen wiert, dat hy sich self niet meer machtigh was, gelyck hy oock naderhandt genoeghsaem heeft doen blyken. Maer om haest een eynde van myn vertelling te maecten, sal ick de neersligheyt, die Don Fernando aenwende, om my syn wil te kennen te geven, stillwygende voorby gaen. Hy kocht al het volk van ons huys by na om: gaf en bood giften en geschencken aen myn Magen: alle dagen waren Feestdagen omtrent onse wooning: des nachts liet de Musijk niemandt rusten: de briefkens, die my, self buyten myn weten, in de handen quamen, zyn niet te tellen, zynde vol van verliefde redenen, en begrypende meer beloften en eeden als letteren. Al het welck my niet alleen niet vernurwde, maer self in sulcker voegen verharde, als of hy myn doodelyckste vyandt was geweest; en of al het geen hy deed om myn wil te buygen, alleen tot een ander eynde streckte. Niet dat my de bevallyke manieren van Don Fernando qualyck aenstonden, of dat ik het grootste misnoegen in sijn vervolgschepte, alsoo ick self ick en weet niet wat vermaek daer in vont (gelyck doch de vrouwlieden garen bemint zyn) voornamentlyck zynde hy een persoon gelyck hy was. Ook mogt ik al de lofredenen, die ick in sijn schryven sag, wel hooren: want (wie anders segt of niet) de vrouwen zyn garen gepresen. Maer myn eerbaerheyt stelde sich tegen het een en het ander, beneffens de goede raet, die my geduriglyk van myn Ouders gegeven wiert, welke nu alreets de meening van Don Fernando wel sagen, dieder oock niet veel om gaf, al wist het al de werelt. Myn Ouders hielden my gedurig voor oogen, dat se in myn eerbaerheyt en deugt al hun roem stelden, en dat ik de ongelyckheydt tusschen my en Don Fernando sou bedenken, en daer uyt beslyuten, dat het geen hy dreef, meer diende tot voldoening van sijn begeerlyck hart, als tot een goet eynde; en indien ik eenige middel kost vinden om hem te doen afftaen van sijn onbetamelycke vryery, dat se my terstont souden uythouwelyken daer

daar mijn meefte genegentheyt toe ftreckte, felf met de voor-
 naemfte van onfe geweften, alfo fy door haer middelen wel een
 waardig Man fouden weten te krijgen. Door defe feekere belof-
 ten, en de waarheit van het geen fy my voorhielden, verfterkte ik
 my niet weinig tegen Don Fernando, invoegen ik hem noyt een
 woort begeerde te antwoorden, 't welk hem de minfte hoop ter
 werelt fou hebben mogen geven. Al defe mijn afgefondertheyt,
 welke hy voor verachting moet genomen hebben, deed niet an-
 ders als fijn ongebonden luft meer en meer opwecken, (want fo-
 danig moet ik fyn vervolgen noemen) dewelke indien fe anders
 had geweest, verborgen gebleven waar, en my voor tegenwoor-
 dig geen gelegenheit fou gegeven hebben om u lieden het droe-
 vig verhael daer van te doen. Eyndelijk, Don Fernando quam te
 weten, dat myn Ouders van meening waren my nyt te houwe-
 lijken; 't welk hem behoorde alle hoop benomen, en my geleert
 te hebben op mijn hoede te fijn. Maar in tegendeel deed hem het
 felve uytrechten het geen gy hooren fult, namentlijk, dat hy op
 feekeren nacht (fijnde ik met noch een Jonkvrouw, die my dien-
 de, alleen in de kamer, welke, fo wy meenden, wel geflooten
 en verfort was) fonder dat wy wiften door wat middel, fich
 voor my vertoonde. Dit aanfien ontfelde my zodanig, dat my
 geficht en fpraak ontging, en ik alfo niet machtig was eenig ge-
 rucht te maken; gelijk ick ook niet geloof dat hy my het zelve
 zou toegelaten hebben: want terftont vloog hy my toe, en nam
 my in fijn armen (dewijl ik, gelijk gefegt is, geen kracht en had)
 en begoft my zulke redenen voor te houden, dat ik niet bedenc-
 ken kan, hoe de loogen fo machtig is om fich op te pronken.
 Daer-en-boven gaf den verrader met fijn tranen kracht aen fijn
 redenen; en ik ellendige alleen fynde, en in fulck een huys opge-
 bracht, daar men van fulke bedriegeryen poit en hoorde, moft
 eyndelijk geloof aen fyn woorden geven, fonder evenwel noch
 volkomen medelijden met fijn lyden te nemen. Aldus den eer-
 ften overval door fynde, begoft ick eyndelijk myn verlooren
 geeften en krachten te hernemen, en met een meerder moed, als
 ik my felfen fou hebben toegetroouwt, op defe wyfe tegen hem
 te fpreken: Indien ik, gelyck ick tegenwoordig tuffchen uw
 armen ben, was tuffchen de geweldige klauwen van een
 wreeden Leeuw, en dat ik, om daer uyt verlost te fyn, yets fou
 moeten doen, 't geen tot nadeel van myn eer ftrekt, zou het felve
 fo onmooglyk wesen, als te laten te fyn die ik ben. Want ge-
 lijk gy met uw armen mijn lichaem omringt, alfo omringt

ik u met myn ziel, met goede en tuchtige begeerten, die zoo veel van de uwe verſcheelen, als gy ſien ſult, indien gy anders in deſelve voort komt te gaen. Ik ben uw onderdaan, maar geenſints uw ſlavin; nog oock heeft de edeldom van uw bloedt macht of voorregt om myn nederige ſtaet te onteeren, of weynig te achten. En ſo hoog acht ik my ſelven, ſynde een Boerin als ik ben, als gy u moogt achten, ſynde de geene die gy ſyt. Op my ſullen uw krachten niet helpen, nog oock uw verloeken op my winnen, nog uw tranen en ſugten my bedriegen. Indien ik eenige van die dingen, welken ik genoemt heb, in deſen ſie, dien my myn Vader tot een Bruydegom geſchikt heeft, ſal ſig myn wil na de ſyne voegen: invoegen dat, gelyk ik myn eer wil behouden, alſo begeer ik oock dat gy weet, dat ik de wil behouden ſal om u nooyt toe te ſtaan het geen gy met ſulken yver ſoekt. Al dit heb ik u geſegt, op dat gy niet en denkt, dat yemant yets van my te wachten heeft, dien den hemel niet tot myn wettigen Bruydegom heeft geſchikt. Indien gy anders geen bekommernis hebt, ſchoone Dorothea, (want ſoo is myn naam) antwoorde hy, ſie daer geef ik u myn handt, om voor eeuwig de uwe te ſyn; en den hemel wil getuygen weſen van deſe waarachtige meening, gelyk aen deſelve niets verborgen is, als oock dat Beelt van onſe Liefvrouw, 't welk daar ſtaat. Als Cardenio haar den naam van Dorothea hoorde noemen, kreeg hy op nieuw den eenen verwop den ander, en verſteckerde ſig nu in het geen hy in het eerſte van haar gevoelt had: dog hy wilde haer geenſints verhinderen voort te gaen, om te ſien, waer het eyndelyk op uyt ſou drayen, alhoewel hy het ten deelen wel wift. Alleen ſeyde hy: Soo is Me-Juffr. uw naam Dorothea? Ik heb meer van deſelve gehoort. Doch gaat al voort, want ik ſal de tyd hebben om u dingen te ſeggen, die u verbaaſt ſullen maken. Dorothea verwonderde ſich over deſe redenen, en over het vreemde gewaet van deſen Man, en badt hem, dat, indien hy yets wift te ſeggen 't geen haar zaak aanging, hy ſulcks geliefde te doen: want, ſeyde ſy; indien 'er yets was, dat ſe in al haer ongevallen behouden had, zulcks was de moedt om alles, wat haer vorder bejegenen mocht, te verdragen; zynde wel verſceekert, dat 'er niets koſt gevonden worden, 't geen haer ongeluck koſt vermeerderen. Ick ſal het wel onthouden, Me-vrouw, antwoorde Cardenio; maar laat ons ondertuſſchen het vervolg niet verlieſen, want ſulks voor alsnog te weten kan u ſonderling geen voordeel doen, Het geen 'er noch overigh is aen myn vertelling,

vervolgde Dorothea, is, dat Fernando, nemende een Beeldeken, 't geen in de kamer stont, het selve tot een getuyge van syn beloften nam, en met krachtige woorden en diere eeden my beloften gaf van myn Man te sijn; niet tegenstaande ik hem, eer het so ver quam, genoegsaem vermaande, te sien wat hy deed, en te letten op het ongenoegen dat syn Vader uyt zulck een ongelijk houwelijck sou ontfangen; dat myn schoonheyt geensints magrig zou sijn om sijn misdoot te verschonen: derhalven, indien hy my eenige goede wil droeg, sou hy deselve besteden om my tot te laten met mijns gelyken te trouwen, dewyl soodanige ongelyke houwelyken noyt soo wel gelucken, of men heeft 'er duysent ongelegentheden en ongenoegens uyt te te verwachten. Al dese, en meer andere redenen, voerde ik hem te gemoet; maar waren geensints machtig om hem van sijn voornemen af te wenden. Hy beloofde nog al des te rykelycker, als wel wetende, dat hy geen sin had om sijn beloften te voldoen. Dit dan aldus gesegt synde, maakte ik een kort overleg by my selven, dat ik de eerste niet sou sijn, die van een slechte staat tot hooge waerdigheyt gekomen was, noch ook Fernando, die door schoonheyt en blinde genegentheyt een ongelijck houwelijck gedaan had. En indien 'er niet geschiede dat voor heenen niet geschiedt en is, wat zou my beletten de gelegentheyt, die my soo geluckiglyck aangeboden word, aan te nemen? En of al sijn wil met de heete lust veranderde, most het evenwel eyndelyk daar op uyt komen, dat ick sijn Bruydt sou moeten sijn, volgens syn sware eeden, en de bestiering des hemels, Vorders, indien ick hem hierin niet te wil begeerde te sijn, zoud'hy echter sien tot sijn begeerten te geraaken, en self geweld gebruycken, latende my onteert, en sonder hoop van te genieten het geen hy my mer soo veel eeden verseekert had. En wat middel souder konnen gevonden worden, om myn Ouders te verseekeren, dat hy sonder mijn believen in mijn kamer gekomen was? Al dese voorstellingen en beantwoordingen gingen in een oogenblik door mijn gedagten heen en boven al bewoogen my de getuygen, welke hy aengeroepen had, beneffens syn traanen, en diere eeden. Ook syn brave gestaltenis en geestigheyt, verselt met de bysondere teeckens van liefde welke hy my toonde, zouden machrig geweest hebben om een gestrenger hart, als het myne, te buygen. Ick riep myn Kamermaaght by my, op datse op der aarden getuygen mocht, dat dese Hemelschen tot dit werck aengeroepen waren. Fernando, eyndelijck, begoft weder op nieuws sijn

eeden en beloften te herhalen, voegende nog eenige andere Heyligen daar by, en wenschende sig selven duyfsent vervloekingen toe, indien hy sijn beloften niet naquam. Daar op nette hy op nieu sijn oogen met tranen, en sond lucht op lucht na boven toe, sloot my te vaster in sijn armen, daar hy my nog noyt uyt gelaten had; en gaande myn Jonkvrouw weder uyt de kamer, benam hy my mijn waartste pant. Den dag, welke den nagt van myn ongeluk volgde, quam; doch niet soo haast als Fernando wel wensste: want als men sijn snoode begeerte voldaan heeft, soekt men niet anders als sig van zulk een voorwerp af te zonderen; gelijk ook Don Fernando genoegsaem toonde, door de haast die hy had om te scheidten. Evenwel vout mijn Dienstmaagt (die de gene was, welke hem den toegang gegeven had) middel om hem voor ligt op den weg te helpen. Echter in het scheidten ('t welk met sulc een kragt van liefde niet geschiede, als sijn komst) zeyde hy my, dat ik my wel vast op sijn beloften mogt vertrouwen; en tot meerder bevestiging, nam hy een ryken ring van sijn vinger, en slak se aan de myne. In kort, hy vertrok; en ik bleef of droevig, of blijde, dat weet ik niet; altoos seer ontfelt, vol gedachten, en gelyk als buyten mijn selven; ook sonder besluyt, of ik reden had om myn Maagt over dit bestaan te bekijken; alsoo ik niet wist, of ik het tot myn geluk of ongeluk zou reekenen. Ik zeyd' hem op sijn afscheyt, dat hy my langs den selven weg, wanneer hy wilde, mogt komen bezoeken, dewyl ik nu sijn eygen was, tot 'er tijt toe dat het hem goet dagt ons geheym te openbaren. Maar hy quam niet alleen niet weer, maar ook self vertoonde sig in velde nog in wege, nog in de kerk, nog in eenige andere plaats, te meer, dewyl ik wist, dat hy in de Stadt, en geduerig ter jacht was, 't welk sijn voornaamste oeffening was. Dese dagen vielen my soo lang, als smartelyk; te meer, alsoo ick nu met reden begoft aan de goede mening van Don Fernando te twijffelen: en weest verseekert, dat myne Dienstmaagt doe de woorden hoorde, die se de eerste maal ontkomen was; en dar ick werk genoeg had om myn wesen te bestieren, en myn tranen te matigen, om niets aan myn Ouders te laten blijken, noch haar oorzaak te geven om na mijn misnoegen te vragen, en my om te liegen. Maar al dese omsigtigheden wierden haast verandert, al dese lydszaamheyt gebroken, en myn heymelyke gedachten outdeekt; namentlijk, wanneer men weynig tydts daar na begoft te praten, dat Don Fernando in een bygelegen Stadt een

een seer schoone Jonkvrouw getrouwt had, zynde treffelyk van staer, en van seer edele Ouders; hoewel niet soo rijk, dat hy uyt insicht van houwelycksgoet dit verbont had behoeven aen te gaan. Men sey vorder, dat se Lusinda genoemt wiert, en noch andere dingen meer, die verwonderens waerdig waren. Cardenio; hoorende den naem van Lusinda, deed anders niet als sijn schoulers op halen, en sijn lip te byten, de winkbrauwen t' samen te trecken, en terstont daar aan een fonteyn van tranen uyt sijn ooggen te laten rollen. Evenwel liet Dorothea daarom niet na haar vertelling te vervolgen, seggende: dese droevige tyding quam my mede haast ter ooren; dog in de plaets van myn hart te verstaan, rees mijn gramschap in sulker voegen op, dat het weynig scheelde, of ick had my op den weg begeven, roepende en schreeuwende de trouloosheyt en verradery van Don Fernando uyt. Maer ik matigde echter voor alldoe die raserny, also ick meende dien selven nacht in het werk te stellen het geen ick deed, namentlyck, my in dit gewaat te kleeden, 't welck ick van een van ons Arbeytsvolk kreeg, dien ick al myn ongeluck ontdekke, en versocht, my tot de Stadt te gelyden, daar ik verstaen had dat sich myn vyandt onthielt; 't welk hy, siende myn regtvaerdige smart, garen deed, ja self met aanbieding van voor altoos by my te blyven. Terstont bont ik in een linnen saccken een Vrouwegewaet, eenige Juweelen, en geldt te samen, niet wetende wat my gebeuren mocht. Vorders met de duysternis van de nagt, sonder sulks myn verradersche Dienstmaegt te kennen te geven, begeef ick my ten huysen uyt, alleen met desen Knecht, en veel gedachten verselt, en na de Stadt toe, meer vliegende als gaende, sonder hoop te hebben van te konnen beletten. 't geen ik nu al gedaen achte te zyn, maar ten minsten om gelegentheyt te vinden om Fernando te vragen, met wat gemoedt hy sulks dorst aenvangen. Ik quam binnen den tyd van twee dagen en een half aan de Stad, daar ik wesen most; en tredende binnen, vragde ik terstont na het huis van Lusinda, daer ik van den eersten, dien ik aensprak, meer hoorde, als ik begeerde. Dese wees my het huis, en vertelde my al wat'er geschiet was; sijnde de sacck nu alreets so bekend door de Stad, dat'er geen byeenkomst was, daer men'er niet van sprak. Hy verhaelde my, dat dien nagt, en als Don Fernando sig voegde met Lusinda, en het jawoort gegeven had, de Jonkvrouw was in swijm gevallen; en dat den Bruydegom, komende om haer den boesem los te maken, ten einde haer wat adem te geven, daer een papier in vont, 't welck Lusinda met haar

gen hant beschreven had, waar in sy verklaerde geen Bruyt van Fernando te kunnen zijn, dewijl sy aen Cardenio was verbonden, die, gelyk my desen mensch seyde, een voornaem Edelman van de selve plaats was; en dat sy het jawoort aen Fernando gegeven had, om niet te wijcken van de gehoorsaemheydt, welke sy aan haer Ouders schuldig was. In 't kort, hy verhaelde sulke dingen, dat de selve genoegsaem te kennen gaven, dat Lusinda voor had, sich om te brengen, so haest als de trouw sou geschiet zijn, 't welk hy seyde mede bevestigt te worden door een dagge, die men by haer vout. Al het welke Fernando gesien hebbende, en oordeelende van Lusinda bespot, en veragt te zijn, vloogh hy na haer toe, die noch van zich selve lag, en sou haer met dat eigenste geweer aengetast hebben, indien het de Ouders niet belet hadden. Hy sey vorder, dat sich Fernando van doe af 't soeck maecte, en dat Lusinda voor des anderendaegs niet by haer selve quam, wanneer sy haer Ouders vertelde, dat se in der waarheyt de Bruyt van Cardenio was. Men sey ook, dat Cardenio by het trouwen tegenwoordig was geweest, en dat hy, gesien hebbende dat hy noyt verwagt had, mistroostig ter Stad uyt was getreden, latende een geschreven brief, in de welke hy te kennen gaf het ongelijk, dat hem was aengedaen, en dat hy ging daer hem geen mensch sou vinden. Al dit was kenbaer en ruchtbaer door de geheele Stadt, en yder had 'er den mont van vol, en te meer, wanneer men verstont, dat Lusinda uyt haer Vaders huys vermist, en in de geheele Stadt niet gevonden wiert; 't welk haer Ouders by naer ontsinnig maecte, alsoo se niet wisten, wat aen te gaen om haer te vinden. Dit alles verwackerde nog eenig-sints mijn hoop; en ik achte het voor meer geluck Fernando niet gevonden te hebben, als hem gevonden te hebben getrouwt zijnde; alsoo my docht, dat de wegh tot herstelling van mijn eer noch niet geheel geslooten was; dewyl misschien den hemel dese saack alsoo geordonneert, en dit tweede houwelijk belet had, om te kennen te geven, hoe hy aen het eerste verschuldigt was, en dat hy meer gehouden was God als het menschelijk aensien te ontsien. Alle dese dingen lagen my aldus in het hooft, en vertroosten my, hoewel sonder vertroosting, beeldende my noch wonderlijke dingen in, om my het leven te behouden, daer ik voor en na een walging van had. Zynde aldus in de Stadt, sonder te weten wat ik doen sou, alsoo ik Fernando niet en vout, ontmoete ick eyndelijk een brief, die aengestagen was, in de welke veel beloofd wiert aen den geen die my sou kunnen

vinden, te kennen gevende de teekenen van mijn ouderdom; en het gewaet dat ick aen had. Ick hoorde oock, dat men sey, dat ik met mijn Vaders Knecht was door gegaen; t welck my aen het hart raecte, gemerckt mijn achting daar grootelijcks door in het voetsant geraecte, zijnde niet genoeg de selve verlooren te hebben door mijn vlucht, sonder daer by te voegen een uytwercker, die soo veracht, en mijn genegentheyf soo onwaerdig was. Maer ick, hebbende desen brief gelesen, begaf my terstont ter Stadt uyt, met desen Knecht, die nu alreets eenige teekenen gaf van in sijn getrouwheyf te wanckelen; en dien selven avont quamen wy in het dichtste van dit gebergte, vol van vrees wegens gevonden te worden. Maar gelijk men gemeenlijk segt dat noyt quaet alleen komt, en dat het endt van een ongeluck niet selden het beginsel van een ander is, soo gebeurde 't my oock; want myn goeden Dienaer, tot noch toe getrouw geweest, siende my nu in dese eenzaamheyf, en door sijn schelmfchen aert eer als door mijn schoonheyf opgewekt, wilde sig behelpen met de gelegentheyf, die sig aenboodt, en met weynig schaemte, en nog minder vrees des Heeren, of ontslagh voor my, begoft my van liefde aen te spreken; en siende, dat ick hem met gestreng en rechtmatige redenen wederstont, liet het vragen varen, en bestont sig tot geweld te keeren. Maer den rechtvaerdighen hemel, die noyt of selden laet te helpen de geenen die een rechtvaerdigh voornemen hebben, heeft my oock in dier voegen by gestaen, dat ick met myn kleene krachten, en weynigh moeyte, hem niet alleen heb wederstaen, maer in een nevenstaande diepte gestooten, daer ick hem gelaten heb, sonder te weten of hy leeft of door is. En daer na begaf ik my, soo vaerdig als my de schrick en vrees maackte, het gebergte in, sonder andere meening te hebben, als om my in het selve voor myn Ouders, en anderen die my sogten, te verbergen. Het zijn, ik weet niet hoe veel, maenden geleden, dat ik hier in gekomen ben, daer ick eyndelijck een Harder gevonden heb, aen ik en weet wat gedeelte van dit gebergte, die my een wijf voor sijn jongen gebruyckt heeft, maeckende altoos in het velt te zijn, om te beter dit myn hayt te bedecken. Maer al dese voorsichtigheyf heeft my niet konnen helpen, alsoo mijn Meester wel haest quam te mercken, dat ick geen mans- persoon was; waar over in hem de selve bose begeerlickheyf quam te ontstaen van den ander: en alsoo ik wel wist, dat het geluck over al niet altijt even gediensfich is, en dat men juyft altoos geen hoogtens of dieptens vint, om sulke boofwich-

ten in te begraven, oordeelde ik het geraetsaemste, my op nieuw in dit woeste gebergte te verbergen. Aldus dan socht ick weder een plaets, daer ick sonder beletsel myn klachten uyten, en mijn tranen storten mocht, en den hemel bidden my den eenen of den anderen weg te wijzen, of uytgang uyt dit verdriet, of het leven te geven, sonder sulck een snood gerucht na te laten, als ik, buyten myn schult, heb op den hals gehaalt.

Het XXIX. Hooft-stuck.

Handelende van het vervolg van de schoone Dorothea, en andere vermaeckelycke dingen.

DIt is, myn Heeren, de waerachtige geschiedenis, en het getrouw verhael van dit droevige treurspel; en oordeelt nu, of de woorden en sichten, die gy gehoort hebt, en de tranen die gy gesien hebt, geen wettige oorfaeck hebben; en of, ten aensien der eygenschap van myn ongeval, alle vertroosting niet te vergeefs en ydel is, als synde geen hulp tot de saeck self te vinden. Alleen dit verfoek ick op u lieden, 't welck ghy ook lichtelyck vermoogt, en wettelyck behoort te doen, dat gy my aenwijst, waar ik myn leven sal mogen doorbrengen, sonder vrees voor de genen die my vervolgen: want hoewel ik wel weet, dat myne Ouders, volgens de liefde die se my toedragen, my wel ontfangen sullen, is evenwel myn schaemte so groot, dat ik liever voor altoos van haar tegenwoordigheyt wil berooft blijven, als my voor haar gesicht vertoonen, met dese inbeelding, dat sy my voor een ander sullen aensien, als se tot noch toe gedaen hebben. Met dese woorden sweeg sy stil, bedeckende vorder haer aengesicht met een verwe, welke genoegsaem toonde de schaemte van het gemoet, en latende het hart van haer toehoorders genoegsaem verwondert en bedroeft over haer ongeval. Den Pastoor voegde sich om haer te vertroosten; doch Cardenio kwam hem voor, welke nemende Dorothea by der hant, sey tegens haar: so zyt gy dan, Me-Juffrouw, de schoone Dorothea, dochter van den rijcken Clenardo? Dorothea bleef verwondert, horende haers Vaders naem noemen, en siende dat het soo een slecht gesel was, die hem ophaelde, ten aensien van de vreemde klederen, daar Cardenio mede bekleet was; en vraegde hem weder daar op, wte hy was, die haers Vaders naem so bescheydentlyk wist; also haer dogt, dat se deselve in het geheele verhael van haer

geschiedenis niet genoemd had. Ick ben, antwoorde den ander, die ongeluckige, dien gy segt dat Lusinda haar Bruydegom genoemd heeft, die rampzalige Cardenio, die door een selve ongeluk met u gedreven, tot desen staet gebracht hen, daar gy my in siet, namentlijk, gescheurt, naekt en bloot, berooft van alle menschelijke vertroosting, en, het geen het alderquaetste is, berooft van myn verstant, behalven alleen dien korten tijt, dien het den hemel belieft my het selve te verleenen. Ick, Dorothea, ben de selve die tegenwoordig ben geweest by den snooden handel van Fernando, en die dat droevige jawoort heb gehoort. Ick ben de selve, die het hart niet heb gehad om uyt te wachten wat'er van dese beswijmeling sou komen, noch wat den inhoud was van dit geschrift, also my het gemoet niet sterk genoeg was om so veel onheylen te verdragen; die wyders so het huys, mijn lijtsaemheyt, en een brief aen mynen Waart gelaten, en my in dese eensaemheyt begeven heb, van meening synde aldaar het leven te eindigen, 't welk ik haet als den meesten vyant dien ik in de werelt heb. Maar het heeft myn nootlot niet belieft, my tot noch toe van het selve te berooven (doch wel van mijn verstant) op dat ik noch het geluk mocht hebben van u te vinden: en synde waerachtig, gelijk ik wel vertrouw, het geen gy ons vertelt hebt, sou het noch wel kunnen geschieden, dat den hemelyets goets, na so veel ellenden, voor ons bewaert heeft. Want dewyl Lusinda Fernando niet heeft kunnen trouwen, als zijnde de mijne, nog Fernando Lusinda, als sijnde de uwe, en sy het selve so oopenlijk verklaart heeft, hebben wy redenen te hoopen, dat den hemel onse saecken sal herstellen, en ons wedergeven het geen ons toebehoort, behoudens dat sy het noch sijn, en sich niet vervreemt hebben. En nademael wy dese vertroosting hebben, voortgekomen uyt een hoop, die noch vervreemt, noch ongegront is, so bid ik u, Me-Juffr. dat gy een ander voornemen gelieft te nemen, also ik meen van gelijken te doen, en u te stellen om uw geluk te verwagten. Want ik sweer u op Ridders trouw, en als een Christen, u niet te verlaten, voor en al eer ick u sie in handen van Don Fernando; en indien ik alsdan met wil van hem niet verkrijgen mag het geen hy van self behoorde te betrachten, te gebruyken die vryheyt, welke my mijn Ridderchap toelaet, om hem met regt te mogen dagen tot verantwoording van het ongelijk, dat hy u gedaen heeft, sonder eens aen het mijne te denken, welkers wraek ik den hemel sal laten, terwijl ik op der aerden de uwe sal betrachten. Dorothea bleef niet weynig

verwondert over dese redenen van Cardenio, en, niet wetende wat dankbaerheydt te toonen wegens sulck een rijkelyke aanbieding, wilde hem de voeten kussen; dog Cardenio begeerde sulcks geensints toe te staen: en de Licentiaet deed sijn best om hem daar in te verstercken, prijsende zyn voornemen, en verfoeckende onder anderen, dat se geliefden te samen na zyn Dorp te trecken, daer men haer sou konnen versien van sulks als haer ontbreken mocht, en order stellen om Don Fernando op te soecken, of Dorothea by haer Ouders te brengen, of andersints in het werck te stellen het geen men oorbaer docht te zijn. Cardenio en Dorothea bewilligden hier toe, en namen dese gunst aen. De Barbier, die tot noch toe opgetogen en stilswijgende was geweest, toonde nu ook sijn goede genegentheydt, en boodt niet minder sijn besten dienst aen, als de Pastoor gedaan had. Hy vertelde oock kortelyck de oorfaeck, waerom sy daer gekomen waren, beneffens de vreemde sotheyt van Don Quichot, en hoe se sijn Schiltknaep wachten, die sijn Meester was gaen soecken. Alsdoo schoot Cardenio, gelijk als een droom, in gedagten, hoe hy met hem over hoop had gelegen, en vertelde het haer: maer hy kost niet seggen, wat de oorfaeck van hun geschil was. Daer mede hoorden sy yemandt roepen, en kenden voort de stem van Sancho Pança, die, vindende haer niet op de plaats daer hy se gelaten had, haar luyskeels riep. Sy liepen hem dan in 't gemeet, en vragden hem na sijn Meester. Sancho sey, dat hy hem naeckt in het hemt gevonden had, wel ter deeg qualyck gedaen, en byna doot van honger, en evenwel niet te min suchtende om sijn beminde Dulcinea: en hoorende, dat sy hem belast had dese wildernis te verlaten, en tot Toboso voor haer te verschijnen, alsoo se hem verwachtte, had hy geseyt, dat hy geensints voor haar groote schoonheydt verschijnen wilde, voor en al cer hy sulcke dingen gedaen had, welcke haer mochten waerdigh zijn; behalven dat, indien hy sulks deed, hy geen Keyser lichtelyck sou worden, of Aerts-Bisschop, 't welck het minste was: waer over haer oock Sancho vermaende, dat se wel souden toesien wat se deden, om hem van daer te trecken. De Pastoor antwoorde, dat hy sich daer niet over sou bekommeren, sy souden hem van daer trecken in spijt van zyn harten bloet. Daer op vertelde hy aen Cardenio en Dorothea het geen hy had voorgenomen te doen, tot hulp van Don Quichot, ten minsten om hem weder in sijn huys te krijgen; daer Dorothea op antwoorde, dat sy de ellendige Jonkvrouw beter sou konnen speelen, als Meester

Klaes, te meer, alsoo sy daer kleederen had om de saek sijn vol-
 len eysch te geven, en dat se haar het werck slechts bevelen sou-
 den, sy wist raet om het ront te schieten, dewyl se al mē veel tijts
 in die Boeken versleten had, en de stijl van sulke Jonkvrouwen
 op een draet wist. Soo is'er dan niet meer van nooden, vervolg-
 de den Pastoor, als ons voornemen terstont in het werck te
 stellen; dewyl hy uyt dese goede ontmoeting een goet geluk, so
 voor den een als den ander, te gemoet sag. Terstont haelde Do-
 rothea uyt haer pacxken een Tabbaert voor den dag, van seer ko-
 stelijke stof, met een Mantelken van een andere schoone groe-
 ne stof, mitsgaders een Kraeg, en eenige aerdige Juweelen,
 daer se zich terstont mē toemaecte als een groote en treffelyc-
 ke Jonckvrouw, gelyck sy al het selve uyt haers Vaders huys
 had mede genomen, voor de gelegentheydt die haer bevallen
 mogt. Maer hoe seer haer schoonheyt door dit gewaet toenam,
 was te verwonderen; in voegen sy altemaal Fernando voor dwaes
 achten, die sulck een schoone dorst versmaaden. Maar de meeste
 verwondering kost men in Sancho sien, die van al de dagen van
 sijn leven sulck een schoonen vrouwmensch niet gesien had, en
 vraeghdē daer op den Pastoor, wie die schoone Jonckvrouw
 was. Dese schoone Jonckvrouw, Sancho, mijn vrint, antwoor-
 de den Pastoor, hoe slecht dat se daer staet, is de rechte en uni-
 verseele erfgenaem van het Koninckrijk van Micomicon, die
 expres komt om uw Heer te soecken, en hem een versoeck te
 doen, namentlyck, een ongelijck en overlafst te redderen,
 dat haer van een boosen schelm van een Reus aengedaen wort;
 en door het gerucht, 't geen 'er van uw Heer loopt door geheel
 Guinea, is dese Princefle gekomen om hem te soeken. Wel ge-
 locht, en wel gevonden, antwoorde Sancho, en te meer, indien
 mijn Heer soo geluckigh is als die overlafst te redderen, en dat
 ongelijck te volmaecken, slaande dat hoerekind van dien Reus
 doot: want dat sel hy voorseecker doen, kan hy hem maer krij-
 gen, als het maer geen Geest of sulck gespuys en is; want daer
 tegen heeft hy geen kragt, soo veel als ick bespeuren kan. Doch
 evenwel een saeck moet ick u, mijn Heer Pastoor, onder anderen
 bidden, dat is, dat, dewijl toch mijn Heer geen groote lust heeft
 om Aerts-Bisschop te zijn, dat gy hem raden wilt strax met dese
 Princes te trouwen; en daar mē sal hy geen Geestelyke order
 kunnen aennemen, maar wel haest tot de Kroon komen, en dan
 weet ick ook wat ik te wachten heb. Want hoe ik het ook over-
 leg, ik kan niet bevinden, dat het myn wel kan beslagen, soo mijn

Meester gaet Aerts-Bisschop worden; want ik ben onbequaam tot Geestelijke staet; en boven dat heb ik wijf en kinderen: en om daar van dispensatie te gaen verloeken, sou een noyt gedaen werk wesen. En daarom dunkt my aldermeest geraden, dat myn Heer op staande voet dese Princesse trouwt, want ik kan haer naem anders niet. Sy heet de Princesse Mico Micon, want dewijl haar Koninckrijk Mico Micon heet, is het seker, dat haar naam Mico Micon is. Daer valt niet aen te twifelen, antwoorde Sancho, want ik heb'er verscheyden gekent, die de naem van haer plaats aen namen, als Pedro d'Alcala, Jan d'Ubeda, Diego de Valladolid; en soo sal het voorseker oock de manier in Guinea wesen, dat men daer de Princesen of Koninginnen den naem na haer Koninkrijken geeft. Dat is so, sey den Pastoor, en aengaande het houwelyck, daar hoop ik myn uysterste best in te doen. Met dese woorden bleef Sancho so voldaan, als den Pastoor verwondert van syn slechtheyt, en de sortheyt die hy alreets van syn Heer had overgerest; niet anders geloovende, of syn Meester most Keyser worden. Ondertusschen had sig Dorothea op de Muyl van den Pastoor geset, en de Barbier syn Baart van de Kocstaart aengedaen; seggende wyders tegen Sancho, dat hy hen sou leyden daar syn Meester was, en dat hy op hals en keel niet most laten blyken of den Pastoor, of den Barbier te kennen, want daer aan hing het geheele Keyserrijk. Evenwel wilde Cardenio niet met hen gaen, om hem het gevecht niet weder in het hooft te brengen, noch oock de Pastoor, als die wel oordeelde dat syn tegenwoordigheyt niet seer nodig was; maar sy volgden met hun tweeën voetje voor voetje, hebbende goede onderregting aen Dorothea gedaen, hoese sig sou hebben te dragen, die beloofde, dat se 't wel sou klaren. Sy mochten omtrent dry vierdendeel myls gereyft hebben, wanneer se Don Quichot tusschen eenige rotten sagen, nu gekleet sijnde, maar niet gewapent. Soo haest als hem Dorothea gesien, en van Sancho verstaen had, dat dat syn Heer was, dreef se haar Haqueny aen, en gevolgt van den gebaerden Barbier, quam dicht by hem, wanneer haar Schiltknaep haer van den Muyl af hefte, leydende haar vorder onder den arm. Zy wierp sich terstont op haer knien voor hem neder; en hoewel hy veel moeyte deed om haer te doen opstaen, wilde sy het evenwel noyt doen, maer voerde hem dese woorden te gemoet: Ik sal van dese plaats niet opstaen, ô dapper en moedig Ridder, tot'er tijdtick van uw beleeftheyt een belofte ontfangen heb, welcke gedijen sal tot groote eer en voordeel van uw persoon

foon, en tot onderftant van de meest verongelykke Jonkvrouw, die 'er onder de Son is. En indien het fo is, dat de sterkte van uw onverwonnen arm over een komt met het geen het gerucht van u getuygt, zyt gy fchuldig dese ongeluckigete helpen, die uyt soo verre Landen komt, op de reuk van uw doorluchtige roem, zoekende u tot reddering van haer vervalle faecken. Ick en fal u niet een woort antwoorden, berechte de Ridder, noch ook meer van uw faecken hooren, voor en al eer gy, fchoone Jonckvrouw, van der aerden op ryft. Dat zal ick geenints doen, antwoorde de bedroefde Jonkvrouw, voor en al eer gy my beleefdelyck hebt toegestaan het geen ik van u fal verfoeken. Ick sta 't u dan toe, hervatte Don Quichot, behoudens dat het niet en streckt tot achterdeel van mijn Koning en Vaderlant, of van haer, die de fleurels draagt van mijn hart en vryhey. Het fal geenints, antwoorde de fchoone Jonkvrouw, tot nadeel van eenige van dese ftrecken. Ondertuffchen quam Sancho fachjes by fijn Meefter, en luyfterde hem in 't oor, dat hy haer vryelyk haer begeerte fou toestaan, alfoo het niet veel te beduyen had, want het was maar om een Reusje om den hals te brengen; en dese, die het verfocht, was de hooge Princeffe Micornicono, Koningin van het groote Rijk van Comicoon, in Aethiopia of Morenlandt. Sy is die fe is, berechte den Ridder, ick fal doen dat ik fchuldig ben; en keerende fich vorder tot de Princes, ley hy: Uw hooge fchoonhey fal fich believen op te heffen, alfoo ik u toesta het geen gy van my fult verfoeken. Het geen dan dat ick van u verfoek, antwoorde de Jonkvrouw, is, dat uw grootmoedige perfonagie terftont met my gelieft te gaen daer ick hem zal brengen, en beloofte, dat hy fich tot geen andere avontuer begeven fal, voor dat hy my fal gewroken hebben van een verrader, die tegen alle godlyke en menfchelyke wetten my myn Rijk benomen heeft. Ik seg u, antwoorde Don Quichot, dat ik het u toesta; weshalven gy van nu af aan uw droefheydt wel moogt laten varen, en nieuwe moet nemen: also ik met de hulp van Godt, en myn sterken arm, u haaft weder in uw Rijk verhoop te stellen, en weder te plaatsen in den Throon van uw oudt en groot Koninckrijk, in fpijt van al de Ichelmen die daer tegen fijn; en fa, hant aan het werck, want *periculum est in mora*. De ellendige Jonckvrouw deed alle weer van de werelt, om hem de handen te kuffen; doch Don Quichot, die in alles de beleeftheydt zelfs was, wilder noyt toe verflaen, maar hefte haer op, en omhelsde haer seer vriendelyck, belastende met een aan Sancho, Ronzinant klaar te maken,

en hem terstont te helpen wapenen. Sancho nam de wapenen af, die gelijck als een zegen-tecken aen een boom hingen, en, soeckende het ruyg van Don Quichot, wapende syn Heer met een snap; welke sich gewapent siende, sey: laet ons dan ter goeder ture vertrecken, om dese Jonkvrouw bystant te doen. De Barbier lag al desen tijd nog op sijn knien, hebbende werk genoeg om sijn lag op te houden, en te maeken, dat sijn baart niet af en viel; 't welk al den handel sou verbodt hebben: doch siende het verlock toegestaan, en de neerstigheyt die Don Quichot gebruykte om te gaan, rees hy eyndelijk op, en, nemende de hant van de Jonkvrouw, leyde haer tuschen beyden na de Muyl toe: waar haar op geholpen hebbende, schreed Don Quichot ook op sijn Ronzinant, en de Barbier op syn Rybeest. Doch Sancho most sich behelpen met de Apostels Paarden; 't welk in hem de gedachten van sijn verlies weder vernieuwde: maar hy sette het alles aen een sy, door de hoop, welke hy had, dat nu sijn Meester op het pad was om binnen korten tijt Keiser te wesen. Want hy had anders geen gedachten, of dit most een houwelijk worden: en alsoo zou hy ten minsten Koning van dit Rijk zijn. Alleen verdroot hem, dat dat Rijk in 't Lant van de Swarten gelegen was, en dat al sijn Onderdanen Swarten waren; daar hy terstont een goede middel tegen bedogt. Want, seid' hy by sig selven, wat vraag ik'er ook na, of mijn Onderdanen swart of wit zijn: te beter gelegentheyt zal ik hebben om gelt te winnen; want ik sal der somwijlen een deel na Spangien zenden, en daar verkoopen: en het gelt, dat ik daar van maken sal, sal ick by een hoopen, en koopender een treffelijke tijtel of ampt voor, om daar heerlijk en gemackelyk op te leven. Neen, Sancho is so plat niet, ik sal je dat varken wel wassen: en wie zou ick het vragen, of ick daar een dartig of tien duysent Mooren verkocht voor contant geldt? Ik sal se begut groot en kleyn by de kop vatten, en hoe swart dat se oock zijn, ick sal se wel wit maken, of altoos blankachtig, ô Heer, soo licht als ick mijn handen in malkander leg. In dese gedachten geraakte onse Sancho soo verwacht, dat hy geheel de moeyelijckheyt van de weg vergat. Al dit werck sagen de Pastoor en Cardenio van een hoogen rots aan, en kosten niet bedenken, wat se doen zouden om by haar te geraecken: maar de Pastoor, dat een gaauwert was, kreeg terstont een aardige vondt in de gedagten, namentlijk, dat hy met een schaartje; 't geen hy in een kookertje by sig had, Cardenio den baart zou afnyen, en hem den rok, dien hy droeg, aantrecken, blyvende hy zelf in sijn broeck

broeck en wambays; invoegen Cardenio daar mede soo veranderde, dat hy sich selven niet sou gekent hebben, al had hy zich in de spiegel gezien. Dit soo bestelt zijnde, hoewel de anderen reeds voorby waren, deden ze evenwel soo veel, dat se eer op den vaarweg waren, als zy lieden, ter oorzaak van de kromten die zy over moften, daar zy het maar recht toe recht aan namen. Kortelyk, sy vertoonden sig in de vlakke, aan het uytkomen van het gebergte; en soo als Don Quichot met sijn geselschap te voorschijn quam, bleef hem de Pastoor staen aansien, tonende eenige tekens als of hy begoft kennis te krygen. En na dat hy een wijl had staan sien, liep hy met open armen na Don Quichot toe, roepende overluyt: ter goeder uure ontmoet ons hier de spiegel van de Ridderfchap, en mijn waarde Lantsman Don Quichot de la Mancha, de blom van Edelheyt, de ware vertroosting van de Benauwden, en de quintessentie van de doolende Ridders. En met eenen omhelsde hy het flinker been met het schilt van Don Quichot, die heel verwondert en opgetoogen bleef van het geen desen mensch zey, en hem van boven tot beneden begoft te besien. Eyn-delyk hem kennende, wilde hy met geweld afstaan: maar de Pastoor begeerde het geensints toe te laten. Don Quichot evenwel zeyd' hem: laat my af, Heer Licentiaat, want het is geen reden, dat ik te paart sou sitten, en uw Waarde te voet. Dat sal ik niet toestaan, antwoorde de Licentiaat, uw Hoogheyt gelieft sijn gemak te houden, en te Paart te blyven; want alsoo is het dat hy sijn tref-felyke en heerlyke daden en avontueren mag ten eynde brengen: en aan my onwaardig mensch is het genoeg, achter op de Muyl van een van dese Heeren te sitten, 't en waar dat hen zulks ver-veelde: en ik sal my inbeelden, dat ik soo wel opgeseten ben als de beste, ja self op het Paart Pegafus, of op dat betoverde van den Moor Muraraque, die tot nog toe in die groote spelonk betovert leyt. In geenderhande manieren, antwoorde Don Quichot. Iek weet wel, dat het Me-vrouw de Princesse wel gelieven sal, haar Schiltknaap te doen afstaan, en u in de zadel te setten, nemende den goeden Man agter u op, indien het Beeft sulks anders verdra-gen kan. Genoeg, geloof ik wel, antwoorde de Princes, behalven dat het niet noodig is myn Schiltknaap zulks te belasten: want hy is zoo beleeft en verstandig, dat hy geensints sal toelaten, dat een geestelyk persoon te voet gaat, daar hy te paart mag ryden. Gewisselyk niet, antwoorde de Barbier, en met eenen afstaande, noodigde hy den Pastoor in de zaal, 't welk hy aannam, sonder hem veel te laten bidden. Maar het slimste was, dat, als Meeſter

Klaas meende agter op te sitten, de Muyl (die een boose caronje van Alquiler was, want dat is genoeg om te tonen wat staal dat het was) sig van achter op ligte, en tweemaal zoo heerlyk achter uyt sloeg, dat, indien hy Meester Klaas had geraakt, hy de uur wel vervloekt mogt hebben, dat hy dese togt aanvaart had. Evenwel maakte hem dit so verbaast, dat hy in het agterwaerts treden ter aarde viel, met zoo weinig sorg om sijn baart te bewaren, dat de selve daar heen stooft, en op de aart bleef leggen. Maar als hy merkte, dat hy se quyt was, kost hy anders niet doen, als met bey sijn handen voor sijn mont te slaan, en te klagen van groote weedom en pyn, die hem de slag gedaan had. Don Quichot, siende dien klomp baarts, sonder vel of sonder bloet, daar op de aarde leggen, begoft te roepen: wat groot mirakel is dit! de baart op zulk een wys af te slaan, en het kinnebacken niet te schenden! Den Pastoor, die door dit ongeluk ontdekt vreesde te worden, liep terstont na Meester Klaas toe, die noch lag en riep en tierde, als of hy ter doot toe bescert was geweest, seggende, dat hy eenige krachtige woorden wist, om baarden aan te setten; en met eenen hem den baart weder gevende, en aan settende, sprak hy dese kragtige woorden, en daar mē walt fiat, en Meester Klaas bleef so wel gebaart, als van te voren: daar Don Quichot wel verwondert van was, bidde de den Pastoor, dat hy hem tog by d'eerste gelegentheyte het selve geliefde te leeren; dewyl hy wel kost oordeelen, dat dese kragt al verder ging, en gelyk se baarden kost genesen, alsoo ook wel vlees genesen sou. Dit beloofde hem de Pastoor met den eersten te doen. Voorts beslooten se, dat se beurt om beurt te paart souden sitten, tot'er tijt dat se aan de Herberg quamen, die omtrent twee mijlen daar af was: en alsoo ging de reys voort; de Princes, Don Quichot, en de Pastoor te paart; en Cardenio, de Barbier, en Sancho te voet. Ondertusschen sey Don Quichot tegens Dorothea: Uw hoogheyt, Me-vrouw, gelieve ons nu te leyden waar her haar gelieft. Dog eer deselve antwoorde, viel'er de Pastoor tusschen in, vragende na wat Rijk hy geleyt wiert, of, seyde' hy, sal het zyn na het Ryk van Micomicon? Zy, die terstont de loos vatte, antwoorde ja. Indien dat soo is, vervolgde de Pastoor, soo is'er geen beter noch nader weg, als dwars door ons Dorp heen, en van daer op Cartagena, daar men ter goeder uuren te sloop kan gaan; en indien de wint goet, en de zee zonder storm en onweer is, sult gy in weynig minder als negen jaren tyts kunnen komen in 't gesigt van het groote Meer Meona, ik legge Meotides, 't welk een weynig meer als hondert

dert dagen reyfens aen defê fy van uw Koninkrijk is. Gy bedriegt u, mijn Heer, antwoorde de Jonkvrou, alfoo het noch geen twee jaaren is dat ik van daer gefcheyden ben; en ick zeg u de waarheydt, dat het in al dien tijdt niet eens sonder onweer is geweest: en evenwel heb ik het geluck gehad, daer ik fo feer na heb verlangt, namentlijk, van den Heer Don Quichot de la Mancha te sien, daer ik de tyding van kreeg foo haest als ik de voeten in Spangien zette, 't welk my bewoog na hem te zoccken, om my aen fyn beleeftheyt te bevêelen, en de rechtvaardigheyt van myn zaak te vertrouwen aen fijn stercken en onverwonnen arm. Al genoeg, antwoorde Don Quichot, ick fchep geen vermaak fo veel van mijn eygen lof te hooren, dewyl mijn ooren een vyant van dat geluyt fijn. Dit alleen kan ik seggen, Me-Vrouw, ik heb kracht of geen, ten minften die ik heb, dat ik die fal foeken te besteden tot uw dienst, fo lang als ik adem in mijn borst heb. En hier mede fig kerende na den Licentiaat, vragde hy hem, wat hem dog in die gewesten gebracht had, fo alleen sonder dienaars, en fo licht gekleer, 't welk hem ten hoogsten verwonderde. Daar op fal ik u kortelyk antwoorden, zei den Pastoor: soo weet dan, mijn Heer Don Quichot, dat ik en Meester Klaes, onsen bekenden vrient en Barbier, na Sivilien reifden, om eenig gelt te halen, 't welk een van myn vrienden, die over eenige jaren na Indien gevaren is, my heeft over gemaakt; 't geen al een goede fom beliep: en komendê in dese gewesten; wierden wy besprongen van vier fchelman, die ons uyt fchudden, latendê Meester Klaas heel bloor, en dien gefel ook, wijfendê op Cardenio: en het flimfte is, dat men segt, dat het een deel Galeyboeven fyn, die verlost waren van een Perfoon fo sterck; dat in spijt van den Comtriffaris, en de andere Bewaarders, by se altemaal vry maakte. Sonder twijfel, desen mensch moet niet wel by fyn finnen, of een grooten deugniet, of anders een mensch sonder gemoedt geweest zijn, die alfoo den wolf onder de fchape, en de vos onder de hoenders gefonden heeft: boven dat fchendende het gerecht, en sich stellende tegen den Koning, fynen natuerlijcken Heer, alfoo sulcks directelyk strijdt tegen fijn bevel; behalven dat also de macht des Konings machteloos wordt gemaakt, en het Gerecht op de been geholpen, het welk nu soo lange jaren in rust heeft geweest; eyndelyck, seg ik, die fijn ziel heeft willen verliefen, sonder fijn lichaam te winnen: Sancho had haar van te vooren al den handel vertelt, 't welk hem veroorzaakte also uyt te varen, om eens te hooren, wat Don

Quichot seggen sou , die op yeder woort van verw veranderde, en nu niet seggen u dorst, dat hy dien Man was ; waarom de Pastoor vervolgde: desen dan sijn het geweest, die ons berooft hebben, 't welck haar den hemel vergeven wil, die haar te sijner tyd wel sal vinden.

Het XXX. Hooft-stuk.

Vervolgende de aerdige wijze van onsen Ridder te verlossen uyt het Geberghie van Sierra Morena.

DE Pastoor had nauwelijks sijn reden ge-eyndigt , wanneer Sancho by hem quam, mer dese woorden : Op mijn manne waarheyt , die dat stuk wercks gedaen heeft , is mijn Heer Don Quichot geweest : niet dat ick het hem niet van te vooren heb gezeyt, dat hy sou toefien wat hy deed, dat hy qualijk deed zulk een volck te verlossen , 't geen tot dienst van syn Majesteit gebruyckt most worden. Luysbos als gy syt , voer Don Quichot daer op in, het staat de dolende Ridder niet toe te vragen waarom dese of gene gevangen, bekommert , en gequelt is ; of het is met of sonder schult:alleenlijk behoeven sy maar hulp en onderstant te bewijzen, daar het de noot vereyscht , sonder te vragen na de rest. Ik heb met dat volk gedaen gelyk myn belijdenis en professie vereyscht heeft, daer kom dan af wat het wil , en vraag 'er niet veel na wat 'er van gesegt of geoordeelt wort ; en behoudens de waerdigheyt van myn Heer den Licentiaat, so seg ik, dat hy sich weynig verstaat op de dingen van de Ridderchap, en dat hy 'er aen liegt als een hoerekint: en dat sal ik staande houden met mijn swaart, waar door het alles in 't breed sal uytgeleyt worden. En met eenen regte hy sig in sijn stegelreep over end, en sloot sijn helmert : want het Barbiersbecken hing voor aan de zaal , tot 'er tijd dat het een weynig vermaakt en recht geklopt sou wesen van de buylen , die 'er de Galeyboeven in gesmeten hadden. Dorothea, die verstandig en geestig, en nu alreeds kundig van de sotternyen van Don Quichot was , siende dat se hem altemaal voor den sot hadden, behalven Sancho , voegde sig tusfen beyden, met dese woorden: Uw Genade, Heer Ridder, geliefte te denken wat hy my belooft heeft , en dat hy volgens sijn belofte geen avontuer, hoe gewigtig deselve ook sou mogen sijn, mag aanvangen, voor dat de myne ten eynde is gebragt. Daarom stelt u ter neder: want ik geloof, indien den Heer Licentiaat geweten had, dat het uw onoverwinnelicken arm was, die dat werk uytgevoert

voert heeft, dat hy sich eerder drymaal met de vuyft voor den mont geklopt, en so menigmaal op sijn tong gebeten sou hebben eer hy een woort tot uw verkleening sou hebben gesproken. Dat wil ik u wel sweeren, antwoorde den Pastoor, al had hy my mijn halven baert uytgerocken. Ik sal swijgen, Me-Vrouw, vervolgde Don Quichot, en bedwingen mijn rechtvaerdige gramfchap, en gaen stil en zedig daer heen, tot dat ick zal volbragt hebben het geen ik u beloof heb. Maar tot belooning van dese goede genegenthey, zoo bid ik u, indien het u niet verveelt, ons te seggen, wat de swarigheyt is, welke u dringt, en wie'er de werkmeefters van zijn, en van wien ik u te wrecken heb. Dat sal ik garen doen, antwoorde Dorothea, soo het u anders niet verveelt zulcke ongeneughlijke vertellingen te hooren. Geen sints, hervatte Don Quichot, waer op Dorothea: Indien het dan so is, gelieft al te samen toe te luyfteren. Met dese woorden voegden sich Cardenio en de Barbier aan haer zy, begeerig om te luyfteren wat zy versieren zou, gelijk ook Sancho, om dese wonderlijke geschiedenis te hooren, die also seer bedroogen was als sijn Heer selfs: en sy, hebbende sich van te voren wel in de zaal geset, en een hoestjen laten voor gaen, nier sonder een groote bevallijkheyt, begoft also te spreken: Voor eerst wil ik, dat uw Eerwaarden gelieven te weten, dat mijn naam is. En hier bleef se een weynig steecken, alsoo zy den naam vergeten had, die haer de Pastoor had gegeven: maar dese quam haer haest te hulp, siende wat haer schorte. 't Is geen wonder, Me-Vrouw, zey hy, dat uw Hoogheyt ontroert is, ter oorzaak van het vertellen van haer ongeluck: want daar door wort de geheugenis menigmaal sodanig verbijsstert, dat men sijn eygen naam vergeet, gelijk uw Hoogheyt, die het ontgaan is, dat zy de Princes Micomicona genoemt wort, wettige erfgenaam van het groote Koninckrijk Micomicon: en hier mede mag uw Hoogheyt, gelieft het haer, voortgaen tot het vervolg van de zaak. Dat is zoo in der waerheyt, antwoorde zy, en van nu voortaan meen ick niet dat het my daer aeu schorten zal, alsoo ick met mijn waarachtige vertelling wel hoop voort te geraken, welke foodanig is. De Koning, myn Vader, Tinacrio de Wyse, was seer geleert in die konst, welke men tovery noemt, en had door sijn wetenschap te voren gesien, dat myn Moeder, welke de Koningin Xaramilla genoemt wiert, voor hem sou komen te sterven, maar hy oock kortst daar aan hebben te volgen, en ick alsoo een Wees blijven van Vader en Moeder.

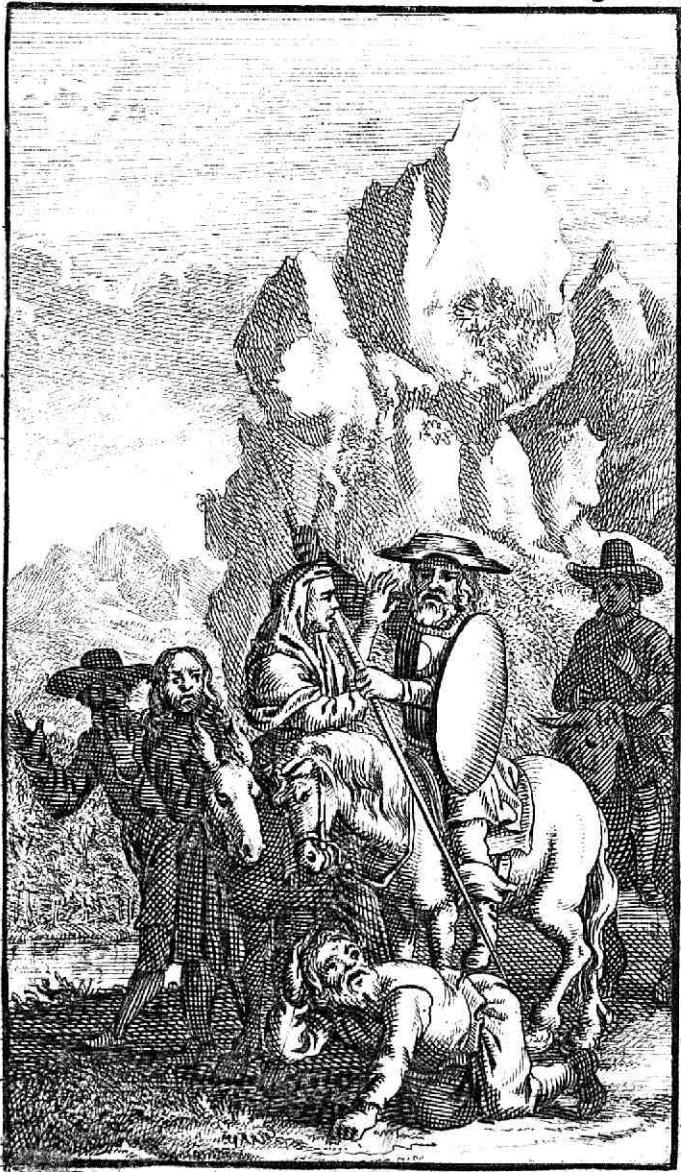
Maar hy sey, dat hem fulks niet so seer verdroot, als dat een sekeren Reus, Heer van een zeecker Eylant, 't welk gelijk als aan mijns Vaders Rijk vast ik, genoemt Pandafilando met het lelyk gesicht, (want het is seker, dat, hoewel desen mensch tyn ooggen wel in de rechte plaats staan, hy evenwel altoos over dwars fiet: en dat doet hy alleen uyt trotsheyt, of om schrik te maken) ik seg dan, dat hy wist, dat desen Reus, wetende mijn verlatenheyt, met een groot heyr in mijn Rijk zou komen, en my het selve benemen, sonder my een eenig Dorp over te laten, om my daar in te onthouden. Want daar was anders niet toe te doen, 't en waar ik met hem begeerde te trouwen. Maar hy wist wel, dat ik noit zulke gedachten sou krygen; en zulks is ook de vierkante waarheyt. Want ik verklaar, dat ik noit gedagt heb dien Reus te trouwen, noch oock eenig ander, hoe groot en schrickelyck hy ook wesen mocht.

Mijn Vader sey vorder, dat, wanneer dese Pandafilando sou aanvangen, ik my geensints ter weer sou stellen, (want dat sou myn ondergang sijn) maar hem al laten begaan, also het te vergeefs sou wesen dien mensch met al sijn duyvelsehe magt tegen te staan; maar dat ik my terstont met eenig volk na Spangien sou begeven, daer ick de waare hulp van mijn quael sou vinden, ontmoetende aldaer een Ridder, wiens saem op die tijd door geheel Spanjen sou verspreyt sijn, welke genoemt is, (indien ik hetwel onthouden heb) Don Avol, of Don Gigol. Don Quichot meent uwer liefde, wierp daer Sancho op in, of anders genaemt de Ridder van de droevige figuer. Soo is het in der waerheyt, myn vrient, antwoorde Dorothea. Hy sey vorders, dat hy lang van postuer, mager van troonje was, en dat hy aen de rechter sy, onder de slincker schouwer, een roode halve Maan droeg, met eenig hayr, in manier van locken. Don Quichot dat hoorende, sey tegen sijn Schiltknaep: kom hier, Sancho mijn Soon, help my uyttrecken, op dat ik sie, of ik die Ridder ben, daer den Wijfen Koning van geprofeteert heeft. Waerom wil sich uw Genade uyttrecken? vraegde Dorothea. Om te sien of ick die halve Maen heb, daer uw Vader van gelegt heeft, antwoorde den Ridder. Dat sal niet noodig sijn, sey Sancho, want ik weet dat uw Genade soo een Maan op de rug heeft; 't welck een teecken is van sterkte. Dat is genoeg, antwoorde Dorothea, alsoo men op goede vrienden soo naauw niet en moet sien. Oock is 'er weynig aen gelegen, of het op de rug of op de schouder is: het is genoeg, dat 'er het teecken is, en daar het behoort te wesen:

fen: want het is altemael een vlees. En sonder twijffel weet ick wel, dat mijn Vader vast gaet; gelyck ick oock vast ga: hebben de mijn saek sulck een Ridder toevertrouwt. Want dit is hy, gelyck mijn Vader geseft heeft, wiens gerucht niet alleen door geheel Spangien, maar oock door geheel Morenlant, verspreyt is: want nauwelijcks was ick tot Ofluna gelant, als ik sulke dingen van u hoorde, dat het my terstont inviel, dat gy den man waert, dien ick socht. Hoe kan dat zijn, dat uw Hoogheydt tot Ofluna gelant is, daer Ofluna geen Zee-haven is? vraeghde Don Quichot. Maar eer Dorothea antwoorde, nam de Pastoor het woort, en sey, Me-Vrouw de Princeffe wil voorseker seggen, dat se eerst tot Ofluna van uw Genade gehoort heeft; maer dat se evenwel tot Malaga gelant is. Dat is oock myn meening, sey Dorothea. Laet ons dan voortgaan, sprak de Pastoor, indien het uw Majesteit gelieft. Daer valt niet meer te seggen, antwoorde Dorothea, als dat eyndelyk myn geluk so goet geweest is, dat ik den Heer Ridder Don Quichot gevonden heb; dewyl ik nu alreets reekening maeck, myn Ryk weder gekregen te hebben, volgens de belofte die sijn Genade my gedaan heeft, van te gaan daar ik hem leyden sal, 't welk alleen sal wesen by desen Pandafilando, om hem slegts om te brengen, en my alto weder in handen te stellen het geen hy van my met so groote onreden besit: want dat sal altemaal na wensch gaan, gelyk myn goede Vader Tinacrio de Wyse het heeft voorseyt, en voorts in Caldeesche of Grieksche letteren nagelaten (alsoo ick het niet lesen kan) dat, indien de selve Ridder, na dat hy dien Reus sal omgebracht hebben, my begeert te trouwen, ik zulks sal toestaan, en geven hem het volle besit van mijn Koninkrijk, en mijn persoon. Wat dunkt u hier af, Sancho? sey Don Quichot daar op. Hoort gy niet, wat hier geseft wort? Heb ick het u niet geseft? En siet daar nu, of 'er geen Koninkrijk voor ons te beheerschen, en Koningin voor ons te trouwen is? Dat sweer ik je wel, sey Sancho, en een hontsvot most het wesen, die het niet doen sou. Behalven dat is de Koningin so beus niet, of ik wou, dat al de vloyen van myn bed soo waren. En daar mē smeet Sancho sijn mutsje om hoog, en maakte twee sprongen, bykans gelyck capriolen, in de lucht, met sulcken vreugt, dat hem de blijfchap ten oogen uyt sag. Vervolgens nam hy den toom van de Muyl van Dorothea, en biddende haar stil te houden, viel hy voor haar op sijn knien, versockende haar handen te mogen kussen, tot teken dat hy haar voor sijn Koningin en Me-Vrouw aannam. Daar was niemant van de om-

ftaenders, die fig van lagchen koft onthouwen, fiende de fimpel-
 heydt van den Schiltknaep, en de sotterny van den Heer. Eynde-
 lijk, Dororhea gaf hem haar handen, en beloofde hem een groot
 Heer in haer Rijck te maecten, indien haar anders den hemel fo
 gunftig was, dat fe het felve weder mocht sien, en in handen
 krijgen. Sancho bedanckte haar met fulcke redenen, dat het de
 anderen op een nieuw tot lagchen verwekte. Dit is dan, ver-
 volgde Dorothea, mijn gefchiedenis: alleen valt my noch te feg-
 gen, dat van al het volck, 't geen my op mijn reys vergefelſchapt
 heeft, niemant over gebleven is, als alleen dien gebaarden Schilt-
 knaep, dewyl fe altemael in een grooten storm gebleven zijn,
 dien wy kregen in het geficht van de haven; en hy en ik zijn al-
 leen op twee plancken, gelijk als by miracckel, te lant geraect.
 Het gehele verhaal van mijn leven is ook niet als mirakel, gelijk
 gy moogt gehoort hebben. En indien ick in het zelve hier of
 daar magh hebben gemift, gelieft de ſchult op mijn droef-
 heydt te leggen; gelijk den Heer Paftoor in het begin zeer wel
 gefegt heeft, dat de gedurigen arbeydt het verftant verbijstert.
 Dat fal fe my niet doen, ô doorluchtige en groote Vrouw, ant-
 woorde Don Quichot, hoe groot fe mag zijn, dien ik in uwen
 dienft fal beſteden. En hier mê begoft hy haar op nieuw alles te
 belooven, ſelf met haer tot het endt van de werelt te reysen, tot
 dat hy voor ſijn wreeden vyandt was, dien hy wel haeft het
 hoofd van het lijf fou houwen, door de ſcherpte van ſijn ſwaert:
 en alſoo fou hy haar ſtellen in het beſit van haar Rijck. Maar
 wat belanght het houwelijk, ſeyd' hy, daer kan ick niet in
 treden, alſoo ick mijn gedachten en trouw verpant heb aan
 haar, die alleen Meeftereffe van mijn gedachten is, welke ick
 niet ruylen fou, al was het voor den Phenix ſelf. Dit laetſte ſtont
 Sancho ſoo qualijk aan, dat hy met groote toornigheydt uyt
 borſt: daar moet dit en dat mê ſpeelen, en ik ſweer by dit en dat,
 dat uw Genade ſot, ja dubbelt ſot is, dewijl hy ſulck een ſaek, als
 dat houwelijk is, nog durft in twijffel trecken. Of denkt uw Ge-
 nade, dat hem ſulk een gelegentheydt alle ogenblicken voor de
 neus ſal komen? Of is de Juffrouw Dulcinea van Tobofo ſchoon-
 der als deſe Princes? Sy mag een... weſen. Ja ik durf u wel ſeggen,
 dat ſer geen hant-water by en heeft. Op die manier ſal ik wel het
 Graeffſchap krijgen, als uw Genade altijd het een of het ander in
 de weeg brengt. Trouwt, trouwt, en daer mê gedaen; en maect
 u Meefter van het Koninkrijk, dat u ſo ſchoon in de hant komt;
 en daer na maect myn een Marquis, of ſo wat, en laet al de ande-

ren brod heen varen. Don Quichot, die sulke lastering van Dulcinea hoorde spreken, kost sulks niet langer verdragen, maar sonder een woort te spreken, en boe of ba te seggen, hefte sijn lancia op, en sloeg hem daar mē so dapper, dat den armen Sancho ter aerde viel; en 't en waer Dorothea tusschen beyden gelopen had, hy had hem gewis het leven benomen. Doen begoft de Ridder: meen jy jou vlegel en rekel als je bent, dat het altoos tijt is jou laster-mont te verdragen, en jou moetwil ten besten te houden, dat jy schelm jou niet en ontsiet jou tong aan mijn onvergelyckelycke Dulcinea te steecken? En weet jy niet, jou beeft als je bent, dat, indien sy de kracht in mijn armen niet en bragt, ik niet magtig sou wesen om een vloy (by manier van spreken) te dooden? Segt my, jou bengel, wie heeft dat Koninkrijk gewonnen? wie heeft den Reus de kop af geslagen? wie heeft jou bedelaer tot een Marquis en een groot Meester gemaekt, (want ick houd' het werck alreets voor gedaen) als alleen de kracht van mijn Dulcinea, schenkende mijn arm dese kracht, diese heeft? Sy is 't die in my strijt, en ick die in haer leef en sweef, en van haar myn wesen heb. Snode hoerekint als je bent, benje daerom uyt den drek opgekomen, en tot so een Heer geraekt, om sulck een dank te bewijzen aen die gene, die'er de oorsaek van is? Sancho was soo niet ontheystert, of hy hoorde al de woorden van sijn Heer wel, en rijfende so veer op als hy kost, verbergde sig achter den Muyl van Dorothea, beginnende van daar ba weer te seggen. Ik vraeg uw Genade nog eens, of hy niet van mening is dese Princes te trouwen (want anders komt gy aen het Rijck niet) en so niet, wat belooning dat ik van u te wachten heb? en soo ik bidden mag, ey lieve trouwt se slechts, dewijl se ons gelijk als van den hemel toegesonden wort, en daar na dag en raet. Ik wil niet meer van haar schoonheyt spreken, want se zijn bey te gaer wel, hoe-wel ick Mevrouw Dulcinea noyt gesien heb. Hebt gy se noyt gesien, verrader en lasteraer als gy zijt, zey Don Quichot, van waar komt dan die antwoort, die gy my noch van daeg gebrocht heb? Ick seg, dat ik se noyt met oordeel gesien heb, antwoorde Sancho weder, om soo perfect op haar schoonheyt te meugen letten: maar evenwel, so met een swink; docht my, dat se wel was. So geef ik u al uw eer weer, zey Don Quichot, en vergeeft my de quelling, die ik u gedaen heb, Sancho, also de eerste bewegingen van de gramschap geensints in onse magt zijn. Dat is waar, antwoorde Sancho, want ick sie het aen mijn self wel,

dat ick somtijts mijn backes niet kan houwen , al wou ick al , en dan dringen de woorden malkander ten mont uit. Evenwel, Sancho , hervatte Don Quichot, moet gy sien wat gy segt : want so lang gaet de kruyck te water , dat se eens etcetera : ik seg u niet meer. Alle dingen zyn wel, sey Sancho, daer is'er nog wel een die oordeelen sal wie meer quaet doet, of ik met wel te raden, of uw Genade met geen raet te volgen. Al genoeg, sey Dorothea, gaet henen, Sancho, kust u Heer de handen, en bid hem om vergiffenis: en van nu voortaan gaat wat voorfigtiger te werck, en spreekt geen quaet van Me-Vrouw Toboso, die ik niet en ken, hoewel ik ben om haar dienst te doen : en vertrouwt gy slecht , dat u geen staat te gebieden ontbreken sal, daar gy als een Prins op sult konnen leven. Sancho liep met geboogden hooft na sijn Meester, en eyschte hem de handt te kussen , die hem deselve met een statig wesen toereykte, en als hy gekust had, gaf hy hem de benedictie, en sey vorders, dat hy wat met hem aen een zy sou gaen', also hy hem wat te seggen had. Sancho deed soo ; en gaande met haar beyen wat voor uyt, sey d'hem Don Quichot: sedert dat gy aengekomen zyt, Sancho, heb ik geen gelegentheynt gehad om met u nader te spreken wegens de boodschap , die gy gedaan hebt; en terwyl ons nu ons geluk daar tyd en stont toe verleent , so hebt gy my op alles te voldoen , en my met zulke goede tydingh geluckig te maken. Vraagt maar wat gy wilt , antwoorde Sancho , want dese slagen , die ik gehad heb , hoorden meer tot dat gevecht van die andere nacht , als tot de zaken van myn verrechtig, aangaande Me-Vrouw Dulcinea , die ik bemin met alle reverency , gelijk een heyligdom , alhoewel ick wel weet dat se niet voor myn , maar voor uw Genade is. Laat dat varen , hervatte Don Quichot, want het maakt my moeyelijk, en dat meer is ik vergeef het u al , en gelijk men segt , nieuwe sonde, nieuwe boete. Terwijl sy dese dingen onder haar verhandellden, sagen te op den weg, dien se reden, een mensch die op eenig beest zat ; en naderende , begoft Sancho te sien , dat het een Ezel was : en also hem het gemoet getuygde, bekende hy voort, dat het Gilles van Passamont, en vorder, dat het sijn Grauwte was daar hy op reed, gelyk het in der waarheyt was : want Gilles , om niet bekend te zijn, en den Ezel te verkoopen, had hem in een heel ander gewaet gelijk een baske verkleet , te meer , also hy die taal heel perfect kost. Sancho dan, siende en kennende sijn Beest, begoft luytkeels uyt te roepen : ô Gillese , ô dief als je bent, laat my mijn waarde pant , laat my dat my behoort , geeft my, seg ik , mijn Ezel

weer, schelm als je bent, dief als je bent, pakt je van hier, en laet my dat mijn is. Niet half soo veel woorden had Sancho behoeven te gebruyken: want soo haast had Gilles de eerste niet gehoort, of hy sprong van den Ezel af, en peurde op een draf veldwaert in. Sancho liep terstont na sijn Ezel toe, omhelste en heere hem wellekom, met de lieffelijkste en vriendelijkste woorden die hy geleert had: hoe vaerje, mijn beest? hoe staat het leven, mijn Grauwte? mijn hartje? waar hebje soo lang geweest? hoe hebjet al gemaect? en soende hem daar op met sulc een beweging, dat men sou hebben moeten huylen die 't sagh. Maar 't Grauwte liet hem al begaan, sonder een woort te spreken, en liet sijn Meester vast soenen en licken. Elck een quam by Sancho, en wenschte hem geluck met sijn vondt, voornamentlijk Don Quichot, die hem evenwel de dry Veulens noch beloofde te geven, daar hem Sancho voor bedanckte. Terwijl sy hier mede besig waren, sey de Pastoor tegen Dorothoa, dat se seer wijslelijk in alles gehandelt had, so wel in de vertelling als in de rest, en sig wel na de trant van de Boecken van Amadis gevoegt. Sy antwoorde, dat se menigmael haar tijdt had versten met de selven te lesen, maer dat sy soo ten naeuwsten de Steden en Zeehavens niet en wist, en daarom die mislag van Ossuna begaan had. Ick merckte het terstont, sey de Pastoor, en derhalven quam ik u straks te hulp, en wy hebben al goet gemaect. Maar is het geen vreemde saek, vervolgde hy, dat desen ongeluckigen Edelman al dese leugens geloofst, alleenig daarom dat se met sijn sotte Boeken over een komen? Het is de seltsaemste sotheyt, antwoorde Cardenio, die ik oyt gesien heb; invoegen ik niet en weet hoe men met verstant het selve sou kunnen bedenken. Maar het meeste wonder, dat'er in is, hervatte de Pastoor, is dat desen Heer buyten die sotternijen van sijn Ridderfchap van alle andere dingen spreekt met het beste verstant, en gesontste oordeel van de werelt; zulks dat, behoudens dat men dese Ridderfchap niet en raekt, men hem oordeelen sou voor een persoon van groot verstant en reden. Terwyl sy met malkander dese redenen hadden, vervolgde Don Quichot met Sancho de sijne, seggende: wel aan dan Sancho, laet ons dese dingen, die ons geschil aengaen, ter zyde stellen, en spreken van onse saken, sonder dat gy nog eenige verbittering in uw hart voed. Waar, hoe, en wanneer hebt gy Dulcinea gevonden? wat deedse? wat seyde gy tegen haar? wat gelaet stelde se, wanneer sy mijn brief las? wie heeft se u over gedragen? en voort al de rest, bid ik, datje my sonder omwegen en loogens

delijck verklaert, sonder oock evenwel te kort af te breecken om my quijt te zijn. Mijn Heer, zey Sancho, indien ick u dan de waerheyt sal seggen, den brief heeft niemant overgedragen, alsoo ick 'er geen by my gehad heb. 't Is soo, gelijk gy segt, antwoorde Don Quichot, want ik heb het boecxken noch twee dagen daer na by my gevonden, 't welk my geweldig moeyde, alsoo ick niet en wist hoe gy 't maken sout, vindende den brief niet, en geloofde dat gy lout weder gekeert hebben om ze te halen. Dat sou ick ook gedaen hebben, zey Sancho, had ik se so wel niet van buyten gekost, en dat van eens dat se my uw Genade had voorgelesen, invoegen ick se een Cappellaen heb laten overdragen, en dat van woort tot woort, van stipje tot stipeltje, die my ook sey, dat hy van al de dagen van sijn leven geen frayer brief gelesen had, al-hoe-wel hyder wel duysent had gesien. Kent gy te noch wel van buyten, Sancho? vraegde Don Quichot. Neen ik, Heer, antwoorde Sancho, want soo haest als ick se overgegeven had, heb ick 'et al willens vergeten. En soo ick noch yets onthouwen heb, so is 'er van hooge en groote Juffrouw; en daer na, de uwe tot 'er doot de Ridder van de doevige figuer; en in het midden was noch soo wat van meer als dry hondert levens, zielen en oogen, en soo voort.

Het XXXI. Hooft-stuck.

Vervolgende de wijze redenen van den Heer met sijn Schiltknaep.

AL dat mishaget my niet, sey Don Quichot, gaet al voort, en wat deed mijn schoone als ghy by haer quaemt? Voorseker heeft se besig geweest met peerlen te rygen, of met eenig kostelijck kleet te bordueren, van gout en zy, voor haar ellendigen Minnaar. Neen, antwoorde Sancho, sy was juyst besig om eenige tarw te wannen, op de plaats van haar huys. Och Soon, zey Don Quichot, gelooft vryelijk dat het geen tarw, maar dat het peerlen geweest zijn. Doch gaat al voort, hoe maecte gy 't doe gy haar mijn brief gaef? kuste gy se niet? leyde gy se niet op uw hoofd? of deed gy niet sulcks als men gewoonlijk doet, wanneer men brieven van importantie overlevert? of wat deed gy? Wanneer ik haer de brief gaf, antwoorde Sancho, was zy in de Schuer, met een deel tarw die se in de Wan had; en als ick se haar geven wou, sey se, dat ick se op dat bort sou leggen, dat daer neven haar stont, alsoo se sey dat se die niet leven kost, voor dat se
ge-

gedaen had. Verftandige Jonkvrou! fey Don Quichot, dat heeft fe gedaan om fe op haar gemak te lefen, en fig alfo te beter daar mē te vermaken. Maar gaat al voort, Sancho, terwyl fy befig was, wat redenen had gy te famen? Vraegde fy niet na my? Wat gaest gy tot antwoord? Vertelt het my dog altemael, tot het minfte beetje toe. Sy vraegde my niet, antwoorde Sancho, maar ik vertelde haar evenwel hoe uw Genade om harent wil vafst penitency deed, met het bovenlijf naekt, loopende door het gebergte als een Wildeman, flapende op de aart, fonder broot van tafellaken te willen eeten, en fonder uw baart te kemmen, huylende en vervloekende fijn ongeluk. Aan dat laafte, zey Don Quichot, hebt gy qualijk gefprooken, want in tegendeel fou ik fe wel fegenen, en dat voor al de dagen van mijn leven, om dat fe my waardig gemaekt heeft fulck een hooge Vrouw te beminnen, als Dulcinea. Sy is hoog genoeg, antwoorde Sancho, want ik wilder op fweren, dat fe een hele fpan hoger is als ik ben. Hebt gy u dan tegen haar gemeten? vraegde Don Quichot. Voor foo veel heb ick my gemeten, antwoorde Sancho, dat ik haar willende helpen een voeder tarw op den Efel leggen, jwy malkander fo dicht quamen, dat ik wel fag, dat fe wel een hant breet hooger ftont als ik. Ach met hoe groote deugden van de ziel, vervolgde Don Quichot, worden defe deugden des lichaams nog verciert! Evenwel een ding moet gy my noch feggen, Sancho. Als gy fo dicht by haar ftont, roockt gy niet een liefelijcke aengename reuck, die van haar ging, min noch meer dan of gy in de winkel van een Parfumeur quaemt? So veel weet ik 'er van te feggen, antwoorde Sancho, dat haar reuk voor alfoe fo wat ftark en viesjes was; 't welk door het veel fweten fal gekomen zijn. Dat fult gy qualijk hebben, fey Don Quichot, gy fult uw eygen lucht hebben geroocken: want ick weet wel, hoe die roos onder de doornen ruykt, die lely op het velt. Dat fou wel kunnen wesen, antwoorde Sancho, want daar gaat fomtijts wel foo een viefte lucht van my; en met het ruyken van die heb ick licht gemeent dat het van Dulcinea quam: en foo gebeurt her wel fomtydts, dat men den eenen Duyvel voor den ander neemt. Maar om voort te gaan, vervolgde Don Quichot, de tarw nu gefuyvert, en na de Meulen gefonden zijnde, hoe maakte fe 't met mijn brief? Den brief, antwoorde Sancho, heeft fe niet gelefen; alfo fe fey, dat fe noch lefen noch fchrijven kost: maar fy fcheurde fe aan kleyne ftuckjes, dewyl ze de felve aan niemandt vertrouwen wou te lefen, om u-lieder geheymen niet te openbaren, en om dat het haar

genoegh dagt het geen ik met de mont van uw liefde tegen haar
 gefeyt had, en van de penitency, en van al den handel. Eyndelijk
 sey se my, dat ik tegen uw Genade sou seggen, dat se u de handen
 kuste, en dat se meer verlangen had om uw Genade te sien, als om
 u te schrijven; waer over sy ook badt, en beveelde, dat gy op
 staende voer uyt dese wildernis sout vertrecken, en ophouden
 meer gekkernijen aen te rechten, en regelrecht na Toboso toe
 komen, indien gy door geen ander saek van gewigte wederhou-
 den wiert: want, sey se, se had groot verlangen om u te sien. Sy
 lagte geweldig, wanneer ik haar sey, dat uw Genade zich had la-
 ren noemen de Ridder van de droevige figuer. Ik vragde haar
 ook, of de Biscayer by haar was geweest. Sy sey my van ja, en dat
 het een hups keerel was. Ook vragde ik haar na de Galeyboe-
 ven: maer sy sey mijn, dat ser tot noch toe geen gesien had. Alles
 gaet heel wel, hernam Don Quichot. Maar segt my eens, wat
 voor een Juweel gaf se u als gy uw afscheyt van haar naemt? also
 sulcks een out gebruyck is tusschen de Princesen en de doolende
 Ridders, aan de Jonkvrouwen, of de Dwergen eenige treffelijke
 vereeringen te doen. Dat kan wel zijn, antwoorde Sancho, en ick
 houd het ook voor een goede manier van de oude tydt: maer het
 schijnt, dat het regtevoort de manier is maer een stuk kaes
 en broot te geven, also dit de vereering was die ik van Dulcinea
 kreegh, en dat door de houte tralien van de mestplaats, wan-
 neer ik mijn oorlof van haar nam, en tot meerder waarheyt, dat
 het een stuck schapekaes was. Sy is anders geweldig milt, zey
 Don Quichot, en dat se u niet het een of het ander kostelijk
 Juweel gegeven heeft, is voorseecker geweest, dat ser juyft
 geen by der hant en had: maer dat in het vat is, versuert niet. En
 weet gy, Sancho, waar over ick verwondert ben? dat is, dat my
 dunckt, dat gy door de lucht gevlogen hebt: want gy zijt wey-
 nig meer als dry dagen onderwegen geweest in het gaen en ko-
 men; waar over ick geloof, dat dien wijzen Toovenaar, die mijn
 vrint is (want ick moeter nootfaeckelijck een hebben, of ick ben
 geen doolend Ridder) u door de lucht moet gevoert hebben, om
 te eer weerom te zijn, sonder dat gy het self gevoelt hebt. Want
 daar zijnder geweest, die de Ridders, self slapende in haer bed, en
 sonder te weten hoe of wat, eer se's morgens wacker wierden,
 meer als duysent mijlen van de plaats gebrogt hadden. Want hoe
 souden anders dolende Ridders malkander so op sijn pas kunnen
 bystaan, als se in noot zijn? Is 't niet gebeurt, dat'er een in de wil-
 dernissen van Armenien met een Lintworm, of een Draek, of een
 ander

ander Ridder streeft, daar hy den strijt sou verlooren hebben, in dien'er niet wel te pas een ander Ridder door de wolken op een vyerigen wagen was gekomen, die syn beste vrient, en even te voren noch in Engelant was, welke hem van de dood verlofte, en weer, eer de nacht quam, in syn kamer en aen syn tafel sat, hebbende so op eenen dag een twee of dry duysent mijlen gereist? En al dat geschiet door de wijsheyt van dese Toveners, die sorg dragen voor de Ridders; invoegen, mijn Soon Sancho, ik my niet eens verwonder, dat gy in so een korten tijt deten tocht gedaen hebt, alsoo ik geloof, dat gy gevlogen hebt. Dat sal voorseker waar syn, antwoorde Sancho, want Ronzinant spoede anders geen weg, dan of hy vleugels had gehad. Vleugels of een legioen duyvels, sey Don Quichot, dat een volken is't geen weg spoeyt, en weg doet spoeyen, sonder vermoeyt te worden. Maar latende dat aen een sy, wat dunckt u dat ik behoorde te doen omtrent het geen my Dulcinea belast, namentlijk, om haer te komen besoecken? want hoewel ik gehouden ben haar bevel na te komen, vind ick evenwel een groote onvermogenheyt daer in, ter oorsaek van het geen ik dese Princesse beloof heb; het welk ik volgens de wetten der Ridderschap, het sy my lief of leet, gehouden ben te volvoeren. Aen de eene syde quelt my het verlangen, dat ik heb om myn Beminde te sien: aen d'andere syde dringt my myn beloften, en de begeerte om eer en glory te winnen. Maar my dunkt best, de reys heel kort te maken; en als ik by den Reus kom, en hem den kop afgeslagen, en de Princes vreedig in haar staat gestelt heb, terstont weder te keeren, en dan dit ligt van myn oogen te gaen besoecken, die ik wel so veel verschoningen sal te vooren leggen, dat sy sich meer als voldacn sal achten, te meer, wanneer sy fiet, dat het alles strekt tot haer eer en glory. Want al dat ik te weeg sal brengen, door mijn kracht en wapenen, komt my alleenig van haer. Och, hoe veer is uw Genade verdoolt! sey Sancho. Maar segt my doch in der waarheydt, denkt uw Genade dan sulke een weg voor niet te doen, en laten so een treffelijk houwelijk verlooren gaen, daer hy een Koninkrijk mé winnen sal, 't geen, gelyk ik heb hooren seggen, over de twintig duysent myl in het ront heeft, en overvloedig in alle dingen is? ja ick durf seggen, dat het grooter is, als Poortegael en Castille samen. Swijgt doch stil, dat bidt ick u, en schaamt u dat gy't seghet. Volgt mijn raat, en trouwt al stracks aen de eerste plaats daar een Pastoor is: en al is'er geen, onsen Licentiaat sal het jou uit een eekje klaren. En denckt, dat ick

oudt genoeg ben om yemand raedt te kunnen geven , en dat alle dagen sulck een gelegentheynt niet voor sal komen, en dat het beter is een vogel in de hant als tien in de lucht, want die de tijt heeft en de tyt laet glyen, tijt en gebeurt hem niet tot allen tyen. Ik merk wel Sancho, vervolgde Don Quichot, dat de raat, dien gy my geeft, meest daer op fiet, dat ik, als ik den Reus gedood heb, met dese Princes sou trouwen, om so aen het Rijk te komen, en also beter gelegentheynt te hebben om u goet te doen: maar weet vryelijk, dat, sonder dat ik behoef te trouwen, ik gelegentheit genoeg heb om uw begeeren te voldoen, also ik bedingen sal, eer ik den strijt aanga, een deel van het Rijk, indien ik verwinnaer blyf, om het selve te geven aen die 't my belieft: en als ik het heb, wien sou ik het anders geven, als u? Dat is seker, antwoorde Sancho, en voor de rest, ik sal spelen tust toe als gy kont: want soo het my daer niet seer aan en staet, sal ik je mijn swarte Onderlaten in Schepen packen, en doender mē gelijk ik geseyt heb. En voor de rest sou ik niet eer by Me-Vrouw Dulcinea gaan, voor dat ik dat eerst atgedaan, en desen Reus gedoot had, en laat het ons daat op laten staen, want het valt my voor vast in, dat ons hier veel eer en waerdigheyt uyt staet te verwachten. Ik seg, Sancho, antwoorde Don Quichot, dat gy gelijk hebt, en dat ik uw raet volgen sal, namentlijk, eerst te gaen met de Princes, en dan Me-Vrouw Dulcinea te gaen besoecken: en ick verfoek, dat gy tegens niemant yets en segt van het geen wy onder ons gehandelt hebben; want dewijl Me-Vrouw Dulcinea so schreumachtig is in onse dingen, sal het ook niet goet zijn, het selve aen de klokcreep te hangen. Dewijl dat so is, sey Sancho weder, waerom sent uw Genade dan dat volk na haer toe, dat hy verwint? want dese moeten voor haer gaen knielen, en seggen, dat se van u went wegen gesonden worden: en wat is dat anders als aen de klopreep hangen? O hoe sot en hoe slecht sijt gy nog! hernam Don Quichot. Siet gy niet, dat al het selve dient tot haer verheerlijking? want dat moet gy weten, dat, volgens de stijl van onse Ridderchap, het een groote eer is voor een Jonkvrouw, veel doolende Ridders te hebben, sonder dat sulks verder gaet als haer dienst te doen, sonder eenige andere belooning te verwachten, als dat se sich maer verontwaardicht hen voor haar Ridders aen te nemen. Met dese manier van liefde, antwoorde Sancho, heb ik wel hooren preeken datmen onsen Heer en God moet beminnen, alleen om hem selven, sonder dat wy door hoop van heerlijckheit en glorie, of vrees van straf, daer toe bewogen worden; alhoewel ik

wel beken, dat het veel aan my schort. Wat rijt ons den Boer ook, sey Don Quichot, hy brengt somwijlen dingen voor den dag, als of hy tien jaar in de hooge school had gegaen. In tegendeel verklaar ik, sey Sancho, dat ik nog lesen nog schrijven kan. Ondertussen riep haer Meester Klaas toe, dat se een weynig souden wagten, also se eens wilden drinken aan een Fontein, die daer by was. Dit deden se tot groot genoeg van Sancho, die nu alreets moe van liegen was, en begoft te vresen, dat hem syn Heer in sijn woorden mocht vangen. Want hoewel hy wel wist, dat Dulcinea een Boerin was, so had hy se evenwel syn leven noit gesien. Ondertussen had Cardenio de kleederen aengeschooten, die Dorothea met haer gebragt had, welke, hoewel niet veel bysonders, evenwel vry beter waren, als die hy aen had. Sy voegden sig te samen by de Fonteyn, en met het geen den Pastoor uyt de Herberg had mede genomen, versaden se eenigstints hunnen honger, die se altemaal groot genoeg hadden. Terwijl sy daer mede besig waren, quam'er een Jongen voorby gaen, welke siende hen altemael aen die by de Fonteyn saten, liep terstont na haer toe, en voorts Don Quichot om het lijf, beginnende wel ter deegh te schreyen, en te seggen, och myn Heer, kent gy my niet? ik ben Andries, dien gy eens verlost hebt van den boom, daar ik aen gebonden was. Don Quichot wiert hem kennende, en, nemende hem by de hant, keerde sig na het geselschap, met dese woorden: Besiet, gy Heeren en Vrouwen, wat voordeel de dolende Ridders toebrengen, hoe se alle overlasten weeren, en de verdrukten bystaan. Weet, dat ik voor eenige dagen, nemende mijn weg door een Bosch, eenig jammerlijk gekrijt hoorde, gelijk als van een persoon, die benaut en in lijden was. Ik voeg my terstont derwaarts, volgens mijn schuldige pligt; en komende aan dat gewest, daer my docht dat de stem van daen quam, vont ik dese Gast daer aen een boom gebonden, die daar voor u staat (daer ik ook wel bly over ben, also hy my niet sal laten liegen) met het bovenlijf naakt, en wacker met het toom van een Merry, die daer by gebonden stont, gegeesfelt door een Boer, die ik daar na verstont syn Meester te sijn. Hem also siende, vraagde ik de oorsaak waarom hy desen Gesel so sloeg. De Boer gaf my ten antwoord, dat hy hem so affmeerde, om dat dese syn Jongen was, en eenige dieffe parten over hem had; daar desen Jongen tegen zey, en verklaarde, dat het alleenig was om sijn verdiende loon. De Meester seyder ick weet niet wat tegen, dat noch gehoort, noch aengenomen wiert. In 't kort, ik deed hem los maecten,

en nam een eedt van den Boer, dat hy hem mé sou nemen, en betalen tot een duyts toe. Is dat niet waer, Andries? vroegde Don Quichot, saagt gy niet, hoe strafik het hem geboodt, en hoe kleen den reekel zong? Antwoort my daar op, en vrees niet. Zegt vry, hoe het toe gegaen is voor dit eerlijck geselschap, op dat se sien, hoe noodig de doolende Ridders in de werelt syn. Al dat mijn Heer daer geseyt heeft, is wel waer, antwoorde Andries, maar het is daar na wel heel anders uitgevallen. Hoe, anders uitgevallen? vroegde de Ridder, heeft hy u niet betaalt? Hy heeft my niet alleen niet betaelt, sey Andries, maar daer-en-boven. so haest als gy uyt het oog waart, bont hy my aen deselve boomi weer vast, en gaf my op nieu so veel slagen, dat ik meer een Bartolomeus, als mijn self geleck; en op elken slag, die hy my gaf, gaf hy my duysent scheltwoorden en bespottingen, alles tot verachting van uw Genade, daer ik self om sou hebben moeten lagchen, indien ik de groote pijn niet gevoelt had. In't kort, hy heeft my soo gehandelt, dat ik tot nu toe in een Gasthuys heb gelegen, om genesen te worden. En al dit is uw schult geweest: want had gy uws weegs gegaen, en niet gekomen daer gy niet geroepen wiert, mijn Meeſter mocht my een dofsyn slagen of twee gegeven hebben, maar hy sou me wel ten laafsten los gemaakt, en betaalt hebben: maar als myn Heer hem so qualijk bejegende, en so veel scheltwoordengaf, wiert hy so ratende dol, dat ik het daar na te meer ontgelden most; invoegen ik niet geloof, dat ik mijn leven weer worden sal ik geweest heb. Het abuys, antwoorde Don Quichot, was daer in, dat ik weg ging, also ik niet had behooren te gaan voor en aleer gy ten vollen voldaan waart: want een Boer houd syn woort gemeenlyk als een stuck schelms. Maar gedenkt het u ook niet, Andries, dat ik swoer, indien hy u niet betaalde, dat ik hem vinder sou, alwaert dat hy zich in de buyk van een Walvisch verborgen had? Dat is al waar, antwoorde Andries, maar daar had hy den bras van. Wel men sal dan sien of hy der den bras van hebben sal, sey den Ridder, en daer mé vloog hy op, en belaste Sancho terstont sijn Paart de zadelen (alsoo Ronzinant terwijlen wat ging wyen) hy wou voort. Dorothea vroegde hem, wat hy voor had? Don Quichot antwoorde, hy wou na den Boer toe, om te maken, dat hy Andries tot een duyts toe betalen sou, in spijt van al de Boeren van de werelt. Waer op sy hem vermaande, te denken op syn belofsen, van geen saak aan te vangen, voor en al eer de hare was afgedaan, en dat hy daarom so lang sijn gramschap geliefde neder de te setten. Het is

waer, antwoorde Don Quichot, treckende syn schoulers, en daerom sal Andries soo lang patientie moeten hebben, wanneer ick hem weer op nieuw sweer, dat ik niet rusten sal, voor dat hy gewroken en betaelt is. Ik vraeg niet veel na dat sweeren, antwoorde Andries, en soo ik tegenwoordig soo veel had, om me tot Siville te komen, sou ik 'er al de wraeck van de wereltd wel voor geven Daerom gelieft my wat te eeten, en een weinig teergelt te geven; en blijft dan den Heer bevolen, met al de doolende Ridders dieder in de wereltd syn. Sancho daer op nam een stuk broot, en een stuk kaes daer by, en gaf het den goeden Andries, met dese woorden: Hou daer, Andries, mijn Soon, op dat wy ook deel mogen hebben aen uw verdriet. Wat deel selje hebben? vraegde Andres. Wy sullen deel daer aen hebben met dat stuck kaes en broot, antwoorde Sancho, want onse Heer weet hoe noodig wy het self van doen hebben: want gy moet weten, myn vrint, dat wy Schiltknapen van de doolende Ridders vee' honger en kommer onderworpen zyn, en duyent andere dingen meer, die men beter voelen als seggen kan. Andries nam syn kaes en broot, en siende dat men hem niet anders gaf, bokte met het hoeft, en nam den weg russen syn beenen, en daer me voort. Wel is waar, dat hy in het weg gaen tegen Don Quichot sey: Om Godts wil, Heer doolende Ridder, so gy my op een andermael weer ontmoet, al saegt gy, dat se my in stucken van een trocken, trekt het u niet aen, en poogt my niet te helpen; maar laat my voor het geen ik ben in myn ongeluk; want dat sal so groot niet syn, of 't geen u overkomt sal nog al veel twaarder welen: want ik heb den van jou en al de doolende Ridders dieder in de wereltd syn. Don Quichot meende op te staan, om hem te straffen: maer Andries liep so hart voor uyt, dat 'er geen kans was om hem na te volgen. Don Quichot bleef heel vergramt over dese woorden van Andries; en de anderen hadden de meeste moeyte ter wereltd met het lagchen in te houwen, om hem niet voort dol te maken.

Het XXXII. Hooft-stuk.

Handelende van het geen in de Herberg aen Don Quichot en syn Geselschap bejegende.

DE maelydt ge-eyndight synde, zadelde men de Paerden; en sonder dat hen dien dag yets beviel, 't geen waardig mag syn te verhalen, quamen sy des anderendaegs by de Herberg, meer als de doot gevreeft voor Sancho: en al-hoe-wel hy schrik-

te daer in te gaen, kost hy het evenwel niet voorby. De Waerdin, Waert, Dochter, en Maritornes, siende Don Quichot en Sancho komen, gingen hem ontfangen met teekens van groote vreugt en genegentheyt, gelijk hy het met een statigheyt en magnificentie aennam, verloekende, dat se hem tog een beter bed fouden bestellen als de andere reys: waer op de Waerdin antwoorde, indien hy haer beter wilde betalen als de andere keer, dat se hem leggen fouden als een Prins. Don Quichot sey, dat hy sulks sou doen: en also wiert hem een redelijk bedt toe gemaakt, in het selve kamerken, daer hy sig terstont ging in leggen, vermits hy seer vermoeyt was. Nauwelijks was de Ridder te slapen gelegd, of de Waerdin begaf sig na den Barbier toe, begeerende met hals kragt haer Koesteert weer te hebben, also sy te noodig van doen had gehad: maar Meeſter Klaas wilde se niet overgeven, hoe seer de andere trok. Dog de Licentiaet sey d' hem, hy sou se vryelyck geven, also sy se nu niet meer van doen hadden, dewyl hy sich nu in sijn eygen gedaente wel vertoonen mocht, onder voorgeven, dat hy daar gevlucht was als hy van de Galeyboeven was afgeset; en aengaende de Schiltknaep, zou men seggen, dat hem de Princes voor uyt na haer Rijk had gesonden, om te laten seggen, dat sy met haren Ridder op weg was. Om dese reden gaf de Barbier den Baert gewillig over, gelyck oock al de andere kleederen en toefstel, die se geleent hadden. En yeder was verwondert over de groote schoonheyt van Dorothea, en brave gestalte van desen jongen Huysman Cardenio. De Pastoor deed terstont wat eten toemaeken, van het geen daer was; en de Waerdin, op hoop van beter betaling, maecte haer een tamelijcke goede maeltijt klaer. Ondertusschen was Don Quichot in slaap geraekt, en yeder van gevoelen, dat men hem niet wacker moest maecken, alsoo hem het slapen tegenwoordig meer nut sou doen, als eten of drincken. Over maeltijt hadden se in tegenwoordigheyt van den Waert, de Waerdin, haer Dogter, en Maritornes verscheide redenen, aengaende de vreemde sotheyt van Don Quichot, en de wijze op de welke sy hem gevonden hadden. De Waerdin vertelde weder, hoe sy met den Karreman was gevaren, en, om siende of Sancho daer niet omtrent was, en hem niet vernemende, vertelde oock, hoe se den armen Sancho gefolt hadden; daar se altemael groot vermaeck in schepten. En als haer de Pastoor sey, dat hem dese sotterny overgekomen was door 't lesen der Boeken van de Ridderſchap, antwoorde de Waert daer weer op, dat hy sulks niet begrypen kost:

want

want, seyde hy; na myn verstant, is'er geen vermakelycker ding in de heele werelt. Ik heb maar twee of drie van die Boeckken, en die geven my het beste leven; en dat niet alleen aan my; maar oock aen veele anderen. Want als het Oogst-tijdt is, komen hier op alle Heylige dagen veel Arbeyts-luy by een; daer altoos een onder is, die lesen kan, die dan een van dese Boeckken in syn handen neemt; en wy daer somtijts met ons dartigen rontom geleren; hooren soo naarfzig toe, dat wy om geen andere dingen denken. Ten minsten kan ik voor my zeggen, dat ik wel nagt en dag zou luysteren na die schrickelyke slagen, die dese Ridderd malkander geven, en de vreemde avontueren die se uytvoeren. Ik van gelijken, zei de Waerdin, want ick heb myn leven geen beter rust in huys, als wanneer myn Man besig is met toe te luysteren: dan sal hy niet een woort kicken, daer hy anders niet en doet als knorren en morren. Seker; vervolgde Maritornes, my dunkt, dat'er nier soeter is te hooren, als dat daar de Jonkvrouwen onder de Oranje-bomen leggen; met haer Ridderd in den arm, en dat'er een staet. Juffer op de wagt staet, die bykans vyer spout van enkel nyt en afgunst. My dunkt, het syn dingen van de andere werelt. En wat dunkter u van, Dochterken? seyde de Pastoor tegens de Dochter van de Waart. Wat zal ik'er veel van seggen, myn Heer, antwoorde de Deern, alhoewel ik het altemaal niet en versta, vind ick'er evenwel vermaak in; maar niet in die vreeslike slagen daer myn Vader van seyde; maar wel in die droevige klagten, die de Ridderd doen, wanneer se van haer Meesteressen syn, die my somwijlen doen schreyen uyt medelyden. So sout gy haer dan wel willen vertroosten; Juffertje, vragde Dorothea, lo se aldus om u klaagden? Ik weet niet, wat ick doen zou, antwoorde de zoete Maagt: maar dat weet ick, dat'er onder dese Vrouwen sommige soo wreet zyn; dat haer Ridderd haer den naam van Tygers en Leeuwen, en diergelijke duysent andere geven. En ik kan niet weten, wat onmenschelijke en straffe menschen dat syn, sonder conscientie en sonder gevoelen, die liever een eerlijk Man laten sterven, als dat se hem eens soudent aansien. Ik weet niet, waarom so veel waters vuyl gemaackt: soo se van haer staet syn, laet se trouwen, en daer me gedaen: zy soeken toch anders niet. Swijgt stil, myn Dochter, zey de Waerdin, men sou meenen, dat gy groot verstant van die dingen had: het past de Dochters niet, daer veel af te weten, veel minder daer van te spreken. Dewyl my desen Heer vragde, most ik hem ten minsten bescheyt geven, ver-

volgde de andere. Alles is wel, zei de Pastoor; ik bid u, Heer Waert, dat gy my dese Boeken eens haelt, en laat sien. Dat wil ik garen doen, antwoorde de Waert; en gaende in syn kamer, haalde daer een oude Maal uyt, met een ketentje daer aen, en openende het selve, kreeg daer dry groote Boeken uit, beneffens eenige andere Papiere, die met een seer goede letter geschreven waren. Het eerste, datse openden, was *Don Cirongilio van Thraessen*, en het ander *Felixmarie van Hyrcanien*, en het derde de *Historie van den Grooten Capiteyn Gonçales Fernandes de Cordova*, met het *leven van Diego Garcia de Paredes*. Als de Pastoor de twee eerste tijtels las, keerde hy sig na Meester Klaas, met dese woorden: hier mosten wy de oude Meyt van Don Quichot, en sijn Nicht hebben. Geen swarigheyt, sey Meester Klaas, ik zal de moeyte wel nemen, en brengen se na de plaats toe, of in de schoorsteen, want my dunkt dat'er een goet vyer aen leyt. Ick denk niet, sey de Waert, dat de Heeren myn Boeken verbranden willen? Neen, maar alleen dese twee van *Cirongilio* en *Felixmarie*, antwoorde de Pastoor. Ik hoop immers niet, dat myn Boeken heretijk of flegmatyk syn? hervatte de Waert. Schifmatyk, wilt gy seggen, verbeterde Meester Klaas. Ja soo meen ik het, sey de Waert: maar soo gy eenige branden wilt, so brant die van den *Grooten Capiteyn*, en van dien *Diego Garcia*: want ick zag soo lief een van myn kinderen verbranden, als een van die twee anderen. Myn Broeder, sey de Pastoor, die twee, die gy houden wilt, zyn loogenachtig; en dat ander van de *Groote Capiteyn* is een waarachtige geschiedenis, verhandelende de loflycke daden van *Don Gonçales de Cordova*, welke ter oortlaak van syn treffelijke daden met den naem van den Grooten Capiteyn is vereert geweest. Endese *Diego Garcia de Paredes* was mé een dapper Ridder, gebooren uyt de stad Truchilla, in Estramadura, een seer kloek Krijgsmán, hebbende sulken kracht, dat hy een Moolen-rat in het midden van syn loop kost stil houden: die ook, staande op het aenkomen van een Brug, een ontelbaer Heyrleger heeft konnen wederhouden; behalven duysent andere dingen meer, gelijk hy se vertelt, met de meeste zedigheyt ter werelt, die een eerlijck Ridder betamen mag, en een Schrijver die syn eygen daden schrijft. Indien het een ander gedaen had, souden syne daden die van Hector, Achilles, Roelant, en diergelijcken, in vergeten brengen. Neemt gy dat treffelijk Bock vry na u, antwoorde de Waert. En siet eens wat een saek dat het is, een Meulen stil te houden! Leest maer eens hoe dien *Felixmarie* met eenen slag vyf

Reufen op een ry dwars door gehouwen heeft, min noch meer of het kool-stroncken waren geweest. En op een ander tijd was hy doende met een heel heyrleger van omtrent een millioen en ses hondert duysent Soldaren, gewapent van 't hoofd tot de voeten, die hy altemael op de vlucht dreef, min noch meer als een kudde Schapen. En wat segje mee van dien stercken Don Cirongilio van Thracien, die soo stout was, dat, als hy op seckeren tijd over een Rivier voer, en een vyerig Serpent uyt het midden van het water te voorschyn quam, hy sich los daer boven op smeet, en het met bey sijn handen de keel meende toe te nypen, met sulck een geweld, dat het Monster, voelende sijn kragt, en anders geen uytkomst siende, na de gront toe dook, met den Ridder op hem, die het evenwel niet los wou laten, tot dat sy eyn-delyk quamen aen een Paleys en een Hof, so schoon en aengenaem, dat het een wonder om te sien was, daar ook dit Serpent in een out Man veranderde, die hem soo veel dingen sey, datmer sot na worden sou om te hooren. Een voor jouwen grooten Capiteyn, en Diego Garcia. Als Dorothea dit aenhoorde, sey se tegens Cardenio: daer sou weynig aen schorten, of, gelyck ick het werck aensie, onse Waert sou de tweede Parry van Don Quichot kunnen spelen. Dat dunkt my oock, antwoorde Cardenio: want, na ick sie, hout hy het al voor evangely dat in die Boecken geschreven staet; en dit souwen hem geen seven Monnicken ontpreecken. Geloof my, myn vrint, vervolgde de Pastoor, daer is sijn leven geen Felixmarte in de werelt geweest, noch Don Cirongilio, noch yemand van al de andere Ridders; maer het zyn altemael versierde dingen, alleen gemaect tot tydtverdrijf van de sorten die se lesen willen. Maeckt dat de gansen wys, antwoorde de Waert, ick ben soo slecht niet als my den kap wel staet, ey lieven siet my voor sulcke een door niet aan. Dat wou ick wel eens weten, soo die Boecken logens zyn, gelyck gy segt, hoe het komt, dat se met gratie en prevelesy gedrukt zyn? gelyck of de Koning en sijn Raet een party volcks was, dat zich niet logens sou willen bemoeyen. Ick heb het u alteers geseyt, antwoorde de Pastoor, dat dit geschiet om onse leedige gedachten werck te geven; gelyk men soo velderhande spellen, van Klosbanen, Schuyrafels, en Trocktafels toelaet, om tot rydkorting te dienen, van sulck volck dat anders niet te doen en heeft. En soo is het oock met dese Boeken gelegen, alsoo se self niet geloven, dat yemant so bot sou weezen, die geloven sou, dat sulke dingen waer zyn. En indien het my geoc rlooft was, en

het geselschap sulks toe liet, ik sou u ook kunnen leggen, waarom dese Boeken noch eenigzints goet zijn: maar ick hoop, dat de tijdt noch sal komen, dat ick het seggen sal, tegen sulke die daar in versien kunnen. Ondertusschen, Heer Waart, geloofst het geen ik u gesegt heb, en neemt uw Boeken, soo waar en loogenachtig als se zijn, en yaarter wel mē: en Godt geeft, dat gy niet komt te hinken met deselve voet, daar uw gasts Don Quichot mē hinkt. Weest daar niet bang voor, antwoorde de Waart, ik sal soo sot niet wesen, dat ik een doolend Ridder sal worden: want ik sie wel, dat het tegenwoordig geen manier meer is, gelyk het in oude tijden geweest is. By dese laatste woorden was Sanchos tegenwoordig, en bleef heel verbaast staan; hoorende, dat de Waart sey, dat het nu geen manier meer was, en dat de Pastoor zey, dat al dese Boeken sorterny waren: waar over hy in sijn gemoed voornam, te wachten wat dese tocht zou uytwerken, en, soo hem die niet wel gelukte, Don Quichot met al sijn Ridder-schap te laten, en weer na sijn vrouw en kinderen te gaan. De Waart dan nam de Maal met de Boeken weder weg: maar de Pastoor wilde evenwel de andere Papiereu eens sien, die so wel geschreven waren. De Waart haalde se voor den dag, en gaf se den Pastoor, zynde een Geschrift van omtrent agt blaatzes groot, met een grooten tijtel voor aan, luydende aldus: *Geschiedenis van de schadelijke Nieuwsgeragheyd*. De Pastoor las dry of vier regels by sich self, en zei daar op: my dunkt evenwel, dat dese tijtel en den inhoudt soo vreemt niet zijn; en daarom wil ick het Schrift eens heel uyt lesen. Doet dat vry, zei de Waart, want ik wil uw Waarde wel verseecken, dat 'er al veel zijn geweest, die het selve gelesen en gepresen hebben, ja oock met kracht van my begeert; maar ik heb het noit willen missen, denkende, dat 'er den eygenaar eenmael mag om weder komen, alsoo dese Maal met de boeken hier vergeten zijn: want ik ben die ik ben, ik sou evenwel niet garen yemant het zijn onthoutwen. Gy hebt daar in gelyk, antwoorde de Pastoor: maar evenwel, indien my de Vertelling aan staat, sult gy my wel toe laren, dat ik se laat uitschryven? Dat wil ik garen doen, zey de Waart. Ondertusschen had Cardenio de Geschiedenis in de hant genomen, en begoft te lesen, krijgende van de selve het eygen gevoelen, 't geen de Pastoor daar van had, en bad derhalven, dat hy se geliefde te lesen, in sulcker voegen dat se her altemaal kosten hooren. Dat sal ik doen, antwoorde de Pastoor, al-hoe-wel de tijt bequamer is om te rusten, als veel te lesen. Voor my, zey Dorothea,

het

het sal my rust genoeg zijn, mijn tijdt te besteden in het aanhoo-
ren van een aengename Vertelling, te meer alsoo my het hart so
sacht niet en leyt, dat ick heel slapens gesint sou zijn. Soo tal ik
ze dan lesen om u lieden te voldoen, antwoorde de Pastoor,
misschien wat vermaecks daar nog in steekt. Dit versocht
hem vorders Meeester Klaes, en Sancho inkluyt; waar over hy,
met groote stilswijgentheyt van 't geselschap, aldus begoft.

Het XXXIII. Hoofstuck.

Verhandelende de Vertelling van de schadelijcke Nieuwsgierigheyt.

IN Florencen, een rijke en vermaerde Stadt in Italien, gelegen
in Tolcanen, woonden Anselmo en Lotario, twee rijke en
machtige Ridders, en sulcke vrinden, dat se gelijk als by uyt-
steeckentheyt met de naem van de twee vrinden genoemt wier-
den. Sy waren wackere jonge Edellingen, van eenen ouderdom,
en van eenen aert en natuer; 't welk niet weynig hielp tot hun
onderlinge genegentheyt. Alleen was Anselmo wat meer gene-
gen tot minnelijcke rydkortingen, en Lotario meer tot de jacht;
evenwel niet soo, of Anselmo liet som wijlen zyn rydkorting, om
die van Lotario, en Lotario oock de sijne, om die van Anselmo
in te volgen: voegende also hunne genegentheden na malkander.
Anselmo was geweldig verliest op een treffelijcke schoone Jonk-
vrouw van de selve Stadt, genaemt Camilla, een Juffrou van soo
goeden huysse, en sulken staat, dat hy voor sich nam, met toe-
staen van sijn vrint Lotario, de selve ten houwelyck te verloec-
ken, gelyk hy oock deed; gebruyckende sijn vrint Lotario tot
desen dienst, welke de saek voor sijnen vrient so wel behartigde,
dat het werk in korten tydt bestelt, en Anselmo tot het besit van
sijn beminde geraeckte, met sulken genoegen, dat hy noch den
hemel, noch sijn vrint Lotario genoeg bedancken kost voor
sulck een gunst. De eerste dagen, terwijl de vreugde noch duer-
de, ging Lotario tot sijn vrints huys, gelyk hy gewoon was,
uyt en in, toonende alle moogelijcke genegentheyt en liefde:
maar het feesten over, en het besoek gedaan zijnde, begoft sich
oock Lotario een weynig te onthouden; oordeelende, gelyk
oock recht en billyk is, dat den eenen vrint den ander, als hy ge-
trouwt is, in sulker voegen niet behoort te bezoeken, dan als hy
ongetrouwt is. Want hoe-wel de goede en opregte vrientfchap
buyten vermoeden is, is evenwel de eer van de getrouwen soo
ecl,

eel, dat se hier in aensien moet hebben, self tusschen de Broeders, ick swyg tusschen vrienden. Anselmo wiert haast dese onthouding van Lotario gewaer, en begoft sich daar over geweldig te beklagen; seggende, dat indien hy gedagt had, dat het houwelyk in eeniger maniere hun vrintschap sou scheidyden, hy het liever noyt sou aengegaan hebben: besluytende wyders, dat hun vrintschap, welke alsoo met den gemeenen by-naem van de twee vrienden was vereert geweest, behoorde sijn voortgang te nemen, sonder eenig vermoeden of omsicht. Waer over hy bad, (indien men sulks tusschen haar behoorde te doen) dat hy geliefde sijn huys te gebruycken gelyk sijn eygen, gaende en komende na believen, en gelyk te vooren; hem verseeckerende, dat sijn Bruyt Camilla geen andere wil had, als hy selve ja self dat sy, wetende dat se malkander van te voren sodanig een liefde hadden toegedragen, over dese afsondering met allen verwondert was. Op al dese en diergelyke vertooningen van Anselmo, om hem weder tot sijn huys te trecken, antwoorde Lotario met de meeste bescheydenheyt te werelt; invoegen Anselmo meer als voldaan bleef over de goede meening van sijn vrint: besluytende onderling, dat twee dagen in de week, behalven de Heylige dagen, Lotario tot zynen huys sou komen eten. Maar hoewel dit alsoo besloten was, nam evenwel Lotario voor, het so veel te doen, als hem dagt dat de eer en welstant van sijn vrint yereyschte. Hy vertoonde hem, dat een Man, die een schoone Vrouw getrouwt heeft, voorsichtigh moet sijn, en wel toefien, wat vrienden hy in huys brengt; gelyk ook met wat vrindinnen sijn Huyvrouw omgaat: want het geen men menigmael op de Markten, nog in de Kerken, nog in openbare Feesten kan te wege brengen, sulks volvoert men somtyts door goede bekenden en vriendinnen. In tegendeel, antwoorde Anselmo, dat de getrouwen een getrouw vrint van nooden hadden, om hen somwylent en besten te vermanen; also het dikwils gebeurt, dat de Vrouwen, door te veel liefde, geen quaet aen de Mannen kunnen sien, of somtyts geen acht daar op slaen, of 'er ook geen kennis van hebben: 't welk alles door een getrouw vrint kan verbeterd worden. Maar waar sou men se juyft soodanigh vinden, gelyk se Anselmo wel sou begeeren! En evenwel een sulken was Lotario, als die in alle dingen de eer en welstant van sijn vrint op het alderhooghste betrachte; waar over hy sijn eygen begeerte te rugge stellende, de dagen van sijn besoeck versocht te mogen besnoeyen, en verminderen, om aan het gepeupel geen oorsaeck van achterdencken

ken te geven, wegens te veel gans en komens van een persoon als hy ten huysē daar een so schoone Vrouw was als Camilla: want hoewel hy oprege genoeg was, was 'er evenwel niets dat de quade tongen der menschen sou konnen betoomen: invoegen hy veel van de bestemde dagen liet voorby gaen, bestedende deselve in sulke dingen, die volkomen nootfaekelyck scheenen te sijn; sulks dat 'er altoos oorsaek van beschuldigen en ontschuldigen tussen hen beyden was. Het gebeurde op seekeren tijdt, als zy met hun tweeën sig gingen vermaken in een beemd buyten Florence, dat Anselmo aldus tegen Lotario begoft te spreken: Ik weet wel, myn vriend Lotario, dat Godt my hebbende gemaakt Soon van sulke Ouders als de myne sijn, en voorsien met so een milde hand van wereltlyke en lighamelijke goederen als hy my voorsien heeft, ik in geenderhande manieren magtig ben daar schuldige dankbaarheyt voor te betoonen, en noch veel minder voor de gunst en genade my voorsienende met so een Vrouw als myn Camilla, en sulck een vriend als gy my sijt; twee panden, welke ik acht, indien niet na waerde, ten minsten na myn uyerste vermoegen. Evenwel, in het midden van al dese segeningen, die een yeder behoorden te vergenoegen, leef ik in een de grootste quelling van de werelt: want (sonder dat ik weet door wat toeval) sedert eenigen tijdt ben ik besprongen geweest door een moeyelijke begeerte, en sulck eene als t'eenemael seltsaem, en by anderen ongebruikelijk is; invoegen ick my over my self moet verwonderen, my beschuldigen, en bestraffen over myn dwaesheyt. Ondertusschen is het my onmoogelyck geweest my daer van te ontslaan. En dewijl ick het nootfaekelyck ontdecken moet, kan ick het nergens beter vertrouwen, als in de schatkist van uwen boesem; hoopende, dat gy door uw getrouwheyt en naarstigheid middel sult vinden, om my van dese quelling te verlossen, en myn vreugt weder te stellen in de plaats, daer se door myn sotterny uyt verdreven is. Dese redenen van Anselmo maackten Lotario seer verwondert, die niet wist wat hy uyt dese voorreden te wachten had; denkende, en weerdenkende wat het mogt sijn, 't geen sijn vriend dese quelling aandeed. Maar wat hy docht, hy was altoos ver van de zaak; en om haest te vernemen, wat het was, beklaegde hy sich tegen Anselmo, dat hy sijn vrientschap verongelykte met dese omwegen, alsoo hy sich wel verseecken mocht, of van sijn goeden taet om hem het beste te vertoonen, of van sijn hulp om hem onderstant te doen. Dat is de waerheyt, antwoorde Anselmo, en met dese verseeckering

seg ik u, dat het verlangen, 't geen my dringt, is, te weten of myn
 Huysvrouw Camilla so getrouw en soo volmaekt is, als ick my
 inbeeld: en hier in kan ick my niet verfekeren, voor en al eer ik
 een klaere proef daar van sie, gelyck men het gout in het vyer be-
 proeft. Want ik houd het daar voor, dat de meeste Vrouwen
 daarom alleen eerbaar zyn, om dat se niet verfocht worden; en
 reeken die alleen voor soodanig, die zig noch door beloften, nog
 door giften, nog door tranen, nog door geduerig aanhouden van
 de minnaers laten buygen. Want wat wonder is het, dat een
 Vrouw goet is, indien haar niemant te vooren legt dat quaet is?
 En sommige worden daar door alleen wederhouden, dat se geen
 gelegentheyd hebben, of wel soodanige Mannen, die op het min-
 ste vermoeden haar het leven souden benemen; zulks dat ik de
 genen, die alleen vroom zyn door vrees, of gebrek van gelegent-
 heyd om quaet te doen, geensints met dien eertytel wil voor sien;
 en dat het alleen de versogte en vervolgte is, die door d'overwin-
 ning de kroon van de deugt verdient te dragen. Ik moet derhal-
 ven, om aen de eene zyde myn twyffel te voldoen, en aan de an-
 dere zyde myn Camilla met haer volle eer te mogen vereeren,
 haar eenmael door dese klippen van besoecking laten wandelen;
 en so ser sonder schipbreuk af komt, sal ik my agten voor de al-
 dergeluckigste ter werelt. Dit mag ick seggen is het hoogste van
 myn begeerte, alsoo my gestadig in het hooft speelt het geen de
 Wyse Man segt, dat de goede Vrouwen so qualyk te vinden zyn.
 En of het gebeurde, dat het anders uytviel als ik verwacht, sal ik
 sonder smart aannemen het geen my anders het aldergrootste
 verdriet sou aendoen. En om alles, wat gy, myn vrint, hier tegen
 sout weten te seggen, weg te nemen, verfoeck ik op u, dat gy
 den man zyt, om het te ondersoecken, en dat gy soo veel wilt
 doen om uw vrint in rust te stellen: ick sal 'er u plaats en gele-
 gentheydt toe verleenen, met al het geen noodig sal zyn om een
 Vrouw mede te bewegen. En om u liever als yemant anders daar
 toe te gebruycken, beweegt my dese insicht, dat, indien Camilla
 by geval verwonnen wort, het quaet te minder sal zyn, en voor
 gedaan gehouden worden het geen men om seeckere omsichten
 heeft moeten doen: en alsoo sal ik geensints daar door vertoort
 zyn, noch meer beledigt, dan door myn eygen nieuwsgierigheyt,
 en myn oneer in myn boesem en uw stillwygentheydt begraven,
 welke ick wel weet, dat in het geen myn eer raekt, eeuwig
 sal zyn. Invoegen dan, indien gy begeert dat ik leef, soo is
 het nu, ja van nu afaen, dat gy desen minnenstrijt hebt aen

te vangen, en dat niet flappelyk, noch flauw, maar met de aldermeeste en grootste yver van de werelt; en met dat vertrouwen, daar my onse onderlinge vrintschap van verlekert. Sodanig waren de redenen, die Anselmo met Lotario had, welke ondertuffchen niet een enkeld woort antwoorde, maar geheel opgetoogen bleef staan; en merkende, dat hy van spreken ophielt, na dat hy hem nog een goede wyl had staan aansien, gelyck of hy over hem verwondert had geweest; en yets aan hem gesien dat hy noit gesien had, antwoorde hy eyndelyk op dese wyse: Gy sout veel moeite hebben, myn vrint Anselmo, om my wys te maken, dat het geen gy my gesegt hebt, geen klare spotterny en is; want anders sou ik u in uw reden niet hebben laten voortgaan, maar uw lang verhaal al eerder hebben afgebroken. In der daat, ik beeld my in, of dat gy my niet en kent, of dat ik u niet en ken: want hoewel ick weet, dat gy Anselmo, en ick Lotario ben, soo dunckt my evenwel niet, dat gy de man zyt, die gy pleegt te zyn, en dat gy oock van dat gevoelen zyt, dat ik de selve Lotario niet meer en ben. Want het geen gy my gesegt hebt, is niet het geen ick van myn vrint Anselmo sou verwacht hebben; en ick ben oock geen sinte de man, daar men het selve van sou hebben te versoecken. Want de vrintschap moet niet verder gaan, als, gelyk den Dichter zegt, *usque ad aras*, tot den Altaar toe, namentlyk, tot soo verre als 'er niet gedaan wort dat met Godt stryt. En indien een Heyden self dat gevoelen heeft gehad, hoe veel te meer betaamt een Christen het zelve te hebben, die om geen menschelyke vrindtschap de Goddelyke moet verliefen. En of de vrindtschap soo geweldigh trock, dat men zelf den hemel aan een zyde ging stellen, om sijn vrindt te helpen, zoo moet zulks evenwel niet geschieden om lichte oorfaaken; maar om zulke dingen, daar de eer en het leven van den vrint aan hangen. En zegt my doch, bid ick, waar in of het een of het ander by u gevaar loopt, waar door ik sou bewogen worden u te wille te zyn, en dat om zoo een snoode daad aan te vangen? Nergens in, om de waarheyt te seggen: maar uw begeerte, na het sichynt, is alleen, dat ik zou soeken uw eer en leven, en te gelyk de myne te nemen. Want soo ick sal soeken uw eer te benemen, is het zeker, dat uw leven gewelt lydt; alsoo een mensch sonder eer niet minder als dootd is. En zynde ick het werck middel (gelyck gy wilt dat ick ben) van uw qualykvaart, blyf ick dan oock niet eerloos, en dienvolgens zonder leven? Geeft gehoor, Anselmo, en bedwingt u selven van my te antwoor-

den, tot dat ick gedaen heb met u voor te stellen het geen ick u omtrent desen handel te seggen heb; en dan sal ik wederom hooren. Ick sal het doen, antwoorde Anselmo. En daer op vervolgde Lotario: my dunckt Anselmo, dat gy tegenwoordig de Mooren slacht, die men de dwaling van hun geloof nog door Schrifruer, noch door reden, noch oock door eenige geloofs-punten kan te kennen geven, als alleen door tastelycke, voelycke, en ongetwyffelde voorbeelden, en dat met sulcke Wiskunstige voorstellingen, die men niet loochenen kan, gelyk als wanneer wy wilden seggen: indien wy van twee gelycke deelen gelyke deelen nemen, so blyven de blyvende deelen noch gelyk. En als se dat noch niet kunnen verstaen met woorden, moet men het hen met de handen laten sien, en voor oogen stellen; en noch is het niet genoeg om hen hun dwaling te doen verstaen. Op dese selve wyse vind ik my genootsaecht met u om te gaen. Want het begeeren, dat gy hebt, is soo ongerymt, en soo ver buyten de weg, dat my dunckt, dat de tyt self qualyk besteet is, die men verspilt, met u het selve voor oogen te stellen, en uw eygen slegtheyt aen u te vertoonen, (want anderen naem kan ik het tegenwoordig niet geven) waar over ik ook gedwongen ben u in de quelling te laten, daer in gy zyt: want de vrintschap, die ick u draeg, laet niet toe strenger met u te handelen, alsoo ick geensints, volgens de selve, verstaen kan tot u geheel te bederven. En op dat gy het klaerlyck siet, verstaet gy niet, dat ick in dese gelegentheyten heb een afgesonderde te versoeken, een eerlycke te bekooren, en een voorsichtige te dienen? En dewyl gy bekent, dat gy sulck een Vrouw hebt, wat begeert gy meer? Wat wilt gy verder proeven en ondersoecken? Want indien se soodanig is, gelyk gy gelooft, is het voorseecker sotheydt verder te ondersoecken: en saken aen te vangen, daer ons eerder schade als voordeel van te wachten staet, voornamentlyck, waanneer men daer niet toe gedrongen is, kan niet anders als openbaere sotterny genoemt worden. Sware saecken worden aengevangen, of om Godt, of om de werelt, of om beyde. Die het doen om de wille Gods, doen sulks als Heyligen, en leven als Engelen in een menschelyck lichaem. Die het doen om de werelt, zyn de geenen, die soo veel zeën overvaren, soo veel lants over reysen, soo veel gevaers in den mont sien, alleen om het geen men noemt goederen van het geluk. En die het doen te gelyk om Godt en om de werelt, zyn de dappere Soldaten en Krijgshieden, die, siende in des vyants muer pas soo veel opening als de

kogel groot is, terstont, stellende alle vrees ter zyden, voor het geloof, voor het Vaderlandt, en voor den Koning, daer henen wandelen, in het midden van duysent perijkelen, ja dooden die hen dreygen. Invoegen de saken, waer om men sulke gewichtige en gevaarlijke dingen aenvangt, ook gewichtig zijn; waer van eer, roem, en waardigheid de minste behoren te wesen. Maer het geen gy voor hebt, wat sal u dat verwerven? Noch de eere Godts, noch tydelijke goederen, noch aensien by de menschen. Want genomen alles gelukt u wel, so sult gy evenwel noch rijker, noch vermaarder, noch geluckiger syn: maer so 't u mislukt, zult gy de grootste ellende ter werelt op uw hals gehaelt hebben. Want te dencken, dat niemandt u ongeval weet, als gy zelf, zal u niet helpen. 't Is genoeg, dat gy het weet; en tot bevestiging van dese waerheyt, sal ik u een veersken verhalen van den vermaerden Dichter Luys Tanfilo, op het eynde van syn eerste Deel der Tranen van St. Peter.

*De smart groeyt met de schaamt, de schaamt groeyt met de smart.
 Wanneer den dageraat syn stralen door quam booren,
 En schoon syn misdaat quam geen levend mensch te hooren,
 Het was getuygs genoeg 't getuygen van syn hart.
 Een vroome en edle ziel geen minder quelling baert
 Syn eygen oogh, als dat hem hartelyck bespiede,
 Ja 't overtuuyght gemoedt en kan geen Rechter vlieden,
 Al siet het anders niet als hemel, lucht, en aardt.*

Invoegen de heymelijckheit u geensints uw smart sal verminderen, maar eerder reden geven tot meerder beweenen van uw ongeluk, en dat niet so seer met tranen van u oogen, als tranen van uw hart. Noch een ding sal ik u seggen, 't geen uw dwaling nog klaarder voor oogen sal stellen. Segt my, Anselmo, indien den hemel u besitter gemaakt had van een kostelijken Diamant, van wiens goetheyt en suyverheyt gy wel verlekert waart, en verlekert wiert van al de Juweliers die deselve quamen te sien; dunkt u, dat gy wel soud doen, indien gy den selven Diamant op een aanbeelt gingt leggen, en met sterkte hamer-slagen proeven, of den steen so hart is als men segt? En of den steen de slagen al wederstont, sou se daarom wel een hayr meer geacht zijn als van te vooren? En indien se in tegendeel in stucken daer heen vloogh, zout gy se niet geheel quyt zijn? en boven dat noch den naam van een reukelosen sot verkriegen? Wel, stelt u dan te vooren, dat

Camilla den Diamant is, zo wel in uw achting, als in die van een ander; en dat het geen reden is, deselve te stellen in gevaer van te breeken: want of se al bestont, kost sy in waarde niet meerder worden als sy is; en indien se besweeck, bedenkt wat leet u over komen sou, en wat reden gy sout hebben om u over u zelf te beklagen, als die de oorzaak van uw eygen en haer verderf waert geweest? Bedenkt, dat 'er geen Juweel in de werelt is, 't geen by een kuyfche en eerbare Vrouw te pas komt; en dat al de eer van een Vrouw bestaat in het goet gevoelen, 't welk men van haer heeft: en dewyl die van uw Vrouw sodanig is, dat se op het hoogste is, waerom soekt gy die waarheyt twijffelachtig te maken? Weet, mijn vrient, dat een Vrouw een onvolmaakt dier is, en dat men haer geen blok moet voor leggen, om over te struykelen; maar eerder alles uyt den weg nemen, om te beter tot de volkomentheyt van deugt te raken. De Natuurfschrijvers vertellen van den Armyn, dat het een seer wit bont heeft, en de Jagers wanneer sy her vervolgen, kennende de plaets daer het gemeenlijk syn toeloop heeft, deselve met slijk besetten, invoegen het beest, komende tot de plaats, en siende sig beset, sig liever laat vangen, als dat het sig vuyl wil maken. Sodanig is ook een kuyfche en eerbare Vrouw, witter als het Armyn, ja snee self; en die dat kostelyck wit wil bewaren, moet heel anders doen, als den Jager met dit gedierte doet, haer niet voor den dreck van de dartele en aenhoudende minnaers stellen, maer eerder daer van af houden, en de deugt voor oogen zetten. De eerbare Vrouw is ook gelijk een schoone en klare spiegel, die door de minste adem beswalkt, en door het minste aanraken betmet wort. Alsoo moet men oock met de Vrouwen doen, haer met de Reliquien en Overblijffels der Heyligen eeren, maar niet aanraken. Een goede Vrouw moet sich wachten, gelijk men een schoonen Hof wacht, vol edele blommen, die den eygenaar niet aengeraakt, maar wel van verre wil gesien en gerooken hebben. Eyn-delyck, ick wil u noch een veersken seggen, dat my in gedachten komt, 't geen ick in een hedendaagsche Comœdie, of Blyspel, gehoort heb, en hier niet qualijk te pas komt, sijnde van een out wys Man aan een ander, Vader van seekere Dochter, voorgedragen, onder anderen raet dien hy gaf om haer te bewaren, en sorgvuldig op te sluyten. Het luyd aldus:

*De Vrouw is als het glas, men proeft haer, 't ga hoe 't ga,
Vry zelden sonder scha.*

En wis die Man is slecht,

Die waeght te breeken 't geen hy noyt weer brengt te recht.

Want sooder Danaes syn, soo d'ondervinders spreecken,

Daar sal men selden sien de Jupiters ontbreeken.

Al het geen ik u tot noch tot heb gefegt, Anselmo, is omtrent het geen u raect. Nu heb ik noch yets te seggen het geen my belangt; en soo het u wat lang valt, vergeeft het my, dewyl den Doolhof, daer gy in verwart zyt, een so langen draat vereyscht om u uyt te helpen. Gy hout my voor uw vrint, en gy wilt my myn eer benemen; 't welk tegen alle vrientschap strijt; en niet alleen dat, maar gy wilt noch daer-en boven, dat ik de uwe neem. Dat ghy se my soeckt te benemen, is seecker genoeg: want als Camilla sal bemercken, dat ick haer aentoeck, is het gewis, dat se my sal houden voor een oneerlijk persoon, dewyl ik sulck een schennis soeck te doen aen den geen, mer wien ick sulck een nauw verbant van vrientschap heb. En wie twijfelt aen het tweede? Want als Camilla bemerckt, dat ick haer van sulcks aenspreek, sal se niet dencken, dat ik eenige lichtvaerdigheydt in haer bespeurt moet hebben, die my den moedt geeft om haer sulcks voor te houden? En haer voor oneerlijk te houden, wien raect het nader als u? Daar van komt het gemeenlyck, dat de Man van een overspelige Vrouw (hoewel hy in het minst nog het meest reden, noch oorsaek, door sorgeloosheydt, of weynig toeficht, tot het selve gegeven heeft) met sulck een schendigen naem gebrantmerckt wordt. Maar ick sal u de ware reden seggen, waerom de Man van een quade Vrouw met recht onteert wort, al-hoe-wel hy het self niet weet, noch schuldigh aen het quaet is; en laet het u niet verveelen my hier in te hooren, alsoo het alles tot uw voordeel streckt. Wanneer Godt onsen Vader Adam schiep, segt de Schrifstuer, storte hy een diepen slaep op Adam; en, geduerende syn slaep, nam hem een rib uyt het lijf, daar hy onse Moeder Eva van gemaekt heeft. So haest als Adam ontwaekte, seyde hy, dit is vlees van mynen vlees, en been van mynen been. Daar op antwoorde Godt, daarom sal een Man Vader en Moeder verlaten, en dese twee sullen een vleesch syn. En alldoe wiert het houwelijk ingestelt, met sulck banden dat de door alleen de selve ontbinden kan; hebbende dit verbant sulck een gemeenschap, dat dese twee een vlees zijn, en self dat in de goede getrouwden, al-hoe-wel 'er twee zielen zyn, evonwel maer eene wil gevonden wort. En hier uyt komt het, dat, zijnde sy beyde een vlees, de vlecken van den een den

den ander ook raken en besmetten. Want gelijk de pyn van den voet het geheele lichaem pynlijk valt; of van de hand door al de deelen gevoelt wort, also is oock den Man deelachtig aen de oneer van de Vrouw, als zijnde een vlees. En gelijk de eer en oneer des werelts zijn en voortkomen uyt vlees en bloedt, en dat die van een snode Vrouw mede van dien aert en eygenschap syn; so moet nootfaeckelijk de Man daer syn gedeelte van hebben, en onteert worden, alhoewel hy 't niet en weet. Besiet dan, Anselmo, in wat gevaar gy u selven stelt, verstoorende de rust daer uw beminde Bruyt in leeft. Besiet, door wat een sotte en schadelicke nieuwsgierigheyt gy pooght de geruste gedagten van uw wederhelft te ontruften. Besiet, hoe weynig het sy het geen ghy pooght te winnen, en hoe gewichtig het geen ghy in gevaar zijt te verliezen, ja soo, dat my woorden outbrecken om het na waarde voor te dragen. Doch indien al het geen ick u gesegt heb, niet machtigh is om u van uw voornemen af te raden, soo segh ick u, dat gy wel een ander werckmiddel moogt soecken om uw oneer te wercken, alsoo ick de man niet verhoop te syn, al sou ick daerom uw vrientschap verliezen, 't welck het grootste verlies is, dat ick sou konnen bedencken. Met dese woorden sweeg de deugtsame en voorsichtige Lotario; en Anselmo bleef so ontstelt en verbaast, dat hy hem voor een goede wijl niet kost antwoorden. Maar eyndelyck seyde hy weder tegen Lotario: met de selve aendacht, welke ick tot het aenhoren van uwe redenen gebruykt heb, verloeck ick u oock de myne te hooren. Ik beken, dat uwe redenen; myn vrient Lotario, in gelyckenissen en voorbeelden genoegsaem vertoonen de edelheyt van uw verstant, en het uyerste van een getrouwe vrientschap, en dat, 't en sy ick mijn goetduncken laet, en het uwe volg, ik nootfaeckelijk het quade soek, en het goede vlie. Maer beeldt u in, dat ik tegenwoordig bevangen ben met die lust, die somwijlen swangere Vrouwen hebben, na aerd' als' kolen, en andere snode en vuyle dingen meer, die walgelijk aen te sien, ik swijg als spijs te gebruyken sijn; en dat men dienvolgens konst moet gebruyken om my te genesen, 't welck heel ligt om doen is, namentlijk, dat gy alleen, hoewel geveynsdelyck, begint Camilla aen te soecken, die so geseggelyk niet sal syn, dat se op den eersten aanstoot sal beswycken; en alleen met dit beginsel sal ik voldaan blyven, en gy sult gedaen hebben het geen onse vrientschap vereyscht, niet alleen gevende my het leven, maar oock self myn eer bevestigende. En daer toe syt gy verschuldigt, en dat door eene

reden, dat is, dat ick zynde, gelyck ik ben, van een vast voor-
nemen om sulks in het werk te stellen, gy niet behoort te lyden,
dat yemandt anders sich hier in vermengde; daar gy myn eer, die
gy soo waert hebt, mede sout sien verlooren gaan. Eir wat be-
lang dat de uwe by Camilla in vermoeden sou mogen gebracht
worden, daer is weynig noots van; alsoo wy haar daar nae wel
konden seggen, dat het niet is geweest als ons eygen bedryf: en
daer mede sal uw eer en aensien sijn oude luyfter wederkrygen.
Nademael gy dan met soo weynig achterdeels my soo grooten
genoegen kont geven, bid ik u, dat gy het gelieft aen te vangen,
(al-hoe wel u veele andere belersfels mochten voorkomen) te
meer, dewijl ick my, gelyck gesegt is, met het beginsel sal
laten vergenoegen. Lotario eyndelijk, siende de vastgestelde
wil van Anselmo, en niet wetende wat voorbeelden meer by te
brengen, of wat redenen en vertooningen voor den dag te halen,
ja oock siende dat hy dreygde een andere reden van sijn begeeren
te geven, besloot, om meerder quaet voor te komen, hem te vol-
doen, en sijn begeeren in te willigen, van meening de saek soo
te beleggen, dat, sonder de gedachten van Camilla op te wec-
ken, Anselmo sou moeten te vreden zijn. Hy vermaende hem
dan, sijn gedachten aan niemant anders te ontdekken, also hy
de last op sich nam, welcke hy sou beginnen wanneer het hem
goet dacht. Anselmo kost sich niet onthouden sijnen vrint
met groote liefde te omhelsen, bedankende hem voor sijn aenbie-
dingen, min nog meer dan of hy een bysondere weldaet van hem
genoot: en zy beslooten onder malkander, dat het werk des an-
deren daegs sijn beginsel sou nemen, wanneer Anselmo hem tyd
en gelegentheyt daar toe wilde beschicken, gelyck oock gelt en
juweelen, om Camilla te bewegen. Hy riedt hem, dat hy haar
met musijk, en veersfen sou vereeren, en, indien hy de moeyte
niet begeerde te nemen, dat hy self het sou doen. Lotario nam
het altemael op sich, doch met een andere meening als Anselmo
dagt; en daar mē begaven sy sig weder na het huys van Anselmo,
daar se Camilla vonden, verwagtede haar Man met verlangen,
also hy dien dag langer was uyt gebleven, als sijn gewoonte was.
Lotario eyndelyck begeeft sich na sijn huys, en Anselmo bleef in
het sijne, soo vroolijck en wel te vreden, als Lotario droevigh
en vol gedachten was, niet wetende hoe sich in desen dwaesen
handel te dragen. Evenwel dien nacht bedagt hy den middel om
Anselmo te bedriegen, sonder Camilla te hinderen; en des ande-
rendaegs quam hy by sijn vrint eeten, daar hy heel wel onthaelt

wiert van Camilla, ter liefde van haer Man. De maelyt geëyndigt, en het tafellaecken opgenomen zynde, verlogt Anselmo aen Lotario, of hy een wijf syn Huysvrouw geselschap wilde houden, also hy nootwendig om eenige wichtige saken most uyt zyn, hy sou binnen een uur of anderhalf weder komen. Camilla badt hem te huys te blyven, en Lotario boot hem syn geselschap aen: doch Anselmo nam noch het noch het ander aen, maar badt Lotario te meer, daer so lang te blyven, en hem te wachten. Hy belaste van gelijcken Camilla, dat se Lotario niet alleen sou laten voor dat hy weder quam. Kortelyk, hy wist de nootfaekelykheyt van syn verrichting sodanig voor te stellen, dat niemant sou hebben konnen vermoeden, dat het anders was. Anselmo dan ging uyt, en Camilla met Lotario bleven alleen aen de tafel, terwyl het ander volk was gegaen om te eeten. Lotario bevont terstont wel, dat hy nu in de staet gestelt was, daar syn vriendt hem in wilde hebben, met den vyandt in het aensigt, die alleen met haer schoonheyt een gehelen trop Ridders sou hebben konnen verwinen. En oordeelt, of Lotario geen reden had om haer te vreesen. Maer hy deed anders niet, als syn arm over de setel te leggen, met het hoofd in de hant, en vergiffenis van Camilla te eyschen, en te seggen, dat hy een weynig wenschte te slapen, tot dat Anselmo weder gekomen was. Camilla seyde hem, dat by beter sou op het bedt leggen, en verlogt, of hy sig daer geliefde te rusten. Dit begeerde Lotario niet te doen, en bleef so sitten slapen tot dat Anselmo t'huys quam, welke vindende Camilla in de kamer, en Lotario slapende, geloofde, dat, dewyl hy so lang was uyt geweest, sy tijts genoeg souden gehad hebben om te praten, en te slapen daer toe, en verlangde geweldig om van Lotario syn wedervaren te hooren. Eyndelyk Lotario opgewekt synde, gingen se te samen uyt; en Anselmo vertoefde niet lang, hem syn wedervaren af te vorderen: daar hem Lotario op antwoorde, dat hem niet goet gedogt had in het eerste alles te ontdekken; waar over hy voor eerst niet anders had gedaan, als haar schoonheyt te pryfen, seggende, dat men in de gehele Stadt van niemant meer sprak, als van haar schoonheyt en beleeftheyt: 't welk hem een goet beginsel dogt te syn, om voor eerst plaets in haer gunst te krygen, en te maeken, dat se hem op een ander tijdt met te meerder genegenheyt sou aenhooren. Gebruykende daer in de loosheyt, diede Duyvel gebruykt, wanneer hy yemant wil bedriegen, verkeerende sig attdan gemeenlyk in een Engel des ligts, en het schoonste, dat hy kan, voorstellende, daer hy eyndelyck ontdekt wie hy

tot verderf van de genen die hem gehoor geven. Al dit gaf groot genoegen aen Anselmo, die hem beloofde yeder dag de selve gelegentheyt te geven, al-hoe-wel hy juyst niet uytging, houdende sich soodanig aen een zijde, dat Camilla het niet sou konnen vermercken. Op dese wyse gingen verscheyde dagen voorby, dat Lotario Anselmo veel dingen wys maekte, sonder dat hy een woort tegen Camilla gesproken had, seggende onder anderen, dat hy tot noch toe niets bemerken kost, t geen de minste schyn van oneerbaerheyt had, of de minste hoop kost geven, ja dat se hem in tegendeel gedreygt had, indien hy haer meer sulke redenen voorhielt, het tegen haer Man te sullen seggen. Alles is seer wel, sey Anselmo, Camilla heeft tot nog toe wederstant aen woorden gedaen: wy moeten eens besien, hoe se de werken sal wederstaen. Ik sal u morgen vier duysent kroonen tellen, die gy haer aanbieden, en ook geven sult, en nog so veel om Juweelen voor haer te koopen, also de Vrouwen daer gemeenlyk seer toe genegen syn, voornamentlyk, indien se schoon syn: want, hoe kuys sy ook syn, sy tragten altemael kostelyk voor den dag te komen, en haer schoonheyt voor yeder te vertoonen. En indien sy dese befoeking wederstaet, sal ik my vergenoegt houden, sonder u meer moeyelykheyt aen te doen. Lotario gaf tot antwoord, dat, dewyl hy het begoft had, hy het oock tot den eynde toe sou uytvoeren, hoe-wel hy wel merkte, dat hy de overwonnen party sou sijn. Des anderendaegs ontfing hy de vier duysent kroonen, en met de selve so veel ontfeltenissen, also hy niet en wist wat loogens meer by te brengen: doch hy besloot, weder te seggen, dat Camilla so veel luysterde na de giften, als se na de woorden gedaen had, en dat'er niet meer aen te doen was, also de tydt maer te vergeefs versleten wiert. Maar het geviel juyst, dat Anselmo, hebbende, gelijk als voor, Lotario alleen met Camilla gelaten, sig selven in een andere kamer geslooten had, daer hy door het sleutelgat bleef staen sien, en luysteren, wat'er al omging; waer door hy gewaer wiert, dat Lotario in een half uur tijts niet een enckel woort voor den dag bragt, en niet brengen sou, al bleef hy daar seven jaar lang staen: waar over hy besloot, dat al het geen Lotario hem gesegt had, niet als versierfels waren. En om te sien, of sulks so was, quam hy eindelyk te voorschijn, en roepende Lotario aen een kant, vraegde hem, hoe de saek stont. Lotario antwoorde hem, dat hy niet van meening was meer moeyten uyt te staen, also se hem sulck een antwoord had gegeven, dat hy de moet niet had om het werk weder aen te van-

gen. O, sey Anselmo, Lotario, Lotario, hoe weinig voldoet gy aen het vertrouwen, dat ik van u genomen heb! Ik heb al uw doen, of eerder laten, aengesien door dat sleutelgat, en bevonden, dat gy in al dien tijd niet een woort tegen Camilla gesproocken hebt; waer over ick verseeckert ben, dat al het geen gy my voorheen hebt gesegt, verfiert is, en dat gy nog het eerste woort van min te spreken hebt. En indien sulcks foodanig is, gelijk het in der waarheyt is, waarom bedriegt gy my, en waarom berooft gy my van dese middel om my te genoegen? Hy sey niet meer, doch evenwel genoeg om Lotario te overtuygen, welke nemende het voor een point van eer op loogens bevonden te zyn, swoer Anselmo, dat hy sig van nu voortraen daer so in dragen sou, dat hy reden sou hebben om sig te vreden te stellen, sonder eenige leugens te gebruycken, gelijk hy sien sou, indien hy sich daer toe stelde, al-hoe-wel hy geen andere omsicht sou van noden hebben, als d'ondervinding, waer mede hy hem hoopte te vernoegen. Anselmo geloofde hem hier in; en om hem te meerder vryheydt te geven, nam hy voor, voor acht dagen uyt sijn huys te vertrecken, na een van sijn Vrinden, in een Dorp woonende, niet ver van de Stadt, met wien hy beraemt had, dat hy hem ontbieden sou, om te meerder schijn aen Camilla te geven. Ongeiuckige en onbedachte Anselmo, wat begint gy! wat vanght gy aan! gy soeckt het onmoogelycke, en verliest het mooghlycke, gelijk den Dichter segt:

*Ick soeck het leven in de doot,
Behouden welstant in den noot,
De vryheyt in gestage banden,
Een uytkomst in beslooten wanden,
De trouw in een verrader snoot.
Maer (laes!) mijn droevigh lot, van wie
Ick nimmer goet te wachten sie,
Heeft met den hemel self beslooten,
Dat, mits ick na't onmooglyck tracht
Het mooglyck self, dat ick veracht,
Sal nimmer zyn by my genooten.*

Des anderendaegs begaf sig Anselmo op den weg, seggende tegen Camilla, dat, terwijl hy van huys sou zyn, Lotario sou komen na sijn huys sien, en met haar eeten, welken sy sou hebben te ontfangen als sijn eygen persoon. Dese last stond Camilla,

als een verstandige Vrouw, niet seer wel aan; weshalven sy hem te gemoet voerde, dat haar dogt geensints behoorlyk te sijn, dat yemand in sijn affijn sijn plaats aan de tafel zou bewaren: en indien zulks geschiede uyt vrees dat se haar huys niet wel mogt hielden, beloofde sy voor die reys zulken proef daar van te geven, dat haar Heer sig voortaan mocht verseekert houden wegens haar bequaamheyt, zelf tot grooter dingen. Anselmo antwoorde, dat het also sijn believen was, en dat se anders niet had te doen als te gehoorfaemen. Camilla beloofde dan zulks te doen, hoewel tegen haar wil. Anselmo vertrok, en des anderen daags quam Lotario, daar hy van Camilla leer beleefd en vriendelyk ontfangen wiert, hoe-wel Camilla hem noyt gelegentheyf gaf om alleen by haar te sijn, houdende sig altoos verselt met haar Dienaers, en voornamentlyk, met een haare Jonkvrouw, genaamt Leonela, die se seer beminde, om dat se van kintsbeen nevens haar Vaders huys was opgevoedt, en zy ze, wanneer se met Anselmo quam te trouwen, in haar dienst genomen had. De drie eerste dagen seyde haar Lotario niet met alle, hoe-wel hy goede gelegentheyf had, met het opnemen van het tafellaken, en het eeten van het huysgesin, om tegen haar te spreken: maar door last van Camilla maakte het volk gemeenlyk de maaltyt kort. Behalven dat, had Leonela last, eer te eeten als haar Me-Vrouw, ten eynde te beter gelegentheyf te hebben om gestadig by haar Vrouw te blyven. Dog sy, die andere dingen in haar hooft had, nam juist altoos het bevel van haar Vrouw soo nauw niet waar, maar liet hen met hun tweën alleen, min nog meer dan of haar het selve belast was. Evenwel het eerwaardig gelaat van Camilla, haar eerbare gedaante, en sedige manieren leyden Lotario een toom in den mont. Maar het voorbeeld, dat er uyt dese besadigdhelyf van Camilla ontstont, betoomende de tong van Lotario, verkeerde evenwel in groot agterdeel, also, terwyl sijn tong sweeg, sijn gedagten te meer opgewekt wierden, hebbende te beter gelegentheyf om haar volmaaktheden aan te merken, die genoegsaam waren om een marmeren beelt aan het minnen te helpen, ik swyg een hart van vleesch en bloet. Lotario dan sag en doorsag haar, en bevont se soo waardig bemint te zyn, dat door dese aanmerking hy wel haast sijn gedachten besprongen vondt, en van langer handt het aansien en achtigh van Anselmo voelde wyken; invoegen hy meer als duysentmaal voor sich nam, uyt de Stadt te vertrecken, en te gaan daar hem Anselmo sijn leven niet en zag, noch hy Camilla. Maar het was nu zoo ver, dat alleen het genoegen van

haar te sien sijn voornemen wederstont. Hier voerden sijn vermaak en de noodtsfakelykheyt onderling een hevigen strydt; en al wat hy doen kost, was zich selven, als hy alleen was, te beschuldigen, verrader en trouwloos te noemen, makende duysent vergelykingen tusschen hem en Anselmo, die altemael daar op uit quamen, dat de dwaasheyt van Anselmo grooter was als sijn ongetrouwheyt, en dat, by zoo veer hy sich zoo wel voor Godt als voor de menschen zou weten te ontschuldigen, wegens het geen hy wenschte te doen, hy geen straf zou behoeven te vreesen. Eindelyk, de deugt en schoonheyt van Camilla, beneffens de al te goede gelegentheyt die de dwale Anselmo hem gegeven had, wierpen den overwonnen Lotario te gront, die sonder andere insicht te hebben, als sijn vermaak, ten einde van de drie dagen, in dewelke hy een geduerigen strydt had gehad, de vaste sterkte van Camilla bestont te bespringen, en dat met zulk een ontseltenis, en zulke minnende redenen, dat Camilla opgetoogen bleef, zonder yets anders te doen, als op te staan, en zonder een woort te antwoorden in haar kamer te gaan. Evenwel liet Lotario daarom de hoop niet varen: in tegendeel wies deselve gestadig met sijn liefde en achting van Camilla; welke hebbende in Lotario gesien het geen zy noit gedacht had, wist niet wat te doen. Alleen docht haer noch zeeker, noch wel gedaan te zijn, plaats en gelegentheyt te geven om haar andermaal zulks voor te houden; en zy besloot derhalven, gelyk se deed, een Dienaer aan haar Man te zenden, met een brief van desen inhoud:

Gelyk, na men zegt, een heyleger niet en woegt zonder Velt-Overste te zijn, en een Slot zonder Slot-voogt; also dunkt my, dat veel minder past een getrouwde jonge Vrouw zonder haar Man, indien'er geen wichtige vorzaken zijn, die dese afzonderingen vereytschen. Eek bevind' my zoo qualijk zonder u, en zoo onmachtig om dit afzijn te kunnen verdragen, dat, indien gy niet terstont en komt, ik my zal gaan onderhouden in mijns Vaders huys, al zou ik het uwe sonder opzicht laten. Want hy, dien gy my gelaten hebt (indien hy den tytel van opsiender verdient) geloof ik dat meer zou sien na zyn vermaak, als het geen u raakt. En dewyl gy verstandig zyt, zal ik u niet meer zeggen; gelyk het ook geensints woegen zou.

Als Anselmo desen brief ontfangen had, verstont hy daar aanstondts uit, dat Lotario een beginsel had gemaakt, en dat Camilla voorzeker sich daar in gedragen had, gelyk sijn be-
geer-

geerten was; en sich daer ten alderhoogsten in verblydende, liet hy met de mont aan Camilla weten, dat se niet uyt den huys zou gaan, alsoo hy spoedig meende t'huys te komen. Camilla bleef van dese antwoord zeer verwondert, en in meerder twyffel als voor heen, also se in huys niet blyven, noch sich na haars Vaders dorst begeven: want blyvende, liep haar eerbaarheyt gevaar; en vertreckende, sou sy doen tegen het bevel van haar Man. Eyndelyk, zy besloot tot het quaatste, namentlick, te blyven, met voornemen van Lotario niet te schouwen, om geen oorzaak van vermoeden aan het huysgesin te geven. Ja herberouwd haar alreets, aan haar Man geschreven te hebben; alsoo sy vreesde, dat hy denken zou, dat Lotario misschien eenige lichtvaerdigheyt in haar mocht bemerkt hebben, 't welck hem had bewoogen haar de gewoonlyke eerbiedigheyt te onthouden. Maar verseekert zynde van haar oprechttheyt, vertrouwdte sy ook in Godt, en nam vastelyk voor, op al de voorstellingen van Lotario met swijgen te antwoorden, sonder evenwel haar Man yets te seggen, om hem in geen moeyelykheyt te brengen. En daer over begoft sy al over te leggen, hoe sy sich best sou dragen omtrent haer schrijven aan haar Man, belangende Lotario, wanneer Anselmo haer mocht na de reden van het selve vragen. Met dese gedachten, die eer eerbaer als seker waren, gaf se noch een dag aen Lotario gehoor, die in sulcker voegen aenhielt, dat de getrouwheyt van Camila alreets begoft te wankelen, en sy werck genoeg had om sich te bedecken, en het medelijen te verbergen, 't geen se alreets met de tranen en redenen van Lotario begoft te krijgen. Al dit bemerkte Lotario, en wakte hem te meerder op; besluitende op alle manieren sig van dese sterkte te verseecken, terwyl hem de gelegentheyt van het affijn van Anselmo sulks toeliet. En alsoo weder beginnende met de lof van haer schoonheyt ('t welck de soetste Musijk is, die de Vrouwen mogen horen) en volhardende in sijn schreijen, bidden, aenbiedingen, jammeren, en duysent konsten meer, most Camilla het eyndelyk opgeven, zulks dat hy overwinnaar bleef, en segenpraelde, sonder en tegen sijn hoop. Camilla dan gaf sig op, wat sullen wy meer seggen! en leerde met haer voorbeeld, dat men dese dwangh van liefde alleen ontgaet met vlieden, en niet met sulck een geweldigen vyand tegen te staen. Want om onse menschelycke krachten te overwinnen, moeten wy noodtsaeckelyck Goddelijcke hebben. Leonela alleen wist de swackheyt van haer Vrouw, alsoo sich dese twee

quade vrienden en nieuwe minnaers voor haer niet kosten verbeteren. Lotario wilde geensints aen Camilla te kennen geven het geen tusschen hem en Anselmo beslooten was, noch dat hy hem daer self plaets toe verleent had, op datse syn liefde niet te minder sou agren, en oordeelen, dat hy haer maar so by geval had aengefogt. Na weynig dagen quam Anselmo weder te huys, sonder dat hy kost merken, wat kostelijcker schat hy in haer verlooren had. Sijn eerste werck was, Lotario te gaen besoccken. Hy vont hem in syn huys. Sy omhelsden malkander met alle genegentheyt; en na de onderlinge onthalingen, vraegde Anselmo na de tijding van sijn leven of sijn doot. Het geen ick u sou konnen seggen, antwoorde de nu valsche Lotario, is, dat gy een Vrouw hebt, die waerdig is een voorbeeld aen alle anderen te syn, en tot een roem van eerbaerheit gestelt te worden. De woorden, die ik haer gesproocken heb, syn in de lugt verdwenen: de gaven heeft se als dreck veracht: en met eenige myne weynige afgedrongen tranen heeft se den spot gedreven: invoegen dat, gelyck se is het beeldt der schoonheyt zelf, sy also ook het waerachtige voorbeeld van eerbaerheyt, stantvastigheyt, wijsheyt, en getrouwigheyt is, besittende al het geen een treffelijke Vrouw wel staet. Neemt uw gelt wederom, mijn vrient, 't geen ik hier by my heb, sonder dat ik van nooden heb gehad het selve te roemen, also de belangen van Camilla aan sulke snoode dingen, als giften en gaven, niet vast syn. Hout u dan te vreden, Anselmo, en neemt geen moeyte om nieuwe proeven te doen: en dewyl gy droogs voets dese zee van swarigheden overgekomen bent, so raad ik u geensints op nieuw dese gevaren te onderstaan, nog een anderen loots te gebruyken, om de gront van uws Vrouwen deugt te bepeylen. Maar maakt vry uw reekening, dat gy in behouden haven zyt: werpt vry het anker van uw genoeggen uyt: en weert nu al de stormen van twijffelhoedigheyt van u af; also uw schat alle waardy te boven gaat. Anselmo (och arm!) bleef ten alderhoogsten vergenoegt met de redenen van Lotario, en gaf 'er zoo vasten geloof aan, als of het orakelen waren. Evenwel verloch hy hem, noch niet af te laten, al was het maar uyt nieuwsgierigheyt, en om onderhoudt, en al sou 'er niet meer van te wachten syn, als men tot noch toe gewonnen had. Hy badt hem, dat hy alleen eenige vaerskens tot haer lof sou schrijven, onder een bedeckte naem van Cloris, alsoo hy self aen Camilla seggen sou, dat hy op een seeckere Vrouw verliest was, en dat hy daerom dese naem gebruyckt had, om haer onder de selve te pry-

prijfen gelijk sy waerdigh was; en indien Lotario de moeyte niet geliefde te nemen van de selve te schrijven, dat hy het voor hem sou doen. Dat sal niet noodig syn, antwoorde Lotario, also my de Musen soo vyandig niet zijn, of se komen my noch tot sommige tijden in het jaer besoecken. Segt ghy maer tegen Camilla het geen gy te seggen hebt van myn vryery, ik sal u veersenen maecken, indien niet soo goet als de saeck vereyscht, ten minsten de beste die ick kan. Aldus quamen se over een, den sot en den verrader; en Anselmo te huys gekomen synde, vraegde Camilla het geen daer sy al over verwondert was geweest haer noch niet gevraegt te zijn, namentlijk, wat haer bewoogen had foodanigh een brief te schrijven. Camilla gaf daer op toe antwoort, dat haar docht, dat Lotario haer op een andere wijze aensag, als hy behoorde: maer dat s'et sig nu weder ontgaf, en alleenig nam voor een inbeelding, also Lotario daer na weder scheen te vlieden van haer aensien, en met haer alleen te zijn. Anselmo seyde haer, sy mocht daer omtrent wel onbekommert wesen, dewijl hy wel wist, dat Lotario op een treffelijcke Jonckvrouw van de Stad verliefte was, welke hy roemde onder den naem van Cloris, en dat sy egter, al-hoe-wel sulks niet en was, geensints voor Lotario behoefde te vreesen. Indien se niet van te vooren was onderregt geweest van deese gemaecte vryery van Cloris, sy sou gewisselijck in groote na-yver gevallen hebben: maer de kennis van het bedrog benam haer het misnoegen. Des anderen daeghs synde sy met hun driën over de tafel, versocht Anselmo aen Lotario, dat hy yets verhaelen sou van het geen hy tot lof van syn Cloris ghemaecte had; dat hy het vryelyck mocht doen, alsoo Camilla haer niet kende. Schoon sy haer kende, vervolghde Lotario, sou ick evenwel sulcks voor haer niet bedecken: want in sulck een gelegentheyt een Jonckvrouw wreed of schoon te noemen, raect haer eer niet. Maer het sy hoe 't wil, soo hoort dan een ghedicht op de ondanckbaerheyt van dese Cloris.

Des nachts wanneer het Christallijn gesticht

De soete rust op alle leden spreyt,

En d'eenlaemheyt verheerlijkt met haer licht,

Stort ick myn klacht aen dese goddelijkheyt,

En als de Son sijn heldre pruyck bereyt,

En syne glans op ons gebergte siert,

Helpt myn gesucht de sombre stilligheyt

*Aan't queelen van het nuchtere gediert :
 Selfs als de son haer heetste fackel viert,
 En zijn geweld verdubbelt op het ront,
 De heete min, die myn gemoedt bestiert,
 Verdubbelt ook de klachten in myn mont.
 En evenwel vint ik berooft waar na ik doel,
 Den hemel van geboor, en Cloris van getwoel.*

Het Sonnet stont Camilla wel aan, maar Anselmo nog beter, alsoo hy haer hier mede scheen voor wreet te schelden. Die Jonk-vrouw, zeyd'hy, moet wel onmenschelijk syn, die op sulke klare waarheyt niet antwoordt. So sou't al waar sijn, antwoorde Camilla, 't geen de verliefde dichters seggen? Voor so veel als sy dichters zijn, niet, hervatte Lotario, maar voor so veel zy minnaars sijn, in trouwen ja. Daar is geen twijfel aan, zey Anselmo, alles om de gedachten van Camilla te bereyden, en Lotario by haer in achtung te brengen, die nu so weinig op haer Mans loosheyt achtte, als se alreets op Lotario verliefst was; en achtende, en wetende, dat zy de regte Cloris was, daer al dese gedigten heen gesonden wierden, vragde sy Lotario, of hy geen ander gedigt had? Ja, antwoorde Lotario, dog hy meende het sou so goet niet sijn als het eerste, of seyde'hy, om beter te seggen, daar sal so weynig quaats niet in syn, gelyk gy self kont oordeelen, want het luyt aldus.

*Ik weet wel, dat ick sterf; en soo men't niet geloofst,
 Te zeecker der vergaet myn ongeluckigh leven,
 Soo zeecker als gy my siet voor uw voeten beven,
 Soo zeecker als myn smart uw medelyden dooft.
 Maar als ick wesen sal van't lijden afgestoofst,
 Sal mijnen geest, door smart na onderen gevaren,
 Gestadigh om u heen vol heete minne waren,
 Als van gevoelen wel, maar noyt van min berooft.
 Wat wint uw wreetheyt dan, indien de bittere doot
 U van verwoelg verlost, noch my van myne noot,
 Als ick, soo wel als gy, wil sryden om verwinnen,
 Gy my te volgen met zoo meening bitter leet,
 Met u te toonen zelt ter doot toe strafen wreet,
 En ick met eeuwig u self na myn doot te minnen?*

Anselmo prees dit tweede alsoo zeer als het eerste, en voegde aldus schakel tot schakel aan de keten, waer aen syn eer gevangen wierd geleyt: maer het slimste was, dat, hoe Lotario de selve
 meer

meer geweld aendeed, hoe hy sig te meer vereert agte. En daerom al het geen Camilla uytregte, hoe leer het strekte tot syn kleenachtig, wiert by Anselmo tot in den hoogsten top van deugt opgenomen. Het gebeurde op seekeren tijd, dat Camilla, met haer Maegt Leonela alleen sijnde, tegens haer sprak: Ick ben toornig op my selve, vriendin Leonela, om dat ik mijn achting niet hooger gehouden heb, als Lotario soo licht het besit van my te geven, en hem niet eerder door de tijd het selve te laten winnen. Ick vrees, dat hy mijn ligtvaerdigheyt en vaerdigheyt sal aensien, sonder te merken op het geweld, waer mē hy alle tegenstant heeft weg genomen. Weest daer over niet eens bekommert, Me-Vrouw, antwoorde Leonela, also het geensints de agting vermindert, haestig in het geven te syn, indien het maer goet is dat men geeft, en waerdig om geagt te worden: want gelijk het spreekwoord segt, hy geeft tweemaal die haestig geeft. Aen de andere sijde plag men ook te seggen, antwoorde Camilla, dat men weynig agt het geen men met weynig moeyte verkrijgt. Dat mag op u niet gepast worden, beregte Leonela weder, want ik heb wel hooren seggen, dat de liefde den eenen tijt vliegt, en den anderen tijt gaet, met den eenen loopt en met den anderen kruypt, den eenen smet en den anderen brant, den eenen wont en den anderen doot. Op een en het selve oogenblick begint de loop van syn begerte; en op de selve tijt maect hy'er een vast besluyt van. Des morgens slaet hy syn leger voor een sterkte, en op den avont heeft hy se overwonnen en vermeestert; alsooder geen kragt is, die de syne vermag tegen te staen. En indien het foodanig is, wat bekommert u? of wat vrees gy, indien het selve aen Lotario gebeurt is? hebbende de liefde het afsijn van onsen Heer tot syn werkmiddel genomen; in voegen men nootfacckelijk bestuyten most het geen de liefde beslooten had, sonder meer tijt aen de tijt te geven, also Anselmo onder dies mocht weder komen, en het werk also onvolmackt blijven: want de liefde heeft geen beter dienaer, om sijn werk uyt te voeren, als de gelegentheyt; en hier van bedient hy sig in alle voorvallen, voornamentlijk, in de begintelen. Al dese dingen weet ik beter van hooren seggen, als door ondervinding: dog evenwel sal ik voor u niet verwijsen, Me-Vrouw, dat ik mē van vlees en bloet ben. Behalven dat, hebt gy u selve soo haest niet overgegeven, of gy hebt eerst genoeg luchten, tranen, redenen, smeecken, beloften en giften van Lotario gesien; welcke gevoegt met syne deughden en verdiensten,

sten, betoonen al te samen, hoe waerdig hy is bemint te zijn. Dit dan alsoo zijnde, so laet uw bekommerlijke gedagten varen, en verseeckert u in tegendeel, dat u Lotario acht, gelijk gy hem, en dese uw overgift geniet met het meeste genoegen van de werelt, ja u daer over te meer en hooger acht; en dat Lotario niet alleen de letters heeft, die de minnaers best passen, maer een geheel A. B. C. van deugden uytmaect, dewijl hy is aensienlijk, beleeft, cloek, dapper, edel, fraey, getrouw, heerlijk, jong, koen, lievende, manierlijk, nobel, ootmoedig, preuts, quistig, roemende, sterck, troostelijk, vroom, wellevende. De X. als te wreet, en de Y. en Z. als onnoodig, sullen wy voor by gaen. Camilla kost sich niet onthouden van lagchen over het A. B. C. van Leonela, en hielt haer voor meer ervaren in saecken van liefde, als sy wel selt seyde: doch eyndelijk beleedt se tegen haer Vrouw, hoe se met een seker Jongman van de Stadt in handel van liefde was; daer sig Camilla niet weinig in ontstelde, vreesende, dat dit de weg mocht zijn, waer langs haer eer gevaer mocht loopen. Sy vragde haer dan, of haer handel verder ging als de eerbaerheit toeliet? Leonela bekende van ja: want het is seker, dat de misdaet van de Vrouw de schaemt aen de Maegden beneemt, welke siende hunne Meestereffen vallen, meenen te mogen misdoen met gratie en privilegie. Camilla kost anders niet doen, als bidden, dat Leonela doch niet sou seggen van het geen haer liefde met Lotario aenging, en dat se haer dingen soo heymelijk sou bestellen; dat se geensints tot kennis van Anselmo quamen. Leonela beloofde haer soo te doen; dog maekte het ondertuschen so, dat Camilla daer na wel klaerlijk sagh, dat haer vrees maer al te wel gebouwt was. Want dese eerloose Feeks, nemende de stoutheyt van haers Vrouws mishandeling, quam eyndelijk soo veer, dat se haeren Minnaer openbaren toegang in het huys verleende, denkende, dat'er niet aen gelegen was, al quam haer Vrouw het te vernemen. Dese ongelegentheydt zijn de sonden van de Vrouwen onderworpen, door de welke sy slaven van hunne eygen Booden worden, en als gedwongen hunne snootste handelingen door de vingeren te sien; gelijk het met Camilla ging: welke, al-hoe-wel se meermaels vernam, dat Leonela met haer Boel in een kamer van haer huys was, niet alleen niet kijven dorst, maer noch daer toe uyt den weg most gaen, en plaets geven om hem weg te sluyten, op dat haer Man hem niet quam te vernemen. Maer sy kost het soo niet klaren, of Lotario sag hem op seecke-

sekeren vroegén morgenstont ten huysen uytgaan, en beelde sig in, sonder dat hy straks vermoeden had, een Geest te sien: maar als hy aen sijn bedecktelijck gaan, en sijn sluypen, gewaar wiert, dat het geen Geest, maar wel een mensch was, nam hy yets voor, dat het bederf van hun allen sou geweest hebben, indien Camilla het niet voorkomen had. Hy kreeg terstont het vermoeden, dat desen mensch daar niet om Leonela (want dat waren sijn minste gedachten) maar om Camilla in gesloopen was; dewyl hy nu geloofde, dat Camilla, gelyk se hem ligtelik was toegevallen, alsoo ook met anderen deed, als een Vrouw die haar eer eens verlooren hebbende, nu nergens meer na vraegde. En het schijnt niet anders, of Lotario moet in dese gelegentheyd al sijn verstant verlooren hebben gehad; want hy, sonder eenigen redelijken weg in te gaan, of eenige matigheyd te gebruyken, en niet denckende als om sich over Camilla te wrecken, begeeft sich vol nayver by Anselmo, en hout hem dese redenen voor: Weet, Anselmo, dat ik nu vele dagen agter een een grooten stryt in mijn gemoedt heb gehad, poogende voor u te verbergen het geen ick u behoorde na recht en reden te ontdecken. Soo seg ik u dan, dat de sterkte van Camilla overwonnen, en nu t'eenmael in mijn macht is, om daar mé te doen alles wat ik wil; en dat ick getoest heb, u het te ontdecken, is alleen daerom geweest, om dat ick het eerst heb begeeren secker te hebben, en willen ontdecken, of sy ook uyt is om my te beproeven: en geloofst oock seeckerlijck, indien sy was die sy behoorde, en daer wy haar beyde voor aangefien hebben, sy sou u al over lang mijn vervolg hebben ontdekt, 't welk ik op uw versoek heb bestaan. Maar dewijl ick sie, dat se daar in gebreckelijck is; weet ick oock, dat haar beloften, die se my gedaan heeft, in ernst gemeent ziju, namentlijck, als gy weder eens van huys sult zyn, my te spreken in de kamer daar gy gewent zijt uw huytraat in te setten, (en het was so in der daet dat se daar gewoon waren by malkander te ziju) en ik begeer ook niet, dat gy onbedachtelijck bestaet u te wrecken; want de sonde is als noch niet begaan, dan alleen met gedagten: en het mag geschieden, dat ondertusfchen Camilla nog van meening komt te veranderen, en dat self de plaats haar leetwefen doet hebben. En gelyk gy altoos mijnen raet of ten deele of in 't geheel gevolgt hebt, so volgt 'er nu een, dien ick u geven sal, op dat gy sonder bedrog, en met goet overleg, u selven kont voldoen. Veynst u, of gy voor twee of driedagen vertrecken wilt, gelyk ghy andersints wel gewoon zijt; en onder-

ondertuffchen verbergt u in uw kamer, achter de tapyten die daar zijn, of op een andere wijze die het u goet dunkt; en alsdan fult gy met uw eygen oogen, en ick met de mijne sien, wat Camilla in haer ſchildt voert: en indien het ſoodanig is, dat het ten quaetſten uytvalt in ſulck een boofheydt, welcke men eerder mag vreeſen als verwachten, kondt gy ſtillwijgende en wijselyk de uytvoerder van uw toorn, en de ſtraffer van deſe miſdaet ſyn. Verwondert, opgetoogen, en verbaest bleef Anſelmo ſtaen door deſe redenen van Lotario; alſo ſe hem overquamen op ſulck een tijdt als hy ſe minſt verwacht had, dewyl hy Camilla nu alreets hielt voor verwinnareſſe van deſe beſpringingen van Lotario, en de roem van deſe glory al begoft te ſmaecken. Hy bleef een goeden tijt ſtom ſtaen, met de oogen na de grondt geſlagen, ſonder lit of vin te roeren; en eyndelijck borſt hy uyt: Gy Lotario hebt gedaen gelijk ick van uw vrientſchap heb moeten verwachten, en in alles ſal ick uw en raet volgen: doet het geen u goet dunkt, en bewaert dat geheym, 't geen gy ſiet my ſo onverwacht over te komen. Lotario beloofde hem ſulcks: maar ſoo haest was hy niet van hem geſcheyden, of het was hem leet, ſo open tegen Anſelmo gegaen te hebben, bekennende nu eerſt ſyn dwaesheydt, alſo hy ſich wel over Camilla ſou hebben kunnen wreeken, ſonder ſulck een wreetheyt te plegen tegen haer en tegen haer eer. Hy vervloekte ſyn miſverſtant, en ſijn lichtveerdig beſluyt, ſonder dat hy wiſt, wat middel aen te gaen om het ſelve weder te ondoen. Eyndelijck beſloot hy alles aen Camilla te ontdekken; en vermits hem geen plaets ontbrak om het te doen, vont hy dien ſelven dag noch gelegentheydt daer toe, alſo hy haer alleen aentrof. Sy, vindende rydt om tegen hem te ſpreecken, voerde hem aldereerſt deſe redenen te gemoet: Ick heb, myn vriendt Lotario, een quelling in myn hart, die my het ſelve ſo ongeruſt maekt, dat het ſchynst, dat het my in den boeſem wil barſten, en dat is, om dat de onbeſchaemtheyt van Leonela ſo hoogh geklommen is, dat ſe alle nacht haer Boel by haer in dit ons huys doet komen, daer hy tot aen den dag by haer is, tot groot achterdeel van myn eer, by ſo veer hem yemant op ſo een ongelegen tijt mogt uyt mijn huys sien komen. En het geen my het alderſwaerſte valt, is, dat ik haer nog daer over niet durf beſtraffen, alſo ſy de geheym-bewaerſter van onſe liefde is, waar door ik als gemuyſbant ben, vreeſende, dat daer dan yets ergens uyt voort mogt komen. In het eerſte als Camilla dit tegen Lotario ſeyd, meende hy, dat ſulks van haer uyt loosheydt gedaen wiert: maer

fiende haer schreyen; en andere droefheyt maecken, en hem bidden om daer in te willen helpen voorsien, begoft hy te gelooven, dat het waerachtig was, en bleef daer over so ontstelt, dat het wonder was, dat hy sich self niet aen en taste. Evenwel seyde hy tegen Camilla, dat se te vreden sou sijn, alsoo hy 'er in hoop- te te voorsien. Daer op seyde hy haer ook, het geen hy in sijn ra- fende gramschap gedaen, en hoe Anselmo beslooten had, sig in sijn vertreck te verbergen, om van daer klaarlijk te sien, wat ontrouw sy hem deed, biddende met eenen vergiffenis van sulck bestaan, en raet om daer in te voorsien, ten einde uyt dien dool- hof te geraecken, daer hem sijn dwaesheyt in geworpen had. Ca- milla bleef verbaest en sonder gevoelen staen, hoorende de woor- den van Lotario, en begoft daer na met veele redenen hem te be- straffen over sijn ongegront misgevoelen, en dwaes bestaen. Maer gelijk de Vrouwen van nature vaerdiger van verstant, so in 't goet als in 't quaet, dan de Mannen zijn, hoewel het selve haer weder in andere gelegentheden ontbreekt, had Camilla terstont een vont bedagt om het alles goet te maecken; waer over sy tegen Lotario seyde, dat hy tegen des anderendaeghs Anselmo op de be- stemde plaats sou sien te verbergen, also se daer voordeel meen- de uyt te halen, en gelegentheyt om van nu voortaan sonder verhandering malkander te genieten: en sonder hem haer voor- nemen geheel te openbaren, seyde se hem slechts, dat, als Ansel- mo verborgen was, hy sou maecken te komen wanneer hem Leonela riep, en dat op het geen hy van haer hoorde, hy maar sou antwoorden, gelijk hy doen sou, indien hy niet en wist dat hy van Anselmo gehoort wiert. Lotario badt haer, dat se hem haer meening sou te kennen geven, om met te meerder sekerheydt alles waer te nemen. Ik seg u, antwoorde Camilla, dat 'er niet an- ders waer te nemen valt, als my te antwoorden, gelijk ik u vra- gen sal. Camilla wilde hem geen nader opening doen, om dat se vreesde, dat hy, het geen sy so bequaem achte, niet goet sou vin- den, en yets anders in het werk stellen, 't welck in haer sin so goet niet sou wesen. Hier mede vertrok Lotario, en Anselmo voor ge- vende na sijn vrint, in het naeste Dorp, eens te moeten vertrecken, ging des anderendaeghs in schyn ten huysen uyt, maer in der daet verborgh sig in de kamer, 't welck hy gemackelijck doen kost, also Camilla en Leonela hem al willens daer gelegentheyt toe verleenden, evenwel met sulck een ontsteltenis, als men wel dencken kan van een, die henen ging om sijn eer van lit tot lit te sien ontleden, en sich te berooven van so hoogen schar, als hy

voor dese gemeent had in Camilla te besittten. Camilla en Leonela, nu verseekert zynde dat Anselmo al in sijn schuyfplaats was, gingen in het selve vertrek, daar Camilla so haest de voeten niet had in geset, of sy gaf een diepe sugt, en borst in dese woorden uyt: Och! vrindin Leonela, sou 't niet beter zijn, eer ik kom uyt te voeren het geen ick voor heb, en gy niet weten moogt, op dat gy het my niet en belet, dat ghy dese Ponjaert van Anselmo naemt, en boorde ze door dese borst? Maar evenwel wat reden sou het zyn, dat ick lyden lou voor de schult van een ander? Dit echter wenschte ik wel te weten, wat de snoode en overgeven oogen van Lotario aen my mogen gesien hebben, 't welck hem de stoutheydt mag hebben gegeven om te ontdekken een sulcken snoot begeeren, tot verachting van sijn vrint, en mijn eer. Voeght u aan dat venster Leonela, en roept hem; want hy sal gewilligk daar buyten zyn, verwachtende de tijdt om sijn boose begeerte te volbrengen: maar eer sal mijn wreedt, hoe-wel eerlijk, besluyt zyn voortgang hebben. Ach! Me-vrouw, vervolgde de loose Leonela, wat is het dat ghy doch met dat bloot geweer wilt uytrechten? Wilt gy by avontuer u selven, of Lotario, het leven benemen? Welk gy oock van beyden doet, het sal tot uw schande en oneer gedyen. Het waar beter uw ongelyk te ontveynsen, en geen gelegentheydt aen desen trouwlofen te geven van hier by u te komen, en ons alleen te vinden: want, Me-Vrouw, wat zyn wy anders als weeke en krachteloose Vrouwen, en hy een sterk Mans-persoon, die misschien, blint van overdadige liefde, eer gy sult konnen uytvoeren het geen gy voor hebt, u lichtelijck met geweld sal benemen 't geen u waerdiger is als het leven. In der waerheyt, mijn Heer Anselmo heeft sottelijck gedaen, desen mensch so veel toegangs in sijn huys te geven. En Me-Vrouw als gy hem nu al omgebroght hebt, gelyck ick geloof dat gy voorhebt, wat sullen wy met het doode lighaam uitregten? Wat wy 'er mē doen zullen? antwoorde Camilla, wy zullen 't hier laten, dat 'et Anselmo zelf begraaft; also het recht is, dat hy de moeite zelf neemt, om sijn eigen oneer onder de aerde te delven. Gaet gy heen, en roept hem; want my dunkt, dat de tyd, dien ik vertoef met myn wraek te oeffenen, een verkorting is van de trouw, welke ik aan mijn Man schuldig ben. Al dese woorden hoorde Anselmo aan, en op een yeder veranderde hy van gedachten: maar wanneer hy hoorde, dat se vastelijck had voorgenomen Lotario te dooden, wilde hy voor den dag komen, om het te beletten. Echter hy wederhielt sich noch, om eens

te sien waer dese vrouwelijke dapperheyt, en dit eerbaar voorne-
men, op uit zou komen, met meening evenwel van op te passen,
en alle onheil te beletten. Ondertussen wiert Camilla door een
sware swijmeling overvallen, latende sig op een bed neer sacken,
dat daer in deselve kamer was; waer over Leonela wel bitterlyk
begoft te weenen, en te seggen: och ongeluckige als ick ben! wat
zou my over komen, indien dese kroon van alle Vrouwen, en
voorbeeld van kuysheyt, my in de armen quam te sterven! met
veele andere woorden meer, die niemant zou gehoort hebben, of
hy zou Leonela voor de eerbaerheyt self hebben gehouden, en
haer Mevrouw voor een tweede kuische en vervolgde Penelope.
Niet lang duerde het, of Camilla quam weder tot haer self; en
bekomen zijnde, seyde se straffelijk tegen Leonela: waarom gaet
gy niet roependien trouwloosten vriend die onder de Son is?
Gaet, loopt, roept, en brengt hem hier, op dat door uw vertoe-
ven het vyer van myn toorn niet komt te verkoelen, en dese
mijn rechtvaardige gramfchap in dreygementen en vervloekin-
gen verkeert. Ick sal hem gaen roepen, Me-Vrouw, zei Leonela:
maer eerst zult gy my dat geweer overgeven, op dat gy in
mijn affijn niet en doet, 't geen oorfaeck mag geven aen alle die
u wel willen, om voor al hun leven te schreyen en te klagen. Ik
verseecker u, Leonela, mijn vrindin, antwoorde Camilla, en
denckt niet, dat ick Lucretia sal slachten, die sich zelve gedoot
heeft sonder gewrooken te zijn. Indien ick sterf, sal ick niet on-
gewrooken sterven, noch zonder my te voldoen van dezen, die
door sijn ongebondentheyt my tot dit jammer gebragt heeft, en
dat zoo ver buiten myn schult. Leonela liet zich wel lang bidden,
eer se Lotario wilde gaen roepen: maer eijndelijk ging zy heen;
en Camilla blijvende, zey vast gelijk als tegen sich zelve: Lieve
Godt! sou het niet beter voor my geweest hebben Lotario te heb-
ben afgeslagen, gelijk meermaals, sonder hem in dit gevoelen
van my gebrocht te hebben, als dat ick gereet zou zijn om sijn
wil te doen? Voorseker het had beter geweest; maar alsdan
sou ik my niet gewroken, noch de eer van mijn Man voldaan
hebben, indien hy'er so goet koop af geraekte. Dat de verrader
met sijn leven boete het geen hem sijn snoode lust heeft doen be-
staan; en de werelt weete, dat Camilla niet alleen haar getrouw-
heyt aan haar Man bewaren, maar ook wreken kan aan die het
hert heeft deselve te belagen. Evenwel geloof ik, dat het noch
best zou sijn Anselmo de zaak te kennen te geven: maar wat zoud
het al zijn? Ick heb het immers al voor lang hem in mijn brief

te kennen gegeven ; en ik geloof , syn al te goet vertrouwen van desen schoonen Vriendt sluyt hem de oogen. En om de waerheyt te seggen , het geen ick nu bevind , sou ick zelf voor eenige dagen niet geloofd hebben , noch konnen gelooven , indien syn giften , gaven , klachten en tranen my de zaeck niet verzeckert hadden. Maar waerom maek ick al dit overleg by my selve ? of heeft nu een dapper voornemen yemandts raedt van woorden ? Neen waerlyck. Weg met den verrader , en geluck tot mijn wraek : laet den schelm inkomen , laet hy komen , en bluffen met syn bloedt mijn rechtvaardige toorn , daer kom 'at dat wil. Suiver kom ick tot het geen den hemel voor my geschickt heeft , en zuiver sal ick 'er uit komen , al was ick al van den hoofden tot de voeten in mijn eigen eerbaer bloedt , en dat onzuiver van dien verrader , gedoopt. Met dese woorden ging zy vast de kamer over en weer , met het bloote geweer in de hand , maeckende sulck een verwoeden schijn door haer groote schreeden , dat niemand , die haer gesien had , anders sou geoordeelt hebben , of zy was van haer sinnen of gedult berooft , en dat het niet een teedere vrouw , maer een wanhoopenden russiaen was. Al dese dingen zag Anselmo aen , staende achter de tapijten , en bleef daer over op het alderhoogste verwondert , ja achte sich alreets , van het geen hy gehoort en gesien had , ten vollen voldaan , wenschende , dat Lotario niet binnen quam , als vreesende in der daedt voor eenig onheil : en synde nu in de gedachten om sich te openbaren , en sijn waerde Bruydt te omhelsen , en alles te ontdecken , hielt hy sich noch op , alsoo hy zag , dat Leonela met Lotario aen de hand binnen quam. Zoo haest als hem Camilla zag , maecte sy een groote streek met haer ponjaert op de aerde voor hem , en voerde hem te gemoet : Let op het geen ick u zegh , Lotario : indien gy u onderwindt over die schreef te komen , die gy daer fiet , en my te naederen , zult gy met de eerste tree , die gy doen sult , dese punt door myn hart doen gaen. En eer gy my antwoordt , wil ick , dat gy noch eenige woorden van my hoort ; en daer na antwoordt het geen u wel-gevalt. Voor eerst vraegh ick u , of gy myn man Anselmo wel kent ? en wat gevoelen gy van hem hebt ? Ten anderen vraegh ick u , of gy my kent ? Antwoordt my daer op , en ontfelt u niet , noch bedenckt u niet langh : want dese vraegen brengen hun antwoordt met sich. Lotario was soobot niet , of , zedert dat hem Camilla belast had haer Man in de kamer te verbergen , hy bedocht terstont wat 'er gaende was , en wat hem te doen stondt ;

waer over hy soo aerdig met haer speelde, dat se met hun beyden dese leugen voor suiwere waerheyt deden door gaen. Hy dan antwoorde Camilla op dese wijze: Ik denck niet, schoone Camilla, dat gy my geroepen hebt om my dingen afte vragen, die soo ver van de meening sijn, waer mede ick hier ingekomen ben, indien gy het niet en doet om uitsfel te winnen van de gunst, die gy my belooft hebt, om dat gy weet, dat uytgestelde min meer verlangen baert. Maer op dat gy niet denckt, dat ik u antwoord onthouden wil, so seg ick, dat ik uw Man Anselmo wel ken, en hy my, en malkander gekent hebben van onse kintse jaren af, en wil niet laten te seggen het geen gy self weet van onse vrientschap, uit schaemte, die ik mogt hebben, over het ongelyk dat ik hem doe, of, om beter te seggen, de groote liefde my doet doen, die vergiffenis verdient van nog grooter misdaden. U ken ik, en agt u so veel, ja meerder dan Anselmo; en voor minder genot, als het uwe is, sou ik niet onderstaen te gaen tegen de heylige banden van vrientschap, die nu door sulck een geweldigen vyant, als de liefde is, gebroocken en geschonden sijn. Indien gy dat belijdt, antwoorde Camilla, dodelijke vyant van al het geene dat geregte-lijk verdient bemint te sijn, met wat aengesicht durft gy verschijnen voor die, welke gy weet de spiegel te sijn, in dewelcke sich desen spiegelt, dien gy weder tot een spiegel behoort te gebruycken, wetende, met hoe weynig reden gy hem dus swaerlyk beledigt? Maet ach lacy, ongeluckige als ik ben! wat onvoorsigtigheyt (oneerbaerheyt wil ik het niet noemen) mag het geweest sijn, welke u tot dese koenheyt veroorsaect en gemoedigt heeft? So niet, so segt my, verrader, wanneer ik u oyt op uwe vragen bescheyt heb gegeven, of met woorden of met tekenen, het welk in u eenige hoop sou kunnen verwecken? wanneer uw minnende redenen door de mijne niet bestraft en wederleyt sijn, en dat met de hevigheyt die se verdienen? wanneer uw beloften en gaven van my of gelooft of aengenomen sijn geweest? Maer om dat my docht, dat yemandt sonder hoop niet langh minnen kost, heb ick soo langen tijdt uw vervolg verdragen; en daerom wil ick my de straf aendoen, die uw mildaet verdient heeft. En op dat gy oordeelt (zijnde ick soo wreet tegen my selve) hoe ick tegen u behoort te sijn, wil ick u hier nemen tot geruygen van de offerhande, die ick meen te doen aen de beledigde eer van myn eerlijcken Man, van u geschonden op de snootste wijze die het u moogelijck is, als oock van my, ter oorsaeck van de kleene sorgh die ick heb gehad om

die gelegentheyte te vlieden, indien ik u anders eenige gegeven heb, om uw boos voornemen te begunstigen, en te wettigen. Ik seg wederom, dat het vermoeden van door myn achteloosheit aan u eenige stoutheydt gegeven te hebben, het meeste is dat my quelt, en het geen dat ik met myn eygen hant straffen wil: want andere beul sou myn schande te openbaarder maken. Maar eer ick daar toe kom, wil ick my wreken, en wreekende sterven, met my nemende voor het groote gerecht de oorzaak van myn wanhoop. Dit gezegt hebbende, vliegt se met een ongeloofticke vaerdigheyt, en het bloot geweer, Lotario toe, met sulcke teekenen van hem het selve in het hart te willen planten, dat hy self in twyffel was, of het gemeent was of niet, also hy genootsaeckt wiert sijn uytterste kracht in het werck te stellen tot berging van sijn leven tegen het geweld van Camilla, die soo natuerlyck wist te veynsen, dat se sich niet ontsag (siende, dat se Lotario niet kost wonden, of veynsende niet te kunnen) haer eygen bloet te gebruycken, om haer snoode loosheyt een verw te geven: want weder in dese woorden uytbarstende (dewyl myn lot myn recht vaerdige begeerte niet geheel wil voldoen, sal het my evenwel van een gedcelte niet berooven) deed se so veel met worstelen, dat se de hant en de ponjaert aen haer eygen borst kreeg, gevende sich naer de sfincker schouwer toe een kleene wond, en sich daer over latende gelyk als van sich selve vallen. Leonela en Lotario stonden opgetoogen, niet wetende wat denken van desen handel, twytelende doorgaens, of het ernst of veynsen was: maer siende Lotario Camilla ter aerde, en in haer bloedt geverwt, liep hy vaerdig toe, en nam haer vol verbaestheydt den dagg' uyt de hant. Doch merckende de kleene wond', sette hy de vrees aen een kant, en verwonderde sich op nieuw over de loosheyt van Camilla; en om daer by te voegen het geen hem toestont, bestont hy mē een jammerlijck klagen te maecken over het lighaem van Camilla, gelyck of se doot was geweest, werpende veele vervloeckingen over sich selven, als die de oorfaeck van dese onheylen was geweest. En gelyck hy wist, dat Anselmo hem hoorde, seyde hy juyst sulcke woorden, als meer strekten tot Anselmos nadeel, dan dat van Camilla. Leonela nam haer in haer armen, en leyde haer op het bedde, biddende Lotario, yemandt te gaen soecken, die Camilla heymelijck mocht genesen, en vraegende hem mer eenen raet, wat men best over dit werck aen Anselmo sou seggen, indien hy by geval eer te huys quam als se genesen was.

Hy antwoorde, dat se seggen zou 't geen haar wel geviel, alsoo hy haar in dese gelegentheydt geen raet wist te geven: alleenlyk vermaende hy haar het bloet te stelpen, alsoo hy meende te gaan daar hem geen menschen zagen; en toonende groote quelling te hebben, begeeft hy sich terstont ten huysen uyt: maar buyten zynde, liet hy niet af sich te kruyslen en te seggen over deze loofse vont van Camilla, en de aerdige veynsing van Leonela. Hy bedacht vorders, hoe sich Anselmo nu sou bedriegen, beeldende sich in een tweede Porcia tot een Vrouw te hebben; en kreeg het meeste verlangen ter werelt, om zich beyden by een te sien, en den loogen te samen te belagchen. Leonela nam het bloed van haar Me-Vrouw weg, 't welck pas so veel was, als om hun bedrog te verwen; en wasschende de wonde met een weynigh wijn, verbont de selve ten besten dat se kost, seggende sulke dingen ondertusschen, dat te alleen souden genoegsaem zijn geweest om Anselmo de saeck te doea voor waar opnemen, al was'er anders niet voor gegaen, en te verkeekeren, dat hy alleen het beelt van syy verheydt in sijn gewelt had. By dese woorden voegde oock Camilla, nu by sich selve gekomen, de haren, noemende sich kleenhartig, en kleenmoedig, latende dese bequaamheyt voor by gaan om sich te berooven van dat leven, 't geen haar soo tegen was. Sy vraegde Leonela raat, of se al desen handel tegen haar lieven Bedgenoot sou seggen, of niet; die haar ried, niets daar van te seggen, alsoo hem het selve in staat sou stellen om sich over Lotario te wreken, 't welk niet sou kunnen geschieden sonder merkelyck gevaar, en dat een verstandige Vrouw alle gelegentheden tot sulcks uyt den weg most weeren. Camilla liet sich desen raet wel gevallen, en beloofde de selve te volgen, doch dat men in allen gevallen bedencken most, wat men Anselmo mocht wijs maecken omtrent dese quetsuer, die hy wel haest sou gewaar worden: daar Leonela op antwoorde, dat sy niet sou kunnen liegen, al wilde sy schoon. En ick voor my, zey Camilla, sou geen loogen kunnen staan houden, al most het my het leven kosten. Derhalven, indien wy 'er geen uytkomst anders in sien, sal het beter zijn ue rechte waarheydt te seggen, als dat men ons op loogens bevint. Stelt u maer gerust, Me-Vrouw, antwoorde Leonela, tusschen nu en morgen sal ik my wel vorder daar op bedencken; en zynde de wonde, daar se is, sult gy se wel kunnen verbergen, dat se van hem niet gesien en worr: en den hemel, hoop ik, sal onse goede meening begunstigen.

gen. Stelt u maer geruft, Me-Vrouw, en set uw ontsteltenis ter neder, op dat mijn Heer u in sulck een stant niet en vint, en laet my met de rest begaen, en hem die altoos de goede mening helpt. Anselmo luysterde seer aendagtig na dit treurspel, daer de schennis van sijn eer so levendig in wiert vertoont, 't geen zo aerdig uytgebeelt wiert, dat het geen versiering, maer de rechte waerheit scheen te zijn. Hy verlangde seer na den donker, en gelegentheydt om uyt sijn schuytplaets te geraken, en na sijn lieven vrint te gaen, om sich met hem te verblijden over de kostelijcke peerel, die hy in de kuysheyt van sijn Vrouw gevonden had. Camilla en Leonela gaven hem ook wel haast goede gelegentheydt daar toe, in voegen hy, bequamelijk uytgeraekt, terstont na sijn vrint Lotario ging; en hem eyndelijk vindende, waren de omhelsingen oneyndig diese malkander gaven, benevens verscheyde woorden van groot genoeg, die hem Anselmo voorhielt: alle de welke Lotario aenhoorde, sonder ware teekenen van blijdschap te komen geven, also hem gestadig voor oogen stont, hoe seer sijn vrint bedrogen was, en hoe ongeregtelijk hy hem verongelijckte. En hoe-wel Anselmo sulcks wel merkte, nam hy het daar voor, dat hy Camilla soo gewont had gelaten, en 'er de oorsaeck van was geweest. Eyndelijck sey hy hem onder andere redenen, dat hy niet bekommert sou zijn over de saeck van Camilla, alsoo buyten twijffel haar wonde klein was, dewijl se met hun beyden voorgenomen hadden de selve voor hem te bedecken, en dat hy derhalven niet te vreesen had, maar sich alleen met hem over sijn goet geluck te vermaecken, 't welck hy door sijn getrouw beleydt had verkregen, versoeckende vorders vaersen met hem tot lof van Camilla te maecken, welke hy aen de toekomende tijden wilde mededeelen, en eeuwig maeken. Lotario prees daar in sijn goede meening, en beloofde hem van sijnent wegen daar in na vermogen te helpen. Met dese woorden, en desen handel, bleef Anselmo soo smaeckelijk bedrogen, als 'er yemant in de werelt mocht zijn, gaende na sijn huys, en sijn lieve Camilla, als tot het wercktuug van sijn glorie. Camilla ontfing hem in schyn met een getrocken wesen, maar in der daet met een laghent hart. Dese bedriegery duerde noch eenige dagen, tot dat ten eynde van weynige maenden de Fortuyn haar rat omwende, en de boosheydt naecktelijk voor den dag quam, wanneer Anselmo sijn dwase nieuwigheyt het leven koste.

Het XXXIV. Hooft-ftuck.

Daer een endt gemaekt wort van de Gefchiedenis van de fchadelijcke Nieuwgierigheyt, en een verhael van het wreede gevecht van Don Quichot met een grooten leeren Sack met Wijn-tint.

DAer was nog maer weynig overig te lezen van dese Gefchiedenis, wanneer Sancho Pançe met alle macht uyt de kamer, daer Don Quichot fliep, quam gelooopen, roepende en tierende: och, gy Heeren help, och help, komt doch mijn Heer te hulp, also hy daar de hartfte strijdt aengevangen heeft, dien ick mijn leven oyt gefien heb. Ick heb hem daar den Reus, de vyant van de Princes Micomicona, sulck een brus sien geven, dat hy hem de kop glat of gehouwen heeft, als of 't een voofe raep was geweest. Wat segt gy, Sancho (vraegde de Paftoor, houdende op van lezen) sijt gy wel by uw finnen? hoe drommel kan dat wesen, daar den Reus meer als twee duysent mijlen van hier is? Hier op hoorden se een groot gedruys in de kamer van Don Quichot, daar de Ridder vast riep: Sta vast, gy schelm, gy geweldenaar, hier heb ik u, en hier fal u dat groote slagzwaart niet veel helpen. En het scheen, of hy vast groote slagen tegen de muer gaf. Waar op Sancho weer: blijft gy nog sitten luysteren, en loopt gy niet om te helpen? hoe-wel ik loof, dat 'et niet van nooden fal zijn; alsoo ik meen, dat dien Reus het spek al weg fel hebben, en henen is, om reekening te doen van zijn booshey: want ick heb het bloet self over de vloer sien loopen, en het hooft sien leggen, dat so groot is, dat ick het niet over vademmen kan, gelijk een groote Wijnfack. Ik wil my laten hangen, sey daar op de Waert, op vliegende, so desen Don Quichot, of Don den Duyvel, daar niet met een van de leere Sacken met Wijntint doende is: want dat fal voorseker het bloet wesen, daer dese vent van seyt. En daer mê hy na de kamer toe, en al de rest agter aen, en vonden daer Don Quichot in de vreemste gestaltenis van de werelt, staande in het hemt, dat so volslagen niet en was, of het liet hem van voren een goet deel van de dyen ongedekt, en van agteren was het nog wel ses vingeren breet korter. Zijn beenen waren lang en mager, vol hayr, en niet leer fuyver aen te sien. Hy had een smeerige roo muts op zijn hooft, dien hem de Waert geleent had. Om de slinker arm had hy de deeken van het bed gewonden. In de regter had hy zijn bloot geweer, daer hy vast mê sloeg en smeet als een

vyant, aan alle kanten, roepende en tierende, als of hy in der daet met den eenen of den anderen Reus gevogten had. Maar het best was 'er van, dat sijn oogen noch toe waren; want de goede Man was nog in slaap, dromende alleenlyk dat hy met den Reus besig was (om dat hem dese togt en dese avontuer so geweldig in het hooft lag te speelen) 't welk een van de leere Sacken of Vlessen met Wyn-tint, die de Waart daar vol had staan, most ontgelden, die hy, in plaats van den Reus, de kop kloofde, dat 'er het roode twarte bloet uyt liep, waar door de heele kamer vol Wijn lag: 't welk de Waart siende, wiert hy daar over soo dol, dat hy Don Quichot te lijf reedt, gevende hem sulke treffelijke vuyt-slagen, dat, so Cardenio en den Pastoor daar niet tusschen waren gelooopen, hy de dood van desen Reus wel strengelyk gewrooken sou hebben. En nog wierd Don Quichot niet wacker, tot 'er tyd dat Meester Klaas na de put ging, daar een emmer met kout water putte, en den armen strydenden Ridder over het lyf goot; het welk hem terstont de oogen opende, evenwel so niet, dat hy terstont kost bemerken, in wat gestaltenis hy was. Dorothea, siende hoe kort en dun Don Quichot gekleet was, wilde niet inkomen, om het gevegt van haren Kampioen te sien. Sancho ging onder-tusschen het hooft van den Reus soeken de heele vloer over; en als hy 't niet en vout, seyde hy: Nu weet ik eerst, dat het al toovery is, 't geen hier in dit huys geschiet; want dit is de selve plaats daar ik de andere reys soo elements slagen kreeg, sonder dat ick wist, waar se my van daan quamen: en nu kan ik dat verbrodde hooft niet vinden, dat ik met myn eygen oogen heb sien of houwen, en het bloet sprong 'er uyt als een fonteyn. Wat bloet, wat fonteyn, segt gy al (vyand Gods, en sijner Heyligen, sey de Waert) siet gy niet, gy beeft als gy zyt, dat het bloet, daar gy van raect, niet anders is als de Wyn-tint, die vast langs de vloer dryft? Ik wou, dat hem dit en dat haelde, die de vaten in stucken gehouwen heeft. Ik weet u niet te seggen, sey Sancho, als, so ik vast dit hooft niet en vind, dat ik 'er of ben met mijn Graeffschap. Aldus was Sancho slimmer ontwaekt, als sijn Heer slapende: soo speelden hem dese beloften in het hooft. De Waart meende dol te worden om dese woorden van Sancho, en de sotte daden van sijn Heer, en swoer, dat het so niet sou gaen als de andere keer, wanneer te heen gingen sonder betalen; maar dat se 't nu tot een duyts toe souwen opleggen en goet doen, sonder dat haar wetten van de Ridderfchap hen eenig voordeel souden doen. Ondertusschen hielt de Pastoor Don Quichot de handen vast, welke geloovende

dat hy nu de avontuer had ten eynde gebragt , voor de Princeffe Micomicona op fijn knien viel , met defe woorden: Gy moogt van nu voortaan, Doorlugtige Vrouw, geruft leven, fonder vrees voor dit Wantchepfel ; en als nu ben ik mede ontflagen van de beloften , daar ik mede aan uw Hoogheyt verbonden ben, alfoo ik de felve door de hulp des hemels en haar, door wie ik leef en zweef, ten eynde toe volvoert heb. Heb ik het u niet gefeyt? fey Sancho, hoorende defe woorden, hoort nu zelf of het waer is of niet. Ick ben niet dronken wat me fchorr: myn Heer heeft den Reus al onder de voet, en ik myn Graeffchap in myn hant. Wie fou fig niet doot gelagchen hebben over defe sotterny van Heer en Schiltknaep? Evenwel de Waert kost fig van lagchen onthouden, en wenschte fe vast bey te gaar voor fuint felten. Eyndelijk, fo veel deed Meester Klaes, Cardenio, en den Pastoor, dat se Don Quichot weder in fijn bed kregen, die weer in flap viel, also hy dapper vermoeyt was. Sy lieten hem slapen, en gingen na het portael van de Herberg, om Sancho wat te vertroosten, over't missen van 't Reusenhoofst; hoewel se meer moeyte hadden met de Waardin te stillen, die schier rasende was om het verlies van haar Wijn, roepende en tierende: de uur, de dag, de stont, moet vervloekt wesen, dat my desen verbrodden doolenden Ridder in huys gekomen is. Ik wou, dat hem de beenen gebrooken waren, doen hy eerst fijn voet binnen myn deur sette. De andere reys ging hy flegts deur met een nagt-teering voor Meester, Knecht, Paert en Ezel, feggende, dat hy een doolend Ridder was (dat hy doolen moet fo lang de werelt staet) en derhalven niet gehouden een duyts te betalen, om dat sulks hier of daar gefchreven stont; maar nu komt het nog veel fchoonder: en daer by komt nog dien anderen Heer, leent my mijn goet af, en brengt het half bedurven weer. Doch aldermeest moeyt my mijn Wijn, want ik weet foo wel als ik leef, en daar sweer ik op, dat hyder me niet voor goet doen fal willen: maar hy salt men evenwel tot een penning toe betalen, hiet ik anders fo als ik hiet. Dese en diergelijke redenen meer braeckte de Waardin uyt, geholpen door Maritornes. De Dogter sweeg stil, en lachten'er fomwylen eens om. Maar de Pastoor stelde se altemael te vreden, beloovende alles te voldoen, fo wel de Vaten als de Wijn, en voornamentlyk de schade van haar Koestaert, also se daar ook fey schade aen geleden te hebben. Dorrothea vertroofte Sancho Pançe vast, feggende, dat, foo haest als blycken fou, dat fijn Heer den Reus had omgebragt, sy hem (wanneer se vredigh in haar Rijk fou gekomen zijn) het beste

Graeffschap sou vereeren, dat'er in het Lant was. Hier mede vertrooste sig Sancho Pança, en verſeekerde, dat hy het hooft van den Reus had gezien; en tot teeken, wiſt hy nog te ſeggen, dat hy een langen baert had tot den middel toe, 't en waer, ſeyd' hy, het altemael weer tovery was, gelijker dit huys vol af is. Dorothea ſey, dat ſe 't geloofde, en dat hy onbekommert fou zyn, dat hy hebben fou wat hy begeerde. Een yder dan aldus geſtilt ſijnde, wilde de Paſtoor voortvaren met ſijn leſen; alſo hy ſag, dat de Geſchiedenis haect uit was. Cardenio, Dorothea, en al de reſt verſogten hem daer toe, welke, om hen te wil te zyn, aldus voort voer.

Anſelmo dan over dit genoeg, dat hy door dit bedrog genomen had, leefde een leven vol van vreugt; maar Camilla toonde met voordacht een quaet gelaet aen Lotario, om Anſelmo noch meer te bedriegen: en om noch verder te gaan, verzocht Lotario verlof aen Anſelmo, om ſijn huys te mogen ſchouwen; alſo hy klaerlyk aen het gelaet van Camilla ſag, dat haar ſijn komen niet aengenaem was. Maar de bedrogen Anſelmo ſeyd' hem, dat hy ſulks geenſints fou toeaen: en aldus was Anſelmo op duyſentderhande wiſen de werckmeester van ſijn eygen oneer, meenende te zyn die van ſijn genoeg. Leonela ondertuſſchen, ſiende de vryheydt, welke ſy door het mildrijf van haar Mevrouw verkregen had, vervolgde haar hoeren-handel ſonder ſchaemte of omſien. 't Gebeurde eyndelyk op ſeekeren nacht, dat Anſelmo yemand hoorde gaan in de kamer van Leonela; en willende ingaan, om te ſien wie daer was, voelde hy, dat hem de deur wiert toegehouden, 't welk hem met te meer kragt deed werken om in te komen, doende ſo veel, dat hy ſe eyndelyk open kreeg. Open zijnde, ſag hy een menſch door het venſter op de ſtract ſpringen; en willende toe loopen, om hem te kennen en te agterhalen, koſt hy nog het een nog het ander, doen alſo hem Leonela om het lyf viel, ſeggende: Stelt u ter neer, mijn Heer, ontſtelt u niet, en vervolgt doch niet den genen die daar ſpringt; want hy is myn, het is myn Bruydegom. Anſelmo wilde ſulks niet gelooven, maar, blint van raſerny, trok ſijn geweer, willende ſijn leet op Leonela verhalen, ſeggende, dat ſy hem de waerheyd fou ſeggen, of dat hy haar fou vermoorden. Sy, vol van ſchrick, bad hem ootmoedelyk, haar niet te dooden; alſo ſe hem dingen van meerder belang fou ſeggen, als hy ſich koſt inbeelden. Segt het my terſtont, hervatte Anſelmo, of zo niet, ſo zijt gy doot. Voor tegenwoordig fou het onmoogelyk zyn, antwoorde Leonela, want ick ben te ſeer ontſtelt: laat my hier tot morgen, en alſdan

ſult

sult gy van my hooren 't geen u sal doen verwonderen. Onder-
tusschen versleekert u, dat hy, die daar te venster is uitgesprongen,
een Jonkman van dese Stadt is, die aan my verlooft is. Anselmo
stelde sig hier mede te vreden, en besloot de tydt uyt te wachten;
also sijn minste vermoeden was, yets te sullen hooren dat Camilla
sou aengaan, als van wiens getrouwheyd hy nu genoegsaem ver-
seekert was. En daar mede begeeft hy sig ter kamer uyt, latende
Leonela 'er binnen beslooten, haar seggende, dat se van daar niet
sou komen, voor dat se hem sou geseght hebben het geen sy be-
looft had. Terstont begeeft hy sig by Camilla, die hy al sijn we-
dervaren te kennen gaf, en hoe Leonela hem wonderlyke dingen
had beloofd te seggen. Of sich Camilla hier over ontfelde, be-
hoeft men niet te vragen; also sy terstont wel vermoede, wat
het was, dat Leonela seggen sou, sonder so veel moets te heb-
ben, als het selve uyt te wagten. Dien selven nacht, wanneer haar
dogt dat Anselmo wel vast in slaap was, packte sy haar beste ju-
weelen by een, beneffens eenig gelt, en sonder van yemant ge-
hoort of vernomen te zijn, begeeft sig ten huysen uyt, na Lota-
rio, dien se al den handel verhaelde, biddende, haar te bergen, of
dat hy met haar wilde weg gaan, daar se van Anselmo bevrijt
mogten zijn. De verbaestheyd van Lotario, over dit verhael van
Camilla, was soodanig, dat hy haar niet een woort kost antwoor-
den, en nog veel minder verstaen tot het geene Camilla van hem
begeerde. Eyndelijk besloot hy, Camilla in een Klooster te bren-
gen, daer sijn Suster Priorinne van was. Dit stont Camilla toe;
en met sulck een vaerdigheydt, als de saek vereyschte, nam haar
Lotario, en bragt se in het Klooster by sijn Suster: en hy vertrock
ook ter Stad uyt, sonder regens yemand te seggen, waar hy ging.
Soo haest den dag gekomen was, begeeft zig Anselmo, sonder te
merken, dat Camilla niet by hem lag, door de groote begeerte
die hy had om dit geheym te weten, ten bedden uyt, en na de ka-
mer, daer hy Leonela in gesloten had: dog de selve openende, vont
daer geen Leonela, maar wel een koorde aen de venster geknoopt,
een klaer teeken dat se daar door uytgesprongen was. Hy keert
daar over seer bedroeft, om het selve aan Camilla te seggen: maar
haar vindende nog in haar bed, nog in het geheele huys, bleef hy
meer doot als levende. Hy vraegde sijn dienaers na haer: doch
niemand kost hem tael of teeken 'er van doen. Maar sijn ver-
baestheyd wiert te grooter, als hy over al sijn kisten en koffers o-
pen vont, en dat het meestendeel van sijn Juwelen weg was. wan-
neer hy begoft te merken, wat 'er gaende was. En also, sonder
zich

zich vorder te kleeden, begeeft hy sich vol hartsceer en droefheyt na sijn vrint Lotario, om hem sijn leet te klagen: doch als hy desen ook niet en vout, en sijne dienaers seyden, dat hy dien nacht niet in huys was geweest: maar in de voornacht uyt gegaen, nemende eenig gelt met zich, meende hy sijn verstant te verliefen. En daar op sich weder na huys begevende, vout hy het selve ook ledig van Knechten en Maagden, sonder dat 'er yemant over gebleven was. Hy wift niet, wat te denken, of te doen, siende sich soo in een oogenblik sonder Vrouw, sonder Vrint, en sonder Dienaers, van den hemel, gelijk het scheen, verlaten, en ('t geen het alder slimste was) sonder eer, alsoo hy door de vlucht van Camilla de selve onge:wijffelt verlooren had. Eyndelijk nam hy voor sich, na sijn Vrint in het naelte Dorp te gaen, daar hy geweest was toen hy de groot van sijn verderf leyde. Hy sluyt de poorten van sijn huys, schrijt te paerde, en met groot hartsceer begeeft sich op weg: maer nauwelijks was hy ter halver wege, wanneer hy sich genooftaekt vout af te staen, sijn paert aen een boom te binden, en sich daer onder te laten ter aarde vallen, gevende sulke jammerende suchten, en droevige klachten van sich, dat een steenen hart daar door sou bewogen hebben geworden. Alsoo bleef hy daer tot dat het begoft donker te worden, ter welke tijdt hy een Man te paert van Florencen sag komen, welcken hy, na dat se malkander gegroet hadden, vragde, wat nieuws 'er binnen Florencen was? Den ander antwoorde, het vreemste dat hy van sijn leven gehoort had, namentlijk, dat Lotario, die groote vrint van Anselmo, desen nacht met sijn Vrouw was doorgegaan, en dat de selve Anselmo niet te vinden was. Al dese dingen, vervolgde hy, zijn door een Dienstmaegt van Anselmo voor den dag gekomen, die desen selven nacht van den Stadvoogt gevonden is, latende sig met een koorde ten vensteren uyt. Ik weet eygentlijk niet, hoe de saek is toegegaan: soo veel weet ik te seggen, dat 'er de geheele Stadt vol van is, en een yeder sich verwondert over de breuk van sulck een groote vrintschap. Weet men den weg niet, vragde Anselmo die desen Lotario met Camilla is in getrocken? Ik geloof wel neen, antwoorde den ander, alsoo de Stadvoogt alreets veel moeyte gedaan heeft om hem te soeken. Het gae u wel, mijn vrint, sey Anselmo. Den Heer behoed' u, sey den ander daar weer op, en reed daar mede sijns weegs. Met sulck een droevigen tijding schein Anselmo niet alleen sijn verstant, maar self sijn leven, te willen verliefen. Hy stondt op, soo goed als hy kost, en quam ten huysen van sijnen Vrint, die alsnoch van sijn ongal niet

gehoort had; maar siende hem in zulk een gedaante komen, oordeelde hy wel, dat hem eenig groot ongeluk overgekomen was. Anselmo versocht terstont, of hy hem geliefde in sijn kamer te brengen, en papier en inckt te bestellen; 't welk geschiedde: larende hem vorder een yeder alleen, sluitende zelf de deur toe, dewijl het hem zoo geliefde. Hy aldus alleenig zijnde, wiert door zulk een droef heyt en weekhartigheyt overvallen, dat hy klaarlijk bemerkte, dat sijn leven ten einde was; weshalven hy voornam de oorzaak van sijn vreemde doot op het papier te stellen: doch beginnende te schrijven, is hem den adem, eer hy ten eynde kost komen, ontgaen; en hy liet het leven tot een roof van de groote droef heyt, daer hem sijn onnoodige nieuwsgierigheyt toe gebracht had. Ondertusschen den Heer van het huys, siende dat het begoft laet te worden, en dat Anselmo niet riep, verfstoute sich binnen te gaan, om te sien, hoe 't met hem was, daer hy hem vont met het halve lichaem op het bedt, en met de andere helft op een schrijftaefselken leggen, met den mont voor over, op het papier, hebbende noch de pen in de hant. Den goeden Heer quam by hem, na dat hy hem geroepen had, en siende dat hy geen antwoord gaf, nam hem by de hant, doch vont hem kout en doot. Hy bleef verwondert en verbaest staen, en riep terstont sijn volk by een, op dat se mochten ooggetuygen van dit ongeval zijn. Eyndelijck vindende het geschrift, las hy het selve, 't welk aldus luyde. Een dwase en sotte begeerte heeft my het leven benomen. Indien de tijding van mijn doot ter ooren van Camilla komt, soo wil ik, dat se weet, dat ik haer haer schult vergeef; alsoo sy niet gehouden was miraeckelen te doen; noch ik reden had om de selve van haer te begeeren of te eyschen. En dewijl ik aldus de werkmeester van mijn eygen oneer ben geweest, heb ik niet waerom..... Soo ver luyde het geschrift van Anselmo; waer uyt men genoeg kost bespeuren, dat hem daer het leven met de kracht ontgaen was. Des anderendaegs deed desen Man dese droevige tijding aen de vrienden van Anselmo weren, welke nu al sijn ongeval verstaen hadden, en het Klooster wisten, daer Camilla gevlugt was, in sulc een gestalte om wel haest haer Man te volgen, niet soo seer over de doot van haer Bed-genoot, als wel over het affijn van Lotario. Sy sey, dat, al hoe-wel sy weduwe was, sy des niettemin in het Klooster wilde blijven, en Geestelijk worden. Eyndelijck quam na eenige tijdt de tijding, dat Lotario in een slag was gebleven, dien omtrent die tijdt den Heer van Lautrech aen den Grooten Capiteyn Gonçalo Fernan-

nandes de Cordova in het Koninkrijk van Napels geleverd had, daer desen ellendigen sig heen had begeven. Als Camilla dit verstaen had, nam se terstont het geestelijk kleed aen, en stierf na eenige dagen, van enckel hartseer en quelling. Sodarig was het eynde van dese ongelukigen, voortgekomen uit een dwaase begeerte, en een noch dwaaser bestaan.

Dese Geschiedenis, zei de Pastoor, staet my seer wel aen. Evenwel kan ick niet gelooven, dat se waarachtig is. En indien se verfiert is, heeft den Schrijver in zijn vont gemist; also ick niet en kan gelooven, dat eenig Man zoo sot sou konnen zijn, die zulk een gevaerlijke proef zou begeeren te doen, als desen Anselmo. Indien dit geschiede tusschen een lichte Vrouw en haer Boel, zou men het mogen toestaen: maer tusschen Man en Vrouw schijnt zulcks onmooglijk te zijn. Wat vorder de manier van vertellen belangt, die mishagt my niet.

Het XXXV. Hoofstuck.

Handelende van andere dingen, in deze Herberg voorvallende.

Terwyl se dese redenen hadden, begoft de Waerdin, die aen de deur stont, te roepen: Ha, wat een braven trop gasten komt daer aen: so se hier komen, zal het gaudeamus zyn. Wat is het voor volck? vraagde Cardenio. Vier Mannen, antwoorde de Waert, te paert, met lancie en schild, en altemael met swarte momaansichten voor, en daer beneffens een Vrouw in het wit gekleet, ook te paert, en vermomt als de anderen, met nog twee Jongens te voet. Zijn se al na by? vraagde de Pastoor. So dicht, antwoorde de Waert, dat se terstont hier sullen syn. Dorrothea zulcks hoorende, bedeckte haer aengesicht; en Cardenio begaf sich in de kamer van Don Quichor, gelijk of hy sich daer ter noot zou hebben moeten behelpen. Sy eindelijk aangekomen zijnde, begaven sich, die te paert waren, terstont op de been, sijnde van brave gestaltenis, en liepen om dit Vrouwenfch mede af te helpen; en nemende haer een van desen in den arm, sette haer in een setel neer, dieby den ingang van de kamer stont, daer sig Cardenio in verborgen had. In al desen tijt had sich niemandt de monaansichten af gedaen, noch enig woort gesproocken: alleen de Vrouw, sittende in haren stoel, gaf een diepe sucht van sig, en liet d'armen vallen, gelijk een persoon die siek en swak was. De Jongens te voet brachten onder d'ies de paerden in de stal. De Pastoor, zulcks siende, en begerigh

om te weten wat volck dit mocht zijn, begeeft sich na de Jongens toe, en vraegde 'er aen den een na; die hem tot antwoord gaf, dat hy zelf niet wist, wat het voor volk was: alleenlyk wist hy wel, dat het treffelijcke lieden waren, voornamentlijck die, seyde hy, die de Jonckvrouw in de armen heeft, alsoo ick gesien heb, dat hem al de anderen eerbiedigheydt bewijfen, en niet anders doen als het geen hy hen belaft. Maer wie is dese Juffrouw? vraegde de Pastoor vorders. Dat weet ick oock niet, antwoorde de Jongen, dewijl ick se geduerende den geheelen weg niet in haer aengesicht gesien heb: maer ick heb se meenigmael hooren suchten, en dat op zulk een manier, dat het schijnt, dat het hart op yeder sucht uyt den boesem wil. En het is geen wonder, dat wy niet meer weten, als wy gesegt hebben; vermits dit maer den tweeden dag is, dat ik en myn kameraet in haer dienst gekomen zijn, zijnde door hen ontmoet, en versocht om hen te volgen tot in Andaluzia, beloovende ons wel te betalen. Hebt gy niemant van hen allen hooren noemen? vraegde de Licentiaet voorts. Neenick, in der waerheydt, antwoorde de Jongen, want zy reysen met sulck een stillswijgentheyt, dat het een wonder is, alsoo men niet anders hoort als suchten, en klagen binnens monts, van de arme Jonckvrouw, daer wy zelf mé bewogen zijn; invoegen wy voor zeker gelooven, dat se met geweld vervoert wort: en gelijk men aen haer kleederen kan bespeuren, zoo is sy een Nonne, of salder een worden; 't welck het zeeckerste is dat wy weten te seggen: en om dat het selve misschien niet seer met haer sin is, toont sy sich zoo droevig, gelijk ick gezeyt heb. Dat kan wel zijn, antwoorde den Pastoor, en, latende haer, begeeft sich na de kamer daer Dorothea was, welke hebbende dese Jonckvrouw zo hooren versuchten, bewoogen door een vrouwelyck mededoogen, sich by haer begaf, en haer vraegde: Wat quaedt gevoelt gy, Me-vrouw? Indien het misschien zoodanig is, dat de Vrouwen toestaet te helpen, zoo bied' ick my aan om u alle dienst te doen. Op al dese woorden sweeg dese Jonckvrouw stil; en hoewel Dorothea weder nieuwe en grooter aanbieding deed, kost men echter geen woorden van haer krijgen, tot dat de vermomde Ridder quam, die, gelijk de Jongen had gezegt, van al de anderen gediend wiert, en tegen Dorothea zeyd': Bekommert u niet, Me-Juffrouw, of bier dese Vrouw niet meer aen, alsoo sy voor een gewoonte heeft, niet toe te staan 't geen men voor haer zou willen doen: noch verwacht niet, dat se u antwoordt, 't en

waar gy eenige logens uyt haar mont begeerde te hooren. Dat heb ik noit gedaan (antwoorde sy, die tot noch toe geswogen had) maar om dat mijn woorden altyd waarachtig zijn geweest, en zo buiten alle schijn van loogens, bevind' ik my in dit onheil; en daar van begeer ick anders geen getuigen als u zelve, dewijl mijn zuivere waarheit u valsch en loogenachtig maakte. Dese woorden hoorde Cardenio volkomentlijk aan, als die dicht daar omtrent was, hebbende alleenlyk de deur van de kamer tusschen beiden; en zo als hy haar hoorde, zaid' hy overluyt: Heer bewaar my, wat stem is dat, die ik daar hoor! Op dese woorden keerde de Jonkvrouw haar hoofd derwaarts, niet zonder ontsteltenis; en niet siende die se gesproken had, recht sich op de beenen, om in de kamer te loopen: 't welk den Ridder merkende, hielt hy haar vast, zonder te willen dat se een voet verder zou gaan; door welck gewoel haar de sluyer ontviel, die haar het aengesicht bedekte, en vertoonde also een wonderlijke schoonheyt, hoewel een weinig ongedaen, drijvende haar de oogen aan alle zijden in het hoofd, gelijk een persoon die niet wel by sijn sinnen is; 't welck in Dorothea groot medelijden verwekte, gelijk ook in al de andere, die haar aansagen. De Ridder hielt haar onder des met de schouders vast; en terwyl hy hier mee besig was, kost hy het momaansicht, 't geen hem ontviel, niet ophouden, gelyck het oock ter aarde viel. Dorothea ondertusschen, heffende haar oogen op (die mede met de Jonkvrouw in de armen van den Ridder gehouden wiert) zag, dat dese, die haar omarmde haar beloofde Don Fernando was, diense ter nauwer noot gesien had, of gevende uit het diepste van haar boesem een droevige aymy, liet sich in swym ter aerde neder vallen, dog wiert van Meester Klaas, die daar tegenwoordig was, gevat, en op gehouden. Terstont liep de Pastoor toe, nemende het deksel van haar aengesigt, om haar wat water in het gesigt te werpen: maar zo haast had hy haar niet ontdekt, of Fernando, die nog de andere in den arm had, kende haar, en besturf haar te sien, konnende evenwel niet laten Lusinda te houden: want dat was de andere Jonkvrouw, die Cardenio aen sijn gesucht kende, en oock van hem gekent was. Cardenio hoorde ook die droevige aymy van Dorothea aan, wanneer se van haar zelf viel; en meenende, dat het sijn Lusinda was, vloog de kamer uit, en kreeg aldereerst Fernando in het oog, die Lusinda noch in den arm had, welke ook terstont Cardenio begoft te kennen; invoe-gen Lusinda, Cardenio, en Dorothea als opgetoogen bleven;

niet

niet wetende wat hen over gekomen was. Sy bleven altemael stoni staen, en sagen malkander aen, Dorothea Don Fernando, Fernando Cardenio, Cardenio Lucinda, en Lucinda Cardenio. Maer Lucinda was d'eerste, die dit stilswygen brak, seggende tegen Don Fernando: Laet my gaen, Don Fernando, wie gy syt, laet my tot de muer gaen daer ik een steen van ben, na dat steunfel daer my al uw dreygen, al uw beloften, nog al uw giften niet van hebben konnen afsonderen. Merkt, hoe den hemel door een ongewoonen weg my myn rechten Bruydegom te voren heeft gebragt: en gy weet genoeg door duisent ondervindingen, dat alleen de doot magtig is my den selven uyt myn gedagten te weren. Genoegt u met sulke klare blyken, als liefde verkeert in raserny; wil in spyt, en beneemt my als nu vry het leven, also ik het selve wel besteeft sal houden, indien ik het mag laten voor de voeten van myn waerden Bruydegom, blyvende also bevestigt de heylige trouwe, die ik hem tot het laefste oogenblyk myns levens wil dragen. Ondertusschen was Dorothea weder by zig self gekomen, en had al de redenen van Lucinda gehoord, door de welke sy verstond, wie se was; maer siende, dat haer Don Fernando evenwel niet wilde laten gaen, nog op haer redenen antwoorden, stont sy op, en viel voor sijn voeten neer, stortende overvloed van schoone en droevige tranen, beneffens dese woorden: Indien anders de stralen van die Son, welke gy in haer verduistering in uw arm behout, u het gesigt niet verblinden, behoorde gy nu al lang gesien te hebben, dat sy, die aen uw voeten legt, is, so lang als gy wilt, de ongeluckige Dorothea. Ik ben die arme Boerinne, die gy door uw gunst, of tot uw vermaek, hebt gelieft so veel eer aen te doen, als de uwe te noemen. Ik ben die, welke gesloten binnen de palen van eerbaerheyt, geluckig en wel te vreden leefde, tot 'er tyt toe dat de vervolging de poorten van myn eenzaamheit opende, en de sleutels van myn vryheyt my ontweldigde: een gift evenwel die u so weynig genoegen geeft, dat het klaer genoeg is, dat ik ben gedwongen geweest my te laten vinden aen dese plaets, daer gy my vint. Evenwel begeer ik geen sinters; dat gy denkt, dat ik hier gekomen ben langs den weg van oneer, maer alleen door het spoor van droefheyt geleyt, ter oorsaek van uw veragting. Gy begeerde, dat ick de uwe sou zyn, en dat op sulck een wyse, dat, hoe seer gy tegenwoordig het regendeel begeeren moogt, gy evenwel niet anders als de myne kunt zyn. Besiet, myn Heer, hoe myne onvergelykelyke liefde, welke ik u toedroeg, mag ziju de vergeldingh van de edele schoonheyt, die

gy om mijnent wil verlaet. Gy kunt de ſchoone Luſcinda niet eygen zijn. om dat gy de mijne zijt; noch ſy kan u niet behooren, dewijl ſy Cardenio eygen is. En veel lichter moet het voor u zijn, uw wil te buigen tot een die u aenbidt, als tot een die een afgrijsen voor u heeft. Gy hebt my onvoorſiens overvallen, gy hebt mijn wil verkracht, ſonder onwetende te zijn van mijn hoedanigheyt, noch van de middel waer door gy my verkregen hebt. Indien het dan ſoodanig is, gelijk het is in der waarheyd, en gy ſo wel een Chriſten als een Ridder zijt, waarom laat gy na op ſoo veel beden my eens gelukkig te maecten op het eynde, gelijk gy my ongelukkig gemaakt hebt in het begin? En indien gy my niet begeert voor de gene die ik ben, namentlijk, uw wettige Bruyd; ſo neemt my ten minſte aan voor uw ſlavin: want het ſal my nog eenig geluck zijn, in uwe macht te weezen. En laat niet toe, dat met my te verlaten, gy u een vloeck voor de gansche werelt maekt. Wilt ſulck een quade vergelding niet doen aen mijn Ouders, die andere door hun goede dienſten verdient hebben. En indien 't u dunkt, dat uw bloedt ongelijk of verachting ſou lijden, zijnde met het mijne vermengt; ſo overlegt vry, dat 'er geen of weynig edeldom in de werelt is, die dien ſelven weg niet geloopen heeft, en dat het van de Vrouwen niet en komt 't geen tot de doorluchtige huysen geeft, behalven dat de deugt den eenigen edeldom is; en indien de ſelve aen u komt te ontbreecken, my weygerende het geen gy my ſoo gerechtelijk verſchuldicht zijt, ſal ick my durven beroemen meer edeldom te hebben, als gy. Eyndelyck, mijn Heer, het geen ick u voor het laaſte te ſeggen heb, is, dat ick ben, het ſy gy wilt of niet, uw Bruyd en eygen, daar my uw woorden getuigen van zijn, die geenſints loogenagtig zijn, of immers behooren te zijn, beneffens de vaſte en onverbreeckelijcke beloften, die gy aen den hemel gedaan hebt. En of al dat niet genoeg was, zal uw eigen gewiſſe niet laten tegen u te roepen, u vermanende in het midden uwer beſte vreugden van uw plicht, en alſoo verſtoorende het ſoet van uwe vermaeckelijkheden. Deſe en andere redenen meer ſey de ellendige Dorothea, met ſulck een gevoelen van droefheyd, en ſo veel jammerlijcke tranen, dat, al die tegenwoordig waren, haar daar in moſten geſelſchap houden. Don Fernando hoorde haar aan, ſonder een woordt te antwoorden, tot dat ſy een eynde van haar redenen had gemaakt, en een beginſel tot ſulck een geſucht en gewezen, dat het wel een hart van ſteen moſt geweent zijn, 't welck geen medlijden
met

met haar sou gehad hebben. Luscinda bleef haar vast staan aensien, niet min bejammerende haar lijden, als sig verwonderende over haar verstant en schoonheyt; en hoe-wel sy wilde by haar gaen, en haer eenige woorden tot vertroosting seggen, wilde sulks Don Fernando, die haar nog omvar had, geenints toelaten. Dog hy ten laetsten, na dat hy Dorothea een goede wijl had staan aensien, opende sijn armen, en sey tegen haar: Gy hebt my verwonnen, schoone Dorothea, want het is onmogelijk sulke klare waarheden te lochenen. Luscinda een swijmeling gekregen hebbende, en Fernando sijn armen los latende, viel op de aarde neer; maar Cardenio daar omtrent zijnde, en sig aen de schouders van Fernando gestelt hebbende, om niet gesien te worden, als hy Luscinda ter aerde sag vallen, stellende alle vrees ter zijde, liep toe om haar op te heffen; en nemende haar in sijn armen, seyde tegen haar dese woorden: Indien het den hemel behaegt u eenige rust te geven, schoone, getrouwe, en staantvastige Jonkvrou, sulst gy de selve nergens beter kunnen vinden als in dese armen, die u nu omvangen, en voor desen meer omvangen hebben, wanneer 't de tijt was dat ik u de mijne mocht noemen. Op dese redenen wende Luscinda haar oogen na Cardenio, en, hebbende hem eerst door sijn stem, en nu door sijn aensien gekent, sloeg gelijk als buyten sig selve, en sonder eenig aensien, haar armen om sijn hals, en, voegende haar aangesigt by dat van Cardenio, seyde hem dese woorden: Zo gy dan de geen zijt, die de ware Heer van dese uwe gevangen is, neemt my vry in uw geweld, hoe seer mijn ongelukkig lot sulks poogt te beletten, en hoe seer de verwœtheyt het myne in uw leven dreygt. Dit scheen voor Fernando, en al de omstaenders, een vreemt aensien; en het dogt aan Dorothea, dat Don Fernando van verw veranderde, en mijnen mackte om sig te wreken, en de hant aen sijn geweer te slaan; waar over sy hem restont de armen om de sijne sloeg, omhelsende hem te gelijk, en met eenten vast houdende, en sonder evenwel van schreyen af te laten, seyde hem dese woorden: Wat wilt gy doen, mijn eenigen troost? gy hebt uw Bruid aen uwe voeren, en die hy begeert dat het sy, is in de armen van haar Man. Hoe sal het u moogelyk kunnen zijn te scheyden dat den hemel gevoegt heeft? en sal het niet beter zijn haer na te volgen in dese lieffelijke en vaste getrouwheyt? Om Gods wil, en om uwent wil, bid ik u, dat dese wonderlijke byeenkomst uw toorn en gramschap niet alleen niet ontsteekt, maar in tegendeel de selve stilt, in sulcker voegen, dat gy in sillingheyt en rust moogt toestaan, dat de twee Gelieven

met uw toestant den tijt, dien haer Godt gestelt heeft, sonder uw belesfelen mogen genieten; waer in gy toonen sult de ware edelheyt van uw doorluchtige borst, en dat de reden meer kracht in u heeft als de begeerte. Terwijl Dorothea dese woorden tegen Fernando sprak, bleef hem Cardenio wel sterk aensien, van meening, indien hy eenige beweging maakte van hem aen te komen, sijn lijf te verweeren, en, was het mooglijk, sijn vyant te keeren, en al die sig tegen hem versetten sou, al sou het hem sijn leven kosten. Maar ondertusschen liepen de vrienden van Don Fernando, en van de andere zijde de Pastoor, de Barbier, ja self de goede Sancho Pançe toe, omringende Don Fernando, en hem biddende, met de tranen van de schoone Dorothea medelijden te hebben, alsoo het bleek, dat sy waerachtig in haer reden was, en dienvolgens waerdig om van haer rechtvaerdige hoop niet verfteken te blijven: dat hy sou gelieven te bedenken, dat se niet by geval, maar door een bysondere schicking van Godt, aldus by een gekomen waren, ter tijt wanneer se daar minst op dachten: en dat hy wilde overwegen, sey de Pastoor, dat alleen de doot Lusinda van Cardenio mogt scheidt; en hoe-wel eenig onwettig geweest een scheiding tusschen hen mogt maeken, souden sy evenwel de doot garen aennemen: vorders, dat het in gevallen, die niet om te veranderen sijn, wijsheyt was sich selven te overwinnen: dat hy ook alsoo most toelaten (maekende van den noot een deugt) dat dese twee het geluck mochten genieten, 't geen haer den hemel verleent had: dat hy vorder sijn oogen op de schoonheyt van Dorothea sou gelieven te slaen, en bedenken, hoe weynig'er waren, die daar in by haar te pas quamen, ick swijg haar daar in overwonnen; by de welke haar ootmoedigheyt gevoegt, en haer geweldige liefde, was sy onvergelykelyk: dat hy boven al geliefde te bedenken, dat hy als een Ridder, en een Christen, gehouden was sijn beloften na te komen, waar mede hy Godt een behaeglyck werck doen, en alle verstandige lieden op het hoogste vergenoegen sou, welke wel weten, wat voordeel de schoonheyt heeft, zijnde met de eerbaerheyt verselt, en hoe zy sich by alle de edelheyt en hoogheyt mach vergelijcken, sonder verkleening en vermindering van de selve; en wanneer men te gelijk vervult de stercke wetten van ons vermaeck (behoudens dat'er geen sonde tusschen beyden komt) is'er niemant, die den geenen sou kunnen berispen, die se volgt. By dese redenen wierden soo veel andere gevoegt, dat het hert van Don Fernando, als edel zijnde, week gemackt, en door de waarheyt overwon-

nen wiert. En het teecken, 't welck hy gaf van vermeestert te zijn, was sig te buygen, en sijn Dorothea te omhelsen, seggende: Staat op, Mevrouw, het is onbillyk, dat gy aan myn voeten zoud leggen, die ik in mijn hart draag: en soo ik tot noch toe het selve niet heb getoont, is geweest door bestelling des hemels, op dat my te klaarder uwe getrouwheyt blyken, en ik u volgens uwe waerde sou agten. Het geen ik u bid, is myn handel te willen verschoonen: want de selve gelegenthey, die my nu aandringt u voor de myne aan te nemen, is het ook geweest, die my van u tot een andere getrocken heeft: en op dat gy siet, wat recht ick daer toe gehad heb, so slaet uw oogen op die schoone en nu vergenoegde Lusinda; en in haar sult gy myn onschult vinden. En dewijl sy nu gevonden en verkregen heeft het geen, waar na sy haecte, en ick in u het geen my schiort, laet sy vry seecker en vergenoegt ontallijcke jaren leven met haren Cardenio; gelijk ick den hemel sal bidden met mijn Dorothea het selve te mogen genieten. Met dese woorden bestont hy haar op nieuw te omhelsen, en sijn aengesicht by het hare te voegen, niet sonder groote moeytē van sijn tranen te wederhouden, als dringende teekens van sijn min, en berouw. Maar die magt hadden nog Lusinda, noch Cardenio, noch ook al die in de kamer waren, den een door sijn eygen, en den ander door eens anders genoegen. Ja self Sancho Pança schreyde sijn best, doch alleenig daerom (gelyk hy daar na self gesegt heeft) om dat Dorothea de Koningin Micomicona niet en was, daer hy sulke wonderlijke belooningen van gehoopt had. Dese verwondering, en dese tranen, duerden een wyl. Eyndelijk begaven sich Cardenio en Lusinda na Don Fernando, vallende voor sijn voeten neer, en bedanckende hem voor de gunst, aan hen bewesen, en dat met sulke beleefde redenen, dat Fernando niet wist wat te antwoorden; maar lichtende hen op, omhelsde hy hen beyden met groote genegenthey en liefde. Vorders vraegde hy Dorothea, hoe sy in dese gewesten gekomen was, so ver van de hare gelegen? waar op sy hem met korte en beleefde redenen al de gelegenthey verhaelde, gelijk sy voorheen aan Cardenio vertelt had; daer Don Fernando het meeste vermaek ter werelt in nam. En als sy gedaen had, verhaelde Don Fernando ook het geen hem na 't vinden van den brief in den boesem van Lusinda, waer in sy verklaerde, aen Cardenio getrouwt te sijn, bejegt was. Hy sey, dat hy van mening was geweest haer te doorsteken; 't welk hy sou gedaen hebben, indien hy van haer Ouders niet was wederhouden geweest. Daer op was hy ten huy-

ſen uitgeborſten, vol toorn en gramschap, en met een meening van ſich by beter gelegentheyt te wreecken; doch dat hy des anderendaags vernam, dat men Luſcinda in haers Vaders huys vermiſte, ſonder dat yemant wiſt te ſeggen, waar zy heenen was: en dat hy eindelyk, na eenige maanden, was komen te weten, dat ſe in een Kloofter was, met meening van daar al haar leven te blijven, indien ſe het ſelve met Cardenio niet mogt over brengen; weſhalven hy deſe drie Edellieden met hem genomen had, en tot de plaats van haar wooning gekomen was, doch ſouder evenwel tegen haar te ſpreken, uit vrees, dat, indien ſy hem quam te kennen, ſy ſich te meer zou verborgen hebben. En alſo op een tyt de gelegentheyt gevonden hebbende, dat de poort open was, had hy twee van ſijn geſellen tot bewating van de ſelve gelaten, en hy ging met den ander om Luſcinda te ſoeken, die ſe in haar Cel vonden, ſprekende met een andere Nonne, en haar weg nemende, ſonder ander omſien, haddenſe haar van daar gevoert, en, komende op een bequame plaats, haar van nootſaekelykheyt voorſien, om haar mede te leiden: 't welck hen alles licht om doen was, alſoo het Kloofter alleen ſtond, en ver van de menſchen afgefondert. Hy zei vorders, dat Luſcinda, in hun gewelt zijnde, in het eerſt van zich zelve was gevallen, blijvende zonder eenig gevoelen; maar datſe daar na weder bekomen zynde, niet anders had gedaan als ſchreyen, zonder een woort te willen ſpreken, en datſe aldus in die ſtilſwijgentheyt, en met deſe tranen, tot aan de Herberg gekomen waren, welke hem docht den hemel zelf te zijn, alſoo daar al hunne quellingen een cinde namen.

Her XXXVI. Hooft-ſtuk.

Vervolgende de geſchiedenis van de vermaarde Infante Micomicona, beneffens veele andere aangename voorvallen.

AL dit ſtont Sancho aan en hoorde, met groote quelling in ſijn gemoet, ſiende op deſe wiſſe al ſijn hoop in aſſe verdwynen, met het verkeerem van Micomicona in een Dorothea, en den Reus in Don Fernando. Terwijl ſliep ſijn Meefter uyt den treuren, wetende nergens van, gelijk ſig ook Dorothea qualijk wijs koſt maecken dat dit geen droom en was. Cardenio had de ſelve gedachten. Don Fernando danckte den Hemel voor de bewefene genade, als die hem uyt dien verwarden doolhof verloſt had,

had, daer hy was in geweest, niet sonder groot gevaer van sijn eer en siel te verliefen. Kortelyk, al die in de Herberg waren, gevoelden een groot genoegen. De Pastoor was geheel besig met een yeder sijn geluk toe te wenschen. Maer de Waert was al een van de aldervrolyksten, om de beloften die hem Cardenio en de Pastoor gedaen hadden, wegens al de schade te vergoeden, welke hy by Don Quichot had geleden. Sancho alleen, gelijk gesegt is, was in sijn darmen bedroeft, en ging met een bedrukte tronie na sijn Heer toe, en, hebbende hem wacker gemackt, sey tegen hem: Gy moogt van nu af aen wel gerust slapen, Heer Ridder van de droevige figuer, sonder meer te denken om Reusen te dooden, noch de Koningin in haer Rijk te stellen, also al den brod gedaen is. Dat geloof ick wel, antwoorde de Ridder, ick hebber genoeg toe uytgestaen, en sulck een verschrickelijken strijdt met den Reus gehadt, als ik denk mijn leven meer te hebben, dien ik ook met eenen slag den kop van den buyk heb gehouwen, komende het bloet in sulck een overvloed voor den dag, als of het een geheele beek van water was geweest. Van Wyn-tint, wil uw Genade seggen, hervatte Sancho Pança, want dat moet ick u berigten, dat desen Reus niet anders geweest is als een lederen Wijnfack, en het bloet omtrent ses of tien stoopen Wijn tint, en het hooft is myn Moeder de hoer, voor den drommel weg. Wat legt gy al en praet, sot als gy zijt? zey Don Quichot, ick denck dat gy droncken, of buyten uw verstant zijt. Staet maer op, vervolgde Sancho, en uw Genade sal wel haest sien wat 'er van is, en wat 'er te betalen sal vallen: ook is dese Koningin Micomicona in een gemeene Juffrou, Dorothea genoemt, verandert, niet noch duy sent andere dingen meer; daar gy over verbaest sult staen. Dat sal my geen wonder geven, antwoorde Don Quichot, want (of het u indagtig is) ik heb het u de andere mael gesegt, dat het al tovery is, 't geen hier in dit huis geschied. Dat sou ik altemael wel gelooven, antwoorde Sancho, so dat sullen, dat sullen, my so niet op myn ribben was aengekomen, en de Waert, dien ik hier nog sie, niet een end gehouden had, die my tot in de lugt toe smeet, daar de vuylicken nog om lagten, dat se haer bestruifden; so dat ik in slot van reekening niet veel van toovery weet te seggen, maer wel van dadelyke en gevoelyke waerheid. Weest maer te vreên, sey Don Quichot, het sal wel gaen: geeft my myn kleeren hier, op dat ik voor den dag mag komen, en eenmael sien, wat 'er van al desen handel is. Sancho deed soo: maer ondertusschen, terwyl hy sig kleede, vertelde de Pastoor

aen Don Fernando al de fortornijen van Don Quichot, en de vout die se hadden gebruykt om hem uyt de wildernis te krijgen, beneffens het geen hen Sancho verhaalt had, daer se sich niet weynig over verwonderden, als sijnde het selve een van de vreemste sottigheden van de gantsche werelt. De Pastoor vervolgde, dat, nademael door dit gelukkig voorval het begonnen werk alsoo sijnen voortgang niet kost nemen, men andere middelen bedenken most om hem in sijn huys te krijgen. Cardenio bood sich aen om het begonnen werk te helpen volvoeren, en dat sijn Lusinda so lang de Personagie van Micomicona wel sou speelen. Neen, antwoorde Don Fernando, ik begeer, dat Dorothea haer vout volvoert; also ik, vermits de woonplaets van desen Ridder niet ver van hier is, gaerne tot sijn betering het mijne wil doen. Niet meer als twee dagreysens, antwoorde de Pastoor. Al was het meer, zey Don Fernando, sou het my aengenaem zijn dese moeyte te nemen, om sulck een goet werk te helpen uitvoeren. Ondertusschen quam Don Quichot geheel gewapent voor den dag, met sijn gebulten helm van Mambryu op het hoof, sijn schild aen den arm, en leunende op sijn lancie. Don Fernando en al de anderen waren verwondert over de vreemde gestaltenis van Don Quichot, sijne ongelijke wapenen, en sijn vreemt gebaer, en bleven altemael stil sitten, om te hooren, wat hy seggen sou; die eyndelijck, slaende sijn oogen op Dorothea, aldus begoft: Ick ben onderrecht, schoone Jonckvrouw, van desen mijn Schiltknaep, dat uw staet en gelegentheyt verandert en vermindert is, en dat gy van een treffelijke Koningin in een gemeene Jonckvrouw verandert zijt. Indien het selve geschiedt door toedoen van den wijfen Koning uwen Vader, vreesende, dat ick uw niet sou geven en verleenen de behoorlijke onderstant, soo seg ick, dat hy de geheymen van de mis niet en weet, en dat hy weynig ervaren is in de Ridderlijke geschiedenissen: want indiën hy de selve so wel doorlesen en doorkroopen had, als ick, sou hy wel bevinden, dat andere Ridders, van minder roem als ick ben, vry swaerder dingen hebben uytgerecht. En wat is 'er veel gelegen aen een Reus om den hals te brengen, hoe trots hy oock magh sijn? 't En is ook niet heel lang geleden, dat ick'er mê besig ben geweest: maer ik wil 'er liever van swijgen, op dat men niet en seyt, dat ik het lieg: doch de tijt sal het alles ontdecken. Ja met twee leere Wjnsacken, antwoorde de Waert. Maer Don Fernando beval hem, dat hy sou swijgen; waer over Don Quichot vervolgde: Ik seg dan eyndelijck, hooge en doorlugtige, hoewel ont-

erfde

erfde Vron, dat, indien uw Vader om die oorfaek dese verandering gemaakt heeft, gy wegens uw perfoon daer in geen geloof gelieft te stellen, alfo der geen soo gevaerlijke zaak ter werelt is, daer ick met mijn swaart geen doorgang in fal vinden, met het welk staande 't hoeft van uwen vyant ter aerde, ik u het besit van uw Rijk sal weder geven, en dat binnen korte dagen. Hier mede sweeg Don Quichot, wagtende op het antwoord van de Princesse, welke, nu versleekert wegens het believen van Don Fernando, met een groote aangenaemheyt antwoorde: Wie hy ook sy, Heer Ridder van de droevige figuer, die u van sulke of diergelijke verandering gesegt heeft, heeft daer de waarheyt aan gelpaert; alfo ik de selve noch ben, die ik gisteren ben geweest. Wel is waer, dat ik eenige verbetering van geluk heb gehad; gevende my het beste dat ik heb kunnen verwagten: maer daerom heb ik geensints gelaten te zijn die ick van te vooren was, en deselve gedachten te houden van my te bedienen van uw stercken arm: waerom gy mijn Heer mijn Vader weder sijn voorige eer moet geven, en houden voor een wijs perfoon, gelijk hy is, dewijl hy door sijn wijsheyt zoo bequamen weg heeft kunnen vinden om mijn ongeluk te vergoeden; invoegen ik my versleekert, 't en waer uw doorluchtige perfoon, ik geensints dat groote goet zou kunnen wachten, 't geen ik nu verkregen heb: en al dese tegenwoordige Heeren sulleu mijn geruygen zijn, dat ick de waerheyt daar aan spreek. Het geen dan dat ons te doen staet, is ons morgen op weg te begeven; alfo ick hoor, dat men de reis bequamelijk sal kunnen aannemen: en voor de rest, laat ick het den hemel, en uw stercken arm bevoelen zijn. Don Quichot, dese redenen hoorende, keerde sich tot Sancho, en met teekens van groote moeijelijkheid, sey tegen hem: Nu sie ik, Sancho, dat gy het snootste boesjen en schelmpje van de werelt zijt. Segt my, guyt en vagebont als gy zijt, hebt gy my nu terstont niet gezegt, dat dese Princesse in een gemeene Jonckvrouw verandert was? en dat se Dorothea genoemt wiert? en dat dat hoeft van den Reus uw Moeder de hoer was? met duysent anderen sotternyen meer, die my in de meeste ontsteltenis van de werelt gebracht hebben. Ik sweet u, dat ik sulc een handel met u sal aangaan, dat gy een exempelen sult sijn voor alle loogenagtige Schiltknaepen, dieder in de werelt sijn. Stelt u ter neder, mijn Heer, antwoorde Sancho; het kan wel sijn, dat ik verkabbeseert ben omtrent dese transbortatie van de Princes Micomicona: maer evenwel, wat het hoeft van den Reus belangt, of de leere flessen, of de Wijn-tint, of het

bloet, daar in bedrieg ik my niet; want ſe ſtaan daar nog aan het hoofden eynt van uw bed; en de Wyntint is de heele kamer over geloopt: en wat 'er van is, het end zal de laſt dragen: ik wil zeggen, dat het u de Waart wel ſal wys maken. Wat de reſt belangt, dat de Koningin nog deſelve is, dat doet me by men . . . goet aan myn hart: want my is 'er oock niet ſlegt aan gelegen; en yeder moeyt ſijn ſcha. Wel, ſo zeg ik u evenwel, vervolgte Don Quichot, dat gy een loogenaar en een ſot zyt: verſtaat gy dat, Sancho? en daar mé laat het wel zijn. Al genoeg, ſprak 'er Don Fernando tuſſchen, laat 'er ons niet meer af ſpreken: en nademaal Mevrouw de Princeſſe gelieft, dat men morgen op reis gaat, dewijl het nu alreets laat is, ſo laat het ſo zyn, en ons deſen nacht in vrolyke tytkortingen overbreugen, tot dat den dag aankomt, wanneer wy alle den Heer Don Quichot geſelſchap willen houden, om getuygen te zyn van de treffelyke daden, die hy op deſe togt ſal uytregten. Ik ben de geen, die u dienen en verſellen ſal, antwoorde Don Quichot, en bedank de Heeren grootelyks voor de gunſt die my geſchiet, en het goet gevoelen dat men van my gelieft te nemen, 't welk ik zal pogen te bewaarheden, of het leven daar by op ſetten, of meer indien het mooglyk is. Deſe en diergelyke hoffelykheden gingen 'er vaſt over en weder: maar een reifend Man door ſijn aankomen deed hen twygen. Hy ſcheen in ſijn gewaat een Chriſten te zijn, vers uit Barbaryen aangekomen, alſo hy nog een blauwe kaſak aanhad, met halve mouwen, ſonder kraag, met blauwe linnen kouſen aan, en een muts van de zelve koleur. Hy had op ſijn ſchouder een Moorſchen Sabel aan een bant hangen, die hem over de borſt ging. Agter hem quam een Ezel, met een Vrouw daar op, die heel op ſijn Moorſch gekleet was, hebbende het aengefigt bedekt, een Moorſch hulſel op het hoofd, en een bonnetteken van brocado, wyders bekleet met een mantel, die haar van de ſchouders tot de voeten bedekte. De Man was van een ſterke en brave geſtaltenis, omtrent de veertig jaren, een weynig bruin van gedaante, groot van knevens, en de baart ſeer wel geſtelt; invoegen het wel te oordeelen was, dat, indien hy 'er na gekleet was geweest, men hem voor een aanſienlyk Man ſou hebben moeten aanſien. In het inkomen verſogt hy een kamer; en als hy verſtont, dat 'er in het huis geen ledig waren, ſcheen hy daar over verdrietig te zijn: en komende weder by ſijn Morin, nam hy haar in ſijn armen van het beeft af. Luſcinda, Dorothea, de Waardin, haar Dochter, en Maritornes ſiende deſe vreemde kleeding, liepen haar al te ſamen rontſom

het lijf. En Dorothea, die fig altoos seer beleeft toonde, (fiende datse over het gebreck van een kamer niet wel te vreden waren) zei tegen haar: Verwondert u niet, Me-Jonkvrouw, over dese ongelegenthey, also sulks in dit lant gemeen is. Evenwel, indien het u genoeg by ons te blyven, wysende op Lusinda, zult gy u niet geheel te wandanken hebben. De vermomde Jonkvrouw antwoorde daar niet op, en deed niet anders als op te staan van daar se geeten was, en bey haar handen kruiswijs over haar borst te slaan, en met het hoofd en het lichaam te buigen, tot teeken van danksegging. Door dit swijgen oordeelde een yeder zonder twijffel, dat het een Morinne was, en datse geen Spaansch kost spreken. Ondertusschen quam de Gevangen weder, die terwijl yets anders gedaan had, en, fiende datse haar alle rontsom het lijf stonden, en sy vast stil sweeg op het geen haar gevraagt wiert, nam voor haar het woort op, seggende: Me-Juffrouwen, dese Jonkvrouw verstaat mijn taal ter nauwer noot, en spreekt anders geen taal als men in haar landt gewent is; en dat is de oorzaak, dat se geen antwoord geeft. Men vraagt haar anders niet, antwoorde Lusinda, dan of se gelieft voor dese nacht deel aan ons geselschap te hebben, en met ons het gemak te genieten, 't geen dese plaats kan geven, en dat volgens onse genenthey, welke ons verbint aan alle vreemdelingen gunst en beleefthey te bewijzen, die de selve mogen van nooden hebben, voornamentlijk zijnde sy een persoon welke zulks waardig is. Voor haar en voor my, antwoorde de Gevangen, weet ick u grooten danck, kus uwe handen, en acht dese gunst seer hoog, welke, aangesien de personen van waar ons die toe komt, gelijk Me-Vrouwen schijnen, seer groot is. Segt my, myn vrint, zei Dorothea, dese Juffrouw is zy een Christen, of is zy een Morinne? want uit haar dracht en stilswijgentheyd zou men het laatste besluiten. Sy is een Morinne van lighaam en van dragt, antwoorde de Gevangen, maar in haar ziel is zy een Christen; of ten minsten sy heeft groot verlangen om sulks te sijn. Soo is zy dan noch niet gedoopt? vraagde Lusinda. Wy hebben daar tot noch toe geen gelegenheit toe gehad, antwoorde de Gevangen, sedert dat wy uit haar Vaderlant Algiers vertrocken sijn. Ook hebben wy tot nog toe 't gevaar van de doot so seer niet gevrees, dat wy ons hebben willen haasten tot het werk, voor en al eer zy kennis daar van heeft: maar ik hoop met God, dat sy wel haast daar toe komen sal, en dat met de toetel die haar staat vereischt, welke meer is, als haar gewaat vertoont. Dese redenen

maak-

maakten hen allen zeer begerig om meer van haar gelegentheyte te weren: doch niemand wilde voor aldoe daar na vragen, oordeelende de tijd bequamer tot rusten, als veel te vragen. Dorothea eindelijk nam haar by de handt, en deed se beneffens haar fitten; biddende, datse tog het deksel van haar aangesigt wilde doen. Sy zag den Gevangen aan, gelijk of se hem wilde vragen, wat se zeiden, die haar in 't Arabisch zei, datse van haar begeerden haar deksel af te ligten; datse het zou doen. Zy deed het dan, vertoonende een gedaante zo schoon, dat haar Dorothea schoonder oordeelde als Luscinda, Luscinda schoonder als Dorothea, en al de omstaanders voor so schoon, indien anders yemant by de selve vergeleeken kost worden: ja zelf wilden eenigen, datse haar in sommige deelen overtrefte. En gelijk de schoonheyt een yeder tot dienst verbindt, also sogt haar elk nu meer als voorheen vrinschap en onthaling te bewijfen. Don Fernando vraagde, hoe haar naam was? De Gevangen gaf tot antwoordt, Lela Zorayda: maar zy, horende haren naam noemen, viel daar op in, met groote haastigheyt, no no Zorayda, geen Zorayda, Maria, Maria, gevende te verstaan, dat haar naam Maria was, en geen Zorayda. Dese woorden, en de groote genegentheyte met dewelke zy deselve voortbragt, trocken hen alle de tranen uit de oogen, voornamentlyck de Vrouwen, die van natuere ligt bewoogen zijn. Luscinda daar over viel haar om den hals, met groote liefde, seggende, si si Maria, ja ja Maria, daar de Moorin weder het selfde op antwoorde, daar by voegende, Zorayda Macange, het welk soo veel is als geen Zorayda. Ondertusschen was het vier uren in den avont geworden; en door last van de genen, die met Don Fernando gekomen waren, had de Waart het namiddag eeten klaar gemaakt, zo veel als hy immers kost. Eyndelijk, alles gereet zijnde, setten se sich altemaal aan een groote lange tafel, alsooder geen ronde noch recht vierkante in huis was, gevende het hoger eint, alhoewel hy 't selve weigerde, aan Don Quichot, die ernstelyk de Princesse Micomicona begeerde aan sijn zyde te hebben. Daar aan volgde Luscinda en Zorayda, en tegen hen over Don Fernando en Cardenio, en daar na de Gevangen, met de andere Edellieden, en na dese Heeren de Pastoor en de Barbier. En alsoo aten se met groot vermaak en genoegen, voornamentlyk, wanneer een weinig gegeten hebbende, Don Quichot begoft te spreken, dog met een anderen geest als hy tegeens de Harders deed: In der waarheyt, gy Heeren, indien men het wel insiet, die de Order van de doolende Ridderschap hanteeren, sien

wonderlijke en ongehoorde dingen; en 't en waer sulks, wie sou tegenwoordig hier in komende, gelooven, dat wy sijn die wy zijn? Wie sou seggen, dat dese Vrouw, die aan mijn sijde sit, is so groot een Koningin, als wy alle weten? en dat ik ben die Ridder van de droevige figuer, die tegenwoordig door de basuyn van de luydende saem verbreyt wort? Tegenwoordig valt niet meer te twijffelen, of dese konst, dese oeffening, overtreft alle anderen, welke ook des te meer moet geacht worden, te meer gevaer daar mede vermengt is. Weg met desen, die de Letteren boven de Wapenen stellen: sy sijn wie se sijn, sy weten niet wat se seggen. Want al de redenen, die se weten by te brengen, sijn dese, dat de werken van den geest die van het lichaem ver te boven gaen, en dat men de Wapenen alleen met het lichaem handelt, gelijk de Kruyers de wagens, daar se maer alleen kragt toe van nooden hebben. Gelijk of de handeling van de Wapenen immer volkomen was sonder het verstant; of dat yemant geen geest of breyn van nooden had, die een geheel Leger heeft te bestieren, of een belegerde Stad te beschermen. Gelijk of men geen sinen van nooden had om de meening van sijn vyandt te konnen uytvinden, sijne voornemens en hinderlagen te ontdecken, de schaden van sijn volk voor te konnen, en diergelijcken meer. Zijnde dan in der waerheyt, dat de handeling der Wapenen geeft vereyscht, so wel als de Letteren; so staet ons nu te sien, welke geesten het meeste werk doen, of die van de Geletterden, of die van de Oorlogslieden. En dit staet alderbest te sien uit het eynde, en het doelwit, daar een yder van dese twee na tragt: want dese of die is so veel meer te agten, als sijn oogwit edelder is. Het eynde dan van de Letteren (ik spreek niet van de Godt-geleerden, die voor een wit hebben, de zielen den weg des hemels te wijzen: want by sulck een eyndeloos eynd kan geen eyndt te pas komen) de menschelijke meen ick, is de *justitia distributiva*, de verdeelende gerechticheyt, in haar rechte gestaltenis te stellen, en *suum unicuique tribuere*, een yder het zyn te geven, te wercken en te maecken dat de goede wetten onderhouden worden. Waarlijck een treffelijk oogwit, hoog, en alle eer waardig; maar evenwel niet sodanig, als die de Wapenen handelen, welke de vrede voor hun uysterste insicht hebben, het geen het beste goet is dat de menschen in dit leven konnen hebben, als ook mede de eerste blijde bootfchap die den mensch op der aerden gebrocht is, wanneer de Engelen songen, in dien nacht, die onsen dag was, *Eere sy Godt in den hoogsten, vrede op der aerde, en allen menschen een welbehagen*. En de beste groet, die

de beste Meester van hemel en van aerde sijne jongeren leerde, was, dat se in het ingaen souden seggen: *Vrede zy desen huysse. En verscheydene andere malen seyde hy hen: Mine vrede geef ick u, mijne vrede laet ick u, vrede sy met u leuen.* Waerlijk, gelijk een kostelijk juweel is dit te achten, ons gelaten van sulck een hant, en sonder het welk noch hemel noch aerde eenig goet hebben, noch genieten kan. Dese Vrede is het rechte eyndt van den Oorlogh. Zijnde dan vast gestelt, dat de Vrede is het eyndt van den Oorlogh, en dat de Wapens in dat gedeelte voordeel hebben boven de Letteren, soo laet ons eens sien den arbeidt des lichaems in de Geletterden en die de Wapenen handelen, en oordeelen welke de besten zijn. Op dese wijze ging Don Quichot al voort in sijn redenen, welke soodanig waren, dat se de anderen verbonden te twijffelen, of hy meer wijsheyt of sotterny had. En om dat de meestendeel, die hem hoorden, Ridders en Edellieden waren, die de Wapenen voeren, hoorden hem de selve met groot genoegen aen, wanneer hy voort ging op de selve wijze: Ik seg dan, dat den arbeidt van de Geletterden is, voornam entlijk, armoede (niet dat se daerom alle arm sijn, maer om die te stellen als het uysterste) en die armoede lijd, heeft byna het snootste van sijn lot geproeft; want dit arm is, heeft niet goets. Dese armoede heeft weder haar deelen, als honger, koude, naecktheyt, daar honger evenwel het swaerste van is, wanneer men na het lang vasten noch evenwel over sijn mael moet beyden, terwijl de rijken overvloed hebben. Ik wil niet komen tot andere kleynigheden, als dat se dikmael moeten sonder hemt gaan, qualijk schoenen aen haer voeten hebbende, met kale kleeren; 't welck hen soo veel vermaeck geeft, of men hen een vuyft in het oog sloeg. Eyndelijk, door dese harde en rouwe weg, met vallen en opstaen, komen se tot de trap, welke sy betrachten; en die verkregen zijnde, hebben wy veele gesien, die door die Scyllen en Charybden gebrooken, en eertijts slaven van het lot geweest zijnde, nu het selve beheerschten, hebbende hunne armoede in rijkdom, hunnen honger in overvloed, hunne koude in verquicking, hunne naektheyt in kostelijckheyt verandert, slapende als Prinçen, en eende als Koningen. Waarlijk, een welverdiende loon voor hunnen arbeidt. Maar als men evenwel hunnen arbeidt wil vergelijken by dien van de Krygslieden, leggen se ver achter, gelijk ik uerstont sal seggen.

Het XXXVII. Hoofstuck.

Handelende wegens de verstandigen redenen van Don Quichot, aengaende de Wapenen en de Letteren.

DOn Quichot voortgaende, seyde: Dewijl wy, sprekende van den Student, hebben begonnen met de armoede, en haar gevolg, soo laet ons nu oock eens sien, of het den Soldaet al veel beter heeft, en waarlijk, wy sullen bevinden, dat dit de herberg is daer armoede te huys leyt, zijnde hy alleen gebonden aen sijn arme soldy, het komt vroeg het komt laet, of nimmermeer, of aen het geen hy met sijn handen weet by een te rapen, niet sonder groot gevaar van sijn leven. Sijn naektheyt is menigmael soo groot, dat een gescheurde bef hem moet dienen te gelijk voor een hemt ter noot, en een kraeg ter eer; zijnde menigmael gedwongen in het midden van de winter op sijn naekte huyt de alderbitterste koude uyt te staen; warmende sig met den asem uyt sijn mont, welke als voorkomende uyt een ydele en ledige plaets, dickwils self tegen de natuer kout is. Doch de nagt sal misschien al sijn dagelijkse ellenden in een warm bedt vergoeden. Maer och lacy! wat valt'er te vergoeden, als hy, in de plaets van sachte warme pluymen, niet anders als de koude gront vint, sonder dat hy behoeft vrees te hebben van sijn deekens of laeckens vuyl te maecken. Eyndelyk komt den dagh aan, en de uur om sijn trap en gradus te krijgen, om in de slag sijn dapperheydt te toonen: wat volgh't'er? een arm of een been in de lucht gevloogen, of een kogel hier, een kogel daar, of een ellendig leven, of een schrickelijke door. Doch indien hem den hemel zoo gunstig is, als hem gesont en frisch te bewaren, kan het zijn, dat hy evenwel blijft in de selve armoede, daar hy te vooren in geweest is; invogen het noodig is, dat 'er meer ontmoetingen, de eene op de andere, komen, en dat hy in al de selve overwinnacr blyft, om gevordert te worden. Dog dat zijn witte Ravens, die men selden siet. Want segt my eens, hoe veel minder zijn te wel in het getal, die door den Oorlogh gevordert, als die door den selven bedorven en tot niet gemaect worden? Sonder twijffel sult gy seggen, dat se geen vergelijking by malkander hebben, en dat dit getal ontelbaer is. Het tegendeel sietmen in de geleterde Mannen: want het meestendeel krijgh't evenwel dese of geene gelegentheyt, om sich, is het niet yet het is mager, te onderhouden.

den; invoegen dat, hoewel den arbeyt van den Krygsmān veel meerder, nochtans sijn belooning veel minder en seltamer is. Maar hier op sou men weder kunnen antwoorden, dat het veel lichter valt een duyfent of twee Geleerden te helpen, als dertigh duyfent Soldaten: want de sulken worden versien met ampten, die men juyft aen de soodanigen besteden moet. Maer desen kunnen niet anders geholpen worden, als met de middelen self van den Heer, dien se dienen; 't welk in allen gevalle myn redenen en voorstellingen groote kragt geeft. Dog laat ons dat aan een zijde laten, als een doolhof daar niet ligt uyt te geraeken is, en komen tot het voorregt van de Wapenen over de Letteren: een stoffe, die tot nog toe herwaerts en derwaerts gedreven is geweest, volgens de kracht van die of het een of het ander beschermt. Aen de eene zyde seggen de Letteren, dat men sonder hen de Wapenen niet sou kunnen onderhouden, alsoo ook den Oorlog sijne wetten heeft, en door de selve moet geregeert worden, welke wetten van de Geleerden moeten voortkomen. Hier op antwoorden de Wapenen weder, dat de wetten sonder hen niet können bestaan, also het desen sijn die de Regeering en Bestiering beschermen, de Koningen en Koningrijken verdedigen, de Steden bewaren, de Wegen verskeren, de Zee van Zeeroovers en Schuymers veyligen; ja so ver, dat, 't en waar door de Wapenen, de Republijken, de Koningrijken en Steden, de Zee-en Landrochten duyfenden van ongelegentheden souden onderworpen zijn, en de Vorsten spels genoeg met hunne vryheden, voorregten, en wetten hebben. Vorders is het een vaste regel, dat het geen het meeste kost, het meeste geacht wort. Om dan uytsteckende in de Letteren te worden, kost tijd, waeken, honger, koude, nackheyt, hooftsweer, twacke magen, kranke leden, en so voorts. Maar het geen een Soldaat moet uytstaen, eer hy tot een trap komt, heeft hier geen gelykenis by, also hy yeder oogenblik in gevaar is van sijn leven te verliefen, voornamentlyk, wanneer hy hier of daar als Voetknegt op sentinel perdu staat, of als Ruyter aen den eenen of anderen oort daar den vyant op aen wil, sonder middel te vinden om van daar te geraken, of op een plaets, die hy weer dat ondermynt wort, verwachtende alle oogenblik in de lucht gevoert, of voor sijn door begraven te worden. En soo dat gevaer u noch te weynig mogt schijnen, so beelt u eens in als twee Schepen malkander op zee komen aan boort leggen, donderende en blixemende tegen een, sonder dat den Soldaat een voet van sijn plaats durft wijcken, en nauwelijcks eenige borst-weering heeft als de
lijc-

lijcken die om hem heen ter aerde vallen: behalven het aensien van de diepe gront der zee, 't welck hem niet anders schijnt voor te stellen, als een vraeg, wat doodt hy begeert te sterven: Maar het slimste is, dat, soo haast als den eenen valt van daar hy voor het eynde der werelt niet sal opstaen, terstont weer een ander in sijn plaats komt, en dat soo lang als 'er yemandt is, gelijk of se niets van wiegen gekost hadden, sonder dat se eenig voordeel in kragt of sterkte vinden, al hadden se die van Roelant: En daarom noem ick de tijden gelukkig, in de welke men niet en wist van dat vervloecht Oorlogsgereetschap, van dien duyvelschen Monnick gevonden, tot verderf van het menschelijk geslacht, die daar ook verdiende loon voor genooren heeft; door het welck men menigmael fiet een dapper Helt, in 't midden van sijn grootste daden, ter neder gevelt, sonder dat hy weet van wie of van waar, en al sijn dapperheyt, al sijn hoop, al sijn arbeyt, en al sijn nut op een oogenblick met sijn leven weg genomen. En alsoo het selve bedenckende, seg ick rond uyt; dat het my in mijn hart moeyt dese oefening van de doolende Ridderfchap, in dese ongeluckige tijden, te hebben aengemen. Want al-hoe-wel my geen gevaer doet vreesen, heb ick evenwel te duchten, dat dat vervloechte poeyer, of een loot, my hier of daar noch mijn leven sal benemen, te gelijk met de gelegentheyd om my door mijn doorluchtige daden bekend en vermaart te maken over de geheele werelt. Maar soo het den hemel beliefte my daar van te bewaren, is 'er niemandt, die sou konnen ontkennen, of ick ben daar over te meer te achten, ten insicht van het groot gevaar, als eenig doolend Ridder van de voorgaande tijden.

Al dese lange reden gebruykte Don Quichot, terwijl de anderen saten en aten, vergetende zelf het eeten in sijn mont te stecken, hoewel hem Sancho Pançe menigmael vermaent had toe te tasten, en dat hy daar na tijds genoeg sou hebben om te seggen 't geen hem geliefde. Het hooren van dese redenen bracht hen allen in een nieuwe verwondering, te sien, dat een Man van sulke goede kennisse alleenig manck ging in sijn verstant omtrent dese schoone doolende Ridderfchap. De Pastoor gaf hem eyndelijck tot antwoordt, dat hy groot gelijk had in het geen hy tot voorstant van de Wapenen had gesegt, en dat hy, hoe-wel een geletert persoon zynde, met hem in een schuyt was. Aldus eyndigde men de maeltijdt, en nam het amelacken op: en terwijl de Waerdin, haer Dochter, en Maritornes de kamer van Don

Quichot gingen toemaken, also se beslooten hadden, dat zig de drie Vrouwen aldaer voor dien nagt souden behelpen, badt Don Fernando den Gevangen, hen het verhael van sijn leven mede te deelen, alsoo se niet anders kosten gelooven, of het most vol selfsame voorvallen zijn, volgens het geen sy oordeelden, komende in het geselschap van Zorayda. Hier op antwoorde de Gevangen, dat hy fulks van gantscher harte sou doen; doch dat hy alleenlyk vreesde, dat de vertelling niet soodanig sou zijn, als sy daer van verwachten: maar dat hy evenwel niet sou laten hen gewilliglyck te gehoorfamen. De Pastoor en de anderen baden hem daer toe; en hy verfocht hen dan, naerstig toe te luysteren na de waerachtige, hoewel niet opgepronckte, geschiedenis van sijn leven: waer op terstont onder hen een groote stilswijgentheyt ontstont, en hy met een bequaem statig gelaet en een besa- digde manier van spreucken het verhael aldus begoft.

Het XXXVIII. Hoofstuck.

In het welck den Gevangen sijn leven vertelt.

I Neen Plaets van het Gebergte van Leon heeft mijn afkomst sijn beginfel genomen, 't welk meer van de natuer als van het geluck is begunstigt geweest, hoe-wel echter mijn Vader onder sijn Lantslieden den naem van rijk gehad heeft; en in der waerheyt, hy zou het geweest zijn, indien hy soo dapper was geweest in het bewaren van sijn goederen, als hy wel geweest is in het verquisten, ter oorsaek dat hy in sijn jonckheyt den oorlog gevolgt had: want dit is de school, daer men de gierigen mild, en de milden quistig maect; en indien men yemant spaersaem vint, dat zijn monsters onder hen. Mijn Vader dan ging de maet van mildheyt voorby, en over tot die van verquisting: een saeck, die de getrouwde lieden, en die kinderen hebben, alderminst past. De Kinderen, die hy had, waren mannelijck, en alle drie tot manbare jaren gekomen, om een manier van leven te mogen verkiesen. Siende mijn Vader vorders, dat het hem onmooghlijk was tegen sijn natuer te leven, wilde hy sich van de middelen berooven, welke hem soo verquistende maecten, sonder de welke Alexander self deun sou moeten zijn. Hy dan roepende ons alle drie op seeckeren dag in sijn kamer by een, sprack tegens ons dese selve redenen: Mijn Kinderen, om te betoonen, dat ick u bemin, is het genoeg te seggen, dat ghy mijn Kinderen zijt; en om te doen gelooven, dat mijn macht mijn

liefde

liefde niet en volgt, is het genoeg te seggen, dat ick my niet be-
 quaem vind om uwe goederen te bewaren. Maar op dat gy even-
 wel weet, dat ik u een eygen Vader ben, en u niet wil bederven
 als een stief-Vader, so wil ik een saek met u aangaan, welke ik al
 over eenige dagen by my selven heb overgeleyt. Gy lieden zijt
 nu tot dien ouderdom gekomen, dat gy een staet van leven sout
 kunnen verkiesfen, sulc een als u self dunkt de meeste eer en het
 grootste voordeel te sullen kunnen bybrengen. Nu, het geen ik
 voorgenomen heb, is, van myn goet vier deelen te maken. De drie
 sal ik aan u-lieden geven, en het vierde voor my behouden, om
 daar van te leven, en my te onderhouden. Dog dit sou ik vorder
 wel begeeren, dat een yder van u, ontfangende het gedeelte het
 welk hem behoort, een van dese wegen wilde gaan, welke
 ik sal seggen. Men heeft een spreeckwoort in Spangien, 't geen
 my dunkt waerachtig te zijn, en na mijn goetduncken aanmer-
 kens waerdig (gelijk het gemeenlijk korte regels zijn, getroc-
 ken uyt een lange en wijse ondervinding) 't welk luyt: *Of Kerck,*
of Zee, of Konings huys: of om klaerder te seggen, dat de gene,
 die begeert rijk te worden, of de geestelijke staat moet vol-
 gen, of ter zee varen en sich met koopmanschap geneeren, of in
 dienst van Koningen gaan: want, gelijk men segt, beter is des
 Konings gunst, als gaven van den Heer. Soo wil ik dan seggen,
 dat mijn goetduncken sou zijn, dat een van u driën de Letteren
 volgde, den ander de Koopmanschap, en de derde den Koning
 in den oorlog ging dienen: want het is swaar in dienst van
 sijn huys te geraeken. En den oorlog, so hy niet veel rijckdoms
 geeft, hy geeft ten minsten grooten roem; en daar uyt komt niet
 selden het ander voort. Binnen den tijdt van acht dagen sal ik
 een yder van u-lieden het toegeleydt gelt geven, sonder u een
 duyt te verkorten, gelijk als gy in der daet en waarheyd sult sien.
 Soo segt my nu, of gy lieden genegen zijt mijn goetduncken te
 volgen? Ick, als de outste zijnde, wiert van hem belast daar op
 te antwoorden; en na dat ik hem gesegt had, dat het geensints
 noodig was sich van sijn goederen te ontslaan, dat hy se sou bli-
 ven besitten so lang als hy leefde, also wy jong en sterk waren, en
 lichtelijk middel souden vinden om andere te krygen, voerde ik
 hem te gemoet, dat, wat sijn believen en onse verkiesing belang-
 de, de selve van mijnent wegen sou zijn; de Wapenen te volgen,
 dienende Godt en mijn Koning. Mijn tweede Broeder deed hem
 de selve aanbieding, en verkoos na Indiën te reysen. De jong-
 ste, en, gelijk ik geloof, de verstandigste, verkoos de Letteren,

en Kerkelijken staet, en sijn afgebroke studien tot Salamanca te vervolgen. Dit so gesegt zijnde, omhelde onsen Vader ons allen; en in den korten tijdt, dien hy ons beraamd had, stelde hy sijn voornemen in het werck, gevende een yeder sijn deel, zijnde, na mijn beste onthout, voor een yeder drie duysent dukaten in gelt, also een onsen Oom alle onse goederen van ons kocht, met gereet gelt, op dat se niet vervreemden souden. Op den selven dag namen wy alle drie ons afscheyt van onsen Vader: dog ik, denkende dat het een groote onbermhertigheyt sou zijn mijn Vader out, en met soo weynig middelen te laten, bewoog hem, dat hy van mijn drie duysent dukaten de twee nam; also ik oordeelde, dat de rest genoeg was om my te behelpen, voor so veel een Soldaet van nooden heeft. Mijn twee andere Broeders, bewoogen door mijn voorbeelt, gaven hem noch yeder duysent van hun gedeelte; invoegen mijn Vader vier duysent dukaten in gelt behielt, en meer als drie duysent in andere goederen, die hy niet begeerde te verkoopen, om op en van de selve te leven. Wy dan, cyndelijck, namen van hem, en van onsen Oom, ons afscheydt, niet sonder groote droefheyt en tranen; ons belastende, by alle gelegentheydt van ons te laten hooren. Dit belooft, en sijn segening ontfangen hebbende, nam den een sijn weg na Salamanca, den ander na Sivilien, en ik na Alicante, daar ik verstant een Schip te sijn, 't geen met Wol nae Genua sou varen. Het zyn nu omtrent twee-en-twintig jaren dat wy van een scheyden; en al dien tyt, hoewel ik verscheyde brieven geschreven heb, heb ick noch van myn Vader, nog van mijn Broeders, yets gehoort. Vorders, het geen my in dien tydt gebeurt is, sal ik kortelyk verhalen. Ik ging dan van Alicante na Genua t'zeyl, daar ik geluckiglyk aenquam, en begaf my terstant na Milanen, daer ik my van wapenen en andere nootdrust voorsag, om alsoo te sien een plaats in Piemont te krygen: maar synde op weg na Alexandria de la Pala, kreeg ik tyding, dat den Hartog van Alba naar Nederlant ging. Ik veranderde myn voornemen, trok met hem; diende hem in de tochten, welke hy deed; en ben ook by de doot der Graven van Egmont en Hoorn tegenwoordig geweest, zijnde Vaendrager onder een braef Hopman van Guadalajara, genaemt Diego d'Urbina. Als ick eenigen tijt in Nederlant was geweest, kreeg ick de tijdingh van het Verbont, dat de Paus van Romen, Pius de vijfde, met die van Venetien en Spangien gemackt had, tegen den algemeenen Vyandt, namentlijk, den Turk, die omtrent de selve tijdt door sijn Zeemacht het Eylandt Cypres gewonnen had,

't welck

't welck so lang onder het gebiet van de Venetianen had gestaen: een groot en smartelijck verlies voor de Christenheyt. Men seyde ook voor seecker, dat den doorluchtighsten Don Jan van Oostenrijck, bastaert-Broeder van onsen Koning, als Generael van dit Verbont sou gaen. Vorders wist men wonderlijke dingen te seggen van den grooten toestel, die aldaer ten oorlog gemaect wiert; al het welck mijn gemoet geweldig aenprickelde om my mede op dien tocht te laten vinden, hoe-wel ick seeckere beloften had van de eerste Capiteynsplaets, die 'er sou open vallen. Dit al niet regenstaende most ik daer na toe. Als ick in Italien quam, wilde mijn geluck, dat Don Jan van Oostenrijck juyst tot Genua aenlande, om van daer na Napels te gaen, daer hy sich met de Veneerssaensche macht sou vervoegen, gelijk hy daer nae tot Messina deed. Kortelijck, ick was mede op dien tocht, zijnde Hopman van een Vaendel Voet-knechten, tot welcke eerlijke plaets ick gevordert wiert, meer door mijn goet geluck, als door mijn goede verdiensten. Vorders, dien dag, welckefoo gelukkig voor de Christenheyt was, also men toen eerst sag, wat dwaling het was geweest, te gelooven dat de Turcken onverwinnelijck waren ter zee: dien dag, seg ik, wanneer de opgeblasentheydt van het Ottomannische Huys so merkelyk vernedert wiert, was voor my alleen ongelukkig; zijnde mijn onheyl so veel meerder als der genen, die gelukkiglijk het leven op-offerden voor het geloof, dat ik my, in plaets van een segenkroon op mijn hoofd, den selven nacht als een gevangen in de ketenen sag. En dit geschiede op dese wyse. Den dapperen en geluckigen Roover Uchali, Koning van Algiers, hebbende den Admirael van Malta vermeestert, daer maer drie Ridder's levende op gebleven waren, en nog seer gequetst, quam het groot Schip van Juan Andrea het selve te hulp, in het welck ick met mijn Vaendel was; en doende het gene men in sulck een gelegentheydt behoort te doen, sprong ick over in des Vyants Schip, verwachtende, dat my mijn volck sou gevolght hebben: maer ick vont my daer in soo veer bedroogen, dat ick 'er voor 't gelag bleef, wanneer de Schepen malkander verlieten. Wel is waer, dat ik eenige weer bood; dog ik was evenwel, niet konnende hen allen alleen wederstaen, gedwongen my cyndelijck op te geven, zijnde afgestooft en vol wonden. En gelijk, gy Heeren, ongetwijfelt wel gehoort hebt, dat het den Uchali met sijn macht ontquam, also bleef ick gevangen onder sijn geweld, alleen droevig onder soo veel blijden, en gevangen onder soo veel vrye hallen, zijnde wel

1500. in het getal, die alleen op dien dag hunne vryheydt verkregen. Men bracht my na Constantinopolen, daer mijn Meester, om dat hy sich in desen tocht dapper gedragen, en den Standaard van Malta gewonnen had, door Selim Generael van de Zee gemaect wiert. Het tweede jaar daar aan, zynde het jaer 1512. bevond ick my sittende aen de riemen in Navarino, daar ick oock sag de gelegentheydt, die men verloor, van de geheele Armade der Turcken in de haven te verderven. Want self al de Levanten, en Janitzaren, hielden voor vast, dat men se in de haven sou hebben aangerast, en nu hunne kleederen en schoenen al gereet om landtwaert in te vluchten, sonder eens na den aanval te wachten; foodanigh was de vrees welcke sy voor de onse hadden. Maar den hemel had het anders bestelt, niet soo feer door schult of misverstant van onse Oversten, als door het hooge believen des Heeren, op dat wy altoos de beuls mochten behouden om onse sonden te straffen. Eyndelijck, den Uchali quam behouden tot Modon, een Eylandt dicht by Navarino gelegen, en, werpende sijn volck aan landt, maecte de mont van de haven vast, en bleef daar, tot 'er tijdt dat Don Jan weder quam. Op dese tocht wiert de Galej genomen, die men La Pefa noemde, daar Capiteyn op was een Soon van dien vermaarden Zeeover Barbarossa, verovert door de groote Galej van Napels, genoemd La Lobo, of de Wolvin, bestiert door dien dapperen Helt, dien Vader der Krygslieden, dien geluckigen en onverwonnen Don Alvaro de Bacan, Marquis van Santa Cruz. Ick wil oock niet laten te seggen her geen sich omtrent dit vermeersteren toedroeg. Dese Soon van Barbarossa was so wreet, en handelde sijn gevangens soo qualijck, dat, soo haast als de Slaven de Wolvin sagen komen, en den Turk aantasten, een yeder te gelijk de riemen ophielt, en den Capiteyn by de kop vatte, daar hy op de plegt stont, drijvende hem van banck tot banck, daar hy soo gehandelt wiert, dat hy nauwlijks tot by de mast quam, of sijn ziel ging voor den duyvel. Wy keerden eyndelijck weder na Constantinopolen, en vernamen het jaar daar aan, dat Don Jan Tunis vermeerstert, en dat Koningrijk den Turcken ontnomen had; settende Muley Hamet in het besit; en benemende alsoo Muley Hamida, die de wreetste en dappersten Moor van geheel Barbarijen was, al sijn hoop. Dit verlies smarte den Grooten Turck met allen seer; en gebruykende de loosheyd, welke die van sijn Huys aangebooren is, maecte hy vrede met de Venetianen. Het volgende jaar 1574. besprong hy

Goleta, en de Sterkte die Don Jan tot Tunis half gemaakt had. In al dese tochten sat ik aen de riemen, sonder eenige hoop van vryheit. Evenwel wilde ik mijn ongeval mijn Vader geenints overschrijven. Goleta wiert eindelijk vermeestert, beneffens de Sterkte, bespringende de Plaets seven honderd en vyftig duizend Turken, en van Moren, Arabiers, en andere Africanen, meer als vier hondert duysent koppen; invoegen sy magtig genoeg geweest hadden omhet heele gevaert met handen weg te nemen. Goleta wiert eerst gewonnen, 't welk tot nog toe voor onwinbaer gehouden was; dog evenwel niet door schult of versuym van de beschermers, die alles deden wat se kosten of mogten doen: maer om dat men alstoen by ondervinding sag, hoe licht men aldaer in dat woeste lant borstweeringen kost oprechten, daer wy op twee voeten water vonden, en de Turcken op geen twee vademen. Invoegen sy met veele sacken lants sulcke trenchen maekten, dat se self so hoog waren als de wallen der Sterkte, van waer sy soo geweldig schooten, dat niemant op de wallen kost dueren. Veele waren van gevoelen, dat de onsen sich niet hadden behooren daer binnen te laten befluyten, maer den vyant in het velt te gemoet te gaen. Dog dese spraeken sonder kennis en buyten verstant: want zynde die van binnen niet boven de seven duysent sterk, wat magt sou se een hand vol volks in het open velt hebben kunnen uytregten tegen een so magtigen vyand? En hoe is het mooglyk een Sterkte te behouden, wanneer der geen onderstant gedaen wort, te meer, wanneer se door een so machtig volk in hun eygen lant belegert is? Maer aen verscheyden anderen, en aen my, dogt sulks een bysondere gunst des hemels te syn, weg nemende dit Kerkhof van brave Mannen, en dese gronde loose geltpoel, ten aensien van de groote schat die daer omtrent gespilt wiert, sonder ander voordeel, als alleen om de gedagtenis te bewaren, dat de selve Plaets wel eer door Keiser Karel de vyfde gewonnen was: als of dese steenen hem de eeuwige geheugenis souden moeten geven, die evenwel noyt uyt de gedachten der menschen sal verdwynen. De Plaets dan wiert wel gewonnen, maer, om de waerheyd te seggen, voetje voor voetje; zynde soo wel van binnen beschermt, dat'er in twee-en-twintig stormen vyf-en-twintig duizend vyanden bleven. Daar schooten niet meer als drie honderd gesonden over: een klaer reeken van hun ongemene kloekheyd en dapperheyd. Boven dat, wiert een klene Sterkte by verdrag ingenomen, staende in 't midden van een moeras, beschermt door Juan Zanoguera, Ridder van Valencia,

een braef Soldaet. Zy namen Don Pedro Puortocarrero, Generael van Goleta, gevangen, die soo veel tot bescherming van de Vesting gedaan had, wiens verlies hem so geweldig smarte, dat hy onderwegen Constantinopolen, daar hy henen gevoert wiert, van droef heyt slierf. Ook namen zy den Generaal van d'andere Sterkte, genoemd Gabrio Cerbellon, een Ridder van Milanen, een treffelijk Ingenieur, en dapper Krijgsmann, gevangen. In dese verovering bleven verscheyde brave Mannen van aansien, onder de welken ook was eenen Pagan d'Oria, Ridder van St. Jan, een persoon van een edelen aart, gelijk sijn dappere daden genoegzaam betoont hebben, beneffens sijn miltheydt jegens sijn vermaarden Broeder Don, Juan Andrea d'Oria. En het geen sijn doot te beklaglijker maekt, was dat hy gestorven is door de hant van eenige Alarabesen, aan de welcke hy sich vertroude, sijnde nu de Sterkte vermeestert, die hem beloofden in kleeding van een Arabier tot Tabarca te brengen, een Vesting van de Genueesen, aen den selven oever daer se het Corael visschen, welke hem het hoofd af sloegen, en het by den Generael der Turken brachten, die het gemeen spreekwoord vervult heeft, *dat men sich wel bedient van de verradery; maar evenwel de verraders haet*, alsoe de Generaal de schelmen deed ophangen, om dat se hem den gevangen niet levende toegebracht hadden. Onder de Christenen, die in dese Sterckte gevangen wierden, was oock Don Pedro d'Aguilar, geboortig van seekere plaats in Andaluzia, die 'er Vaendrigh in was geweest, een braef en dapper Krijgsmann, en een Man van een ongemeen verstant, hebbende een bysondere bevallijckheydt in de Dicht-konst. Ick seg het daar by, om dat hy by geval in onse Galey wiert gebracht, en beneffens my op mijn roey-banck geset, alsoo hy Slaef van mijn Patroon was. Eer wy uyt de Haven vertrocken, maekte desen Edelmann twee Gedichten, op de manier als Graf-schriften, het een op Goleta, en het ander op de andere Sterkte, die ick garen sal verhalen, alsoo ick se noch van buyten ken, te meer, dewijl ik vertrouw, dat se eer genoeg, als ongenoege, sullen toebrengen. Soo haast als de Gevangen desen naam genoemd had, sag Don Fernando sijn gesellen aan, die daar over alle drie begosten te meesmuylen: maar als hy de Gedichten sou beginnen te verhalen, sey een van de drie tegen den Capiteyn: eer gy voort gaet, mijn Heer, soo bid ick u, my te seggen wat van desen Don Pedro gekomen is? Het geen ik 'er van weet, antwoorde de Gevangen, is, dat hy na twee jaren tyts, die hy tot Constantinopolen was geweest,

geweest, gevluht is in de kleeding van een Renegade, of Verloochende, met een Griekschcn Spion, sonder dat ick weet of hy in vryheydt gekomen is, of niet, hoe-wel ick geloof van ja, also ik een jaar daar na den selven Griek weder tot Constantinopolen heb gesien: doch ick kost hem niet vragen, hoe het met Don Pedro afgeloopen was. Hy is geluckiglijk in Spangien geraeckt, antwoorde den Edelman, 't welk ik wel weet, also de selve Don Pedro mijn eygen Broeder is, en nog tegenwoordig in onse Stadt by leven, rijk, gesont, getrouwt, en een vader van drie kinderen. De Heer sy gedant, antwoorde de Gevangen, voor de genade welke hy hem hier in gedaan heeft; also my dunckt, dat 'er in sulck een staat geen grooter weldaet aen den ellendigen kan gegeven worden, als de verlossing te verkrijgen. En tot meerder teecken, dese Gedichten (vervolgde den ander) zijn my ook wel bekent. Zo gelieft se dan te seggen, sey den Gevangen, also ik geloof, dat se mijn Heer beter sal weten, als ik. Seer gaeren, antwoorde den ander, en dat van Goleta luyde aldus.

W El sal'ge zielen, die, verlost van't sterflijk leven,
 Door uwe daden van des lage werelts gront
 Tot aen het opperste van't onverderflijk ront,
 Gekroont met heerlijckheyt, geruckt zijt en verheven:
 Die door gerechte toorn en yver-vyer gedreven,
 De kracht van uwe leen en armen hebt getoont,
 En door de deught, die in u moedigh lichaem woont,
 Self aen de ruyme zee een purpre verw gegeven.
 O gy, wiens leven eer als kracht of moedt besweeck,
 En stervende niet min als afgeslooft geleeck,
 En overwonnen niet en liet te overwinnen,
 Als tusschen steen en stael uw dapperheyt ontloock,
 't' Wijl's wyants leven ginch en smolt als damp en roock,
 Op aerde sult gy roem, hier boven meerder winnen.

Op dese selve wijze, sey de Gevangen, heb ik het ook onthouden. Maar dat op de Sterckte, vervolgte de Ridder, luyt aldus, na mijn onthout:

*Van dese onhey! ge gront, en onbebouwde dalen,
 Drie dwysent zielen van soo meningh Krijgers romp,*

Zijn levende geveyst uyt 't oogh van 't werelts klomp,
 Tot in des eeuwighejts verderveloofse zalen,
 Na dat se hun armen kracht het hoogste deden halen,
 Tot kosten van soo veel wyanden breyn en bloedt,
 En al wat dapperheyt en onbesweecken moedt
 Vermag, de Christenheyt volhardten te betalen.
 Dit is de droeve gront, die nu, en lang voorheen,
 Was vruchtbaer in den ooght van zielen afgestreen,
 En menig eed'le romp gewoon was te beklagen,
 Maer vroomer zielen (en niet yders dat ick boogh)
 Heeft dese oyt opgestiert van onder naer om hoogh,
 Noch braver lichaemen op haren rugh gedragen.

Dese twee linkerts behaegden het Gefelschap niet qualijk, en de Gevangen verheugde sich met allen seer wegens dese goede tyding van sijn Roeygesel te horen. Hy vorders vervolgde sijn vertelling aldus. Goleta dan, en de andere Sterkte aldus verwonnen zynde, deden de Turken Goleta slechten, als zynde soo gestelt, dat het niet veel beter als geslecht was; en om het met te meerder kortheyt te doen, lieten se het op drie plaetsen ondermynen: maer het geen het alderonsterkste was, namentlyk, de oude muer, kost door geen van driën opgeblasen worden. In tegendeel, al dat'er gebleven was van de nieuwe Sterkte, gemaekt door Fratin, geraekte ligtelyk ter aerde. Kortelyk, de Vloot vertrok weder naer Constantinopolen, segenpralende, en verwinnarisse: en eenige weynige maenden daer na quam myn Heer Uchali te sterven, die by hen *Uchali Fartax* (dat is den sproetachtigen Regenade) genoemt wiert; also de Turken voor een gewoonte hebben, eenig gebreck of deugt in de namen uyt te drucken: 't welck daerom geschiet, om dat se onder hen maer twaelf Eerbenamingen hebben, die in edelheyt met het Huys der Ottomanen stryden: en de anderen geeft men deesen of genen naem, na het een of het ander gebreck, of de eene of andere deugt. Dese Uchali roeyde aen de riemen, zynde slaef van den Grooten Heer meer als veertien jaren geweest; en over de vier-en-dartig jaren oud verloopende hy sijn geloof, uyt spyt om dat hem een Turk eens een oorbant gegeven had; en om sig over hem te kunnen wreken, ging hy sijn geloof af. Zyn dapperheyt toonde hy in sulker voegen, dat hy sonder alle schandelyke wegen en middelen, gelyk anders gemeenlyk geschiet, Koning van Algiers, en daer na Generael, of Algemeen Overste van de Zee, wiert, 't welck de darde

darde waardigheyt van het Ryk is. Hy was een een Calabrees van geboorte, en wegens sijn manieren een vroom Man, handelende sijn Slaven seer beleeft, die hy wel tot drie duysent in 't geral had, en die ook na sijn doot gedeelt wierden, gelyk hy by uyerste wil had bevolen, tusschen den Grooten Heer (die altoos mede-erfgenaem is, wanneer der yemant sterft, en beneffens de kinderen sijn gedeelte trekt) en sijne Renegaden: waer door ik in handen quam van een Veneersiaensche Renegaed, welke certijts van Uchali genomen, en daar na boven anderen van hem gewilt was, en de wreeste schelm van de werelt wiert. Sijn naem was Azamaga, en sijn rijkdom boven maten groot, invoegen hy self Koning van Algiers wiert. Met desen quam ik van Constantinopolen, met groot genoeg, als sullende so veel digter by Spangien zijn: niet dat ik voornemens was mijn ongeluk aen yemant over te schrijven; maar om dat ik hoopte, of my het geluk in die gewesten beter sou willen dienen als tot Constantinopolen, daer ik op duisenderhande manieren had onderstaen te vluchten, doch te vergeefs. Evenwel alhier docht my vont ik meer hoops, en met dese onderhielt ik mijn leven, beslooten zynde in een gevangenis of huys, dat de Turken Banno noemen, daer se de Christene Slaven in sluiten, so wel die den Koning, als die eenige bysonderen toebehooren, beneffens die se Alamzen noemen, 't geen so veel is, als Slaven van den Raet, welke alle Stads werken doen. En dese Slaven hebben weynig middel om immermeer hunne vryheyt weer te bekomen: want dewyl se gemeen syn, en geen bysonderen Heer hebben, is 'er niemant daar hunne vrinden mede kunnen handelen. In dese Bannos worden ook eenige Slaven van den gemeenen man gebragt, voornamentlyck die losbaar zijn, dewyl se daar geoordeelt worden het aldersekerste te wezen; gelyk ook de losbare Slaven van den Koning niet met de anderen tot het werk gebruikt worden, 't en waar hunne verlossing te lang agter wege bleef, waer over sy hen te meer quellen, op dat zy 'er te ernstiger om schryven mogen. Ik was voor een van dese losbaren gehouden en onder de groote Gevangens gestelt, niet regenstaande mijn klein vermogen, 't welk ik hen geopenbaert had. Evenwel, het was voor hen genoeg, dat ik een Capitein was geweest. Sy sloegen my een keten aen, meer tot teken dat ik losbaar was, als om my daer mede te bewaren; en so versleet ik mijn leven in dese Banno, beneffens vertcheidene andere gevangene Edellieden, en Gevangenen van aansien. En hoewel de honger en koude ons den meesten tijdt groote quelling aenbragt, was ons evenwel zulks so lastigh niet,

niet, als elke oogeblick de groote wreetheyt van onsen Heer te hooren en te sien. Yeder dag deed hy dien ophangen, dien ander in de palen setten, den geenen villen, en dat om sulcke ligte oorfaecken, dat hem de Turken self voor een menschenmoorder hielden. Alleenig een secker Spaensche Soldaet, genoemt Sayavedra (welke yets gedaen hebbende, 't geen dat volk veel jaren in gedachtenis hout, en alles om sijn vryheydt te krijgen) wiert heel sacht van hem gehandelt, sonder oyt geslagen of gesmeten, of qualijk toe gesproken te zijn, hoe-wel hy menigmael deed, waer over wy alle uren van hem verwachten, dat men hem sou om het leven brengen, gelijk hy ook self menigmael vreesde: en indien het niet was door de kortheydt van de tijt, ick sou u eenige van sijn ranken verhalen, die u meer genoeghen souden geven, als mijn historie self. Het was nu so gelegen, dat boven de plaets van onse gevangenis het huys van een treffelijken Moor met sijn vensters uyt quam, doch die, gelijk se aldaer gemeenlijk zijn, meer kijckgaten als vensters waren, en noch wel dicht met tralien beset. Wy met ons viere op seckeren dag op de plaets zijnde, proevende om te konnen danffen met de ketenen aen de beenen, tot tijdtkorting, alsoo de andere Christenen waren gegaen om te arbeyden, quam ick by geval mijn oog om hoog te slaen, en sag door een van de vensters een riet neder dalen, daer een linnen doexken aen gebonden was, doende teecken om te nemen het geen daer aen hing. Dit sagen wy vast aen, en een van mijn gesellen ging 'er na toe, om te sien of se het souden laten vallen, of wat se doen souden: maer als hy 'er by quam, trocken se het weder op, en beweegden het aen beyde zijden, gelijk of het neen had willen seggen. Dese ging weer te rug, en het riet daelde wederom neder, met de selve teekenen. Een ander van ons geselschap ging 'er na toe, maer bejegende het selve. Eyndelijck ging de derde, maer al het selfde. Ick dit siende, wilde oock mijn geluck beproeven: maer soo haest als ick 'er onder was, lieten se het riet nedervallen voor mijn voeten. Terstont liep ick toe, om het bondelken los te maken, daer ick tien Zianies in vont, van de welken yeder omtrent soo veel doet als een ducaton. Of ick verblijt was met dese vont, kan men lichtelijck bedencken: dit verseecker ick u, dat het genoeghen soo groot was, als de verwondering, waer sulks mocht van daen komen, en wie ons soo gunstig was, voornamentlijck my, alsoo het klaerlijk bleek, dat het riet alleen na my gewacht had. Ick nam dit lieve geldt; schudde het riet; ging weder te rugge; keek op na het venster; en

zag, dat 'er een seer witte hant uyt quam, die het opende, en weder haestig toe deed. Hier door kregen wy de gedachten, dat het een Vrouw of Dochter was, die in dat huys woonde, en ons dese gunst bewees. En tot teeken dat wy haar bedanckten, bogen wy ons hoofd en lichaam na de manier van de Mooren, met de armen over de borst. Een weynig daar na quam 'er uyt het selve venster een kleyn kruys, van riet gemaekt, 't welk terstont weder wiert ingenomen. Dit teeken verseeckerde ons, dat 'er enige Christen Vrouw in dat selve huys most gevangen sijn, en dat het dese was, daer ons dit goet van quam. Dog de blankheyt, en de gulde armingen daar om, stieten dat gevoelen weder om ver; en wy kregen vermoeden, dat het een verloochende Christinne was, die gemeenlijk van hunne Heeren ten houwelijck worden genomen, gelijk se de selve meerder agten als die van hun eygen lant. Maar al dit ramen was wel ver van de waarheyt. Al ons oogwit van doe voortaan was op dit venster, als onse Noortster, daar ons dit helder licht van verscheenen was. Doch daar gingen wel vyftien dagen voorby, dat wy niet meer vernamen, noch de hant, noch eenig ander teecken. En hoe wel wy ondertusschen veel naastigheyt deden, om te vernemen, wie in dat huys mocht wonen, en of 'er een verloochende Christinne was, kosten wy niet anders hooren, als dat 'er een treffelijke Moor woonde, Aguimorata genoemd, die Alcayde van de Pata was geweest, 't welck onder hen een treffelijken dienst is. Maar als wy nu de hoop verloorren gaven wegens meer goude regens van dien hemel te sien af regenen, sagen wy ter goeder uure het riet weder voor den dag komen, met een ander bondelken daar aan, dat noch wel so dik scheen; en dit geschiede op de tijt, wanneer de Banno ledig was, gelijk de andere maal. Wy deden de selve proeven, gaande een yeder op sijn beurt na het riet; maar het was voor niemandt als voor my: want als ik 'er by quam, lieten sy 't vallen. Ik maekte den bondel los, en vont 'er veertig goude Spaense kroonen in, met een brieftken dat in het Arabisch geschreven was, sijnde onder aen een groot kruys gemaekt. Ik kuste het kruys, nam het gout, ging weder te rug, en deed met mijn gesellen de gewoonlijke eerbiedigheyt. De handt quam op nieuw voor den dag, en deed teecken, dat ik den brief sou lesen, en daar mede het venster toe. Wy bleven alle opgetoogen en verbaest, hoe wel bly van dit goet geluk: maar also niemant van ons Arabisch verstont, hadden wy groote bekommernis om te weten wat 'er in desen brief geschreven mogt sijn. Eyndelijk, ik nam voor my, my aen een Ver-

loochende, van Murcia geboortig, te vertrouwen, die sich mijn bysonderen vrint toonde te sijn. Wy stelden eenige panden van liefde tusschen beyden, waar door hy verbonden wierdt het geheym te bewaren: want eenige Renegaden, wanneer se voornemen weder na Christenriek te vertrecken, nemen getuygenis van de voornaamste Slaven, als dat sulck en sulck een Renegade, of Verloochende, een cerlijk Man is, dat hy de Christenen veel goets gedaan, en in den sin heeft met de eerste gelegtheydt te vluchten. Sommige zijn 'er, die het selve doen met een rechte meening; sommige uyt loosheyt, of se by geval gevangen wierden van de Christenen, wanneer ze hunne getaygenissen te voorschijn brengen, bewijfende uyt dat geschrift wat se voor hebben gehad, namentlijk, in het lant der Christenen te vluchten, en te blijven, en dat se daarom met de andre Turcken ter zee zijn gegaan. En op dese wijze raccken se gemeenlijk vry, en versoenen sich weder met de Kerk, sonder dat hen eenige schade wort aangedaan: dog menigmaal hun slag siende, keeren se weder van daar se gekomen zijn. Maer sommigen doen het uyt een goede meening, en blijven by de Christenen. Ondertusschen dese Verloochende, die onsen vrint was, had dit getuygenis van al onse gesellen; waer door hy soo veel aan ons verbonden was, dat, indien de andere Mooren sulcks te weten waren gekomen, sy hem levende souden gebrant hebben. Dese wist ik dat de Arabische taal wel verstont, en niet alleen wel sprak, maar ook wel schrijven kost. Maar eer ik my geheel aan hem openbaarde, bad ik hem, dat schrift eens te lesen, 't geen ik seyde' in een hoek van mijn kot gevonden te hebben. Hy deed het open, en bleef een goede wyl staan, mommelende tusschen sijn tanden. Ik vragde hem, of hy het verstont? Seer wel, antwoorde hy, en dat hy het ons van woort tot woort sou uytleggen indien men hem wat papier en inkt wilde geven. Dit geschiedde, en hy begaf sich aen het oversetten; en gedaen hebbende, seyde hy: Al dat gy hier vertaelt siet, is het selve dat in desen brief staet, van woort tot woort: doch gy moet weten, daer se segt Lela Marien, dat het selve onse Lief-Vrouw de Maget Maria beduyt. Wy lasen de overfetting, en bevonden het aldus.

Wanneer ik een kint was, had mijn Vader een Christene Slavin, die in onse taal my het Christen Geloof onderwese, en vele dingen van Lela Marien gesegt heeft. Dese is gekomen te sterven; en ik weet wel, dat se niet in het wyer is, maer by Ala: want ik heb se daer na noch tweemaal gesien. En zy heeft my gesegt, dat ik na het lant van
de

de Christenen sou vluchten, om Lela Marien te sien, die my seer lief heeft. Ik weet niet hoe, ik heb wele Christenen door dit venster gesien: maar geen van allen heeft my gedocht een Edelman te zyn, dan alleen gy. Ik ben heel schoon, en jong, en heb oock veel geldts om met my te nemen. Bedenckt u, of gy soudt kunnen maeken, dat wy te samen gaan, en aldaar mijn Man soudt willen weesen; en soo gy dat niet begeert te zyn, sal my Lela Marien wel een Man geven. Ik heb dit geschreven, siet wel toe, aan wien gy het laat leesen. Vertrout op geen Moor, want het zyn altemaal verraders. Dit bekommert my geweldig, alsoo ik begeer, dat gy sulks niemant segt: want indien myn Vader het quam te weten, sou hymy terstont in een put steeken, en met steenen bedecken. Aen het riet sal ik een draet doen, bint daar uw antwoort aen: en soo gy niemant hebt, die het Arabisch kan schrijven, so geeft het my door teekenen te kennen; want Lela Marien sal wel maeken, dat ik het verstaan kan, die u met God wil bewaren, en dit Kruys, 't welck ik menigmael gekust heb, gelijk my de Slavin bevolen heeft.

Bedenkt, gy Heeren, of wy geen reden hadden om ons over desen brief te verwonderen, en te verblijden; 't welck wy sodanig be-roonden, dat den Rengade wel merkte, dat de brief niet by geval gevonden, maer met voordagt aen yemant van ons geschreven was; verzoekonde, indien het soo gelegen mocht zyn, dat wy ons vryelijk op hem wilden vertrouwen; dat hy sijn leven voor onse vryheit sou wagen: halende met eenen een koper kruyccfix uyt sijn boesem voor den dag, en swevende met veele tranen by dien dien dat beelt beteekende, en in wien hy, hoe sondig hy ook was, vastelijk geloofde, ons in alle manieren trouw te zyn, omtrent al het gene men hem sou willen ontdekken; also hy wel vertrouwde, dat wy allen door middel van dese, welke dien brief geschreven had, onse vryheit soudent verkrijgen: gelijk hy boven alle dingen groot verlangen had om sig weder te sien in de schoot van de Moeder de H. Kerk, van de welke hy als een verrot lit afgesondert was. Dit sey desen Verloochenden met so veel tranen, en sulke tekenen van leetwesen, dat wy hem alle met gemeen goetvinden de sack ontdekten, sonder yets voor hem te verbergen. Wy roonden hem 't vensterken, daar het riet door gekomen was; en hy nam van toen af agt op het huys, doende sijn grootste naerftigheyt om te weten wie daar woonde. Ondertusschen besloten wy onderlingen, het briefken te beantwoorden; en also wy 'er nu een hadden, die het doen kon, begoft terstont den Verloochende de woorden te schrijven, die ik hem voor sey, welke in der daer

waren dese, die ick u sal seggen, also ik se noch niet vergeten heb, noch vergeten sal.

DE waeragtige *Ala* wil u bewaren, *Me-Vrouw*, en die gesegende *Maria*, die de ware *Moeder Goats* is, de welke u in het hart gegeven heeft te gaan na het lant der *Christenen*, dewyl se u lief heeft. Bidt gy haer, dat sy u gelieft te kennen te geven; wat middel men sou kunnen in het werck stellen; alsoo sy wel so goet is, dat zy het doen sal. Van mynent wegen, en van wegen al dese *Christenen*, die hier by my zijn, beloof ick u, voor u te doen al dat mooglijk is, tot 'er doot toe. Laat toch niet na, my te schrijven het geen gy van meeningh zyt te doen. Ick sal u altoos antwoorden, alsoo de groote *Ala* ons een gevangen *Christen* gegeven heeft, die uwe tael wel spreeken en schrijven kan, gelyck gy by desen brief kont sien; inwoegen gy sonder eenige vrees vryelyk moogt schrijven het geen gy wilt. Aengaande dat gy in ons lant mijn *Vrouw* sout sijn, dat beloof ick u als een *Christen*; en vertrouwt, dat de *Christenen* altijd hunne beloften volwoeren, beter dan de *Mooren*. *Ala* en *Marien* sijn *Moeder* bewaren u, *Me-vrouw*.

Desen brief geschreven en geslooten sijnde, wachten wy noch twee dagen, eer de *Banno* ledig was; 't welk sijnde, begaf ik my voort op de plaets, om te sien, of het riet ook weder voor den dag quam: 't geen niet lang en toefde. Soo haast als ik het sag, sonder te sien, wie het voortbracht, toonde ik den brief, als te kennen gevende, dat se den draat daar aan souden vast maeken: maar sy was alreets in het riet, waar aen ik den brief vast bont, dien sy ophaelde; en terstont daar na vertoonde sich de selve weder, met de groote vredevaen. Sy liet het vallen, en ik nam het op, vindende in alderhande gelt, soo gout als silver, over de vijftig kroonen; 't welk vijftigmael ons vergenoegen en vreugt vermeerderde, en de hoop van onse vryheyt bevestigde. Dien selven avont quam den *Verloochenden* weder by ons, welke ons sey, dat de *Moor*, *Aguimorato*, daar men ons van geseyt had, in dat huys woonde, die een eenige *Dochter* had, erfgenaem van alle sijne goederen: dat de selve, na het gemeen gevoelen, de schoonste *Vrouw* van geheel *Barbarijen* was: dat veele van de *Onder-Koningen* haar tot een *Vrouw* hadden begeert; maer dat sy noyt had willen trouwen: en dat hy ook gehoort had, dat 'er een *Christene Slavin* was in huys geweest, die nu gestorven was. Al het welk met den brief over een quam. Wy pleegden vorders raat met den *Renegade*, op wat wijze men de *Moorinne* vervoeren sou kunnen: dog wy slooten eerst het tweede bescheyt van *Zorayda* af te wachten, also sulks

fulcks als doe haer naem was, doch nu Maria; dewijl wy wel sa-
gen, dat sy ons de hulpmiddelen voor most schrijven. Wy dan
daer toe besluytende, sey den Renegade, dat wy niet souden be-
kommert zyn: dat hy het leven sou laten, of dat hy ons in vry-
heyt sou stellen. Vier dagen achter een was de Banno vol volcks;
't welk de oorfaek was, dat het riet in so veel tijds niet voor den
dag quam. Maer ten eynde van de selve, en het huys na gewoon-
te ledig zijnde, verscheen ons die lieve Noortster wederom, met
een knopken so beswangert, dat het ons een geluckige verlossing
scheen te belooven. Het ueygde sich weder tot my, daer ik den
tweeden brief aen vont, met hondert kroonen in gout, sonder
eenig silver gelt. Den Renegade was toen juyft tegenwoordigh,
waer door wy hem den brief te lesen gaven, luydende aldus:

*Ick weet niet, mijn Heer, wat order te bestellen, om na Spangien
te gaen, noch heeft my Lela Marien yets daar van gesegt, hoewel ik
haer gebeden heb. Al het geen men sal kunnen doen, is, dat ik u door dit
venster seer veel gelt sal geven, daer gy u met uw gesellen voor kondt
verlossen; en laet'er een na het lant van de Christenen gaen, en daer
een barck koopen, en komen om de rest. My sal men vinden in mijn Va-
ders Hof, huyten de Poort Barbazon, dicht aen de zee, daer ick de
heele Somer met mijn Vader en mijn Dienaers sal syn. Van daer
kondt gy my by nacht sonder vrees weg voeren, en in uw schip
jetten. Maer siet toe, dat gy my de beloften houdt van trouwen,
of ick sou Marien bidden, dat se u straffen sou. Indieng y nie-
mandt vertrouwt om het schip te gaen halen, soo gaet gy self, en
komt weder; 't welk ick u beter vertrouwt als een ander, de-
wijl gy een Edelman zijt, en een Christen. Poogt na den Hof te ver-
nemen, en wanneer ick u op de plaats sie, sal ick weten; dat de
Banno ledigh is. Alsdan sal ick u veel gelats geven. Ala behoede
u, mijn Heer.*

Sodanig was den inhoudt van den tweeden brief, welke door
de anderen gehoort en verstaen zijnde, wilde garen een yeder
om de barck uyt, beloovende te gaen en te komen met alle
teeckerheydt, gelijk ick mede het selve aenboodt: maar den
Renegade was'er tegen, seggende, dat hy geensints sou lijden,
dat yemandt bevrijt wiert, voor en al eer se alle te samen vry ge-
kocht waren, alsoo hem de ondervindingh geleerd had, hoe
qualijck foodanige beloften volvoert worden; gelijk hy van
verscheyde treffelijke gevangens had gesien, welke een van hen
verlost, en na Valencia of Majorca gesonden hadden, die niet eer
vergaten als het weder komen: want de verkregene vryheyt, en

de schrik om de selve weder te mogen verliezen, wischte alle pligten in hun hart uyt. En tot bevestiging van 't geen hy gesegt had, vertelde hy ons een geschiedenis van de selve natuer. Eyndelijck besloot hy, dat het geen men kost en behoorde te doen, was, dat men het los-gelt hem sou geven: dat hy tot Algiers een bark sou koopen, onder schijn van te willen koophandelen op Tetuan, 'en daar omtrent: en dat hy, zijnde Meester van de bark, wel middel sou vinden om hen uyt de Banno te scheep te krijgen, beneffens Zorayda: dog dat het so veel te beter sou zijn, indien de Moorinne soo veel gelt gaf, als genoeg was om hen allen te lossen; want vry zijnde, mochten se wel te scheep gaan, al was het midden op den dag. Maar de swarigheyd was, dat de Mooren niet wel lijdten willen, dat de Renegaden Schepen koopen, 't en waar groote, om daar mede te gaan rooven; also se dadelijck vermoeden hebben van vluchten, voornamentlijck, indien het een Spanjaart is. Doch daar wist hy wel raedt toe, alsoo hy een Moor van Tangerrino sou sien met hem te krijgen, om de barck gelijk als in maetschappy met hem te koopen, en den koophandel te doen; en onder desen schijn sou hy Meester van de barck worden, daer hy het alles mede verhoopt uyt te voeren. En hoe-wel het my en mijn gesellen beter dogt na Majorca om dese bark te senden, dorsten wy hem evenwel hier in niet tegensprecken; vreesende, indien wy sijn goetduncken niet en volgden, dat hy ons beklappen mocht: en alsoo beslooten wy hem te laten begaan, en ons voor het overige in de hant des Heeren te stellen. Terstont sonden wy een antwoord aan Zorayda, luydende, dat wy souden doen het geen sy ons geraten had, also sy het so wel had gevonden, als of Lela Marien haar sulcks had ingegeven, en dat het aan haar stont het werk te bevorderen, of te doen vertoeven. En van nieuws deed ick haar beloften van te trouwen. Hier op des anderen daegs, als de Banno weder ledig was, kregen wy van haar in verscheyden reysen tot twee duyzent goude kroonen toe, beneffens een brief, waar in sy seyde, dat se op den eersten Juma, 't welck hun Vrydag was, na den Hof sou gaan; maar dat se ons van te vooren noch meerder gelt sou geven: en indien sulcks niet genoeg was, dat men het haar sou doen weten, sy sou ons geven soo veel als wy begeerden, also haar Vader soo veel had, dat hy niet mercken kost, hoe veel daar uyt genomen wiert, en dat sy de sleutels van alles had. Wy gaven terstont vyf honderd kroonen aen onsen Renegade, om een barck te koopen; en met acht hondert mackte ick my selven vry, gevende het gelt

aan een Koopman van Valencia, die op dien tijdt binnen Algiers was, welke my van den Koning vry kocht, op sijn woort, dat hy met het eerste Schip, 't geen van Valencia sou komen, mijn losgelt sou betalen. Want indien hy terstont het gelt gegeven had, sou het vermoeden hebben gemaeckt, dat mijn gelt daar al lang was geweest; maar dat het den Koopman door gierigheyt had achter gehouden. Donderdaegs voor den Vrydag, op de welke Zorayda vertrecken sou, gaf se ons nog andere duysent kroonen, en liet ons haar vertreck weten; met eenen my versoekende, dat, soo haast ick bevrijt sou zijn, ick na haars Vaders Hof sou vernemen, en alle gelegentheydt waarnemen, om daar te gaen, en haar te sien. Ick antwoorde in korte woorden, dat ik het sou nakomen, en dat sy ondertusschen wilde forge dragen, om ons aen Lela Marien te bevelen, met al die gebeden, die haar de Christene Slavin geleert had. Dit gedaan zijnde, maekte met ook, dat mijn drie gefellen mede geloft wierden, om de uytgang te lichter te maecken; oock om dat ick verlost zijnde, en sy niet, den duyvel hen het een of het ander, tot nadeel van Zorayda, mocht ingeven: want, hoewel sy waren die se waren, wilde ick evenwel de saeck in de waeghschael niet stellen. En alsoo deed ick hen lossen, op de selve manier als ick geloft was, tellende al het gelt aan den Koopman, om sijn borgtocht te seckerder te hebben; aan wien we evenwel ons geheym niet te kennen gaven, ter oorsaak van het gevaar, 't geen daar in gelegen was.

Het leedt geen vyfrien dagen daar na, of onsen Renegade had een barck gekocht, machtig omtrent dertig persoonen te voeren. En om een schijn aen sijn saecken te geven, deed hy quansuys een reys op een plaats genoemt Sargel, ongeveer dertig mijlen weeghs van Algiers, na het gedeelte van Oran, daar stercken handel van Rosijnen en Vijgen is. Twee of drie maal deed hy dien tocht in geselschap van den Tagarijn. Men geeft desen naem van Tagarijn in Barbarijen aan de Mooren van Aragon, en aan die van Granaden, en Mudajeres: maer in Fez noemt men die van Granada Elekes, 't welk is het volk, daar sich de Koning aldermeest van bedient in den oorlog. Yeder reys, die onsen Verloochenden deed, quam hy gemeenlijk ten ancker in een bayken, 't welk geen twee musket-schooten van den Hof van Zorayda was: en om alle vermoeden weg te nemen voor de Mooren, die aen de riemen saten, en te beter schijn aan alles te geven, ging hy somwijlen aan den Hof, verloekende

soeckende eenige vruchten, die haer Vader mildelyk gaf, sonder hem te kennen; door welcke gelegentheynt hy ook Zorayda garen gesproocken had (gelijk hy my naderhant gelegr heeft) en haar te kennen gegeven, dat hy de geen was, die door mijn bevel haar in het lant der Christenen zou brengen. Maar het was hem niet mooglijk, alsoo de Morinnen sich van geen Mooren noch Turken laten sien, 't en waar door bevel van haar Man, of haar Vader. Van de gevangene Christenen laten se sich genoeg sien, en aanspreeken, ja self meer als wel behoort is. En in der waarheyt, het sou my self leet geweest zijn, dat hy se gesproocken had; dewijl ick duchte, dat sy 't qualijk mocht genomen hebben, dat haar saecken gingen door de hant van een Verloochenden. Onsen Renegade dan, siende met wat seeckerheyt hy na Sargel gingen quam; dat hy ankerde waar en wanneer hy wilde; dat den Tagaryn geen andere wil had als de sijne; dat ick nu met mijn gesellen verlost was, en ons anders niet en schorte, als eenige Christenen te soecken om te roeyen, sey tegen my, dat ick sou sien, wie ick, behalven mijn gesellen, sou met my willen nemen, en dat ick de selve bescheyden sou tegen den naesten Vrydagh, op welcken dagh hy onse vlucht beslooten had. Ick dan spreek met twaelf gevangene Spangiaerts, dappere en kloecke Mannen, en van de gene die de meeste vryheyt hadden om uyt de Stadt te gaan. En waarlyk, het had geen kleene moeyten in soo veel by een te krijgen, alsooder even twintig Roovers in zee waren gegaan, die al de Roey-slaven met sich genomen hadden; en desen alleen, benefens noch eenige weynige, waren gebleven, vermits hun Heer wachte na een Galjoot, dat voor hem gemaect wiert. Tegen desen sey d' ik anders niet, als datte op den naesten Vrydag, een voor een, uyt de Stadt souden gaen, en sich begeven na den Hof van den Moor Aguiomorato, en dat se my aldaar souden wachten. Dit sey d' ick tegens een yeder in het bysonder, met last, indien sy daer eenige andere Christenen vonden, niet anders tegen de selve te seggen, als dat ick hen belast had aldaar te wachten. Dit soo bestelt zijnde, most'er noch yets anders gedaen worden, namentlijk, Zorayda te kennen gegeven, hoe de saecken stonden, op dat se mocht gewaarschouwt, en niet verschrickt zijn, indien men haar by geval quam bespringen, eer sy sich kost inbeelden dat alles klaer was. Hier op dan begeef ik my nae haer Vaders Hof, om te sien, of ick haer kost komen te sprecken, onder schyn van eenige kruyden te soecken. Dit deed

ick des daegs voor de tijdt van ons vertreck; en den eerste, die my ontmoete, was haer Vader, welke tegen my sprack in een tael, die men door geheel Barbarijen, gelijk ook in Constanti- nopolen, tusschen de Mooren en Slaven gebruyckt, zijnde noch Moors noch Spaens, maer te samen gemengt, waer mede sy mal- kander verstaen. Hy dan vraegde my in dese tael, wat ik in sijnen Hof socht? en wie ik was? Ik antwoorde hem, dat ick de Slaef was van Arnout Mami ('t welk ick daerom sey, om dat ik voor seeker wist, dat het een groot vrint van hem was) en dat ik kruy- den socht om een salade te maecken. Hy vraeghde my vorders, of ick losbaer was, of niet? en hoe veel mijn Patroon voor my eischte? Zijnde wy in dese onderlinge vragen en antwoorden, quam ondertusschen de schoone Zorayda uyt her huys van den Hof te voorschijn, die my nu al lang gesien had; en gelijk de Moorinnen, als gheseght is, geen swarigheydt maecken sich van de Christenen te laten sien, quam sy ook onbeschroomt daer haer Vader met my sprack, ja self riep haer Vader haer, op dat se by hem sou komen. Geen pen ter wereld is bekwaam de schoonheyd, goede gestaltens, en de behaeglijke manieren, beneffens het rijke cieraet waer mede sich mijn beminde Zoray- da aldoen aen mijn oogen vertoonde, te beschryven: alleenlijk wil ick so veel seggen, dat 'er meer peerlen hingen aen haer hals, ooren, en hayr, als 'er hayren op haer hoeft waren. Aen de voe- ten, welke na de Moorsche wyse bloot waren, had sy twee car- caxes, of armringen, van suyver gout, en met soo veel diamanten beset, dat haer Vader, gelijk se my naderhant gefegt heeft, de selve waardeerde op tien duysent dubbelde Ducaten; en die se aen haer armen had, waren van de selve prys. De peerlen waren gelijk als op haer lichaem geregent, en dat van de schoonsten die men bedenken mag; alsoo de meeste pracht van de Morinnen bestaet in sich met peerlen en peerlemoer op te tooyen: invoegen men meer peerlen onder de Mooren vindt, als onder alle andere volcken ter werelt. En buyten dat wiert de Vader van Zorayda gehouden meer van dese cieraeden, als yemant anders, te hebben, beneffens over de twe hondert duysent gulden in gout; van al het welke dese, die nu tegenwoordig de mijne is, Vrouw was. In- dient met so veel cieraeden opgepronkt, schoon was, of niet, kan men oordeelen uyt her geen haer noch van haer lange reys over gebleven is: want men weet, dat de schoonheyd der Vrouwen haer tyt, op-en afgang heeft. Kortelijck, sy was toen soo schoon (of ten minsten sy scheen my soo te zijn) dat ik oordeelde van

mijn leven geen bevallijcker gesien te hebben: daer by gevoegt de groote weldaet, waer door sy my verbonden had, docht my, dat ick geen mensch, maer eenige Godtheyt, voor my had. Als sy by ons quam, sey haer Vader tegen haer, dat ick een Slaef was van Arnaut Mami, en quam om kruyden te soecken. Sy nam my by de hand, en vraegde my in deselve gemengelde tael, of ik een Edelman, en wat de oorlaeck was, waerom ick mijn verlossing niet besorgde? Ick gaf haer tot antwoordt, dat ick gelost was, en dat men uyt het losgelt wel kost oordeelen, waer ick voor gehouden wiert, also men voor my vyfrien Coltamis gegeven had; daer sy op antwoorde: In der waerheyt, indien gy mijn Vader toebehoorde, ick sou maecten, dat gy voor tweemaal soo veel niet sout los geraecken; alsoo gy Christenen altoos van u selven liegt, en u arm maect, om de Mooren te bedriegen. Dat kan wel zijn, Me-Vrouw, antwoorde ick haer weder, doch ick heb evenwel oprecht met mijn Heer gehandelt, en sal soo met een yeder doen, soo lang als ick leef. En wanneer sult gy vertrecken? vraegde sy my. Morgen, zey ik, alsoo hier een Fransch Schip is, dat morgen t'zeyl gaet, met het welck ick hoop te vertrecken. Is het niet beter, vraegde sy vorder, te wachten, tot dat'er Schepen uyt Spangien komen, vermits de Franschen uw vrienden niet zijn? Neen, antwoorde ick, want so groot is het verlangen, dat ick heb om mijn lant te sien, en by die persoon te wezen, die ick bemin, dat ick na geen andere gelegentheyt mag wachten, hoedanig de selve mag zijn. Gy zijt misschien getrouwt in uw lant, vervolgde sy vorder, en daerom verlangt u seer by uw Vrouw te zijn? Ick ben niet getrouwt, antwoorde ik weder, maer ik heb beloften gedaen van te trouwen, soo haest ick aldaer sal gekomen zijn. Is de Jonckvrouw schoon, vraegde sy wyders, daer gy u aen verlooft hebt? Soo schoon, antwoorde ick, dat ick durf seggen, dat se Me-Juffrouw seer wel gelijkt. Hier over begoft haer Vader hartig te laghen, seggende vorders, Cuala Christiano! soo moet sy al heel schoon zijn, indien se mijn Dochter gelyckt, die de schoonste van het geheele Koninckrijk is. Besiet se vry ter degen. De Vader diende tusschen my en Zorayda tot een uytlegger van de meeste woorden, als die in deze spraek best ervaren was: want hoewel sy die tael mede wel sprak, vertoonde zy evenwel haer meening meest door teeckenen. Terwyl wy in dese redenen waren, quam 'er een Moor geloopt, seggende, dat 'er vier Turken aen de andere zyde van den Hof

in geklommen waren, die de vruchten, noch onryp zijnde, af-plukten. Dit veroorzaekte groote verbaeftheidt in den Vader, gelijk oock in Zorayda; alsoo de Mooren sulck een schrick voor de Turcken hebben, en soo van hen gedwongen worden, als of se hun slaven waren. Hy dan sey tegen sijn Dochter: gaet, mijn kint, in huys, en besluit u daer, terwyl ik dese honden ga spreken: en gy, Christen, soekt uw kruyden, en gaet dan in vrede; en Aly help u gelukkig in uw lant. Ick boog my, en hy begaf sich na de Turken toe, latende my alleen met Zorayda, die scheen te willen gaen daar haar Vader haar belast had: dog zijnde agter de boomen van den Hof, keerde se sich weder tot my, met de tranen in de oogen, met dese woorden: *Amexi Christiano, Amexi?* 't welck so veel is als, vertreckt gy Christen? vertreckt gy? Ick antwoorde haar, ja Me-vrouw, maar geensints sonder u. Wacht my op den naesten Vrydag, en verschrickt u niet, wanneer gy ons siet; want sonder twyffel wy sullen na het landt der Christenen reysen. Dit seyde ick haar in sulcker manieren, dat sy my wel verstont; en slaende my den arm om den hals, begoft zy met swacke schreden na het huys toe te gaan. En dit sou ons misschien qualijk bekomen hebben, indien het Godt niet anders geschickt had: want haar Vader weder komende, quam ons in sulck een gestaltenis te sien; 't welck wy beyde merckende, was Zorayda soo voorfichtig, dat se evenwel den arm van mijn hals niet af en nam, maar eerder naerder my toe viel, en het hoofd op mijn borst liet hangen, met de kniën een weynig geboogen, gevende klare teekenen dat se beswymt was, gelijk ick oock scheen haar met moeyte en onlust op te houden. Haar Vader quam vaardig na haar toe loopen, en, siende sijn Dochter in deser voegen, vraegde haar, wat haar deerde. Maar also sy geen antwoord gaf, seyde hy: Sonder twyffel heeft haar de aankomst van die honden in deser voegen verschrickt. En nemende haar uyt mijn armen, nam hy haar in de sijnen; en sy, gevende een gesucht, met de tranen noch in haar oogen, sey ten laetsten: *Amexi Christiano, Amexi,* gaet weg gy Christen, gaet weg; daar haar Vader op antwoorde: daer is niet aen gelegen, mijn kint, hy heeft u geen leet gedaen, en de Turken zijn nu al weg gegaen: daarom weest slechts gerust, sy zijn op mijn verfoek gegaan daar se van daan quamen. Dit is, mijn Heer, seyde ick tegen den Vader, het geen haar in dien staat gebracht heeft: maar dewyl sy seydt dat ick gaan sal, wil ick

ick haar geen moeyelijkheid meer aandoen. Blyft in vrede; en met uw verlossal ik een andermaal wederom kruyden in desen Hof komen: want gelijk myn Patroon segt, daar zijnder nergens soo goede, als hier. Soo dikmaals als gy wilt, antwoorde Agui-morato: doch mijn Dochter heeft sulcks noch tegens u, noch tegens eenig ander Christen gesegt; maar alleen dat de Turken souden weg gaen, en dat gy sout gaen om uw kruyden te soecken. Hier mede nam ik oorlof van hen beyden; en sy gelijk als haar kracht weder krygende, ging met haar Vader; terwyl ick, onder schyn van kruyden te soeken, den Hof wel ter degen rontsom verspiede, nemende de toegangen wel waar, beneffens de gestaltenis van het huys, en al 't geen de uytvoering van ons werk mocht aengaen. Dit gedaen zijnde, begaf ik my weder na den Renegade, en mijn andere gesellen, vertellende hen al mijn wedervaren, onmatelijk verlangende om my selven sonder vrees te sien in het besit van dese schoonheydt. De tydt onder dies gaat voort, en den verlangden en begeerden dag quam vast aan; en volgende de orde die wy tot ons voornemen bestelt hadden, stelden wy het selve in het werk. Des anderen daags, 't welck den Vrydag was, ankerde Morrenago (want also was de Verloochende genoemt) tegen de nacht in de voorseyde Baay, recht tegen over daer de wooning was. De Christenen, die roeyen souden, waren op verscheyde plaatsen, hier en daar, verborgen; zijnde een yeder seer begerig na mijn komst, en om, gelijk se meenden, sich Meester van de barck te maeken, alsoo se niet bewust waren wegens de mening van den Renegado. Alleenlijk meenden sy dat sy met geweld de selve mosten vermeesteren, en al dat 'er in was om hals brengen. Ick eyndelijk met mijn gesellen voor den dag komende, quamen terstont dese Slaven na my toe. De Stadt was omtrent dees tydt geslooten, en geen mensch vertoonde sig buyten op het velt. Als wy aldus by malkander waren, stonden wy in twyffel, of wy eerst wilden gaan om Zorayda, of eerst ons verseecken van de Mooren, die binnen Scheepsboort waren: en zijnde in dese vertwyffeling, quam den Renegado by ons, vragende, waar wy na vertoefden, also het tyd was, en de Mooren buyten sorg, en de meesten hoop in slaep. Wy antwoorden, waar over dat wy twyffelden: maar hy berigte ons, dat het aldersekerste was, ons eerst meester van 't Schip te maken, 't welk men lichtelijk en sonder eenig gevaar kost doen, en dat wy dan terstont om Zorayda souden mogen gaan. Dit dogt ons al te samen goet; en derhalven, sonder ons langer op te houden, gingen wy op

op zijn geleyde na de barck; en hy aldereerst daer binnen springende, en de hant aen zijn houwer slaende, sey tegen de Mooren: Niemand van u-lieden sy so stout, als sich te bewegen, of hy is het leven quijt. Ondertussen quamen al de Christenen daer binnen. De Mooren, die van sich selven kleinmoedig zijn, hoorende hunnen Arrâez op dese wijze spreken, blêven heel verbaest, sonder dat yemandt van hun allen de hant aen eenig geweer, 't geen se ook weynig hadden, dorst slaen, en lieten sig so sonder eenigen tegenstant van de Christenen vleugelen en binden, die het vaerdig af klaerden, dreygende de Mooren, by aldien sy op eeniger wijze bestonden te roepen of geluyt te slaen, dat sy hen den beck souden breecken. Dit gedaen zijnde, lieten wy de helft van de onsen op de wagt. Wy anderen begaven ons, door den selven Renegade geleit, na den Hof; en het geluk wilde, dat de poort, soo als wy daer aen quamen, met weynig moeyte open ging, gelijk of se niet eens was geslooten geweest: en also gingen wy in alle stilligheyt, sonder gehoort of gesien te zijn. Zorayda lag ons terwyl in een venster te wachten, en, hoorende eenigh volck, vraegde met stille stem, of wy Christenen waren? Ick antwoorde ja, en dat se om laeg sou komen. Soo haest als sy my wiert kennende, vertoefde sy niet langer, maer sonder meer te antwoorden, quam om laeg, en vertoonde sich aen een yeder van ons so schoon en kostelijk, dat de anderen opgetoogen stonden. Straks als ick haer sag, nam ick haer handt, en kuste de selve, gelijk oock den Renegade en de anderen deden, die vast den fleur volgden. De Verloochende vraegde haer, of haer Vader in den Hof was? daer sy ja op antwoorde, en dat hy sloop. So sal 't dan noodig zijn, antwoorde den Renegade, hem op te wecken, en met ons te nemen, mer al het geen hy hier van waerde by sich heeft. Neen, hervatte sy, mijn Vader wil ick niet aengeroert hebben; en in dit huys is niet anders, als het geen ick hier by my heb, 't welck foodanig is, dat het u allen rijk kan maecten: wacht een weynig, en gy sult het sien. Daer mede begaf se sig weder na binnen toe, seggende, dat se terstont sou weder komen, en dat wy soo lang souden stil blijven, sonder gerucht te maken. Ick vraegde den Renegado, wat hy met haer gesproken had, die het my alles vertelde; waer op ik antwoorde, dat men in allen gevalle niet anders behoorde te doen, als Zorayda begeerde: welke nu eyndelyck weder quam, beladen met een kofferken vol goude kroonen, soo swaer, dat se het qualijck tillen kost. Ondertusschen wilde het ongeluck, dat

haer Vader ontwaecte; en hoorende het gedruys in den Hof, begaf hy sich aen een veynster, van waer hy terstont sag, dat'er een deel Christenen in den Hof waren, en begoft daer over luytskeels uyt te schreeuwen, Christenen, Christenen, dieven, dieven: door welck gekryt wy met allen ontstelt wierden. Maer den Renegade, siende het gevaer daer in wy waren, en hoe veel 'er aen gelegen was dit werk uyt te voeren, eer men ontdekt wiert, liep met alle vaerdigheyt na boven, naer Agumorato, gevolgt van renigen der onsen, alsoo ick Zorayda niet verlaten dorst, de welke als machteloos sich in mijn armen had laten vallen. Korttelijk, sy, die na boven geklommen waren, hadden hun dingen soo wel gedaen, dat se terstont met den Moor om laeg quamen, hebbende hem de handen gebonden, en een doeck in de mont gestoocken, dreygende hem het leven te benemen, indien hy sprak. Als hem sijn Dochter sag, bedeckte se sich de oogen, om hem niet te sien; en hy bleef verbaest, sonder dat hy wist, of zy sich met of tegen wil in onse handen gegeven had. Maer wy, sonder langer te vertoeven, begaven ons na het Schip: alsoo sy, die daer gebleven waren, ons vast met verlangen verwachten; vreesende, dat ons eenig onheyl mocht overgekomen zijn. Nauwelijks was het twee uuren donker geweest, of wy bevonden ons al te samen te schein, daer wy den Vader van Zorayda de banden van sijn handen, en den doeck uyt de mont namen. Evenwel den Renegado dreygde hem het leven te benemen, indien hy een woort sprak. Maer hy, siende sijn Dochter ook daer, begoft jammerlijk te versuchten, te meer, wanneer hy sag, dat ik haer in mijn armen had, sonder dat sy eenige weer of moeyte daer tegen deed. Egter sweeg hy stil, vreesende, dat den Renegade sijn dreygementen mogt komen uyt te voeren: Siende sich eyndelijk Zorayda in 't schip, en dat men nu alreets met de riemen in 't water was, ook de Moren daer gebonden leggen, bad zy den Renegado, my te bidden, haer soo veel gunst te bewysen, als haer Vader en dese andere Moren te verlossen, also se sich eerder in de zee sou werpen, als voor haer oogen een Vader, die haer soo seer beminde, te sien gevangen leyden. Den Renegade seyde my sulks; en ik antwoorde, daer mede wel te vreden te zijn. Maer hy gaf weder tot antwoord, dat sulks geen sints nut was; alsoo sy, bevryt sijnde, terstont de Stad in oproer souden helpen, en veroorsackten, dat se hem straks met eenige ligte Fregatten achter aen souden sijn; invoegen wy swaerlik hunne handen souden ontkomen: dat het best was, soo lang daer mede te wachten tot dat men in de eerste

Christene haven sou zijn, daer men se dan sou kunnen op hunne vrye voeten stellen. Dit gevoelen en dese redenen seyden wy t'ontont tegen Zorayda, daer zy sich mede liet vergenoegen. Hier op begeeft sich een yeder stil, en soo vaerdig als hy kost, tot het roeyen, bevelende ons aen Godt, en namen de weg na het Eyland van Majorca, als ons het naeste zynde: maer also ons de wint een weynig tegen, en de zee wat ontstelt was, kosten wy die cours niet behalen, en vonden ons genootsacckt den weg na Oran te nemen, hoe-wel niet sonder ons groot misnoegen, en vrees van by die van Sargel ontdeekt te worden, welke Stadt aen dese kust legt, sestig mijlen weegs van Algiers, ook wel van het een of het anderen Galjoot besprongen te werden, die ghemecnlijk met Koopmanschap na Tetuan vaaren, hoe-wel wy genoeg gemoedigt waren, het mocht gaan zo het wilde, tegens een Koopvaerder, behoudens dat het geen Zeeroover en was, ons niet alleen te verdedigen, maer ook, waar het mooglijk, onsen vyandt te vermeersteren, om daer mede te seekerder onse reys te bevorderen. Zorayda had al geduerig haar hooft in mijn handen, om haer Vader niet te sien, die ick geduerigh hoorde Lela Marien aenroepen om hulp. Wy waren nu omtrent dertig mijlen weegs gevaren, wanneer wy op het aenbreken van den dagh ons omtrent drie schoot weeghs van landt bevonden; waer over wy ons weer een weynig in zee begaven, die nu wat gestilt was. En zijnde nu ongevaar twee mijlen zeewaart in, gaven wy order, dat men by beurten sou roeyen, terwijl men een weynig ging eeten, alsoo de barck van alles wel voor sien was, hoe-wel de roeyers selve seyden, dat het alsnoch geen tijt van rusten was; dat men die te eeten sou geven die niet en roeyden, dewyl sy in geenderhande manieren de riemen uyt de handen wilden leggen. Aldus wiert gedaen, en ondertusschen begoft 'er een goede wint op te steken, die ons de zeylen deed aenslaen, de riemen inhalen, en regt na Oran zeylen; also het ons onmoglijk was, andere cours te nemen. Dit geschiede met alle mooglijke haest, invoegen wy aldus in een uur over de acht mijlen af leyden, sonder ergens voor te vreesen, als voor den eenen of den anderen Zeeroover. Wy gaven de Mooren mede te eeten, die ook van den Renegade vertroost wierden, seggende, dat se niet als gevangens weg gevoert wierden, maer dat men hen op de eerste plaets hun vryheyt sou weder geven. Het selve wiert tegen den Vader van Zorayda mede gesegt, welke antwoorde: Alle dingen sou ik kunnen verhoopen buiten dat, gy Christenen, wetende, dat gy beleeft

genoeg zijt: maer dat gy my mijn vryheyt soude geven, houde my voor. soo slecht niet, dat ick sulks gelooven sou, also gy u in sulken gevaer niet hebt gesteecken, om my soo lichtelyk te ontslaen, voornamentlijck, wetende wie ick ben, en het voordeel dat gy lieden van my te wachten hebt, het welck indien gy op prijs stellen wilt, beloof ick u van nu voortaan het geen gy begeert voor my, en dese ongeluckige Dochter, of soo niet, voor haer dan alleen, die het beste gedeelte van mijn ziel is. Met dese woorden begoft hy soo bitterlijck te weenen, dat het in ons allen groote deernis verweckte, en Zorayda bewoog haer oogen op te slaen, en haer Vader aen te sien, welcke, siende hem so jammeren, terstont van my opstont, en haer Vader liep omhelsen, voegende haer aengesicht by het sijne, en beginnende beyde sulck een droevig geween, dat wy alle hen mosten geselschap houden. Maer wanneer haer Vader sag, hoe se gekleet, en op haer kostelijckste toegemaect was, en dat se so veel juweelen over sich had, vragde hy haer: wat is de oorsaek, mijn Dochter, dat ick gister avont, eer ons dit schriklyk ongeval over quam, u sag in uw huys en nagtgewaet, en dat ik u nu in sulcker voegen geiert en opgeprockt sie, als of ghy ter seeft sout gaen, en sonder dat gy anders eenige tijd hebt gehad om u te verkleeden, tegenwoordig met uw alderkostelijckste gewaden aen gedaen zijt? Antwoort my daer op, want dit is het geen my groote verwondering veroorsaect. Al dat den Moor tegen sijn Dochter sey, verklaerde ons den Verloochenden: doch sy antwoorde hem niet eenen woort. Maer wanneer hy aen een hoek van de barck het kofferken sag, daer sy gewent was haer juweelen in te sluyten, 't welck hy wel meende tot Algiers gelaten, en niet in den Hof gebragt te hebben, bleef hy nog meerder opgetoogen als te voren, en vragde haer, hoe dat kofferken in onse handen gekomen, en wat daer in was? Daer den Verloochenden op antwoorde, sonder na de redenen van Zorayda te wachten: doet geen meer moeyte, Heer, om uw Dogter sulke dingen te vraghen; want met een woort sal ik u op alles voldoen, en dat is, dat ick wil, dat gy weet, dat uw Dochter een Christinne is, en de gene die ons onse vryheyt gegeven heeft. Zy gaet met ons volgens haer vrye wil, en wel te vreden, gelijk ick vertrouw, sig in desen stant te sien, als een die uyt de duysternis tot het licht komt, of uyt de doot tot het leven. Is het waer, dat desen mensch segt, Dogter? vragde den Moor. Zorayda antwoorde ja. Soo zijt gy dan in der daet Christen geworden, en de gene die uw Vader in de handen van sijn vyanden geievert heeft?

heeft? Zorayda antwoorde weder daar op: het geen daar van is, Vader, een Christen ben ik, maer niet de gene die u in desen staat gebrocht heeft, also ik noyt gefocht heb quaet aen u, maar wel goet aan my te doen. En wat goet is het, Dochter, dat gy u selve gedaen hebt? vraegde den ouden wederom. Bidt, antwoorde Zorayda, Lela Marien om dat te weten; en die sal het u beter weten te seggen, als ick. Natuwelijcks had den Moor sulcks gehoort, wanneer hy met een ongelooffelijke vaerdigheyt sich selven van boven neder in zee wierp, daar hy sonder twijfel tou verdrongen hebben, indien de lange en wijde kleederen hem niet boven gehouden hadden. Zorayda begoft om hulp te roepen, en wy liepen alle toe om hem te helpen; en vattende hem by den rock, trocken wy hem half verdrongen uyt het water, zijnde geheel buyten kennis: daar Zorayda fult een smart over leed, dat se in de jammerlijkste klachten ter werelt uytborst. Wy keerden hem den mont nederwaarts, en kregen veel waters uyt het lichaem, invoege hy nae twee uuren tijds weder tot sich selven quam, gedurende welken tijt de wint omgekeert zijnde, ons weder na landt toe dreef, zulks dat wy nochmaals de riemen mosten in het werk stellen, om niet tegen de wal aan te raecken. Maer ons goet geluk wilde, dat wy aan een luwte geraeckten, zijnde achter een kleene Kaep, welke de Mooren noemen het hooft van de Cava Rumia, dat is, van de quade Christinne: want de Mooren seggen, dat daer die Cava, of Christinne, begraven leyt, door wiens toedoen sy Spangien verlooren hebben; zynde Cava in hun tael so veel als quade Vrouw, en Rumia als Christinne. En hoe-wel sy het voor een quaat voorteken houden daar te ankeren, syn s'er evenwel somwijlen door den noot toe gedrongen. Dog voor ons was het geen Haven van de boose Vrouw, maar wel van goede rust, zijnde de zee geweldig ontfelt. Wy zetten onse wachters aen lant, sonder onse riemen oyt uyt onse handen te leggen, eetende ondertussen van het geen ons den Renegade toegemaakt en bereyt had, en van herten God biddende, ons te willen bystaen, en een goet eynde aan ons bestaan te geven. Men gaf oock plaats aen het verzoek van Zorayda, om haar Vader, beneffens de andere gevangene Mooren, aen lant te setten, also het hart van Zorayda niet kost verdragen de selve aldus gebonden te sien weg voeren; t welk wy haar beloofde te sullen doen, so haest wy weder afvoeren, dewyl wy niet veel gevaer aldaar van hen te wachren hadden, synde dit geweest geheel onbewoont. Onse gebeden waren geenints so ydel, of den hemel geliefde de selve te verhoo-

ten, also de wint tot ons voordeel begoft te keren, en de zee te stillen, ons gelyk als nodigende om onse begonnen reys te bevorderen. Dit siende, maekten wy de Mōren los, en stelden se aen lant; daer sy seer verwondert over waeren: maer wanneer se den Vader van Zorayda, die nu weder heel bekomen was, aen lant souden setten, seide hy: Waerom meent gy, Kristenen, dat dat snode lid mijn vryheyt van u-lieden versocht heeft? Meent gy, dat het uyt liefde is? Sekerlyk niet, maer wel om dat se mijn tegenwoordigheyt, als hinderlyk, niet dulden en kan. Nog gelooft ook niet, dat se daerom van Godsdienst verandert, om dat se gelooft, dat de uwe beter is als de onse; maer om dat se weet, dat se in uw lant meer vrygheyt sal kunnen plegen, om haer dartele lust te voldoen. En keerende sig vorder tot Zorayda (zijnde evenwel wel ter degen by beyde de armen vast gehouden, op dat hy haer geenig leet aen sou doen) seyde hy tegen haer: ô snode Deern, waer heenen gaet gy verblinde als gy zijt, onder het geweld van die honden, onse natuerlycke vyanden? Vervloekt moet de uur zijn, dat ick u geteelt heb, en vervloekt de tijt van uw opvoeding. Maar ik, siende dat hy met dese redenen soo haest geen eynde sou maeken, haeste te meer om hem aen landt te setten, die van daer niet naliet duysent vervloekingen ons achter aen te roepen, biddende Mahomet, Ala te bidden, ons te vernielen en te verderven: en als wy sijn stem niet meer kosten horen, sagen wy evenwel sijn werken, treckende sig selven by den baert en het hayr, roepende egter nog so luyde als hy kost: komt weder, mijn lieve kint, komt weder: ick vergeef het u al te mael: laet dese menschen het geldt, dat haer toebehoort: ach komt weder, en vertroost uw bedroefde Vader, die in dese woestijne sijn leven sal laten, indien gy hem verlaet. Al dese woorden hoorde Zorayda aen, niet sonder groote smart; schreyende en weenende, en niet anders komende seggen, als het moet Godt believen, dat Lela Marien, die de oorfaeck van myn bekeeren is, u vertroost, myn Vader. Ala weet wel, dat ick anders niet heb kunnen noch mogen doen; en dese Christenen sijn onschuldig van alles: maer mijn bewegingen zijn soodanig geweest, dat ick niet geweten heb, hoe te komen tot volvoering der selver, die soo goet sijn geweest, Vader, als gy se quaet oordeelt. Dit seyde sy al sonder dat se van haer Vader gehoort, nog hy meer van ons gesien wiert; waer over ik haer vertroostende, vervolgeden wy onse reys, daer ons de goede wint dapper in vorderde: invoegen wy voorseecker verhoopten, des anderen daegs 's morgens aen de kusten van Spangien te zyn. Doch gelyck selden of

nimmermeer het geluck fuyver en onverhindert komt, maer altoos eenig ongeluck mede fleep, wilde ook ons lot, of wel de vervloekingen, die de Vader van Zorayda tegen ons uytgesproken had, (welke te vreefen zijn, van wat Vader het ook fou mogen welen) dat wy, zijnde nu al diep weder in zee, en al drie uren na den donker verfleeten, de zeylen in top, de riemen in de ruft, vermits de goede wint ons van den arbeyt verlost, met het licht van de Maen een ront Schip neven ons lagen, en dat fo digt by, dat, om niet tegen malkander te raecken, wy nootfaeckelijck wenden moften, gelijk fy ook deden, om ons te laten voor by gaen, roepende ons ondertuffchen van boort toe, wie wy waren, waer wy heen wilden, en van waer wy quamen? Maer dewyl fy ons in het Fransch aenspraeken, sey onsen Renegade, dat wy niet fouden antwoorden, also het ongetwijfelt Fransche Roovers waren. Door dese vermaning was 'er niemant, die een woort antwoorde: maer fynde een weynig voort gevaren, en het Schip nu als onder de wint, schooten fy met twee stucken na ons, en gelijk het bleek, beyde met ketenkogels, also door de eene schoot onse mast juyst in het midden van een geschooten wiert, vallende met zeylen met al in de zee; en daer op noch eens schietende, maekten se een groot gat in het midden van onse barck, sonder eenige andere schade of hinder te doen. Maer wy waren soo geraeckt, dat wy begosten te fincken; 't welk fiende, begosten wy al-te-mael overluyt om hulp te roepen. De Franschen wenden terstont, en omtrent twaelf mannen vielen in de boort, wel gewapent met roers en ander geweer. By ons komende, en fiende hoe weynig dat wy waren, en hoe wy alreets begosten te fincken, namen fy ons over, seggende, dat ons dat quaet over gekomen was, om dat wy niet geiproocken hadden. Onse Renegade nam terstont het kofferken van Zorayda, en wierp het in zee, sonder dat het yemant gewaer wiert. Kortelijck wy quamen al te samen over in den Franfman, welke hebbende onse gelegentheyt in het lang en breede verstaen, ons in gevolg afnamen al wat wy hadden, gelijk oock Zorayda haer juweelen die se om haer voeten had. Doch dit moeyde my fo seer niet, als ik wel vreesde, dat se haer haer alderkostelijckste Juweel fouden hebben afgenomen: maer het schijnt, dat hun begeerte niet verder ging als geldt te hebben, daer se fo gretig na waren, dat se ons selfs onse slaeffsche kleederen afnamen, gelijk of se veel schats waerdigh waren geweest. Ja daer waren 'er onder hen van gevoelen, dat men ons al te samen in een zeyl winden, en in zee fou werpen.

dewyl

dewyl sy van meening waren op eenige Havens van Spangien te handelen, daer se door ons mochten ontdeekt worden, indien se ons in het leven behielden. Maer de Capiteyn (de geen, die mijn beminde Zorayda berooft had) sey, dat hy te vreden was met den buyt, dien hy had, en dat hy in geen Spaensche Haven wilde in, maar by nacht de Straat door loopen, en soo na Rochel zeylen, van waer hy uytgevaren was: en derhalven kwamen se eyndelyck over een, ons in de Boot te setten, beneffens alle nootfaeckelykheyt voor soo een korte reys als ons noch overig was, gelijk se des anderen daegs deden, zijnde alreets in het gesicht van Spangien, door het welk al ons verdriet en het overdenken van onse armoede gelijk als van ons hart gestreucken wiert: sulck een grooten schat is de vryheyt. Het mocht omtrent middag sijn, wanneer se ons in de Boot setten, gevende ons twee vaetjens met water mē, beneffens eenige biischuyt: en den Hopman, door ik en weet wat barmhertigheid bewoogen, gaf myn Zorayda, op het nederklimmen, noch omtrent veertig goude kroonen; niet toelatende, dat haer yemant van sijn volk de kleederen sou uyttreucken, die se noch aen had, en nog aen heeft. Wy gingen in de Boot, bedankende hem voor de gunst welke hy ons bewesen had. Zy staken voor de wint van ons af, na de Engre van Gibraltar; en wy, sonder andere leytsarre als het lant te hebben, begosten so dapper aen te roeyen, dat wy op het dalen van de Son so dicht waren, dat wy oordeelden voor den nacht wel te sullen kunnen landen. Maer om dat de Maen dien nacht niet en schein, vermits de duystere lucht, en wy weynig kennis van de gelegentheyt hadden, docht het ons niet geraden by nacht te landen, gelijk veele van de onsen begeerden, die na lant toe wilden, al souden sy het op een rots setten, om also bevrijt voor ongeval te zijn, wegens de Roovers van Tetuan, die daer langs heen mochten komen, welke gemeenlijk's nagts uit Barbaryen varen, en 's morgens met den dag sich by Spangien vertoonen, makende so hun buyt, en gaende weder te huys slapen. Eyndelyck beslooten wy sachjes te naderen, om, indien het de stilte van de zee mocht toelaten, ergens te landen. Aldus deden wy, invoe-gen wy omtrent middernacht ons bevonden aen de voet van een misselijcken en hoogen berg, doch niet soo dicht aen de zee staende, dat de selve ons niet een weynig plaets verleende om te kunnen landen. Wy dan begeven ons in het zant, en also voorts al te samen aen lant, kussende de aerde, en met blijde tranen Godt lovende voor de genade aen ons bewesen. Wy namen uyt de Bark

het geen daar goets in was, trocken se op het lant, en begaven ons een groot stuk weegs den berg op: want al-hoe-wel wy daar waren, kosten wy ons evenwel niet ten vollen verzekeren, dat wy in het Christen-lant waren. Den morgenstont quam eindelyk (hoe-wel lankzaam na mijn goet-dunken) te voorschijn, wanneer wy den berg voorts op gingen, om te sien, of wy van daar eenige huisen of gehugten, of menschen, of wegen mogten ontdecken. Egter, alhoewel wy niets en sagen, begaven wy ons inwaart aan; also ons docht, dat wy ongetwijffelt wel haast het een of het ander souden ontmoeten, om na alles te vernemen. Maar het meeste dat my quelde, was te sien mijn lieve Zorayda te voet door dese rouwe wegen gaan; en hoe-wel ik se somwijlen op mijn schouderen nam, vermoeide haar mijn vermoei-heyte meer, als de rust haar rust gaf; en zy begeerde derhalven noit meer, dat ik dien arbeyt sou nemen, maar vervolgde met groote moete en vrolykheyt haar weg, zijnde van my by de hant geleyt. Weynig minder als een vierendeel mijls mogten wy gegaan hebben, wanneer het geluyt van een Boere-fluit ons ter ooren quam, een seker teken dat daar omtrent Harders met hun Vee waren; waar over omfiende of ons yemant ontmoete, sagen wy een jongen Harder onder een boom met een mes een hout snijden. Wy riepen hem toe, en hy ons siende, begaf sich op de vlucht: want (gelijck wy daar na verstonden) de eerste, die hy gesien had, waren de Renegade en Zorayda; welke in Moorische kleeding zynde, dacht hy gewisselijck, dat'er Moorische Roovers aan lant waren, en dat hy geheel Barbaryen op den rug had. Hy dan met groote snelheyt door het bosch loopende, begoft te roepen: Mooren Mooren, wapen wapen. Met dit geroep bleven wy al te samen verbaast staan, sonder dat wy wisten wat te doen: maar aanmerkende, dat het geroep van den Harder het gantsche lant over eynde zou helpen, en de Ruitery van dese gewesten wel haast op de been zou zijn, vonden wy goet, dat den Renegade sijn Turksch gewaat zou uit, en een Slaven kasak aendoen, die hem terstont van een der onsen gegeven wierdt, hoewel den ander daar over in het hemde bleef staan; en alsoo ons Godt beveelende, vervolgden wy den zelven weg, dien den Harder in geslagen was, denckende even staag, dat wy de Ruitery ontmoeten zouden. En hier in waren wy geenints bedrogen, alsoo wy geen twee uren gegaan hadden, of zijnde nu in een vlackte gekomen, ontmoeten ons omtrent vijftig Ruiters, die op een halve galop na ons toe quamen; en alsoo se ons sagen, bleven wy stil staan: doch zy naarder ge-

komen zijnde, en fiende dat se, in de plaets van Mooren, een deel arme Christenen vonden, bleven verwondert staen; en een van hen vraegde ons, of wy de genen waren, daer de Harders so over geroepen hadden? daer op ik ja antwoorde. En alsoo ik begoft te verhalen, hoe wy daer gekomen waren, wierd een van ons geselschap den Ruyter kennende, die ons gevraegt had; welke daer over, sonder my te laten uitspreken, sey: Geloofst moet God syn, die ons aen sulck een goeden oort gebracht heeft; want na ik het sie, is dese gront de gront van Malaga: en indien anders de jaren van mijn gevanckenis my het verstant niet berooft hebben, soo seg ick, dat gy, Heer, die met ons spreeckt, zijt myn Oom Pedro de Bustamante. Nauwelijcks had den Gevangen sulks gesproocken, of de Ruyter springt van sijn paert, en begoft den Jongman te omhelsen, seggende: Mijn hartelijck lieven Neef, nu ken ik u, en nu heb ick u, hoe-wel ick u over lang voor doot beweent heb, gelijk ook uw Moeder mijn Suster, en al de uwen, die als nog in het leven zijn, 't welck hen God gegunt heeft, op dat se het geluk mogen hebben van u eenmael weder te sien. Wy hebben eyndelijck verstaen, dat gy te Algiers waert; doch door dese uwe kleeding, en die van uw geselschap, begrijp ick wel, dat gy een wonderlijcke verlossing moet gehad hebben. Soo is het in der waarheyt, en de tijdt sal ons daer na wel gegeven worden om u het alles te verhalen, antwoorde den ander. Als de anderen verstonden, dat wy Gevangen, waren, steeg een ider van sijn paert af, ons noodigende daer op te sitten, en na de Stadt Velez Malaga te ryden, die maer een half mijl van daer was. Sommige gingen om de Barck na de Stadt te halen, verstaende waer wy de selve gelaten hadden; anderen namen ons achter op; en Zorayda geraeckte op het paert van Pedro de Bustamante. De gantsche Stadt ging ons tegen, om ons te ontfangen; dewijl se van sommige, die voor uyt gereden waren, de aenkomst van dese Slaven verstaen hadden. Sy waren niet verwondert verloste Slaven, noch gevangene Mooren, te sien; also hen het selve wel meer te vooren komt: maer sy verwonderden zig over de schoonheydt van Zorayda, welke alsdoe weder opgeklaert en opgesmukt was. Daer by had de vermoeytheydt van de wegh, en de vreaht van sich behouden te sien, sulck een verw in haer aengesicht gegeven, dat (indien my anders mijn liefde niet en bedroogh) ick haer achte voor het schoonste schepsel der werelt, immers ick had noyt schoonder gesien. Wy begaven ons ten eersten na de Kerck, om aldaer Godt te dancken. Zoo haest
als

als Zorayda in de Kerk quam, seyde sy, dat se aldaar gedaentens sag, die Lela Marien wel geleeken. Wy berichten haar, dat het haar Beelden waren; en den Renegade beduyde het haar ten betten dat hy kost. Daar na verdeelde men ons in verscheyde huysen, hier en daar: maar Zorayda, den Renegado, en ick wierden gebragt ten huysse des Vaders van den Christen, die de eerste kennis gemaect had, 't welck matelijck wel gestoffeert, en bemeubelt was, zijnde zy lieden van goede middelen. Ses dagen waren wy aldaer, gedurende welcken tijdt onsen Renegade, hebbende ondersocht het geen hem te doen stont, sich eyndelijk na Grauada begaf, om sich door bemiddeling van de Inquisitie weder in de schoot van de Kerk te begeben. De andere verlost Christenen gingen oock een yeder sijns weegs; en ick met Zorayda bleven alleen: zijnde de kroonen, die wy van den Fransman gekregen hadden, al onsen rijkdom, voor de welken ik haar dit beest kogt, dienende haar tot noch toe als Vader of Schiltknaep, en niet als Man. Aldus reylen wy, om te vernemen of mijn Vader nog leeft, en of yemandt van mijn Broeders eenigh beter geluck heeft gehad als ick; hoe-wel ick my soo geluckigh acht als yemandt, wegens dat den hemel my heeft gelieft met mijn beminde Zorayda te vervoegen. De lijtsaamheyt, die sy getoont heeft om alle moeyten en arbeyt uyt te staan, en de genegentheyt die se heeft om Christen te ziju, is soodanig, dat ick my daar over verwonder, en verbonden bevind haar te dienen al de dagen van mijn leven; hoe-wel ick moet bekennen, dat dit genoegen al vry verstoort en verdonckert wort door de twijffeling, welke ick heb, of ick in mijn eygen Vaderlant wel een hutteken sal vinden om haar in te brengen; en of de tijdt en de doot oock sulke verandering gemaect hebben in ons huys, dat ik misschien niemant sal vinden die kennis aan my heeft. Dit is, mijn Heeren, het geen ik u van mijn leven te vertellen heb; en gelieft gy self te oordeelen, of het niet vreemt genoeg is: het welck ick u wel wenschte korter te hebben kunnen verhaalen, hoe-wel de vrees van u door mijn lanckwijligheyt moeyelijk te vallen my al veele omstandigheden heeft doen achter stellen.

Het XXXIX. Hoofstuck.

Handelende van het geen vorder in de Herberg geschiede, en andere dingen meer.

Hier mede sweegh den Gevangen stil, tegen wien Don Fernando seyde: in der waarhey, Heer Capiteyn, de manier, met de welcke gy ons dese geschiedenis verhaelt hebt, is soodanig, dat sy over een komt met de vreemdigheyt en wonderlijckheyt van de saek self, zijnde sonderling wonderlijck, en vol van vreemde toevallen. Ook is de smaeck, die wy in de selve gehadt hebben, soodanig, dat, al had uw vertelling tot morgen geduert, het ons geensints sou verdooten hebben. En also seyde ook een yeder, doende den Capiteyn soodanige aanbiedingen, dat hy sich meer als voldaan achte van hunne goede genegentheyt. Voornamentlijck verfocht hem Fernando, met hem te reysen, also hy maecten sou, dat de Marquis, sijn Broeder, als Peter over den doop van Zorayda sou staan; en dat hy van sijnt wegen hem soodanig sou bystaen, dat hy sou mogen in sijn lant geraeken, op sulck een wijze, als sijn waerdigheyt verdiende. Voor al dese aanbiedingen bedankte hem de Capiteyn gedienstelijk. Evenwel begeerde hy noch het een noch het ander aan te nemen. Ondertusschen quam de nacht aan, en op het aenbreecken van de selve een Karos met eenige Mannen te paert aan de Herbergh. Sy verfochten herbergh, en kregen van den Waart tot antwoord, dat 'er in het geheele huys geen hant breet plaets ledig was. Hoewel dat soo is, seyder een van den hoop, hoopen wy evenwel, dat 'er geen ontbreecken sal voor den Heer Auditeur, die in de Karos is. Op dese naem wiert de Waerdin verbaest, en sey: nade-mael ik geen bedden meer en heb, wil ik garen mijn bedstede verlaten, indien mijn Heer eenige bedding met zich heeft gebracht, gelijk ik wel geloof van ja; invoegen dan sijn Edelheyt magh inkomen, als het hem gelieft; wy sullen hem sijn gemack geven, so wel als wy kunnen. Ter goeder uren, sey den ander. Maer ondertusschen was 'er uyt de Karos een Man gekomen, welcke aen sijn gewaet genoegsaam de gelegentheydt van sijn ampt vertoonde, al was het maar by de gedaente van sijn langen rock geweest. Hy had een Jonckvrouw by de hant, in het aenlien van omtrent zestien jaren, op de reys toegemaakt, dog soo geestig, en schoon, dat het een verwondering was om te sien; invoegen dit de vierde by de drie Gratien was. Don Quichot bevont sig op het inkomen van den Heer Auditeur aan de deur, te-
gen

gen wien hy zeide: Uw Genade kan vryelyk binnen komen in dit Kasteel, 't welck alhoewel klein, soo is'er evenwel geen engte noch ongelegentheyt ter werelt, welke voor de Wapenen, noch voor de Letteren, geen plaats en maakt, voornamentlyk wanneer de eene en de andere vergeselschap zyn met zulk een Schoonheyt, voor dewelke niet alleen de Sloten en Kasteelen sig hebben te openen, maar de rotfen te klieven, en de bergen te dalen, om haar doorgang te geven. Uw heerlijkheyt kome vry in dit Parady, daar hy Sterren en Sonnen sal vinden om dien hemel, dien uw Genade by sig heeft, te vergeselschappen. Hier, seg ik, zal hy vinden de Wapenen in haar kracht, en de Schoonheyt in haar uiterste. Den Auditeur bleef heel verwondert staan over de redenen van Don Quichot, dien hy met ernst bleef staan aansien, zijde niet minder verwondert over sijn gestaltenis, als over sijn woorden; en sonder hem te antwoorden, ging al voort: maar bleef op nieuw verbaast staan, als hy de schoone Lusinda, Dorothea, en Zorayda, voor sig zag, welke al te samen (hoorende de aankomst van dese nieuwe Schoonheyt) opgestaan waren, om haar te ontfangen. Maar Don Fernando, Cardenio, en de Pastoor, deden hem de volkomenste aanbiedingen. Kortelyk, den Auditeur ging binnen, verbaast, so over het geen hy sag, als over het geen hy gehoord had, terwijl de eerste Schoonheden dese tweede verwelkonden. Soo veel is'er van, dat den Auditeur wel zag, dat hy met geen Canaille gescheept was. Maar de gestaltenis en gedaante van Don Quichot gaf hem de grootste verwondering. Eindelyk, na dat men al de complimenten afgedaan, en de ongelegentheyt van de Herberg verschoont en vertoont had, besloot men weder het geen voor henen besloten was, te weten, dat de Vrouwlieden by malkander in de kamer souden slapen, en de Mannen buyten blyven, gelyk als om hen te bewaren; daar so den Auditeur, als sijn Dochter, seer wel mede te vreden waren. Vorders, met het gedeelte, dat in de Herberg was, en 't geen den Heer Auditeur met sig gebragt had, behielpense sig voor dien avont, beter als se gedagt hadden. Den Slaaf, die op 't eerste aankomen van den Auditeur ik weet niet wat onsteltenis had gevoelt, vraagde aan een van sijn Dienaars, hoe sijn Heeren naam was, van welken hy hoorde, dat hy Juan Perez de Viedma genaamt was, en dat hy verstaan had, dat hy uit een Plaats in het Gebergte van Leon van geboorte was. Met dit bescheyt, en het geen hy vorder gesien had, verseekerde hy sich, dat dit sijn Broeder was; die door raet van sijn Vader de

letteren gevolgt had. Hier over ten hoogsten vernoegt en verheugt, riep hy Don Fernando, Cardenio, en den Paftoor aan een zijde; vertelde hen wat hy gehoord had; en verfeekerde, dat den Auditeur fijn Broeder was. Hy had ook van den Dienaar verftaen, dat hy ging naer Indien, om Auditeur tot Mexico te zijn. Hy hoorde mede, dat die Jonkvrouw fijn Dochter was, daer de Moeder van in den arbeydt was gestorven, en dat hy veel ryckdom van haer behouden had, welcke met de Dochter aen hem was gebleven. Vorders verfocht hy hun raet, op wat wijfe fig te ontdecken, of wel te proeven, of fijn Broeder, fiende hem nu fo arm, hem ook verfmaden fou. Laet my die faek bevolen zijn, antwoorde de Paftoor, hoe-wel ick niet anders denck, mijn Heer Capiteyn, of gy fult wel ontfangen fyn, also ick uyt het wesen en de manierlijcke wysheyt van uw Broeder geen opgeblafentheyt befpeuten kan, nog te weynig kennis, om de gevallen van het geluck te oordeelen. Evenwel, sey de Capiteyn, fou ik my liever by omwegen, als fo fchielijk, ontdecken. Ik seg u, antwoorde de Paftoor, dat ik het wel beleggen fal. Ondertuffen was het avontmael vaerdig, en een yeder voegde fich ter tafel, behalven den Gevangen en de Jonckvrouwen, die in de kamer aten. Ten midden van de maeltijdt sey de Paftoor tegen den Auditeur: van de felve naem, gelijk uw Heerlijkheyt heeft, Heer Auditeur, heb ik een kameraet tot Constantinopolen gehadt, daer hy met my gevangen was, een van de braeffte Soldaten en Capiteynen die onder al het Spaansche Voetvolk waren: maar fo dapper en kloek als hy was, fo ongelukkig was hy ook. En hoedanig was dog den naem van defen Capiteyn? vraegde den Auditeur vorder. Ruy Perez de Viedma, antwoorde de Paftoor, zijnde van geboorte uyt een Plaats in het Gebergte van Leon, die my vertelt heeft een faeck, welcke hem met fyn Vader en Broeders gebeurt is, welcke indien se my van fulck een waarachtig perfoon niet was vertelt geweest, ick niet fou hebben willen gelooven, maer eer voor een sproockjen gehouden, gelijk de oude wijven malkander vertellen. Want hy sey my, dat fijn Vader al zijn middelen in vier deelen had gedeelt, en yeder het fijn gegeven, beneffens feckere lessen, die beter waren als die van Cato self. En soo veel weet ick te seggen, dat hem den Oorlogh soo qualijck niet geluckte, of hy quam (sonder eenigh ander behulp, als dat van fijn dapperheydt) binnen korte jaren tot de waerdigheyt van Capiteyn te voet, en op den trap om wel haest Maefstro del Campo, ofte Colonel, te zijn. Doch soo veer

was hem het geluck wederom tegen , dat hy gevangen wiert in dien geluckigen Slag in de Levant. Ick verloor hem tot Goleta ; en daer na hebben wy malkander weder tot Constantinopolen gevonden. Van daer is hy tot Algiers geraekt, daer ick weet dat hem de vreemdste saek voorgevallen is , die een mensch bedenken mag. Aldus vertelde hem de Pastoor korteling de geschiedenis van den Capiteyn en Zorayda. Al dese woorden hoorde den Auditeur seer aendachtelijk aen ; invoegen hy nimmermeer Auditeur , of toehoorder , was geweest , als tegenwoordig. De Pastoor ging niet verder als tot daer-en-toe, daer hy en Zorayda van de Franschen geplondert wierden ; besluytende , dat hy niet en wist, of hy in Spangien was geraekt, dan of hem de Franschen mede genomen hadden. Al dese vertellingen hoorde den Capiteyn van verre mede aen, lettende ondertusschen op het ge-laet van sijn Broeder , welke hoorende den Pastoor met dese reden en besluyten , een diepe sucht gaf , en met de tranen in de oogen aldus antwoorde : Indien gy wist , mijn Heer , hoe dese vertelling, die gy gedaen hebt , my raectt, gy sout u niet niet behoeven te verwonderen over dese teekenen van droefheydt , welke my overvallen, tegen alle betamentlykheyd en welstant. Dien dapperen Capiteyn , daer gy van spreckt , is mijn outste Broeder , welke volgens sijn dapperheyd ook hooger gedachten heeft gehad , als ick of mijn andere Broeder , en daer over den Oorlogh te volgen verkooren heeft. Maer ick heb die van de Letteren gevolgt , door de welke , en mijn naerstigheydt , ick tot den trap gekomen ben , daar gy my siet. Mijn jongste Broeder is in Peru , soo rijk en machtigh , dat met het geen hy aen sijn Vader en my overgesonden heeft , hy sijn deel genoegsaem heeft voldaan , en daer-en-boven genoegh aen mijn Vader gelaten , om sijn aengebooren miltheyt te oefnen , waer door ick my ook te bequamer in mijn studie en leering heb konnen onderhouden , en tot dese trap komen. Mijn Vader leeft noch , hoe wel stervende van verlangen om sijn outsten Soon eenmael weder te sien , biddende Godt sonder ophouden , hem die genade noch te doen voor sijn doot. Maer my verwondert , dat hy in soo veel voor-en tegenspoet noyt het minste aen sijn Vader noch aen sijn Broeders heeft laten weten , daer hy anders een soo verstandig persoon is : want indien men sulks geweeten had , hy sou na het mirakel van het riet niet hebben behoeven te wachten , om gelost te worden. Ondertusschen , het geen my in bekommernis houdt , is sijn weder varen met de Franschen ,

duchtende, dat se hem sullen omgebragt hebben, om haer dievery te bedecken. En dit sal maken, dat ik mijn reys met sulken genoegen niet vervolgen sal, als ik begoft heb, maer in tegendeel met groote droefheyt en swaergeestigheyd. O mijn lieve Broeder, die tegenwoordig wist waer gy zijt, ick sou u gaen soeken, al soud' het my al kosten wat ik in de werelt heb! En indien mijn Vader wist, dat hy nog in het leven, of gevangen was, al was het aen de uysterste deelen van Barbarijen, hy sou al sijne, mijne, en mijns Broeders middelen eer besteden, om hem te lossen, als hem in sijn verdriet te laten. En gy schoone, en milddadige Zorayda, wie sou u kunnen voldoen voor de deught, welke gy aen myn lieven Broeder getoont hebt! en wie sal het geluck mogen hebben om tegenwoordig te zijn op het herbooren van uw ziel! Dese en meer diergelijke woorden liet sig den Auditeur ontvallen, soo vol van liefde en medelijden over het geen hy van sijn Broeder gehoord had, dat sig niemant, van al de genen die hem hoorden, van tranen kost onthouden. De Pastoor eyndelijck siende, dat syn vont wel geluckt was, wilde hem niet langer in sijn droefheyt laten; maer staande van de tafel op, en gaende na Zorayda, nam haer by de hant, en ging met hayr uyt gevolgt van Lusinda, Dorothea, en de Dochter van den Auditeur. Ondertusfchen was de Capiteyn in verlangen wat de Pastoor doen sou, welke hem daer op by de andere hant nam, en ging also met dese twee na den Auditeur, dien hy met dese woorden aensprack: Laet af van weenen, eerwaerde Heer, en geniet het opperste van uwe vreugt, nademaal gy alhier uw Broeder, en uw getrouwe Swagerin, voor u siet. Dit is den Capiteyn Viedra, en dese de schoone Moorin, die hem so veel goets heeft gedaen. De Françoisen hebben haer in desen staet gestelt, op dat gy uw milddadigheyt aen hen soud mogen plegen. De Capiteyn liep terstont toe, om sijn Broeder te omhelsen; doch hy sette sijn beyde handen op sijn borst, om hem ter degen te besien: maer als hy hem nu volkomen kende, omhelsde hy hem soo vriendelijck, en met sulck een overvloet van tranen, dat het meestendeel, van die aldaer tegenwoordig waren, hem daer in geselschap moften houden. De woorden, die de twee Broeders malkander te ontmoet voerden, en de vreugt, die se toonden, sou niemant machtig sijn uit te drucken. Toen vertelden sy malkander al hun wedervaren. Daer sag men den Auditeur Zorayda omhelsen, al sijn middelen haer aanbieden, de schoone Christinne met de schoone Moorinne malkander op het vriendelijckst omarmen, en Don Quichot met

de

de mont vol tanden sitten kijken, sonder een woort te spreken, treckende dit alles tot sijn dolende Ridderfchap. Eyndelijk, men besloot, dat de Capiteyn en Zorayda met sijn Broeder na Sivilla fouden trecken, en hunnen Vader sijn aenkomen laten weten, op dat hy, indien het mooglijk was, op het doopmael van Zorayda mocht tegenwoordig zijn, dewyl den Auditeur sijn reys niet kon opschorten, also hy verstaen had, dat over een maent de Vloot na Nova Hispania sou vertrecken, en hem het nalaten van dese reys met allen schadelijck sou sijn. Kortelijck, een yeder was op het hoogste vergenoegt, en wel te vreden; en dewyl het nu eyndelijk diep in de nacht wiert, begaf sig elck om het overige in rust door te brengen. Maer Don Quichot boot sig aen de wagt om het Kasteel te houden, op dat de kostelijcke schat van so veel schoenheydt door den eenen Reus of den ander niet gestolen mogt worden. Die hem kenden, stonden hem sulks toe, en onderrechten den Heer Auditeur van sijn sotternen, die daer groot vermaeck in schepte. Sancho Pançe alleen wiert by na dol, dat men niet slapen ging; en hy accommodeerde sich, ten besten dat hy kost, op het tuyg van sijn Grauwte: 't welk hem evenwel dier genoeg quam te staen, gelijk men hier na sal seggen. De Jonkvrouwen vertrocken ook in hun kamer, en de anderen maekten het soo wel als se kosten. Don Quichot begaf sich terstont buiten de Herberg, om de sentinel perdu te staen. Den nacht nu recht voor 't krieken van den dag zijnde, quam de Jonkvrouwen een stem ter ooren, so wel getoont, en so aengenaem, dat sy sig alle genootsaect vonden de ooren daer toe te leenen, voornamentlyk Dorothea, die wacker lag, hebbende Me-Vrouw Clara de Viedma aen haer sy (want sodanig was de naem van de Dogter van den Auditeur) welke sy wacker mackte, om mede toe te luyfteren, en haer deel van het gesang te hebben. Niemant kost sich inbeelden, waer dit aengenaem gesang van daan quam, 't welck soo wel klonck, sonder met eenig speeltuyg verselt of gesterkt te zijn. Den eenen tijt dogt hen, dat het op de plaets was; den anderen, dat het uyt de Stal voort quam. Maer terwijl sy in dese verwondering waren, quam Cardenio aen de deur, seggende: Die niet en slaept, hoor toe, en dar na de stem van een Staljongen, die met sijn gesang betoovert. Wy hooren 't wel, mijn Heer, antwoorde Dorothea: en daer mede ging Cardenio weder heen; en sy, luyfterende so nauw toe als haer mooglijk was, verstont daer dese woorden uyt.

Het XL. Hooft-ftuck.

Verhandelende de aengename gefchiedenis van den Stal jongen, en andere dingen meer.

Ick ben een Zee-man van de min,
 En dwael in 't midden van fijn baren,
 Maer sonder hope van bewaren
 Een haven daer ick ruste vin,
 U volgende, ô mijn Noortfter, op uw licht,
 Van fchoonder glants in mijne oogen,
 Als immermeer fich aen den hoogen
 Vertoonen mocht aen Palinurs geficht.

Waer gy my leyt en weet ick niet,
 En foo gaet felf mijn koers verlooren,
 Voor my niet machtig na te fpooren,
 Noch wry noch wol van groot verdriet.
 Te groot ontfag, en eerbaerheyt bedeckt
 Uw klare fchijnsel voor mijn oogen,
 Geheel in mijne hoop bedroogen,
 Gelijck een wolck de leytftar overdeekt.

Zijnde den Singer tot fo ver gekomen, koft Dorothea niet laten Clara voort wacker te macken, bewegende haer van de eene tot de andere fijde. En haer wacker hebbende, fey te: Vergeeft het my, Jufferken, dat ik u wacker gemackct heb; het is gefchiet op dat gy de beste ftem moogt hooren, die gy uw leven ghehoort hebt, of hooren fult. Clara, half flaperig zijnde, wift in het eerst niet wat Dorothea fey; maer te recht haer meening verftaende, luysterde met naerftigheyt toe. Dog naulyks had fy twee vaerskens gehoord, die den ander vervolgde te fingen, wanneer haer fulck een vreemde beeving over quam, als of fy de koors op den hals hadt gehad; en omhelfende Dorothea heel vaft, fey fy tot haer: Ach, Me-Vrouw van mijn ziel en mijn leven, waerom hebt gy my ontwaekt? also het grootste geluk, dat my tegenwoordig mag overkomen, is mijn oogen geflooten te hebben, om nog te fien noch te horen dien ongeluckigen Sanger. Wat is het dat gy feyt, mijn kindt? antwoorde Dorothea, dien Sanger is maer een Staljongen. Geen Staljongen, fey Clara, maer wel een Heer van eenige plaetsen, en die oock plaets in mijn hart heeft,

en soo vast, dat, indien hy se self niet begeert te verlaten, hy daar eeuwig in blijven sal. Dorothea bleef verwondert over dese vreemde redenen, welke haer dochten meer kennis voor te stellen, als haer weynige jaren beloofden; waer over sy haer weder antwoorde: gy spreekt, Juffrouw Clara, in sulcker voegen, dat ik u niet kan verstaen. Verklaert u cen weynig, en segt my eens, wat gy meent met desen Heer van plaetsen, van hart, en van desen sanger, wiens stem u dese ongerustheyt veroorsaect? Doch segt my tegenwoordig niets meer daer van, also ik, om u te helpen in uw onsteltenis, het vermaek van dit soet gefang niet wil verliezen, dewyl my dunkt, dat hy met nieuwe veersen, en een anderen toon, syn sang wederom begint. Seer wel, antwoorde Clara; en sy, om hem niet te hooren, stopte haer beyde ooren met haer handen, daer sich Dorothea noch meer van verwonderde, die ondertusschen dese toover-veersen hoorde.

*o zoete hoop van mijn gewonde ziel,
Die overkomende al het geen u wederhiet,
Hebt u op 't padt begeven,
't Geenghy u selver hebt gemaect en woorgeschreven:
En quetst u 't hart niet, te sien op elcken stoet
De schaduw van de doot?*

*Ik weet, de kloekheyt wint ten ende meenigmael
Noch overwinning, en gewenste segenprael:
Maer die blijft recht verstoeten
Van 't luk, die voor het luk syn kracht niet wil ontbloeten,
Maer liever swymen in het schad'lyck onbescheyt
Van trage leedigheid,*

*De min verkoopt wel dier (en billijk is de koop)
Sijn overwinningen op 't bieden van de hoop,
Alsooder op der aerde
Geen schat van weynig moeyt gehouden wort in waerde,
En nimmer liever pant gesmaect wort, als die 't soet
Van heete lust voldoet.*

*De minne brengt ten eynd, niet selden door sijn raet,
Daer 't mogenste gewelt als voor verbystert staet;
En schoon dat myn gedachten
Het grootste van de min en 't hoogst geluck betrachten:*

*So stelt nochtans mijn hoop, te raecken, wonder schoon,
Van onder op den Throon.*

Hier maekte desen Sanger een eynde van sijn gefangen, en Clara een begin tot nieuwe klachten; al het welk de lust van Dorothea te meerder opweckte, om te weten de oorsaek van sulck een soet gefang, en sulcke bittere klachten: waar over sy op nieuw bestont te vragen, wat het was, het geen sy te voren meende te seggen? Clara derhalven, bevreest van Lusinda gehoort te zijn, omhelsende Dorothea heel vast, leyde haar mont so dicht aen haar ooren, dat se genoeg spreken kost, sonder van anderen gehoort te worden, en seyde haar: Dese, die daar singt, Me-Vrouw, is de Soon van een Ridder, gebooren uyt het Rijk van Arragon, een Heer van twee Plaetsen, welke woonde regt tegen over het huys van mijn Vader in het Hof. En al-hoe-wel mijn Vader de vensters des winters met linnen, en des somers met digte hordens bekleet had, is evenwel desen Edelman, die ter Hooger Schoolen lag, my komen te sien, sonder dat ick weet hoe, of in de Kerck of andersints. Dit is 'er van, dat hy op my verliest wiert, 't welck hy my door de vensters van sijn huys met sulke teekenen en tranen te kennen gaf, dat ik het nootfakelijk gelooven most. Onder andere teekens, welke hy my gaf, was sijn twee handen in malkander te voegen; gevende daar mede te kennen, dat hy my trouwen sou: en hoe-wel my het selve seer aengenaem sou geweest zijn, als die alleen en sonder Moeder was, wist ik evenwel niet, met wien ik mijn saeken sou overleggen. En also liet ick het al henen gaan, sonder hem andere gunst te bewijzen, als wanneer mijn Vader buytens huys was, het linnen of de horde een weynig op te ligten, en my also geheel te laten sien; daar hy sulken vreugt over toonde, dat het schein, of hy sot wilde worden. Ondertusten quam de tijt van het vertrek van mijn Vader aan, 't welck hy ook vernam, hoewel niet van my, alsoo ik hem noyt spreken kost. Hy daar over wiert krank van hartseer, gelijk ik evenwel daar na gehoort heb; en alsoo kost ik hem op den dag van ons vertreck noyt komen te sien, om ten minsten met mijn oogen mijn afscheyt van hem te nemen. Maar na dat wy twee dagen gereyft hadden, sag ik hem in de deur van een Herberg staan, omtrent een dagreysens van hier, hebbende de kleederen aen van een Stajongen, en dat so natuerlijk, dat, indien ik hem so vast in mijn ziel niet gedrukt had, ik hem noyt sou hebben kunnen kennen: doch ik kende hem straks

en verwonderde en verheugde my te gelijk. Hy sag my somwijlen ter sluyck eens aan, soo op den weg, als in de Herbergen daar wy quamen. En dewijl ik weet, wie hy is, en dat hy ter liefde van my sulck een reys te voet aenneemt, sterf ik by na van verdriet, en set mijn oogen over al daer hy sijn voeten set. Ick weet niet, met wat meening hy ons volgt, noch hoe hy het met sijn Vader gemaekt heeft, die hem seer bemint, alsoo hy geen andere kinderen heeft als hem, en hy wel beminnens waerdig is, gelijk Me-Vrouw sal kunnen oordeelen, wanneer sy hem sal komen te sien. En so veel weet ik u te seggen, dat al het geen hy sigt, sijn eygen werck is; alsoo ick gehoort heb, dat hy een persoon van brave letteren, en een seer goet Poeët is. Maer het quaatste is, dat, so menigmael als ik hem hoor singen, ik besta te beven als een loof, uyt vrees dat hem mijn Vader mogt hooren, en alsoo onse genegentheyt voor den dag komen. Van mijn leven heb ik hem geen woort aangesproocken; en evenwel bemin ick hem soodanig, dat ik sonder hem niet sou kunnen leven. Dit is, Me-Vrouw, al het geen ik u van dien Sanger sou weten te seggen; en so haest als gy hem siet, sult gy wel mercken, dat het geenen Saaljongen, maar een Heer van harten en heerlijkheden is. Segt my niet meer, Me-Vrouw Clara, antwoorde Dorothea daar op, kussende haar duysentmaal, maar wacht maar tot dat den dag aankomt: ick hoop het werk so te beleyden, dat gy uw hoogste genoegen sult hebben. Ach, Me-Vrouw! vervolgde Clara, wat eynde sou ick kunnen hoopen, daar sijn Vader so magtig en rijk is, dat ik niet te goet sou zijn om dienaeres van sijn Soon te wesen, ik swyge sijn huysvrouw? en te trouwen buyten kennis van mijn Vader, deed' ik niet om de geheele werelt. Ik begeer niet anders, als dat hy weder keert, en my met vreden laat; also ick hoop, dat de verre weg, dien ik ga, mijn smart sal verligten: hoe-wel ick weder in tegendeel vrees, dat het my weynig sal helpen. Ick weet niet, wat my let, noch waar my dese liefde van daan gekomen is, zijnde ik noch soo jong, en hy, na ik geloof, niet ouder als ik ben, die op Sinte Michiel (na mijn Vaders seggen) eerst zestien jaren sal worden. Dorothea kost sig niet onthouden van lagchen, hoorende hoe kinderachtig Clara de woorden afsingen, tegen de welke sy vorder sey: Laet ons, Me-Juffrouw, het weynige, dat noch van den nacht overig is, met slapen doorbrengen; en morgen sullen wy sien, wat wy doen kunnen. Hier mede hielden se sich beyde stil, blijvende vorders in het heele huys een groote stilswijgentheyt. Alleen de Dogter van de Waert en Maritornes

sliepen

slapen niet, welke, nu wetende waer het Don Quichot schorste, en dat hy gewapent de wacht buyten het huys hielt, voor sig namen, hem een part te speelen, of ten minsten een weynig tijckoring te nemen, in het aenhooren van syn lotternyen. Het was, nu so gelegen, dat in 't geheele huys geen venster was, 't geen op het velt uytquam, als alleen een gat daer men het stroo door buyten wierp. Aen dit gat stelden sich dese twee Deerus, en sagen van daer Don Quichot op sijn lancie leenen, sittende te paerd, en gevende nu en dan sulke droevige sugten, dat het scheen, dat hy met yeder sugt de geest sou geven. En daer op hoorden se, dat hy met een sagte vleyende stemme sey! Ach, Me-Vrouw Dulcinea van Toboso! uyterste van alle schoonheyt, en van alle kennisse en verstandigheyt, schatkist van de deugt, en idëa van al de soet- en lieflijkheyt van de geheele werelt, wat mag het tegenwoordig syn dat gy doet! Sout gy wel uw gedagten hebben op uw ellendigen Minnaer, uw ellendigen Ridder, die sich in soo veel gevaer stelt, alleen om u te dienen? Ach! doet my daer verseeckering af, ô gy helder Licht des Hemels, of gy tegenwoordig niet het hare beschout met afgunst en nijdigheyt, daer se mislichien, staende op de eene of andere gaendery van haer pragtig Paleys, leggende met haer borst op de leening, by sig selve overslaet, hoe sy (behoudens haer eerbaerheyt) de quelling van haer minnende hart best sal versoeten, welke sy om mijnent wil is lijdende, wat eer sy te geven heeft aen mijn smart, wat rust aen mijn bekommernissen, en eyndelijck, wat leven aen mijn doot, en wat belooning voor mijn diensten. En gy, ô Son, die tegenwoordig moogt besig sijn met weder het gliufterende gareel uw Paerden aen te hangen, om u te haesten mijn Schoone met uw minnende oogen te sien, ik bid u, dat gy haer van mijnent wegen gelieft te groeten: doch naerdert haer niet te seer, also ik meer nayver heb over u, als gy had over die vaerdige ondancckbare, die u so door de velden van Theffalien, en langs den oever van Peneus, deed loopen. Tot hier toe was Don Quichot met sijne sotte redenen gekomen, wanneer de Dochter van de Waert hem sagtjens toe riep: Mijn Heer, gelieft doch eens een weynig nader te komen, indien het u belieft. Don Quichot keerde op dese wootden het hooft, en sag door het schijnsel van de Maen, welke voor alldoe in haer meeste kragt was, hoe men hem van door dat gat riep, 't welk hem een venster docht te zijn, en dat noch wel met schoone vergulde tralien, gelijk sulke heerlijcke Kasteelen gewoon zijn te hebben. En terstont beelde hy sich in het selve, dat hem de andermael was in 't hooft

't hooft gekomen, te weten, dat de ſchoone Dogter van den Heer, overwonnen door ſyn liefde, hem weder van min quam aenſpreken. Derhalven, om niet ondankbaer en onbeleefte te zijn, wende hy Ronzinant daer na toe; en komende voor 't gat, ſag hy de twee Deerns, waer over hy aldus tegens de Dochter begoft: Ick heb groote deernis met u, ô ſchoone Jonkvrouw, dat gy uw liefde geplaetſt hebt daer gy geen wedermin van daen hebt te wagen, volgens uw waerde en verdienſte, van het welke gy geenſints de ſchult hebt te leggen op deſen ellendigen doolenden Ridder, maer op de liefde ſelf, die hem de macht beneemt van ſijn wil elders toe te buygen, als tot haer, die van d'eerſte uur af aen de meeſtereffe van ſijn ziel is geweest. Daerom vergeeft het my, Juffrou, begeeft u in uw kamer, en verſlijt u tijt niet my met uw begeeren meerder te kennen te geven, op dat ick geen meerder ondankbaerheyt en toon. En ſo gy in my yets anders vint, om u te voldoen, behalven 't geen de liefde aengaet, ſo ſweer ik u, by deſe mijne affijnde vyandin, u in alles te vernoeegen, al begeerde gy een vlecht van het hooft van Meduſa, of ſelf een der ſtralen van de Son, in doek gewonden. Mijn Jonkvrouw, antwoorde Maritornes, heeft geen van deſe dingen van noden. Wel wat is het dan, verſtandige Jonkvrouw, dat ſe van noden heeft? vragde Don Quichot weder. Alleen een van uwe ſchone handen, hernam Maritornes, om daer haer liefde op te bluffen, die haer tot hier toe gebragt heeft, niet ſonder groot gevaer van haer eer en leven: want indien haer Heer Vader het quam te vernemen, hoe denkt gy, dat hy met haer leven ſou? Sy ſou'er ten minſten een van haer ooren laten. Dat wilde ik wel eens ſien. ſey Don Quichot daer op: dog hy ſal ſig fulks wel wagen, 't en waer hy begeerde het jammerlykſte eynt te hebben, dat oyt ongeluckige Vader had, die ſijn handen dorſt ſlaen aen de redere leden van ſyn verliefde Dochter. Maritornes dogt wel, dat Don Quichot haer fulks niet ſou weygeren; en voornemende hem een part te ſpeelen, klom ſy neer, en liep met een vlugt na de ſtal, daer ſe het leyſeel van Sancho by de kop kreeg; en met een ſnap wederom lopende, quam ſe by het gat, ter tijt als Don Quichot juyſt op de zael van Ronzinant was gaen ſtaen, om ſyn hant de verliefde Jonkvrouw toe te ſteken, met deſe woorden: Neemt, Mevrouw, deſe hant, of, om beter te ſeggen, deſe beul van alle quaerdoenders ter werelt. Neemt, ſeg ik, deſe hant, die nog geen andere Vrouw geraekt heeft, als alleenig ſy, die het beſit heeft van mijn gheele lichaem. Ik geef ſe u niet op dat gy ſe kuffen ſout, maer op dat gy ſout ſien haer ſenuachtige ge-

gestaltenis, de sterckte van haer spieren, ende kracht van haer aderen. Dat moeten we eens sien, zei Maritornes binnens monts, en makende een strick van het seel, sloeg hem die om de handt, en neder springende, maekte het ander einde aan de grendel van de deur vast. Don Quichot, voelende de rouwigheydt van het seel, zei: My dunkt, dat gy my eer knauwt als kufft, Me-Vrouw. Tracteert de hant soo qualijk niet, dewijl zy de schult niet te dragen heeft. Maar al dese woorden waren te vergeefs: want de Dogter en Maritornes, na dat se hem wel vast gemaakt hadden, liepen heen, barstende byna van lagchen, latende hem op zulk een manier staan, dat het hem onmooglijk was sonder hulp los te raeken. Hy stont, gelijk gezegt is, met de voeten op de saal van Ronzinant, met den arm door het gat gesteecken, die aan het seel en de grendel van de deur wel te degen vast was gemaakt; en gevoelende dat hy vast was, wist hy niet wat te denken, durvende ondertusschen sich niet verroeren, uit vrees dat Ronzinant voort mocht gaan, en hy also vallen en blijven hangen, hoewel de lijdszaamheydt en sachtsinnigheydt van Ronzinant sodanig was, dat hy so hondert jaar zou hebben blijven staan, sonder een voet voort te setten. Al het bedenken van Don Quichot was, dat dit wel weer het ouwe werk van Tovery mogt wesen; en derhalven begoft hy by sich selven sijn dwaasheit te vervloeken, nademaal het hem de eerstemaal in dit Kasteel soo qualijk was vergaan, dat hy hier ten tweedemaal weder in gekomen was, te meer, dewijl het een vaste regel is onder de dolende Ridders, dat, siende den een dat hy dese of gene avontuet niet kan ten einde brengen, hy deselve voor een ander oordeelt bewaart te sijn, en begeeft sig also nimmermeer de tweede maal tot de proef. Ondertussen deed hy vast sijn best, om te sien, of hy sijn arm kost los krijgen: maer hy was soo wel versorgt, dat al sijn arbeit om niet was. Wel is waar, dat hy maer saggjes trok, uit vrees dat Ronzinant door het sterk bewegen aan het gaan mogt raken. Hy poogde ook in de saal neder te sitten: maer dit kost mede niet geschieden, of hy most aan den arm blijven hangen. Hier mede wenschte hy wel duy sentmael na het Swaart van Amadis, tegen het welke geen tovery op mogt; en so menigmael vervloecte hy sijn ongeluck, en beklagde het verlies, dat de werelt leed by sijn afwesen, geduerende de tijd dat hy daar sou moeten betoovert blijven. Dan begoft hy weer om sijn schoone welbeminde Dulcinea te denken. Somtijts riep hy so luide, als hy mocht, om Sancho: maer die was so vast in slaap, dat hy om sijn eigen Moeder niet sou opgestaan hebben. Te met riep hy ook wel om Urgande, en Alquise, dat se hem zouden komen helpen,

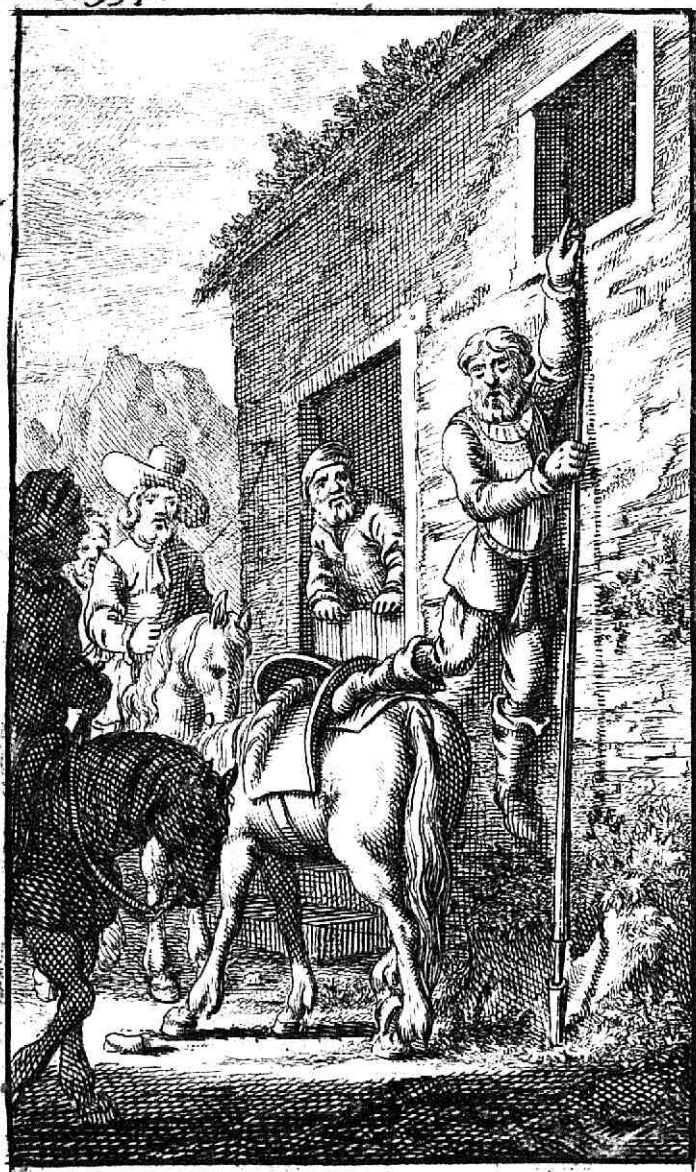
pen. En onder al dit roepen en klagen overquam hem de morgenstont allengs, wordende ten laatsten soo toornig, dat hy brulde gelijk een Stier, alsoo hy geen hoop had, dat den dag sijn jammer sou kunnen eindigen, vermits hy voor vast geloofde, dat hy betoovert was; 't welk hem te meerder dacht; wanneer hy sag, dat Ronzinant bleef staen als een pael, sonder sig herwaerts of derwaerts te verroeren. En also' meende hy molten se beyte gaer blyven staen sonder eeren, sonder drinken, en sonder slapen, tot dat dese quade stont over waer, of dat'er een anderen Toovenaar quam die noch wijser was, en hem verlost. Evenwel bedroog hy sig geweldig in sijn meening; want nauwelijks begoft den dag aen te breken, wanneer der vier personen te paert aen de Herberg quamen, wel opgeseten, en voorsien met hun pistoolen aen de saal. Sy riepen aen de deur van de Herberg, (die alsnog geslooten was, en bonfden daar rijkelijk op; waer over Don Quichot, die nog evenwel sijn schiltwagt wou waarnemen; met een trotse stem begoft te roepen: gy Ridders, of Schiltknappen, wie gy zijt, wat maakt u zoo te roepen en te tieren aen de poort van dit Kasteel, dewyl gy wel weet, dat men op deser uure, wanneer een yeder in syn rust is, geen Sterckkens opent, maer wacht tot dat de Son het geheele aartrijk overtrocken heeft. Daarom vertrekt u zoo lang, en wagt tot dat het ligt dag is; en alsdan zal men sien, of men u in sal laten, of niet. Wat Kasteel, wat Sterkte, zeider een van den hoop, zijt gy de Waert, zo maakt dat men ons opdoet: wy zijn reizende luyden, die maar alleen onse Paarden wat voeyeren willen, en soo voort ryden, also wy haest hebben. Dunkt u, Ridders, dat ik de gestalte van een Waert heb? vraagde Don Quichot. Ik weet niet, wat gy voor een gestalte hebt; antwoorde den ander, maar my dunkt evenwel, dat gy met de kop gequelt zijt, die van dese Herberg een Kasteel maakt. Ja een Kasteel is het, antwoorde Don Quichot, en wel een van de besten van het heele lant: en zulk volk is'er binnen, dat voor desen wel scepters in de hant, en kroonen op het hoofd gedragen heeft. Ik denk wat anders, hervatte den ander; den scepter op de kop, en de kroon om de hant: of daer mogten wel een deel Comcedianten binnen wesen, die de kroonen en scepters goet koop hebben. Ghy weet weynig wat ghy segt, antwoorde Don Quichot, en verstaet u de werelt niet, dewyl gy niet weet wat dingen de doolende Ridders somtijts bejegenen. De Gesellen van desen Ruyter begosten moeyelijk te worden over dese praet, die hy met Don Quichot hielt, en derhalven

weder te roepen en te tieren, gelijk als te vooren, invoe-
gen de Waert eyndelyck wacker wiert, gelijk ook al dat'er
binnen was. De Waert liep terstont aen de deur, om te vragen,
wie daer voor was. Ondertusschen gebeurde 't, dat een der Paer-
den van dese Ruyters, dat een Merry was, digt by Ronzinant
quam, die vast soo slecht stont en sag als hy mocht, by syn neus
neer, met hangende boren, en geslooten oogen: maer krijgen-
de eenige lucht, en, ach arm, van vlees en bloet zijnde, keerde
hy sig een weynig om, om te sien wat het voor een was, die hem
dese reuck acnbrogt. Maer het quaetste was, dat op de eerste be-
weging de voeten van Don Quichot los gerackten, invoe-
gen hy eerst begoft te trappelen in de sael, en eyndelyck los in 't hol van
boven neer viel, daer hy een sware smack sou gevallen hebben,
indien hy niet aen den arm was vast geweest. Doch evenwel was
hem de pijn niet te minder, also het hem daer soo besukt op aen
quam, dat hem dogt, dat hem hooren en sien verging, en dat
men hem de hant affneer: en juyst quam hy een beetje te kort dat
hy de aerd' niet en raekte, als alleen met het uiterste tipje van sijn
grooten teen, 't welk hem weder plaegde: want voelende, dat hy
so digt by de gront was, wilde hy even staeg sijn voeten neer set-
ten; en dat was hem so menigen steek door het hart, of door den
arm.

Het XLI. Hoofstuck.

Daer de ongeluckigen handel van de Herberg vervolgt wort.

DON Quichot maecte hier over sulck een geklagh, dat de
Waert openende de deur, met groote verbaestheydt quam
voor den dag springen, om te sien, waer dit geschreeuw van daan
quam, gelyck oock die daer buyten waren na hem toe liepen.
Maritornes, die dat getier oock gehoort had, en wel dagt wat het
was, liep stillekens na de stal, en maecte de seel los, invoe-
gen hy ter aerde viel, in het aensien van de Waert, en dese rey-
tende Liedn, die hem vragden, wat hem lette? Maer hy, sonder een
woort te spreken, maecte de koordt van sijn handt los, en rech-
tende sich op sijn beenen, steeg te paert, en nemende syn schilt en
sijn lancia reedt een stuk weegs te rugge, en quam op een halve
galop wederom, seggende: Een yeder, die staende wil houden,
dat ik niet regt ben beloovt geweest, sal ik doen liegen (indien
Me-Vrouw de Koningin Micomicona my verlosf geven wil) met
schilt en speer, en daeg hem op staende voet uyt in het gevechr.
Denieuwe Gasten bleven ten alderhoogsten verwondert over de-

se redenen van Don Quichot: maer de Waert hielp hen haest uyt den droom, met het vertoonen wie dese Don Quichot was, en dat men op sijn seggen geen acht most nemen, also hy sot was. Zy vraegden dan aen den Waert, of er in de Herberg oock een Jongeling van omtrent vijftien jaren, so en so van gedaente, was aengekomen; gevende de selve teekenen, die desen Minnaer van Clara over sig had. De Waert antwoorde, dat hy so veel volks in huys had, dat hy daer niet had konnen op letten. Maar als een van hen allen de Karos sag, daar den Auditeur mede gekomen was, sey hy tegen sijn Mackers: hier sal hy voorsecker sijn; want dit is de Karos, die se seggen dat hy gevolgt is. Een van ons allen blijf hier aen de poort, terwijl de anderen binnen gaen om hem te soeken. Oock behoort een van ons allen rontsom het huys te gaen, om te beletten dat hy door het eene of het andere gat niet ontsnapt. Dit wiert so goet gevonden; en gaende de twee binnen, bleef er een aen de poort staen, en de ander deed de ronde. Al dit sag de Waert met gemack aen, sonder dat hy bedencken kost, wat het te beduyden had; hoe-wel hy wel oordeelde, dat sy dien Jongen sochten, dien se hem beduyt hadden. Ondertusschen was het hoog dag geworden, waer door, gelijk oock door het gerucht dat Don Quichot had gemaect, een yeder nu op de been was, voornamentlijk Jonkvrouw Clara en Dorothea, waer van de eene ontselt wegens haer Minnaer so digt by haer te hebben; en de andere door de begeerte van hem te sien, den heelen nacht geen oogh geloocken hadden. Don Quichot, siende dat 'er niemant van dese vier Ridder's eenig werck van hem maeckte, nog antwoorde, borst byna van spijt; en indien hy in sijn Boecken had konnen vinden, dat een Ridder vermocht eenigh gevegt aen te gaen, hebbende sijn beloften aen een ander gegeven, hy sou haer hebben doen antwoorden in spijt van haer tanden. Maer alsoo hem niet billijck dacht, yets aen te vangen voor en al eer hy de Princes Micomicona in haer Rijk had herstelt, most hy voor dees tijdt stil swijgen, en te vrede zijn, wachtende vast wat dit soeken sou te beduyden hebben, van de welke den eenen den Jongman gevonden had, slapende aen de zijde van een Straljongen, sonder eenige bekommernis van gesocht; ick laet staen gevonden te worden. Desen mensch trock hem met den arm voor den dag, seggende: In der waerheyt, Don Louis, dese kleeding past seer wel een persoon als gy zijt, als oock het bed, daer men u in gevonden heeft, op de staet, in de welcke gy geboren zijt. Den Jongeling vaegde sich vast de slaperige

oogen; zag met gemack aen wie hem hier aensprak; en bekende terstont, dat het sijns Vaders Dienaer was: waer over hy so ontstelt wiert, dat hy niet een woort kost spreken. Maer de Knecht ging al voort, seggende: Hier valt niet anders te doen, mijn Jonkheer Don Louis, als patientie te nemen, en terstont met ons weder na huys te gaen, indien uw Edelheyt niet begeert, dat mijn Heer uw Vader van hartseer sterft; 't welk zeker zal zijn, indien gy langer van hem afblijft. Hoe heeft mijn Vader geweeten, vragde den ander, dat ik dese weg op ben, en in dese kleeding? Een seker Schoolier, antwoorde de Dienaer, dien gy uw gedagten ontdekt hebt, is de geen geweest, die 't ontdekt heeft, bewoogen door de droefheyt welke hy zag dat uw Vader maakte; waer over hy terstont vier van sijn Dienaers heeft uytgesonden, om u te soeken: en hier zyn wy alle vier tot uwen dienst, ongelooflyk wel te vreden wegens de goede vont, die wy aen u gedaen hebben, en de vreugt die wy uw Vader sullen aendoen met u weder voor sijn oogen te brengen. Dat sal soo sijn als ik wil, of als den hemel zulks sal gelieven te beschicken, antwoorde Don Louis. Wat soud gy anders willen, of wat den hemel anders beschicken, vervolgde den ander, als met ons wederom te gaen? Al dese woorden hoorde den Staljongen aen, daer se Don Louis by gevonden hadden, die terstont den gantschen handel aen Don Fernando, Cardenio, en al de anderen vertelde, welke sich nu al in de klederen gesteken hadden, verhalende, als met verwondering, hoe dese mannen dien Jongen Don noemden, en de redenen welke tusschen hen gevallen waren; hoe se hem wilden te huys hebben, en hy niet begeerde mede te gaen: waarom, als ook ter oorsaek van de goede stem die hy had laten hooren, zy seer begerig wierden om hem te sien, en, was het noodig, hem bystant te doen. En met dit besluyt begaven zy sig na de plaats toe, daer hy was, spreekende gelijk te vooren met den Dienaer. Ondertussen quam ook Dorothea uyt haer kamer, en Donna Clara agter haer, sijnde seer ontstelt. Dorothea, roepende Cardenio aen een zijde, vertelde hem met korte redenen de heele zaak, belangende desen jongen Heer en Donna Clara, met het vervolg van de Dienaren; 't welk sy so stil niet seide, of Clara kost het genoegsaem hooren, daer se sig so over ontstelde, dat sy ter aerde sou gevallen hebben, indien haer Dorothea, toe loopende, niet vast gehouden had. Cardenio sey tegen Dorothea, dat sy weder in haer kamer sou gaen, en dat hy ondertussen alles te regt sou helpen, gelijk sy deed, nemende Clara met haer. Nu waren al de vier, die om hem te soec-

ken gekomen waren, in huys, biddende hem een yeder op het seerste, weder met hen na huys te keeren, om sijn Vader te vertroosten. Hy antwoorde wederom, dat hy sulks in geenderley manieren kost doen, voor en al eer hy een saek ten eynde had gebragt, daer sijn leven en eer, ja ziel self, aen hing. De anderen seiden, dat se in geenderhande wijze sonder hem souden wederkeeren, en dat se hem souden met voeren, hy wilde of hy wilde niet. Dat sult gy niet doen, sey den ander, 't en zy dat gy my eerst het leven beneemt: want hoe het ook sy, gy moet my mede voeren sonder leven. Ondertusschen, al die in de Herberg waren, quamen op dit gekijf daer rontsom staen, en voornamentlijk Don Fernando, sijn Gefellen, den Auditeur, de Pastoor, de Barbier, en Don Quichot, die nu sijn wacht had uytgestaen. Cardenio, die de heele saek wist, vraegde de Dienaren, wat hen bewoog, desen Jongman tegen sijn wil te willen met sig nemen? Het leven van sijn Vader, antwoorde een van de vier, die in groot gevaer is van het selve te verliefen, door het affijn van desen Jonckheer. Don Louis antwoorde daer op: ik behoef hier niemant reden van mijn doen te geven: ick ben een vry persoon, en sal wederom komen als het my wel gevalt: en wanneer ick niet en wil, raed' ick yemandt van u-lieden so koen, die my geweld doer. Men sal geen geweld, maer redelijkheid, aen uw Edelheydt plegen, antwoorde een van de Dienaers: en wanneer sulks voor u niet genoeg is, sullen wy het hart wel hebben te doen het geen waarom wy gekomen, en waer toe wy verbonden sijn. Laet ons eens weten, sey den Auditeur, wat van dese saek is. Maer den eenen van de Dienaers, als zijnde van sijn gebuert, en daerom den Auditeur wel kennende, vraegde hem: kent mijn Heer den Auditeur desen jongen Heer niet, de Soon van sijn Gebuert, welcke sich van sijn Vader weg begeven heeft, en dat in een kleeding die soo weynig met sijn staet over een komt, gelijk uw Genade selve magh zien? Den Auditeur besagh hem daar op wat nauwer, en bestont hem te kennen; en hem daer over omhelsende, sey tegens hem: Wat kinderheden zyn dit, myn Jonckheer Don Louis, of wat wettige oorsaek heeft u doen komen in dese schijn en kleeding, soo oneygen aan uw staet en waerdigheyt? Den Jongeling quamen terstont de traanen in de oogen, sonder dat hy een woort kost antwoorden; waer over den Auditeur tegen de vier Mannen sey, dat se sich souden gerust houden, dat alles wel sou gaen: en nemende Don Louis by de hand, leyde hy hem aen een zijde, en

vraegde hem, wat dit alles te beduyden had? Maer terwijl men hier mede besig was, hoorde men een groot gerucht aen de deur van de Herberg, ter oorsack dat twee Gasten, die dien nacht daer hadden geslapen, siende het heele huys in oproer, met het gelag meenden deur te gaen: maer dat de Waert, lettende meer op sijn eygen dingen, als op die van een ander, hen had aengetast, begeerende sijn betaling, en verwijtende hun quade meening met sulke woorden, dat hem de anderen daer niet anders als met vuyften op kosten antwoorden, die so dicht op den armen Waert vielen, dat hy genootsackt was om hulp te roepen. De Waerdin en haer Dochter, siende niemant meer ledig als Don Quichot, baden hem om de liefde Godts, haer Man, en haer Vader by te staen. Maer Don Quichot antwoorde hen met groote sachtfinnigheyt: uw verfoek, schoone Jonkvrouwen, heeft tegenwoordig by my geen plaets, also ick belet ben eenige andere avontuer by der hant te nemen, voor en al eer ick dese, die ick aengenomen heb, ten einde heb gebracht: maer het geen ick doen kan, is u te seggen, dat gy heenen gaet by uw Man, of by uw Vader, en segt hem, dat hy sich soo lang ophoudt in den strijt, als hy kan, en sig niet laet overwinnen, terwijl ik verlof gaa verfoeken van de Princesse Micomicona, om den strijt te aenvaerden; en indien sy my het selve gelieft te geven, soo zijt verseeckert, dat ik u bystant sal doen. Ô Lieve tijd! sey Maritornes, die daer mē by stont, daer en tusschen sou mijn Meester al in de andere werelt sijn. Staet gy my maer toe, antwoorde daer op Don Quichot, het geen ick op u verfoek, daer sal weynig aen gelegen wesen, in wat werelt hy is, en al was hy in de andere werelt, ik sal der hem weer uyt halen, in spijt van de werelt, en al de werelden dieder zijn; of ten minsten sal ik u so wreken van de geenē, die hem daer sullen gefonden hebben, dat gy al uw leven meer als vergenoegt sult zijn. En sonder meer te seggen, begaf hy sig na Dorothea, en knielende voor haer neder, bad haer met Ridderlyke woorden, dat haer Hoogheyt hem geliefde verlof te geven om den Kasteleyn van dit Kasteel bystant te gaen doen, die in een seer swaer gevecht was. De Prinçes gaf hem het selve garen; waer over hy, vattende sijn schilt, en slaende sijn hant aen sijn geweer, na de poort van de Herberg liep, daer de Waert nog in lijden was: dog to haest als hy daer by quam, bleef hy stil staen, alhoewel Maritornes en de Waerdin hem baden, niet langer te wagten, maer den armen Waert te helpen. Ik staa in bedencken, antwoorde haer Don Quichot, om dat het my ongeoorloft is

hant

hant aen het geweer te slaan tegen Schiltknapen, en sulck een volkje. Daarom sal het beter zijn, dat gy mijn Schiltknaep Sanchcho roept, also het hem toebehoort zulke en diergelijke dingen aen te vangen. Dit geschiede in de poort van de Herberg, daer de muylpeeren so dicht als hagel vielen, alles ten lasten van den armen Waert; daer Maritornes, de Waardin, en haer Dogter schier dol om wierden, ter eener zijde om de blodigheyt van Don Quichot, en ter andere, om het lijden daer den goeden Man in was. Maar laet ons hem daar laten, hy sal wel geholpen worden; en so niet, laet hem verdragen, en stil swijgen, die meer onderwint als hy uitvoeren kan: en laet ons omtrent vyftig treden te rugge gaen, om te hooren, wat Don Louis den Auditeur tot antwoord gaf, op het geen hy hem vragde wegens dese kleeding en gestaltenis. De Jongman, staande beyde sijn handen in malkander, tot een teken dat eenige groote smart sijn hart bevangen had, en stortende overvloed van tranen, zei tegen hem: Mijn Heer, ik weet u anders niet te zeggen, als dat sedert de tijd en de gebuerschap my de gelegentheyt gegeven hebben om Mevrouw Clara, uw Dogter, te sien, ik deselve meesteresle van mijn gedagten heb gemaekt: en indien uwe wil, myn waerde Heer en Vader, sulks niet belet, sal sy desen zelve dag mijn Bruyt zijn. Om haer heb ik mijn Vaders huis gelaten, en om haer heb ik my in dese schijn verkleet, alleen om haer te volgen waer heenen zy gaet, gelijk sy mijn Noortster is. Zy weet van mijn gelegentheyt niet, als alleen dat sy misschien van verre myn tranen gesien mag hebben. Gy weet, mijn Heer, de rijkdom en edeldom van mijn Vader, en hoe ik sijn eenige erfgenaamen ben. Indien u dunkt, dat sulks genoeg is om u te bewegen my geheel gelukkig te maeken, ontfangt my van nu af voor uw Schoonsoon. En of myn Vader, geleyt door andere voornemens, het selve al niet voor goet zou kennen, sal evenwel de tijt, die meer geweld heeft als de wil der menschen, alles wel veranderen. Hier mede sweeg den verliefden Jongman, blyvende den Auditeur geheel verwondert en opgetogen, so over de woorden en het doen van Don Louis, als over de twijffeling van sijn gemoet, als die niet wist, wat hy in desen overval sou doen of besluiten. Eyndelijk seyde hy hem, dat hy sig voor eerst te vreden sou stellen, en sijn Dienaers ophouden, datse van dien dag niet vertrocken, op dat hy de tijt mogt hebben om sig nader te bedenken, wat hier best in gedaen was. Don Louis kuste hem met geweld de handen niet sonder deselve nat van tranen te maeken: een sack, waerlyk, die een hart van marmarsteen

sou hebben konnen bewegen. Den ander onder dies, wel wetende hoe voordelig dit houwelijk voor sijn Dochter was, had evenwel garen, indien moogelijk, het selve met kennis van den Vader van Don Louis aan gegaen, also hem de waardigheyt van den selven te dugten stont. Ondertusschen was het alles weder in rust, dewyl dese kijvende en vechtende Gasten meer door goede woorden van Don Quichot, als door sijn dreygen, hun gelag betaelt hadden; en de Knegten van Don Louis verwagten het cynde van de onderhandeling tusschen hun jongen Heer en den Auditeur: wanneer de Duyvel, die noyt en slaept, bestelde en beschickte, dat op de selve tijd die Barbier, die de eygenaer was van den Helm van Mambruyn. en den toestel van Sanches Ezel, in de Herbergh quam. Dese, brengende sijn Beest in de stal, sag Sancho Pançe, die ick weet niet wat aen het tuygh lag en futselde, en slaende sijn gesicht op het selve, quam het terstondt te kennen, en daer over Sancho aentastende, begoft te roepen en te tieren. herachter gy dief, hier heb ick u, flux geeft my mijn Tuygh en mijn Becken weer, die gy my gestoolen hebt. Sancho, horende sich so op het onvoorstenst bejegenen, en daer over toornigh wordende, verseeckerde sich met de eene hant van het Tuyg, en gaf met d'andere den Barbier een goede trek voor sijn kinnebacken; waer door hem de neus en beck begoft te bloeden als een Run. Evenwel liet den ander daerom sijn proy niet varen, maer maeckte sulck een getier, dat al dat'er in het huys was toe quam gelopen, roepende, help help desen dief, desen straetschender heeft my mijn goet gestoolen, en geeft my slagen toe. Sancho daer op, gy liegt het als een schelm, als een deugeniet, mijn Heer heeft het met de wapenen gewonnen. Don Quichot stont daer nu al by, siende met vermaek hoe sig Sancho wilt te beschermen, en hielt hem van doen af aen vōor een braef Soldaet, nemende vastelijk voor, hem by de eerste gelegentheyt Ridder te slaen, als oordelende, dat de order wel aen hem bestet was. Onder andere dingen, die den Barbier onder het stribbelen voort bracht, seyde hy ook: dit Tuyg, myn Heeren, hoort my soo waeragtig toe, als de doot die ik den Heer schuldig ben; en ik ken liet so wel, of ick het self gemaekt had: en daer is myn Ezel, die het ook wel weet, en my niet sal laten liegen: past'er het op, en so het niet soo en is, houtme voor een stuck schelms; en dat meer is, dien selven dag ontnamen se my ook een Scheerbecken, van koper, spickspeelder nieuw, 't geen my een Rijcx-daelder gekost had. Hier kost sich Don Quichot niet onthouden van te antwoorden, en

sich

fig tusschen beyden te stellen, nemende het Tuyg, en het selve in het midden leggende, tot'er tijd dat ze de saek eens waren; en voorts vervolgende, seyde hy: Op dat, gy Heeren, moogt sien hoe dien goeden Schiltknaep bedroogen is, hebt gy maar aan te merken, dat hy een Scheerbecken noemt 't geen den Helm van Mambruyn is, dien ik hem met wettige wapenen afgenomen heb: maar wat het Tuyg aangaet, dat trek ik my niet aen. Het geen ick daar van weet te seggen, is dat mijn Schiltknaep aan my versocht heeft de toefel van het Paert van desen bloodaert sich toe te mogen eygenen, met de welke hy het sijne verciert heeft. Ick heb ze hem gegeven, en hy heeft ze genomen: en hoe dit Paerdentuyg in een Ezelstuig verandert is, weet ik anders geen reden te geven, als dat het hier mede gaet gelijk met al de andere dingen aangaande de Ridderfchap, welke menigmael van het een in het ander verandert worden. En tot bevestiging van het selve so gaet heenen, Sancho, mijn Soon, en haelt my hier den Helm, dien desen goeden Man een Scheerbecken noemt. Gy sult het verliezen, mijn Heer, sey Sancho, indien gy geen ander bewijs hebt. Evenwel ging Sancho heen, om den Helm te halen; en den selven gebragt hebbende, nam hem Don Quichot in sijn handen, seggende: Sier, gy Heeren, met wat fatsoen desen Schiltknaep seggen kan, dat dit een Scheerbecken, en geen Helm is: en ik verseecker en sweer u, by de wetten van de Ridderfchap, dat dit het selve Helmet is, 't geen ick hem ontnomen heb, sonder daar yets by of af te doen. Dat is seecker en waerachtig, sey daar Sancho op, want van den tijd af dat het mijn Heer gewonnen heeft, tot nu toe, heeft hy niet meer als een Bataillie daar mede gestreden, namentlijk, wanneer hy de ongeluckige Gevangens-verlofte; en indien het dat Becken, ik wil seggen Helmet, niet gedaan had, het hadder slecht mede afgeloopt, soo vloogen ons de steenen om de ooren.

Het XLII. Hoofstuck.

Daer de twijffel van den Helm van Mambruyn en het Tuyg wort weg genomen, beneffens noch andere bysondere dingen.

WEl nu wat dunckter u van, gy Heeren? vervolgde den Barbier, waer siet gy dit voor aan, dat dese Edellieden een Helmet noemen? Dat is het, sey Don Quichot, en die anders segt, sal ick het doen liegen, indien het een Ridder is, en soo niet, so liegt hy het duifentmael. Meester Klaas, die in al desen handel te-

genwoordig was, en den aert van Don Quichot wel kende, wilde alles ten besten doen keeren; en daerom sig wendende na den anderen Barbier toe, seyde hy: Confrater, weet dat ik mede van uw hantwerck ben, gelijk ick meer als twintig jaer mijn bescheyt van mijn examen heb gehad, en dienvolgens al de Instrumenten, onse Konst aengaende, wel ken: oock heb ick in mijn jeugt mede in den Oorlog gedient, invoegen ick wel een Helmet, of een Storm-hoer, of Morion, of ander Oorlogs-gereetschap ken; en soo segge ick, onder verbeteringh, my altoos evenwel beter oordeel onderwerpene, dat dit stuck, 't geen hier voor ons is, en dien goeden Heer in sijn handen hout, niet alleen geen Scheerbecken is, maer so ver daer van daen, als het swart van het wit, en de waarheyt van de loogen. Evenwel so veel wil ick seggen, dat dit geen geheelen Helm is. Neen het dog niet, antwoorde Don Quichot, want de heele helst ontbreeckt daer aen. Dat is soo, seyde de Pastoor, die nu de mening van sijn Gevader verstaen had: en het selve bevestigden Cardenio, Don Fernando, en sijn geselschap; gelijk oock self den Auditeur, indien hem de saak van Don Louis niet in het hoofd gelegen had, mede het sijne tot de Comedie sou gevoegt hebben: maar de ernstige dingen verrukten hem sijn gedagten in sulker voegen, dat hem het boerten niet veel vermacecken kost. Wat, daar speelt 'er meer als een mê, borst daer op den anderen Barbier uir, dat zo veel eerlijke lieden sich selven so bedriegen, als te seggen, dat dit geen Becken, maar een Helmet is; 't geen my dunckt een saak te zijn, daar sig de geheele Universteyt moet over verwonderen. En is dat dan een Helm, so moet dat dan oock een Paerden-, en geen Ezelstuyg zijn. Neen, ick houd het voor een Ezelstuyg, antwoorde Don Quichot, maar doch ick heb van te vooren gesegt, dat ick my daar niet mede bemoeyen wil. Den Heer Don Quichot, zei de Pastoor, spreekt wel, en wy alle, die hier tegenwoordig zijn, geven hem de prijs, omtrent de dingen die de Ridderfchap belangen en aangaan. Op mijn Ridderfchap, vervolgde Don Quichot daar op, de dingen, die my tot tweemaal toe, dat ick hier geherbergt heb in dit Kasteel, overgekomen zyn, zijn sulke en foodanig, dat ick het hart niet heb eenig ding te seggen, dat is het, of dat is het niet; alsoo ick geloof, dat het hier meest al by toovery toe gaat. De eerste maal wierdt ick geweldigh door een beswooren Moor gequelt, gelijk oock Sancho mede sijn beurt wel had van sijn gevolgh: en noch desen nacht heb ick meer als twee geheele uren aan desen arm vast

geweest, sonder dat ick weet, hoe het toegegaen is; invoegen het een groote reukeloosheyt sou zijn, tegenwoordig my te willen stellen in een saeck van sulck een verwerring. En wat aengaet het seggen, dat dit een Scheerbecken, en geen Helmet is, daer op heb ik bericht gedaen: maer aengaende het Tuyg van een Paert of een Ezel, daar sal ik geen definitive uyt spraak af doen, maer laet sulks alleen aen het goetvinden en goetduncken van uwe Genadens; want zijnde de Heeren geen Ridders, gelijk ik ben, sal misschien de betovering en besweering geen kracht op hen, en sy het oordeel vry en ongebonden hebben, om te kunnen oordelen van de saken, dit Kasteel aengaende, gelijk se in der daet zijn, en niet gelijk se sich aen my vertoonen. Sonder twijffel, antwoorde Don Fernando, den Heer Don Quichot heeft teer wel geseft, dat aen ons het oordeel hangt van dese saeck: en op dat het met te meerder overleg mag geschieden, sal ick heymelyk en bysonder de Heeren hun goetduncken hooren, en de stemmen vergaderen; en alsoo sullen wy tot de klare kennis komen. By desen, die de kennis van Don Quichot hadden, was dit een saeck om hartelijk mede te laghen; maer voor hen, die van hem niet wisten, scheen dit de meeste sotterny ter werelt te sijn, voraemantlijk aen de vier Dienaren van Don Louis, ook aen Don Louis self, gelijk mede aen nog drie Reyfigers, die op nieuw by geval in de Herberg waren gekomen, welke wel scheenen Dienaers van het Geregt te zyn, gelyk se in der daet waren. Doch niemant was 'er dolder als den Barbier van het Becken, 't welck hy voor sijn oogen sag verkeerren in een Helmet, vreesende, dat het ook so met het Tuyg sou gaen. Maer een yeder lachte hartelijk, wanneer se sagen, hoe Don Fernando de stemmen vergaderde, luysterende malkanderen in het oor, op dat se hun meening in het heymelyk mogten verklaren; en na dat hy alle de stemmen had van desen die Don Quichot kenden, seyde hy overluyt: 't Is hier so gelegen, goede Man, dat ik al vermoeyt ben van de stemmen te vergaderen, om dat ik niemant sie, die my segt het geen ick wenschte te weten: want elck een drijft op het hartste, dat dit geen Ezels maer Paertstuyg is, en dat noch wel een heerlyk: en daerom moet gy gedult nemen, alsoo het tot spijt van u, en van uwen Ezel, sulcks moet zijn en blijven. Dat moet den hemel geklaegt zijn, antwoorde de Barbier; en ick moet mijn leven niet komen, &c. daer veel te doen is, indien gy al te mael niet bedroogen zijt: doch daer zijn goede wetten, die my helpen sullen, en meer en segh ick niet: ick ben niet droncken

wat me schort, alsoo ick van daegh noch nat noch droogh geproeft heb. Dese woorden van den Barbier veroorsaekten geen meerder gelag, als de sotternijen, die Don Quichot daer op voort bragt, seggende: hier valt dan niet anders te doen, als dat een yeder het sijne neemt, en geluk toe. Een van de vier sey, indien dat geen gemaect werck is, so kan ick my niet verstaen, hoe Mannen van verstant kunnen seggen, dat het een geen Becken, en het ander geen Ezelstuyg is: daer most'er al meer als een mē speelen, eer my dat yemant wijs maken sou. Dit seyde hy, keerende sijn rugge niet sonder misnoegen. Het kost wel een Muylentuig syn, antwoorde de Pastoor. Daer komt het op aen, sey den ander, of het een Ezelstuyg is, of niet. Een van de Gerechts-dienaers, die daer versch in gekomen waren, hoorende dese twist, sey vol van gramschap: het is so seecker een Ezelstuyg, als ick een Christen mensch ben; en die dat niet sien kan, moet met de kop gebrufft wesen. Gy liegt het, snoden reeckel als gy sijt, antwoorde Don Quichot daer op; en liggende sijn lancie, die hy noyt nyt de hant ley, op, gaf hy hem so een geweldigen slag op de kop, dat, indien den ander het niet een weynig ontwecken had, hy geen meester sou van doen gehad hebben. De speer vloog op de vloer aen splinters; waer op de anderen, siende hun Macker in sulcker voegen handelen, quamen toe geloopen, verfoekende hulp voor de Heylige Broederschap. De Waert, die mede aen de Broederschap vast was, liep terstont om sijn swaert, en stelde sich aen de syde van sijn Gesellen. De Dienaers van Don Louis maekten sig omtrent hun Jongen Heer, op dat hy in dese ruyfing niet ontloopen sou. De Barbier siende den oproer, sloeg weer handt aen sijn Tuyg, gelijk oock Sancho deed. Don Quichot sloeg oock hant aen sijn geweer, en wilde de Diefleyders te lijf. Don Louis riep en tierde tegen sijn Volk, dat se hem souden los laten, en Don Quichot, beneffens Don Fernando en Cardenio helpen, die op de syde van Don Quichot waren. De Pastoor riep, de Waerdin schreeuwde, de Dogter tierde, Maritornes sloeg de handen in het hayr, Dorothea stont verbaest, Luscinda was in benauwtheyt, en Donna Clara halfdoor. De Barbier knuffelde Sancho, en Saicho den Barbier. Don Louis, die van een der Dienaers by den arm gehouden wiert, op dat hy niet vluchten sou, gaf desen een treck voor sijn kinnebacken, dat hem het bloedt te neus en te mont nyt vloog. Den Auditeur verboodt het hem vast; en Don Fernando had een van de Diefleyders onder de voet, dien hy op sijn gemack dapper af smeerde. De Waert riep en tierde, als dol, om
hulp

hulp voor de Heylige Broederſchap; invoegen het geheele huys vol gewoel, vol huylen, roepen en tieren, ſlaan en ſmijten, vloeken en ſchelden, beſpringen en verweeren was, ſoo dat men ſelf geen donderen zou gehoort hebben. In het midden van deſe hotly borly; nam Don Quichot, die ſig toonde als een Soldaat, in gedachten de twiſt van het Leger van Agramant, en, meenende dat dit het ſelve was, begoft te roepen en te tieren, dat'er het huys van dreunde: een yder houd ſig ſtil, een yeder houd op van ſtrijden, en geeft gehoor, indien gy anders al te zamen wilt in het leven blijven. Op dit roepen bleef een yder ſtil, en hy vervolgde aldus: Heb ik u, gy Heeren, niet gezegt, dat dit Kasteel be-
 roovert is, en dat'er een heel legioen Duyvels in woont? en tot teecken hoeft gy-lieden maar alleen aan te merken, hoe onder ons die oude twiſt van het Leger van Agramant ontſtaan is: hier vecht men om den Degen, daar om het Paart, ginder om het Harnas, op een andere plaats om den Helm: wy vechten al te maal, en wy verſtaan malkander niet. Komt gy doch eens hier, mijn Heer den Auditeur, en gy Heer Paſtoor, en laat een van u tweeën voor den Koning Agramant, en den ander voor den Konink Sobrino dienen, om ons in vrede te helpen: want, om de waarheyt te ſeggen, het is ſotterny, dat zoo veel treffelijke liu-
 den, als wy hier zijn, ſig zelve om hals helpen, om zulke leuren en feuren. De Diefeyders, die deſe phraſen en wiſen van ſpreken niet verſtonden, en ondertuſſchen door Don Fernando, Cardenio, en de andere Edellieden, wel dapper afgeroſt waren, wilden niet te vreden zijn, maar de Barbier wel, die in het ge-
 vecht tuſſchen hem en Sancho een gedeelte van ſijn baart, benefens ſijn tuig, verlooren had. Sancho hielt op het minſte woort van ſijn Heer ſtil, gelijk 't een goet knecht toe behoort. De vier Dienaren van Don Louis hielden ook op. Alleen de Waart riep en tierde, dat men de moetwilligheyt zou ſtraffen van deſen Sor, die alle oogenblik het huis over eind' hielp. Eindelijk, het gerucht ſtilde ſich voor alſdoe, het Ezelſtuygh wierdt een Paardentuig, het Becken bleef een Helmer, en de Herbergh een Kasteel. Alles nu door toedoen van den Auditeur, en den Paſtoor maats, en in vrede zijnde, begoften de Dienaren van Don Louis weder aan te houden, om met hen te gaan. Maat ondertuſſchen gaf den Auditeur de zaak aan Fernando, Cardenio, en den Paſtoor te kennen, verſoekende hun goetvinden, wat hy in deſe gelegentheydt zou hebben te doen, vertellende hen al het geene hy uit den mont van Don Louis gehoort had.

Eindelijk besloten se, dat Don Fernando sou seggen tegen de Dienaren van Don Louis, dat het sijn believen was, dat Don Louis met hem na Audaluzia sou trecken, daar hy by sijn Broeder den Marquis sou geagt en gehouden worden gelijk sijn verdiensten waardig waren, also Don Louis sig eerder wilde laten in stucken houwen, als weder by sijn Vader komen. Zijnde voorts van de vier Gesellen verstaen de hoedanigheyt en staet van Don Fernando, beslooten sy, dat'er drie wederom te rugge souden reysen na hunnen Heer toe, om den Vader te kennen te geven, hoe de saken stonden, en dat den ander sou blyven om Don Louis te dienen, en hem niet verlaten, voor dat se weder quamen, en 't bevel van sijn Vader bragten. Op dese wijze wiert dit groot geschil beslecht, door het gesag van Agramant en de wijsheyt van den Koning Sobrino. Maar siende sich den saeyer van tweedragt veracht, en op dese wijze bespot, ter oorsaeck van de kleene vrugt, welke hy uyt dit voorgaande geschil getrocken had, nam de selve voor, andere middelen in het werck te stellen. Het was dan so gelegen, dat de Geregtsdieners sig stil hielden, verstaende de hoedanigheyt van de geenene die met hen gestreden hadden: maer een van de zelve, namentlijk, die de meeste slagen had gehad, begoft te dencken, dat hy onder andere bevellen van apprehensie, of vangen, ook een had tegens den persoon van Don Quichot, ter oorsaeck van het losmaken der Galeyboeven, gelijk Sancho met groote reden gevreesd had. Dit hem dan in het hoofd schietende, wilde hy ook de teekenen daar van over een brengen, treckende een parkement uyt sijn boesem, en begoft het selve op sijn gemak te lesen, en dat wel lanksaem, also hy de beste leser niet en was; en op elken woort, dat hy las, sloeg hy de oogen op Don Quichot, vergelykende de teekenen van sijn aengesigt met die van sijn brief, en bevindende, dat se al te samen over een quamen, vouwde sijn brief weder te samen, en nemende in de linker hant het mandement, greep met de rechter Don Quichot by den hals, en dat met sulck een geweld, dat den armen Ridder geen adem kost halen, roepende, hulp aan de Heylige Broederichap, hulp aan de Justitie; en op dat men sie, dat ik mijn saken vast heb, so lees yemant dit mandement, in het welke belast wort, desen Straetschender by de kop te vatten. De Pastoor nam het mandement, en bevont, dat hy de waarheyt sprak, en hoe de tekenen over een quamen: maer Don Quichot, siende sig op die wyse handelen van desen veragten mensch, wiert so gram, dat hy voerende sijn moed tot op den hoogsten trap, en betoonende sijn uyterste kragten, den Diefleyder weder by de keel kreeg, drukkende

kende hem so geweldig, dat, indien hy niet was geholpen geworden van zijn Mackers, hy hem de strot sou ingedouwt hebben. De Waert, die nootsaekelijk zijn ampt most helpen voorstaen, quam mede desen te hulp. De Waerdin, die haar Man weer in het gevegt sag, begoft op nieuw te tieren, of se dol was, daar haar de Dogter en Maritornes terstout in te hulp quamen. Sancho, siende al het gene dat 'er omging, begoft te kruysen en te krassen, en te sweeren, dat zijn Meester de waerheyt had gelegt, en dat dit Kasteel berovert was, want het was onmoglijk een uur rust daar in te hebben. Don Fernando scheyde den Dienaar en Don Quichot van een, breekende met geweld de handen los, sijnde die van den Dienaar in het wambuys van Don Quichot, en die van Don Quichot in de krop van den Diesfeyder geslagen. Maer evenwel lieten de anderen niet na hun Gevangen te willen met sig nemen, versoekende, uyt name van de Heylige Broederschap, alle hulp en onderstant om dien Straetschender en Roover te vangen, Don Quichot deed niet als lagchen om dese redenen, en sey eyn-delijk met een groote besadigtheyt: Komt hier, snood Canaille als gy sijt, noemt gy straatshenders, die de ellendige gevangenen vryheit geven, en de ellendige verdrukten onderstant? Ha snood gessagt, onwaerdig ten insigt van uw bot en onbequaem verstant, kennis te hebben van de dingen, welke in de doolende Ridder-schap begrepen sijn, of te sien de sonde, die gy bedrijft, mits niet eerende de schaduw, ik swijge de persoon self, van eenig doolend' Ridder. Maer gy schoone Geregts-dienaars of Diesfeyders, of, om beter te seggen, self Struykroovers, en Straatschenders, kom segt my eens, wie dien botterik is geweest, die sulck een mandement, of bevel-brief, tegens een Ridder, als ik ben, heeft durven geven en ondertekenen? die so plomp is, dat hy niet en weet, dat se vry sijn van alle Regters en Regtbanken, behalven die van de doolende Ridders? en dat sijn swaert alleen sijn wet is, sijn eed sijn regtbank, en sijn wil sijn uytvoerder? Wie is dien ontsinden, seg ik weder-om, die niet en weet, dat 'er geen hooger magt en is, als die de Ridder verkrijgt op de tijt wanneer hy den Ridder slag ontfangt, en het lastig ampt van sijn beroep aenvaert? Wat doolende Ridder heeft oit tol licent, pagt, of vragt, schip of schuit betaelt? Wat Snyer heeft hem oyt loon van klederen ge-eist, die hy hem gemackt had? Wat Kasteleyn heeft hem, oyt betaling van herberg afge-eyfcht? Wat Koning set hem niet aan sijn tafel? Wat Jonkvrouw of Princes wort niet op hem verliest, en buigt sich niet onder sijn wil? Eindelijk, wat doolend Ridders is 'er oyt geweest, of salder sijn, die het hart niet heeft om met vier hondert stokslagen sulke vier hondert Rackers, als u en uws gelijk, af te smeeren? Het

Het XLIII. Hooft-stuck.

Vervolgende de wonderlijke avontuer van de Diefscyders en de granschap van onsen Ridder Don Quichot.

TErwyl Don Quichot dese woorden sprak, was de Pastoor vast besig met de Dienaers te beduyen, hoe desen Don Quichot niet wel by sijn sinnen was, gelyk se wel aan sijn woorden en werken kosten almeten, en datse daerom soo veel spels niet behoefden te maeken, want als se hem al gevangen hadden, souden se blijde sijn, datse hem als een sot weer zouden los laten: daer de Dienaar met het mandement op antwoorde, dat het hem niet aenging te oordeelen van yemants verstant of onverstant, maer alleen sijn last te volgen: dat hy hem vangen zou, en dan mochten se hem weer los laten die wilden. Evenwel, antwoorde de Pastoor, zult gy hem dese reis niet mē nemen, noch hy sal sich ook niet laten vatten, voor so veel ick het werk versta. Kort om, soo veel wist haer de Licentiaat te seggen, en zoo veel van sijn sotternyen by te brengen, dat sy sotter souden geweest hebben, als Don Quichot, indien se niet hadden kunnen sien, waer het hem schorte: en derhalven stonden sy toe, sich gerust te houden, en hielpen noch daer-en-boven de vrede maken tusschen den Barbier van het Becken en Sancho Pança, die tot nog toe in het geschil waren. Eyndelyk sy, als leden van de Justitie, middelden de saak, en stelden sich als scheitsmannen; invoe-gen beyde de partyen bleven, indien niet geheel, ten minsten eenigints vergenoegt en voldaan, wisselende het een en behoudende het ander. En wat belangt den Helm van Mambruyn, dat maakte de Pastoor ook af, en, sōnder dat Don Quichot daer van wist, gaf den Barbier daer acht schellingen voor, en hy hem weder een briefken van sijn hant, om hem nu noch in eeuwigheyt niet meer lastig te vallen. Dese twee voornaemste geschillen gestilt sijnde, hing het nu daer alleen aen, dat sig de Dienaers van Don Louis lieten geseggen om met hun driēn weder te rugge te keren en een met Don Louis te gaen daer hen Don Fernando sou leiden. En also nu het goet geluk de wegen had beginnen te effenen, en de swarigheden weg te nemen, tot genoegen van de Minnaers en Minnaressen, die in de Herberg waren, wilde deselve ook het begonnen ten einde brengen: want de Dienaers van Don Louis stelden sig te vreden in het geen Don Louis van hen begeerde; dat Donna Clara zulk een genoegen in schiepte, dat yemant, die
haar

haer wel ter degen had aengesien, het selve wel haest sou gemerkt hebben. Zorayda, al-hoe-wel sy de geheele gront van het werck niet verftont, voegde sich in blijtschap of vreugt na de rest, of na dat haer Beminde sich aenstelde, daer se geduerig het oog op had. Maer de Waert, die nu de Inof al weg had van het geen de Pastoor aen den Barbier had gedaen, begolt oock te spreecken van sijn Vlessen en sijn Wijn; sweerende, dat noch Ronzinant, noch den Ezel van Sancho, uyt de Stal souden raecken, voor en al eer het hem alles tot een duyts toe goet gedaen was. Alles beloofde de Pastoor goet te maecken; maer Don Fernando schoot de hant in de beurs, al-hoe-wel den Auditeur van sijne zijde de betaling aen bood: en aldus geraeckte het alles in rust en vrede, invoegen men hier nu niet het Heyr van Agramant, maer de vrede selve, of de tijden van Augustus sag, waer van een yeder de eer aen den yver en welsprekentheyt van den Pastoor, beneffens de miltheyt van Don Fernando toeschreef. Siende sich nu Don Quichot vry, en verlost van so veel twisten en strijden, docht hem goet de voorgenomen reys te bevorderen, en dese groote avontuer ten eynde te brengen, waerom hy sich uyt de plaets van sijn verliesde penitentie begeven had; en also, met dit voornemen; begeeft hy sich na Dorothea, vallende voor haer op de knien: maer sy begeerde geensints, dat hy een woort sou spreecken, voor en al eer hy weder op stont; 't welck gedaen zynde, begoft hy aldus: Het is een gemeen spreckwoort, schoone Jonckvrouw, dat de naerstigheyt de moeder is van het goed geluck, gelijk sulcks de ondervindingh in veele en treflige voorvallen getoont heeft, doch in geen ding meer als in den oorlog, daar de vaerdigheyt en wackerheyt de toeversicht der vyanden niet selden verrast, en de overwinning behaelt, eer sich den vyant bequamelijk in gestalte van verweering kan stellen. Al dit seg ick daerom, hooge en doorluchtige Vrouw, om dat my dunkt, dat ons vertoeven in dit Slot sonder eenig voordeel of nut is, ja selt den een of den anderen dag schadelijk sou konnen wesen. Want wie weet, of den Reus, uw vyant, hier of elders sijn verspieters niet en heeft, welke vernemende hoe wy op weg zijn om hem te hinderen, sich lichtelijck sal soecken vast te maecken in het een of het ander onverwinnelijck Kasteel; tegen het welke al mijne naerstigheyt en de sterckte van mijn onverwonen arm weynig voordeel souden konnen doen: invoegen het dan beter sal zijn, dat wy sijn naerstigheyt te vooren komen. Daerom laet ons terstont, in 's Heeren naem; vertrecken; also my dunkt, dat my yeder dag een jaer valt,

om my hantgemeen met uwen boofen vyant te sien. Hier mede fweeg Don Quichot, en wachte met groote ftilte het antwoord van de fchone Micomicona, de welke met een heerschent gelaet, en een ftijl van fpreecken, gelijk die van Don Quichot, aidus aanving: Ick bedanck u hartelijck, Heer Ridder, voor de genegentheyt, welke gy betoont, om my in mijn ellende behulpig te zijr, gelijk het den Ridder past Weduwen en arme Weefen by te staen: en den hemel geef, dat uw en mijn begeeren vervult worden, op dat gy ook moogt ondervinden, dat 'er noch danckbare Vrouwen in de werelt zyn. Aengaende ons verreck, laet dat vry terftont gefchieden, alfoo ick geen andere wil heb als de uwe. Doet met my het geen gy self begeert: want fy, die u eenmael de befcherming van haer perfoon en faeck heeft overgegeven, fal geenfints willen gaan tegens het geene dat uw voorftigheyt fal gelieven te beftellen en te fchicken. Ter goeder ure dan; antwoorde Don Quichot, dewijl uw Hoogheyt fich soo ver voor my gelieft te vernederen, fal ick oock niet laten haar weder te verhoogen, en in den throon te zetten. Laat ons dan terftont vertrecken, want, gelijk men zegt, *periculum est in mora*, het wachten lijdt gevaar; en behalven dat, heeft noch den hemel yets gefchapien, noch de hel yets voort gebracht, 't welk my fou konnen doen verfchrieken. Daerom, Sancho, gaet terftont Ronzinant fadelen, en uw Ezel klaar maken, als oock de Hacquency van de Princeffe, en laat ons affcheyt gaan nemen van den Kafstelleyn, en daar mede op en weg. Sancho, die hier al tegenwoordig was, fchudde vast het hooft, en gaf eyndelijk al gaande dese woorden van fich: Ach mijn Heer, mijn Heer! hoe menigmaal vint men meer quaats als men goets zocht, al roept men 't niet luyt! doch niemant te na gefprooken. Wat quaat kander zijn, of hier of in de geheele werelt, vraagde Don Quichot, half verftoort, dat tot mijn achterdeel mag gedyen, zegt my, rekel als gy zijt? Indien uw Genade gram wort, antwoorde Sancho, soo fal ik liever fwijgen, en laten te zeggen 't geen ik als een goet Schritknaap fchuldig ben. Segt wat gy te seggen hebt, zey Don Quichot, indien slechts uw woorden niet en strecken om my vrees aan te brengen: want hebt gy vrees, doet na dat gy zijt; en heb ik se niet, laat ik doen gelijk ik ben. 't En is dat niet, antwoorde Sancho, maar wel, dat die Jonkvrouw, die fich zelve noemt de Koningin van het grooté Rijk Micomicon, fo veel Koningin is als ick Koningin ben: want indien se 't was, zou se soo niet yeder oogenblik met ik weet wel wie van dit gefelschap leggen te

lifaffen. Op dese woorden van Sancho wierdt Dorothea root in haar aangesicht, vermits het waerachtig genoegh was, dat Don Fernando somwijlen, en ter sluyks, de vruchten van sijn min van hare lippen geplukt had; 't welk Sancho gesien hebbende, en van de rest niet veel wetende, docht hem sulks beter een snol als een Koningin te passen. Zy kon daar zo schielijk niet op antwoorden, maar liet Sancho in sijn redenen voortvaren, en op dese wys: Ik seg dit, mijn Heer, wil ik seggen, daarom, dat, wanneer ik al lang gercyft en geroft sal hebben, en veel gewaect en gebrackt, en dan sel meenen eenige vrucht van mijn arbeyt te krijgen, het altemael wint zal wesen: en sulck een volck hoeft my niet te seggen, zaelt Ronzinant, zaelt uw Ezel, zaelt mijn Paerd: een yeder leyde de handt op sijn hart, en kent hem selven, en meer seg ik niet. Hoogen hemel! hoedanig was het misnoegen van Don Quichot, hoorende Sancho sulke en diergelijcke woorden spreucken! Ick seg u, dat het soodanig was, dat hy stamelde en schuymbeckte, en het vyer uyt sijn oogen sprong van enkele gramtschap. O snoode, onbeschofte, onwetende, en botten schelm als als gy zijt, is het mooglijk, dat gy sulke woorden in mijn tegenwoordigheyt durft spreken, en in het aensien van dese doorluchtige Vrouwen? Pakt u terstont uyt mijn oogen, monster van de natuer, en pakhuys van leugenen en schelmsche bedriegerijen, vinder van boosheden, mont vol godtloose lasteringen, en vyandt van de eerbiedigheyt die men Konincklijke personen schuldig is. Gaet terstont, en komt my niet weer in mijn oogen: en met dese woorden trock hy sijn wijmbrarwen, sloot sijn mont, sag rontsom als een ontsinnig mensch, en stampte met de regter voet, dat het huis dreunde; waar over den armen Sancho so verschrickt en bevreesd wiert, dat hem docht, dat de aerde alle oogenblick haar bakhuis open spalckte, om hem in te swelgen, sonder dat hy wist wat te doen, als den rug te wenden, en voor die tijt sijn Meester uyt de oogen te gaan. Maar de voorsichtige Dorothea, siende dese haestigheyt, socht Don Quichot te vreden te stellen, met dese woorden: Ontstelt u dus niet, Heer Ridder van de droevige figuer, over de woorden van uw goeden Schiltknaep, also hy daar misschien sijn redenen toe gehad heeft, en volgens sijn consciencie gedwongen is geweest: en ik geloof in der waerheyt, dat, gelijk het hier alles in dit Kasteel by toovery toegaat, Sancho oock misschien door de eene of de andere duyvelsche bedriegery yets sal mogen gesien hebben, 't welck, indien so wel waar was als in schijn, geen klene slag aen mijn eerbaarheyt sou geven. Ik sweer by mijn Rid-

derfchap, antwoorde Don Quichot daar op, uw Hoogheyt heeft
 het regte wit getroffen, en de fpijcker op het hoofd geraekt: want
 het fal voorfecker zijn, dat hier den eenen of den anderen Duy-
 vel de oogen van Sancho fal bedrogen hebben; want indien ik
 anders de onnooselheyt en oprechtheyt van dien bloet ken, weet
 ik wel, dat hy niemandt sonder reden fal belasteren. Soo is het,
 en alsoo moet het zijn, antwoorde Don Fernando: uw Genade,
 Heer Don Quichot, gelieft hem weder in de schoot van uw Gena-
 de aan te nemen, eer sulke en diergelijke gefichten hem meer voor
 de oogen komen, en den armen hals finneloos maken. Don Qui-
 chot sey, dat hy het hem vergaf; en de Pastoor ging Sancho halen,
 die seer ootmoedig aen quam, met sijn hoetje onder sijn arm, en
 de handen samen, en de knien geboogen hebbende, badt, dat hem
 sijn Heer doch sijn handt geliefde te langten, om die te mogen
 kussen, welke hem de rechter hand toereykte, en na dat se Sancho
 wel hartelijck gekust had, leyd' hy de selve op sijn hoofd, en gaf
 hem de Benedictie, en beginnende te spreekken, seyde' hy tegens
 hem: Nu moet gy immers bekennen, Sancho, het geen ick u
 meermaels heb gesecht, dat hier in dit Slot niets geschiet als by
 toovery. Dat geloof ick nu ook wel, sey Sancho, behalven dat van
 dat sollen, 't welck evenwel door natuerlijke dingen geschiede.
 Geloofst dat niet, antwoorde Don Quichot, want soo sulcks
 waerachtig was, ick sou u terstont wreacken. Doch wat sou ick
 wreacken, ick weet niemant waar op. Yeder was seer begeerig
 om te weten, wat hier van was; en de Waert vertelde hen al den
 handel, daarse altemaal geweldig om loegen: 't welck Sancho
 weer half dol maecte. Doch hy stelde zich weder te vreden,
 wanneer hem sijn Heer verseeckerde, dat dit al mede toovery
 was, gelijk al de rest, hoewel der evenwel nog een kleyn vermoed-
 dentje by hem bleef, dat'er al een beetje natuerlijkheyt onder most
 gespeult hebben. Twee dagen waren nu voor by, dat dit doorlug-
 rig Gefelschap aldaer was by een geweest; en also het hen nu tyt
 dacht te vertrecken, stelde men order, dat, sonder dat Dorothea
 met Don Fernando de moeyte behoefden te nemen van met Don
 Quichot verder te reysen, om de begonne Comedie te helpen vol-
 voeren, de Pastoor en de Barbier hem op een andere voet mogten
 mede krijgen. En dit bestelde se op dese wijze. Sy verdroegen met
 een Karreman, die Ossen voor sijn Karre had, welke by geval daar
 voor by quam gereyft, om Don Quichot mede te nemen, en dat
 op dese manier. Sy maecten een ding van groote stocken, gelijk
 een Koy, daar Don Quichot bequamelijk in kost leggen. Dit ge-
 daen

daen sijnde, veranderden Don Fernando en zijn Gesellen, beneffens de Dicnaers van Don Louis, de vier Diefleyders, en de Waart hun gedaenten, en vermomden hunne aangesichten in sulker voegen, dat het geheele andere menschen scheenen te zijn, als die sy waren. Thans gingen sy stillekens na de kamer, daer sich Don Quichot een weynig had te slapen gelegd, en, nemende hem voor, bonden hem handen en voeten wel ter degen vast, invoegen hy, wacker geworden zijnde, noch het een noch het ander roeren, noch oock yets anders doen kost, als met verwonderingh dese vreemde mentchen aan te sien: waer over hy sich terstont inbeelde, dat dit wederom de spoocken en geesten van dit betooverde Kasteel waren, en dat hy sonder twijffel daar betovert was, also hy sich noch roeren noch beschermen kost. Alleenig Sancho Pançe was in sijn gefond oordeel, en in sijn oude gedaente; welke, hoewel hy een goede streek van sijn Meesters sotheyt had, evenwel niet naliet al dese gemaecte Duyvels te kennen: doch hy dorst sijn mont niet open doen, voor dat hy sag waar het werk heen wilde. Don Quichot hielt sich ook stil, tot dat hy het eynde van het spel sag, 't welk was, dat se de Koy voor den dag kregen, en hem daar in slooten, maeckende het gat soo vast toe, dat hy geen noot had daar uyt te komen. Aldus namen se hem op de schouders, en droegen hem ten huysen uyt. Maar op het uytgaen, hoorden se een vreeselijcke stem, door Meester Nicolaas gemaekt, spreekende dusdanigen prophecy of voorsegging uyt:

O Ridder van de droevige figuer, bekommert u niet over dese uwe gewangenis, dewyl sulcks geschieden moet, op dat gy te eerder dese sware avontuer, die gy begonnen hebt, moogt volbrengen, welke ge-eyndigt sal zyn, wanneer de rasende woedende Leeuw van Mancha sich sal vereenigen met de witte Duyf van Toboso, en te samen hun neck sullen buygen onder het lieffelijcke Fok Matrimoniael: uyt welke aangename ongehoorde vereeniging soodanige Jongen voor den dag sullen komen, die de rasende dapperheyt van den Vader sullen navolgen. En dit sal geschieden, al eer den Navolger van de vluchtende Nymph twee reysen sal gedaan hebben. En gy, ô getrouwste en edelste Schiltknaap, die oyt swaert aan de zijde, en baert aen de kin, gedragen heeft, bedroeft u oock niet aldus voor uw oogen de blom van de Ridderfchap te sien weg voeren: want de tijdt is haast gekomen, dat gy u so hoog en so verheven sult sien, dat gy u selven niet sult kennen; en alsdan sullen u toekomen de beloften, de welke u door uwen Heer gedaan zyn. En verseekert u van wegen en uyt name van de wijze

Menticoniana, dat uw loon u sal betaelt worden, gelijk gy met'er daet sult sien. Ondertusschen volgt den betooverden Ridder, tot daer gy beyden uw genoegens sult vinden: en om dat my niet geoorloft is meer te spreken, so blijft met God, dewyl ik weder ga van waer ik gekomen ben. Dese stem wist den Barbier soo geestig te heffen en te laten dalen, en dat op sulck een jammerende manier, dat self de Speelers van het spel verbaest wierden. Ondertusschen wiert Don Quichot niet weynig door dese voorlegging vertroost; en de selve van punt tot punt overleggende, sag hy, dat het daar op uyt quam, dat hy met sijn lieve en beminde Dulcinea in echt most vergaderen, en dat'er sulke Jongen, dat sijn kinderen, uyt hen souden voortkomen, die de eer en glory van geheel Mancha souden zyn. En dit alles voor de suyvere waerheyt aennemende, verhefte hy, soo haest als den ander gedaen had, sijn stem met dese woorden: O gy, wie gy zyt, die my soo veel goets hebt te wooren gespelt, ick bid u, dat gy van mynient wegen den wysen Toovenaar, die mijn saecken besorgt, geluyst te bidden, dat hy my toch haest uyt dese gevangenis verlost, en my laat genieten het goet, het welk hy my beloost heeft; en also sal ik mijn gevangenis voor een eer en glory, en mijn ketenen voor een vertroosting houden, en dit bedde, hoe hart het selve is, voor het sachtste dons ter werelt. En het geen belangt de vertroosting van Sancho, mijn Schiltknaep, ik ben verskerkt van sijn getrouwheyt, dat hy my niet verlaten sal in lief noch in leet. Want, of al door mijn of zyn ongelukkig lot het beloofde Eylandt niet wilde volgen, sal hem ewenwel de betaling van sijn dagh-gelt niet ontbreecken, gelyck ik het selfde in mijn testament bezegelt gelaten heb, niet volgens sijn groote verdiensten, maar na mijn macht en vermogen. Sancho Panche boog sich seer ootmoedelijk op dese woorden, en kuste sijn Heer beyde handen, alsoo hy de eene sonder de andere niet kussen kost. En daar mede namen dese Geesten de Koy, en setten se op de Offe-Kar.

Het XLIV. Hoofstuck.

Handelende van de wonderlycke wyse op de welke Don Quichot betoovert wiert.

DON Quichot dan sig selven siende op dese wyse in de Koy gestooten en boven op de Kar geset, kost niet nalaten te seggen: veele treffelijcke dingen heb ick gelefen, maar noyt dat men
de

de doolende Ridder op dese manier weg voert, en dat so lankfaem, gelijk ick uyt dese Treck-beesten besluyten kan dat geschieden sal, maer wel datmen se met brandende en vliegende Wagens door de lucht heeft gedragen, of op een Hippogrief, of vliegent Paert, of diergelijk: maer dat men my op een Osse-kar dus heen voert, maakt my niet weynig verwondert. Doch het kan zijn, dat de Ridderfchap, en de besweeringen van dese tijt, heel anders zijn, als se in de oude tijden zijn geweest, ook dat ik als een nieuw verweekte doolende Ridder mede een nieuwe manier van betooveren moet hebben. Wat dunkt u daer af, Sancho mijn Soon? Ik weet niet, antwoorde den ander, wat'er my van dunkt, dewijl ik soo wel niet belesen ben, als uw Genade, in de Schriftuer van de doolende Ridderfchap. Evenwel so veel wil ik'er van seggen, dat het met dese Geesten, of Spookten, so als men se noemen mag, so heel rechtschapen niet toegegaen is. Hoe fout'er rechtschapen mē toe gegaan zijn, sey den ander, daer het altemael Duyvels zijn, die de eene of de andere gedaente hebben aengenomen, om dit werck uyt te voeren. En om te sien, dat ick waar spreek, so tast haer aen; en gy sult bevinden, dat se geen lichaam hebben, als alleen een damp en een wint. Wel, ik sweer het u, sey Sancho, dat ick se aengeraeckt heb; en die Duyvel, die daer soo stillekens heen gaat, is wel dick en hart van vlees, en wel heel anders als ick van de Duyvels heb hooren spreeken: want gelijk se seggen, dat se altemael stinken na de swavel als krenge, ruickt die van amber en moskeljaet seven vadem in de wint. Dit sey Sancho van Don Fernando, die, zijnde die hy was, misschien dese reuk over hem had. Verwondert u daer niet over, Sancho mijn vrient, antwoorde Don Quichot, want de Duyvels kunnen ligt den eenen reuck of den ander aennemen: want gelijk geesten als se zijn, hebben se geen reuck over sich: doch wat se aennemen, het kan niet zijn als een quadē stank. En de reden daer van is, dat se over al, waer se zijn, de hel met sig voeren, op dat se geen verlichting voelen in haer pijn: en so gy by geval een goede reuk gerooken hebt, dat hebben sy gedaen om u te bedriegen. op dat gy haer voor geen Duyvels soudt houden. Dese redenen passeerden tusschen Heer en Schiltknaap: maer vreesende Don Fernando en Cardenio, dat Sancho met ter tijdt het werck verhoetelen mocht, haesten sy sich te meerder om hen op reys te helpen, en, roepende de Waert aen een kant, bevalen hem, dat hy Ronzinant, en het Grauwte van Sancho klaer sou maken; 't welk hy met ter haest deed. Ondertusschen was de

Pastoor met de Diefsters over een gekomen, dat hem desen sou-
 den versellen tot huys toe, gevende een yeder van hen sijn dag-
 glet. Cardenio voegde achter aen de zadel van Ronzinant aen de
 eene zijde het Becken als den Helmet, aen de andere het Schilt, en
 gaf Sancho door teekens te kennen, dat hy op sijn Ezel sou gaen
 sitten, en Ronzinant met den toom leyden; voegende voorts de
 Diefsters aen elcke syde van de Kar, met haer roers. Maer al eer
 Don Quichot vertroock, quam de Waerdin, haer Dogter, en Ma-
 ritornes voor den dag, om hun afscheyt van hem te nemen, sich
 houdende als of sy van droefheyt schreyden, ter oorzaak van
 sijn ongeluck; tegen de welken Don Quichot seyde: Schreyt niet,
 Me Juffrouwen, want al dese onheyleyn zyn vast aen die professie
 doen van dese Ridderfchap; en indien my de selve niet overqua-
 men, sou ik my voor geen vermaert Ridder konnen houden:
 want slechte en gemeene Ridders zyn daer selden mede gequelt,
 om dat'er niemant ter werelt is die om hen denkt, maer wel de
 vermaerde, also de selve van veele Vorsten en andere Ridders be-
 nyt worden, die daerom hunne goede voornemens op diergelyke
 wijse poogen te verhinderen. Evenwel soodanig is de eygenschap
 van de deugt, dat in spijt van al de toverijen, die Zoroastes, de eer-
 ste Vinder, heeft konnen bedencken, sy evenwel altoos het hooft
 boven hout, en des te heerlijcker haer ligt voor de werelt doet
 schijnen. Vergeeft my, schoone Vrouwen, indien ik onvoorfiens
 u yetwes gedaen heb, het geen ik met voordacht noyt sou denken
 te doen; en bid den hemel my haest uyt dese gevangenissen te ver-
 lossen, daer my den een of den ander quaetwilligen Toovenaar
 in gebracht heeft; en ik daer van vry sijnde, sal noyt vergeten de
 weldaden, die my in dit Slot zyn bewesen, om de selve op alle
 manieren te soeken te vergelden, gelijk se waerdig sijn. Terwyl
 de Vrouwen dese onderlinge redenen met Don Quichot hadden,
 nam de Pastoor en de Barbier afscheyt van Don Fernando, en
 sijn Gesellen, beneffens den Capiteyn en sijn Broeder, en al
 dese wel genoegde Jonkvrouwen, voornamentlijk van Dorothea
 en Lusinda. Een yeder omhelsde hen, en baden het vervolg van
 hunne saecken aen hen te kennen te geven, beduidende Don Fer-
 nando den Pastoor de plaets, waer hy sou hebben te schrijven,
 intonderheydt aengaende de welvaert en gesontheyt van Don
 Quichot, met verseeckerung dat hem de selve ten alderhoog-
 sten sou aengenaem zyn, en belovende weder van zijner zyde
 hem van alles onderrechting te doen. Dit dan altoos beslooten
 zijnde, vernieuwden sy hunne omhelssingen, en onderlinge belof-
 ten

ten. Onderruffchen quam de Waert met noch een Papier voor den dag, 't welck hy sey by de andere Boecken gevonden te hebben; en dewijl hy noch lesen noch schrijven kost, vereerde hy 't hem uyt een duyts hart. De Pastoor bedankte hem, en, openende het Boexken, sag dat het was, de *Geschiedenis van Rinconet en Corta azillo*, 't welck hy oordeelde meede een vertelling gelijk als de *Schadelijke Nieuwsgierigheydt* te sijn, en misschien van den selven Schrijver, waer over hy het weder toevouwde, en in sijn sack stack, van meening her selve by gelegentheyd eens te doorlesen. Hier mede ging hy op sitten, gelyck ook Meester Klaes, met hun momaensigten voor, om niet bekend te zyn van Don Quichot, en volgde soo de Kar van verre. De order, in de welcke sy reyfsden, was dese. Aldervoorst reed de Kar met de Karreman, die se leyde, en de Diesfeyers aen beyden zijden. Daer op volgde Sancho Pançe op sijn Ezel, leydende Ronzinant met den toom. Achter aen volgden de Pastoor en de Barbier op hun stercke Muylen, hebbende momaengesichten voor, gelijk gesegt is, en houdende een stemmig en destig wesen, rijdende niet harder als de Ossen voort gingen. Don Quichot lag in syn Koy uytgestrekt, de handen gebonden, en de voeten aen de tralien vast gemaeckt, met de meeste lytsaemheyd ter werelt, min noch meer dan of hy geen mensch, maer een steenen beelt was geweest. In sulcker voegen reydsense omtrent twee mijlen weegs, waanneer se aen een dal quamen, daer de Karreman goet dacht te pleysteren, en de beere eten te geven: maer gevende sulks den Pastoor en Barbier te kennen, was desen van gevoelen, dat men een weynig verder moest reyfsen, also hy wist, dat'er achter een kleen gebergte, niet ver van daer, een valley was, met beter gras, als in dese. Men nam dit voor goet, en alsoo vervolgde men sijn weg. De Pastoor by geval omfiende, sag omtrent ses of seven Liedeu te paerd, wel opgeseten, achter hen komen, die hen wel haest achterhaelt hadden, also se de pas van geen Ossen volgden, maer wel van lieden die wat meerder haest maecten om in de Herberg te sijn, welke sig minder als een mijl daer van daen vertoonde. De laersten quamen by de eersten, en groeten de selven seer beleefdlijck; en een van desen, dat een Canonick van Toledo, en Heer van de anderen was, siende den lanksamen voortgang van dese Kar, en het ander geselschap van Diesfeyders, Schiltknaep, Paert en Ezel, en voraementlyk van Don Quichot in de Kouw, kost sig niet onthouden van te vragen, wat sulks te beduyden had: hoe-wel sy sich terstont inbeelden, siende dese Lijf wacht, dat het den een of

den een of den ander Straetschender, of Schelm was, dien men heenen voerde om door het Gerecht gestraft te worden. Een van de Dienaers, aen wien de vraeg geschiede, gaf tot antwoord: 't geen dit te beduyden heeft, mijn Heer, zal u dien gevangen Ridder alderbest zeggen, also wy het regre bescheyt niet weten. Don Quichot dese redenen hoorende, antwoorde: zijn by gevalle de Heeren ook ervaren in de dingen, die de doolende Ridderschap aengaen? en by aldien ja, zal ick haer garen mijn ongeluck te kennen geven; en so niet, sal het de moeite niet waart zijn daer over veel woorden den hals te breeken. De Canonick dese woorden hoorende, gaf tot antwoord: In der waerheyt, Broeder, indien het daer aen leyt, zoo verzeeker ik u, dat ik meerder van die Boeken versta, als van het *Corpus Juris*, invoegen gy my des wegen vrijelyk moogt seggen het geen gy te seggen hebt. Ter goeder uure dan, antwoorde den ander, dewyl het so is, so weet, dat ik op sulck een wijze, als gy my fiet, betoovert ben, door haet of enkel nyt van de Toovenaers mijn vyanden, also de deugt meer vervolgt wort van de quaden, als gesocht van de goeden. Ik ben een doolend Ridder, en niet van die genen die door onedele daden verdienen in het duyster begraven te zijn; maer van die, die ten onwil van de nijt, en tot spijt van so veel Toovenaers als Persien, soo veel Brachimans als Indien, en soo veel Gymnosophisten als oyt Mooren-lant heeft voort gebragt, mijn naem gestelt heb in den Tempel van de Eeuwigheydt, en met recht dien tot een voorbeeld voor de komende eeuwen, uit het welck de doolende Ridders sullen mogen leeren de paden, die sy te volgen hebben, om te komen tot de top van de heerlijkheyt der Wapenen. Den Heer Don Quichot de la Mancha seght de waerheydt, sprack daer de Pastoor op, also hy op dese Karaldus betoovert is, niet ter oorfaek van eenige schelmstukken of misdaden, maer door quade genegentheden van die geen en die de deugt haten. Dit, mijn Heer, is de Ridder van de droevige figuer, wiens mannelyke daden en vreemde avontueren in onvergankelijck koper en marmer sullen gesneden worden, hoe ook de nijt de selve poogt uyt te wiffen en te verduyfteren, en de boosheyt se te bedecken. Wanneer de Canonick op dese wijze den een en den ander hoorde spreken, kruyste en segende hy sich selven van verwondering, sonder alsnoch te weten wat te dencken, gelijk oock de geen en die met hem quamen. Sancho Pançe ondertusschen, die op dese onderlinge redenen wat nader quam, most daer oock sijn kloet in stecken: Men neem het my wel of qualijck af,

af, seyde hy, de sœck is soo, dat mijn Heer Don Quichot soo veel betoovert is, als ick betoovert ben. Hy heeft sijn volkomen verstant, eet wel, drinkt wel, en doet al de andere dingen wel, min nog meer als hy te vooren gedaen heeft; en noch wil men seggen, dat hy betoovert is. Maer ik heb dikmaels hooren seggen, dat de betoverden nog eten nog drinken, noch slapen, nog spreken: maar mijn Heer, als hy maar wil, sal meer kaekelen als dartig Procureurs. En siende den Pastoor aan, ô Heer Pastoor, Heer Pastoor, seyde hy, meent gy, dat ik u niet en ken? en dat ik niet en weet, wat dese betoovering te seggen is? Ik ken u wel, hoe gy u oock bedeckt, en ik weet van de moort. Doch daar de nijt regeert, daar heeft de dengt geen plaets. De duyvel is altijd in het wargaren; en soo veel wil ik u seggen, indien gy 't niet gedaan had, mijn Heer was tegenwoordig al getrouwt met de Infante Micomicona; en ik sou om een Graeffschap niet veer hebben behoeven te loopen: so veel vertrouw ik mijn Heer van de droevige figuer wel toe, en de goede diensten die ick gedaan heb. Maar nu sie ik eerst, dat het waar is 't geen men seyt, dat het rat van avontueren gaet gelijk een meulenwiek, en dat sy, die boven op gefeten hebben, nu op de aarde leggen. Maar my moeyt van myn Vrouw en Kinderen: want als se met recht mochten hoopen, en verwachten, dat haar Vader of een Gouverneur of een Viceroy van het een of het ander Eylandt sou worden, sullen se hem verandert sien in een Staljongen. Al dat ik u segge, Heer Pastoor, dient alleen om het u op uw gewisse en consciency te leggen, wat ongelijk dat gy mijn Heer en my aendoet. En fiet wel toe, dat het u daar na niet weer afge-eyfcht wort, so wel dat gy hem so gevangen leyt, als de schade die gy de werelt daar mē doet. Hier hebben wy het gaande, sey Meester Klaas'er op, my dunkt, Sancho, dat gy met uw Meester op enen leeft schoeyt; en soo gy so voort gaet, salmer u by sluyten in de Koy, so wel betoovert als hy is, alsoo gy al met het selve sop van de Ridderfchap overgooten zijt. Gy zijt wel wijs met al uw Eylanden, Gouverneurschappen en Graeffschappen: gy laat u wel by de neus vatten. Ik laat my van niemant vatten, antwoorde Sancho, al was 't van den Koning self, hoe arm en out dat ik ben: ik ben niemant een duyt schuldig, en indien ik na een Eylant sta, anderen staen weer na wat anders, dat misfchien wel tienmael soo slim is. Elck een is Meester van sijn eygen self, en van menschen maect men Pausen, en so ook de Gouverneurs van Eylanden, te meer, dewijl der mijn Heer noch wel soo veel kan winnen, dat hy niet weten sal, waar hy der

mê sal blijven. Siet wel toe wat gy segt, mijn Heer de Snotschrapper, moeyt gy u met de baart te scheeren, en dan sal het wel gaan, en laat gy Gods water over Gods acker loopen. Ey lieve! wy kennen malkander, en men sal my niet by de neus leyden. En ik seg noch, aengaande dese betoovering, onse lieven Heer weet hoe 't 'er mê is, en dat laet ik daar. Meester Klaas wilde Sancho niet antwoorden, op dat hy door sijn eenvoudigheyt niet sou komen te ontdekken 't geen hy en de Pastoor so garen bedekt hadden. En ter oorzaak van dese selve vrees had de Pastoor den Canonik versogt een weynig voorder te rijden, also hy hem het geheim van de Koy sou te kennen geven. Dit deed de Canonik gewilliglijk, en reed met den Pastoor en sijn Knecht een weynig vooruit, verwagende wat de Pastoor wonders sou voor den dag brengen. Dese vertelde hem kortelyk het beginsel en de oorfaeck van de sotheyt, en al den handel van Don Quichot, tot datse hem in dese Koy gekregen hadden, van meening hem weder te huys te voeren, om te onderzoeken, of men middel kost vinden om hem te genesen. De Dienaers en de Canonik verwonderden sig op nieuws, hoorende dese vreemde vertelling van Don Quichot; en hebbende den Pastoor gedaen, antwoorde hy: In der waarheyt, Heer Pastoor, voor so veel my aengaat, acht ick dese Boecken van de Ridderchap met allen schadelijck voor het gemeene best, al-hoe-wel ick, gedreven door een ledige en ydele smaek, het beginsel gelesen heb van al die Boeken die 'er gedrukt zyn, sonder dat ick oyt tot het eynde toe heb kunnen volharden, om dat my dunckt, dat het al 't oude en het selve is: en na my dunkt, is dese manier van schrijven slegter als de gene, die men de Milesische Fabels of Sproken noemt, welke maar alleenig dienen tot vermaek, sonder eenig nut te brengen; heel anders als de sulke, die niet alleen vermaek, maar ook nut geven. En hoewel het voornaemste insicht van dese Boeken is, vermaak aen te doen, so weet ik evenwel niet, hoe se sulks kunnen te wege brengen, zijnde so vol van onnatuerlijk en sottigheden: want het vermaak, dat yemant in sijn geeft ontfangt, ontstaet gemeenlijk uyt de welstant, schoonheyt, en goede stelling van eenige saek, die men voor sijn ooggen heeft; daar het geen sodanig niet en is, mijns oordeels, geen vermaak of genoegen ter werelt kan geven. Want wat welstant of overeenkomst kander zyn tusschen het geheel en de deelen, de deelen en het geheel, in een Boek daar een Jongen van sestiën jaren een Reus gelijk een tooren met eenen slag van een hout, als of het een koolstronk was; of het geen ons een Velt slag voor schildert, daar

daar dese of geene Ridder door sijn geweld alleen een geheel Heyr van een millioen Krijgslieden in route slaat? En wat sullen wy vorder seggen van de Koninginnen, die om een haverstroo den eenen of den anderen doolend en onbekent Ridder opslaen? Wat verstant, hoe onbesnoeyt het ook sou mogen zijn, sou genoeg en mogen scheppen te lefen, dat een grooten Tooren vol gewapene Ridders over zee vaert, gelijk een Schip dat voor wint seylt, en des avonts in Lombardijen, en des morgens in Paep Jans Lant, of andere gewesten is, daer Ptolomeus, nog Marcus Polus, hun leven noch van gehoort, noch geschreven hebben? Indien men my hier op tot antwoort geeft, dat dese Boeken niet hooger als voor loogens uytgegeven worden, en dat se daarom aen geen schijn van waarheydt gebonden zijn, daar op sal ik antwoorden, dat de loogen soo veel te beter is, als se de waarheydt gelijker is, en soo veel te meer vermaeck aenbrengt, als se meer mooglijkheys heeft. Men behoorde dese versieringen soo te schrijven, soo te ordonneeren en voor te stellen, nemende de onmoglijkheden weg, verkleenende de grooten, op dat alsoo de verwondering van de verkiesing en versiering met het vermaek te gelijk mocht gebooren worden. En sulcks kan hy geensints doen, die de waarschijnlijkheyt weg neemt, beneffens de navolging van de natuer, in het welck de rechte volkomentheyt bestaat. Ik heb niet een van dese Boeken gesien, dat het lichaam van een versiering of vertelling gemaekt heeft, met al sijn deelen en leden, en een overeenkomst van het begin tot het midden, en het einde met dese twee; maar in tegendeel maecten se sulke oneygentlijke deelen en proportien, dat het te recht Horatiaensche monsters en schrickdieren zijn. Behalven dat, zyn se in stijl hart en onaangenaem, onwaarschijnlijk in de saeck, dartel in het verhandelen der liefde, onhoffelijk in de hoffelijkheden, wijdtloopig in de batalien, slecht in de redenen, onnatuerlijk in de reysen en tochten, kort om, berooft van alle konst en aardigheyt, en over dies waardig om als onnut uyt het gemeene best geweert te worden. De Pastoor luysterde met groote naerstigheyt na dese redenen, oordeelende den Canonik een persoon van groote kennis en verstant, en dat hy gelijk had in het geen hy voorstelde; waar op hy antwoorde, dat hy van het selve gevoelen was, en derhalven alle de Boeken van desen Don Quichot verbrant had, vertellen de hem wyders al den handel van het doorsoeken van sijn Boekkas, en wie hy tot het vyer veroordeelt, en wie hy gespaart had, daer den Canonick seer om lagte en voort voer, dat hy evenwel

onder soo veel quaets noch iets goets in dese Boecken vont, naamtelijk, dat se noch stof beschaffen aen eenig kloeck verstant om de pen te oefnen, met het beschrijven van schip-breuken, pijn en quellingen, ontmoetingen en velt-slagen; stellende een braef Velt-Overste in sijn rechte gestaltenis en verwen, so in dapperheyt, als het voorkomen van de lagen sijner vyanden; of makende hem een Redenaer in welgestelde en gedeelde aenspraeken en oratien; ook met somwijlen de eene of de andere treurige geschiedenis, somtijts een vermacckelijke vertelling, daar in te voegen; maekende hier een schoone en eerbare Vrouw, daer een Christelijck dapper en voorsichtigh Ridder, ginder een beleeft wijs en goedertieren Vorst, of getrouwe en vroomer Onderdanen; met den eenen tijdt sich te toonen een Sterrenkundige, den anderen tijt een Werelt-beschrijver, den anderen een Musicant, of Dichter, of Staets-persoon; of schilderende de loosheydt van Ulysses, de godtvruchtigheyt van Æneas, de dapperheyt van Achilles, de ongevallen van Hector, de verraderije van Sinon, de vrintschap van Eurialus, de miltheyt van Alexander, de kloekheyt van Caesar, de sachtmoedigheyt van Trajanus, de getrouwheyt van Zopires, de voorsichtigheyt van Cato, en kortelijck al het geen eenig persoon sou kunnen loffelijck maecken, nu de selve in een eenig persoon alleen stellende, dan in vele anderen verdelende, en dat alles met een stijl die besadigt, en een bestelling die waarschijnlijk is; en op dese wijze maekende een geweeft van veele en verscheyden schoone eygenscapen en verwen, 't welk ten eynde gebrocht, het beste eynde verkrijgen mag, als vermaeck en nut te geven. En op dese wijze kan sich den Schrijver toonen en Helden-, Lier-, Droef- en Bly-spel-dichter, met al de deelen, die de soete en de aangename wetenschappen van de Dicht-konst en Reden-konst begripen; also men also wel een Epicus, dat is Helden-dichter, in Prosa kan zijn, als in Rijm.

Het XLV. Hoofstuck.

Daer de Canonick sijn verhael vervolght aengaende de Boecken van de Ridderchap, en andere dingen meer.

Het is soo gelijk mijn Heer segt, antwoorde de Pastoor, en om die oorsaek zyn se berispenwaardig die tot noch toe soodanige Boecken gemaect en geschreven hebben, sonder te letten op het geen daar behoortwijcker wijze toe verfocht wort, om so wel vermaart te worden in Prosa, als dese Vorsten der Dichters

ters onder de Grieken en Latijnen in hunne veersfen zijn. Ick ten minsten, antwoorde de Canonick, heb eenige beweging in mijn hart gehadt, om een Boeck van de Ridderſchap te maken, en in het ſelve al de vereyſchte betamelijkheden waar te nemen; en om de waarheyte te bekennen, ik heb 'er alreets meer als hondert bladen in geſchreven, die ik, om de proef te nemen, of de ſelve ſoodanig waren als ik daar van gevoelde, geleerde, wiſſe, en onſijdige Mannen heb mede gedeelt, als ook ongeleerde, die alleen uyt zijn om hun ſmaak en vermaak, en heb in hen allen een algemeene goetkeuring gevonden. Evenwel ben ick 'er niet in voort gevaren, ſo om dat my docht zulks een zaak te zijn welke met mijn beroep niet over een komt, als om dat ik ſie, dat het getal der ſlechten en eenvoudigen grooter is als dat van de wiſſen en verſtandigen. En hoe-wel het meer weegt van eenige weynige wiſſen gepreſen, als van veele narren beſpot te zijn, vind ick evenwel ongeraden my het ongegront oordeel van het gepeupel te onderwerpen, die de gene zijn, welke meeftendeel ſoodanige Boeken leſen. Maar het geen my noch meer bewoogen heeft het werck te laten ſteecken, is een beſluit-reden genomen uyt de tegenwoordige Blyſſpellen. Indien deſe, die men tegenwoordig verſtoont, zoo wel de waarachtige als de verſierde, ten meeftendeele, of wel geheel, voor ongegront en onnatuerlijk zijn bekent, zonder hoeft of ſteert te hebben, en evenwel van het gemeene volck met vermaak gehoort en geſien en voor goet gekent worden, daar ſe evenwel zoo verre daar van daan zyn, en zoo wel de Schrijvers als de Verſtoonders zeggen, datſe zoodanig moeten weezen, om datſe het volk al zoo begeert, en datſe, volgende de behoorlijkẽ vereyſchen, miſſchien van drie of vier verſtandigen gepreſen, en van al de reſt veracht zouden worden, zijnde beter met de geheelen hoop te leven, als met weynig te ſterven; wat zal het dan met mijn werck zijn, als ick al mijn hoeft verſuft geſchreven, en al de behoorlijkẽ eygenſchappen waar genomen zal hebben, anders als voor ſcheurpapier en makelatur gehouden te worden? En hoewel ik menigmaal die Schrijvers heb gepoogt zulks uyt het hoeft te praten, en hen in te prenten, dat ſe ſich bedriegen in hun meening, en dat ſe meer volk zouden trecken, en meer gelt winnen, verſtoonden de hunne Spellen na de kunſt, blijvenſe evenwel zoo vaſt by hun meening, als de dief by de baſt. My gedenckt, dat ik zeekeren dag tegens een van deſe gefellen zey: Segt my eens, gedenckt u niet, dat men voor eenige jaren in Spangien drie Treurſpellen

vertoont heeft, door een vermaert Digrer van dit Rijk gemaakt, welcke foodanig waren, dat se te gelijk vermaeck en verwondering aenbrachten, so wel aen de slechten en onverstandigen, als aan de wijsen en geleerden; gevende dese drie alleen meer voordeel aen de Meesters, als dartig anderen die men daer na vertoont heeft? Ongetwijffelt, antwoorde my desen, gy meent de *Isabella*, *Philis*, en de *Alexandra*. Die selve, antwoorde ik, en besiet gy eens of de vereyschen van de konst daer niet in waergenomen zyn, en of se evenwel niet aengenaem zijn geweest; self aen de geheele werelt; invoegen men geen onnatuerlijcke dingen behoeft te vertoonen om des volcks wil, 't en waer men niet beter kost: want so sijn geensints geweest de *getrooocke Ondankbaerheyt*, noch de *Numancia*, noch de *minnende Koopman*, noch de *gunstige Vyant*, noch andere Strucken, die hunne Meesters veel roem en voordeel hebben toegebracht. Dese en meer andere dingen bragt ik al by, daer mede ik hem wel kost overwinnen, dog evenwel geensints van sijn voornemen af trecken. Gy hebt door dese redenen, antwoorde de Pastoor, mijn Heer, in my weder opgewekt een out misnoegen, 't geen ick tegens de Comedien heb, die men tegenwoordig vertoont, 't welck over een komt met dat, 't geen ik tegen de Boeken van de Ridderfchap draeg, namerlyk, dat de Comedien hoorende te zyn (volgens het goetdunken van Cicero) een spiegel van des menschen leven, een voorbeelt van goede manieren, en een beelt van waerheyt, desen in tegendeel sijn voorbeelden van sotternijen, en spiegels van belagchelycke onnatuerlijkheden, en onbetamelijcke dattelheden. Want wat meerder onnatuerlijckheyt kander gevonden worden, als dat men in de eerste uytkomst van de eerste Handeling een en den selven vertoont als een Kint in de wieg, en in de tweede als een gebaert Man; of dat men ons een afgeslooft Man als dapper, een Jongman als blode, een Lackey als een Redenaer, een Pagie als een Raetsman, een Koning als een Boer, en een Prinçes als een Sloer voorstelt? Wat sal ik vorder seggen van het geen men waarneemt omtrent de tijden, en plaetsen, daer de Handelingen in geschieden; daer ik sulke Spellen gesien heb, die in de eerste Handeling beginnen in Europa, de tweede in Asia, en de derde in Africa, en soo voort: en indien het so is, dat de imitatie, of navolging van de natuer, het voornaemste van het Spel is, hoe is het mooglijk, dat self een matelijck verstant in sulcke dingen kan behagen scheppen? Ook als men versiert een Handeling, voorgevallen ten tijden van den Koning Pipiu, of Karel de Groote, en daer invoert of den Keyser Hera-

Heraclius, of eenen Godefroy van Bullion, die het heylige laht gewonnen heeft, daar so veel jaren tusschen beyden zijn, dat den een en den ander heeft geleest. Oock een versierde geschiedenis op te proncken met stucken en brocken, die alle in verscheide tijden gebeurt zijn, en dat soo met het hayt daar by getrocken, dat men de misflag met handen kan tasten: en het onverdraeglijkste is, dat sulks noch by sommige botmuylen voor wel gedaan wort gehouden. Dat ik vorder swijg van desen, die self de heylige stoffen abraecken en buygen, dat het een grouwel om te sien is. Tot al dit sou niet genoeg zijn by te brengen, dat de Overigheyt, voornamentlijk om dese oorfaeck, de openbare Spellen toelaet, om de ledigen door eenige eerlijke tijdtkorting besich te houden, en alsoo van eenige quade eygenschappen af te leyden; en dat men derhalven so naeuw niet behoeft te keuren, wat voor Spellen men vertoont; behoudens datse maar de dienst doen, die men daar van verwacht, namentlijk, behagen. Hier op antwoorde ick, dat se het selve eynde wel tienmaal beter betrachten en uytwerken sullen, wanneer se wel, als wanneer se qualijk gemaectt zijn. Want als yemant een konstig stuck wercks heeft sien vertoonen, sal de toesiender sich bevinden vrolijk door de boerterijen, geleert door de waarheyt, vol verwondering door de gevallen, opgeweckt door de redenen, vermaent door de lagen, wijs door de voorbeelden, vergramt tegen de sonde, en verliest op de deugt. Want al dese eygenschappen sal het goede Treur- of Bly-spel uytwerken, hoe boers en ongevoelijk den toehoorder mag zijn. En van alle onmooglijkheyt, is 't onmooglijk, dat het Spel, 't welck met dese deelen begaest is, kan laten vrolijkheydt en vermaceck aan te doen; veel meer als die gene, die daar van berooft zijn, gelijk ze meest zijn die men tegenwoordig vertoont. En hier van is de schult op de Dichters niet te leggen, also sommige van de selven seer wel weten, wat daer omtrent te doen is. Maer gelijk tegenwoordig de Spellen tot een koopmanschap geworden zijn, seggen se, en sy seggen de waarheyt, dat de Speelders de selve niet koopen souden, 't en waer sy soodanig waren: invoegen sich den Digter nootfaeckelyck moet voegen na de verkiesingh van de genen die hem sijn werck betalen moeten. En dat sulks waer is, sien wy aen de eyndeloose Comedien, die een van onse braefste verstanden (Lopes de Vega) gemaect heeft, so vol van aerdigheyt, so vol welspreckentheyt, en soo hoog van stijl, dat hy daer over de heele werelt met syu roem vervult heeft. Maer om dat hy sig mede somwijlen heeft moeten

voegen na deese of geene genegenthey, komen se ook niet alle tot de behoerlijke volkomenthey. Anderen maken se so, sonder te sien wat se doen, dat so den Digter als de Speelders genootsaekt sijn sig te versteeken, uyt vreesse van over hunne reukelooshey gestraft te worden, als vertoonende dingen die klaerlyck strecken tot blaem van Vorsten, Overigheden, en acnsienlijke Geslachten. En al dese ongelegentheden souden ophouden, beneffens ontallijcke anderen, die ik willens verfwijg, indien'er in het Hof een wijs en ervaren Persoon gehouden wiert, die de selven ondersocht, eer men se vertoonde; sonder wiens befeegeling en teekening niemant sig sou hebben te vervorderen yets op het tooneel te brengen: en also sou men sulke onbetamelijke dingen op geen tooneelen sien, en de Digters met meerder omsichtighey hunne werken bearbeyden, vreesende niet te sullen voor goet passeren, of door den mant te vallen, en het regte wit van nut en vermaeck betrachten. En op de selve wijze behoorde men met dese Boecken van de Ridderchap te werk te gaen, waer door der sonder twijffel sommige tot die volkomenthey souden komen, daer van mijn Heer gesproocken heeft, verryckende onse tael met de kostelijcke en onwaerdeerlijke schar van welspreckenthey, oorlaeck ghevende dat de oude leuren verduyfter worden door de glants van de nieuwe, tot een eerlijk onderhoud niet alleen van de ledigen, maer oock self van de alderbefigsten: want de boog kan niet altoos gespannen staen, noch het menschelijk leven in stant blyven, sonder tusschen-spel van vermaeck. Soo ver waren de Canonick en de Pastoor in hunne redenen gekomen, wanneer de Barbier by hen quam, seggende tegen den Pastoor: al hier, Heer Licentiaet, is de plaets, van de welke ik gesegt heb dat se goet tot weyden, en rusten is. Soo dunckt my ook dat se is, antwoorde de Pastoor; en seggende tegens den Canonick het geen hy voor had te doen, wilde de selve oock met hen blyven rusten, aengelockt door de bequame gelegenthey van een seer schoon dal, 't welck sich aen hen vertoonde: en om daer het vermaeck van te genieten, als mede de soetighey van dit Geselschap, 't welck hem alreets seer wel bevallen had, oock om de saeken van Don Quichot een weynig nader t'ondersoeken, stont hy met hen af, belastende sijn Dienaer na de Herberg te rijden, die daer niet ver af was, en van daer het een of het ander te halen om te eeten, voor het geheele Geselschap, alsoo hy voornemens was daer den middag over te brengen. Waer op een van de Dienaers antwoorde, dat de spijskorf, welcke sy by sich hadden, noch genoeg-

noegsaem voorsien was; invoegen sy uyt de Herberg niet anders als haver hadden te halen. Dewijl dat soo is, antwoorde de Canonick, so brengt de korf voor den dag, en stelt ons wat toe. Ondertusschen siende Sancho gelegentheynt om met sijn Heer te mogen spreekken, sonder dé tegenwoordigheyt van den Pastoor en den Barbier, daer hy het beste vermoeden niet op en had, begaf hy sich by de Koy, daer sijn Heer in was, en sey tegen hem: Mijn Heer, tot ontlasting van mijn consciency, sal ick u seggen het geen gepasseert is omtrent uw betoovering, namentlijck, dat die twee, die daer vermomt gaen, den eenen den Pastoor, en den ander Meester Klaas is; en ik beeld my in, wil ick seggen, dat se dit werk soo bestelt hebben, om u op dese manier weg te voeren, en dat uit enkel nijt en afgunst, die se u dragen, over uw voortreffelijke daden. En neemt dat dat waer is, so sou uw Genade niet betovert weg gevoert worden, maer wel als een dol mensch, of een sot in de kouw. En tot bewijs daer van, wil ik maar een ding vragen; en so gy my antwoordt, gelijk ik geloof dat gy sult, sal ik het werck tasten en voelen kunnen. Vraegt wat gy wilt, Sancho; antwoorde Don Quichot, en ik sal uw vragen voldoen: dog dat gy segt, dat die twee lieden, die daar rijden, de Pastoor en de Barbier souden sijn, het sou wel kunnen wesen, dat se de gedaante van de selven hebben, maar niet dat se sulks in der daat zijn. En het geen gy dies aengaende te gelooven en te verstaen hebt, is dat, indien sy foodanige lieden gelijken, sy die gedaenten hebben aengenomen (also hen sulks licht om te doen valt) alleenig om u die gedagten in 't hooft te doen brengen, en u also in een doolhof van verwarring en dwaling te brengen, daer gy niet sult uit geraken al waert dat gy den draet van Theseus had; ook om my in myn verstant te doen waggelen, en my onkundig te houden, waer my dese betoovering van daan komt. Want so gy van de eene zijde segt, dat de Pastoor en de Barbier my vergeselschappen, en ik evenwel aen de andere zijde my aldus gevangen sie, en wel weet, dat geen menschelijke kragten genoegsaem zijn om my daer toe te brengen, indien de selve niet bovennatuerlijk zijn, wat wilt gy dat ik u dan veel seggen, of wat ik denken sal, anders als dat de wijze van mijn betoovering een andere slag is, als ik oyt in eenige Boeken gelesen heb; invoegen gy u selven hier omtrent wel moogt geruft stellen, also sy so veel zijn die sy schijnen, als ik den Grooten Turck ben. En vorders hebt gy wat te vragen, vraegt, ik sal u antwoorden al duerde 't tot morgen ochtent toe. ô, ô, ô, sey Sancho, is het mooghlijck, dat uw Genade soo hart van ver-

stant is, en soo weynig murg in de kop heeft, dat hy niet sien kan wat voor een pot hier te vyer is. Maar kom, nu sal ick je klaer doen sien, dat je niet betoovert bent. Soo segt my dan, soo help u den hemel uyt uw tormentatie, en soo moogt gy u selven sien in de armen van uw beminde Dulcinea.... Al besweerens genoeg, sey Don Quichot, en vraegt dat gy te vragen hebt; want ik heb het u gesegt, en seg het nog, dat ik u antwoord sal geven. Dat verfoek ick maer, hervatte Sancho, en het geen dat ick wel garen weten sou, is dat gy my seght, sonder daar yets by of af te doen, noch yets te verminderen, en dat met alle oprechtheyt, getrouwheyt, en waerheyt, gelijk ik van uw Genade heb te hopen en te vertrouwen, als ook van al de genen die de selve confessy doen, of die doolende Ridderd zyn, wil ick seggen to... Vraegt gy maer Sancho, sey Don Quichot, en maectt my doch niet langer moe met al uw omstandigheden. Soo segh ick dan, sey Sancho wederom, dat ick verfoekert ben van de oprechtheyt van mijn Heer, en daarom ben ick van meening, wil ick seggen, te vragen, gelijk ick u vragen sal en vragen moet, dat is, namentlyk wil ick seggen so by gelijckenis, of uw Genade, terwijl hy in de Koy heeft geweest, noyt noot heeft gehad om sijn of grof water te maken. Ik versta dat niet, antwoorde Don Quichot. Is het mooglijck, riep den ander uyt, dat gy dat niet verstaet! De kinderen in de School verstaen wel, wat wateren, of water macken, te seggen is: ik wil daar mé seggen, wil ik seggen, of uw Genade noyt noot gehadt heeft om te gaen daer men niemant kan senden? Ho, nu versta ik u, antwoorde Don Quichot: ja ick Sancho, en ick heb het noch tegenwoordig; en als ik u de waarheyt wil seggen, het is'er met my soo heel reyn niet gestelt.

Het XLVI. Hoofstuck.

Verhandelende de verstandige redenen van Sancho Pança met sijn Heer Don Quichot.

HO ho, sey Sancho daet op, daer wil ick wesen, ik heb het al weg. Komt eens hier, mijn Heer, kont ghy loochenen, het geen men gemeenlijck segt, wanneer een persoon noch eeten noch drincken, noch slapen, noch bequamlijck antwoorden kan, dat die Man betoovert is? Waer uyt ick mijn concludatie maek, dat de betoverde luyden niet eeten noch drinken, noch slapen, noch andere sulcke dingen doen; maer niet sulke, die zyn gelijk uw Genade is, die drinkt als men het hem geeft, eer als hy 't heeft,

't heeft, en antwoord op het geen dat men vraegt. Gy segt wel de waerheyt, Sancho, antwoorde Don Quichot, maer dit moet gy evenwel weten, dat 'er verscheyden soorten van betoovering zijn; gelijk het oock wel zijn kan, dat se metter tijdt verandert zijn, en dat het tegenwoordig de manier is dat de betooverden doen, gelijk ick doe, so na als voor; invoegen men niet seggen mag tegen het gebruyck van de tijdt, noch gevolgen daer omtrent maecken. Ick weet, en houd het daer voor, dat ick betoovert ben; en dat is my genoeg tot gerustheyt van mijn gemoet, 't welk ik wel groot sou hebben, indien ik dorst geloven, dat ick niet betoovert was, en evenwel in dese Koy bleef, luy en ledig, beroovende de werelt, en veel benoodigde menschen van mijn hulp en onderstant, daer se tegenwoordig genoegsaem om verlegen zijn. Evenwel, antwoorde Sancho wederom, so seg ik, dat, tot overvloet en voldoening, het niet quaet sou zijn, dat uw Genade eens de proef nam, of hy uyt de Koy sou kunnen geraeken, en te paert stygen op sijn goede Ronzinant, die oock wel lijkt betoovert te wesen, alsoo hy soo malinkolijck daer heen gaet, als een Uyl by daegh; en dat gedaen zijnde, laet ons weer op nieuw onse avontueren versoecken: en soo het niet lucken wil, is het daerna noch tijts genoeg, wil ick seggen, om weer in de Koy te klimmen; en ick beloof, als een getrouw Schiltknecht, dat ick 'er mijn met jou sal laten in sluyten. Ik ben te vreden, antwoorde Don Quichot, uw raet te volgen; en wanneer gy mijn verlossing kont te wegen brengen, sal ick u door alles, en in alles, voortaan gehoorzaam zijn: maer och lacy! gy sult wel haest sien, dat gy bedroogen zyt. In dese onderlinge redenen was de Ridder met sijn Schiltknecht, tot dat se kwamen daer de Pastoor en de Canonick al afgeseten waren. Terstont deed de Karreman de Offen uyt de Kar, en liet se gaen weyden door de aengename dalen, welker aengenaem wesen vermack gaf, niet aen sulcke betooverde personen als Don Quichot, maer wel sulcke verstandige als sijn Schiltknaep, die den Pastoor versogt, te willen toelaten, dat sijn Heer eenmael mocht uyt de Koy komen, want soo niet, dat hy het nest niet so suyver sou laten, als de waerdigheyt van sulck een Ridder vereyschte. De Pastoor verstont wel haest, wat hy seggen wilde, en antwoorde hemdaerom, dat hy hem sulcks garen wilde toelaten, 't en waer hy vreesde, dat siende Don Quichot sich selven in vryheyt, hy haesop sou speelen. Ick sta daer borg voor, sey Sancho. En ick oock sey den Canonick, voornamentlijck, soo hy my sijn Ridderlyck woort wil geven, sich niet

van onste scheidten tegen onsen wil. Dat beloof ik u, sey Don Quichot, die het alles aenhoorde, behalven dat de betooverde personen geen macht hebben te doen wat se willen; also de genen, die haer hebben betooverd, wel kunnen maecken, dat se in geen duysent jaar een voet breet van hun plaats kunnen gaen, ja self als se gevluht waren, haer door de lucht wedetom halen. En dit dan so zijnde, mogten se my wel vrijelijk uyt laten, of, so se 't niet en deden, wel wat aen een kant gaen, also se misschien wel een lugt in de neus souden krijgen die na geen roosen en rook. De Canonick nam hem by de handen, die noch gebonden waren; en alsoo wiert Don Quichot op sijn woort los gelaten, daer hy sig geweldig oter verheughde. Het eerste, dat hy deed, was sijn lijf aen alle kanten uyt te recken, en na Ronzinant te gaen, en gevende hem twee slagen met de platte hand op het gat, sey hy tegen hem: nog heb ik hoop, ô spiegel der Paerden, dat wy haest sullen zijn die wy wenschen, gy met uw Heer op den rugh, en ik boven op u, oeffenende de plicht waer toe my den hemel geroepen heeft. Dit gedaen en gesegt zijnde, ging hy met Sancho aen een kant, daer hy niet weynig verlicht van daen quam, en met groote begeerte om te doen 't geen hem Sancho riet. De Canonick sagh hem vast aen, verwondert dese vreemde sotheyt te sien; en voor sulks als hy sprack of antwoorde, toonde hy sich een persoon van een goet en gesont oordeel: alleenlijk geraeckte hy van het spoor, wanneer men van de Ridderchap begon te spreken. Derhalven met medelijden bewoogen, na dat se sich alle in het groene gras hadden nedergelegh, sey hy tegen hem: Is het moogelijk, mijn Edelman, dat de ydele en onnutte lesing der Boecken van de Ridderchap soo veel macht en vermogen over u hebben, dat se u in sulcker voegen het verstant hebben verbijstert, dat gy gelooft als nu door een wijze van betoovering vervoert te worden, beneffens andere dingen meer, die so ver van de waerheyt zijn als de loogen selve? En hoe is het moogelijk, dat 'er eenig menschelijk verstant is, 't welck gelooft, dat 'er sulck een oneydelijk getal van Amadisen, en sulck een schrickelijken hoop van Ridders is geweest? sulck een Keyser van Trapasonden, sulck een Felix-Marte van Hyrcanien, soo veel Hacqueneyen en doolende Juffrouwen, sulcke Serpenten, Draecken, Reusen, kortelijk, sulcke vreemde en ongehoorde Avontueren, sulcke Batalien en Veltslagen, sulcke schrickelijke ontmoetingen, soo veel aengename Princeffen, so veel Graven van Schiltknapen, so veel aengename Dwergen, so veel strijtbare Vrouwen, en eyndelyk so veel

rafende voorvallen, daer dese Boecken vol van zijn? Van my kan ik seggen, dat, wanneer ik de selve lees, en se hou buyten vermoeden, sy my eenig vermaek geven: maer wanneer ick begin te gedencken, en tastelijck te voelen, dat het al gesmeede loogens syn, smijt ik de beste, die daer van is, tegen de want aen, en self in het vyer, indien het slechts by der hant is; welke straf sy als bedriegers en vindere van nieuwe secten en aenhangen genoegsaem verdienen: ja die self so veer komen, dat se de sinnen van verstandige perfoonen, gelijk uw Edelheyt is, in sulcker voegen verkeren, dat se anderen nootsaecten hem in een Koy te sluyten, en op een Osse-Kar te voeren, gelijk aen u geschiet, even of het een Leeuw, of een Tyger, of diergelijcken was. Wel aen, myn Heer Don Quichot, keert tot u selven, en begeeft u weder in de schoot van uw redelijck verstant; en besteeft het talent, dat u den hemel gegeven heeft, tot ander en beter onderhout, 't welk mag gedijen tot voordeel van uw gewisfe, en aenwas van uw eer en aensien. En so gy evenwel, gedreven door uw natuerlijke gegentheyt, sulke Boeken van Ridderfchap gelieft te lesen, leeft in de Heilige Schrift de Boeken der Rechteren: daer sult gy so wonderlyke als waaragtige stoffe vinden. Portugaal heeft eenen Viriato, Romen eenen Caesar, Carthago eenen Hanibal, Grieken eenen Alexander, Castilla eenen Fernan Gonçales, Valencia eenen Cid, Andaluzia eenen Gonçale Fernando, Estramadura eenen Garci Pery de Vergas Xerez, Toledo eenen Garci Lasso, Sivilia Don Manuel de Leon: leeft de daden van dese Mannen, en die tullen u tijtkorting, leering, vermaek, en verwonderig geven. En dit sou sulck een oeffening zijn, als uw verstant sou passen en voegen, door de welke gy sout geleert worden in de historien, verliest op de deugt, onderwelen in goetheyt, verbetert in uw manieren, dapper sonder reuckeloosheyt, traeg sonder bloodheyt: en al dit ter eeren Gods, uw eygen roem, en lof van uw Vaderlant.

Don Quichot hoorde dese redenen met groote neerstigheyt aen, en, siende dat de Canonick de selve ten eynde had gebragt, na dat hy hem een goede wijl had sitten aensien, seyde hy eyndelyk daer op: Het schijnt, goeden Heer, dat uw redenen alleen daer toe strecken, om my te doen verstaen, dat 'er geen dolende Ridders in de werelt zijn, en dat al dese Boeken van de Ridderfchap valschen versiert zijn, en dienvolgens onnut voor het gemeene best, en dat ik qualijk heb gedaen de selve te lesen, en noch qualijker die te gelooven, maer ten alderquaetsten de selven in deser voegen na te volgen, en de harde professie van de Ridderfchap aen te nemen,

feggende mijn Heer wel uytdruckelijck, dat'er geen Amadisen
 noch van Gaulen, noch van Griecken, noch al de andere Ridders,
 oyt in de werelt zijn geweest? Al dat is so, antwoorde den Cano-
 nick, gelyk gy segt. Daer op berechte Don Quichot weder: uw
 Waerde voegt'er nog by, dat se my groote schade gedaen hebben,
 alsoo se mijn sinnen op de loop hebben gebrogt, invoegen men
 genootsaekt is geweest my in een Koy te sluyten; en dat ik dien-
 volgens beter sou doen, mijn tijdt in andere oeffeningen te
 besteden, die met meer waerheyten en voordeel van mijn persoon
 verselt zijn. Soo ist, antwoorde den Canonick weder. Wel dan,
 vervolgde Don Quichot, too houd' ik dan voor my, dat den beto-
 verde en den sinneloose uw Waerdigheyt is, dewijl hy sich sel-
 ven heeft vervordert sulke openbare blamen uyt te spouwen te-
 gen dingen, die too seer van een yeder in de werelt aengenomen,
 en voor waerachtig gehouden worden, dat, die de selve soude
 willen loochenen, gelijk mijn Heer doet, wettiglijk verdienen
 sou de straffe, welke hy dese Boecken toevoegt; want te kennen
 te willen geven, dat Amadis noyt in de werelt is geweest, noch
 al die doolende Ridders, dat sou even so veel zijn, als of men my
 wilde wijs maecten, dat de Son sonder licht is. Wat verstant
 doch kan'er in de werelt zijn, 't geen een ander sou kunnen doen
 gelooven, dat de dingen van de Infante Floripes, van Guy van
 Borgonjen, van Fierabras, die ten tijde van Katel de Grootte sijn
 voorgevallen, loogens zijn? daer ick mijn eedt op doen wil, dat
 se soo waerachtig zijn, als het waerachtig is, dat het nu dag is.
 En indien se loogens zijn, soo houd' ik oock voor diergelijcken
 al wat'er van Hector, van Achilles, van den Troyaenschen Oor-
 log, van de twaelf Pairs van Vranckrijck, van den Koning Artus
 van Engelant, (die tot nu toe noch leeft, zijnde in een Hart ver-
 keert, en noch alle uuren weder in sijn Rijck verwacht wort) lo-
 gens sijn: ja alsoo wel sou ick seggen, dat loogenachtig waren
 de geschiedenissen van Guarino Mezquino, en van Sant Grial,
 van Don Tristan en de Koningin Iseo, van Ginebra en Lancerot;
 daer in tegendeel personen gevonden worden, die seggen, dat se
 de Jonckvrouw Quintannona selve gesien hebben, welke de be-
 ste Wijn-verlaetster was van heel Britannien. Ja my gedenkt, dat
 mijn Bestevader plag te seggen, wanneer hy eenige Jonckvrouw
 sag van een treffelijck aensien: die Juffrouw, Neefje, lijkt de
 Jonckvrouw Quintannona wel: waer uyt ik besluyt, dat hy se ten
 minsten wel gekent, of andersints haer natuerlijck afbeeldsel ge-
 sien heeft. Vorders, wie is'er die sou durven seggen, dat de history

van Peres en de schoone Magalona niet waerachtig is? daer men noch tegenwoordig in 't Wapen-huys der Koningen siet de Sleutel, daer men 't Paert van Madera mede omdraeyde, waer mede den dapperen Peres door de lucht vloog, die een weynig grooter is al de disselboom van een Kar of Wagen. En by desen Sleutel is noch de Sacl van Babieça. En tot Ronceval siet men noch den Hoorn van Roelant, so groot, dat het verschrickelijck is; waer door men sekerlijck weet, dat 'er twaelf Pairs zijn geweest, als ook Peres, Ciden, en diergelijke, welke gelijk het volk segt, om hun avontueren gegaen hebben. En segt my ook, of den dapperen Portugees, Don Juan de Nelo, geen doolend Ridder is geweest, die in Borgonjen, in de stad Ras, met den dapperen Heer de Charni gevochten heeft, genoemt Moses Pierres, en daer na in de stad Bazel met Moyfes Henriques de Remestan, blijvende van beyden overwinnaer? En de avonturen en daden, die in Borgonjen de dappere Spanjaerts Pedro Barba en Gutiere Quichada (van wiens tronk ik mijn afkomst reeken, by mannelijcke linie) hebben uytgerecht, overwinnende de Soonen van den Graef van Sant Pol, zyn die niet waerachtig? Laet met eenen oock geloochent worden, dat Don Fernando de Guevara in Duytslant sijn avontueren heeft wesen verfoecken, daer hy met Meester Juriaen gestreden heeft, Ridder van het huys van Oostenrijck; als oock de kampen van Suero de Quinones del Passo; de daden van Moyfes Louis de Falses tegen Don Gonçalo de Gusman, Castillaensch Ridder; beneffens andere daden, door de Christen Ridders uyt gerecht, die al te mael so seker en waerachtig zijn, dat deselve te ontkennen, tou zijn een bekennen van finnelooshey. De Canonick bleef ten alderhoogsten verwondert over de vreemde mengelmoes, die Don Quichot maecte van waerheyten en loogen, en te sien de kennis die hy van al de dingen had, welke de doolende Ridders van Spangien aengingen. Waer over hy gaern wilde toestaen, dat 'er de twaelf Pairs van Vranckrijck waren geweest, maer niet dat se al de daden souden gedaen hebben, die den Bisschop Turpin van hen schrijft; want de waerheyten was, dat het uytgelesen Ridders waren, die om hun overeenkomst Pares of Pairs genoemt wierden, 't welk eyndelijck tot een Orden geworden is, gelijk als in Spanjen die van St. Jago of van Calatrava, moetende of ten minsten behoorende al die van die Orde zijn dappere en wel gebooren Mannen te wezen; gelyck men ook segt van die van St. Jan, of van Alcantara. En wat den Cid aenging, daer twijffelde hy niet aen, noch oock aen Bernardo del Carpio; maer datte juyft alles, so als 't gesegt wort,

souden gedaan hebben, kost hy sich noch niet verscekeren. En wat aangaat, seyde hy vorders, den Graef Pierres, en dat de Sael van Babieca noch in des Konings Wapen-huys sou sijn, beken ik mijn schult, dat ick so onwetende ben, en so quaat van gesicht, dat, hoewel ik de Saal heb gesien, ick evenwel de Sleutel niet gesien heb, hoe wel se so groot is, als mijn Heer gelieft te seggen. Sonder twijffel is se daar, antwoordt Don Quichot, en tot meerder sekerheit, seggen se, dat se in een Kas geslooten is, op dat se niet verrotten sou. Alles kan wel waar zijn, hervatte de Canonick; maar by de orde die ick ontfangen heb, weet ick niet, dat ick se oyt heb gesien. Maar neemt dat ick al toesta, dat se daar is, dat verbint my evenwel niet te gelooven, dat daarom de historien van soo veel Amadisën, of van so veel doolende Ridders, waerachtig zijn: en 't is ook niet redelijk, dat een persoon van uwe bequaamheit sich selven sou inbeelden, dat sulke vreemde sotrigheden als men overvloedig in die Boeken vint, waarschijnlijk souden weezen.

Het XLVII. Hoofstuck.

Vervolgende het verstandig Redenkarvelen tusschen Don Quichot en den Canonick.

DAt komt schoon, antwoordt Don Quichot: de Boecken, welcke gedrukt zijn met gratie en privilegie van den Koning, met de toestemminge en het goetvinden van de genen die daar over gestelt zijn, die van groot en kleen, van rijk en arm, van geleerden en ongeleerden worden gelesen, souden voor loogens uytgescholden worden, te meer, hebbende sulck een volkomen waerschijnlijkheit, voor soo veel sy verhalen Vader, Moeder, Huys, Afkomst, Stad en Vaderlant van al dese Ridders, benefens al hunne daden van stuck tot stuck, van dag tot dag. Swijgt doch, mijn Heer, is het mooghlijk, en strijdt doch soo tegens de waerheit niet; maar leeft se selve: en ghy sult bevinden, wat smaek se u geven en toebrenge sullen. Want wat is'er aangenaemer ter werelt, als dat men ons den eenen tijdt voor oogen stelt een groot Meyr vol Serpentes, Adderen, Hagedissen, en andere soorten van schrickelijcke Dieren, en dat 'er uyt het midden van het Meyr een droeve stem komt, seggende: Gy Ridder, wie gy zijt, die dit verschrickelijck Meyr aensiet, indien gy wilt genieten 't goet, dat hier onder dese wateren bedeckt is, toont de
on-

onvertsaechtbeyt van uw hert, en werpt 'er u ten midden in; want indien gy sulcks niet doet, sult gy geensints waerdig geagt werden de hooge wonderen te sien, die daer onder zijn, namentlyk, van de seven Kasteelen, van de seven Faten, die onder dese swarte en brandende wateren zijn: en dat den Ridder soo haest dese woorden niet gehoord heeft, sonder langer beraet te nemen, of sig van sijn sware wapenen te ontslaen, bevelende sig aen God, en sijn Beminde, sich selven te midden in dat koockende Meyr werpt, en terwijl hy in twijffel is waer hy belanden sal, sich vint buyten verwachten in sulcke en so aengename velden, dat 'er de Elifeische geen gelijkenis by hebben, zijnde den hemel daer doorlugtiger, en de Son helderder, als op eenige andere plaets van de werelt. Hiet siet hy een aengename Boschagie van groene en bloeyende boomen, soo aengenaem voor het gesicht door haer blinckende groente, als voor het gehoor door het lieffelijk gesang der vogelen, die daer in alderhande gedaenten, en groote menigte zyn. Daer siet hy een christallijne Beeck, wiens ruyschende waterkens loopen over het geele zant, als gout, vermengt met steenkens, gelyk orientale paerlen. Ginder siet hy een konstige Fonteyn, al te mael van jaspis en marmersteen opgebouwt, wonderlijk met paerlemoerschelpen, coralen, en ander cieraet verciert, maeckende een volkomen werck van aengenaemheyden vermaek. Aen een anderen oort ontdekt sich onversiens een sterck Kasteel, wiens mueren van enkel massijs gout zijn, met diamanten ingelegt, en de poorten van hyacinthen; evenwel van sulck een wonderlijcken maeksel, dat self dit gout, dese diamanten, en hyacinthen, veel minder zijn als de konst, daer aen gepleegt. En als hy dan daer een wijl heeft op staen staroogen, siet hy een goet getal van Jonkvrouwen uyt de poort komen, welker schoonheit en aengenaem gelaet, wesen, en kleeding ik u niet beschryven kan, van de welken de voornaamste desen dolenden Ridder by de hand neemt, en brengt hem, sonder een woort te spreken, in dit rijke Slot, daer se hem doen ontkleeden, so naekt als hy ter werelt gekomen is, en baden hem in soete getemperde wateren, besmerende hem daer na met kostelijke olien en balsemen, en trecken hem weder daar na een kostelijck geparfumeert hemde aen. Eyndelijk komter een andere Jonkvrouw, die een mantel om de schouder heeft, welke ten minsten een heele stadt, of meer waerdig is. Daer na brengen se hem in een andere zael, daar de tafelen al gedekt staen, en dat met sulck een kottelijckheit, dat hy verwondert en verbaest staet; en na dat hy sijn handen gewassen heeft in

water

water, dat van amber en andere riekende blommen gedistilleert is, set men hem ter tafel op een stoel van elpenbeen. Aldaer wort hy van al dese Jonkvrouwen gediend, houdende een groote en wonderlijke stillswijgenheyt, en dat mer so veel verandering van spijs en lekkerny, dat hy niet weet, waer hy eerst beginnen of waer hy eyndigen wil. Ondertussen hoort hy een hemelsche Musijk, sonder te sien of te weten van waer de selve komt, nog wie se maekt. Daer na wel gegeten hebbende, en de tafel opgenomen zijnde, blijvende den Ridder op sijn stoel sitten, en sijn tanden te stookken, gelijk de gewoonte is, komt 'er door de poort van de sael een andere noch veel schoonder Jonkvrouw, als yemant van de eersten was, die sig selve gaet setten aen de zijde van den Ridder, en begint hem te vertellen, wat Slot dit is, en hoe sy in het selve betoovert is, mer duysent andere dingen meer, die den Ridder opgetoogen maken in verwondering, gelijk ook den genen die het leeft, daer ik my vorder niet in stecken wil om de selve meer uyt te breyden, alsoo men uyt het geen gesegt is genoegsaem kan begrijpen wat vermaek dese Boeken omhelsen. En geloofst my, Heer, gelyck ick ik noch meer gesegt heb, leeft de selven maer slechts; en ick ben verseckert, sy sullen u de meeste swaermoedigheyt verdryven, die gy hebben moogt. Van mijnent wegen kan ick seggen, dat, terwijl ick een doolend' Ridder ben geweest, ik my bevonden heb te zijn dapper, beleeft, vriendelijck, mild, edel, en lijdzaam in alle voorvallen van gevankenis, en betoveringen; gelijk ik ook weynig acht my selven gelijk een sot in een koy beslooten te sien, wel wetende, dat ick door de sterckte van mijn arm, indien my het geluck gunstig is, binnen weynige dagen een Koning van het een of ander Koninckrijk sal zijn, om te beter mijn milddadigheyt aen een yeder te betoonen, also den armen onbequaem is dese treffelijcke deugt van milddadigheyt te toonen. En alleen om dese oorsaek wenschte ick wel, dat my het geluck de eerste gelegentheyt beschaefte om mijn aert te mogen volgen, en mijn vrienden wel te doen, voornamentlijck, aen mijn armen Schiltknaep Sancho Pançe, dat de beste mensch ter werelt is, dien ick garen met een Graeffschap sou vereeren, dat ik hem al voor eenige dagen belooft heb: alleen vrees ick, dat hy de bequaemheyt niet hebben sal om sijn staet wel te bestieren. Dese laetste woorden van Don Quichot had Sancho wel haest gevat, die daer over tegen sijn Heer sey: Doet gy maer uw best, mijn Heer, om het Graeffschap te krijgen, so van uw Genade belooft als van my verwacht; en laet my maar met de rest begaen. En of het al aen
my

ontbrack, wil ik seggen, soo sijnder noch wel menschen in de werelt, die (gelijck ik gehoort heb) die Heerlijkheden op renten nemen, en geven daer voor soo veel of soo veel 's jaars; en die regeeren dan de goederen; en dan Heer doet niet als goet gier maken: en so meen ick oock te doen, en laten Gods water over Godts acker gaen, en leven als een Prins. Dat is wel voor soo veel, Sancho mijn vrint, sey de Canonik, als de inkomst belangt: maer hoe varen we met het bedienen van de Justitie, herwelck meest op den Heer aenkomt, daer voornamentlijck bequaemheyt, een goet oordeel, en oprechtheyt te pas komt? Want soo sulks aen de Vorsten ontbreeckt, loopt het al in bordel, en dan mag onsen Heer de arme Gemeente te hulp komen. Ik versta men op Philosophien niet, antwoorde Sancho: maer soo veel wil ik u wel seggen, dat ik so haest het Graeffschap niet sal hebben, of ik sal wel raet weten te regeeren: ik heb so wel een ziel als een ander het, en soo wel een lighaam als een ander het, wil ik seggen; en ik sal het myn so wel regeeren als een ander het sijn: ick sal dan doen wat ick wil; en als ick doe wat ick wil, sal ik al doen wat mijn behaegt; en so sel ik te vreên wesen: en als een mensch te vreên is, ken hy niet meer wenschen; en daer mē genoeg: laet maar komen, en wy sullen wel toefien, sey den eene blinde tegen den ander. Dát syn sulcke quade Philosophien niet, Sancho, als gy segt, hervatte de Canonick: maer een Graeffschap heeft al veel snaps in. Hier op antwoorde Don Quichot: Ick weet niet wat ick veel seggen sal, alleenlijk volgh ick het voorbeeld van den Grooten Amadis, die sijn Schiltknaep Graef van het vaste Eylant gemaekt heeft: en so sou ick oock, sonder quetsing van mijn gewisse, Sancho tot een Graef konnen maken, alsoo hy een van de beste Schiltknappen is die oyt doolend' Ridder gevolgt heeft. De Canonik verwonderde sich op nieuw over dese nieuwe sotheyt van Don Quichot, gelijck oock over de afbeelding diē hy van de Ridderlijcke avontueren had gemaekt, devaste inbeelding die hy wegens de waerheydt van sijn Boecken had, en niet minder over de eevoudigheydt van Sancho, die sulck een verlangen nae dat Graeffschap had. Onderrusschen quamen de Dienaers, die in de Herbergh waren geweest, wederom; deckten vervolgens de tafel in de groente; en de Heeren gingen in de schaduw aensitten, drinckende en eetende op hun gemak, terwijl de Beesten gingen weyden. Terwijl sy hier mede besig waren, hoorden sy het speelen van een Moesel, 't welck uyt eenigh na by staende geboom-

boomte voortquam; en op het selfde oogeblik sagen' sy een schoone Geyte voor den dag komen springen, die heel aerdig met wit, swart, en root geteckent was. Achter aen volgde den Harder, die vast het Beest toeriep, en socht te locken, met sulcke woorden als men gewent is. De vluchtende Geyte, als verbaest zijnde, begaf sich gelijk als om hulp na dit Volck, en bleef daer staen. Den Harder komter by, en, grijpende het Beest by de hoorns, sprak daer woorden tegen, gelijk of het wel ter degen verstant had gehad: ô metje, metje, beesje, beesje, hoe loopje so? Voor wat wolven benje vervaert? Wat is het mijn beesje, mijn soete beesje? Hoe benje so ontstelt? Komt weerom, komt weerom mijn siel, gy sult beter by my wesen, als so sonder leitsman te gaen. Dese woorden van den Harder gaven het Gefelschap groot vermack, voornamentlijk aen den Canonick, die tegen hem sey: om Gods wil, mijn vrient, besadigt u wat, en neemt dat Geytje soo haest niet weg: vat ondertussen dat stukje, en drinkt eens, en laet also uw moeyelykheyd over gaen. Met eenen gaf hy hem een lenden van een konijn op de punt van sijn mes. De Harder nam het met dank aen, dronk eens, en stelde sig gerufl, en daer na seyde' hy: Om dat ick soo met dit Beest gesproocken heb, gelijk of het een mensch was, hoop ik niet, dat men my voor sot of onsinig houden sal: want in der waerheyt, dese en soodanige woorden hebben hun verborgentheyt. Ik ben een Boer, 't is waer, maer evenwel weet ick wel onderscheyt tusschen menschen en beesten te maecten. Dat geloof ick heel wel, sey de Pastoor, alsoo ick by ondervinding weet, dat 'er wel geleterde persoonen op het gebergte, en wijsgerigen in de hutten der Harders woonen. Ten minsten, antwoorde den ander daer weder op, daer woonen al te mael geen botte lieden. En op dat gy de waerheyt daer van weten moogt, (hoewel het schijnt, dat ick hier by u-lieden kom sonder genoot te zijn) sal ick u, indien gy my een weynig tijts vergunt, te kennen geven een waerheyt, welke het seggen van dien Heer (wijssende op den Pastoor) sal bevestigen. Hier viel Don Quichot 'er op in, om dat hem dacht dat sulks ick en weet wat schyn van avontueren had: ik van mijnent wegen, lantsman, sal u garen aenhooren, gelijk oock al dese Heeren sullen doen, te meer, om dat sy verstandig en begeerig zijn na wat nieuws. Terwijl sal ik wat gaen bancken, sey Sancho; wat weet ick wat my voorvallen mag, want gelijk mijn Heer seyt, sulcke tijden, en sulcke ongelegenheeden van Bossen en Wildernissen komender voor, dat men een dag vijf ses niet te eeten vint; en daerom is het goet wat pervi-

fy opgedaen. Doer dat gy segt, Sancho, hervatte Don Quichor, ick heb het mijne gedaen. Alleen schorter nu maer aen, dese vertelling te hooren, en my daer mede wat te vermaecken. Dat willen wy al te famen, vervolgde de Canonick. Den Harder daer op gaf het Geytje een slag of twee met de platte hant op het gat, houdende het selve nog by de hoorns vast, en seggende: Kom hier by my sitten, mijn Beest, wy sullen noch tijdt hebben om by uw geselschap te komen. Het scheen, dat het Beest verstant had, alsoo het zich bescheydelyck nevens hem neder sette, en, siende hem na de mont, scheen te willen toeluyfteren wat hy vertellen sou, die sijn geschiedenis begoft op dese manier.

Het XLVIII. Hoofstuck.

Verhandelende de vertelling van den Harder.

DRie mijlen van dit dal is een Dorp, 't welk, hoe wel klein, evenwel een der rijksten van dit gheele Gewest is. In dit Dorp woonde een eerlijck Huysman, niet soo seer door sijn rijkdom, hoe-wel hy trefstige middelen had, als om dat hy de deugt self was. Dese had een Dochter van so uytmuntende schoonheyt, verstant, bevallijckheyt en deugt, dat sich een yeder niet genoeg kost verwonderen over de treffelijcke gaven, daer haer de natuer mede had verciert. Als se nog een kint was, was se schoon; en de schoonheyt nam met haer jaren toe: en op haer sestien jaren was sy tot op den hoogsten trap gekomen. Het gerucht van haer schoonheydt begoft sich wel haest door al de omliggende Dorpen uyt te spreken, ja self in de ver gelegene Steden, ja in het Hof des Konings; waer door dagelijks veele lieden van allerhande slag haer quamen als een wonder besien. De Vader bewaerde haer naeuw, en sy noch naeuwer sich selve, alsoo dese bewaring de beste en sekerste is. De rijkdom van den Vader en de schoonheyt van de Dochter bewoogen veele Gefellen, soo van het selve Dorp, als van andere Plaetsen, haer tot een Vrouw te verfoeken, onder de welcken ick een was, hebbende groote hoop van tot mijn voornemen te geraecken; also ick wel wist, dat my de Vader wel kende, en van wat Ouders, kennis, en middelen ick was, sich wel kost verseecken. Een ander van het selve Dorp, en van geen minder hoedanigheden, verfocht haer met de selve yver; 't welck den Vader twijfelachtig maecte, niet wetende aen wien best sijn Dochter te besteden, also wy malkander in geene deelen wecken. En om uyt dese twijfelmoedigheyt te geraccken, nam hy voor sich,

sich, tegen Leandra te seggen (want also heete dese Schoone) dat, nademael wy twee malkander gelijk waren, en hy daerom niet wist wien te verkiesen, het hem geraden dacht de keur aen sijn Dochter te laten: een saek die van alle Vaders behoort nagevolgt te worden. Niet dat ik seggen wil, dat men de Dogters haare quade driften moet laten volgen, maer wel een eerlijke verkiefsingh toelaten. Ik weet vorders niet, wat antwoord Leandra haer Vader gaf: alleen dit weet ik, dat ons de Vader beyden ophielt, met voorgeven van de weynige jaren van sijn Dochter, sonder sich te verbinden, of te ontslaan. Mijn Mede-vryer was Anselmo genoemt, en ik Eugenio, op dat gy in het aenhooren van dit treurspel de namen moogt onderscheyden. Omtrent dees tijt quam 'er eenen Vincent de la Rosa in ons Dorp, de Soon van een arm Huysman van het selve Gewest, komende uyt Italiën, en andere Landen, daer hy als Soldaet gedient had, die, als hy een Jongen van twaelf jaren was, uit ons Dorp weg was genomen door een Hopman, die met sijn Vaendel daer door trok. Dese Vincent dan was weder gekomen, beschildert met duysent verwen, en duysent stricken en quicken, op sijn Soldaets. Den eenen dag had hy dit, den anderen dat aan, maer al licht en dicht goetje. Het Boeren-volck, dat van sich selven niet veel bysonders is, had hem wel haest in de neus, en, nemende al sijn handel waer, bevont dat zyn kleederen van dryderhande verwe waren, daer hy met de verandering van linten en veeters alle dagen wat nieuws mê maakte, en op sulck een wijze, dat, indien 'er niet geweest waren die se na gespeurt hadden, men sou geswooren hebben, dat hy meer als tien pack kleeren, en twintig pluymen had. Maer laet u. Heeren, niet verveelen, als buyten reden, het geen ik van de kleederen vertel, alsoo het selve een groot gedeelte van de geschiedenis uytmaekt. Hy sette sig somtijts op een Put neer, die in ons Dorp onder een grooten Linde-boom stont; en daer hielt hy ons somwijlen befig met vertellen van duysent dingen. Daer was geen Lant in de Kaert te vinden, dat hy niet gesien had, noch geen Slag ergens geschiet, daer hy niet in geweest was. Hy had meer Mooren om den hals gebrocht, als 'er in geheel Marocco en Tunis zijn, en meer duëllen en gevechten uytgestaen, als Gante of Luna, of Diego Garcia de Paredes; en uyt allen had hy de prijs weg gedragen, sonder dat hy oyt een druppel bloets verloren had. Evenwel toonde hy ons somwijlen ick weet niet wat voor lijckteekenen, of die hy daar voor wilde genomen hebben, het een gehouwen, het ander geschooten, het derde gesteken, enz. Eindelijk, als hy begoft te
 Iwetsen,

swetsen, seyde hy, dat sijn werken en daden alleen sijn afkomst, edeldom, vader en vaderlant waren, en dat hy daer in den Koning selve niet wilde toegeven. By dese opgeblasentheyt voegde hy een weynig Musijks, dat hy kost, en wat rammelen op een Guitarre; hoe-wel sommigen seyden, dat hy se deed spreecken. Maer hier wast noch niet al, alsoo hy oock een stuck van een Poëet of Rymer was; waer over hy van al wat'er in ons Dorp omging een dicht maekte, van ander half vel schrift. Desen Vincent de Rosa, dese Krijgsmā, dese Musicant, en dese Rijmer wiert nu en dan van Leandra door een veynster gesien, 't geen op dese plaets uytquam; en de Sloof verliefde op sijn bevallijcke manieren, betoovert door sijn vaersē (alsoo hy van een yeder, dat hy maecte, meer als vyf- en - twintig copieerde, en uydeelde) en opgetrocken door sijn mannelycke daden. Kort om, gelyck het de Duyvel bestelde, sy verliefde op hem, eer hy de moer had om haer te durven vryen; en gelyck de liefde van de persoon de naeste weg is, quamen dese twee oock wel haest over een, en, in spijt van soo veel Vryers en Versoekers, hun voornemen in het werk te stellen; latende Leandra het huys van haer beminden Vader (also se geen Moeder en had) en packende sig met den Soldaet hasop, tot meerder roem en segenprael van desen Opsnijer, als hy met al sijn versierde daden oyt behaelt had. Dit werck maecte in het gantsche Dorp een groote verwondering. Ick onder anderen bleef opgetoogen, Anselmo verbaest, de Vader droevig, de Vrienden onteert, het Gerecht bekomint; en de Diesfeyers, volgens hun last, begaven sich Oost en West, die soo gelukkig waren, dat se na drie dagen soeckens de arme Leandra vonden in het hol van een berg, naeckt in het hemde, sonder gelt, en berooft van de kostelijcke juweelen, die se uyt haer Vaders huys mede genomen had. Aldus brachtmen se weder by haer Vader, en vraegde haer na alle gelegentheyt. Sy bekende haer misdaet, hoe Vincent haer bedroogen had, en, op sijn woort van haer te trouwen, haer geraden haer Vaders huys te laten, alsoo hy haer brengen sou in de rijckste en schoonste Stad ter werelt, namentlijk Napels, en dat sy hem daer in geloofte had, en, beroovende haer eygen Vader, met hem door gegaen was; maer dat hy haer dien selven nacht in dat gebergte had verlaten. Sy vertelde oock, hoe den Soldaet, sonder haer eerbaerheyt eenig hinder te doen, haer al wat se by sich had had afgenomen, latende haer in dat hol, en soo heen gegaen was. Het viel ons hart te geloven, dat dese Gast so eerbaer sou geweest hebben: maer sy bevestigde sulcks soo hoog en dier, dat sich de

Vader daar eenigfints in te vrede ftelde; niet vragende na de andere rijkdommen, als fy noch dat kostelijk pant had behouden. Den felven dag dat Leandra wederom quam, nam se de Vader nyt onse oogen weg, voerende haer in een Klooster, in de Stadt die hier niet ver van daen is, verwachtende dat de tijdt het quaet gevoelen, 't geen van haer ging, wat verminderen sou. De weynige jaren van Leandra dienden tot verschoning van haar misdaet, ten minsten by die genen, dien 'er ten meesten niet aen gelegen was: maer die haer sneedig verstant beter kenden, schreven het haer dartelheydt toe. Leandra aldus opgeslooren zijnde, bleven de oogen van Anselmo blind, immers sonder vermaeck, en de mijne sonder licht; also ik door het affijn van Leandra in geene dingen vermaeck kon nemen. Onse droefheydt vermeerderde, en onse lijdsamheydt verminderde. Wy vervloekten duysentmael de bedriegeryen van dien snooden Schelm, beneffens de kleene toeverficht van den Vader van Leandra. Eyndelijk, Anselmo en ick namen voor, het Dorp te verlaten, en ons na dit dal te begeven, daer hy een groote kudde van sijn Schapen, en ick een gelijcke van mijn eygen Geyten bestont te weyden, leydende also ons leven tusschen dese boomen, singende, klagende, prijsende, en bestraffende te samen de lichtvaerdige doch schoone Leandra. Verscheydene anderen van de genen, die haer vrijden, hebben ons hier in nagevolgt; invoegen het schijnt, dat dit geweest in een nieuw Arcadia verandert is: en daar is geen gedeelte, daar men den naem van Leandra niet hoort spellen. Den een vervloekt se, den ander prijft se, die noemt se lichtvaerdig, een ander wreet, een derde schoon, die beschuldigt haer, dees verschoont haer: eyndelijk, sy onteeren haar allen, en allen bidden sy se aen. Ja so ver gaet de torterny van tommigen, dat se sig beklagen van haer versmaet te sijn, sonder dat se oyt de eer hebben gehad haer te mogen spreken. Daer is geen rotzteen, geen geboomte, geen hol gebergte dat weerklink geeft, of men hoort 'er roepen, singen, of klagen. Leandra, Leandra, klinkt al het gebergte: Leandra ruyschen de beeken: in 't kort, Leandra maekt ons altemael tot sotten. Maer niemandt is 'er van al den hoop, die nog beter by sijn sinnen is, als mijn Medevryer Anselmo, welke alleenig klaagt over haer affijn, op het geluyt van een Cijter die hy heeft; volgende, mijns oordeels, de beste weg, voor so veel hy in 't gemeen de ligtvaerdigheyt van de Vrouwen beschuldigt, haar dubbelen handel, haer valsche bedriegerijen, en haer bedriegelijke loosheydt. Dit is geweest, ghy Heeren, de oorfaeck waerom ick foodanige woorden tegens

dese Geyt gebruyckte, welke, behalven dat se een wijsken is, voor de beste van mijn geheele kudde van my gehouden wort. Dit dan is de geschiedenis, die ik u heb beloofd te vertellen. Indien ick in het verhalen wat lang ben geweest, soo sal ook mijn dienstbaerheit zijn, waar mede ik de Heeren wil verschuldigt blijven. Hier omtrent heb ick mijn hut, en aldaer versche melck, en smaekelycke kaes, met andere aengename en behaeglijke vruchten, ten dienst van dit eerwaarde Geselschap.

Het XLIX. Hoofstuck.

Verhandelende het geschil van Don Quichot met den Harder, met de raere Avontuer van de Geesselaers door Don Quichot ten eynde gebracht, ten koste van sijn sweer.

DEse vertelling maecte een algemeen genoeg aen al de genen, die se hoorden. Voornamentlijk schepte de Canonik daer groot vermack in, die nauwe acht nam op de manieren, waar mede den Harder de selve vertelt had, welke gants niet boers waren; waer over hy sey, dat de Pastoor seer wel gelegd had, dat'er oock geletterden in het gebergte gevonden wierden. Een yeder deed de beleefste aanbieding, die hy kost, aen den Harder, maer boven al Don Quichot, welke hem sey: Inder waerheit, goede vrint en broeder, indien ick de mooglijkheit in my vont om cenige avontuer ten eynde te brengen, sou ik my terstont met u op reys begeven, om, zo gy het goet vint, Leandra uyt het Klooster (daer se ongetwyffelt tegens haar wil is) te halen, in spyt van de Abdisse, en al die daer tegen sou willen zijn, en haer in uw handen te leveren, om met haer te doen volgens uw cygen wil en genegentheyt; behoudende evenwel de wetten van de Ridderfchap, welcke aen de Jonckvrouwen verbieden eenig leedt te doen: al hoe wel ick hoop, dat het vermogen van een quaetaerdigen Toovenaar soo groot niet sal zyn, dat een ander, die my gunstig is, het selve niet sal weder kunnen te niet doen; en als dan beloof ick u, volgens de verbintenis van mijn ampt en professie, alle hulp en onderstant. Den Harder sag Don Quichot aen, en verwonderde sig so over sijn vreemde woorden, als mislelijke gestaltenis; waer over hy den Barbier, die neffens hem sat, vragde, wat dat voor een persoon was, die'er so vreemt uytzag, en soo kluchtrig praete? Wie sou het anders zijn, antwoorde de Barbier, als de wijdt vermaerde Don Quichot dela Mancha, rechter van alle onrechten, helper van alle bedroefden

en beswaerden, beschermmer der Jonkvrouwen, overwinnaer van Reusen en Velt-slagen. My dunckt, sey den ander, dat ik van sulke dingen in de Boeken van de Ridderſchap wel geleſen heb, als de goeden Heer van deſen Menſch ſegt; hoe wel ick geloof, dat men met my ſpot, of dat dien eerlycken Heer ſijn vyf ſinnen alle drie heeft. Wat rijdt my deſen ſtuk ſchelms, viel Don Quichot daer op in, gy ſyt ſelfs met de kop gequelt, luysbos als gy ſyt: ick heb mijn verſtant beter als doe hoerekint, en de hoer die u gebaert heeft: en nemende met eenen een broot op, dat nevens hem lag, wierp het den armen Harder recht in ſyn kinnebacken, met ſulck een gewelt, dat hem neus en beck gebost te bloeden. Maer den Harder, die van ſulck jocken niet en hielt, begoft ook om 't wats; en ſonder aenſien van perſoon of geſelſchap, of eeten of drincken, vliegt op, Don Quichot om den hals, en vattende hem de keel met bey ſijn handen, ſou ſe hem toegenepen hebben, ſoo Sancho Pançe juyst niet op het ſlag was gekomen, die den Harder by de ſchouwers kreeg, en met hem hol over bol over de tafel viel, breeckende ſchotels, kannen en glaſen, en al wat 'er op was. Don Quichot, ſiende ſig eyndelyck vry, viel toen weder op den Harder, die, ſo bebloet als hy was, vaſt lagh en grabbelde na een mes, of yets, om ſig daer mê te wreken: maer de Canonick en de Paſtoor beletten ſulks, ſonder dat evenwel den Harder daerom liet Don Quichot onder te krijgen, reggende en hagelende de vuyſtſlagen wel dicht op ſijn harſebekken, tot dat den Ridder ſoo ſterk bloede als hy. De Canonick en de Paſtoor meenden ſig te bepiffen van lagchen; en de Dieſteyders hielden haar buyk vaſt, hiſſenſe hen aen malkander, gelyck men de honden doet. Sancho Pançe alleen meende dol te worden, dat hy niet koſt los raeken, alſo hem een der Dienaers van den Canonick vaſt had: kortelyck, het was 'er al in actie en vreugt, behalven deſe Kampioenen. Maer terwyl ſy nog al voort gingen, hoorde men het geklanck van een trompet, 't geen ſoo droevig luyde, dat een yeder daer na omſag. Maer die ſich daer over het meeste opgeweekt vont, was Don Quichot, die noch onder den Harder lag en keek, wel ter degen geknoſfelt en geſlagen, tegen wien hy ſey: Heer Duyvel (want het is niet mooglyck, dat gy yets anders zyt), dewijl gy ſoo veel krachts hebt gehadt om my te overwinnen) ick verſoek u, dat wy treves maecken, en niet meer als voor een uur tijdts; dewijl ick vermoed aen dat treurig geluyt van dat trompetten, dat 'er voor my een nieuwe avontuer op handen is. Den Harder, die behalven dat alreets vermoeyt

was van slaen, en geslagen te worden, liet Don Quichot varen, en voegde sich op de been, siende selve om waer dat getoet van daen quam, en sag, dat 'er een deel menschen van een heuvel af quamen, al te mael in het wit gekleet, in manieren als Disciplinanten en Geesselaars. Het was so gelegen, dat 'er voor dat jaar groot gebreck van regen was; waar over de Geestelyke in sulker voegen in processie omgingen, biddende Godt den hemel te openen over het verdroogde aertrijck: en in deser voegen ging oock het Volk van dit Dorp, 't geen dicht by was, in devotie na een zekeren Heremyt of Kluyfenaer, die sich aen een hoek van dat selve dal onthielt. Don Quichot, siende de vreemde gestaltenis van dese Geesselaars, sonder dat hy bedogt dat hy se meermaals gesien had, nam dit voor een nieuwe en wonderlijke avontuer, en dat hy alleen, als een doolend Ridder, de zelve sou moeten ten eynde brengen: en een zeker Beelt, 't geen se by sig hadden, in den rouw gekleet, bevestigde hem het selve te meet; vastelyk gelovende, dat het de eene of de andere groote Vrouw was, die van dese Schelmen en Fielen met geweld weg gevoert wiert: en hem dit alzo in den sin schietende, liep hy vaerdig na sijn Paart, 't geen nog in de weyde ging, en, nemende het toom en sijn schild van de zaal, roomde het op met een vaerdigheyt; waar na zyn swaerd van Sancho geëyscht hebbende, sprong hy in de zadel, en hebbende sijn schild gevat, se zy met luyder stemmen tegen al die tegenwoordig waren: nu sult gy sien, gy Heeren, hoe noodig de doolende Ridders in de werelt zijn, nu zeg ick, wanneer gy my die droevige Jonkvrouw zult sien verlossen, die daer gevangen wort gevoert. En met dese worden sloeg hy met sijn hielen Ronzinant in de zy, alsoo hy geen sporen had, en op een galop (want dat oit Ronzinant een regre karrier zou geloopen hebben, wort in sijn heele history niet geleesen) begeeft sich na dese Geesselaers toe, wat moeite de Pastoor en de Barbier deden om hem te wederhouden. Zelfs keerde hy zich ook niet aen het roepen van Sancho, wat duyvel dat hem schorte, die hem zoo tegen het Catholijck Geloof opruyde, alsoo dat volck niet anders was als een deel bidders, en die Juffrouw, welcke hy meende, een Marienbeeldt: dat hy toe sou sien wat hy deed, dewyl hy nu wel ter degén scheen buyten sijn sinnen te zijn, en niet te sien wat hy aanrechte. Maer al dit roepen was om niet, also sich Don Quichot so geweldig yverde om dit Gespuis aen te tasten, en dese gevange Juffrouw te verlossen, dat hy nergens na omzag, en niet zou gedaen hebben, al had 'er de Koning self geweest. Al-

dus komt hy by de Proceffie; hielt Ronzinant stil, die alreets buy-
 ten adem geloopt was; en met een rauwe en doukere stem riep
 hy se toe: Gy lieden, die u van schaemts wegen over uw boosheyt
 het aengesicht bedeckt, hoort toe wat ick u seggen wil. De eer-
 sten, die stil stonden, waren de genen, die het Beelt droegen; en een
 van de vier Klercken, die de Litanien songen, siende dese vreemde
 gesteltenis van Don Quichot, en sijn mageren Ronzinant, be-
 neffens andere belagchelycke omstandigheden, gaf hem tot ant-
 woort: Heer Broeder, soo gy wat te seggen hebt, soo segt het
 haestelyck; want het is geen reden, dat men de menschen, die
 daer gaen hun lighaem openen en kastijden, lang ophout: daerom
 segt op met twee woorden. Ik sal 't u met een seggen, antwoorde
 Don Quichot, en daerom seg ick u, dat gy die schoone Jonck-
 vrouw laet vry gaen, wiens tranen en droevig gelaet wel toonen,
 dat ghy haer tegen haer wil en danck weg voert, en eenig ander
 groot ongeluck moet aengedaen hebben; en ick ben niet gebo-
 ren, als om sulcke en diergelycke dingen te rechten en te besleg-
 ten: en derhalven sal ick niet toelaten, dat ghy een voet verder
 gaet, sonder dat ghy haer de vryheydt geeft, die se verdient.
 Door dese redenen hoorden se al te mael wel, dat Don Quichot
 niet wel by sijn sinnen was, en begosten daer over luytskeels te
 laghen. Doch dit was de gramschap van onsen ontfelden
 Ridder maer te meer en te heviger ontfteecken, die
 daer over van leer trock, om dese Singers en Geesselaers te keer
 te gaen: maer een van dese Gasten kreeg een draeg-boom in de
 vuyft, en peurde daer mē Don Quichot in 't gemoet; doch
 als hy op de selve een grooten slag afschutte, dien hem onsen Rid-
 der bracht, sprong het hout in twee stucken. Evenwel gaf hy
 met het stuk, dat hem in de hant was gebleven, Don Quichot sulck
 een geweldigen slag in de sy, daer hy niet te wel met sijn schild
 bedeckt was, dat 'er den armen Ridder van ter aerde viel. Sancho
 Pançe, die hem achter aen was geloopt, siende sijn Heer ter
 aerde vallen, riep desen Mensch toe, dat hy niet meer slaen en sou,
 alsoo het een armen betooverden Ridder was, die sijn leven gee-
 nig mensch leet gedaen had. Doch het geen desen Boer weer-
 hielt, was niet het geroep van Sancho Pançe; maer het sien, dat
 den armen Don Quichot hant noch voet en roerde: waer over hy
 voorseeker meende, dat hy hem doot geslagen had; en daerom
 halende sijn rock op tot aen sijn middel toe, liep wat hy loopen
 mocht veldewaart in. Ondertusschen quam 'er al het Gefelschap
 van Don Quichot by: maer de Geesselaers, siende desen trop
 volcks,

volks, en onder anderen de twee Dieffeyders met haer vyetroers, dochten, dat het haer gelden sou; en daer over vergaderden te sig rontsom het Beelt, nemende de Geesselaers hun geessels, en de Klerken hun toortsen en staven, en stelden sig in staet van verweeren. Maar het geluck ordonneerde her alles beter, als sy verwagt hadden: want Sancho deed anders niet als sig selven te werpen op het lichaem van sijn Meester, makende het jammerlijkste gehuyt en gebalk over hem (meenende, dat hy door was) dat men ter werelt moght hooren. De Pastoor wiert gekent van den anderen Pastoor, die in de processie ging; welke onderlinge kennis al de moeyte in rust en stilte bracht. Den eersten Pastoor gaf den anderen in twee woorden te kennen, wie en wat desen Don Quichot was: maer Sancho liet onder tuffen niet te roepen en te tieren, met de tranen in de oogen: O blom van de Ridderfchap, die alleen met een stockslag al uw wel bestede jaren ge-eyndigt hebt. O eer van uw geslacht, roem en pronk van het gehele Mancha, ja self van de geheele werelt, die nu door uw door vol van schelmen en geweldenaers sal worden, sonder vrees van gestraft te werden. O milddadig Ridder boven alle Alexandren dieder in de werelt geweest sijn, die my slegts voor agt maenden dienst het beste Eilant gegeven hebt, dat van de Zee omringt wort. O ootmoedige tegen alle hoovaerdigen, en hovaerdige tegen alle ootmoedigen, bespringer van prijckelen, verdrager van gijjurien, minnaar sonder oorsack, navolger van de goeden, straffer en geessel van de quaden, vyandt van alle twist en geschil, in 't kort dotend Ridder, 't welk al is dat men seggen kan. Door dit geroep en getier van Sancho quam Don Quichot weer by sig selven; en de eerste woorden, die hy sprak, waren dese: Hy, die sonder en van u leeft, aldertooftste Dulcinea, draegt al dat 'er ter ter werelt te dragen is. Helpt my op, Sancho, en brengt my op de betworen Kar; want ik vind' my niet gestelt om te paert te rijden, sijnde die schouwer my geheel aen stukken. Dat sal ik garen doen, mijn Heer, sey Sancho, en laet ons met dit Geselschap na huis toe rijden, die uw welvaert wenschen; en daer sullen wy overleggen, op wat manier weder een anderen togt te beginnen, die ons meer roem en voordeel sal toebrengen. Gy segt wel, Sancho, antwoorde Don Quichot, en het sal een groote voorfigtigheyt sijn dese quade influxie, of invloeying der sterren, te laten overgaen. De Canonick, de Pastoor, en de Barbier seyden hem, dat hy seer wel sou doen: en also, na dat se groot vermaeck genomen hadden uyt de eenvoudigheyt van Sancho, leyden te Don Quichot weer op de Kar, gelijk hy gekomen was De

omwegang stelde sich weer in order als te vooren , en vervolgte haer weg : den Harder nam sijn affscheyt van het Geselschap : de Diesleyders wilden oock weer te rug ; en de Pastoor betaelde hen voor hun moeyte : de Canonick badt den Pastoor , hem het vervolgh van Don Quichot te laten weten , en nam alsoo sijn affscheyt , om sijn reys te vervolgen. Kortelijck , een yeder ging sijns weegs , blyvende de Pastoor , de Barbier , Sancho en Don Quichot , en Ronzinant alleen , die alsoo lydtzaam en verdraegzaam was , als sijn Meester. De Karreman maekte sijn Kar weer klaar ; accommodeerde Don Quichot op een grooten hoop hoys ; en vervolgte sijn weg gelyk te vooren , daer het den Pastoor geliefde : en aldus genaekten se ten eynde van ses dagen aen hun Dorp , daer se omtrent den middag aenquamen , op een Sonnedag , wanner de straten juyst vol volcks waren , daar Don Quichot met de Kar door most. Elk een liep toe , om te sien wat'er op de Karre was ; en wanneer se hun eygen Don Quichot quamen te kennen , was een yeder ten alderhoogsten verwondert , en een klein leekertje liep na sijn huys toe , om boônbroot te eyschen , seggende tegen de Meyt en de Nigt , dat haer Oom en haer Meester daer aenquam , mager , dor , en ongesien , leggende op een heelen hoop hoys . van Ossen getrokken. Toen was het een ellendige sack , het gehuyl en geriet aen te hooren , en te sien hoe se sich selven met vuysten sloegen , by het hayt trocken , en diergelijcken misbaar maecten , hoe se die duyvelsche Boecken van Amadis vervloecten ; 't welck weer op nieuw aenging , als Don Quichot in huys gebracht wiert. Op de tijding van dese komst van Don Quichot , quam ook de Vrouw van Sancho toegelooopen , die nu al vernomen had , hoe haren Sancho was met hem gereyst , in qualiteyt als Schiltknaep : en soo haest als se Sancho sag , was het eerst , dat se vraegde , hoe den Ezel al voer ? Beter als sijn Meester , antwoorde Sancho. Den Heer heb dank , vervolgte sijn Wijf wederom : maer segt my doch , Sancho mijn vrint , wat voordeel heeft u dese togt al gedaen ? Wat hebje myn , en wat voor jou kinderen mé gebracht ? Hebje niet het een of het ander moys ? Niemendal , sey Sancho , maer wel andere dingen , daar wat meer aen gelegen is. Daar ben ick bly om , dat sweer ik , antwoorde Madame Pançé : ey laet toch ereys sien , op dat ick mijn hart een weynig vermaeken mag , dat soo droevigh is geweest om jou afwesen. Wacht soo lang tot dat ick in huys ben , sey Sancho , en zijt derhalven voor alsnu daar mede te vreden : maer (gelieft het Godt) dat wy de tweedemael uytrijen ,

hoop

hoop ick u niet eer thuys te komen, voor dat ik een Graeffschap, of een Gouverneurschap heb, en dat van het beste Eylant, dat'er in Zee leyt. Och dat sou goet wesen, hervatte de goede Vrouw, wy hadden 't soo wel van doen: maer evenwel wat segje van Eylanden? ik heb het niet te deeg verstaen. Men moet geen roosen vóór de verckens stroyen, antwoorde Sancho: t' sijner tyt, Wyt, seljet sien; en dan sal hetje al vreemt veur komen, als men jou Mevrouw noemen sal. Ik kan noch dien bras niet vatten, sey Janne Pançe (want so heete de Vrou van Sancho Pançe: niet dat se van maegschap waren; maer om dat het in Mancha het gebruyk is, de Vrouwen na haar Mans naem te noemen) Maeckt u self niet moeyelijck, antwoorde Sancho, jy self het sien als het tydt is: alleen dit wil ick u in passant seggen, dat'er geen meer plaisir in de werelt is, voor een eerlijck Man, als voor Schiltknaep te dienen, en avontueren te soeken. Wel is waar, wil ick seggen, dat se al te mael soo juyft niet uytvallen, als men wel wenschen sou: van hondert zynder wel negen-en-negentig quade; daar niemant beter als ick weet van te sprecken, dat myn lenden en mijn schouwers, en myn heele lijf, wel gewaer geworden is. Maer evenwel is het een aengename saeck, so op hoop te leven, so over de Bergen te wandelen, door de Bosschen te ryen, de Kasteelen en Sloten te bezoeken (alste maer niet betoovert en bennen) in Herbergen te loseren, en dat al sonder een bras te betalen. Dese en diergelijke redenen gevielen'er tusschen Sancho en sijn Wijs; terwyl de Oude met de Jonge Don Quichot vast outfingen, de kleederen uitdrocken, en in sijn gewoonlyck bedde leyden. Hy sag se vast over hoecks aen, sonder noch recht te weten waar hy was. De Pastoor belaste hem sijn Nigt wel, dat se wel sorg voor hem sou dragen, en maeken, dat hy vrolyk en wel te vreden was, op dat hy niet weer op de loop raecte; vertellende, wat moeyte sy gehad hadden, om hem te huys te krygen. Daar begosten dese twee op nieuw te balken, en die Ridderlyke Boeken te vervloeken, beneffens die se geschreven hadden. Eyndelyck, hoewel se blyde waren over sijn komst, bleven se evenwel in de sorg, dat hy so haest niet weer by sig selven sou gekomen zijn, of hy sou haar weer het hippelen van drie Geyten geven.

Voorts den Schryver van dese Geschiedenis, hoe-wel hy met alle neerstigheyt na de daden van Don Quichot onderloft heeft, die hy in sijn darde Uytrocht heeft gedaen, heeft geen volkomen kennis daar van konnen krijgen, ten minsten uyt Authentyke Schriften. Alleenlyk heeft de Faam, tot een gedenck-teeken van

Mancha, bekendgemaect, dat Don Quichot op desen darden Tocht tot Zaragoza in een vermaert Tournoy- of Steek-spel was geweest, daar hy verscheyde treffelijke en loffelijke daden heeft uytgerecht: maer vorder kost men daer geen endt of slot van krijgen; 't en waer, door goet geluck, seeker oudt Doctoor, die een kasje van loot in de gront van een vervalde oude Heremitagie of Kluyts gevonden had, in het selve eenige oude Parkementen had gesien, die met gotsche letteren beschreven waren, dog in Castillaensche veersen, sprekende seer veel van sijn daden, en kennis doende van de gelegentheden en schoonheyt van Dulcinea van Tobosa, van de gedaente en taille van Ronzinate, van de getrouwheyt van Sancho Pançe, en self van de begraeffenis van Don Quichot, met verscheyde Graffschriften daar by. Die de selve lesen kosten, hebben se in het net uytgeschreven, en zijn de genen van welker namen gewag gemaect wort door den Schrijver van dese nieuwe en noyt gesiene Geschiedenis, die anders geen beloning begeert voor den arbeyt, welken hy heeft aengewent om de Geheymen en Archiven van Mancha te doorsoeken, als alleen dat men hem het selve credit en geloof gelieft te vergunnen, 't geen de verstandigen gewoon syn aen de Boeken van de Ridderichap te verleenen, die so geweldig door de werelt wandelen; en daar mede sal hy sig ten hoogsten vergenoegt houden, en geprickelt worden om noch meer andere, is het niet waerachtige, ten minsten vermaeckelijke vonden by een te halen. De eerste woorden en voornaemste, op de Parckementen geschreven, waren dese.

De Academici van Argamasilla, een Plaets in Mancha, op de doot en het leven van den dapperen Don Quichot de la Mancha, hoc scripserunt.

Monicongo, Scholier van Argamasilla, op de begraeffenis van Don Quichot.

DEn Calvenier, die Mancha heeft vereert
 Met meerder roef, als Fuson zelf van Creten;
 Dat groot verstant dat alle ding kost weten,
 En meer vergat als 't immer had geleert,
 Dien arm, die soo syn glory heeft vereert,
 Dat Oost en West, het Noorden met het Zuyden
 Elck even zeer afschricklyck van hem luyden,
 Tot dat 't geluyt zelf door de weerklanck keert,

Hy die zyn naem in 't marmer heeft gesneden,
 En door de kracht van zyn verdroogde leden,
 Soo dik hy maer syn strijtbren arm opheft,
 Beschaemt en haer hun verwe doet verliezen,
 De heele ry van zoo veel Amadsjen,
 Leyt hier in a' aert, door stercker arm getreft.

Paniaguada, Academicus van Argamafilla, tot lof van
 Dulcinea van Toboso.

SR, die gy siet met roode bolle wangen,
 Die tusschen bey haer hooge borsten blosen,
 Dat is Me-Vrouw Dulcinea van Toboso,
 Die Don Quichot heeft met haer min bewangen.
 Voor wie hy heeft sich zelf gestelt op gange,
 Door 't rouw gebergt, en meenig donkre dalen.
 Alleen om roem voor haaren naem te halen,
 Tot hy sich sagh gebonden en gewangen.
 Dit is de schoon, om wie bestont te treuren,
 Die Ridder, dien de eere mocht gebeuren,
 Van slechts alleen haer slaef te zyn genoemt:
 Dees na sy had den laetsten snak gegeven,
 En afgeleyt haer schoonhoeyt met het leven,
 Is eynde' lyck hier tot 't duyster graf gedoemt.

Caprichoso, verstandig Schoolier van Argamafilla, tot lof van
 Ronzinant, het Paert van Don Quichot.

NOch Brillador, noch Bayaert, starck van schoncken,
 Noch Buschephal, daer oyt de Grieksche Son
 De werelt meea' besprong en overwon,
 En hebben soo te pratten noch te proncken,
 Bibieca zelf met eeuw'ge lof beschoncken,
 Noch Pegasus, die door de wolcken swiert,
 En zegepraelt van 't yslyck Zee-gediert,
 En hebben soo te stoffen noch te ronken,
 Als Ronzinant, die, roockende van moet,
 Meer eel van stam als byster rap te voet,
 Soo meening tocht ten eynde bracht op aerden,
 Tet kosten van syn tranen en zyn sweet
 Syn Heer getrouw, doch meer in lief als leet,
 Tot lof en prijs van alle vroomme Paerden.

De Burlador, of Spotvogel, ter eeren van Sancho Pança.

Dit kleene lichaem, dat gy ziet,
 Is Sancho Pança en anders niet,
 De beste (zoo men 't seggen magh)
 Die oyt sich Knecht van Meester zagh,
 Waer door hy van sijn groote Vrsent
 Haest had den naem van Graef verdsent,
 't En waer hy 't had verlooren al,
 Door een geduerigh ongerual,
 Door een geduerigh hartenleet,
 Daer van zyn rugh te sprecken weet.
 Indien die goet geselschap raekt,
 Sich oock als zyn geselschap maekt,
 Soo raet gy self in schyn en blyck,
 Wie dat hy 't aldermeest geliickt,
 Of 't zynen Meester is geweest,
 Of Ronzinant, dat edel beeft,
 Of Grauwte, 't zoetste troetelkint,
 Dat oyt van Meester was bemint.
 Voor my, ick seggh het geen ick meen,
 't Verstant was met zyn Heer gemeen,
 En voor de rest in tret en trant
 Het ware beelt van Ronzinant,
 Maer uytterlyck in sijn bedryf,
 Een Ezel over al sijn lyf.

Cachidiablo, Academicus van Argamasilla, op het
 Graf van Don Quichot.

Hier leyt den Ridder wel gedost,
 Wel afgelmeert, wel asgerost,
 Wel Uyl, wel Aep, wel wijs, wel sot,
 Wel uytgestreecken, wel bespot,
 Begraven in een Eeselsvel,
 En ist dan niet al t'samen wel?

Dit waren de veerscn, die men lesen kost. De andere, also se wat duyster geschreven waren, wierden een Student bevolen, om daar na te slaen, als de blinde na 't ey; 't welk men segt dat hy gedaen heeft, met veel waecken en braecken, met meening de selve in 't licht te geven, als oock (soo hy hoopt) de darde Uyt-togt van Don Quichot.